

De compositione medicamentorum, hodierno aevo apud pharmacopolas, passim extantium: et quo artificio eadem rectè parari queant, cum Simplicium, atque Aromaticum (quibus consistunt) expositionibus, ac plerorumq[ue] omnium delectu, libri X. Non Medicis & Pharmacopoeis tantùm, sed omnibus insupèr rerum cognoscendarum studiosis, utilissimi pariter ac necessarij. Vbi singula ad ipsissimam ueritatem expenduntur, plurimi errores aperiuntur, & controuersiae frequentes conciliantur,

<https://hdl.handle.net/1874/437953>

2

DE COMPOSITIO

NE MEDICAMENTORVM, HODIER-
NO AEVO, APVD PHARMACOPOLAS,
PASSIM EXTANTIVM; ET QVO ARTIFICIO
eadem rectè parari queant, cum Simplicium, atque Aromatum (qui-
bus consistunt) expositionibus, ac plerorumq; omnium delectu, LI-
BRI X. Non Medicis & Pharmacopœis tantùm, sed omnibus in-
super rerum cognoscendarum studiosis, utilissimi pariter ac necessa-
rij. Vbi singula ad ipsissimam ueritatem expenduntur, plurimi erro-
res aperiuntur, & controuersiae frequentes conciliantur,

Autore BERNARDO Dessennio Cro-
nenburgio, Doctore Medi-
co Colonienſi.

IN INUIDIAM AVTOR:

*Docta manus Medici, tractat genus omne malorum,
Ast mordax liuor, spernit opem medicam.*

Quid unoquoq; libro continetur, uersa
pagina indicat.

Cum Indice locupletissimo, Latino ac Germanico.

Cum Gratia, & Priuilegio Imperiali nouo,
ad octennium.

FRANCOFORTI,

Apud Hæred. Chr. Egenolphi,

M. D. LVI.

SVMMA LIBRORVM HVIVS
VOLVMINIS.

- Liber { Primus, De Antidotis, Opiatis uulgò dictis, &
Electuarijs aromaticis.
Secundus, De Conseruis, Conditis, Robub, &
Locob.
Tertius, De Syrupis.
Quartus, De Lenitiuis, & Catharticis siue Purgatorijs.
Quintus, De Pilulis.
Sextus, De Trochiscis.
Septimus, De Ceratis, ac Emplastris.
Octauus, De Oleis.
Nonus, De Vnguentis.
Decimus, De Acetis, Vinis facilijs, Mulso, Aqua mulsa, Hordeacea, Aquarum delectu, Aquis stillatijs, Sanguinis hirci præparatione, Odoribus, Suffitijs busq̃, Mensuris, & Ponderibus.

Galenus de Antidotis primo:

Medicum peritum esse consulo, si fieri potest, omnium stirpium: sin minus, at plurimarum, & quarum usus multus est.

Idem libro, Quòd optimus Medicus sit Philosophus:

Verus Medicus, & sobrietatis, & ueritatis amator comperitur.

De diebus decretorijs primo:

Medicum accuratè curandi, & prælagiendi, peritum esse oportet.

REVERENDISSIMO SIMVL AC
ILLVSTRISSIMO PRINCIPI ET DOMINO,
Dn. ADOLPHO, Coloniensis ecclesiae Archiepiscopo, sacri
Romani Imperij per Italiam Archicancellario, Principi Electori, Vueste
phaliae atq; Angariae Duci, Apostolicae sedis Legato nato, &c. Domino
suo Clementissimo, BERNARDVS Dessennius Cro-
nenburgius Medicus, diuturnam incolumitatem, tran-
quillam ditionem, ac sempiternam felicite-
tatem precatur.

DMIRANDVM ET DIVINA PRAEDI-
tum natura Hippocratem Coum, artis Medicae
conditorem summum, è Dijs oriundum, atq; Ar-
taxerxis magni Persarum Regis tempore, in Illy-
ria, Macedonia, ac omni adeo Græcia, supremo
loco habitum Philosophum, inter pleraq; eximia
præcepta, quibus omnium primus Medicum eru-
dit, memoriae prodidisse legimus, Reuerendissime Præful, idemq;
Princeps Illustrissime, ut diligenter & constanter, in multarum rerum
contemplatione, uersetur, uniuersa medicamenta animo contineat,
eorundemq; facultates tam simplices, quàm cõpositas expendat, quæ
equidem hominibus, à morbis, subinde à morte, uindicandis, curatio-
nibusq; ex ratione inueniendis, perficiendisq; utiles esse possint. Vnde
ad uarios usus, necessarium fuit, & quæ intra humanum corpus inge-
runtur, medicamina, utpote Antidota, Cathartica, Syrupos, Eclegma-
ta, Catapotia, Pastillos: quæq; extra apponuntur, uelut Cerata, Em-
plastra, Olea, Vngueta, Epithemata, similisq; generis compositiones
nõ modò paratas, uerùm insuper absolutè perspectas habere: ut spe-
ciatim, pro singulis naturis, & cuiuscunque corporis discrimine, con-
ueniant, priusquam ad artis doctrinam exercendam Medicus admit-
ti debeat. Nec id satis, cum periti gnariq; Medici officium sit, non par-
tes corporum dignoscere solum, ex calido, frigido, humido, sicco, in-
ter sese, mistis elemētis, prouenire, aut prima elementa intelligere: sed
partium unamquaq; seorsum studiosè æstimare, disquirere, & in si-
milaribus particulis exercitari, quæ nimirum sit ossium temperatura,
quæ neruorum, uenarum, arteriarum, tendonum, aliarumq; omnium:
pari quoq; ratione, & instrumentariarum cognitio examinanda ue-
nit, nimirum quæ natura ac constitutio manus, cruris, capitis, iocino-
ris, cordis censenda sit. Atqui ne hic ei subsistendum, sed uniuscuiusq;
membra temperamentum, propria actio, formatio, positura, potentia,
humorum discrimina, morborum quàm plurima genera, differentia,
causæ, accidentia, qualiter singula singulis partium adueniant: mox
quantum à statu naturali fortè recedant, & num ad salutem pristinam,
an omnino nequeant reduci: hæc, inquam, omnia Medico inuesti-

EPISTOLA

ganda, exploranda, intelligenda, cognoscendaq; sunt, opere indetigabili, qui hominum corporibus, siue tutandis, siue curandis, præficiendi erunt. Porro quorsum ista inuenisse conuenit, nisi aptam præsidiorum materiam, atq; celebrem horū notitiam, pro multiplici mendedi uarietate (quæ haud minima est artis portio) & genuinū usum consequuti fuerint? Quomodo autem consequentur, nisi artium liberalium disciplinas, Anatomem, rationē longa experientia firmatam, plantarū iconas pariter & facultates, ex optimis quibusq; autoribus, ac peritissimis Medicis, legerint, audiuerint, uiderint, didicerint, cognouerintq;: alioqui nō sacram medicinam, sed prophanam carnificinam, temerario ausu, exercebunt. Cæterū hanc rem longiori calamo apud Reuer. Cels. tuam, o generosissime Præsul, nō exponam, cum uerissimam esse sponte opinor tua intelligas. Liquet igitur quanta religione, quantis artibus, ingenio, prudentia, exercitatione, cura, instructum esse oporteat, qui sine cōscientiæ morfu, ac linguarū calumnia, medicari tutò, celeriter, iucundeq; conetur. Quancp; ne id equidem in nobis planè situm sit, sed à superum arbitrio pendeat: attamen sedulo laborandum, ne quid temerè aut cōmilisse, aut neglexisse, cuiquā iure uideamur. Quid uerò hoc loco referā, superioris seculi plerorūq; tam in medicamentis simplicibus, quàm cōpositis, graues errores: qui nō nisi ex sola negligentia, adiuncta imperitia comite, promanarūt, dum medicamentes penè omnes, omnē herbarū stirpiumq; censurā cognitionemq; omne miscendorū pharmacorū ius, apud nescio quos scios seplasiarios, esse permiserunt, quasi ipsis uitio quis uertere possit, si per solitudines, nemora, montes, cāpos, pascua, paludes, uineta, aliaq; inculta loca, plantas quærant, radices euellant, aromata cõtundant, mortaria & pistillos exerceāt, medicamina cōstruant: quod iam olim nec diuinitus afflatū Hippocratem, nec celebratissimū Dioscoridem, nec Aristotelem solertissimū naturæ miraculum, nec diuina eloquentia clarum Theophrastum, nec illis succedentes probatissimos Medicos: ac quod meritò quis demiretur, neq; inuictissimos Imperatores, neq; potentissimos Reges, neq; illustrissimos Duces, neq; clarissimos uiros studiosè facere, aut puduit, aut piguit: cuiusmodi Gentius Illyriorum, Lysimachus & Alexander Magnus Macedoniae, Mithridates Ponti, Iuba Mauritanorū, Sabor ac Ginges Medorū, Archelaus Cappadociae, Agamemnon Argiuorū, Sabiel Arabū, Hermes & Prolomæus Philadelphus Aegyptiorū Reges numerantur. Reliquos nominatim prætereo, & consultò, ne copiosior sim. Atqui quantā unus Galenus diligentia sedulitatemq; tum in construenda Theriaca nobilissima Antidoto (quam ex eiusdem præparatione, singulo quoq; die, singulari studio, Imperatores Antonius, atq; Seuerus iubebāt) tum in rebus sanè uniuersis medicis impenderit, legenti librū, de Antidotis, manifestissimū fiet. Hæc eò profusius à me dicuntur, Princeps optime, ut summorū uirorum exemplo, ac scientiæ nobilissimæ iucunditate

simul

N V N C V P A T O R I A.

simul & necessitate, omnes artis studiosos, eiusdemq; honestos auditores, ad optima quæq; capeffenda, cōmonefaciã. Proinde singula medicinæ utilia, necessariaq;, illos ipsos, cōquirere, spectare, cōtrectare, expendere oportet, quò nulla offensa, nulla imperitia, nulla fraus, nulla impostura, nulla ambiguitas, in pharmacopolijs subsistat amplius. Nam dici uix potest, q̄ multifariè parandorū medicaminū promiscua turba parum cautis medicis imponat, quando multarū rerum nescia, sermonisq; Latini auxilio fermè destituta, adde & improba negligentia, uitio omniū pessimo, cōtaminata, cōplures cōpositiones corrumpit, cōmensurationes alterat, res ipsas è longinquo aduectas ignorat, errorem errore accumulatur, mutat, immutat, quid pro quo, hoc est, oleum pro unguento, siue inutilem prauamq; materiam, pro utili synce raq; haud triuali mortaliū periculo, miscens, tantū diuturno quodam more, aut uerius errore freta, quē à magistris suis nō minus sese imperitis, tanq; per manus, accepit: quasi aliquid ineptius, fallacius, calumniosius, peiusue habeatur, quàm rectè inuentis rebus, perperam ac licenter, per longam consuetudinem, abuti, quod in hoc Opere, suis locis, dilucidè monstrabo. Sed hac maligna ætate, cui uirtus ipsa exosa uideri queat, celebrius apud multos est, consueta mala tolerare, quàm ueritatem nouiter redintegrare. Subit hic cum miseratione indignatio, artem à multis iam seculis gloriosissimam præstantissimamq; ita conspurcatam, aut uerius pessundatam iri, ut paucorū uoluntati cōmittatur. Inter clarissimos quondam habitum Medicos Herophilum, medicamenta deorum manus esse, & Hippocratem eorundem dona credidisse legimus, nec sine magna ratione: etenim quod tactus diuinus, idem ars medica, labefactis corporibus, concinna effiaciq; singulorum medicaminū qualitate, ac quantitate, præstare potest. Quin & sacrosancta Hebræorum testimonia, diuinum hoc munus, celeberrimo elogio, illustrant, dum tricesimo octauo Ecclesiastici, sic proditum accipimus: Affice Medicum honoribus suis, quia Dominus, propter necessitatē, eius autor est. Manat enim Medicina ab altissimo, & à Rege munus accipiet. Scientia Medici extollit caput eius, & mouet admirationem proceribus. Altissimus medicamenta de terra procreauit, nec abhorrebit illa uir sapiens, &c. Constat igitur cunctæ sanitatis autorem, esse Deum: Dei autem instrumentum, naturam, & utriusq; ministrū Mediū. Hinc arbitror priscos multifariam, ab oraculis deorū, medicinam petisse: similiter curiosissima gentium ingenia, deos inuētores eius assignasse, delubraq; extruisse, quorum beneficio, eiusmodi ad manū forent remedia ac dotes, quibus, ab infinitis morborū undiq; irrumpentiū generibus, diuturnisq; maiorū cruciatibus, misera hominū cōditio tueretur, & à morte, uelut ad uitā restitueret, quemadmodū Aesculapiū, Hippocratē, Asclepiadem, Iubam, Andromachū, atq; alios uiros immortalitate dignissimos fecisse nouimus. Vnde mihi admodū præclarè sapientissimus pariter ac gra

EPISTOLA

uissimus poeta Homerus dixisse uidetur, unū medicū multis alijs antecellere, nimirū salutem uitamq; suppeditantē, quas nullae artes aliae possunt. Et hinc adeo constanter affirmo, Romanos necessitate adactos, medicos in Italia retinendos censuisse, quādo isthinc Græcos omnes abigerent, ut publicae utilitati serio consulere: qua quidem in re, summū honorē medicinæ habitū esse cognoscimus. Mitto artium nulli, seculorū memoria, ampliora præmia cōstituta fuisse, quod obiter in syrupo Byzantino indicabimus. Quæ uniuersa cum uerissima sint, iure hanc scientiarū omniū numine plenā, toti humano generi maximè & salutarē, & utilem, & necessariā (ut qua nihil haecenus à Deo nobis datum maius, nec, Galeno teste, dabitur unquā) decerno. Non una itaq; cruce digni erunt malè feriatī medicastri, itidem ex scelere lucrum facientes quidam mercatores, confidentes chirurgi, nefarię feminæ, monachi apostatae, omniscia monachæ, medicorū sæpè exploratrices, impij ludæi, & inepti pharmacorū cōfectores, talem felicitatem, fraudibus, præstigijs, improbitate, fūco, perfidia, impudētia, crudelitate, imperitia, corrumpentes. Maligna nulla, nulla artificiosa dissimulatio tam mala, tamq; perniciosa est, quæ nō plurimū, animo corporis dormitore cōniunte, siue principibus, siue rerumpub. gubernatoribus indulgēter eam cōdonantibus, adolescat: prona siquidē in uitia est nascens humana natura, & inde usq; à cōceptu, horrenda crimina fouet. Proinde necesse habeo, uitæ insidiatorū, ac circūforaneorū speciosas quasdā artes hic enumerare, quò palām eorū ueneficia simul & homicidia intelligant, quibus, immani scelere, per mortes experimenta facientes, magnā stragem passim orbi inferūt. Primò neminē latere potest, quos uulgò Empeiricos appellamus, neq; literas, neq; doctrinā, neq; artē ingenuam ullam didicisse, imò, ut est in prouerbio, ne Aesopū quidem legisse, sed omniū literarū rudes, rerū usu destitutos, Scij amatores, uirtutis contemptores, fidei uiolatores, patriæ deserto res, ac prorsus histriones esse nugacissimos iuxta ac nefandissimos: unde audacia plusq; militari, temeritate calamitosa, loquacitate in speciem culta, simplicē plebem turbā credulā argento mulctāt, incautos fallunt, salubritatē turbant, honestatē uitiant, cōscientias prostituūt, sacrā artē illotis planè manib. prophanāt, uenenū pro remedio, mortē pro uita propināt: ita ex aliorū intolerabili pernicie, beneficentiæ tamen prætextu, suū quæstū cōminiscentes. Isti solenni ritu, in foris publicis, in porticibus, in compitis, in triuijs, in pagis, medicamina sua ferè plerunq; adulterata exponūt, frequēter nimis uehemētia, frequentissimè noxia uel letalia, splendidè nugaces, ac scelestè inertes. Nā scelus est, facere quicquid nō oportet: nefas, quicquid nō licet, etiā in rebus minimis, si Philosophis ethnicis credimus. Isti licēter animoq; intrepido, ueratrū, daphnoiden, chamelæam, colchicū, lathyriden, colocyinthidem, euphorbiū, argentū uiuū, similiaq; exitialia medicamēta, absq; discrimine, offerūt. Isti magnificis titulis, pyxides, arculas, pocula, & uascula, uariiegato fūco ostentant. Idem parasitica impudentia,

Rhet.

N V N C V P A T O R I A.

Rheubarbarū, Rhaponticū, Angelicā, oleū Balsami genuinū, petroleum, & ultra marina, atq; ab extremis Indis allata pharmaca proclamant: ac iratū mihi habeam Apollinē, Aesculapiū, & Mercuriū, si sofisticata, à ueris, interstinguere norūt: imò si res ipsas, præter nomen nō ignorant. li collyrio uno, omniū oculis, emplastro uno, omniū uitijs, poculo uno, omniū affectib. medicanē. In summa, omnia simul nō tam ioculari, quàm audaci opere moliuntur, promittunt, instituunt.

Hi tangere, ut ille inquit,

Venas illicitas audent, & ponere quædam

Non intellectis temeraria nomina morbis.

His, & si tenebras palpant, est facta potestas

Excrucciandi ægros, hominesq; impunè necandi.

Olim nemo na-

uem agere nauis ignarus, nemo abrotanū ægro, nisi qui didicerat, dare audebat: nūc summa licētia, à nullo pharmaco, à quo quā abstinēt, & nō quā quisq; norit artē, sed quam quisq; uelit imposturā intrepidè exercet. ò scelus, ò confidentiā. In claris beneq; institutis rebus pub. sapienter cautū est, ne quis calceū consuat, ne quis scriniū, ne quis uestē, ne quis lanificiū, ne quis panē conficiat, breuiter, ne quis à professione sua, alienū quid moliat, cuius dispendiū ciues fraude afficiat, nisi ab opificij singuli singulo sodalicio, diligēter fuerit cōprobat. Ex legū autoritate, datur redhibitio, si quis fucū, in pāni tinctura, aut eiusmodi mercib. fecerit. Et qui quotidie in hominū corpora perniciosas artes exercēt, nullo supplicio digni existimant: olim nemini uulnus retigere licebat, nisi experto, quiq; frequēter specimen uulnerariæ doctrinæ, publico testimonio, edidisset: nunc totū corpus explorandū, tractandū, torquendumq; cuilibet leui suspicione pseudomedico tradimus: Imaginē nostri pingendā nemini cōmittimus, nisi probato prius artifice: & uiscera nostra, imperitis lanionibus subiicimus: adeò sunt deprauata multorū iudicia. Sed uenio ad liberales disciplinas, ubi nemo grāmaticen, nisi grāmaticus: nemo dialecticā, nisi dialecticus: nemo oratoriā, nemo mathematicā, arithmeticen, musicen, nemo iuris prudentiā, aduocatoriā, procuratoriā, aut eius generis artē celebrem suscipere potest, nisi lōgo labore, longoq; studio, in ea exercitus: Sola aut medicina, sine opera, sine industria, sine diligentia, sine legibus, sine pœna, sine honore nunc, eheu deplorandum malum, discitur, paratur, habetur, tractatur, exponitur, contemnitur uelut uilissima rerum omnium uerna, cum tamē artium gloriosissima necessariò existimari debeat, quod satis suprā ostendimus. Galenus iam olim Methodicos, uiros haud omnino inscios, nō ueretur passim asinos uocare: quo itaq; nomine, analphabeticos quosdam medicos, chirurgos, sceminas matularias, beluas, inquam, nostrates ut confidentissimas, ita perniciosissimas, rerum pub. pestes, nominabimus: cum neq; Themison, neq; Thessalus, neq; Circe, neque Pithia, tales admittere uelit, ò Deum immortalem, quò infantia siue dementia, totus penè orbis, in illiusmodi rebus discernendis, deuenit: ut illis animas suas credant,

EPISTOLA

qui nihil habent animæ. Profectò melius nobiscū ageretur, si nemini quispiam uitā suam cōmitteret, nisi publica medicinæ censura digno. Hic considerata uenit lex Cornelia, de Sicarijs, & ueneficis, Digestorum lib. 48. tit. 8. quæ sonat in hæc uerba: Qui uenenū malum, necandi hominis causa, fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Eiusdē legis poena afficitur, qui in publicū mala medicamēta uendiderit, uel hominis necandi causa, habuerit. Et ex Senatuscōsulto, relegari ea est iussa, quæ nō quidē malo animo, sed malo exemplo, medicamentū ad conceptionē dedit, ex quo, ea quæ acceperat, decessit. Alio Senatuscōsulto effectū est, ut pigmentarij temerè cicutā, salamandrā, aconitū, pityocāpas, mandragorā, cantharidas, aut quid, lustramenti causa, dan tes, poena teneant eiisdē legis. Dioscorides sexti lib. initio, noxia medicamēta ideo recensere se scribit, ut ab ijs mortales præcaueāt, aut minus letalia experiantur, aut cognita eorundem malitia, alijs medicinis cōmodè temperent. Hinc igitur luce clarius cōstat, & quæ turpiter facinorosi homines, arte celebratissima æquè ac difficillima, cōmodo suo, abutant: præterea quæ in expiabile periculū, in omnib. oppidis, uicis, agris, detestabili aliorū calamitate, inferāt: & quæ acriter, in trāsgressores animaduertendū esse, leges præcipiant. Ac sufficit iam breuiter impunitum hæctenus scelus recensuisse, ut hac, aut meliori occasione, per pios, prudentes, sollicitos, doctos, principes, id quæ primū tollatur, in quorum numerū, C. T. præcipuam constituo. Cur enim id non faciam: quando in omnibus, quæ ad Christi gloriam, hominūq; salutē, quoquo modo spectare uidentur, illa sit intentissima. Spectat autē uera artis medicæ cognitio usūq; nō ad natos tantū homines, uerū in super ad nascendos (quod in parentum genitura, in cōceptibus, in grauidis, in parturientibus, quotidianis exemplis cognoscitur) ut tandem ritè absoluteq; enixi, ad imaginē Dei creati, ad eiisdē agnitionē, in uocationē, & prædicationē filij sui adulescant, erudiantur, ac confirmentur. Porro hic quid nō audet improba imperitaq; medicantiū, atq; obstetricū turba: dum frequenter & matrem, & foetum, in extrema pericula, ne quid grauius eloquar, suis impijs medicationib. præcipitat. Sed nunc ad huius Operis institutū, memet peculiariter conuerto, in quo componendorū pharmacorū disciplinam, longa temporis iniuria, & anteactæ ætatis negligentia, miserè non apud Medicinæ Doctores, uerum etiam apud illorū, institores, uitiatam, collapsam, pessundatam, successiuis horis, restituendam esse sum arbitratus, nō tam contendendi siue uincendi, quàm ueri inueniendi desiderio: ubi uti sanè posthac nulla, in cōmiscendis medicamentis, noxa cuiquam, isthoc officio meo adiuto, expectanda formidandāue sit. Atqui hanc prouinciam, si quis ante me, simili doctrina, consilio, ratione, aut methodo, suscepisset, iurè accusarer, tanquæ Penelopes telam retexens, siue actum agens. Iam uerò quando primus omnium labentibus istis rebus

N V N C V P A T O R I A :

rebus (ne amplius addam) auxiliatrices manus supposuerim, si quis bonam nolit, saltem ne malam mihi rependat gratiam, oratū uelim? Neq; ædepol hanc cōmerui, dum posthabitis rei domesticæ curis, neglecto corporis robore, priuata utilitate, multis interim uigilijs, multis impendijs, multis laboribus, penè sedulus (quantū quotidianæ ægrorum medicationes permiserunt) plerorumq; omniū autorum medicorum Græcorū, Latinorū, Arabum, ac barbarorū monumenta, uoluo, lego, relegoq; perpendo, disquiro, corrigo, iudico, nihil præmittēs aut negligens (absit inuidia, liuorq;) donec ex Officinis medicantiū, fraudes, ambiguitates, mendas, errores omnes siue emendatos, siue sublatos iri sperem, quibus ad unum illæ uniuersæ (ad cō nullam excipio) tantū nō plenæ fuerūt. Si autē illud minus cōsequor, nemo tamen cordatus beneuolam meam uoluntatē, sed aliorū improbam ignorantiam, atq; obstinatam malignitatē inculauerit. Etenim haud facillè assueta mala relinquimus, cū sæpè multis optima uideantur, quemadmodū propter insolentiam, optima frequēter pessima existimētur. Sic usu quoq; uenit quibusdam pharmacopolis, à primis annis, tum in simplicibus, tum in cōpositis, perperam institutis, inuitabili simul ac immedicabili ingenij pertinacia consensescere, nisi fortè doctorū hominū studio perpetuo coarguantur, & in uiam ueram reducantur. Proinde in illorū, aliorumq; omniū gratiā, ac proximorum incolumitatē, grauissimam hanc difficultatem, de rectè parandis medicamentis, suscepimus: ubi quid quantūue à nobis præstitū sit, iudicent, quibus est cum doctrina coniuncta synceritas. Profectò incredibile dictū, quantoperè etiamnum inter se tabernæ medicæ dissideant, quantoperè colluctentur, pugnent, digladiantur, quando uix unam, eandem cum alia compositionē integrè conuenientē obtinere, summo usurpantiū discrimine, & intolerabili medicorum dedecore, frequentissimo mihi usu, cōpertū sit. Hic nihil fingo, sed uerissima pigo, et si tēdeat pudeatq;. Et quod intolerabilius iure haberi debet, rectiora docentes uix etiamnū audiunt, usq; adeò barbaros quosdā, aut manuscriptos codices indoctos, perplexos, obscuros, ineptos, mēdaces, sine peritia, sine delectu, sine iudicio, sine cēsura, imitādos sibi proponūt, præpostera equidē sententia, quam tamen nos, labore indefesso, ueritate tantū duce, perfringere nunc ausi sumus. Vbi si audentius, quàm uerius cuiquam dicere uideor, agē quæso cōferantur uetera exemplaria hisce nostris, ac tum demū, quod iustum, honestū, utile, & necessariū erit, apprehendat. Spero atq; confido me nō modò cōpositiones omnes (quib. ceu sacrosanctis, medicorū & seplasiariorū schola, utitur) sed distinctim pōdera, mensuras, flores, stirpes, plantas, succos, mineras, ac totam adeò parandorū medicaminū artem, fideliter sufficienterq; sic edocuisse, ut ne morosus quidē Zoilus meritò repererit, quod multū cauilletur. Cū igitur sollicitus cogito, ecceui potissimū mortaliū, hanc operam, ex uetustissimo hominū more, offeram:

Cell

Cels. Tua, Clementissime Princeps, una omnium, multiplici ratione,
 dignissima est iudicata, quæ non istam qualemcunq; foeturam, sed to-
 tum me ex asse clementer suscipiat. quod eò magis mihi polliceri au-
 sim, quò intimius nobilissimam illius indolem, & mirabili pietate, &
 inaudita lenitate facilitateq; diuinitus exornatam: atq; incredibili, ex-
 ga uulgaris etiam fortis homines, beneuolentia præditam cognosco.
 Quibus sanè ut rarissimis, ita præclarissimis animi ingenijq; dotibus,
 amplissimas remotissimasq; provincias facillè constanterq; eidem Cels.
 Tuæ deuincis. Vnde ego in certam quoq; spem erigor, neq; me, neq; la-
 bore hunc meū, ab C. T. contemptum iri. Est enim sicubi in ullis re-
 bus, certè in studijs Principum fauor splendorq; necessarius, atq; ideo
 reuerenter implorandus, ut qui autoritate, dignitate, fide, religione,
 iusticia, amplitudine, consilio, potentia, munificentiaq; celebrium ui-
 rorum conatus, à malignorū calumnijs, tueantur foueantq;. Quapro-
 pter iam olim, ab hominū memoria, semper eundem morem studio-
 sissimè obseruatum animaduertimus, quem haudquaquam deserendum
 esse sum arbitratus, cū animus mihi præfagiat, hoc turbulentissimo
 seculo (quod cuiuscunq; industriam, perdita nequitia, temerariè con-
 demnat) nō defuturos Sycophantas imperitè reprehensuros, quæ nō
 intelligant, aut non satis intelligant. Inprimis autem præmeditato ani-
 mo, sub felicissimo nominis tui auspicio, ò Princeps Illustrissime, ho-
 sce de cōstruendis medicamētis cōmentarios, decē libris, ad insignem
 legentium utilitatem, distributos, censui edendos, tum quòd C. T.
 Quorumcunq; eruditorum Meccenas pariter ac germanus censor,
 uno omnium testimonio, prædicetur: tum quòd necessaria quapiam
 lege, istas ingenij mei primitias, uelut ex debito, requirat, cū in Cels.
 Tuæ ditione, eas pepererim. Accipe igitur, Præsulum decus, ac Princi-
 pum ornamentum, uigilias istas meas, fronte qua soles omnia, nimirū
 hilari iucundaq;, ut posthac audentior, similes focturas & maiores de-
 promere ausim. Non ero hic, in enumerādis pulcherrimis uirtutibus
 tuis, uel impudentior, uel prolixior, quod pleriq; docti homines pas-
 sim, in Præfationibus suis, facere solent, nihil opinor fidelius posteri-
 tatis memoriæ cōmendari posse existimantes, quàm quæ calamo, te-
 ste perpetuo, manifestentur. Itaq; cū eximiam modestiam, illustrem
 probitatem, innatam naturæ bonitatē, excellentem humanitatem sin-
 gulari magnitudini coniunctam, & prædicandam integritatem Cels.
 Tuæ, apud me reuoluo, haud abs re uereor, ne pro celebri nomine,
 turpem ignominiam subeam, quando eum uirtum laudare præsumā,
 idq; in faciem, qui omnium omnē laudem post se relinquat: quiq; in sen-
 sus nihil habeat, quàm inanem hanc laudandi uulgò consuetudinem.
 Atqui liceat mihi homini priuato, tenuiter pauca, ex quàm plurimis
 encomia, pace interim uestra, attingere uerius, quàm explicare. Ecce
 nim quis ardentissimam, erga Deum, pietatem: quis amplam doctrinā
 nam: quis honestum, in propaganda CHRISTI religione, studiū
 & pa-

N V N C V P A T O R I A .

& paternum, erga subditos, affectum Cels. Tuæ non demiretur? Ecce
 quis animum excelsum, quis heroicam corporis cōstitutionem, quis
 celebres ingenij dotes, quis amabilem morum comitatem, in fama o-
 mnibus decantatissima, ignorare possit? Iam quid attinet peruetu-
 stam generis claritatem, auorū proauorumq; ordine longo stirpem
 nobilissimam, à potentissimis Holsteniorū Ducibus oriundam per-
 censere? Quid? quod diuo ac Inuictissimo Cæsari CAROLO Quin-
 to (ut unico uerbo laudum tuarum summam complectar) ob maxi-
 mam fidem, atq; inauditam penè constantiam, factus sis tantum non
 charissimus. Quid? quod annis superioribus, in conuentu Tridenti-
 no, Cardinalitiū galerum, ultrò à Pontifice Romano, ceu præcipuū
 uirtutum præmium oblatum modestè recusaueris. Hæc ueraciter uni-
 uersa, uniuersus orbis, in C. T. amplissime Præsul, & Princeps Ele-
 ctor, agnoscit, quæ mendaciter sæpè plerisq; Glossogastores quidam
 in dedicatorijs occinunt. Proinde nunc istis supersedeo, Deum Opt.
 Maximumq; , à quo uno salus omnis uerè est petenda, precatus, ut
 Reuerendiss. Celsitud. Tuam, pro immensa bonitate sua, in longissi-
 mam senectam conseruet, defendatq; incolumem, quò diutissimè fe-
 licissimeq; gregem suum bene gubernes, ac ditionem hanc florentissi-
 mam beatè regas, per I E S U M CHRISTUM Dominum no-
 strum, Amen. Coloniae decimoseptimo Calend. Iunij, anno à Vir-
 gineo partu M. D. LV.

Celsitud. Tuæ

deuotissimus

Bernardus Dessennius Cronenbur-
 gius, Doctor Medicus, apud Colo-
 niam Agrippinam.

CANDIDO

CANDIDO ET VERITATIS STUDIO
LECTORI, BERNARDINO
DVS CRONENBURGIVS.

Inuidia detestatio, & inuidorum natura elegantissimè refertur à Calio Antiquo lectio num lib. 26. cap. 30.

AMETSI NON CLAM ME SIT, CANDIDE ac sincere Lector, ita praesagiente mihi, ex uulgaribus nunc, ingratorum atque obrectatorum more, ingenio: multos aduersarios aduersum me, confuratis phalangi- bus, intentisq; cristis (ut perpetuò ij homines sunt alienæ laudis inuidentes) hunc laborem meum, nō tantum improbaturus, uerum incredibilem insuper turgentes inuidia, uelut opus omnino superfluū, serius natum, ac pro- ductum, uarijs calumnijs damnaturus, & hostiliter inuasuros, (ut qui nimis iam diu prioris barbariei rubigini assueti, & Arabicæ, aut potius barbaricæ Medicinæ scriptoribus quibusdam, ac maleuolentiæ simul & insolentiæ studio, præter omne iudicium, addicti sint) istos conatus meos, ceu inanes, sibi- lis explosuros: quandoquidem si unquam aliàs, sanè hac ætate, maximè

*Aemulus, ac Zoilus odio corruptus acerbo
Ardet, & iratus coluber, quando ore trilingui
Sibilat, & caput attollens in prælia surgit.*

Et sunt alioqui homines atri, & balatroñes, ad maledicentiam atque detractionem producti: qua dum scorpionis cuiusdam more, optimū quēq; linguę ictu lancinarint, ac fistuloso uulnere sauciarint, mox latius pestiferā ueneni uim proximo inurere contendunt, qua nihil est nocentius, quando cuiusque famā proscindunt, & calumniandi rabie insanunt, nulli hominū generi; imò ne ipsis sibi bono esse possunt: quia inuidentiæ ac maledicentiæ morbo tabescendo pereunt, iustissimo equidem præmio. Itaq; ego obfirmato pectore, tales bonarum artium hostes, eorundemq; oblocutiones, & sycophantias fortiter negligere, & constanter cōtemnere uolui, quas ideo nunc magis, quā in odiosas ranarum coaxantiū uoces negligo ac contemno, quòd illorum detestandum uitium, tam sit antiquum, ut Plato, uetustissimus autor, eius quoq; meminerit. Quapropter quando tot seculis, bonos uiros, ab institutis egregijs, depellere nequaquam uilitigatores potuerint, non est etiam quòd animū meum, quantumuis humilem atque illis imparem, labefactent: cū maioris, publicū cōmodum, pro meo equidem modulo, quā eorum insolentes æmulationes, æstimem: Imò neque mihi, in tam multiplici huius operis diligentia, & si dicere liceat, necessitate ac utilitate, patronos atque iudices defuturos arbitror. Quin pro ueritate consequenda, ac publicæ utilitatis amore (quorum utrunq; executi sumus) malè gratos aliquot exciperi, calumniasq; inuitabiles subinde tolerare, gloriosum, penes uiros excellentes ac celebres, semper habitum est. Adde, tali iniuria, sæpè hominem ab homine insigniter iuuari, quod doctissimus Plutarchus, in eo libro, cui titulum præfixit, Quibus rationibus quis iuuari ab inimico possit, ostendit. Veritas etenim, uitæ morumq; magistra, ab ipsa natura clanculū, in animos nostros, instillatur: studium quoq; & iuuandi proximi desiderium, uiro probato ac industrio usquē coniunctissimum fuit. Hinc magnus, & Medicorum, post diuum Hippocratem, princeps Galenus noster, gloriæ inanis contemptor maximus, ueritatis scientięq; duntaxat amore flagrans, medendi libros (ut reliquos penè innumeros præteream) scribere aggressus est: nullam sanè neq; honestiorem, neq; diuiniorem possessionem ratus: ut ipsemet, circa septimi exordiū, testatum reliquit. Hinc Theophrastus in eloquentia, ut ait Plinius, tantus, ut nomen diuinū inuenerit, sceminæ cuiusdam aduersus eum scribentis notam non refugit, quòd multis ingenio suo prodesset. Hinc Phocion,

CRONENBURG. AD LECTOREM.

cion, cognomēto Bonus, quo uix, apud Athenienses, in peripatetica discipuli-
na, alius uir fuit sanctior, cōmunisq; utilitatis studiosior, tamen per inuidiam
damnatus, Cicutam bibere est coactus. Quid dicam de Socrate Philosopho
patientissimo ac temperatissimo? qui per calumniam accusatus, Athenis ca-
pitis damnatus, & in carcere ueneno necatus est. Neq; etiam, ab hominū in-
iquitate, Aristoteles immunis fuit, quem nunquam ulla ætas satis prædicare
potest (ut cuius mirifica diligentia, optima ac purissima doctrina, sapientissi-
ma cogitationes, morum sanctitas, prudentia mirabilis, acutissimū, amplissi-
mum, imō diuinum ingenium haud dubiè longè antecellat omnium mortu-
lium literis) hic, inquam, uir tantus, inuidiæ multitudinī, impijs calumnijs,
inquis iudicijs cedens, dum Antipatro, Macedonia gubernatori, propter
honestas opiniones, & recta consilia, inuisus esset, in Chalcidem concessit.
In summa, Philosophi omnes, & quotquot fuerunt homines præclari, pro se
quisc; (posthabito oblatrantium liuore) disciplinam sectando, res utiles inue-
stigando, omnem ingenij uim excoluerunt, ut proximos beneficentia qua-
piam demerentur, ac ueritatem illustrarent: Est itaq; tantò magis pro ea
asserenda laborandum, quantò plures habere oppugnatores cognoscatur.
Proinde ego quoq; maiorum laudatissimis uestigijs innitens, & ueritatem
pariter, ac cōmunem salutem spectans, popularem auram non admodum am-
bio: Ac quamuis ab æmulis maleuolisq; studiosorum omnium reprehensio-
ribus fortè traducar & damner, uelut indoctus, & à Musis alienus (ecquis e-
nim unquam, aduersus sycophantarū morsum, remedium inuenit?) non est
cur aliqua occasione commouear, ut qui nunquam eruditionis titulum ma-
gnoperè affectauerim, cū ne inter mediocriter quidem doctos, siue conu-
merari me posse ultrò agnoscam: Interim quæso quempiam de populo, ue-
teris medicinae studiosum, Hippocratis ac Galeni admiratorem esse sinant:
Et ut sermonis elegantiam, rerum copiam iustò desiderent, diligentiam aut
uoluntatem meam, in hac parte, nemò bonus ac cordatus reprehendet. Cæ-
terum quando magna artis medicæ utilitas existat, auxilia uera ac incorru-
ptibilia, quibus ægri sanantur, inuenire: Ideo non sum grauatus, præstan-
tissimorum Græcorum, Arabum, & Latinorum Medicorū monumenta di-
ligentissimè examinare, quò ipsissimas in medendo feliciter cōpositiones,
& earundem aptam, facilem, ac genuinam constructionem, addo in super ex-
positionem (quæ equidem singula ueteribus Medicis exulta, nunc uerò
aliquandiu penè collapsa ac sepulta iacent) inuenirem: mox pro uiribus no-
stris (quas per pusillas esse haudquaquā diffitemur) inde fatigabili studio tot
modis deprauatam emendarem, & uelut ex tenebris in lucem producerem,
ut tandem syncerioris artis studiosi, à diuturna Officinarum perinacia atque
ignorantia, reuocentur. Sed quando ad parandam medicamentorū copiam,
non paruatam rationalis methodus uim retinet, docente id ipsum Galeno sexti
libri de Pharmacijs localibus initio, quam multis retrò annis, infinita fermè ar-
tem medicam profitentium pariter ac factitantium multitudo, uix unquam
attigit (nam adulterinam planè medicinam, sine ordine, sine lege, sine præ-
cepto, sine naturali intelligentia, hinc inde collectam & confarcatam, cali-
gine cæca, sectata est) propterea necesse quoq; fuit, germanam componen-
dorum pharmacorum doctrinam, mancam, uagam, confusam, atq; omnino
deperditam ire: idq; potissimū tabernis omnibus, ut honoris gratia, Medi-
cos, ab hoc errore pessimo, illæsos uindicemus. Porrò quantum ea res, huma-
næ uitæ, exitio fuerit, neminem certè latere arbitror, cū lippis ac tonsori-
bus, & ipsis adeò Officinis medicis notissima sit. Interea si quispiam castigan-
di prouinciam, ex professo, subiisset (quamuis libellus unus, & alter, iam in
Officinis aliquot, quàm plurimis mendis refertus circūferatur) aut res ipsas
rectè & sufficienter proposuisset: aut si inter eos, qui de medicamentis pa-

Quid autorem
ad scribendum
hos Commen-
tarios, impu-
lerit.

CRONENBURGIUS

randis egerunt, uniformis modus, ac mutuus esset consensus, haud sanè necessarium foret, hunc à me scribendi de iisdem laborem suscipi. At qui cum magnis ferè ubiq; dissidijs discrepent, tantumq; sapè inuicem interuallum habeant, ut unus de boue, alter de asino loquatur (unde ingens meritò falsitatis suspicio incidit) primò mihi in animum uenit, singulatim Myropolariù tabernis medicaminum iam quotidiano usu receptorum materias, atque eorundem conficiendorum modum opportunum, & uniuersalem doctrinam (adiunctis expositionibus luculentissimis) expromere, ut hoc Augiæ stabulo tandem repurgato, res Officinarum in integram quandam certamq; regulam, deducantur, explosa maleficatorum turba. Proinde uno hoc uolumine, in decem Libros, partim ob maiorem inueniendorum pharmacorum facilitatem perspicuitatemq;, partim ob communem legentium opportunitatem (quorum rationem habere æquum erat) partito, omnes posthac errores à Sepias uniuersis profligare constitui: ut sacrosanctæ demum Medicinæ facies redeat natia, & pristinus eius nitor effulgeat. Atque hic uehementer optarim, adolescentes isti arti cōsecrandos, id in primis curare, ut postgrammatices haud uulgarem institutionem, optimis magistris, diuq; in exacta herbarum cognitione uersatis, & in remedijs parandis exercitatis, tradantur, quò, ab ineunte ætate, singula rectè interstinguere, cognoscere, ac expedite medicamenta (quibus hominum salus paritur) conficere discant: non contenti, ut nunc fermè uulgus solet, in mediocritate consistere. Multi siquidem hoc æuo sunt, in rebus omnibus, opifices: hic naues, hic ædes ædificat: hic calceos, hic uestes parat: hic pingit, fingit ille: breuiter, hic & ille alia aliaq; tractat. Sed quis prudens nescit, magnam sapè, inter istos, differentiam existere, atque unam & eandem materiam, elegantius, promptius, ac uerius, ab uno, quàm ab altero formari? Coquus enim coquo quantum præstat? & quantum homo ab homine differt? Scitum est illud, non omnes citharædos esse, qui citharam habent. Iam quibus, à prauis imperitisq; institui præceptibus, accidit, duo consequuntur incommoda multò grauissima: Alterum, in quo prauas opinioniones dediscant desuescantq;: Alterum, in quo maiori sanè quàm prius labore, melioribus fidelioribusq; sese exerceant. Hactenus quid me ad scribendum impulerit, compendio indicauit: Consequens est, ut quid à me obseruatum sit, & qua ratione singula tractauerim, eloquar. Nihil itaq; uulgatis exemplaribus temerè detractum, nihil præcipitanter inconsulteque adiectum, nihil aliàs auctum, aliàs imminutum, aut immutatū, nisi quando errores, uetustissimorum codicum testimonio, ac rationalibus cōiecturis, deprehenderimus: quos tamen magno iudicio sustulimus, uelut ingenuo Lectori manifestissimum fiet. Primo itaque loco usitatas descriptiones, ex Iohanne Mesue, aut Præposito, recitauimus, quoniam maxima ex parte, alterum Apothecæ omnes, tanquam optimos duces, optimos autores, optimos compositores sectantur, quanquam subinde, cōpendij causa, Antigrapham ac germanam scripturam tantum memorauerimus. Mox quomodo Græci, Arabes, & Latini, eorundem uestigijs insistentes, simul aut conueniant, aut disconueniant: addentes pharmaci denominationem, si quando occasio uulit, unà cum censura nostra: & in omnibus istis, Alphabeticam seriem obseruauimus. Postremò ingredientium simplicium præstantiora signa siue electiones, ac copiosam expositionem, ex doctissimis quibusq; nostro æuo scriptoribus (quos in tempore neque sua laude defraudauimus) & eorundem loca fideliter assignauimus, duplici de causa: tum ne ambitiosi, aliena pro nostris exponeremus, tum ne Lector magnum in querendo laborem consumeret: adiungentes herbis quàm plurimis Germanicam ac patriam appellationem. Insuper, in quibus hactenus à pharmacopœis miserè, magno mortalitè periculo, erratum est, obiter monstrauius. Quod uerò locis singulis singulorum

*Quid autor
in toto Opere
seruari.*

*Ordo Operis
totius.*

lorum

AD LECTOREM.

lorum simplicium Germanicas uoces non apposuerimus, in causa fuit, maxima regionum uarietas, sermonisq; differentia: ut difficulter apud unam, paucam tamen interuallo, disinctam nationem, eodem uulgaris nomine, eandem appellatam herbam, quis inueniat: nam quot ciuitates, tot diuersae ferè herbarum nomenclaturae habentur. Porro quoad fieri potuit, uocibus usitatissimis uti sumus, & uix unquam à communi consuetudine recessimus: Ideo saepe uni herbae, dilucidioris doctrinae gratia, duo aut tria Germanica uocabula attribuiimus. Ponderum etiam, & mensurarum notas, siue characteres integros, aut saltem dimidijs expressimus, quò ab omni erroris suspitione, medicamenta ipsa uindicentur. Constat enim quàm intolerabiles, siue uerius letales noxae, ex ambigua deprauataq; ponderum scriptura, & notarum affinitate, contingant, qualis est in Dispensatorio Cordi, titulo Troch. Alhandal, ʒ. x. id est, uncia decem, pro ʒ. x. id est, drachmis decem. Ex his itaque omnibus, diligens L E C T O R, non solum genuinam medicaminum constructionem, item necessariam mensurarumq; doctrinam, uerum omnium penè herbarum, florum, fruticum, stirpium, radicum, fructuum, atq; omnium ex terra nascentium plantarum: Insuper, gummiu, succorum, mineralium, animalium cognitionem: Similiter coquendi, lauandi, urendi, & aliorum huiuscemodi necessariorum cognitum, peritiam assequi poterit. Proinde hac ratione, artis professores certius medicabuntur, opifices Seplastiarum etiam operabuntur, & homines diutius uitam, per artem, conseruabunt, ætatemq; preferent. Atque huius rei causa, ars medica principio, à summo uniuersae creaturae monarcha creata est: Deinceps temporis progressu locupletata: Demum multis mortalium uigilijs, excellentissimorumq; ingeniorum foetura, penè absoluta. Graue autè iuxta ac arduum est, de medicamentis singulis pronuntiare, compositionum etiam doctrinam (in qua alius alio praestantior est) citra alicuius accusationem, inuenire, & quid interdum, in aliqua mixtura, aut recludet aut desit, perfecte cognoscere, quod tamen nos sedulo prosecuti sumus. Coactus uerò sum aliquando autorum testimonia, quibus ad probandam ac demonstrandam doctrinam, utor, quaedam adscribere, quòd non omnes ista lecturi, Medicinae studio dediti sunt, aut si sunt, certè non eatenus assueti, quatenus & ipsos deceat, & nos requirimus: Quibusdam, in libro in penuria, auxilio quoq; esse possunt. Attamen saepissime prolixitatem fugiens, loca, & autores tantum aperui, ac ubi quaerere oporteat, tanquam digito ostendi. Et hic quid attinet dissidentes adeoq; contrarios errores, passim in medicamentarijs, aut Receptarijs libris, obuios, partim ex dosium diuersa quantitate, pondere, ac numero ingredientium: partim ex male interpretatis, & minus bene cognitis simplicibus, referre: quales sunt, Praepositus, Thesaurus Aromatariorum, Lumen utrunq; Pandectarum coaceruator, ne dicam conturbator: & hi autores, pro malum, ab omnimoda compositionum perfectione, ac perspicacissima (si Deus placet) luce, eiuscemodi splendidos titulos libris suis praefixerunt: cum nusquam, ueritate iudice, tenebrae lateant densiores, ac crassiores rerum caligines. Ex quibus factum est, ut quot sint hodie pharmacopolia, tot ubiq; ferme, in componendis medicamentis, noui sint errores, dum quisq; arbitrio suo obsequitur. Vnde cum fieri nequeat, quin semper fallantur imprudentiores Medici, & acri simul in magnam perniciem perducantur: Medicinae scientia passim male audire coepit, ac grauius aegrotis symptomata, contra artis traditionem, eueniunt: quando, ex talibus corruptis codicibus, medicamina construere uolentes, impendio miserorum, commentaria (ut uerissimè ait Plinius lib. 34. cap. 11.) experiuntur, creduntq; Seplastiae, ea omnibus quidem fraudibus corrumpenti: Idcirco si omnem illam occasionem quis tollere uolet, tales libros tollat, unde discordia & inscitia scaturiunt: cuius etiam farinae habentur Simon Genuensis, Petrus de Ebano

CRONENBURG. AD LECTOREM.

Conciliator dictus, ac similes. Sed iam ut tandem oratio nostra absolueretur, amicè in primis & amicè generosos ad unum omnes medicos oratos cupimus, ut ueritati magis, quam sapientiæ opinioni acquiescant, & in publicis Officiis, integrè, purè, diligenterq; medicaminũ compositiones in posterum fieri miseriq; iubeat, ad eum, quem nos ex ueteribus, & doctis Neotericis (ad eò nõ pudet aliorum me scriptis adiutum ingenuè fateri) modum collegimus: aut si possunt absolutiorem: neque enim cõmouemur, quomodocunq; parentur, modò bene ac citra noxam: neq; tam magno hunc laborem nostrum æstimamus, quin facillè suppressendum patiemur, modò alius elaborator, ac uerior succedat: neque insuper tantum nobis foetus iste placet, ut impudenter, atq; audenter eum cõmendare uelimus. Vos etiam egregios Apothecarios quæsumus, ut quantum fieri possit, una ubiq; seruetur parandorum medicamentorum doctrina: & quemadmodum una eademq; ubiq; sit Medicinæ ars, Ita quoque, secundum artem unam, conformes habeantur artifices: quod eò certius præsumimus, quò multorũ uestrum in bene, erga proximos, merendo promptitudinem, hisce in rebus, iam dudum perspexerimus. Porro si quid fortè, in hoc Opere, uos fallit, aut à nobis obscurius expressum, id graue nõ sit, à Medicis uestris petere, rogare, ac discere: quandoquidem nõ tam uitio uertitur nescire, quam arrogãter discere nolle. Nam Socrates cum circa citharam laboraret, cuiusdam dicentis, iam senex discis? Respondit, Præstat tardè discere, quam nunquam. ò diuinum responsum. Quod uerò ad nos pertinet, neminem corripere, neminem ridere, cõfutare mordaciter, sine pudendo, ac noxio errato, neminem uoluimus. Et si quis fortè dictum in se inclementius existimet, sciat responsum, non dictum esse. Nos tantum boni aliquid fructus scribendo posteris relinquere studuimus: si id minus, ne quid mali: quorum alterum si assequimur, nihil optamus amplius, & ut uno uerbo expediam, sicut omnibus prodesse, ita bonis tantummodò placere cupimus. His uale, L E C T O R amice, nobisq; bene merendi, de proximo, studium, ac paratam uoluntatem, in rebus medicis succurrendis, concedito. Ex ædibus nostris, Colonia.

AVTORVM CATALOGVS, QVO-
RVM FIDE IN HOC VOLV-
MINE YSI SVMVS.

Actuarius.	Callimachus poëta.	Herodotus.
Aelianus.	Cælius Aurelianus.	Hesychius.
Aeneas Syluius.	Christophorus de Ho-	D. Hieronymus.
Aëtius.	nestis.	Hieronymus Fracastó-
Albertus Magnus.	Chryserinus.	rius.
Albuchasis Seruitor di-	Chrylippus.	Hieronymus Gemu-
ctus.	Cicero.	sæus.
Alexander Aphrodi-	Claudianus Velleius.	Hieronymus Tragus.
sæus.	Cleopatra.	Hippocrates.
Alexander Benedictus	Columella.	Homerus.
Veronensis.	Conradus Gesnerus.	Horatius.
Alexander Trallianus.	Constantinus Cæsar.	Hugo Senensis.
Aloisius Cadamustus,	Constantius Constan-	
patritius Venerus.	tinus.	
Aloisius Mundella.	Cornelius Celsus.	Iacobus Hollerius.
Alphonsus Ferrus.	Cornelius Tacitus.	Iacobus Manlius, Lum-
Alfaharaius.	Cratæus.	nis maioris autor.
Amatus Lusitanus.		Iacobus Syluius.
Ammianus Marcelli-	Damocrates.	Ianus Cornarius.
nis.	Diocles.	Ioannes Ambianus.
Andreas Bellunensis.	Diodorus Siculus.	Ioannes Ammonius.
Andromachus.	Dioscorides.	Ioannes Arculanus.
Angelus Bologninus.	Diphilus.	Ioannes Baptista Mon-
Angelus Politianus.		tanus.
Antonius Beneuentus.	Egesippus.	Ioannes Concorregius.
Antonius Brasauolus.	Erasmus Roterodamus.	Ioannes Damascenus.
Antonius Gallus.	Erasmus Stella.	Ioannes Manardus Fer-
Antonius de Genua.	Eubulus.	rariensis.
Antonius Musa.	Euonymus Philiatrus.	Ioannes Mesue.
Apuleius Platonicus.	Euripedes.	Ioannes Ruellius.
Architrenius Adriano-	Euritius Cordus.	Ioannes Tagautius.
polites.		Ioannes Vigonius.
Arianus.	Florus.	Ioannitius.
Aristoteles.	Franciscus de Pede mō-	Isaacus Medicus.
Aristophanes.	tium.	Iosephus.
Aristoxenus.		Isidorus.
Arnaldus de Villa no-	Galenus.	Iulius Pollux.
ua.	Gentilis.	Iulius Solinus.
Athenæus.	Georgius Agricola.	Iustinus.
Auenzoar.	Gilbertus Anglicus.	Iuuenalis.
Auerroës.	Gordonius.	
Auicenna.	Guido de Cauliaco.	Leonhartus Fuchsius.
Aulus Gellius.	Guilhelmus Budæus.	Leonardus de Predapa-
	Guilhelmus Placenti-	lea.
	nus.	Lippius poëta.
Bartholomæus Monta-	Guilhelmus Varigna-	Lodouicus Cælius Ro-
gnana.	na.	diginus.
Basilius Magnus.		Lucanus poëta.
Benedictus Fauëtinus.	Hali Abbas.	Lucianus.
Bertrucius Bononien-	Hermolaus Barbarus.	Lycus.
sis.		Macer.

AVTORVM CATALOGVS.

<p> Macrobius. Marbodeus Gallus. Marcellus Venetus. Marcellus Vergilius Florentinus. M. Cato. M. Varro. Martialis. Matthæus Curtius. Matthæus Syluaticus Pandect. </p>	<p> Paulus Iouius. Pausanias. Petrus Andreas Matthiolus. Petrus Bellonius Cermanus. Petrus Crinitus. Petrus Aponensis, siue de Ebano, dictus Conciliator. Petrus de Largillata. Petrus de Tusignano. Phanias physicus. Philostratus. Philo Tharsensis. Phocion Grammaticus. Platearius. Plautus. Plinius secundus. Plinius Valerianus. Plutarchus. Porphyrius. Pythagoras. </p>	<p> Saladinus. Scribonius Largus. Seneca. Serapion. Seruius. Sextus Pompeius. Simon Genuensis. Soranus. Softratus. Sotion. Statius Pampinius. Strabo. Strabus Gallus. Suetonius. Suidas. Syllius Italicus. Symeon Sethi Constantinopolitanus. </p>
<p> Nicæder Colophonius. Nicolaus Alexadrinus. Nicolaus Leonicensis. Nicolaus Massa Venetus. Nicolaus Myrepsus. Nicolaus Præpositus. Nicolaus Florentinus. Nonius. </p>	<p> Quin. Rhemnius Fanonius. Quintus Serenus. Quiricus de Augustis. </p>	<p> Theodorus Gaza. Themison. Theophrastus. Titus Liuius. </p>
<p> Oppianus poëta. Oribasius. Otho Brunfelsius. Ouidius. </p>	<p> Raphaël Volateranus. Rhazes Arabs. </p>	<p> Valerius Cordus. Valerius Maximus. Valescus. Virgilius. Vitruuius. Vhrichus Huttenus. Volusius Metianus. </p>
<p> Palladius. Pandulphus Collinutius. Paulus Aegineta. </p>		

INDEX

INDEX RE

RVM AC VERBO-
rum, quae in hisce, de construendis medicamentis, Comentarjjs continentur, notatu dignorum.

A Biga. 20.c
Absinthite nostri temporis. 142.d
Absinthites diuersitas. 143.a
Acacia. 17.c
Acacchi genera. 136.a
Acetabulum. 151.b
Aceti delectus. 141.c
Aceti facultas. Ibid.
Acetosa. 61.d
Acetum ex rosis, & alijs floribus. 141.b
Acetum gelu non concreuit. 141.c
Acetum mulsuum. 61.b
Acetum Scillinum Mesues. 141.c
Acetum Scillinum minimè in medicina negligendum. 142.a
Achirosa Auicennae est Dioscoridis ac Galeni Populus nigra. 91.a
Aconiti cū uino malignitas, & eiusdem securitas. 88.b
Acorum Diosc. non est galanga nostra. 29.a
Acorus conditus. 39.c
Adeps, pinguedo, medulla, simpliciter scripta. 99.d
Adeps suillus, propriè axungia dicitur. Ibid.
Adeps urfi. 151.c
Adbil. 85.a
Adinchi historia. 53.d
Adipes. 2.a
Adipis generatio, & in quibus animalibus. 99.c
Aercolus. 151.c
Aeris squama. 130.d
Aeruginis coctura. 131.d
Aes siue cuprum omne rasile rugae obducitur. 133.a
Aes uiride. 130.d
Aeui nostri inscitia in reponendis medicamentis. 3.d
Agaricus. 3.c. 79.d
Agarici expressio quomodo fieri debeat. 66.d
Agnus castus. 112.a
Agrimonia uulgaris, eupatoriū est uerum. 56.d
Aiuga. 29.c

Alabastrites lapis. 129.b
Alal. 27.d
Albotin. 126.c
Alcannae historia. 140.a
Alcea. 58.c
Alexandri Benedicti error. 69.c
Alexandri Tralliani per Torinum uersio corruptiss. 87.d
Alexipharmaca Arabibus Beza har. 4.d
Alfelenicmisc. 34.d
Alhandahal est colocynthida. 89.c
Alharmel. 82.d
Alipta moschata. 96.c
Alipta ueteribus cognita. 96.d
Allium. 13.b
Allium theriaca Rusticorum. 22.d
Almetereon. 85.a
Aloë. 79.a
Aloës cribratio. Ibid.
Aloës delectus. Ibid.
Aloës genera. 79.b
Aloëslauatio. 79.a
Aloisij Mundellae insignis Philosophi censura de Smaragdō. 34.c
Alscebram. 82.c
Althaea. 46.c. 58.c
Altercum. 8.c
Alumen plumeum Officinarum est anianus uerus. 134.a
Alzanach. 104.b
Ama Coloniensis. 143.a
Amatus Lusitanus notatur. 115.d
Amaracina unguenta. 120.b
Ambar. 25.c
Ambra. 21.c. 30.c
Ambra citrina. 91.b
Amentum dulce ac salsum. 134.a
Amni. 27.b
Amomum. 5.d
Ammoniacum. 22.c. 82.c
Ampar. 25.c
Amphora. 142.d
Amphora Attica & Romanae differentia. 151.c
Amphora Italica, & Ceramitū Italicum, octoginta libras medicinales designant. 143.c
Amphora Romana cominet Colonienses quartas nouendecim, & uncias sex uini puri. 144.d
Amstelredamum questuosissimum Hollandiae emporium. 130.d

Amurca. 103.d
Amygdala amaræ an ebrietatē remorentur. 46.a
Amylum. 45.b
Anacardina confectio. 4.c
Anacardus. 5.a
Andromachus Senior, Neronis medicus. 20.a
Androsæmon. 115.b
Anethum. 110.a
Anthemion. 112.d
Anthemij genera quatuor in Germania. Ibid.
Anthophylli. 25.d
Amidota. 3.d
Amidota quæ. 4.d
Auidotum hæmagogon Nicolai Alexandrini. 5.b
Aueuerpia inferioris Europæ nobiliss. emporiū. 17.a. 139.c
Anus Atheniensis innoxie cicutam bibit. 88.d
Aparine. 136.b
Apologia cur tot extent hodie. 108.d
Apollinaris. 8.c
Apomel. 63.c
Apum genera. 99.b
Apum naturæ admirabiles. Ibid.
Aqua casei. 70.d
Aque destillate. 147.a
Aqua destillata ad res incoquendas non usurpanda. 147.d
Aqua emendatur coctura. 146.c
Aqua hordei. 145.d
Aqua lactis. 70.d
Aqua mulsæ. 145.a
Aqua optima. 146.b
Aqua putealis. Ibid.c
Aquarum per destillationem extrahendarū ratio. 147.b
Arabes chameleam cum thymelea confuderunt. 85.a
Arabia thurifera. 102.b
Arabum confusio medicinae candidatis odiosa esse debet. 25.b
Arabum compositiones examinanda. 78.d
Arabum error. 26.a. 76.a
Arabum lapsus in syruporum usu. 47.d
Arantia mala. 41.b
Argenti scoria. 129.d
Argenti uini miranda facultas. 138.b

I N D E X.

Argenti uiui temperamentum. 137.d
 Argenti uiui usus letalis intra corpus. Ibid.c
 Argenti uiui usus qualiter innoxius ac tolerabilis. 138.a
 Argentum uiuum. 137.b
 Argentum uiuum quatenus noxiuum. 138.c
 Argenti uiui usus suspicax. 140.d
 Aristalthea. 46.c
 Armenio magna cognatio cum cœruleo. 84.c
 Arnoglossæ seu plantaginis duo genera. 94.d
 Aromata quomodo in columba diu habeantur. 3.c
 Aromaticum Rosatum Gabrielis, ex Mesue. 24.d
 Aromatum delectus & diuturnitas. 23.d
 Aroñ. 12.d
 Ars chymica. 116.b. 126.d
 Artemisia species tres. 51.c
 Artis impressoriae admiranda celebritas. 107.a
 Assa aromatica. 22.b
 Asa foetida. Ibid.c
 Asarum siue Asarabaccara, est diuersa à Bacchare Plinij. 5.d
 Asaron. 115.b
 Asparagus. 33.a
 Aspondus libra. 152.c
 Aster Atticus non est eryngium. 43.c
 Athanasia Nicolai Alexandrini. 7.d
 Atractilis non est enicum agreste. 115.d
 Auellanarū species multæ. 46.a
 Augusti dictum de asparagis. 33.d
 Auicenna simplicium medicamentorum ignarus. 92.b
 Auicenna imperitia in Thiro. 95.d
 Auicenna error. 88.b. 104.c. 117.b. 126.d. 136.a. 170.b
 Aurea Alexandrina Nicol. Alexandrini. 9.b
 Aureus. 153.b
 Auripigmentum. 8.d
 Autor cur post tam multos, de nouo de mensuris pōderibusq; scripserit. 149.b
 Auctores Officinarum precipui. 4.c
 Auctoris in deligendis simplicib.

studium. 19.d
 Auctoris ordo in enumerandis compositionibus. 4.d
 Auctorum diuersitas in scribendis troch. Dia Coralli. 91.d
 Auctorum magnorum error in mandragoræ radice. 120.c
 Autumnus æquinoctium. 2.c

B

 Baccarion. 116.d
 Balanus myrsepsica, Græcis Myrobalanus, est diuersa à Been, siue balano myrsepsica Arabum. 34.d
 Balauustum est flos punici syluestris, cytinus uerò domesticus. 91.c
 Ballote. 31.c
 Balsami probatio. 110.d
 Balsami succedanea. Ibid.
 Balsamum uerum nos non habemus. 110.c
 Bardana historia. 139.d
 Baucia. 13.d
 Baurach. 27.b
 Bdellium. 15.c
 Bedeguar. 36.b
 Bedeguar & Suchaha, multiplices interpretationes. 36.b
 Belzimum. 22.b
 Been. 23.b
 Been album & rubrum diuersum est ab Arabum ac Græcorum myrobalano. 34.d
 Benedicta Nic. Alexand. 69.a
 Benzoi. 22.b
 Bestiola in seminibus, quomodo generentur. 2.c
 Betonica historia. 92.b
 Bitumen. 21.b
 Blacta Byzantia. 11.b
 Blattarij quidam in medicina. 108.c
 Bolus Armenicus. 94.d
 Bombax. 46.c
 Bombyx. 49.c
 Borrigo uulgaris est Buglossa uera. 39.d
 Bouis oculus. 113.a
 Brabyla. 17.d
 Branca ursina. 136.a
 Brasauolus notatur. 49.d
 Brunfelsij lapsus. 7.b
 Bryoniae genera & nomina. 118.c
 Buglossa rubea. 140.d
 Buglossa uulgaris, est Cirsiion Dioscoridis. 39.d

Buphthalmos. 113.a
 Bursa pastoris. 136.d
 Burungi. 5.a
 Buxus pro ligno sancto sapè exponitur. 117.d
 Byzantium. 52.d

C

 Cadamus patritius Venetus de saccharo. 65.c
 Cadmia fictitia. 106.d
 Cadmie lauatio. Ibid.
 Cadmie ustio. Ibid.
 Cadus. 151.b
 Calaminaris lapis, est Cadmia fossilis. 106.d
 Calamintha. 29.a
 Calamus aromaticus. 40.c
 Calendula. 3.c. 90.b
 Camphora. 137.d
 Camphorata. 90.b
 Camphoræ historia anceps apud auctores. 90.b
 Camphoram calidam decernentium sententia. Ibid.c
 Camphoræ facultas. Ibid.
 Candum Rosatum. 72.b
 Canis testiculus. 12.a
 Cappares. 63.d
 Capillus Veneris. 33.b
 Caprifolium. 136.c
 Caphura temperamentum in disputationem ambiguum ueritur. 90.c
 Carbunculus. 34.b
 Cardamomi historia. 10.a
 Carduncelli. 136.c
 Carduus benedictus. 15.c
 Carduus benedictus est alterum enicum syluestre. 116.d
 Carica. 3.a
 Caries. 94.c
 Carnabadium. 34.c
 Carpesiorum fructus, cubebe sunt Arabibus. 26.b
 Carpobalsamum. 9.d
 Cartami medulla quomodo terenda. 71.c
 Carthaginis deletæ occasio. 5.d
 Carum. 7.b
 Casia. 16.d
 Casia apud auctores discrimen. 72.b
 Casia coronaria. 17.d
 Casia fistula. 8.b
 Casia fistula. 20.b
 Casia fistularis. 3.c
 Casia fistula nostra, ueteribus Græcis incognita. 72.a
 Casia

I N D E X.

Castalinea.	17.a	Ceruisia.	146.d	Colocynthis.	77.e
Castanearum historia.	134.c	Cerussa ex plumbo fit.	147.b	in Colocynthidos propinato-	
Castoreum.	112.b	Ceterach.	64.a	res nefarios.	77.d
Castoris usus in compositionib.		Chalcidionius.	91.b	Colophoniam unde, ac quomodo	
opium habentibus.	112.c	Chalcitis.	21.a	fiat.	100.d
Catapota.	4.a	Chalcus.	153.c	Collyria diarhodon.	32.b
Catharticum ex citris Act.	41.c	Chamæcisson.	104.c	Compositio Pauli ex Marru-	
Catharticum imperiale.	70.a	Chamedrys.	11.a	bio.	31.c
Cathartica purgatoria, impro-		Chamæpitys.	20.c	Cōpositiones unius nominis ua-	
priè Opiate dicta.	68.a	Chamaeleæ & thymelæa histo-		riè ab autorib. paratur.	92.c
in Catharticis obseruare quid		ria.	85.a	Compositioinum examinanda r̄	
oporteat	1bid.	Chamomilla agrestis.	112.d	ratio.	115.d
Catholicon Nic. Alex.	72.c	Chamomille historia.	1bid.	Conchula indica.	11.b
Cancanum.	29.d	Charabe quid apud Græcos.		Condisi est struthion.	114.c
Cauda equina.	115.c	Cheiri.	73.b	Conditæ.	144.b
Celsi lapsus.	138.c	Chelidonium minus.	135.a	Confectio ex cydonijs.	41.c
Centaurium maius & minus.	6.b	Chème.	151.d	Confectio Hamech.	70.c
Centaurium tenue.	21.d	Chermes quid sit.	50.a	Congius.	141.b.d. 151.c
Cenuncapita.	11.a	Chesmes quid.	50.b	Congij Attici mensura.	144.d
Cenunmeruia.	136.a	Chirat.	153.d	Conos.	31.d
Cepa.	13.a	Chist qualis mensura.	121.b	Conserua.	3.d
Cepas edere, Proverb.	1bid.	Chrysanthemon.	112.d	Conserua buglossæ.	39.d
Cera alba duplex differentiâ.		Chrysanthemon Fuchsij.	113.a	in Conseruam Erule campanæ	
Cera autor.	99.a	Chrysobalanos.	25.d	censura autoris.	40.a
Cera conficiendæ ratio.	99.b	Chus.	151.c	Conserua rosarum.	40.b
Cera diuersi colores.	105.b	Cibus unus ut non equè conue-		Conserua uiolarum.	40.c
Cera lauatio.	90.d	nit omnibus, ita unum uene-		Consolida.	100.d
Ceramium.	151.b	num quoscunq; non offendit		Constantinopolis.	52.d
Cera optima.	99.b		88.d	Conyza.	131.b
Cera qualis fugienda.	1bid.	Cicer arietinum.	6.d	Conyza pulicaris.	131.b
Cera sacra.	105.b	Cicuta.	88.b	Corallium.	34.d
Cerata.	4.a	Cicuta qualitas.	1bid.	Cordi error.	76.d. 128.d
Cerata & emplastra apud ue-		Cicuta uernacula nomina.	1bi.	Coris.	115.b
teres Medicos.	97.c	Cinolia.	15.d	Cornarius.	130.b
Cerati ex cœsypo faciendi mo-		Cinnabaris Dioscoridis, est sun-		Cornelius Bebingus, cuius Gru-	
dus.	99.d	guis draconis.	100.c	manganus, herbariæ Medic.	
Ceration.	72.b. 152.c	Cinnabaris non est minui.	100.b	studiosus.	89.b
de Ceratis, malag. empl. censu-		Cinnamomum.	8.b. 17.e. 25.a	Cornelius Celsus.	16.c
ra Plinij.	97.d	Cinnamum.	26.c	Cornel. Celsus Glesum appellat	
Ceratum ab unguentis differe-		Circeæ.	120.c	succinum.	91.b
rentia.	97.d	Circe uenefica.	1bid.	Cornua an in textu ceruino ma-	
Ceratum & empl. multiplex		Circulatores oleum iuniperi ex		res soli habeant.	91.c
materia.	1bid.	ponemes.	116.c	Cornuua ceruorum ustio.	1bid.
Ceratum ex pelle arietina D.		Circusforanei duo scelerati per		Cornus.	41.d
Arnaldi Villanouani.	99.d	autorem correpti.	110.b	Cortex.	110
Ceratum ex Cœsypo philagrij.		Circumforanei & medicastra,		Corruda.	33.a
Ibid.	1bid.	magnam humano generi cla-		Corylus arbor.	46.a
Ceratum cœsypi Galeni ex Mes.		dem inferunt.	68.b	Cosmus medicus.	54.b
Ibid.	98.c	Cissos.	15.a	Costi radicem ueram non habe	
Ceratum Galeni.	135.b	Cistos.	1bid.	mus.	113.c
Ceratum Galeni stomachicum.		Citra condita.	40.d	Cotoneorum cōseruatio.	114.a
Ibid.	151.c	Citrangula.	41.b	Cotoneorum genera tria.	1bid.
Ceratum quale medicamen.	97.c	Citrati confectio.	1bid.	Cotula foetida.	112.d
Cerebella passerum.	14.d	Citreola.	1bid.	Cotula non foetida.	1bid.
Ceroma.	102.c	Citrorum & arantiarum corti		Cotyle.	151.c
Cerui cornua quot annis depo-		cum conditura.	41.c	Cotyle uncias mensuræ nouem	
nunt.	91.c	Cneoron.	17.a	habet.	151.b
		Cœrulei sive lazuli usus tutus.		Cotyledonis historia.	139.B
			84.c	Crenor.	

I N D E X.

Cremor. 146. d
 Cremoris usus nunc frequens in
 Germania. Ibid.
 Crispula historia incerta. 136. d
 Croci odorem non ferentes. 148. d
 Crocodilus. 13. c
 Crocus. 20. b
 Cruciatu. 7. b
 Crystallus. 133. d
 Cucumer asinius. 132. b
 Cucumeris historia. 88. a
 Cucurbita, cucumerum, pepo-
 num, melopeponum, magna
 est affinitas. Ibid.
 ex Cucurbitis fit urceoli. 90. b
 ex Cucurbita obsonium. Ibid.
 Culeus. 149. c
 Cunila. 27. d
 Curcuma. 28. b
 Cuscuta. 55. e
 Cyathi magna uarietas. 149. a
 Cyathus. 151. b
 Cyclamin historia. 131. d
 Cyclaminus non est panis por-
 cinus, ut passim omnes cre-
 dunt. 132. a
 Cydonia condita Galeni, & a-
 liorum. 42. a. b
 Cyminum. 27. a
 Cymon oppidum. 113. d
 Cynoglossi duo genera. 95. a
 Cynosorchis. 12. a
 Cynosphoda. 56. c
 Cyphi. 17. b
 Cyphoeus confectio. Ibid.
 Cyperus. 9. d
 Cyprus. Ibid.
 Cyrnei sunt Corsici. 18. b

D

Dactylitis. 6. a
 Dactyli pingues. 47. b
 Dactylus. 73. a
 Daucus. 14. a
 Dauc. 109. b 153. d
 Defrutum. 55. d
 Dei benignitas larga in proflig-
 andis morbis. 103. d
 Democritus odore mellis uitam
 protraxit. 18. b
 Dendrolibanus. 25. d
 Destillandi modus per alembi-
 ca. 147. b. c
 Destillatio nostri temporis, an-
 tiquis ignota. 147. d
 Dhimach de Sandalis. 149. b
 Dia Acorum. 39. d
 Dia Calaminthe Curtij. 26. b

Dia Calaminthe Galeni. 26. b
 Dia Calaminthon Nicolai Ale-
 xandrin. & Præpos. 26. a
 Dia Calaminthon Galeni, ex
 Mesue. Ibid.
 in Dia Carthamū censura auto-
 ris. 71. b
 Dia Carthamum Nicolai Flo-
 rentini. 71. c
 Dia Caryon. 66. c
 Dia Cassia. 71. d
 in Dia Catholicon censura au-
 toris. 72. b
 Dia Catholicon Præpositi. 72. c
 Dia Cidoniu Nic. Alexandrini. 42. d
 Dia cinnamomum Mesue. 26. c
 Dia citoniten purgans cholera
 &c. 42. c
 Dia Corallij uera denominatio
 91. d
 Dia Coston Mesues. 27. d
 Dia Costu Nicol. Alexandrini. 28. a
 Diacrydij delectus. 70. b
 Dia Crydium. Ibid.
 Dia Curcuma maior Mesue. 28. a
 Dia Curcuma minor Mesue. 28. b
 Dia Curcuma Nic. Alexandri-
 ni. Ibid.
 Dia Cydonion simplex. 59. c
 Dia Cyminum Mesue. 27. a
 Dia Cyminiū Nic. Myrepsi. 26. d
 Dia Damascenon. 73. c
 Dia galanga. 28. d
 Dia Hæmaton. 22. c
 Dia Ireos Nic. Alexand. 29. a
 Dia Ireos simplex. 29. b
 Dia Ireon pipereon Galeni sim-
 plicissimum. 32. b
 Dia Lacca magna Mesue. 29. c
 Dia Margariton calidum Præ-
 positi. 30. a
 Dia Margariton frigidum Pla-
 tearij. 30. c
 Diambra. 25. b
 Dia Moron compositum Gale-
 ni. 66. b
 Dia Moron Mesue. 65. d
 Dia Moron simplex Pauli. 66. a
 Diamoschu dulce & amarum. 30. d
 Dianthos Nicolai Alex. 25. c
 Dia nucum Mesue. 66. c
 Dia Oliban. 14. b
 Diapapauer. 45. a

Diapenidion magnum Nicolai
 Alex. 31. a
 Dia Phœnicum Mesue. 72. d
 Dia prassium Præpositi. 31. b
 Dia prunorum bifariam com-
 ponitur. 73. d
 Dia prunorū Nic. Alexandrini. 73. b
 Dia Rhodon Abbatis Præpositi 32. a
 Dia Rhodon Mesue. 32. a
 Dia Satyrion iucundissimū sa-
 poris. 12. d
 Dia Satyrion Mesue. 11. c
 Dia Senæ Nic. Alex. 73. d
 Dia Sennæ tabulatum. 74. b
 Dia tracachantum calidum. 28. d
 Dia tracachantum frigidum. 28. c
 Dia trion pipereon Mes. 32. b
 Dia turbit cum Rheubarbaro. 75. d
 51. b
 85. b
 Dictamnus.
 Dini lapsus.
 Dioscorides summus autor in
 describendis simplicibus, &
 leni testimonio. 15. b
 104. d
 Diridar.
 Dispensatoria passim uocata
 mendosa. 71. d
 145. c
 Dodrans.
 Dorcas quale animal. 97. d
 Doronicum. 34. c
 Drachmæ & denarij usus uarij
 ferens. 155. a
 Dracunculus est serpentaria
 minor. 12. d
 28. c
 Dragagantum. 55. d
 Dryopteris. 157. a
 Duella. 37. c
 Dulciarij panes. 16. d
 Dulcis radix. 109. b
 Durach.

E

Bur est elephanti os. 30. b
 Eclegmata. 139. d
 Ecchymata. 132. b
 Elaterium. Ibid.
 Elaterij delectus. 3. d
 Electaria.
 Electrum non est populi lachry-
 ma apud Dioscoridem. 91. a
 Elect. ad stomachicos frigidum. 36. d
 Electuaria cur dicta. 23. d
 Electuaria forma hodierna
 Elect. 25. b

I N D E X.

Glandium discrimina.	134.d	Hedychroi apud ueteres nobilitas.	92.a	ta aloë.	79.6
Glans terrestris.	132.a	Hedysmos.	39.a	Hierarum uarietas multa.	78.a
Globuli.	79.c	Hellebori usus formidandus.	74.d	Hieronymi Gemusai censura de medicamentis aliunde ad nos portatis.	111.c
Globuli lauandis barbibus utiles.	143.c	Hemina.	151.b	Hieronymi Tragi sedulitas in consequendo semine filicis.	118.d
Glomeramina.	79.c	Herambemon.	112.d	Hieronymus Tragus.	105.c
Glutinis dissolutio.	104.c	Herba articularis.	136.b	Hippocrates summus opum contemptor.	52.d
Glutinis historia.	38.b	Herbae quae caeli constitutione legenda.	1.d	Holce.	125.d
Glycyrrhiza.	16.d	Herbae cancri.	33.b 136.d	Horninum cereale.	125.d
Gramma.	153.b	Herbae ut ab omni uitio uindicentur, opera impendenda magna.	1.a	Horninum syluestre & satiuu.	124.d
Grammarium.	1bid.	Herba fullonum.	114.c	Hydrargyron.	137.c
Granati.	34.b	Herba Gratia Dei.	105.d	Hydro rosatum.	60.d
Granatus Aristoteli Gnomon, et gemmarum regula.	1bid.	Herba S. Ioannis.	115.c	Hydromel Diosc.	145.c
Grana hordei uigani communiter scriptulum conseruunt.	153.d	Herba inquieti.	10.d	Hydromelitis & mulsae discrimen.	1bid.
Gramm.	1bid.	Herba Iudaica.	136.b	Hyoeyamus.	8.c
Granum tinctorium.	30.a	Herba moschata.	136.c	Hypericon.	115.b
de Gratia Dei herba, autorum sententia.	105.d	Herbarum diuturnitas.	2.a	Hypnotica.	120.c
Grossula hortensis.	44.a	Herbarum & medicamentorum componendorum peritia, medicis utilis ac necessaria.	4.a	Hypocisthis.	15.a
Guaiaci ac ligni sancti differentia.	117.d	Herbarum interitus.	3.a	Hysopus.	98.b
de Guaiaco & Gallico morbo, qui scripserint.	117.c	Herba saluaris.	119.a	I	
Guaiacum an sit hebenus. 1bid.		Herba Tetrabit.	136.b	D. Iacobi Omphalij prudentia in discernendis officinis medicis.	69.d
Guilhelmus à noua Aquila, Comes illustris.	107.c	Herba ueni.	1bid.	Iacobus Manlius.	101.d
Guilhelmus nauifex qualis apud Gruningam Phrosforu Medicus.	48.a	Herculis Estensis Ducis Ferrariensis hortus.	97.a	Iarus.	15.d
Guinterij error in Ribes.	44.a	D. Hermannus generosus comes.	107.c	Iaspis.	126.d
Gummi.	21.b	D. Hermannus Xylonijs Abbas Vuerdenus.	60.a	Iasme uox quid Graecis.	38.c
Gummi Arabicum.	25.b	Hermodactyli historia.	83.c	Ichthyocolla.	87.d
Gummi cocturam non sustinent, sed dissoluntur.	100.a	Hermodactylus uulgaris est colchicum.	83.d	Ingenia hominum diuersa.	141.a
Gummi et resinae quomodo comode misceantur.	98.a	Hermolai lapsus.	106.b. 113.a	Inscitia confidentia parit.	63.d
Gummi elemi ochryma est olea Aethiopica.	115.b	Hexagonum.	113.b	Inturis.	58.c
Gummi dissolutio.	98.a	Hibiscus.	46.c	D. Ioannes Halensis.	35.a
Gypsum.	134.a	Hiera colocythidos, ex inuentione Ruffi, quam scribit Mesue.	76.d	Ioannis Echij laus.	40.c
D. Gysbertus Horstius Amstelredamus, Medicus Romanus, domi suae uiperas alebat.	96.a	Hiera colocythidos Galeni.	77.b	Iosachar.	29.b
		in Hiera Galeni compositores.	78.c	Iris.	123.c
H		Hiera multiplices compositiones.	77.c	Isflumen.	20.c
H Alasech.	117.b	Hiera logadium.	77.d	Iua arthetica.	136.d
Harmel.	81.d	Hiera magna.	78.b	Iua moschata.	122.d
Hebeni duo genera.	117.c	Hiera picra Galeni.	78.b.d	Iuglans.	47.d
Hebenus an nostrum sit lignum Guaiacum.	1bid.	Hiera Praepositi non est Galeni.	78.d	Iuluba.	60.d
Hebenus qualis arbor.	1bid.	Hiera picra Rhazis.	81.b	Iuleb rosatum.	5.a
Hedera.	104.c	Hiera quomodo paritur ex loca aloë.		Iundobeduster.	119.b
Hederae speciei differentia.	104.c			Iunonis rosa.	8.b
Hedychroi compositio.	91.a			Iunci odorati flos.	115.d
				Iumperi baccae differentia.	116.c
				Iumperus.	8.c
				Iusquamus.	101.b
				Ixi & ixia differentia.	101.b
				K	
				Keira.	41.d
				Keiri.	111.b
				Keit.	125.a. 127.b
					146

I N D E X

L Ac omne tribus essentijs constat.	70.d	Liquiritia.	16.d	Mandragora genera.	120.e
Lactis boni note.	ibid.	Lithargyrum.	104.b	Mandragora impostores.	120.d
Lactuca asini.	140.a	Lithargyri liquatio.	ibid.	Mangonum astutia.	34.a
Lactucæ frequens esus Venerē labefactat.	5.d	Lithon tripon magnum Nicolai Alexandrini.	35.d	Manus Christi absque perlis.	38.c
Lactucæ historia.	45.c	Lithospermon.	33.b	Manus Christi perlati.	ibid.
Ladanum cisti alterum genus.	97.d	Litri & nitri discrimen.	27.b	Marassus serpens.	96.b
Lanaria herba.	114.c	Loch ad asthma.	44.b	Marathron.	47.b
Lapis æriarius.	21.a	Loch è pino.	45.d	Marcelli lapsus.	21.b
Lapis Armeniacus.	74.b	Loch ex caulibus.	44.c	Marcellus medicus summa diligentia usus, tum in paradisi, tum in seruandis medicamentibus.	72.b
Lapis hematites.	94.c	Loch ex papauere.	45.d	Marci panes.	37.c
Laser.	22.b	Loch ex pulmone uulpis.	46.b	Marc mortuum.	21.e
Laserpitium.	ibid.	Loch ex radicibus althææ.	ibid.	Margaritæ Latinis scriptoribus. Vnoes dicuntur.	30.b
Lathyrus est cataputia minor.	42.d	Loch è scilla.	46.d	Margaritarum amplissimū precium.	ibid.
Lauendula.	10.c	Loch sanum & expertum.	ibid.	Margarita quomodo emollescant.	ibid.
Laureola.	85.b	Locoh.	3.d	Marsorum familia uenenatorum comemptrix ac domitrix.	96.b
Laurus.	33.c	Lus planum.	12.d	Marrubiastrum.	31.c
Laurus spinea aculeigera.	49.d	Lumbricorum & uermium discrimen.	119.d	Marrubium.	ibid.
Leniscus.	120.d	Luminaris error.	89.c. 99.a	Marzapanes.	37.c
Leonicem censura in Theriaca.	19.d	Lune coitus.	56.a	Massæ error.	117.c
Leonicem sententia de erratis medicorum.	57.a	Lupini duo genera.	93.c	Masnaphium.	17.b
Leucota.	113.b	Lupulus.	53.b	Mastichera.	121.d
Leucoion quid Dioscoridi.	92.c	Lupus salictarius.	ibid.	Mastiche.	ibid.
Libanotus.	102.a	Luxus immodici in conuiujs taxatio.	37.d	Mastic herba apud Gallos.	92.b
Liberalitas agrorum & sanatorum qualis erga medicos esse debeat.	53.a	Lycium.	15.b	Masucha.	17.b
Libra Romana.	151.a	Lycostonon.	89.a	Matthæus Curtius Papiensis.	71.d
Libra Romana uncias duodecim mensurales pendet.	5.b	Lyncurium.	36.c	Matthiolus de Armenia terra.	20.d
Ligna grauiasunt oleosa.	117.b	Lynx.	36.b	Meconium ignauius opio.	104.d
Ligni Guaiaci facultas.	118.a	M Acer.	25.a	Medicamenta quæ alterent.	103.b
Ligni sancti nomina & ortus.	117.b	Machir.	ibid.	Medicamenta uulgò parantium crimen.	116.b
Ligni Indicitria genera.	117.d	Macis.	ibid.	Medicamentorum facultates experientia exploranda.	74.d
Lignis omnibus oleum inest.	116.b	Macropiper.	29.a	Medicamentorum quantitas calamo comprehendi nequit.	68.d
Lignum aloës.	38.d	Magma hedychromi.	20.a	Medicamen adulteratum unum totam theriacam uitiat.	96.d
Lignum sanctum.	117.b	Malagma ex bacis lauri Galeni.	102.a	Medicamen ex Euphorbio.	82.d
Lignum Guaiacum existimatur hebenum.	ibid.	Malagmatis constructio.	102.b	Medicamentorum glutinamitiū uarietas, & usus.	100.d
Lignum Indicum.	ibid.	Malicorium.	91.d	Medicastro impudentis historia.	77.d
Ligula.	151.b	Malis duobus resistere difficultimum.	138.a		
Lilia.	119.b	Malobathrum.	20.c		
Liliorum genera.	ibid.	Malorum granatorum conseruatio.	57.c		
Limones.	41.b	Malus historia.	58.c		
Lingua.	103.d	Malum cestianum.	41.b		
Lingua auis.	13.d	Malum terræ.	6.a		
Ligula.	103.a	Malus canina.	120.c		
Lini semen.	47.b	Manardi error.	136.a		
		Manardi & Brasauoli opinio de Turbit.	69.b		
		de Manna autorum sententia.	71.a		

I N D E X.

Medici qua olim ueneratione
 & mercede habiti sint. 53.a
 Medico non quod placet, sed
 quod profit, animaduerten-
 dum. 142.a
 Medicorum ac Pharmacopola-
 rum officium. 60.b
 Medicorum auaritia castiga-
 tur. 53.a
 Medicorum officium. 111.a
 Medicorum quorundam accu-
 sanda imperitia, & mordax
 inuidia. 3.d
 Medicorum uulgus multa ne-
 gligit. 98.c
 Medicastri confidentes urbi-
 bus abigendi. 68.d
 Medicum & pharmacopolam
 ex officio quid facere deceat
 20.a
 Medicus qualis uir esse debeat.
 105.a
 Medicullium. 48.d
 Medulla. 4.a
 Medulla, adipis & pinguedinis
 discrimen. 99.c
 Medulle differentia. 1bid.
 Megaleum. 152.d
 Mel aërium. 71.a
 Melanis. 6.b
 Melanspermon. 1bid.
 Melanthium. 1bid.
 Mellianum mustum. 56.a
 Mel Atticum. 17.d
 Mel casie fistule. 72.b
 Melicratum, & sues. 144.a
 Mel in imo optimum. 18.a
 Melilotum. 108.b
 Mellis delectus. 18.a
 Melissa. 51.d
 Melissophyllon. 1bid.
 Mel passularum. 46.a
 Mel rosatum. 62.c
 Mel syluestre. 71.a
 Mel tabarzet. 46.b
 Mel tepidum esse debet, dum
 species adduntur. 7.d
 Mendesium. 132.d
 Mensuræ Græcorum. 151.b
 Mensurarum ac ponderum au-
 tores Græci & Latini. 149.a
 Mensurarum ac ponderum do-
 ctrina utilis, sed difficilis &
 diuersa. 143.d
 Mensurarum aridarum apud
 Romanos nomina. 151.b
 Mensurarum nomina. 149.c

Mentha. 59.b
 Menstruum. 93.c
 Mentha aquatica sifymbrium
 primum Dioscoridis. 38.d
 Mergus. 15.d
 Merzenius. 38.d
 Messili historia. 134.d
 Mesue aduersus Manardū de-
 fenditur. 74.b
 Mesue lapsus in cœruleo & py-
 rite. 84.c
 Mesue locus restitutus. 65.d.
 121.a
 Metalla usta tutiora non ustis.
 107.d
 Metallica uires uetustate re-
 mittunt. 19.d
 Metallæ rei studium apud an-
 tiquos celebre. 107.a
 Metallæ quibus humana uita
 carere non possit. 107.a
 Metallorum lauaciones. 98.b
 Metallorum notitia paucissimis
 medic. cognita. 106.c
 Metopion. 132.d
 Metopium. 109.d
 Metretes. 151.b
 Metretes Attica quot libras mē-
 surales capiat, & quot li-
 bras ponderales Romanas
 olei, uini, mellis, pendat.
 151.c
 Meu Athamanticum. 9.b
 Mezeheregi. 82.d
 Mezereon. 85.a
 Mezereonis præparatio. 85.c
 Mezereonis usus periculosus.
 1bid.
 Mezereon Serapionis, est Dio-
 scoridis Chamælea. 1bid.
 Micleta Nicolai Alexand. 15.d
 Mina apud Auicennam. 113.d
 Mina Attica. 152.c
 Minæ Græcorum triplices. 1bi.
 Minij metalla tria. 137.c
 Millefolij historia. 115.c
 Milium solis. 33.b
 Mithridates Ponti & Bithymæ
 Rex, à Cneo Pompeio bello
 superatus. 16.b
 Mithridation Andromachi. 1b.
 Mithridatiū Damocratis. 18.b
 Mithridati Præpositi censura
 autoris. 16.a
 Modius. 151.b
 Montagnana ætatis sue prima-
 rius medicus. 134.c

Morbi Gallici nomen. 118.b.
 & eius cause multiplices.
 1bid.
 Morbus Gallicus quando cepit
 118.c
 Moron herba. 92.b
 Morus. 66.b
 Moschata confectio Arabi-
 bus Misch. 97.a
 Moschi delectus. 97.b
 Moschi duplex genus. 97.a
 Moschocaryon. 25.d
 Moschus. 30.c. 31.a. 97.a
 Moschus unde colligatur. 97.a
 Mos ungenderum corporum
 Aegyptiorum. 122.b
 Muccharum rosatum. 61.a
 Mucres quomodo ex seminib.
 & radicibus trahantur.
 104.b
 Mulsæ Arabum. 143.c
 Mulsæ parandæ ritus. 143.b
 Mulsæ ac mulsæ discrimen. 144.a
 Mulsæ parandæ modus. 143.d
 Mulsam. 1bid.
 Musa Ennea Nicolai Alexandri
 ni. 18.c
 Muscæ ebrii Philosophus, Ep-
 1bid.
 curi seruus. 140.a
 Muscelina herba. 140.a
 Muscus siue bryon officinarum
 usnea. 97.b
 Mustum amicum. 142.d
 92.b
 Myrepsi lapsus. 92.b
 Myrepsi locus deprauatus, quo
 modo restituendus. 93.b
 Myrrha. 6.b. 20.b. 93.b
 Myrrhæ genera sex Theophras-
 to ac Plinio. 93.b
 Myrrhæ tres species. 1bid.
 Myrrhæ proba caremus. 1bid.
 Myrrhis. 106.a
 Myrica. 64.b
 Myrtilli. 58.a
 Myrtū nō habet Germania 58.a
 Myrtus. 1bid.

N

 Naphtha. 123.f
 Naphthicus sal. 1bid.
 Narcissus. 119.b
 Nardi genera. 10.c
 Nasturtium. 13.d
 Nasturtium tectorum. 20.c
 Natura parens rerum optima.
 1.a
 Nectar. 144.d
 Nectarite Dioscoridis. 144.d
 Neheremisc. 35.d
 Nerion

I N D E X.

Nerion.	15.b	tio.	109.a	Mesua.	123.b
Nicolaus Myrepsus non est Prepositus.	69.a	Olei lauandi modus.	124.b	Oleum ex mace.	25.b
Nigella.	6.b	Olei nucum moschatarum usus.	123.a	Oleum est materia aliorum sim- plicium.	108.d
Nutri & litri discrimen.	27.b	Oleorum coctura cum uino aut succis.	109.b	Oleum genstae.	114.c
Nutri probatio.	27.c	Oleorum compositorum diuer- sitas.	1bid.a	Oleum hyoscyami.	1bid.d
Nitrum antiquorum an sal pe- trae sit.	27.b	Oleorum diurnitas.	127.c	Oleum hypericonis.	1bid.
Nuces amarae.	109.d	Oleorum seruandoru uarij mo- di.	116.c	Oleum Irinum Mesuae.	116.a
Nuclei pini Pityides Dioscoridi dicuntur.	31.d	Olimbath.	123.b	Oleum Iuniperi.	1bid.b
Nux aromatica.	25.d	Oliua.	108.d	Oleum laurinum.	1bid.d
Nux Indica.	111.d	Oliuella.	85.c	Oleum liliorum alborum Mes. 119.a	
Nux iuglans & regia, eadem.	122.d	Oleum absinthij.	109.b	Oleum liliorum compositum.	1bid.
Nux moschata.	25.d	Oleum amygdalarum dulcium Mesuae.	1bid.c	Oleum lumbricorum Aonca- gnanae.	1bid.c
Nux myristica.	1bid.	Oleum amygdalarum amara- rum Mesuae.	1bid.d	Oleum maioranae.	120.a
Nux regia non est Indica.	111.d	Oleum amygdalarum per con- tusionem & expressionem.	109.c	Oleum maioranae & amaraci- num idem est.	1bid.
Nymphaea.	122.c			Oleum Mandragorae.	120.b
Nymphaea species duae.	1bid.			Oleum mastichinum Mesuae.	1bid.d
O Bolus.	153.c	Oleum anethinum Mesuae.	110.a	Oleum meliloti.	121.b
Obsidianus lapis.	21.d	Oleum balaninum.	122.d	Oleum melinum Pauli.	114.a
Ocularis inspectio in rebus co- gnoscendis necessaria.	19.d	Oleum balsami circumforaneo- rum.	111.c	Oleum mentae.	121.b
Odores praecalidi quibus cauendi.	148.c	Oleum Balsami Guilhelmi Pla- ceminii.	1bid.a	Oleum muscelinum. 36.c. 331.b	
Odoris ac saporis uarietas in plantis.	2.b	Oleum Balsami Mes.	1bid.b	Oleum myrrhae probalsamo po- situm.	110.d
Odorum ac suffimentorum fau- cultates hominibus necessa- rie.	148.a	Oleum Benedictum.	121.d.	Oleum myrtinum apud Diosco- ridem.	121.c
Odorum uetus consuetudo.	1bid.b	Oleum castorei Praepositi.	112.a	Oleum myrtinum uerum Mes. 117.d.	
Oenomei.	143.d	Oleum chamomillae ex floribus siccis.	1bid.d	Oleum myrrae uulgaris Mes- suae.	1bid.b
Oesyphi compositio.	98.d	Oleum Chamomillinum Mesuae	112.c	Oleum nardinum Mesuae.	121.d
Oesyphi delectus.	1bid.	Oleum cheirinum.	113.a	Oleum nardinum nostrum.	122.c
Oesyphum.	4.a	Oleum costinum.	1bid.b	Oleum Neupharinum.	1bid.
Officinae nostrae raro in compo- sitionibus parandis conueni- unt.	60.d	Oleum crocinum Mes.	113.c	Oleum nucum Mesuae.	120.d
Officinae quotannis iure essent inuisendae.	68.c. 104.a	Oleum cytoniorum Mesuae.	1bid.d	Oleum nucum moschatarum.	1bid.
Officinarum error.	29.b	Oleum ex Agragantino Siciliae	123.c	Oleum optimum.	108.d
Olea.	4.a. 108.d	Oleum ex auellanis.	122.d	Oleum ouorum Mesuae.	123.a
Olea composita ex quibus fiant	109.a	Oleum ex Balsamo.	110.a	Oleum Philosophorum Mesuae.	1bid.a
Olea ex animalibus.	127.b	Oleum ex Copparibus.	111.d	Oleum picinum.	100.d
Olea ex stirpibus fructibus, se- minibus, &c.	109.d	Oleum ex Euphorbio.	114.b	Oleum populeon.	139.a
Olea in uicem Balsami excoqui- tata.	110.d	Oleum ex floribus lauandulae uulgaris.	122.a	Oleum rosarum.	124.a
Olea multa ad formam rosacci parari possunt.	124.b	Oleum ex frumento Mesuae.	114.c	Oleum rosarum quomodo odo- ratissimum fiat.	1bid.c
Olea genus duplex.	108.d	Oleum ex iuglandibus.	122.d	Oleum rosatum simplicissimum.	124.b
Oleander.	15.b	Oleum ex ligno guaiaco.	117.a	Oleum ruta Mesuae.	1bid.c
Oleostella.	85.c	Oleum ex lini semine Mesuae.	119.c	Oleum saluae.	124.d
Olei ex floribus conficiendi ra- tio.		Oleum ex papaueris granis		Oleum scorpionum simplex Me- suae.	125.a
				Oleum Sesaminum Mesuae.	1bid.b

I N D E X.

Plantago aquatica est alisma.	95.a	Quercus sudor.	101.b	Rufi potio.	81.e
Plantarum uarietas.	1.a	Quirinus Talesius.	12.b	Rumicis genera quatuor.	89.d
Planta plantae pernicios.	1.b	R		Ruscus est myrtus syluestris.	49.d
Platearij error.	90.c	R Adicula.	114.c	Ruta.	51.d
Plinij error.	124.d	Radicum asseruatio.	3.d	Rutae succus copiose sumptus	
Polium.	16.d	Radicum discrimina.	Ibid.	ueneni noxam habet.	88.e
Polypodium.	55.d	Radicum repositio.	Ibid.	S	
Pomum medicum.	148.b	Radix piperis.	12.c	S Abai.	102.b
Populei temperatura anceps.	139.a	Ramich sine Ramie quid significet.	95.b	S Sabina.	51.d
Porri genera.	83.a	Raphani genera tria.	12.c	Sacerdotis uirile.	12.d
Portulaca.	73.d	Raphanus a cibo an tuto edatur.	12.d	Saccharum quid.	65.b
Potus Maialis.	144.d	Raphanus.	12.c	Sacrum medicamen.	77.d
Precipitatum.	137.d	Rasura eboris.	30.b	Sagapenum.	21.b
Prepositi error.	120.b	Requies Myrepsi.	19.a	Saladini error.	151.e
Prepositus a Nicolao Alexandrino multa mutuauit	102.b	Resina ueterum.	105.b	Sal ammoniacus.	82.c
Principes & magistratus iustitiae ac legum ministri.	77.d	Resinarum differentiae multiplices.	Ibid.	Salem Indum duplicem nouisse Mesue uidetur.	84.b
Propolis.	105.b	Reynerus Praednius schola Gruninganae moderator.	125.a	Sal gemma.	69.d
Propomata.	144.b	Rhadimacc.	123.c	Sal indus.	84.d
Prudencia omnium uirtutum dux.	104.a	Rheu.	15.b	Sal lacus mortui.	123.c
Pruna Damascena.	73.c	Rheubarbarum.	3.c. 85.d	Salis materia.	70.a
Pseudocastia.	17.a	Rheubarbarum duplex.	86.a	Salicis historia.	64.b
Pseudomelanthium.	6.b	Rheubarbarum monachorum.	Ibid.	Salua agrestis & eius nomina	124.d
Psidium.	91.d	Rheuponicum.	15.b. 36.a	Salua agrestis duae species.	Ibid.
Psyllt.	96.b	Rhododaphne.	15.b	Salua historia.	Ibid.
Psyllium.	75.c	Rhododendron.	Ibid.	Sampsuchus & amaracus, an eadem herba.	120.a
Psyllij semen innoxium.	75.d	Rhodomeli.	62.c	Sanandi modus haudquaquam unus.	106.d
Ptarmice.	19.a	Rhodomeli purgans.	62.d	Sandaracha duplex.	116.d
Ptisana Arabum.	146.c	Rhodoastacum.	62.c	Sandaraca uulgaris est gummi iuniperi.	Ibid.
Ptisana a paucissimis hodie re- separatur.	145.d	Rhu.	15.c	Sandyx.	Ibid.
Ptisanae usus antiquissimus.	Ibid.	Ribes non rubus Idaeus.	44.a	Sanguis draconis Serapionis quid.	100.e
Pulegium.	31.d	Ribes qui fructus.	Ibid.	Sanguis draconis uulgaris.	100.b
Pulicaria.	131.b	Ricinus magnus ac paruus.	42.d	Sanguis hominis ruffi.	101.c
Pulicaris herba diuersa a pulicariae siue conyza.	75.c	Robus.	3.d. 80.a	Sanguis suillus cum humano conuenit.	Ibid.
Pulmonis uulpis preparatio.	46.b	Rob Arabibus quid.	43.d	Sanguinis hircini preparatio.	147.d
Pultes Germaniae.	146.a	Rob ex Ribes compositum.	Ibid.	Sanguinis humani usus apud ueteres.	101.c
Pulueres cordiales quomodo seruentur.	3.c	Rob e Ribes simplex.	43.c	Sansuchus.	38.d
Punica arbor.	57.c	Rosa laurea.	15.b	Sapa.	55.d
Purgatoria.	3.d	Rosacei diuersitas.	124.b	Sapphirus.	34.a
Pyrethrum.	19.d.	Rosae parum siccandae priusquam oleum affundatur.	124.c	Saponaria.	114.c
Pythagoricorum uictus.	131.b	Rosata nouella.	37.a	Sapo duplex.	138.d
Pyxacantha.	15.c	Rubca Indi.	33.b	Sarax.	129.d
		Rubia tinctorum.	29.d	Sarcocolla.	80.a
		Rubus Idaeus est fragaria.	44.a	Sarcocolla correctio.	Ibid.
		Ruellius multa ex Hermolao transposuit.	113.b	Satureia.	27.d
		Ruellij error.	106.a. 132.b. 140.a	Sauich hordei.	146.d
				Saxifraga.	10.b. 33.b
Q Vartarius.	151.c				
Quatuor semina maior.	72.b				
Quercula minor.	21.a				

I N D E X.

Scammonia planta est.	70.b	Serum.	70.d	non intus.	94.d
Scammonij preparatio.	ibid.	Sesamum.	125.c	Spodium Arabum.	142.a
Scariola.	62.a	Sescuncia.	153.a	Squilla.	8.b
Scaunix.	6.b	Seseli.	10.a	Squinatum.	110.d
Scednigi.	94.c	Setaragi Indi.	23.a	Stacte.	138.c
Schleida ferri fertilissima.	107.b	Seuum.	99.c	Staphidis agria.	29.d
	8.b	Sextans.	28.e	Stellaria.	29.a
Schoenuanthos.	8.b	Sextarius.	113.d. 151.b.c.	Sternutamentaria.	148.d
Scilla incolumiter ad nos per-	142.a		149.c	Sternutationis causa.	61.c
fertur.	142.a	Sextarius Atticus.	141.b. 143.a	Stoechas.	101.d
Scilla historia.	ibid.	Sextula.	153.b	Stomachicae compositiones mul-	24.d
Scimus.	13.c	Sicilius.	153.a	tiplices.	8.b
Scolecia duo genera.	133.a	Siligo quid.	45.b	Stomachica omnia crassius ter-	211.a
Scolopendrium uerum non est		Siliqua.	153.b	renda.	90.b
lingua ceruina, sed asplenū.	64.a	Siliqua Aegyptia.	72.b	Storax.	115.c
	49.a	Silphion.	22.c	Storax liquida non est stacte.	45.d
Scopa regia.	17.a	Simonis Genuens error.	113.b	Strabus Gallus.	6.d
Scordium.	125.b	Simplicia multa aut non habe-		Strobyli.	8.b
Scorpionum genera.	153.b	mus, aut adulterina sum.	111.c	Styrax.	97.a
Scriptulus.	47.a	Simplicitatem meram ueteres	97.d	Styrax rubra.	88.b
Sebesten.	23.a	amarunt.		Sucaram.	apud
Secacul.	43.a	Simpliciū cognitio in conficien-	89.a	Suchaha non inuenitur	56.c
Secacul conditum.	43.b	dis pharmacis necessaria.		nos.	128.d
Secacul non est eryngum.	43.b	Simplicia liquecibilia.	98.a	Succid.	98.a
Secamabin.	48.d	Sinapi.	13.d	Succorum concretorum dissolu-	80.b
Seculi superioris negligentia.	112.b	Sinapi Persicum.	20.c	tio.	2.d
	152.c	Sinapismus.	125.d	Succorum extrahendorum ræ-	45.b
Selibra.	69.d	Sinapi usus.	ibid.	tio.	2.d
Selinon.	153.b	Sinon.	7.a	Succorum præcipui colores fer-	2.d
Semidachma.	90.a	Sisereum.	56.a	ptem.	45.b
Semina quatuor fructa maiora	2.c	Sisymbrium.	38.d	Succus glycyrrhizæ.	2.d
	153.c	Sium non est crescio.	7.a	Succus plantarum sanguis est.	2.d
Seminum lectio.	151.b	Smaragdus et eius uires.	34.b	Suffimentis pestilens uirus abi-	148.b
Semiobolus.	134.d	Smilax aspera, non est lupulus.	53.b	gtur.	10.d
Semodius.	79.b	Smyrnum.	7.b	Sulphur uiuum.	15.d
Semperuiua historia.	153.a	Soldanella est brassica marina.	76.a	Sumach.	66.b
Semperuiuum marinum.	47.a	Sol feruens ab Officinis probi-	4.d	Sycamina sunt celsi mora.	27.a. 82.d
Senna putatur colutea.	104.a	endus.	153.b	Syluatici error.	3.d
Senatus Coloniensis prudentissi-	7.b	Solidum.	77.d	Syrupi.	47.d
mus institutum.	107.c	Solonis sententia.	1.c	Syrupi uocabulum.	51.d
Synecio.	8.d	Solum omne non omnia produ-		in Syrupū ex artemisia autoris	51.d
Sepia.	7.a. 20.c.	cit.	1.c	in Syrupū ex artemisia autoris	51.d
Sepiarum testæ.	49.a. 57.b. 83.c. 104.c.	Solum turgens quod dicatur.	1.c	in Syrupum capillorū Veneris.	53.c
Sepiulariorum error.	106.a. 116.d	Sorba.	134.d	in Syrupum siue Minam cydo-	54.c
Serapionis error.	121.a	Sorbus arbor.	ibid.	morū censura autoris.	61.d
Serapionis locus restitutus.	74.b	Sosandrium.	15.b	in Syrupum ex endiuia censu-	50.b
	49.c	Sparagus.	33.b	ra autoris.	ibid.
Serici combustio.	74.b	Spartium.	114.d	Syrupus ex absinthio composi-	57.d
Serici usus.	49.c	Spatha.	105.a	tus.	
Sericum et seta antiquis res di-	ibid.	Spathula quale instrumentum.	103.a	Syrupus ex fumo terra maior.	
uersa.	62.a	Specillum.	ibid.		
Seriola.	12.d	Spinachia.	6.a		
Serpentaria.	104.b	Spodij Græcorū usus foris erit.			
Seruitoris error.					

I N D E X.

Syrupus ex agresta. 50.d
 Syrupus ex artemisida. 51.b
 Syrupus ex succo acetosæ. 61.c
 Syrupus acetosus simplex. 48.c
 Syrupus Byzantinus. 52.c
 Syrupus ex calamintha. 53.c
 Syrupus ex cichorea. 54.d
 Syrupus acetosistatis citri. 49.d
 Syrupus ex corticib. citri. 49.b
 Syrupus ex cydonijs simplex. 54.d
 Syrupus ex succo endiuie simplex. 61.d
 Syrupus ex epithymo. 55.a
 Syrupus ex eupatorio. 56.a
 Syrupus ex granatis acetosis. 57.b
 Syrupus ex granatis dulcibus. Ibid.
 Syrupus ex granis myrti. 57.d
 Syrupus ex hyssopo. 58.b
 Syrupus iuiubinus. 58.d
 Syrupus ex acido succo limonũ. 49.b
 Syrupus ex liquiritia. 58.d
 Syrupus ex menea. 59.a
 Syrupus myrtinus compositus. 58.a
 Syrupus ex papauere. 59.b
 Syrupus ex pomis simplex Mesue. 59.d
 Syrupus ex prasio. 60.c
 Syrupus ex infusione rosarum. Ibid.
 Syrupus saporis ex pomis compositus Mesue. 60.b
 Syrupus ex stœchade. 61.b
 Syrupus uiolaceus compositus Mesue. 62.b
 Syrupus ex infusione uiolarum. Ibid.

T

Tagatij error. 132.b
 Tamarindus. 55.d
 Tarcon. 19.a
 Tartarum. 126.b
 Telephium. 135.d
 Terra lemmia. 20.d
 Terra saponaria. 15.d
 Terebinthina. 126.c
 Teremabin. 70.d
 Tetrastemum. 133.b
 Teucrion. 11.d
 D. Theodoricus à Mandersebeit, Comes generosus. 107.b
 Theriaca Andromachi iunioris. 19.b

Theriaca dia Tessaron Mesue. 22.d
 Theriaca difficillimè nostris hominibus componitur. 96.a
 Theriaca Manardi. 22.a
 de Theriaca Leonice censoria. 19.d
 Theriaca quomodo paranda. 21.d
 Theriacaria. 8.b
 Theriace Andromachi. 3.d
 Thlaspia. 20.c
 Theod. Kalbandius seplaf. 50.a
 Thrasias Matinensis Philosophus elleborum accepit sine noxa. 88.d
 Thesmophoria. 13.b
 Thuris delectus. 102.b
 Thus. 14.c. 102.a
 Thus terra. 29.f
 Thymbra. 27.d
 Thymus. 55.c
 Tithymali genera. 82.d
 Tracachanta. 28.c
 Tragilapsus. 12.d. 61.c. 85.b
 Tres flores cordiales. 74.c
 Triasantali. 37.a
 Tribulus marinus. 11.a. 128.c
 Tribulus terrestris. 128.d
 Trifolij genera multa. 22.b
 Triorchis. 12.a
 Tritura terebinthina & ca-phure. 24.c
 Trituratio mineralium. 98.b
 Trixago. 11.d
 Trochisci. 4.a
 Troch. ex absinthio. 87.b
 Troch. ex agarico. Ibid.
 Troch. alundabal. 89.b
 Troch. ex alchechengijs. 87.c
 Troch. ex berberis Mes. 89.c
 Troch. ex camphora. 90.a
 Troch. ex charabe. 90.d
 de Troch. dia Coralli Præpositi. iudicium auctoris. 91.d
 Troch. Diam Præp. 92.b
 Troch. Diarhodon. 92.c
 Trochisci, & eorum multiplici-ces appellationes. 87.a
 Trochisci ex Lacca. 93.a
 Troch. ex myrrha. Ibid.
 Troch. Ramich Mesue. 95.a
 Troch. ex Rheubarbaro Mes. 93.c
 Troch. ex scilla Galeni. 93.d
 Troch. ex scilla Myrepsi. Ibid.
 Troch. ex spodio cum semine acetosæ Mes. 94.a

Troch. ex succino. 98.d
 Troch. è terra sigillata Mes. 94.a
 Troch. ex Thiro Præp. 95.b
 Troch. ex uesticarijs. 88.a
 Troch. ex uiolis. 92.c
 Trochiscorum repositio. 96.d
 Tryphera Sarracenuca magna Mesue. 22.d
 Tryphera unde dicantur. 23.a
 Turbeti delectus. 69.c
 Turbeti historia. 69.b
 Turbit quare corruptè ad nos aduehatur. 69.c
 Turbit Serapionis est tripoliuè Diosc. Ibid.
 Tutia est pompholyx. 106.d

V

Valerij Cordi dispensatorium, multis mendis scatet. 89.c
 Valerius Cordus. 21.b
 Vasa singula operculis tegenda. 4.a
 Vascula diuersa pro diuersis liquoribus in seplasijs habenda. 150.a
 Venena uenenorum sunt remedia. 83.c
 Venenata intro sumpta frequenter non ledunt. 88.c
 Venenum Mithridati reuocandum. 88.d
 Veratri siue ellebori duo genera. 74.c
 Verbene duo genera. 105.b
 Veritas unica uirtus, & ubique audienda. 139.a
 Vermes terreni. 110.d
 Vernugo. 116.d
 Vernix. Ibid.
 Vesicaria inter strychni genera connumerata. 89.a
 Vestis Consulium Colonienf. 50.a
 Veterũ compositiones retinenda. 102.d
 Victoriatus. 153.b
 Vina saluiata. 124.d
 Vina utenda, nõ abutenda sunt. 144.c
 Vini scillitici facultas & usus. 142.b
 Vinorum factitiorum genera quàm plurima. 144.b
 Vinorum factitiorum usus apud ueteres. 142.c

Register.

GERMANI-
CARVM ALIQVOT
huius Operis uocum
Index.

Schwarzer Agetstein.	21. d
Alant.	40. a
römisch Nlsen.	50. c
geel Amern.	91. b
Behemischer Ametist.	34. b
Ehiopischer Ametist.	ibid.
Weißnischer Ametist.	ibid.
Amloot.	108. b
Schwarzer Andorn.	31. c
weisser Andorn.	31. c
Angers.	52. b
Augentrost.	85. a
weisser Augstein.	21. b
B	
welsch Baldrian.	8. c
Balsam.	28. a
groß Bathengel.	11. a
wasser Bathengig.	17. a
groß Bauchbaum.	7. b
Baumnus.	122. d
Baumwol.	46. c
rot Beyfuß.	51. c
Beinhölzlin.	9. d
welsch Bernklawl.	136. b
Berram.	131. b
Beerwurz.	9. b
Besemkraut.	20. c, 136. c
Biestloch.	81. a
Bleyweiß.	129. d
Blutstein.	94. c
Blutwurz.	106. a
Boberellen.	89. b
Bockshorn.	47. b
Bolich.	133. c
Braembeyen.	66. a
Brennblumen.	114. d
Brombeer.	66. a
Butterblüm.	40. c, 113. a
C	
weisser Calmeystein.	106. d
Camelstro.	8. b
Cassidomenstein.	1. b
Cassanten.	134. c
Cassantenbaum.	ibid.
weiß Ceruß.	129. d
Christwurz.	74. d
Cicorey.	62. a
Citronen.	41. b
weisser Clemey.	107. d
Cornellen.	44. a
Creuzwurz.	7. b

Dambeern.	116. d
Daucher.	15. d
Dill.	110. a
Dillkraut.	ibid.
Kruyß Distel.	11. a
Donderwurz.	131. b
Durchwachs.	139. c
Dürwurz.	131. b
Dusentblatt.	115. c
E	
wasser Edechsen.	13. c
Eglentier.	56. c
Eisenkraut.	105. c
Ehrenrosen.	58. c
Ehr vnd preis.	11. a
Elephanten lauß.	5. a
Engelsüß.	55. d
Enzian.	29. d
Eppich.	104. c
maur Eppich.	ibid.
Erbsen.	6. d
Erdtaker.	132. a
Erdtbeer.	44. a
Erdtbesien.	ibid.
Erdtseigen.	132. a
Erdtrauch.	57. b
Erdwürm.	119. b
F	
Farn.	55. d, 129. a
baum Farn.	55. d
eych Farn.	ibid.
reyn Farn.	51. c
stein Farn.	53. d
Faselen.	6. c
Federweiß.	134. a
Fench.	146. a
Fenchel.	47. b
Fenugrec.	ibid.
geel Ferbblümen.	114. d
Ferwers Krap.	29. d
Filetten.	52. d
Flachseiden.	55. c
Stessen.	90. b
Flöhkraut.	51. d, 131. b
welscher Flöhsamen.	75. c
Fluer.	71. d
Fuchßschwanz.	146. a
G	
Gamander.	11. a
Gamenderlin.	ibid.
Garben.	115. c
Gentian.	29. d
Geruw.	115. c
Geyßblatt.	136. c
Gittenstein.	21. d
Goldtblüm.	40. c
Gotts genad.	106. a
Granatblüm.	91. d

Grassblumen.	52. d
Grindwurz.	89. a
Grob brot.	45. e
Gundelreb.	104. e
Guter Heinrich.	89. a
H	
Habern.	146. a
Hagendorn.	66. a
Harstrang.	36. a
Harzigel.	9. d
Haselwurz.	5. d
Hausenblas.	38. e
Hauswurz.	135. d
Helm.	114. d
Hemelflatel.	135. d
Herbstblumen.	83. d
Herbstrosen.	58. c
Herzfreud.	136. c
Heyden.	64. b
Huß.	146. a
Hirzwurz.	10. a
Hofkym.	7. c
Holwurz.	6. b
ronde Holwurz.	6. a
Hopffen.	53. b
Hundsduill.	112. d
Hyacinct.	34. b
Hymbern.	44. a
garten Hyfop.	27. d
I	
Jaergewant.	2. c
Jelenger Lieber.	20. c
S. Johans Beerlin.	44. a
Iserhart.	105. c
Iserkoecken.	37. d
Ispen.	58. b
Juden Kerffen.	89. b
Juleb.	48. a
Juniuer.	116. d
K	
Kalbsaug.	113. a
Kalbsfuß.	12. d
Kalissenhout.	16. d
Kamyn.	27. a
Kappelian.	133. c
Karmesein grein.	50. a
Karbenkraut.	53. e
Kellerßhalß.	85. b
Kerbellkraut.	57. b
Kerffel.	ibid.
welsch Kirsen.	44. a
Klapperrosen.	59. d
Klaris.	16. d
Klebkraut.	136. c
groß Kletten.	139. b
klein Kletten.	ibid.
Klimpff.	104. c
Knoblauch.	83. a

breyter

Register.

Breyter Käl. 44.c
 Krauß Käl. ibid.
 langer Käl. ibid.
 wilder Komyn. 10.a
 Konworden. 90.b
 blau Kornblämen. 84.d
 Korumung. 53.c
 Kornrosen. 59.d
 Kost. 28.a
 Koton. 46.c
 Krabbeyen. 66.a
 Kranchhals. 106.a
 brunnen Kress. 39.a
 garten Kress. 13.d
 wasser Kress. 39.a
 Buchenschell. 136.b
 feld Kümel. 7.c
 wisen Kümel. ibid.
 schwarz Kümich. 6.b. 27.a
 Käm. 27.a
 riechend Käm. 27.d
 Kämigundkraut. 56.d
 Kupfferwasser. 107.d
 Käschell. 136.b
 Kuyrn. 10.a

L

hauß Lawch. 13.d
 Lesselkraut. 139.c
 Leibwurm. 119.d
 Leim. 38.b
 Ledenbaum. 20.b. 126.d
 Leushtkraut. 138.d
 Lindbast. 104.d
 Lorbeerbaum. 33.d

M

Maertel. 51.c
 Magdalleffen. 101.a
 Magsamen. 45.b
 Maloran. 38.d
 Malloet. 108.b
 Mantop. 45.b
 Manstrew. 11.a. 43.b
 Matfoesigen. 101.a
 Maulbeer. 66.b
 Maurpfeffer. 136.a
 Maurrauten. 33.b. 53.d
 Melb. 6.a
 Melissen. 51.d
 Mengelwurz. 89.a
 Meerhirß. 33.b
 Meerspin. 107.c
 Meerblüm. 34.b
 Meerzwibel. 142.b
 Mespelen. 134.d
 Meusdoorn. 49.a
 Meuszwibel. 142.b
 Meyenblümle. 83.d

Milten. 6.a
 Mollenkraut. 42.d
 Molen. 6.a
 weiß Mostarttsamen. 13.d
 Mottenkraut. 61.c
 rote Mäng. 59.b
 krause Mäng. 39.a. 59.b
 Mundholz. 9.d
 Mutterkraut. 51.c
 Marwillen. 52.b
 Myrettich. 12.a

N

Nachtschatt. 89.b
 Nabelkraut. 139.c
 wilder Nardus. 5.d
 Neglin. 25.d
 Neglinblämen. 52.d
 Nießwurz. 74.d
 schwarz Nießwurz. ibid.
 Nessel. 36.b
 Römisch Nessel. ibid.
 taub Nessel. ibid.
 todre Nessel. ibid.
 Netel. ibid.

O

Odermenig. 56.d
 Ogenstein. 107.d
 Oternuer. 122.d
 Olyfoecken. 37.d
 Osterlucy. 6.b

P

Pannetoecken. 37.d
 Pappeln. 58.c
 Römische Pappeln. 46.a
 Pastinaken. 13.d
 Peerden start. 115.c
 pestilenzwurz. 139.b
 pfaffenhoden. 52.b
 pfaffenpint. 12.d
 pfantächtenkraut. 28.a
 pfesserwurzeln. 12.d
 Pfrimmen. 114.d
 Klein pfrimmen. ibid.
 stechend pfrimmen. ibid.
 Pieren. 119.d
 plombloemen. 122.c
 poley. 31.d
 pomcranß. 41.b
 pompen. 122.c
 pozucker. 65.b
 pronsfelkraut. 74.d
 psyllienkraut. 75.c
 Pypkruyt. 88.b

Q

Quastkraut. 57.a
 Quecksilber. 138.c

Radys. 13.f
 Randten. 13.d
 Rattenkraut. 9.a
 Rattenkraut. 101.a
 stein Rauten. 146.a
 Reiß. 12.c
 Rettich. 9.a
 Resegal. 113.a
 Rindsaug. 40.c
 Ringelblüm. 27.a. 101.a
 Rittersporn. 146.a
 Rocken. 45.c
 Rockenbrot. 25.d
 Rosmarin. 115.c
 Rosschwanz. 29.d
 sam Rote. 10.b
 naß steck Rüben. ibid.
 trucken steck Rüben. 106.a
 Ruprechtstraüt. 104.d
 Rystholz. 27.d

S

Sadeney. 71.d
 wilder Saffran. 134.a
 Salamanderhar. 54.a
 Scerley. 215.c
 Schaafgarben. 54.a. 124.d
 Scharlach. 50.a
 Scharlachrot. 42.d
 Scheißkraut. 135.a
 Schellkraut. 124.d
 Scherley. 88.b
 Schuling. 130.a
 Schlacken. 17.d
 Schlehen. ibid.
 Schlehendorn. 89.a
 Schmerbel. 101.a
 Schmerwurz. 83.a
 Schmitlauch. 5.d
 geel Schwertel. 122.c
 geel Seeblämen. ibid.
 weiß Seeblämen. 49.d
 gesponnen Seid. ibid.
 rohe Seid. ibid.
 yugesponnen Seid. 20.c
 baurn Senff. 13.d
 weiß Senffsamen. 51.d
 Seuenbaum. 132.a
 Sewbot. 36.a
 Sewfenchel. 114.c
 Seyffentkraut. 130.a
 Silbereschlacken. 34.c
 Smaragd. 33.b
 Sonnenkorn. 133.a
 Spangrün. 33.b
 Spargen. 134.d
 Sperwerbaum. 114.c
 Speichelwurz. 42.d
 Speikraut. 104.d

Speelkorn.

Register.

Spatz.	6. A	Olmen.	104. D	Weeraech.	136. e
Springkörner.	42. D	Vogelleim.	101. b	römisch Wermst.	50. e
Springkraut.	ibid.	Vogelneft.	14. a	Wewen.	136. e
Stechpalmen.	49. a	W		Wicken.	6. D
weiß Steimbrech.	33. b	Wacholter.	116. D	Wilgen.	64. b
Steinkol.	21. c	Walddistel.	49. a	groß stechend Wind.	53. e
braun Sternkraut.	43. c	Walnuet.	122. D	Winterrosen.	58. c
Storckenschuabel.	106. a	Waldmeyffer.	136. c	Winterkerffen.	89. b
Suerhout.	16. D	Waldgilgen.	ibid.	Wisen hembst.	46. e
T		Walwurz.	101. a	Wissen Koffertoot.	107. D
Taubenfüß.	106. a	Wassernuß.	128. D	Wiangkraut.	74. D
Taubenkerbel.	57. b	Wasserrosen.	122. c	Wunderbaum.	42. D
klein Taufentgalden.	6. b	Wegdorn.	128. D	gemein Wandkraut.	89. a
Teernien.	44. a	Wegebriet.	94. D	Wurmkraut.	51. e
Terpentin.	20. b	breyter Wegerich.	ibid.	Wurzeln sonder end.	43. a. b
Teschelkraut.	136. D	spiziger Wegerich.	95. a	Wüterich.	88. b
Thym.	55. D	wasser Wegerich.	ibid.	X	
Thymian.	ibid.	Weggras.	137. a	Xbischwurtzel.	46. e
Treibkörner.	42. D	Wegwart.	62. a	Xffenholz.	104. D
V		Weidenbaum.	64. b	Z	
Valenzucker.	65. b	Weinmutter.	126. b	Zandtwurtzel.	13. b
Valerian.	8. c	gefotter Wein.	56. a	Zankraut.	19. a
Venus har.	33. b	Wetrauch.	14. c	Zeitloß.	83. D
geel Viole.	113. b	Weißwurz.	43. b	Zwibel.	13. a
Vitriol.	107. D	Wellfamen.	13. D		
Spanisch Vlych.	13. D	Welschnuß.	122. D	Ende.	

ERRATA, QVAE INTER FESTINANDVM obrepserunt, sic restitues.

Pag. 1. D. Germina, lege, Gramina. 3. D. lege, uitrus angusti oris. 8. D. lege, adsp.
Eadem C. lege, id pro in. 10. B. lege, obtruditur. 11. A. lege, Laenstein. 12. B. lege,
praestitit. Et mox, pro duodenis, lege, duodecies. 13. B. lege, Plinio. Eadem C. lege, sal-
si pro sulsi. D. lege, cum piscibus frigore, &c. 14. B. lege, substituente. 17. A. lege, Dio-
scorides. 19. D. lin. 10. à sine, lege, qui. 21. D. lin. 4. à prim. lege, uenit. 22. C. lege, (ut
Varroni placet.) 23. C. lin. 1. lege, complectitur. 29. D. lege, ureteres. 38. D. miua
aromat. Similiter 43. D. lin. 11. à sine, miua pro miua. 44. D. lin. 14. à sine, lege, reti-
cendum. 54. C. In Syrupum siue Minam, lege, Miua. Et rursum D. Syrupus siue Miua,
lege, Miua. 63. B. lin. 4. ad fin. lege, minus acre. Et seq. lin. (Et quorum hoc sex, ex-
punge hoc. 68. B. lege, execrandum. Ead. lin. a ad fin. lege, iudicij, pro indicij.
Cetera, si qua sunt leuiuscula, diligens Lector facile obseruabit.

DE PLANTARVM

DIFFERENTIIS, PARTIBVS, ORTV,

DELECTV: SIMILITER QVO ANNI TEMPORE, quibus locis, qua coeli constitutione, & qua omnino ratione, herbae, flores, semina, succi, radices, colligi, asseruari, atque in usum medicum reponi debeant. Vbi ad calcem imperiti quidam nostro aeuo titulos tenus Medici notantur, ac quaedam de congruis Medicamentorum uasis, apponuntur.

VONIAM FRVSTRA, QVICQVID IN

agris, ac uniuerso terra gremio, a natura parente rerum omnium optimo, & locupletissimo, plantarum gignitur, humano generi esse possit, nisi rite quis operam in decerpendis, colligendis, seruandis, ac reponendis singulis, collocet: qua ab corruptela, marcore, interitu, atq; omni prorsus uitio, integre simul & illase persistant: Ideo operae precium mihi facturus uideor, si pauca praecipua cum primis utilia, necessariaq; de eisdem rebus, consituum.

Quod eo nunc accuratius est monendum, quo segnius, hoc seculo, in Officiis, pleriq; omnes hic elaborant. Atqui priusquam id aggrediamur, praecipuas plantarum differentias, earundemq; partes commemorare, mihi necesse uisum est, ut ante cognoscamus, quam in consuetudinem uertamus. Sunc itaq; primae plantarum partes, radix, caulis, siue suffrutex, ramus, surculus. Radice alimentum attrahitur, quod in caulem, si incrementum, aut consistere debeat, transmittitur. Est uero caulis, quod simplex, interdum lignosis adnascenibus ramulis, folijsq; minutis, supra terram assurgit, ex quo deinde semen aut fructus editur. Rami, alijs nodi uocati, e caule multiplices hinc inde sparguntur, ex quibus surculi, uelut annotinum germen, gignuntur.

Natura patris rerum optimus
Propositio.
Magna opera impendenda, ut herbae ab omni uitio uindictentur.
Primae plantarum partes
Radix.
Caulis.
Ramus.
Surculus.

Plantarum aliae satuae, hominum industria inuenta, aliae syluestres, & sponte prouenientes, quod genus naturae initium est. Haec citius, illae tardius germinant florentq;: similiter haec plures, illae pauciores, sed meliores fructus, temperatioremq; succum praestantes ferunt. Rursus quaedam fructiferae, quaedam steriles: atq; hic incredibilis penes differentia partium, formarum, saporum, odorum, colorum, ac qualitatum: quae omnia, non est huius instituti, edocere, quando acutissime ac absolutissime immense subtilitatis philosophus Aristoteles, & post eum, clarissimus Theophrastus, ut reliqua mittam, praestiterunt. Nos uero breuiter remedia dicere uolentes, praecipua quaeq; et cognita necessaria recensebimus: ubi imprimis hoc dicere non est intempestiuum, quod plantarum nonnullae hyemis iniuriam perferentes, a siduo uirgine ornantur: nonnullae ne minimam sane tolerantes, folijs, atque omni ornatu priuantur. Sed uniuersae in situm quendam humorem caloremq; possident, ueluti etiam animantia, ac cortice uestiuntur, qui ultima exteriorq; earum pariter & fructuum pars est, a subiecto corpore separabilis: quanquam subinde illo uacua reperiantur: cuiusmodi sunt fungi, & quae absq; radice insuper nascuntur. Ac in his non debet mutua pernicietas (adeo nihil perpetuum natura esse uoluit in terra) quia herba herbam saepe laedit, & planta plantam interimit, si quidem quercus, ac olea, si alterutra in alterius serobe ponatur, emoritur. Quercui tantum est dissensionis cum iuglande, ut in uicinia posita extinguitur. Vitis brassicam refugit, & propinquum hostem declinat: eadem cyclamino, ruta, & origano, opposita, exarescit. Oribancha eruum perimit, linodera scenugracum. Lolium & Avena, tritico & hordeo: lappa, lenti, aliaq; alijs eadem inferunt. Porro quantum, pro occasione aeris, & soli uarietate, in iisdem discriminis sit, iam olim a Theophrasto, Dioscoride, Galeno, Plinio, alijsq; rei rusticae scriptoribus, & a plerisq; doctis aetate inferioribus, dilucide expositum est. Etenim plantarum aliquae in paludibus, aliquae in lacubus, & stagnantibus aquis exiliunt, aliae fontium riuos, fluuioŕum ripas, et littora desiderant: quaedam humidos, aquosos, uliginososq; tractus amant, quaedam contra aquas ac paludes oderunt, & ob id campestris, saxosa, arida, montanaq; sequuntur: quibus potissimum locis, ueneni qualitatem obtinentes, nasci uidentur. Nec desunt quae opacis uinetis: & quae pratis, aruis, macerijs, ruderibus, liberisq; locis delectentur: & quod mirandum, atq; absurdum insuper haberi potest, nonnullae ex seminibus plantarumq; numero, pullulare in terra nequeunt, sed arboribus in nascuntur, & ab iisdem alimentum suscipiunt, uelut agaricum, dryopteris, lichen, uiscum, ac polypodium, quae e quercubus maxime proueniunt. Sunt praeterea, quae sine radicibus, in alijs herbis, prosiliant, ut cassia, epithymum, & epithymbrum. Sunt quae per se nascuntur, ac uiuant, absque ulla radice, ut tubera terra, quae Plinius lib. 19. cap. 2. inter rerum miracula numerat. Quin & pleraq; stirpes ancipitem uitam malunt, & extrema refugium, eeu uitex, chameleon niger, smyrnion, scordium, smilax. Accidit quoq; partem inam subinde optimam, & supremam uitiosam esse. In summa, unaquaeq; planta natale

Plantarum discretio usio.
Plin. 21. cap. 15 & lib. 25. ca. 1.
Plantarum discretio.
Plantarum uarietas.
Cortex.
Planta plantae pernicietas.
Discrimina, pro occasione aeris, & soli.
Aristoteles de generatione animalium, cap. 7.

DE PLANTARVM

Solum eiusmodi querit, in quo uigere summopere possit: unde fertilitas sterilitasue exultat, atq; uehementiores efficacioresq; siue imbecilliores languidioresq; existunt. Nec enim eadem felicitate, nec parifacultate, in sicca ac squalente, aut humida & lacustri proueniunt, quoniam omnes rerum excessu languent pereuntq; quamobrem diuersae qualitates, mutationes, & morbi (praesertim quando turgescunt, germinare, ac fructum agnere incipiunt) singulis penè superueniunt, docente idem quoq; praclarissimo rerum naturalium inuestigatore Aristotele, de Plantis primo: ac 5. historiae Animalium, cap. 11. Imò frequentissime alterari, neq; ulla crebro diligentia ali, aut conseruari posse, si in alienam terram transferantur: contra aliàs translatione meliores gradioresq; assurgere, usus quotidianus euincit. Quin

Quaedam culturam amat, quaedam odet.

Turgens solum quod dicitur.

Ver temperatum, & saluberrimum.

Plantae syluestres aquosioribus meliores.

Multis de causis plantae uariantur.

Macrobius 5. Saturnal. capit. 11.

& aliae culturam amant, aliae eam aspernamur, quales siccae, acres, amarae, ac ad summum uenose, usum medicaminis exhibentes, censentur: nam eiusmodi, sublatis cultu uiribus, hebetantur, ut fructum omnino parere nequeant, aut humidiorē saltē deteriorēq; producunt, quod ipsum seminibus (quae turgenti solo usque concredere oportet) euenit. Turgēt utro solum, quando humidum iuxta ac tepidum, & ueluti statum quandam aeris temperatum obtinet, quod uere eidem communiter tribuitur: Tunc etenim terra agrilis, foecunda, idonea, ac leta habetur. Quare Galenus, Ver omnis excessus in medio, de Temperamentis primo, decernit: & rectissime Hippocrates, saluberrimum, minimeq; morbis obnoxium, tertio Aphorism. constituit. At qui hic monendum, syluestres ac montanas plantas in uniuersum uiuaciores, solidiores, acriores, praestantiores, & odoratiores esse aquosioribus, propter terrae densitatem, & aeris tenuitatem, uelut ad Crateum Herbarium siue Radicifecam scripsit maximus Hippocrates, ac Theophrastus 4. cap. 14. Amplius de causis plantarum primo, cap. 19. Constant etiam syluestres folijs minoribus, caulibusq; scabrioribus, quam satuae, & succo potissimum acriori uehementioriq; eodem testificante 7. Plantarum, cap. 6. cui ad stipulatur Plinius lib. 19. cap. 12. & Oribasius initio tertij lib. De cibis. Ex his itaq; manifestum est, omnem plantam, cum telluris qualitate, ac caeli constitutione, tum nutrimento, cultura, & ceterorum forma, ut melior, ac deterior euadat, differre: nam singulae singulam, imò naturae suae propriam terram, siccae siccam, humidam humidam postulant: ac paucae admodum abunde frugibus haec, uino fertilis illa suo est. Idem plenissime agnoscens Virgilius 2. Georg. cecinit:

Nō omne solum omnia producit.

Georgicorū primo.

Ecloga 7.

Nec uero terra ferre omnes omnia possunt,
Fluminibus salices, et asisq; paludibus Alni
Nascuntur, steriles saxosis montibus Orni,
Littora Myrtetis laetissima, demq; apertos
Iacchus amat colles, Aquilonem, & frigora taxi.
Hic segetes, hic uenime felicitas aua,
Arbori foetus alibi, atque missa uirescunt
Germina: nōne uides croceos ut Tmoles odores?
India mittit ebur, molles sua thura Sabaei.
Fraxinus in syluis pulcherrima, Pinus in hortis,
Populus in fluuijs, Abies in montibus altis.

Sic ille.

Loca & tempora, in herbis decerpendis, obseruanda.

Qua caeli constitutioe herbarum legendae.

Quibus oris medicinalis materiae pestenda. Aestus, noxa in herbis. Pluuiarū in iaria.

Am qui celebre in super est Cyri regis Apophthegma, quo plantarum semina, hominum mores atq; ingenia, similitudinem regionum accipere, pronunciauit. Sed reuera non est satis, plantas omnes, omnes frutices, herbas, flores, fructus, liquores, & alia medicamenta (quantumuis etiam singulorum uires in promptu habeamus) recensuisse, nisi commodis, ut dixi, locis, & suis unumquodq; temporibus decerpatur, arefiat, ac seponatur: quibus uidelicet uires suas praestantissimas retineant: siquidem herbaria uirtute quoq; languent, ac intereunt. Huiusmodi itaque ratione, ut autor est princeps herbariae medicinae Dioscorides, simplicia aut uiribus eximia sum, aut euanda nullo munere funguntur. Delenda igitur in ijs carpendis serena est caeli constitutio, hoc est, quando nullis ferè nubibus obducta sit, uerum adeo perspicua, ut pro uulgarium opinione, ether ipse conspiciatur, sudum Latini dicunt. Vilitas autem inde haec est, nam si pluuiosa nebulosae fuerit, herbae extranea humiditate per fusa, aut imbutae, facillime corrumpuntur. Rursus si a nimio squalore legantur, ne id quidem probatur, cum exuccae, & naturali humido destituae, protinus exarescant. Et quanquam omnes herbae, ex Theophrastus lib. 9. cap. 22. ac Plinij semina 27. cap. ultimo, ualidiores effectus in frigidis locis, atq; aquilonijs siccisq; accipiunt, quam meridianis: attamen maiores nostri, & praesens quoq; aetas, à Galeno usq; semodum uehementis aestus herbarum uires comminuit, succum in earum alimentum cedentem exhauriens, & attractricem foliorum, truncorum, radicūq; uim depascens: ita immodica humoris copia, noxia omnino habenda erit: quoniam haec earundem facultates retundit, & multa luxuria redolentiam, generositate, ac incrementum impedit. Certè plurae calidae & siccae, in aere eandem qualitatem obtinente, sunt praestantiores. Itidem de reliquis est statuendum. Breuiter, omnes herbas medicoritate quando in effluuijs, atq; singulas, pro suis temperaturis, demetendas esse, cognoscere oportet: nam

gremium

A gendum teluris in uere est, et sine fruge solum, nisi sumat ab ethere uires. Hic tempestiue mihi dicendum uidetur, herbis (quibus Peripatetici uegetabilem tribuunt animam, Anaxagoras, Plato, atq; Empedocles adhuc sensitiuam) quatuor inesse etatis tempora, ueluti reliquis animatis: quod præter alios naturatum rerum scriptores, Dioscorides insuper, in præfatione sua, diligenter innuit. Etenim quando primum è terra erumpunt, principium uideri, et dici potest: deinde ubi paulatim adolescunt, ac frondes exerunt, augmentum: Postea florentes, et fructus proferentes, statum: Vltimò in foliorum quodam deciduo, et fructuum priuatione, declinationem sine senium, haud imperitè appellamus.

Iam quod amplius ad eas decerpendas attinet, tempus eligendum, in quo uigeant, et tantum non floribus, ac seminibus turgeant: quod potissimum in fruticosis herbis obseruandum erit: quales sunt, Absinthium, Adianthum omne, Asplenium, abrototum, anethi coma, betonica, carduus benedictus, calaminta, cichorium, centaureum paruum, chamædrys, chamæpitys, eupatorium, euphrasia, fumaria, hyssopi coma, marrubium, maiorana, mentha, origanum, polium, pulegium, ruta, rosamarinus, silybrium, salua, thymum, thymbra, uerbascum, et id genus alie complures, quas ex industria prætermitto. Unde ætatis medio eiusmodi demerere solemus. Mox quicquid est terreni, heremis spurcitiæ, quisquiliarum, decutiendum, ut prorsus synceræ existant, permaneantq; Deinde in umbra bene siccate, reponuntur in annum, domunculis siccis, aut sacculis ex corio, ne earum uires euanescant: nequaquam in linteis, ut passim fieri assuevit. Et hic cogitandum, herbam altam alia diutius, aut breuius durare posse: siquidem Theophrastus testatur, ac post eum Plinius, Blaterium ducentos annos probatum iri, ueratrum utrumq; triginta, chamæleonta nigrum quadraginta, Centaureum maus decem, aut duodecim, Peucedanum, et Aristolochiam quinque, uel sex: sed in genere simpliciterq; quò recentiores sunt nostrates herbe, eò plus uirium habere creduntur: et quò facultate magis calida exuberant, eò durabiliores: contra est in frigidorum natura, quæ quam citissime resoluuntur, si tantum extremè frigida excipiamus: qualia numerantur hyoscyamus, mandragora, opium, uerum hoc succus est, non herba. Constat igitur ex superscriptis, plurimas alterationes è terra enatis accidere. Nobis uerò sufficiat in præfatione, quòd in media quadam coeli, regionis, et locorum temperie, necessaria congregamus, et in umbra, diligenti studio, sicemus, max sacculis coriaceis, aut capsulis tillaceis, aut piceis reponamus.

B Simile quoq; rationem in floribus, herbarum gaudijs, postulamus, qui pleni ueris et anni renascuntur sunt indicia. Sed o Deum immortalem, quanta fuit in effugendis tum coloribus, tum figuris ac delineationibus florum, nature solertia simul et ubertas! dum uaria mixtura, atq; opere multiplici, inexplorabili prorsus pictura, in certamen usq; luxuriant omnes: nam quidam colore candido, quidam rubro, subrubro, alij purpureo, et in purpureo albicante, interdum nigricante, conspiciuntur. Sane qui luteo, sunt qui puniceo, qui aureo, cœruleo, hyacinthino, et alijs præterea coloribus, admirabili opificio, insignuntur, ut mittam florem flori subinde inuasci, duplicemq; uideri, uelut in rosis, chrysanthemis, buphthalmo, caltha, bellidis pariter et betonica speciebus, et pluribus alijs, iam quid dicam, quosdam mucosos, quosdam instar umbrarum, radiantem esse? Alios insuper lanugine quapiam obduci, et in præpops euanescere: alios corymbis similes racematim coherere: alios echinatis capitulis recondi: alios stellarum solisque effigiem repræsentare? Et inter hos omnes, aliqui odori, aliqui in odori: nonnulli urbam, nonnulli agrestes: quidam præcoces, quidam serotini reperiuntur. Porro in his minime silentio inuoluendum, cœli constitutionem siccam, siccisq; tractus, ad odoris incrementum plurimum conuenere, accedentibus quoq; stato tempore, aque, uentorumq; commodis mutationibus. Hinc adeo liberè plantæ in uniuersum, satius odoratiore: et flores primi postremis plerumq; meliores, quando uidelicet herbe succulentæ uigentesq; nullam iniuria noxam contraxerunt. Nam et in arboribus, quæ quotannis his fructum ferunt, priores censentur præstantiores: quod ipsum immensi ingenij uir Aristoteles libro primo Plantarum tradidit. Sed non omnibus plantarum partibus, odor, aut sapor idem est. Sic et enim quæ in suprema, sunt quæ in ima, aut media, aut in alia quapiam parte, utriq; retineant, edantq; præterea quæ in frondibus, quæ in folijs, floribus, ramorum summitatibus, fructibus, seminibus, in radicibus, alium atq; alium saporem, et odorem præ se ferant: at magis ille, quam hic sedem mutat. Et quemadmodum sapor in uiridi uehementius, et diuturnus odor efficacius in sicco uigente, solòq; simili exultat. Similiter uenosa herbe, ualidiore constantioremq; ex ariditate odorem uibrant, quia pars aquosa penitus dissipata, absumptaq; est. Atqui et illud cognoscendum, odoratas plantas flores in odoro, aut certe exiguum olentes proferre: contra, quibus flores odoratissimi, ipsa plantæ omni odore destituitur, ceu in uiolis, rosis, lilijs, betonica speciebus, et plerisq; alijs deprehendimus: quorum alij exitum odorem spirant, et celeriter euanescentem: alij toto anno fragantes consistunt, cuiusmodi imprimis rose rubrae diligenter siccate, ac crocus numerantur. Sed flores omnes legendi sunt, dum integri et maturi erunt, cœlo sereno (rosas tantum pro saccharo parando hic excipio) aut quam sol meridiana eos siccet, aut alioqui sponte sua decidant: qui quidem siccandi, in locis temperatis, nunc magis, nunc minus, pro diuersa ipsorum natura, sepius reuoluemes. Quidam medicorū, donec una pars ex decem relinquatur, siccandos contendunt. Hactenus de herbis, ac floribus, quantum septiasarij ne-

Nam quosdam ferrum nō admittit Plin. 19. cap. 10. ex testimo Sabinus Tyri scribit.

Herbis quatuor tempora insunt. Initium siue infantia.

Augmentum aut adulescentia.

Status, aut cōstitens ætas.

Declinatio, siue senium.

Quo tempore herba colligenda.

Herbarū diuturnitas.

Theoph. lib. 9. cap. 14.

Plin. 27. cap. ult.

Florum inexplorabilis diuersitas.

Odori, ac saporis uarietas in plantis.

Florum colatio, siccatio, et repositio.

DE PLANTARVM

cessarium esse exstimauius, loquuti sumus, ubi dictionis affinitate illecti, obiter quaedam de odoribus attigimus uerius, quam absoluimus, quia omnem odoramentorum doctrinam cognoscere uolentibus, Theophrasti lectionem sexto de Plantarum causis, & Plinij libro 21. cap. septimo suademus, quibus sane locis, diligens Lector ea consequetur plenissime, quae nos hic breuitatis causa praetercundam statuimus. Venio ad fructus, qui omnes, carne, neruo, cute, semineq; constant. Caro pars fructuum interior dicitur. Neruus per se nomine caret, quaedam tamen similitudine, animalium appellationes sortitur: spectatur autem is continuus, fissilis, praelongus, sed insociabilis, germisq; infecundus cum ueris. Cutis & semen per se manifesta sunt: quod ad illorum delectum attinet, ij ex arboribus maturi decerpuntur, nisi adstringentes fuerint ex legitima regione. Nunc deinceps ad semina progrediendum, quae finis omnium plantarum, & opus naturae praecipuum (ut in quo spes et maxima propagandae speciei suae sit) merito iudicantur. Propterea eadem pro uario facultatis discrimine, absolutissima diligentia, sed occultiore tutioreq; natura reposuit ac munuit. Nam quaedam custodiae gratia, siliquis, glumis, echinis, corniculis modo aduncis, modo rectis, pelliculis, corticibus, lignis, umbellis, crustis, ac similibus seruantur, includuntur & operiuntur: quaedam simplici, quaedam duplici tunica: Alia lanugine sive pappo uestiuntur: Alia nuda ac conspicua patent. Etenim natura semper, quae infirmiora sunt, maiorem tutelam impertiuit. Sunt insuper congesta atque coeuntia, sunt discreta atque distincta, sunt ualida & inualida. Differunt etiam forma, colore, sapore, odore, ac substantia. Et in his omnibus diligenter noua, aut saltem uigentia à ueteribus distinguere oportet, dandaq; omnino opera est, ne superflua dulcedine humiditateq; abundent (quae bestiolearum innatarum origo esse solet) ne uetustate sine exucta, aut alijs peregrinis seminibus sine conspersa. Et inter haec calida frigida natura diuturnora experiuntur: aestiua hybernica, nigra albis firmiora. Item quaecunque sicca, amara, acrida, ossia, quaeq; multiplici uagina, aut diuersa tunica uestiuntur, ab animalium noxa sunt tuta: Reliqua uero omnia celeriter uitantur. Legere autem conuenit, quando siccari coeperint, & antiquam decidant, hoc est, ubi matura ac perfecta habentur, quod post Autumnum equinoctium euenire potissimum solet. Id tempus censitur, Sole libram subeunte, nimirum decimo octauo Calendae Octobris, siue decimo quarto die Septembris. Semen optimum, anniculum & grauisimum indicatur, quod naturae suae dotes retinet efficacissimas: bimum deterius, trimum sterile, sicut à Theophrasto lib. octauo, cap. undecimo, ac Plinio 18. cap. 24. edocemur. Porro quamuis saepe locus, & substantia ipsius qualitas, robur & diuturnitatem adiciat, nulla tamen semina ultra quatuor annos durare possunt. Theophrasto etiam testificante septimo Plantarum, cap. sexto. Quin uniuersa, longioris temporis spacio senescere emoriq; necesse est: Inereca seruabiliora in locis siccis & editioribus existunt. Breuiter, quae ad fieri possit, ex eiusmodi tractibus petantur, quae ab autoribus peculiariter celebrata sunt. Praeterea modus & ordo in singulis legendis, purgandis, siccandis, ac reponendis adhibeantur: ne squalem, situm, aut interitum ullum patiantur, quae calore humorisq; extraneo, haud difficulter superueniunt. Siccantur autem difficillime, quae cortice comprehenduntur. Legumina cerealia uocata, ualidiora, uergetiora, suauiora, aut acerbiora, & ad usum cibarium meliora deteriora uocata, pro locorum etiam natura, redduntur. Omnia uero agrum exigunt, pro alimentum conuenientia, & aeris ratione. Etenim solum apricum, & maxime serenum, infirmioribus commodius est: contrarium ualidioribus. Iudicantur praestantissima, si aqua macerata quam citissime plurimumq; turgeant, resoluanturq; coctiua ac mollia insuper fiant. Euenit namque ut quae in locis calidis, stercoreosis, tenuibus, soliq; expositis nascantur, alimentum leue atque facile sortiantur: Ita etiam frustum rarum, dulcem, mollemque pariant. Quae id minus faciunt, pessima sunt, nimirum terra frigida, spissa, lenta, madida, & palustri exurgentia, quae etiam extinguuntur. Eadem puteali aqua cocta, difficulter aut prorsus non emollescunt, nisi haec ante cocta sit, aut momentum sinapi fuerit adiectum: Nam id si accedat, quamuis etiam quam non respuunt, Theophrastus secundo Plantarum, cap. quinto, & libro quinto, cap. septimo, ut coctiliora euadant, nitro macerari, & in sicco solo seri praecipit: Ut uero dulciora melle aut lacte, pari ratione fermentari. Atque ista in herbis, floribus, seminibus, ac serie mox continua, exponendis discrimina, herbarum ministros, ac pharmacorum constructores expendere oportet, alioqui non segnitiam sed praeterea inscitiam eorum ego constanter accusaui. Nunc ad humorum (quos publico nomine succos uocant) extrahendorum modum peruenio: qui ex herbis, floribus, fructibusq; sanguis eorumdem intelligi debet. Is in primo caulicorum germine, ex omnibus uirentibus plantis, aut earum partibus, differentia triplici, elicitur: Aut enim manibus, torcularibus, siue alijs machinis (prius incisis, mox confusis) exprimitur, quod est ueluti succamentum: Aut per se exudantes profluunt liquores, qui gummi ac resinae etiam nominantur: Aut cortice, siue caule, siue trunco quopiam inciso, lac ceu lacrymae stillant. Speciatim autem ex papaueris nigri capitibus succus colligitur, Opium dicitur. Et in illis exprimendis accidit, ut proprium succi colorem plantae aliquot admittant: alijs enim albus, alijs sanguineus, alijs uiridis, alijs luteus, alijs alius color inest: sed principales septem numerantur, uelut odores & sapes, qui interdum manifestantur, interdum occultantur. Variè interim ex caulibus

Fructuum partes.

Delectus. Semina finis plantarum.

Differentia.

Bestiole in seminibus quo modo generentur.

Diuturnitas. Sensuum lectio.

Autumni equinoctium.

Delectus.

Legumina cerealia.

Delectus.

Cerealia ut facile mollescant.

Succus plantarum sanguis est.

Triplici ratione elicitur.

Septem praecipui succorum colores.

C

D

hys, & alijs

A bus, caudicibus, ramis, fructibus, floribus, ac radicibus: nunc aquosi, nunc leni, gummosi, salinosi: nunc acerbi, acuti, amari, acres, dulces saporis eruuntur (ut peculiaribus locis aperiemus) quorum generum septem precipua, Theophrastus de Causis plantarum sexto, cap. primo: & Plinius tredecim enumerat libro decimoquinto, cap. 27. Supra hæc, tria sunt mirabili maxime natura, quæ apud eosdem studiosi inueniunt. Admittunt insuper isti saporis innumeras mutationes, quemadmodum plantæ & fructus: nulla tamen planta salsum saporis edit. Atqui hanc disputationem latius examinare atque inuestigare destino, ne longior quam par sit esse uidear, sed quædam rudioribus indicasse, non fuerit inutile. Redeo itaque nunc unde primò digressus sum, nempe ad seminum profluum, & herbarum interitum, qui etate desinente expectandus est, quando uiror simul ac uirtus labefactatur: quod equidem fit, ubi plantæ & stirpes paulatim à summo supra terram pereunt, & quicquid est in toto caule potentiæ, in ipsam radicem confluit transfunditurq; ac ueluti in uentre suo retinetur. Vnde necessario ualensissima & utilissima radices (quæ plantarum sunt elementa) circiter hyemè euadunt. Quamquam alij aliter iudicent, ac peculiarem aliquam in plerisque doctrinam assignent, quemadmodum curiosus Lector in autorum libris obseruare potest: nos hic summam eiusmodi tradere constituimus. Radices itaque omnes in solo ac coelo naturæ suæ conuenienti, integræ, quoad fieri queat, effodiendæ, expurgandæ, abluendæ, dissecandæ, & à lignosa matrice segregandæ erunt, pro multiplici earum imagine, ne luto aut terra obductæ, corrumpantur, uel tristi sensu gustum offendant, uel medica pondera uiciant: mox filotransfixæ, & ex quibus oportet, dura matrice integrè exempta, paruis interuallis, in umbra, loco libero ac perflatili, haudquaquam humecto, ne sese partes mutuò contingant, omnino siccandæ: post in capsulis ligneis extra uehementem solem, sumum, puluerem omnem, constituendæ: parue autem, tenues, rare, citra eliquationem reponendæ: aliàs siquidem promptè situm contrahunt, & abominabilem pariter de se odorem præbent, nisi ad hunc modum peritè tractentur. Iam & hoc cognoscendum, crassas ac densas diutius tenues & raras breuius asseruari. Auicenna supra tres annos durare negat. Atque in his, sicut in earundem folijs, floribus, fructibus, ac seminibus, uaria recensentur discrimina, quoniam interdum longæ, magnæ, & multæ: interdum breues, parue, & paucæ reperiuntur, ueluti omnes æstiuæ: sit etiam, ut una tantum singularis radix inueniatur. Sunt adhuc subinde molles aut duræ, subinde crassæ æquales, subinde tenues distortæ, quæ aut in altum descendentes, uel summæ terræ adhaerentes sua natura, aut loci inæqualitate contorquentur: præterea lignosæ, carnosæ, ex carne corticeq; constantes, surculosæ, neruosæ, capillatæ, capitatæ, geniculatæ, producuntur. Nulla tamen altius subire potest, ex opinione Theophrasti libro de Causis plantarum primo, capite decimotertio, ac tertio, cap. quarto, quam solis ardor pertingit, quod commentitium Plinius arbitratur. Vnde colligitur terræ quoque uarietatem hic, uelut in alijs plantarum particulis, quæ aduertere oportere: Quò enim illa rarior leuiorq; eò radices maiores atq; altiores uisuntur: præsertim quando sol potenter agit, & nutrimentum conueniens accedit, & nihil saxei incrementum remoratur. Earum etiamnum ipsarum singulæ, plurimis inter se differentijs distant, colore, odore, sapore: nam aliæ candidæ, subcandidæ, aliæ nigrae, flauæ, rubrae, subrubrae, ex atro rubescemes, ex rubro purpurascetes, & herbacæ, nunc exterius, nunc interius apparent. Ad eundem modum quædam odoratæ, quædam inodoratæ, & grauitè olentes deprehenduntur, simile in sapore discrimen est, ut radicem aliquæ dulces, aliquæ amaræ, acres, atque insipidæ experiantur: quæ uerò dulces sunt, nisi diligenter siccate curentur, promptissime uermiculis eroduntur. Amaræ & acres ab huiusmodi uitio tutæ habentur, etsi inanità uiribus hebetentur. Si autem bulbosa sit radix, faciliè siccatur, sed ad durandum penitus imbecillis. In summa, omnium diuturnitas est, pro multiplici earundem substantia ac facultate. Eadem omnino est doctrina in corticibus siccandis, ac reponendis. Horum omnium usque Medicum, & præsertim Pharmacopolam meminisse est necesse. Et sic quoad fieri commodè potuit, plantarum partes, differentias, cultum, locorum discrimina, temporum uarietatem, ac delectum proposuimus: superest, ut qua peritita diu uigore seruari queant, breuiter complectamur. Corruptela omnium rerum, aut alieni cuiuspiam admistione, aut proprii defectu, aut repositionis negligentia euenit. Proinde dum singula uigenti integra, à luto, puluere, ac sordibus munda, diligenterq; ab superflua excrementosaq; humiditate siccata, in ædibus citra solis feruorem, locis conuenientibus, nimirum siccis, perflatilibus, ac re sublimi, paulatim, & sparsim herbae, flores, semina, fructus, & si quæ sunt similia, siccari, deinde reponi concludiq; in capsulis ligneis, aut coriaceis loculis debent. Et hic uulgaris incogitantia nostrorum hominum explodenda, qui supra pauimenta domus confusi ac confertim spargunt omnia: ubi frequenter à muscarum, glirum, murium, felium, araneorum, & aliorum animalium stercore, sordibus, pulueribus, ac excrementis contaminantur uitianturq;: Aut à tigillorum guttis, siue ædium uentustate pluuiam per rimas admittentium, situm contrahentia, corrumpuntur. Nec eos probo, qui in linteis sacculis rare texture, aut canabinis: siue per se siccata simplicia in fasciculos colligata, ad officinarum laquearia suspendunt, ubi non solum breui uiribus destituuntur, sed etiam in mille sordium seminam desiccant, uel æstiuus aër in ipsa penetrans, quicquid inest boni, abolet atq; absumit. Quod

Vide etiam Plin. lib. 19. cap. 12 Saporum frequentes mutationes.

Herbarum interitus.

Radices quando præstantissimæ & utilissimæ.

Quæ cura in radicibus adhibenda.

Radicum repositio.

Earum asseruatio.

Earum discrimina.

Radicem plurimæ sunt distinctiones in colore, odore & sapore.

Corruptelæ causæ.

Herbae, flores, semina, fructus, ac similia, quomodo seruari debent Vulgaris pharmacopolarum incogitantia notatur.

Quæ indu- studiose Galenus libro tertio per genera nos monet. Proinde quæ annua, aut interdum diuturniori in
ria quotan- Officinis consuetudine habentur, expendere animaduertereq; oportet, ut nihil à natura sua alie-
nis, in exami- num, in mortalium necessitatem usurpetur, quod citius perdere quam seruare ea ratione possit. Ideo
nandis simpli- unumqueng; in his omnibus admonitum cupio, ut eiusmodi occasiones sagaci diligentia, sedulaq; inspe-
cibus usur- ctione obseruet. Herba nostrates quotannis permulentur, quæ postquam probè, pro uniuscuiusque na-
panda. tura, siccata erunt in domunculis firmis, appositè collocentur proprijs locis, aut adium tignis appen-
Nostrates her- dantur. Fructus sepè corticibus, interdum zaccaro, aut melle conditi: aut succus eorundem Sole
be quotannis uel igne coctus, atque inspissatus, in uasculis uitreatis operculatis, loco frigido reponantur: Liqui-
mutandæ, & dus uerò quadam efferuescentia per laneum colum transfusus, in uitrea phiala collocetur, supra
quomodo re- quem ex melle aut oleo crusta haud multò post inducitur, atque ita in subterraneo penuario quam
ponendæ: diutissimè illæsus sine rancore habetur. Flores iucundum odorem spirantes, arculis tiliaceis, aut ui-
Fructuum ac tris magnis: Semina loculis interdum sub Abaco aut scamno supputario reconditis, & exemptilibus
succorum cõ- distinctis, interdum in chartis papyraceis inuoluta asseruentur. Aromata, ut in frigidis humectisq; in
seruatio & re- feliciter, & nouercante natura gigni nequeunt: Ita in similibus locis reposita, durare non possunt:
positio. quod Theophrastus lib. quarto Plantarum, cap. sexto, ac de Causis sexto, cap. 22. testatur. Sed omnia
Florum & se- in omnibus explicare est impossibile. Hoc unum in præsens commonefuisse suffecerit, exquisitam in
minu in Offi- primis anni qualitatem, & peculiarem telluris constitutionem in odoriferis plurimum conferre, quæ
cinis locus. studiose etiam arefacta in arculis (doceme Dioscoride) tiliaceis obturatis, nullo situ obductis recondi
Aromata quo- debent, ut fragrantia incolumior aliquandiu retineatur, quoniam eiusmodi tabula promptissimè are-
modo incolu- scunt, & propter molliem moderatam, neque fatiscunt, neque rimas ducunt. Quare talibus concre-
mia diu habe- dita atque conclusa, à blattis tineisq; facilius tutò custodiuntur, quam quæ quibuscunque indiscrimi-
antur. natim reponuntur. Mesue rheubarbari radices, ut uiribus integris diutius persistant, sola cera, uel
Rheubarba- terebinthina mista, circumlinunt, uel Psyllio, uel Milio sepelunt. Idem Agarici uires tuetur, Zingbere,
tum. Agarius, Aloë, Daucos, Ligustico, Polypodio quercino. Aloë cum aromatis siue Baello uigorat. Hæc atque simi-
Agarius. lia, studiosi apud eandem in simplicibus inuenient. Castia fistularis uulgo nuncupata, integrus in theca
Aloë. sua, sabulo obruta, locis uliginosis reconditur. Camphora, sim aut psyllij sepultura uindicatur ab in-
Castia fi- iuria. Metallica, lapides, & eiusmodi corpora dura, ubilibet tutò seruantur, absque pulueribus ta-
stularis men. Artifices nostri multiplices pyxides aromatum diuersitate paratas habent, quibus sine iudicio
Camphora. res medicas recipiunt, quod uehementer dammandum est. Venio tandem nunc ad medicamenta com-
Metallica & posita, quæ certè uaria ratione reponi uolunt. Pulueres cordiales pyramidibus uitris angustis oris:
dura corpora do seruentur quamuis medicamentariorum pars, haud imperitè coriaceis sacculis, pyxidibus impositis rotundis li-
Pulueres cor- gneis, & uet. Alij ex ore magno tantum in uasculis ex ligno. Eclegmata, Antidota, Electaria mollia,
diale: quomo- do seruentur Locoh, Robus, Purgatoria, Syrupi, Conserua, omnia hæc poculis candidis, leuore alabastriten imi-
Eclegmata. tantibus, ac foris picturis uarieq; uel fistilibus, uel siliceis intemibus seponuntur. Vidi frequenter
Antidota. qui noxia consuetudine stanneis (quæ Dioscorides medullis destinat,) uidi, qui testaceis uasculis elegan-
Electaria. ter depictis recondere: Idem erat in Catharticeis & Amidotis usus, sed horum, non illorum studium
Locoh. probò. Galenus nobilem Andromachi theriacen, argenteo, aut saltem precioso quopiam uase, reponere
Robus. bat, & frequenter detegebat, ut perspiraret. Seplastarij quidam nostri temporis, lignis, cupreis,
Purgatoria. plumbeis, aut ineptioribus poculis, quod nulla excusatione tolerari debet, omnia id genus medicami-
Syrupi. na constituunt, quando plumbum Cerussam in sese comprehendat. Et hoc quantum operè humanis corpo-
Conserua. ribus aduersetur, non habeo necesse demonstrare, dabitur fortè occasio, quum de stillaticijs aquis in-
Theriacæ An- dromachi. Nostri qui in reponendisme
dromachi. cametis no-
Nostri qui in xia insecitã.
reponendisme
cametis no-
xia insecitã.

Medicorum um negligitur, siue potius contemnitur, eiusmodi in rebus Medicis diligentia: uerum absurdum ac tur-
quorundã ac- pe, nonnullis in scholis uno aut altero, sepè nullo auditore, & tabernis subinde residentibus, atq; me-
cusanda im- ptè de oleo, aut gramine percontantibus, & Thrasomco interim fastu, temporariam grauitatem, aut
peritia & mor- potius grauitatis umbram mentemibus, ac pertinaci inuidia maleuolentiaq; bonis uiris detractantibus,
dax inuidia. existimatur: quando quispiam magno sudore, accuratius pleròque in arte medica errores exper-
Medicorum dens corrigat. Quapropter illi titulo qualicumque superbiens, & purpuratis simijs similes, magnifico
quorundã ac- eo cultu splendidi, tamen nihil aliud quam simia, nullam, aut uix truiualem herbarum cognitionem, me-
cusanda im- dicamentorumq; parandorum doctrinam adepti, neque sibi, neque alijs utiles sint, prauis ac ignauis phi-
peritia & mor- lonide, à Musis & Gratijs alienissimè, omnem prorsus artis peritiam, in doctis Herbarijs, atque impe-
dax inuidia. ritis aliquot pharmacopœis committendam arbitantes, unam opinor excusationem, ad malè stupi-
Medicorum deq; agendum commentum multis delinquere. Non iniuria miror, eiusmodi ignauum pecus etiam
quorundã ac- num in Academijs, & apud nobiles ac Comites aliquot foueri, tolerari, ac suspici: utinã explodere, &
cusanda im- suis coloribus depictum, in theatrum omnium eruditorum sibilis fugandum producere mihi liceat. sed
peritia & mor- nunc moderatorum nescio nimia prudentia, an negligentia in Rebus publicis liberis, libera lingua aus-
dax inuidia. calami

PARTIBVS AC DIFFER.

A calami, cappendis uitijis esse non possunt: itaque de sino, cum satis ignauia sua sese prodant. Quod uero herbaria industria, & pharmacorum conficiendorum cognitio, non tantum utilis Medico, ad morborum inuentionem, auxiliorum institutionem, affectuumq; curationem: uerum ad totius artis dignitatem plane sit necessaria, & plerique ante me doctissimi uiri euidentissime ostenderunt, & ipsa ueritas, indoctis semper odiosa, indubitanter euincit. Mihi igitur nunc satis sit, ob immensam herbarie medicinae comoditatem, quae ad omne genus mortalium pertinet, semel in uniuersum ista monuisse, ac quadam uenue ostendisse. Itaque pergo hoc institutum meum breuiter absoluerem, & quod restat, de reponendis medicaminibus adijcere. Electaria igitur sicca, quadratis loculis ligneis hodie recte includuntur: Catapotia & Trochisci, similiter rotundis. Cerata, ac potissimum Emplastra, in longas figuras undique rotundas (Magdaleones appellant) finguntur, & chartis papyraceis uestiuntur, praeter extremorum media. Olea, unguenta, & Oesypum, aptissime alabastris seruantur: possunt insuper pyxidibus lapideis, siliceis, stameis excipi, ac locis siccis frigidisq; condi. Adipes simul ac medulla, humore aliquo competente abluta, mox in uase duplici liquata, cinerum, solis, aut ignis tepore, per cribrum tenuissimum transfusa, uasculo terreo, in sedibus frigidis, aut iuglandium folijs, aut lauri recipiuntur. Atque in istis conseruandis, uehementes & longi Solis radij arcendi erunt. Praeterea constringenti coriaceo operculo, ab iniuria incidentium, singula uasa munienda. Carnes animalium a membranis foribusq; primo diligenter purgatae, deinde frequenter aqua, post aceto & uino austero lauantur, tunc in clibano leuiter siccatae, ad usum medicum aliquandiu tumentur. Ocularijs medicamentis liquidis, aenea uascula destinantur, quod illa acria & propemodum mordensia, imò ne multum quidem a corrodingi facultate aliena esse oporteat: quae sanè tunc uires maiores acquirunt, cum eiusmodi locis credita fuerint, quae indies magis magisque eam uim augere queant. Proinde Galenus in ereis quoque ollulis committenda sunt, sed acria tantum. Insanus enim haberi possit, qui $\pi\alpha\rho\eta\gamma\omicron\pi\iota\kappa\epsilon$, id est, mitigatoria seu consolatoria, eri commiserit.

Herbarum & medicamentorum componendorum utilitas, Medicis utilis ac necessaria.

Electaria sicca.
Catapotia.
Trochisci.
Cerata.
Emplastra.
Olea.
Unguenta.
Oesypum.
Adipes.
Medullae.
Sol feruens ab Officinis prohibendus.
Vasa singula operculis tegenda.
Carnes animalium.
Ocularia medicamenta.

Et de istis nunc satis.

LIBER PRIMVS, DE COMPOSITIONE MEDICAMENTORVM, OFFICINIS hoc æuo vsualium, Autore Bernardo Deffenio Cronenburgio, Doctore Medico.

Anacardina confectio Mesuae.

℞. Piperis nigri & longi, Myrobalanorum, emblicarum, belliricarum, Indarū, Iunbeduster, anacardina drachmas duas, Costi, Anacardi, Zacchari Tabarzet, Burungi, Baccarum lauri, ana drachmas sex. Cyperi unciam mediam.

Tere Anacardos per se, deinde alias medicinas optime. Confice equali quantitate butyri uaccini & mellis prius bullitorum. Da post sex menses.

CRONENBURGIVS.

Ordo semper in rebus optimus.

Similitudo.

Autoris officinarum præcipui.

Autoris ordo in enumeratione compositionibus.

Antidota que.

Alexiphagmæ Arabibus Bezahar.

Antidotorum tres differentia.

Antidotorum materia.

VM in omnibus rebus disquirendis, intelligendis, consequendis, ac disponendis, ordini semper primus locus datus est, ut sine quo utiliter aut prudenter nihil fieri ac tradi potest: Ideo nos eundem necessariò seruare conantes, antidota & medicamina, quæ hæctenus cõfusa atq; perturbata fuerūt, in ordinem reducere laboramus, nõ aliũ equidem quam natura suadet, atq; celebriũ ingenio eruditioneq; hominũ ars obseruatioq; docet, imitãtes. Solent uerò, tanquã in acie milites collocat ordine Imperatores, ita quoq; literas cõstituere rei literariæ principes: partim ut memoria lectionis presentaneor, partim uti inuenio faciliore esse possit: Et hos sequi nõ mihi consiliũ est. Cæterũ quando ad unũ omnes Officinæ, aut Ioannẽ cognomento Mesuẽ (pater siquidem illius Mesue dictus fuit, ut ipsemet in exordio Canonũ suorũ testatur) aut Nicolãũ quendã Præpositũ hæctenus ceu duces, in cõficiendis medicamentis, optimos sibi imitandos proposuerūt (licet in plerisq; plus æquo ijs tribuat) ne ego ab eorundẽ exemplo, & recepta multis retrò annis cõsuetudine, uim legis obtinente, discedã, neue calumniandi mei occasione offerã (quãuis frugibus nõ reperitis optimis, glandes negligere sãserim) idcirco usuales Officinis cõpositionũ formas, mutatis tamen quibusdã ineptis nomẽn latinis, in loco scribã, nisi quando ueriores et incorruptiores referre ex Græcis cõsultius uidebitur: ubi tamẽ Arabũ a Neotericorũ descriptionibus haudquaquã præteribimus. Mox obscuras uoces, et simplicia quæq; ex optimis ubiq; autorib; explicabimus: Adiuuantes et cõficiendi pharmaci rationẽ, ac de terminata in antidotis atq; medicamentis purgatorijs, mellis pondera: ut in hũc modũ collatis inuicẽ quibuscũq; exemplaribus, uera lectio in cõmune utilitat, ac proximi salutẽ manifestissimẽ pateat. Atq; hic est unicus noster scopus, quẽ si (uti pro Dei opt. max. clemẽtia cõfidimus) sine errore assequimur, nihil amplius nobis desiderandũ esse arbitramur. Porro cũ omnium primũ de antidotis sermone ordine, ut dixi, instituire decreuerimus, cã propter ab ijs nõ auspicabimur, cõtinuò adijcetes Electuaria uulgo uocata. Gal. in exordio lib. 1. de Antidotis, ueteribus Medicis ea esse asserit medicamẽta, uel potius Alexiteria, siue Alexipharmacã (quæ ab Arabib; nomine Bezahar significatur) nõ quæ extrinsecus imposita, sed intra corpus assumpta, malis, id est, tam moribus animalium uenenosorũ, quam moriferis uenenis medetur. Et tres in uniuersum eorũ differentia habentur: Alia siquidẽ letaliũ medicamentorũ gratia exhibetur: Quædã propter bestias uirus ei aculãtes: quædã uerò malis ex prauo uictu abortis auxiliatur. Sũt quæ omnes istas dotes promittãt, nẽpetheriaca. Cõsistunt autẽ ista ex herbis, succis, seminibus fructibus, radicibus, corticibus, ac plerisq; alijs planẽ sibi interdũ aduersantibus, multipliciter etiã trinitis, dissolutis, cõmixtis, tandẽ cũ melle coactis. Galeno subscribit Paulus Aeg. lib. 7. cap. 11. et Celsus lib. 5. cap. 23. Nũc ad præscriptã confectiõnẽ animum applicamus. Paulus li. 7. cap. dicto, bimas nobis ab hac superiori multò diuersissimas proposuit, quas li. 13. ca. 12. et 13. Aetiũ tradidisse cõperio. Idẽ mox aliã Nicolao quodã Myrepsõ (quẽ latinatate donauit Leonhartus Fuchsius) Antidotis 218. et 219. sermẽ tran scriptã ostendit. Actuarius lib. de Compos. med. Nicolaus Alexandrinus cap. 97. et Myrepsus antidoto 217. 406. ac 441. priorẽ Pauli descripsisse mihi uidetur, sicut cap. 919. posteriorẽ. Sum in super ple- req; aliã apud eosdẽ, uarijs locis descriptiones, sed ubiq; sanẽ ponderũ, et rerũ in æqualitas multiplex. Ex superiorib; absq; dubio Rhazes 9. ad Almanforẽ regẽ cap. 9. Mesue cap. de Aegritudinib; neruorũ. Serapion (nõ autẽ ille Alexandrẽus, qui à Philino Coo, in Empirica secta, floruit) Arabs de Antidotis, cap. 8. Auic. lib. 5. summa prima. Tract. 2. Rursus ille cap. 20. hic tract. 3. Electuariũ Anacardimũ. Rei naldus siue Arnaldus quidã de Villa noua lib. suæ medicinæ 1. cap. 28. Ioãnes Cõcorregus tract. 1. cap. 23. & Præpositus, atq; alij numerosam scripturã coaceruarũt. In summa, si quis omnes mutuo cõferat, is haud dubiẽ confusissimũ chaos, & discordiã barathrũ cõtuebitur. Ac lux quisquam credat, nisi qui studio

A studio singulari, eius rei sollicitus periculum fecerit, quantum laboris, curæ, industriæ, molestiæ sit: et quam multiplex ingenij, corporis, fortunæ, ac temporis dispendium subire ac perferre cogatur is, qui immensam autorum Græcorum, Arabum, Latinorum dictionem, atq; in uno sepe medicamento ambigam, cum in rebus, tum in ponderibus, discordiam conciliare, et conciliatoris sensum cum iudicio investigare proposuerit. Itaq; fit, ut dum, sicut oportet, circa varias scripturas animû intendas, nec adde- re, nec subtrahere ulli audeas, ne quicquã tamen plerisque fecisse uidearis: sed frequenter pro laboribus maximis, pessimam apud multos gratiam cõsequaris. Nos uerò omnibus prodesse, quoad fieri potest, et nullius, aut quàm paucissimorû calumnias experiri cupientes, in iudicium ac consuetudine diuturniori comprobata m lectione simpliciter, attamen omnis malè Latinis uocibus, recensuimus: max scrip- torum loca, et eorundem consensum aperuimus, ut ea occasione, pro ocia et desiderio quisq; suo, exactius singula disquirendo, sibi satisfaciat. Et hæc est laboris nostri ratio: Nunc rerum difficultium ex- positionem, ut recepti, indicabo, in quibus Anacardus, à quo denominatum est Antidotum, principem lo- cum retinet, cuius mentio et usus habetur apud Græcos posteriores, nimirum Aëtium, Paulum, Actua- rium, Nicolaum, atq; imprimis Arabas, ut palàm est apud Serapionem, cap. simpl. 356. et Auicennam, cap. 41. canone 2. Videturq; à corde, cuius figuram imitatur, nomen sumpsisse. Preparantur uerò hæc arte: Anacardis seorsum trita aceto sufficiens, diebus septem, perfunditur, octavo die, lento igne ad medietatem coquuntur, et per linteolû colantur: sex remanens siccatur, atq; usu postulare recipiuntur. In succo autem mel sufficiens ad spissitudinem coquitur, et hoc utimur. Hæc Nicolaus Alexandri- nus, cap. 921. Vulgò Elephanten laus. Legitur præterea in Mesue: Myrobalanorum chebularum, emblicarum, et c. Hos fructus Mesue imbuit, et castigat interdum oleo amygdal. dulcium, sero Zac- charato, succo cydoniorum, butyro uaccino, ueluti hic, et in tryphera Sarracenicâ. Iidem uetustiori- bus Græcis, Dioscoridi nimirum ac Galeno, incogniti fuerunt, quoniam horû myrobalanus, id est, glans, siue balanis unguentaria, aut myrifica, esse siue ligno carebat, quemadmodum testatur Plin. lib. 23. cap. 5. et 12. cap. 22. Sed uulgaris nosfer os habet: cuius omnes species, Græci posteriores, cum Mauri- tanis, exquisitissima ratione literis mandarunt. Quin Gal. 9. compos. pharmacorû per locos, et Scri- banus Largus frequenter myrobalanorû meminerunt, cum additione corticis. Attamen de nostris nunc in medicinam receptis, haudquaquã loquuntur. Quinq; species enumerantur, quas Pandectarius cap. 30. hoc carmine complexus est:

Aut rã scrla
pra cõciliare,
res est plena
laboris.

Anacardus.

Anacardiort
preparatio.

Mel Anacar-
dinum.

Myrobalano
rã castigatio.

Myrobalani
diuerse fuc-
runt.

B Myrobalanorum species sunt quinque bonorum:
Citrinus, chebulus, belliricus, emblicus, indus.
Officina nostrates, ut serè omnia, ita et harû appellationes corruerunt, pro luteis siue flauis, tri-
nas: pro chebulis, hebular: pro belezicis, belliricis: pro empellicis, emblicis: pro co-uleis, In his ac ni-
gras dicentes. Earum delictum doctissimus syluius lib. 1. de simpl. natura ostendit, ubi copiose omnium
simplicium præstantes dotes explicat. Quapropter necessarium erit, illum autorem cum his nostris la-
boribus coniungere, ut nihil desit, quod ad ueram pharmacorû cognitionem ac præparationem quo-
quomodo facere queat. Similiter legendus erit Tagentius in Mesuen, cap. 2.
Quod uerò sequitur, Iundebudister.) Castoreum intelligit.
Burungi.) Substituè melissophyllon, aut semen erucæ, aut si uoles, cubebas: nam unumquodq; ist-
rum memoriæ conferre proditum est. Iacobus Syluius melanchium ponit. Nullam aliam burungi expo-
sitionem apud ullum elasticum scriptorem inuenio. Reliqua per se constant.
Excipe per tenuissimû cribrum discussa aromata, bururi insulsi, et mellis probè expumati, singulo-
rum decem unc. Atq; sic erit liquorum, pro speciebus, quadruplum. Hic animaduertendum, unam
quãq; libram Romanam constituere uncias duodecim mensurales, sicut plenissimè 10. lib. explicabo.
Ad sex menses fermentatum medicamentum usurpatur: Durat, Serapione testante, annos tres.

Syluii lib. 1.
his Commen-
tarijs legèdus

Iundebudister.

Burungi.

Libra Roma

Antidotum Hemagogon Nicolai Alexandrini.

- Asari, Acori, Amomi, Sem. Atri-
plicis, Marathri, ana scriptulum
unum, grana sex.
- Anisi scriptulos duos.
- Aristolochiæ lôgæ, artemisiæ, castiæ
fistularis, ana scriptulos duos, gra-
na quatuordecim.
- Centaurij minoris scriptulû unum,
grana sex.
- Centaurij maioris, Dauici etetici, ana
scriptulos duos.
- Ellebori nigri, aliàs Elenij, scriptu-
lum unum.
- Foliorum lauri scriptulum, & semis-
sem, grana tria.
- Glycyrrhizæ scriptulos quatuor.
- Lupinorum drachmas duas.
- Melanis scriptulos duos.
- Myrrhæ scriptulos duos, & grana
quatuordecim.
- Orobi scriptulum unum.
- Mellis quantum sufficit.

Stryctia

DE COMPOSITIONE

Stryperis scriptulos duos.
 Macedonici scriptulos duos, grana
 quatuordecim.
 Pyrethri scriptulos duos, grana qua-
 tuordecim.
 Piperis drachmam unam, scriptulos
 duos, grana septem.
 Sem. rutæ, spicæ, pullegij, ana scriptu-
 los duos, & grana quatuordecim.
 Pæonia scriptulum unū, grana sex.

Cyperis, radicū capparis, cymini, zio-
 giberis, ana scriptulum unum.
 Sinonisi scriptulos duos.
 Schoenanthi scriptulum unum, gra-
 na tredecim.
 Gari scriptulos duos.
 Apij, fabinæ, ana scriptulos duos, &
 grana tredecim.
 Xylobalsami scriptulum unum, gra-
 na quatuordecim.

CRONENBURGIUS.

Dicta est Antidotus ista, quia sanguinem menstruum prolicet. Hanc in Præposito mirè depravatam olim suspicabar, ob ponderum dosim exiguam, ac in idem continua serie redeuntem, ut est Macedonici scriptuli duo, grana quatuordecim: et mox, pyrethri scriptuli duo, grana quatuordecim: Rursus, seminis rutæ, spicæ, &c. quoniam sub uocula, Ana, sicut ex more solet, plures simul res complecti potuisset. Sed postquam uerus eius autor ad manus meas peruenisset, protinus malam hanc suspensionem deposui: idq; eò uelocius, quò minor sit inter utrunq; dissensio: etenim omnia simplicia, & pondera sunt eadem, præter paucissima, quæ etiam facilem admittunt excusationem. Myrepsus Nicolaus, ab utroque diuersum percenset, numero 26. titulo Antidotorum, ubi etiam loco Elenij, elleborum nigrum constituit, quem admodum Arnaldus de Villa noua, praua omnino lectione, ut mihi sanè uidetur: nam tutior est helenij, quàm hellebori usus, atq; hoc inditum, illud uerò potum, menses trahit. Actuarius eiusdem nominis epithema posteris manifestauit, in libello Compos. medicamentorum. Ceterum res ingredients, hoc modo intelligendæ erunt: Asarum, siue Asara baccara uulgaris, alia est herba à Bacchare Plinij lib. 21. cap. 6. & 19. quæ etiam Perperisa dicitur. Dioscorides quoq; utranq; distinguit lib. 1. cap. 9. & 3. cap. 4. postremæ editionis, ex Ioannis Ruellij interpretatione (hanc numeri rationem semper, in assignandis capitibus, in isto uolumine, obseruabimus) quem idem, libro suo de natura stirpium secundo, cap. 8. Manardus cap. de Asaro in Mesuen, & Brasauolus in simplicium examine, sequenti sunt. Dicitur adhuc Nardum syluestre, & rusticum: quia radices odore penè nardum imitantur: Germanicè *Zaselwurrt*, & *Wilder nardus*. Serapion cap. simpl. 254. de Asaro, ex Diosc. transcripsit.

Asarum siue Asara baccara, est diuersa à Bacchare, perperisa uocata Plinio.

Asarum quod dicitur Nardum syluestre, & rusticum. Acori legitime ac spurie breuis distinctio expositio.

ACORI.) Manardus peritia artis eximia lib. 6. epist. 3. uulgarem radicem acori in palustribus ac aquosis nascentis, Germanicè *geel Schwertel*, haudquaquam usurpat, & id quidem rectissime, sed calami passim odorati dicti. Leoniceus, & Brasauolus, pro alio oro, galangam nostram intelligunt. Leonhartus Fuchsius, diligentissimus simplicium scrutator, quod ex clarissimo eius de stirpium historia uolumine, annis superioribus in lucem producto, palam fit, crassior Galangam ad uos comportari coepit, pro legitime acori radice, accipiendam suadet. Contrà Ioannes Ruellius, ut si quis alius præstantissimus medicinae non modò herbarie, uerum insuper curatiue, ab ipsis Græcorum fontibus, emergentis artifex, rerumq; naturalium æstimator grauissimus, illam crassam galangam, acorum ueram negat, neq; id sine autoritate, quia Serapion (cui in hac re credere par est) de utrisque distincta capita fecit. Quin Actuarius, atq; Myrepsus, uelut res diuersas, compositionibus suis miscet, ut in Aurea Alexandrina uidere est. Opinionum controuersiam luculemter peritissimus Andreas Matthiolus Medicus, in Comment. suis in Dioscoridem, sustulit, dum calamum usus quotidiani odoratum, uerissimè Acorum ostendit, cuius doctrina, ut pote germanæ, refragari nemo debet: Hanc superuacaneum duxi huc transferre, quoniam promptum est mihi credere nolentes, illius dictionem legere. Quæ autem radice galangæ maioris nomine circumfertur, est sanè eiusdem generis cum minori, sicut manifestissime idem monstrat. Acorum pingunt Dioscorides lib. 1. cap. 2. & Plinius 25. cap. 11. Perspicuum igitur nunc esse debet, galangam magnam non censerit Acorum, & multò minime uliginosam Officinarum, qua tamen ceu genuina, plerisq; retrò annis, celebres medici, errore pernicioso, usi sunt. Qui autem antiquum ad huc retinemes, ab eo desistere nolunt, ex ipsa ueritate, occultam in proximo fraudem corrigentes, san- dem desinant. Hieronymus Tragus communem Acorum, Dioscoridis Xyridem constituit, sed Mat- thiolus hanc Sphatulam foetidam assignat.

Calamus uulgaris, est acorus uerus.

Acorus communis.

Amomum.

Errores multorum in amomum aperuntur.

Amomi.) Hoc an uerū habeamus, nō parum multi hoc æuo ambigunt. Dioscorides lib. 1. cap. 14. in primis Armenicū laudat, fuluo auri colore, ligno subrufo, ualde odorato: deinde Ponticū atq; Medicū meminit, sicuti Theophrastus 9. cap. 7. huius, & Indici, similiter Plinius 12. cap. 13. Serapionis interpretatur piper herbam Pedem columbinum uertit, cap. simpl. 279. Euritius Cordus ineptè Hiericuntis rosam dixit, quem imitatus est Cordus iunior in compos. Aureæ Alexandrinæ, etsi idem in expositione Theriacæ, nos Amomo uero carere asserat. Fallitur etiam Fuchsius, amomi semen petroselinum uulgare

C

D

A vulgaris existimans, quum certè hoc ex Apio satiuo (ut post ostendemus) colligitur. Nec unquam Trag. cap. 154. Tomo 1. aut Valerij Cordi opinionem probabo, Amomum Officinarum, Sison affirmantium, quoniam Dioscorides semen esse ait in Syria natum, Apio simile, oblongum, nigrum, feruens nature: quod inde usque ad nos adferri, nemo adhuc doctus dixit, et est alioqui minus tutum, de rebus incognitis pronunciare. Ut autem paucis rem expediam, si quis diligenter Dioscoridis dictionem expendit, is eum non de semine Amoni, sed de lignea materia locutum comperiet, quod ego hactenus uidere non potui, nec quenquam audire, qui haberet, proinde Acorum uerum, quod Calamū odoratū superius indicauimus, substituendum adstruimus, cum similes habeant Galeno uires.

Atriplex, & eius nomina, & genera.

Seminis Atriplicis.) Græcis dicitur Atraphaxis et Chrysolachanū, hoc est, aureum siue luteum olus, antiquis Atriplexum, Hippocrati Adraphaxis, Romanis Atriplex: duo eius genera, satiuum et agreste, de quibus Dioscorides 2. cap. 11. Plinius lib. ac cap. 20. Columella 12. Ruellius lib. 1. cap. 20 et 2. cap. 52. Manardus lib. 9. epist. 3. Legitur inter olera, sapore non undecumque commendabili, uentrem lenit, calidam stomachi iecinorisque intemperiem alterat. Galenus Blito prætulit. Germanis Molten et Milten, Batavis Weld. Atque huius fortè quedam species Spinachia est, herba ueteribus Græcis in cognita, ab Archibiremo Adrianopolitano Græco tamen professore καραχόρ, Arabibus Aspanar, uulgo a spinoso semine Spinacia. Numeratur quibusdam inter Rumices. Vulgò Spinat.

Spinachia.

Aristolochiæ longæ.) Describit Dioscorides, ceterique Græci, et Macer tria eius genera, lib. 3 cap. 4. Plinius quatuor lib. 25. cap. 8. Rotundū, foemina dicitur, Theophrastus 9. Plantarū cap. 13. et 22. malum terræ uocat: secundum, in digiti crassitudinem, et dodranis longitudinem crescens, mascula, nonnullis dactylitis: tertium, est longissima, et Clematidis, quasi sarmentosa cognominatur. Plinius quartum genus Pistolochiam appellat, hæc omnium tenuissima uisitur. Germanicè lang Holwurtz oder Ofterlucey uocatur mascula, foemina uerò runde Holwurtz, cuius duo apud nos genera uisuntur: unum est radice omnino firma et solida, alterū intus caua, colore utrunque subcitrico, floribus nunc candidis, nunc purpureis. Radices longæ, plurimam coctionem ac triturationem admittunt. Omnem historiam d. dissimè Fuchsius cap. 31. de Stirpibus proponit. Et quamuis rotundam Dioscoridis, Officina nostra ignorent, attamen selectam uulgarem absque periculo substitui posse existimauerim, cum in folijs atque radice, haud superuacaneam acrimoniam obtineat, quam pariter et odorem præstantem imprimis illi Dioscorides assignat. Omnium radices quinq; aut sex annos durant.

Aristolochiæ species.

Malū terræ, Dactylitis, Clematis, Pistolochia.

B Casia fistularis.) Ego uerò Casiam odoratam ligneam intelligo: aut in eius penuria, cinnamomum uulgare, quoniam hoc magis isti intentioni conuenit.

Casia fistularis quid hoc loco significet. Centaurium maius & minus, Febrifugia, Fel terræ.

Centaurij maioris & minoris.) Hoc febrifugia Theophrasto 9. Plantarū cap. 9. et Fel terra, propter amaritudinem summam uocatum, omnes ad unum tabernæ, ac penè omnes mulieres mouere: Maius non aequè omnes, imò hominū paucissimi. Diosc. lib. 3. cap. 6. ac Plin. lib. 25. cap. 6. utrunque pingunt. Durat radix maioris annos duodecim, dum recens, pinguis, spissa, grauis, succo rubeo prægnans uidetur. Minoris uerò radix inutilis habetur Galeno 7. simpl. Leonucenus, Manardus, Iacobus Syluius, Aloisius Mundella, et cum primis Matthioli in Dioscoridem, maius Centaurium, uisitatum Officinarum Rheu ponticum uerissimè decernunt, quod negant Ruellius et Brasauolus: unus Fuchsius secundum genus Lapathi statuit. Doctor Ioannes Echtius Coloniae herbam retinet in suo horto, per omnia Dioscoridis uerbis respondentem. Minus uulgò Klein Tausentgulden dicitur.

Klein Tausentgulden.

Elenij.) Vulgariter Euula campana, de qua in secundo horum uoluminum tractabitur.

Melanis.) Sic impressus codex habet, at ego cum præposito Melanbium legere malo, quod est Nigella, siue Gih. Depingitur à Dioscoride lib. 3. cap. 75. et Plinio 20. cap. 17. Ab Hippocrate Melanspermon, ac Melanthe uocatur. Optimū quàm exercitatisimi odoris, et quàm nigerrimū. A Serapione Xamin cap. simpl. 328. non Carui, uel malè Pandectarum medicarum coaceruator, aut depruator potius, interpretatur: Ab Auerroè cap. 42. s. Collectaneorum suorum, Scaunx. Seritur ferè plerumque in hortis, atque Officinis Nigellæ Romanæ nomine uenit, uernaculo sermone schwarz War dus samen/ Germanis uerò schwarz Kümich. Est et aliud genus, inter fruges passim sese miscens, pseudomelanbium quibusdam falso syluestre putatū, quod tamen diuersum est, hortensi non admodum dissimile, capitibus grandioribus, semineque minus odorato. Tria eius genera ostenduntur Hieronymo Trago libro primo, cap. tricesimo septimo.

Elenium, Melanis, Melanthiū, id est, Nigella siue Gih, Melanspermon, Melanthe, Xamin, Scaunix, Schwarz Kümich, Pseudomelanthon, Myrrha.

Myrrha.) Græcis smyrna, ex hac eligenda non usualis nostra (quæ tantum ab optima deflexit, ut etiam bona dici non debeat, esseque suspicor Dioscoridis li. 1. ca. 67. Caucalin aut Ergasimen cognominata) sed primæ speciei recens, subuiridis, concolor, leuis, odorata, et quæ cōfracta uenas candidas intus habet, amara, acris: Hæc inter gratissimos regalesque nidores numeratur. Grauis uerò colore picis nigra, exoleta, inutilisque censetur. Eius uniuersam faciem ostendit Theophrastus 9. Plant. cap. 4. Plinius sex eius genera, quorum multiplices sunt partitiones, refert, 12. cap. 17. Atque hinc ad eam est, pilulas Ruffi, aduersus pestem parum esse efficaces, quia genuina caremus.

Orobi.) Ut nihil est facilius, quàm Græcorū Orobon id esse legere, quod latine lingue scriptores Orobis Erum

DE COMPOSITIONE

Eruum dicunt, Auicenna lib. 2. cap. 353. Herbum: Serapion cap. 33. simpl. Heifene. Ita sane nihil penes perosius, quam exactam cognatorum leguminum doctrinam tradere mihi uidetur: siquidem tanea est uel doctissimorum hominum ambiguitas, ne dicam obscuritas, et ipsius rei diuersitas, ut uix quenquam arbitror superesse, qui id dilucidè ac distinctim explicare possit. Ioannes Manardus praeclarus Medicus Epist. 3. primi libri, hoc ex professo saxum uoluens, non uidetur mihi satis manifestasse. Et quanquam Almelic Auicenna, eandem rem cum Eruo: similiter Arabum Mes uel Almes, Graecorum Pisum delectauerit, ac utrunq; ab Eruiilia diuersum euidenter ostenderit, attamen in pleniori expositione, uelut sibi diffidens, prorsus destitit, et laboriosum esse ipsemet agnouit, dum Eruiiliam alios Rouiltam, Venetos Pisarelos, quosdam Rodionos uocare affirmat. Deinde in sermonis processu, Eruiiliam uulgarem Italicam Theophrasti lib. 8. Plantarum, cap. 3. ac Dioclis dolichon decernit, quod Galeni etate Phaseolus uel Lobus dicebatur, et Gaza siliqua improprie uertit loco citato. Attamen Galenus primo alimenterum, et Paulus insuper lib. 1. cap. 79. Pisos, Phaseolos, Dolichos, ab Eruiilia apertissime discernunt. Sed Hippocrates de ratione uictus, Phaseolos Dolichos quoq; uocauit. Erunt itaq; Dolichi et Phaseoli idem legumen, ab Eruiilia seiunctum, quae tamen Manardus Dolichi appellatione comprehendit, ut supra constat: tametsi discrimen inter Phaselum, Phaseolum, aut Phasiolum, imitatus Galenum 6. simpl. et Alimentorum primo, constituat, Serapionem interea notans, Phaseolum siue Dolichum, exponit Eruiiliam, eaq; homines in cibis delectari asserit, uerum Galenus id non de Phaseolo aut Dolicho, sed de Ochro, Eruiilia dicta scripsit. Est autem Phaseolus duorum generum: Vnum fructu candido, Officinis ac mensis nostris incognitum, Italarum tamen et Hispanorum frequens: atq; hoc Dioscoridem lib. 2. cap. 100. putasse uerisimile est, ex omnibus facultatibus, quas ipse et alij autores eidem attribuunt. Alterum grano rubente cernitur, quod lib. 2. cap. 140. pinxisse prorsus uidetur, Smilacis hortensis nomine. Idem legumen cum ad nos superioribus annis deferretur, ostentationis gratia, nemo Phaseoli congenerem fuisse arbitratus (nam faba Turcica et Gallica Passim uocabatur) nisi docti, et herbaria medicina studiosi, certis notis rem deprehendissent. Hieronymus Tragus singulari diligentia istorum leguminum notitiam perquirens, tria genera euidenter numerat, Tomo 2. cap. 21. et Eruorum quinq; cap. 16. Illa ob specierum differentiam uulgo Faselen / haec Wickem appellamur, et Latine Vicia.

Dolichus ac phaseolus idem legumen, ab Eruiilia diuersum.

Phaseoli duo genera.

Pisum non est Eruiilia, ut uulgo putatur.

Pisorum satiuorum tria genera.

Cicer arietinum.

Eruum ac pisorum differentia.

Stypteria est Alumen.

Atqui hoc loco corrigendus error, tam Medicis multis, quam Officinis communis, in PISO et Eruiilia, siquidem Theophrastus lib. 7. cap. 3. Plinius 18. cap. 7. utriusq; seorsim meminerunt, quemadmodum Galenus primo Alimentorum, et alij. At uulgus medicamentum, et seplasia, confidenter simul ac imperite pro eodem fructu usurpant. Tria in nostro solo Pisorum satiuorum genera reperiuntur: Primum, facie pallida, languescente, forma exigua, rotunda, absq; nigra litura spectatur, Germanice weis Wickem / aut Erbse. Secundum uidetur colore gramineo, tametsi exuccum, et penè aridum sit, cuius nota Pisa indicanur, in Delphico Hollandiae agro nascentia. Ex his aridis bene coctis, ac per cribrum purgatis, gratum, cum saccharo et aromatis, edulium, splendidis etiam conuiujs importatur: itidem cum igni na aut caprina recenti coquantur: Quin et ante plenam maturitatem, cum ipsis ualulis siue siliquis aqua coquantur ad mollitiem, mox per se cum butyro et apio hortensi, quod Petroselinum nunc dicitur, manduntur. Tertium Pisorum genus, faciem edit fuscam siue cinericiam, nostro sermone grau Erbsen nuncupantur. Haec legumina pauperum mensas instruunt, per fusa oleo, asperso sale, cuiusmodi usum Galenus 1. Alimentorum de Eruiilijs inuuit. Tragus uerò aliter distinguit Tomo 2. cap. 9. et 17. ubi signis probabilibus, id leguminis, nostra, ut dixi, lingua Erbsen appellati, Dioscoridis lib. 2. cap. 96. Cicer arietinum decernit, titulo Erebinthos, aut Ciceris. Et nemo diffiteri potest, quin cuiq; priuatim fructui, uestigium arietino capiti simile natura indiderit: unde hoc ipsum ei attributum nomen, ut autor est Plinius lib. 10. cap. 12. quanquam non desint, qui pro illo fructu, Cicer nigrum intelligant. Certè multiplex est eorum leguminum et differentia, et dissertatio, quam utcumq; nunc ostendisse sufficiat: ampliorem cognitionem expetentes, alios autores uersare ne grauentur, nos propter illorum affinitatem, deijs copiosius differuimus, quam constitueramus, à quibus non multum Lens aut Lemnicula, uulgo Linsen, quae monachis, et sese continentiæ deuocentibus, ne Veneris uexentur temigne, auxilianatur, diuersa existit. Sed commodum est commune fuisse et didicisse, Eruorum usum, ob succi prauitatem ac ingratitude repudiari: Pisorum uerò ob probitatem laudari, unde Hippocrates, grassante famis iniuria, ob inexpugnabilem necessitatem, homines ad illorum usum confugere, testatus est, accenseturq; adeò medicamentosum, ut sanguinem per urinam expellat, autoribus Dioscoride 2. cap. 101. Galeno 8. simpl. et Paulo lib. 7. Quapropter etiam in hanc Antidotum assumuntur. Reideo ad sequentium explicationem.

Stypteria. Hoc nomen apud Graecos inuenit à uehementi sua adstrictione Alumen. Id tum natura, tum ars facit, et quidem utrunq; ex aqua et terra aluminosa, aut (ut Plinius ait lib. 35. cap. 15.) ex aqua et limo, id est, terrae exundantis natura, uocaturq; eidem Salsugo terrae, cuius permulta sunt metalla in orbem terrarum, quae diligentissime enarrauit Georgius Agricola, de natura fossilium lib. 3. Est uerò omne Alumen aut liquidum, aut concretum: Illius duo sunt genera, unum purum, lactea coloris, pellucens,

C

D

A pellucens, igneum quiddam expirans, Græcis phormion: Alterum uisitur impurum, pallidum, scabrū, quod iisdem paraphoron, barbaras uoces amantibus, de Rocha appellare placuit. Sed hoc non esse liquidum, ex Comenarijs Matthioli in Diosc. postea edoctus sum. Concreti autē multiplex in figura habetur differentia: nam est scissile siue fissile, in Officinis Alumen de pluma, Arabibus Iamenum nuncupatum, uulgo nostro pflaum Alaun/ & Kröffelkraut, quoniam pungit, ac mordaci prurigne cutim sollicitat, si eo cutis tangatur. Id conficitur quoties in fodinis proprijs, humor fluens in longum & latum densetur, cui alius atq; alius supersusus, in eiusmodi formam coeat ac cōcrescat, ut uelut segmenta alia alijs imposita uideantur: latiora quidem si latē, strictiora si strictē idem humor congelascat, unde interdum capillis simillimus cernitur, estq; inter eas differentias præstantissimus, diciturq; Alumen capillare. Subinde etiam in glebas rotundas manans spissatur, cuiusmodi Alumen rotundum appellatur: & id triplex censetur, aut enim bullarum modo tumet, aut foraminum fistulis quandam speciem spongæ gerit, aut est solidum: quod passim Zaccharinum appellant, Brasauolus, quem nos niua uocē Ferrariæ profitentem audiuius, ex Alumine liquido, aqua rosarum, atq; oui albumine, fieri scripsit; in examine suo terrarum. Omne Alumen fermē uisitur colore candidum, uel in candido rubescens, uel cinereum, uel fuscum, uel pallidum: cuiuscunq; tamen generis siue coloris fuerit, humore celeriter liquefit. Veteres ad medendi usum, scissile, rotundum, & liquidum admittebant, ut autor est Dioscorides lib. 5. cap. 72. Vritur carbonibus uiuis impositum, aut olla inclusum: in bullas tumet non aliter quam nitrum, & aliquid ex substantia sua relinquit.

Aluminis omnis color.

Vsio.

Sinon.

Sium non est Cresio.

Serapionis error, Senetio est Crucata uulgo dicta.

Genuensis & Brunfelsij lapsus, Smyrniū.

B Sinon.] intelligo quam Dioscorides libro secundo, cap. 120. Sium siue Lauer appellat, nam hanc herbam menses partusq; euocare, & urinam ciere, Galenus octavo Simplicium cum illo, memoria prodidit. Nusquam uerò Sinonem mentionem fieri apud Dioscoridem aut Plinium legi, etsi Syllaticus capite 629. eosdem intrepidē citet. Sed est in unius aut alterius literæ negligentia, lubricus ac facilis lapsus. Atqui hallucinantur qui Sium putant Cresionem uulgo uocatam, quum hæc sit alterius Sisymbrij genus, ut in Electuar. Xyloaloes dicemus, quanquam raro admodum, unam sine comitate altero, in somnium riuulis enasei, siue potius innatare comperies. Plinius libro 6. capite uigesimo secundo, quæ Sisymbrio alteri uires debentur, Sio adscripsit: unde ab errore in totum uindicari nequit: Germaniæ nostræ groß Bauchbaum. Serapion capite Simplicium 723. Sium imperitissimē dixit Senationem, duplici idcirco accusandus nomine, & quod priorem herbam peruerterit, & uocem alterius corruperit: Etenim Senetio scribendum erat, quæ Græcis Erigeron, Sepalsijs Cruciatu dicitur, herba omnibus notissima. Pingitur à Dioscoride libro quarto, capite octogesimo secundo, & Plinio uigesimo quinto, capite ultimo. In olerum censu posuit Theophrastus libro 6. capite decimo. Germanis Creuzwurz. Ab hac ueluti à ianua, ut dici solet, Genuensis quoque error, dum Carduum benedictum decernit: Idem Otho Brunfelsius, quando Verbenacam, manifesto lapsu, existimauit. Caterum in exemplaribus quibusdam, loco Sinonem legitur Smyrnis, ubi ego Smyrnij malim, quod Dioscoridi libro tertio, capite sexagesimo tertio, & similiter Plinio uigesimo septimo, capite decimo tertio ostenditur, Fuchsio cap. 291. Leuisticum Officinarum existimatum. Manardus ex Galeno de Alimentis secundo, opinor edoctus, Olusatrum appellat, pro quo tabernæ Petroselino Macedonico uentur. Tragus hoc ipsum interpretatur Hippocelinum Germanicum, aut saltem Pastinacam erraticam, comprehenditq; sub Brancæ ursina historia, libro primo, capite 145. Idem credit Magistrantiam (quam Ostrutium Officinæ uocant, nostri Meysterwurz) libro primo, capite 44. Smyrniū: sed Fuchsius hanc Laserpitium Germanicum pronunciare maluit capite ducesimo nonagesimo secundo de Stirpibus. Alij Angelicam siue Imperatoriam: Ruellius Laserpitium Gallicum & Silphion Dioscoridis, quod sanè aliud est, ut in Theriaca dicemus. Perpendant docti, quorum iudicio hæc relinquimus. Nos commentatoris officio functi, sat habuimus quæ apud autores expendenda uiderentur, in medium proponere. Mea autem sententia, non magni refert, quo istarum herbarū semine utamur, cum in idem uirtus incidat, nempe excalfaciendi, incidendi, concoquendi, aperiendi, ac in summa, menses euocandi, quod hic intendimus.

Gari.] Dioscorides libro secundo, capite trigesimo: Garum, inquit, omne, quod ex piscibus caribusq; sale maceratis liquamen est. Plinius libro nono, capite decimo septimo, de Mullo loquens, & trigesimo primo, capite septimo, ex intestinis piscium caterisq; quæ abijcienda essent, sale maceratis, id fieri testatur, ut sit illa putrescentium sanies: Hoc olim conficiebatur ex pisce, quem Græci Garon uocabant, ac paruis insuper pisciculis, Constantini doctrina libro uigesimo, capite ultimo. At hoc loci istud Garum non esse ponendum, omnino persuasum habeo: sed potius, cuius Dioscorides libro tertio, capite quinquagesimo quinto meminit, atque aliter Carum seu Caros dicitur, à Serapione Caruum. Paulus Aegnetæ lib. 1. in enumerandis radicibus esui aptis, tres istas coniunxit, Pastinacam, agrestem Pastinacam, & radices Cari, ac si Caros inter Pastinacas sit habenda. Athenæus Dipnosophistarum lib. 9. Pastinacam maiorem, multoq; præstantiorem sapore, Pastinaca uulgari credit. Si quis hanc expositionem nolit, ex Prepositi atq; Arnaldi dictione, Garyophyllos legat, neq; enim hi scopo nostro repugnant.

Garum.

Carum.

DE COMPOSITIONE

Seldschmel. que fides sit Serapioni & Auicenna: illud nostro idiomate hoff *Kuym* / Germanis *Seldschmel* / C
 & *Wisenkamel*.

Apij genera. Apij] Eius genera recenset Theophrastus lib. 7. cap. 4. Omnium difficilime nascitur, quadragesimum enim diem affirmant, qui celerrimum eius prouentum tradidere, quod etiam Plinius lib. 19. cap. 7. testatur. Quomodo autem formam & speciem mutet, idem docet libro quinto de Causis plantarum, cap. sexto. Dioscorides tertio, cap. sexagesimo secundo, Plinius uigesimo, cap. undecimo, & plerisque alijs locis pingit. Nihil certius herbarum peritiam habentibus, quam Petroselinum hortis omnibus nunc frequentissimum, adde & mensis & stomacho passim gratissimum, Apium satiuum antiquorum fuisse, de quo plura ad finem Athanasie dicemus. Quo uero hactenus Officina utitur, Eleoselinum est, nam in humidis nascitur, ac satiuo grandius, caule scilicet & folijs. Theophrastus septimo, cap. sexto Paludapum uocauit, quoniam apud aqueductus ac in palustribus prouenit. Potest haud incommodum Apium palustre siue aquaticum appellari: sunt qui Petroselinum palustre uocent, Germani *Eppich*, alij *Merck*. Aliud sane est quod inter Ranunculos numeratur. Porro Oreoselinum dictum, iure censetur petroselinum ac montanum Apium, quod orationis serie max. Dioscorides, Petroselinum in Macedonia prouenire scripsit, semine Ammij, odoratiore, acris sapore, aroma olemte, Galenus Estreaticum quibusdam appellari autor est, de Antidotis prima, ubi hoc ipsum, Theriacam plane amariorem facere testatur, presertim quum recens adhuc imponitur: etenim ab alijs Petroselinis differt, quia ut acerrimum ita quoque amarissimum est, Tragus Tomo primo, cap. 156. constanter affirmat Bibernellam siue Beuernellam nostram esse Petroselinum Macedonicum, Simon Genuensis Petram findulam & Saxifragam nuncupatam. Ego hic nihil desumo, in primis quum Galen. dictionem primo Antidotum expendo. Postremum autem Hipposelinum a Dioscoride appellatum, inter Apij genera grandissimum, a Matthiolo, seplasiarum quarundam Leuisticum opinatur: quamuis Ruellio, Fuchsio, ac Syluio, hoc nominis Smyrnio tribuatur. Ita uelle suum cuique est, nec uoto uiuitur uno. Certè Germana Hipposelinum *Liebstdel* inscribitur, omnibus holitoribus & tabernis notissima planta. Hoc Theophrastus non descripsit, sed Smyrnum uerius: unde hallucinatur Fuchsius, dum huius uice Hipposelinum pingit.

Xylobalsamum. Xylobalsami] Id est, ligni Balsami, hoc uelut Carpobalsamum, & Opobalsamum, prorsus adulterinum in Seplasijs seruat: nam Xylobalsamum probatur autore Dioscoride primo, cap. decimo octauo, recens, uirgis pratenuibus, filuum, odoratissimum, & opobalsamum referens, mordens gustu, seruens in ore. Praecipua gratia lachryma, id est, succo: secunda semini: tertia cortici: minima ligno, quod pro succo interdum execrabili errore substituunt Officinae, quod Plinius etiam libro decimo, cap. uigesimo sexto queritur. Atqui supradicta nota plane in nostro desiderantur, & constat arbusculam, uno aut saltem duobus orbistractibus prouenire: unde impossibile est tantam ad nos copiam deferri, quantam in emporijs prostituunt. Potest autem qui uelit ex succidaneis Galeno adscriptis, Violarum albarum radicem supponere: aut quod malim, Xyloaloen. Species per cribrum tenuissimis foraminibus, tusa eijcere oportet, ut per angusta uasorum ora subeant, deinde mellis detracta spuma, circa sesquilibram commiscere, quò minus sit excrementosum. Et hoc loco, omnibusq; tam Antidotis, quam purgatorijs medicamentis, mel tepidum esse debet, ut etiam citra lesionem, digitos alicuius admittat, priusquam pulueres inspergantur, aut commisceantur. Atque ista de expositione praesentis Antidoti sufficiant, quae si Pharmacopole, ut decet, expendunt, & simplicium peritiam inuenient, & gloriam consequentur, nec in ullo, quod ad illorum artem bene perficiendam attinet, fallentur.

Aromata quo modo hic pulueranda.
Mel tepidum esse debet, dñ species adduntur.

Athanasia Nicolai Alexandrini.

- **℞.** Cinnamomi, Casiae fistulae, Anadrach. decem, & scriptulos duos,
- **•** Croci, Schoenu anthos, Styracis,
- **•** Phu, Sileris, Se. hyoscyami, Sem. Apij, Dauci cretici, Anisi, Betonicae, Opij, Ana drach. nouem, scriptulum unum,
- **•** Spicae, Folij, Castorei, Myrrhae, Auripigmēti, Asari, Acori, cort. man dragorae, Polij, Baccarum lauri, Meu, Piperis longi & albi, Petroselini, Ana drachmas tres.
- **•** Mellis purissimi quantū sufficiet. Si triplum accipis, erunt librae tres.

CRONENBURGIUS.

Præpositus mendosus. Nicolaus ille Præpositus, cui summa ac praecipua, etate nostra, in describendis medicaminum compositionibus, fides a plerisque omnibus seplasiarijs adhibetur, eandem Antidotum, ab Alexandrino, mala interini

A interim fide, mutauit: nam apponit ipse decem simplicia, quæ in isto non reperiuntur, modò uerax sit exemplar. Præterea multò aliter pondera constituit. Sed dum hæc commentaria penè absoluissem, & ex interuallo subinde ab alijs studijs, atq; multijuga artis exercitatione seriatim relustrassem, ecce in speratò Nicolaus quidem Myrepsus, singulari studio Leonhardi Fuchsi in lucem prodit, quem ubi ordine diligenter legissem, alia atque alia huius nominis antidota, nempe duodecim, aut plura scripsisse comperi: ubi sanè tertia huius Athanasia, cum uulgatis codicibus Præpositi cõuenire uidetur, nisi quòd aliquot simplicia circiter finem apposita legantur. Ego ex tanta turba compositiones paucas recensere tantum uolui. An uerò idem sit Myrepsus, quem nunc passim Præpositum uulgò appellant, mihi nondum persuaderi potest, cum illum Græcè, hunc malè Latine sonasse liquidò constet: Et quamuis cognomines sint, tamen lingua, phrasi, etate, ordine, denique rebus ipsis quàm alienissimos fuisse, ipsa utriusq; in scribendis medicamentis disparitas conuincit. Denominationem ab actione siue effectu, id est, immortalitate suscepit: uel quia diu duret, uel quia usurpantes ad extremam senectam conferuet. Galenus secundo de Antidotis tres eiusdem tituli descriptiones, autore Mithridate, refert. Et rursus lib. de Compos. phar. per locos 8. cap. 7. Antidotum Hepaticam dictam recenset, ex Croco, Cinnamomo, Nardo, Casia, Myrrha, lunc odorato, cum melle Attico constantem. Alexander Trallianus tertio, cap. 17. relinquit Crocum & Nardum, quæ duo Galtenius in uersione sua apposuit lib. 8. cap. 2. & eius uiri interpretationem, utpote integram ac fidelem perpetuò hoc uolumine retinebimus: Quare etiam capita ex eodem a signabimus. Paulus lib. septimo, cap. undecimo ex Oribasio omittit Cinnamomum, & luncum odoratum, sed apponit Amomum, Opium, Styracem & Costum, nullaq; sit cornu mentio: Estq; decima quinta Antidotus Nicolai Myrepsi, ex Fuchsi interpretatione. Iterum apud Aëtium non legitur Amomum aut Myrrha, in quorum uicem substituit Phyllon, Fœnu-græcum, Glycyrrhizam, radicem Eupatorij ac Petroselinum. Paulò aliter etiam disposuit Alexandrinus cap. 8. Actuarius uerò compositionem suam à Mithridate accepisse, aut ex Galeno transcripsisse uidetur: omnia enim simplicia memorat, sed ordo paululum euariat, quia loco Costi, Galenus habet Croci: & Costum præponit Meo, quod fortassis aut interpretis, aut calc. graphi incuria accidit. Porrò Arabes Græcos ueluti infinitis penè locis alijs uitiosè adumbrant: Serapion siquidem Tract. 7. cap. 8. ad infra scriptum modum, Maiorem & minorem prodit. Maior habet Croci, myrrhæ, opij, castorei, seminis iusquiami albi, costi, cordumeni, seminis papaueris, spicæ, eupatorij, epatis adi. & cornu dextri capræ, Ana partes æquales. Similiter ad uerbum conscribit Auicenna libro quinto, summa prima, Tractatu primo. Vtrumque ueluti duces suos constantè Mesue sequitur, atque omnes Hali abbas x. practicæ. Marcellus Medicus uetustissimus, ut qui ante mille ac ducentos plus minus annos, de medicamentis Latine scripsit, sequenti more parat: Piperi scriptuli quatuor, Opij scriptuli tres, Myrrhæ scriptuli tres. Hæc omnia separatim tundes, & ex melle optimo temperabis. Et hætenus uarietatem multiplicem unius Antidoti ostendimus, iam ad ingredientia sermone instituemus: Principiò inquit,

B **Cinnamomi.**) Intellige odoratissimi & acerrimi saporis nostri duplum.
Casie fistulæ.) Platearius hoc loco non ad laxandum, sed depurandum ponit affirmat. Ioannitius uerò rectius Casiam ligneam interpretatur, cui ego subscribo, & Cinnamomum usitatum iniicio, si genuina in promptu non sit.
Schœnu anthos.) Græcis schœnos, Hippocrati schœnos he dyosmon, ut Galenus libello, quem uocabulis Hippocratis dicauit, nominatur: Alijs schœnos anthos, id est, Iunci flos, quidam Odoratum adiungunt, conficatu si quidem Rosam redolet. A Dioscoride primo, cap. decimo sexto, & Plinio libro 21. cap. 18. pingitur. Officinæ Marcum Varronem imitantes, Squinantum nominare cõperunt. Eligitur rufus, recens, floribus refertus, tenuis, rubemibus fragmentis, igneæ mordacitatis ad linguam. Nescio autem quare Schœnos anthos dicatur, cum rarissimè flos eius à mercatoribus uenundetur, sed potius herba, palearum festucus adulterata, quæ propter magna in emptione adhibenda est diligentia. Cauendum præterea, ne uetustate & odor & sapor perierint, promptè enim id contingit, teste Galeno de Antidotis primo. Nostra appellatione dicitur Camelen stro, hoc est, Camelorum stramen.
Styracis.) Quoties simpliciter effertur. Calamites siue aridus intelligitur. Aristoteles, Dioscorides, Plinius, Galenus, & ceteri, distinctim Styracem habent, non per liquidum & siccum: sed per proprias quasdam qualitates. Est uerò Styrax lachryma arboris malo cotoneo similis, testante Dioscoride primo, cap. 68. præfertur stauus, resinosis, pinguis, purus, albis antibus grumis siue fragmentis quàm plurimum, in sua odoris gratia permanens. Galenus de Antidotis libro, probat odorè ac sapore ualensissimo, Plinius duodecimo, cap. 26. colore rufo, & pinguitè leno: Deterior est niger, sursurosus, friabilis, canoq; situ obductus. Eius suffitu multi homines offenduntur, ueluti insectorum pars plurima. In tabernis Storax uocatur, & uehementer ignauus, ut plurimum, habetur.
Phu.) Dioscorides primo, capite decimo Pomicum alijs præfert. Aliqui Nardum syluestre apellant, Officinæ Valerianam, Germanorum quidam Theriacariam, & herbam Theriaci dicunt.

Nicolaus Myrepsus à Leonharto Fuchsi interpretatus. Myrepsus nõ uidetur Præpositus.

Denominatio Antidoti. Athanasia multiplices ostenduntur.

Cinnamomũ Casia fistula.

Schœnu anthos. Iunci odorati flos. Squinantum

Styrax

Storax. Phu est Valeriana. Theriacaria

Herbæ trans-
plantatæ for-
mam ac natu-
ram mutant.

Gellius 12.
cap. 1.

Welsch Wal-
dria.

Valeriana.
Hyoscyamus
Faba suilla.

Apollinaris.
Altercum.
Pandectarij
error.

Iusquiamus.
Opium.

Meconium
ignauius est
opio.

Septastariorū
error castigat-
ur.

Opū usus for-
midabilis, &
non nisi cum
corrigētib;
eius maligni-
tatē usurpan-
tus.

Auripigmen-
tum.

Quod autē nunc serē plerūq; minor nostra appareat, quā ex descriptione Dioscoridis, sit regionis, nascentis soli, caloris copia aut inopia, & influentia culpa, nō rei ignorantia: si quidem multiplex est rerū forma, atq; ingens discrimen in undis graminēq; & uemis, pro cœli ac locorū uarietate: cuiusmodi manifestissimum habemus apud Galenum nostrum, de Symptomātū causis, exemplum: Quippe cum herbæ ex suis terris in alienas transferuntur, etiam minori quā duorum stadiorū interuallo, non paucis alterationis differentijs immutantur: quod insuper de Persica plana in Aegyptum translata ibidem, omnibus ueluti notissimum testatur. Similiter de Vitibus, in aliam atq; rursus aliam terram delatis, unum quoque diuersum reddemibus. Ac sepe uideas arborem latam & nitentem, in locum alium transpositam, deterioris terræ succo deperisse. Sed ad Phū reuertamur, cuius interdum caulis duorū triumue cubitorū longitudine apud nos conspicitur: quanquam ego frequenter alia specie, quod genuinum magis iurē existimatur, Phū magni cognomine, in quibusdā hortis contemplatus sim. Id Hieronymus Tragus ostendit, mox tres alias species assignat lib. 1. cap. 19. Atqui mutant suas formas herbæ, dum temperat arua cœlum, dum uariat fruges, redditq; rapitq; dum ad lunæ motum uariam animalia corpus. Quod Ioannes Damascenus Medicus Arabum nobilissimus Aphor. 112. testatur. Nec opus est his comprobandis diutius insistere, quando in diuini senis autoritate, multis in locis, ubi morbos, temporum ac

locorum mutationibus, alterari testis est, edocere queam. Germani superiores Welsch Waldria, inferiores Valertaen pronunciant, Colonienses Jaergewant. Hyoscyami] Philo Tharsensis, & alij Græci, Fabam suillam dixerunt, locus est 9. per locos, cap. 4. Dioscorides tres eius species assignat lib. 4. cap. 59. quem diseretè imitatus est Macer, sicut in plerisq; omnibus. Eligendum ex postrema ut pote mitissima semen album: nigrum ex prima uetere nosum habetur, quia letalem soporem parit. Plinius quatuor genera scribit 25. cap. 4. & Apollinaris, & Altercum uocari quoq; ait, quod Galenus 2. de Antidotis, ac Scribonius Largus confirmant. Errat Syluaticus hanc herbam Tusilaginem appellans, & Arabibus Beng uel Elsoxium dici insinuat, cap. 93. Teutonice nostris Bilsenkrant, & Dondill, alijs Bilsensamen. Tabernæ Iusquiamum dicunt Ma-

erum secute, qui Camculatam quoque uocat. Opū] Scribonius Largus Compos. 22. & Marcellus libro de Medicamentis, cap. octauo Opium laudant, quod ex lacte syluatici papaueris capitum fit, non ex succo foliorū eius, ueluti hodie pigmentarij insitores compendij causa faciunt. Dioscorides lib. 4. cap. 55. conficiendi ac probandi eius rationem docet, incisis nimirum Papauerū capitibus, ex quibus succus concretus est. Galenus interdum Hispanicum, interdum Lybicum, & album cōmendat: Aëtius aliquando Asianum, aliquoties Achaicum: Officinæ nostræ uno ore Thebaicum prædicant, emuntq; Amuerpiæ & Francoforti, sed ubi paratum sit, prorsus ignorant. Dicitur uerò indifferenter Opium, succus, lac, & lachryma. Ceterū Meconium, Plin. autore lib. 20. cap. 18. ignauius est Opio, id fit ex capitibus & folijs Papauerum simul decoctis. Scribit Dioscorides Opium adulterari glaucio, gummi, aut syluestris Lactuce succo. Glaucio fucatum in dilutione croci colorem reddit: gummi uitiatū splendet, & infirmū est: Lactuce succo fictum, exiliter spirat, & asperius spectatur. si quis autem uulgare nostrum ratione atq; experimento (quæ firma sunt artis nostræ, ac ueritatis præsidia) cognoscere labore, mirè adulteratum comperiet. Et medicorū hic labor est, cum Officinæ negligant. Mnesicles optimè seruari putat, Hyoscyami semine adiecto, alij in faba. Porro sermonis præsentis cōmunitas nos admonet, ut Apothecariorū quorundam inscitiam corrigamus, qui tum hoc loco, tum in similibus Antidotis, ex more Papaueris succum, & Castoreum torrefaciunt: Ita nimirum utriusq; uehementiam minui, ac castigari existimantes: qui quantum à ueritate deuiant, Galeni summa post Hippocratem, inter Medicos, autoritatis scriptura 3. per locos, cap. 1. euincuntur. Quod autem ab initio formidabilis omnino sit eius consuetudo, plenus in Philo-

lomo manifestabitur: Itaq; non nisi urgente necessitate usurpandum, tantum abest, ut absq; Castoreo, alijsq; malignitatem eius cohibentibus utamur: quod quidam Philautus Medicus aliquando confidenter facere est ausus, à cuius nomine, honoris causa, abstineo, quanquam dignus alijs qui publicè traductur. Sed de his hæcenus, deinceps sequentia consideremus.

Auripigmenti] Hoc & sandaraca magnam inter se cognationem habent (etsi uehementiore nim illud quā hæc obtineat) nam utrunq; in iisdem metallis, autore Dioscoride quinto, cap. 70. nascitur, tantum maiori minoriq; coctione differens. Græci Auripigmentum uocant Arsenicum, cuius uarijs duo genera reperuntur, colore & figura discrepantia: unum est crustosum, aurum splendore imitantans, nulli materie permistum, in squamas fissile: alterum pallidum, glandis effigie, sandaracæ colorem penè exprimens. Pharmacopole nostri simul ac speciarij, frequenter in emporijs indiscriminatim emunt Auripigmentum, luteo ac splendente colore, & obscuro quoq; pallido: Deinde studiosè nobile ab ignobili, suprema cultelli acie in tenues crustas, uelut squamas aut segmenta findunt, quod paruo labore fit, sicut in lapide speculari, quodq; aurea & flammea specie cernitur, optimum habetur, cariusq; uentur: Reliquum uerò deterius. Arabes Arsenicum & Sandaracam inuicem permiscant, ac confundunt, unoq; ore utrunque censent, id uidere est apud Serapionem cap. 381. & Aucemam 49. simpl. & parti-

A & partiuntur in rubrum, quod reuera est Græcorum Sandaraca: & citrinum siue croceum, quod est corundem Auripigmentum: & album, quod alterum est factitij generis: etenim duo sunt, utrunque splendet: unum uenus in albo subluteis aut subrubris distinguitur: Alterum nigris, subrufis, plus minusue luteis uariatur: quorum utrunq; ex crustis Auripigmenti fossilis, conficitur, quibus aliqui tantundem salis fossilis adijciunt. Brasauolus comendit tantum minerale haberi, sed fallitur, quum manifestum sit, & arte & natura fieri. Vulgus Auripigmentum, Latinam ferme uocem sonans, Operimentum dicit. Officinarij stupidè hoc ab Arsenico, & re, & nomine separant, quum idem sunt, ac presentissimum uenenum, quemadmodum etiam factitium Arsenicum album, uel crystallinum, quod uulgariter modo nostro Rattenkraut, & Resegal uocatur. Ad citra alterius rei dignotionem, abundè sola in gliribus, canibus, atque pestiferis animantibus necandis, experientia probari potest. Amplius hic monendum Sandaracam ueram, prorsus ex Dioscoridis facie libro quinto, cap. 71. & Plinij quoque pictura 34. cap. ultimo haberi: ac sepe insuper peritis exercitatisq; in fodinis, & Auripigmenti aceruis, colore ferè Cinnabaris inueniri, qua in Græcorum compositionibus semper uti oportet: aut in eius penuria ipso Auripigmento, quoniam uiribus iisdem pollent: contra in Arabum medicamentis ea Sandaraca, quam pingit Auicennas cap. Simplicium 627. & publicè ubique in tabernis eo nomine uenit. Hæc plerisque doctissimis uiris gummi arboris Iuniperi existimatur, sicut plenius in oleo Iuniperi ostendimus. Ceterum num in presenti Athanasia, Auripigmentum constitui debeat, disquirendum restat. In primis manifestum est, auctorum omnium testimonio, id uim urendi erodendiq; participare, ac psilatron, id est, depilatorium esse, ac crustas excitare uolentis morfu: Et peritissimi chirurgi, quoniam fors usurpatum, febres, ac multa alia praua symptomata inducit, usum eius, aut in totum, aut minima uicinitate, cauent. Quapropter ego nunquam eius consuetudinem intra corpus admittam, tametsi Auicenna libro tertio, Fen. 15. capite sexto, in Ictero curando, Arsenicum propinet: ac quidam, eius in ista Antidoto malignitatem, aliorum ingrediendum clementia, refractam iri putent. Sum equidem, ut ingnuè formidinem meam fatear, in eiusmodi extremis, ac periculo plenis pharmacis, meticulosissimus, ubi plus est fraudis quam laudis expectandum. Itaque planè hic omittendum suadeo, præsertim quando nemo quam Alexandrinus, in Antidotum assumit.

B Meu] Vnum genus ræi, quod Athamanicum uocant, à Dioscoride libro primo, cap. tertio refertur. Duo autem à Plinio uigesimo, cap. uigesimotertio. Hactenus illo uero caremus, quo passim utimur. Pastinaca odorem habet, & quibusdam Anethum syluestre uocatur, Vulgo Germanico Beerwurz. Sunt qui Siler montanum, sunt qui Amomum nostrum hic substituant. In Hispania nunc passim cognoscitur, ac quanquam Plinij æuo Italia fuerit peregrinum, utpote non nisi à paucis Medicis serisolutum, attamen nunc herbariorum diligentia repertum est frequens, in montibus Bononiensibus, è quibus commodè ad nostrum usum transferri queat.

Petrofelini] Constat auctorum, rationum, & notarum omnium testimonio, uulgare semen nostrum, legitimum antiquorum Apium hortense siue satiuum esse. Ceterum quod Galenus secundo Alimemtorum, Apium inter cetera familiarissimum, & ori stomachoq; gratissimum dixerit, id Plinius libro uigesimo, cap. undecimo confirmat, his uerbis: Apio gratta uulgo est, nam rami largis potionibus, per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Quis queso eundem usum in radicibus Petrofelini nostri negare uelit? nam dici uix potest, quanto opere eadem culinis nostris ad iuscula condienda expectantur, quia paucula acredine sua, palatis suauiora fiunt, & aliorum ammixtorum exuperantia, grato sapore, iisdem retunditur. Quapropter æstate iuxta ac hyeme, herba etiam ipsa, singulari diligentia horticulis conseruatur. In uarios itaque usus recipitur, præcipue primis ferulis, & piscibus, & carnibus recentibus, butyro, atque aceto conditis. Semen eius si quis ante potum comedat, ebrietatem maiori sanè experimento, quam quod de Amygdalis amaris uulgo fertur, remouetur. Proficit in primis ad suauem oris gratiam conciliandam, Zaccharo uestitum serenturatur & arcet. Atque hactenus quæ uidebantur exponenda descripsimus. Compositionis ratio manifestata est apud Pharmacopolas peritos, proinde quod ordine sequitur, subiungam.

*Aurea Alexandrina Nicolai Alex.
xandrini.*

A Afari, Carpobalsami, Sem. Hyoscyami, Ana drachmas duas & semissem.
Garyophyllorum, Opij Thebaici, Myrrhe, Cyperi, Ana drachmas duas.
Opobalsami, Cinnamomi, Folij, A-

nethi, Anisi, Zedoaria, Zingiberis, Costi, Corallij rubri, Casia lignea, Euphorbij, Tragacanthi, Thuris, Meu, Stryacis calamitæ, Saluicæ, Cardamomi, Seseleos, Napi, Semin. Saxifragæ, ligni aloës, Rheubarbari, Alistæ mos-

Meu Athamanicum.

Beerwurz.

Petroselini uulgare nostrum, est Apium hortulanum antiquorum.

Semen ebrietati aueretur.

Aurea Alexandrina.

Aethuarius

Myrtibacca rum

balias Elele

phaci, id est

Saluicæ

Rheupontis

cilegi Fuch

sim.

DE COMPOSITIONE

schata, Castorei, Spicæ nardi, Galangæ, Opopanacis, Anacardij, Mastychæ, Sulphuris uiui, radicis Pæoniæ, Eryngij, Rosarum, Thymi, Acori, Pulegij, Aristolochiæ longæ, Ana drach. unam.
Auri synceri, Argenti meri, Margaritarum ambarum, Blactæ byzantiæ, ofsis ex corde cerui, Ana scriptulum unum, grana tredecim, Mellis quod satis est.

Gentianæ, Corticum mandragoræ, Chamædryos, Phu, Baccarum lauri, Ameos, Dauici cretici, Macropiperis, Piperis albi, Xylobalsami, Carui, Amomi, Sem. Petroselinii, Ligustici, Rute, Sinonis, Ana drachmam mediam. Aliter drachmā unam & mediam.
Limaturæ eboris, Calami aromati, Pyrethri, Ana grana nouem. Fuchsianus mauult uigintinouem.

CRONENBURGIUS.

Actuarii Græci autor, ex quo haud difficile contradictiones, & ponderum, si quæ sint, discrimina conciliari possunt, eandem compositionem cap. de Amidotis recenset, uariatis pauculis rebus, & ponderibus: quod cum ratione diuersimodè excusari ac pacari etiam queat, codicum, & interpretum, siue transcribentium, penuria atque incuria. Sed hoc nimis uerè constat, Præpositum ab alterutro compositionem suam mutuassee: Nos itaque ex primo autore uoluimus potius trahere. Porro unde denominationem receperit, in dubio est, nam sunt qui ab Alexandro peritissimo Philosopho, fortasse Aphrodisæo, sub Scuro ac Antono Imperatoribus, disciplinas proficiente, Aristotelis interprete: aut à loco, aut ab auro ingrediente, aut à uirium præstantia, inscriptam uelint: Sunt qui à Nicolao Alexandrino malint. Quamquam hæc negligenda, & rem ipsam inuestigandam esse existimemus. Quocirca ego potius Alexandrinum, quam Præpositum imitandum censo, cuius distionis expositionem dilucidè apponam, ordiens à Carpobalsamo. Hoc esse debet ruffum, plenū, grande, pingue, ponderosum, gustu mordens, in ore feruens, modicè Opobalsamū redolens. Theophrastus odoratiorem lachryma sua asseuerat 9. Plantarū cap. 6. fructus est Terebinthosimilis, tam magnitudine, & figura, quam colore. Quomodo autem ista cum usuali Balsami fructu conueniant, uel cæci, consummati tamen saporis, iudicent. Ego itaque Cubebas uulgares suppono. Præterea Opobalsamum siue Balsamum, nos non habere, ne id quidem in obscuro est, uelut in oleo Balsami ostendemus, in cuius uicem oleum eiusdem nominis artificiale, aut quod malim, ex Garryophyllis, aut ex Myrrha paratum, uel Stacten ueram, uel Styraçis liquorem equinum poni uelim.

Cyperus. Cyperi] Apud autores scriptam comperio, Cyperus & Cypirus: illud est iuncus quadrangularis Celsi lib. 3. cap. 21. Meminit Plinius triangularis, & angulosi, lib. 21. cap. 18. Dioscorides simpliciter Cyperum anguloso caule dixit lib. 1. cap. 4. cuius radices hoc loco intelliguntur. Cypirus uerò est Gladiolus. Quidam tamen indifferenter utraq; uoce utuntur. In seplasijs radices Cyperi cognomine longè ostendunt, ex qua autem planta collectæ sint, mihi incognitum habetur, quando etiam nemo hætenus eam aperuerit. Indubitatum tamen est, omnes Seplasiarios illis radicibus solis uti. Sed dum hætenus diligenter inquirō, offert mihi radices oleis oblongis, siue ut Plinius ait, oliuæ nigrae similes, suauis odore, densas, fractu contumacissimas, amariuscule gustu, peritissimū ac diligentissimū Pharmacopola nostræ urbis Theodoricus Kalbandius Nouesianus, quas ubi per omnes qualitates examinasse, antequam inclinare cœpit, ut ipsius Cyperi germanas radices esse crederem, ac prorsum eas, quas in Italia Matthiolus et Amatus Lusitanus, nasci memorie prodiderūt. Et hæc hætenus. Est insuper arbor Græcis Cyprus dicta, Latinis Ligustrū, Arabibus Alkana, delimita ab Serapione cap. simpl. 110. & Dioscor. lib. 1. cap. 107. Officinis plerisq; incognita. Seruius Maronis uersum in Bucolicis ecloga 2. exponens, Alba ligustrā cadunt, uaccinia nigra leguntur. Ligustrū, liliū album, uaccinum, florem nigri coloris (hyacinthū Græci uocant) interpretatur, sed quā rectè iudicent Græmatici. Certū est mihi, Ligustrū pro floribus, & uaccinia pro eius semine nigro, quod illi decussis restat, usurpasse Virgiliū. Plin. 12. uolumine, cap. 25. Cyprū apud quosdā in Italia Ligustrum uocari autor est. Iam olim ex Cypri folijs nobile unguentū fiebat, Cyprinū appellatū, Dioscoridis testimonio lib. 1. cap. 54. ac Plinij 13. cap. 1. Errat magnoperè, qui Genuensis autoritate, Ligustrū Conuoluuli speciem statuunt: similiter qui Caprifoliū, sed utruq; errorem Leoniceus in Epist. ad Politianū (in qua quidem Auicenna quadruplices in eadem herba lapsus repetitur) ac Ruellius primo de Stirpib. cap. 94. confutarūt. Ligustrū passim uisitur in Germania uepribus & incultis, uulgo Beinhölzlin / Mundtholz / & Hartigel.

Zedoaria. Zedoariæ] Intellige eius radices. Qui hæc et Beem albu ueterū, eandē esse rem suspicatur, toto errant caelo, siquidē Auicenn. lib. 2. cap. 86. de utroq; Beem, et cap. 74. de Zedoaria, itidē Serapion cap. simpl. 72. ac 213. speciatim de utrisq; scribūt. Et Mesue in Elect. ex Gemmis, discretū sermonē insituit, et zedoariā, radicē rotundā, Beem autē longā ostendere tradit. Dicitur insuper zeduar, zadura, zudaris, & zaa

Antidoti denominatione.

Carpobalsamum.

Cyperus.

Cypirus.

Cyprus, Ligustrum, Alkana.

Unguentum Cyprinum. Quorundam errores in Ligustro.

Zedoaria.

C

D

ris, & zaa

A **Cardamomi** **historia**
ris, Zaduaria, Aëtio Zador lib. 11. cap. 13. Nostra lingua Zeduar/ & Zenet wurzel. Macro Zedoar.
Cardamomi **historia**
 errasse in ea, nō solum interpretes, sed ipsos quoq; autores existimat: Tria seminū genera Cardamomi
 titulo uidisse se ait, sed in omnibus dubitat. Et alibi, hæc tria à quatuor Plinij lib. 12. cap. 13. differre as-
 serit. Rursus epist. 4. lib. 11. omnino diuersum semen ab ueterum Cardamomo scripsit. Ceterū Dioscori-
 des 1. cap. 5. unum tantū genus assignat, quod ex Comagene, Armenia, Bosphoroq; aduehitur. Prouent
 etiam in India & Arabia, id Serapion cap. Simpl. 316. Cardamenū uocauit: interpret insigni errore,
 Carui agreste uertit. Ipse sua lingua Cardamomū Sacollā appellat cap. 64. Mox binas species, maioris
 ac minoris discrimine, indicans, neutram cum Dioscoridis Cardamomo conuenire, expendenti manu-
 festissimū sit, ueluti nec quas Auicenna cap. 2. canonis 159 scribit. Officinæ duo genera ostendum, unum
 est semen paruum, alterum maiusculum, uulgò Grana paradisi, Simon Genuensis Serapionis enarra-
 tor, Pandectarius, & Autor luminaris, confusè hæc omnia interpretantur: Vnde tanta oritur uocum
 confusio, ut uix Aesculapius ipse sese explicauerit. Vtinam peritus, ac fidus aliquis interpret adsit, qui
 distinctim ea genera, uia mihi facie demonstrat. ò infelicia tempora, quæ sepe res Platonis numeris
 obscuriores, Medicinæ offundunt. Ego quando nunc eas amplius illustrare nequeam, more imperito-
 rum actorum è theatro me subduco.

Seseli **historia**
Seseli **historia**
 Dioscorides lib. 3. cap. 51. pingit Masiliense (quibusdam latum Cuminum, alijs Saxifra-
 ga maior uocatum, ut habet Ruellius lib. 3. cap. 42.) max Aethiopicum, Peloponnense: & cap. sequen-
 ti Tordylium, quod Paulus Gordylon, aliqui Creticum appellant. Equidem si diligenter semina in Se-
 plijs examinentur, Seseli Aethiopici, uel potius Peloponnensis existimabuntur, quia eximie amara
 sunt, cum Masiliensia esse debeant multum suauias, & acria. Nostri appellationem corruerunt, Sise-
 leos, & Siler montanum, pro Seseli dictitantes. Fuchsius tres eius imagines exhibet, Tragus quatuor
 lib. 2. cap. 120. Vulgò wilder Koryn/ oder Ruym/ alij Hirtzwurz.

Napi **historia**
Napi **historia**
 Dioscorides unum genus constituit, libro secundo, cap. 104. Plinius uerò ex uetustioribus
 Medicis quinque prodit, decimonono, cap. quinto, quæ Theophrastus septimo, cap. quarto, uerbote-
 nus Raphano tribuit, quauquam ille lib. 20. cap. quarto duas tantum differentias in medicina, apud
 Græcos fuisse testis sit: una est satiuas, Græcis Bunias, Latinis Napus, Germanis trucken Steckrüben:

Trucken **historia**
Trucken **historia**
 Altera syluestris, nass Steckrüben, cuius semen aduersus uenena præstans est. Certè Bunias non fert
 Germania inferior, sed circa tractum Rheni, & optima, & suauissima crescunt, ubi Beyerische rüb-
 ben, Nass Steck-
 rüben.

Raporum **historia**
Raporum **historia**
 Rapum sylue-
 stre uulgus ra-
 punculi uo-
 cat.
 lin uocatur. A rapo manifesta longitudine differt. Earum radicibus, in condiendis elixis caribus, &
 earundem iusculis apparandis, multi in Autumno ac hyeme, magna gula cupiditate utuntur. Non pro-
 bo eos, qui pro Bunias Rapum semen substituunt: quando hoc flatuosum sit, nequò odem ordine cal-
 faciat & exiccet cum altero: quantum uis Venerem proritare, & autorum, & experientie testimo-
 nio comprobatum habeatur. Malim Erucæ semen accipi, quando alterius penuria laboratur, quòd
 similes ferme facultates obtinet, Galeno autore secundo Alimentorum. Atqui hoc loco obiter Rapa-
 rum historiam apponam, quæ pingitur Theophrasto septimo Plantarum, cap. quarto, in marem ac fe-
 minam segregat, sicut Plinius decimo octauo, cap. decimotertio. Species illius oblonga, huius rotunda
 est. Dioscorides libro secundo, cap. 103. in satiuam & syluestrem distinguit. Visa est amplitudine
 rabilis, centum libras attingens: quadraginta aut triginta sepe in Italia quibusdam locis uisitur: fri-
 gore gaudet: Quocirca Autumno atque hyeme, prouentu fertili, pauperum famas satiat. Haud iniuria
 dixerim, nihil ex terra nascentibus, maiori commoditate, mensis inferri, quum saporis gratia, tum usus
 frequentia: si quidem radix duplici aqua elixa, mox expressa, cum butyro, & pauco pipere perfun-
 ditur. Atque optima redditur bubulis pinguibus præbullita. Multis insuper tractibus in taleolas conci-
 sa exiguas, oleris loco, quemadmodum & ipsa plamæ coma auido atque famelico stomacho obtendi-
 ditur. Diligenter eius sationem & discrimina explicat Tragus secundo, cap. sexagesimo primo. Est in-
 super alia herba, quæ cum radicibus, mox ab Autumno ad Lactucæ prouentum, nisi frigus sit uehe-
 mens, & gelicidijs omne solum concresecat, passim in diuitum cœnis, sale, oleo, & aceto, estur: nunc
 cocta leniter, ne manducationi contumax sit, nunc cruda. Hæc quo nomine ueteribus appellata fue-
 rit, superior etas, ut pleraque, ignorauit, donec à doctioribus uelut postliminio, ad Rapum syluestre
 reduceretur: uulgus Rapunculum, quasi Rapum paruum nominat, Germanicè Rapungelen. Ruell-
 lius libro secundo Stirpium, cap. quadragesimo quarto, Rapistrum quoque dici existimat: Tragus To-
 mo secundo, cap. 60. Sifarum interpretatur. Nos nostram sententiam supra diximus.

Saxifragæ **historia**
Saxifragæ **historia**
 Fuchsius de maiori flores candidos parturiente, & luteos edente, agit cap. de Stir-
 pibus 286. & sequenti. Prior Germanico sermone weisser hoher Steimbred, hæc in radicibus semen
 ggnit, eiusq; copia magna prope Bonnam oppidū, quatuor miliaribus Colonia, excrescit: Posterior si-
 nō est Melilotū uulgare nostrū, fateor, ecquā ille herbā pingat, me ignorare. Certè indiscreta est simili-
 tudo, ut nihil huic simili est similius. Officinæ tamē aliā Saxifragā usurpat, cuius scriptura in quibusdā
 Dioscoridis exemplaribus desideratur: in quibusdam autem apposita est lib. 4. ante Caput Limonij.

DE COMPOSITIONE

- Nardi genera** **Spicæ nardi**] Duo Nardi genera Dioscorides lib. 1. cap. 6. scriptum reliquit, unum Indicum, alterum Syriacum, non quod in Syria proueniat, sed quod in montibus in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos flectitur. Theophrastus 9. Plantarum, cap. 7. ex India ad ferri scribit. Differentias omnes recensuit Plinius lib. 9. cap. 12. Manardus communis usus Nardum, Indicum & Syriacum negat, quoniam odoris suauitate caret, ac saporis est ualde ingrati, lib. sexto, epist. tertia. Quin & radicem esse diffitetur, sed spicam tantum, quam ut inutilem contemnit Galenus: & primo de Acidosis, spicam atq; radicem, pro una eademq; re intelligit, sicut nono locorum, cap. quarto, quem sequutus est Brasauolus in examine suo Simpl. Ut autem ipsam rem pro meo ingenio expediam, dico doctos omnes ad hanc usque etatem, Nardi historiam ambigua fide tradidisse: In quorum catalogo, Hermolaum, Ruellium, Marcellum, Fuchsum, & Tragum numero. Solus Andreas Matthiolus solidè de Nardo pronunciat
- Delectus.** cap. 6. ac sequentibus Comment. suorum in Dioscoridem, ac sese Venetijs pluribus in locis Nardi ingeniem copiam uidisse testificatur, leuis, comose, perquam odorata, Cyperum redolentis, flauæ, subamaræ, & mansæ non modo linguam exiccantis, sed odorem insuper non iniucundum per os aspergentis, nullisq; deficientibus notis, quibus probatissima Nardus, ex Dioscoridis sententia, explorari potest. Hæc cum uera esse haudquaquam dubitem, nolo amplius in Nardo ambigere, aut ociose uerba profundere. Veno itaq; ad alia eius genera, quæ Celticum & Montanum à Diosc. uocantur, capitib. 7. & 8. dicti libri, illud Gallicum, ac Romanum quoq; seplasia nostræ appellant. In Liguria alpibus nasci Matthiolus ait, è quibus hoc auo, uelut ex Stiria Austria, & Carinthia contermina, ad bene instruendas officinas, adfertur. Idem hoc plerisq; nimis curiosis foeminas, quæ tingendis capillis fucum querunt, uulgarè idioma te Magdalenæ Frant nuncupatur, quod abominanda religione, diuam Magdalenam, & crinum luteorum elegantia, & odoris iucundi fragrantia, comendabile fuisse suspicemur. Porro Montanum nardum in Cilicia & Syria excreuit, autore Dioscoride, hoc autem uidi quod sciam nunquam. Qui ex solo Montenfi, Illustris. ducis Guilhelmi Iuliacensis ditione, ad nos quotidie ueniunt, spicam agrestem abundè ferunt, cuius nullus est in re medica usus. In summa, quoties huius aut illius sit penuria, audacter uerum indicium dictum nardum supponi potest. Ceterum quæ passim in hortis nostris odore suauissimo prouenit planta, uulgo Lauendula appellata, etsi comuni omnium suffragio, ad Nardi facultatem proximè accedat (calfacit siquidem et exiccet ordine secundo integro, uel tertio inchoante sicut alia Nardi genera) non tamen Nardus est. Ergo quidam Pseudonardum uocant, alij Saluicam Plinij credunt. Flores odoris excellentia, omnes alios facile superant, unde mulieres illos ubiq; uestibus interponunt, gratissimo odoratu: & lasciuiores ex hisdem manuales seopas, longaq; muscaria fingunt.
- Opopanax.** **Opopanax**] Latini liquorem Panacis Heraclei uocant, qui Dioscoridis prima species est libro 3. cap. 46. cuius plantam Ferrariæ contemplatum se Manardus lib. 9. epist. 3. ac Brasauolus quoque affirmant, sed post, Medicorum aliorum industria, passim cognosci, in montibus Apuliae & Apenninibus, coepit. In processu Dioscorides panacem Asclepiam, atq; Chironium ostendit. Theophrastus plerumq; genera attingit lib. Plant. 9. cap. 12. quæ Plinius 25. cap. 4. memorat, & peculiariter tria cum Dioscoridibus pingunt. Me iuc hæc omnia turbat, quanquæ Asclepium in primis scribere uideri possit. Tabernæ medicæ memoria simpliciter Oppopanax enunciant. Ex Alexandria Aegypti Venetias, & ad nostras oras conuehitur. Deligendus liquor iste est, saporem edens amarissimum, colorem, dum recens est, album, foris croci amicum, substantiam leuem, pinguem, teneram, friabilem, statim aqua liquecentem, & odorem grauem: qui niger est, ac mollis, improbat.
- Sulphur uiuū** **Sulphuris uiui**] Id est, ignem non experti: tale, ex mineris suis, siue coctura consistit, optimū, & medicis utile. Diosc. 5. cap. 73. duo genera. Plin. 25. cap. 15. quatuor signat. Color non omnibus idem, quia aliud uiride, aliud luteum, cinereum, & pallidum uisitur. Eligendum colore exterius subcinereo, interiorius subluteo cum frangitur, uel dula modo splendeme, substantia solida, minime lapidosa. Consulamse flores Georgii Agricola, ad finem tertij lib. 5. siliū, & Matthiolū in Coment. cap. 82. lib. 5. Dioscorid.
- Paonia.** **Paonia**] Græcis Glycyfida, Romanis Casta herba, inuentu uetustissima est, cognominataq; ab eius inuentore Paone, medicinae peritissimo. Duo eius sunt genera, de quibus apud Diosc. lib. 3. cap. 134. & Plinum 25. cap. 4. ac 27. cap. 10. Theophrastus unū numerat lib. 9. cap. 9. Quo nos in hortibus abundantius damus, foemina habetur: Hieronymus Tragus nobilis Herbarius uulgarem Diptannum, mare Paoniam, constantissimè asserit lib. 1. cap. ultimo, sed certè ipsa lineatio repugnat. Herba patrio nomine dicitur Paonij. Radices decrescenae luna legendas affirmant.
- Eryngium.** **Eryngij**] Intellige radices utpote solas à Medicis expetitas. Officina corrupto uocabulo Iringium dicunt. Dioscorides unam duntaxat speciem refert lib. tertio, cap. 21. radices intus habentem candidas, foris nigras: quamuis & albas quoque exterius sepius uiderim. Quapropter rectè Plinius, & albi & nigri discrimine partitus est uigesimo secundo, cap. septimo & octauo: pollicis crassitudine Dioscorides: certè ego in arenosis montibus Hollandiæ, femoris crassiem præ se ferentes effodi. Quiddam herbam inquietam appellant, quod exarefacta, leuissimo flatu aura, huc illuc uoluetur, unde puelia

A puella suspensam loco coronæ habent sub tectis, & in cubiculis, aliqua semper parte, mobilem: Alijs Tribulus marinus magno errore uocatur: plerisque insuper Centumcapita dicitur, à capitulorum frequentia, Plinium opinor sequentibus 22. cap. octauo, qui candidum Eryngium eo nomine dignatus est, quum tamen eius historia peculiarius Dioscoridis inguinale conueniat, de qua in Secacul condito latius. Noui qui Eryngij radicem, ciendi Veneris desiderio, Garyophyllis, Cinnamomo, atque similibus aromatibus, cum melle condirent. Germanis *Wanstrew* / nostris *Bruydsistel* / & *Wurzelen* sonder end.

Tribulus marinus. Centumcapita.

Wanstrew Bruydsistel.

Wurzelen sonder end.

Chamædryos. Trixago.

Calamandrina. Serrata. Teucrium.

Chamædryos] Latinis *Triffago* siue *Trixago*. Recentes Medici ferè Græcam uocem exprimentes, *Querculam* minorem, humilem ac terrestrem uocant: Alij *Calamandrinam*, serratam alij, quòd ferram ab ea inuentam putent. Explicat eam *Theophrastus* libro nono, cap. decimo, *Dioscorides* tertio, cap. 94. & *Plinius* 24. cap. 15. ac *Teucrium*, etiam ob similitudinem, quibusdam appellari scribit. Et quamuis ueteres unam tantum *Chamædrym* faciant, *Leonhartus Fuchsius* tamen quatuor ostendit, cap. 333. sub quibus etiam uulgaris *Hollandorum Chamæpitys* haud dubiè continetur. *Hieronymus Tragus* primo, cap. 67. tres assignat, & continuo cap. *Teucrion genuinum*, uulgarem *Veronicam* probabili ratione affirmat, Germanicè *Ehr vnd preiß*, attamen fallitur, quum ab hac uerum *Teucrium* *Dioscoridis* pictura respondens habeamus, Germanicè *groß Bathengel*. *Taberna* ipsam uocem corrumpentes, *Camedreos* pronunciant, uulgus *Gamander* / & *Gamenderlin*, non dubium quin à *Macrodoctum*, qui *Gamandrea* dixit. Carpitur succo pregnans. *Officinis* celebrioribus Medicorum opera nunc cognosci manifestissimè cœpit. Abundè excreuit in montibus *Rheni*, prope *Leuenstein*, unde nostri quotannis studiose reponunt.

Auri & argenti] Dubito an quisquam tanto impendio ualeitudinem tueri, aut redimere colapsam uelit, ut aurum & argentum, hec *Amidotus*, recipere possit, præsertim ex *Actuario* parata, quæ habet singulorum drachmas tres, & scriptulum unum: id aurum si precio quis æstimet, circa quatuor coronatos solatos aureos constare discet, præter argentum. Vnde non possum in animum meum inducere, ut ex præscripto aurum atque argentum admisceant *Pharmacopolæ*. Adde utrunque metalli facultatem habere, aut uerius metallum esse purum: aut quorundam sententia cum plumbo, aut eiusdem uena excouari, ueluti *Plinius* lib. trigésimo tertio, cap. 6. testatur: diciq; aliud factum, insectum aliud. Insper intra corpus antiquitus usurpari nullibi, quam hic lego. *Plinius* lib. trigésimo quarto, cap. decimo sexto usum medicum recensens, externarum solum partium meminit: si uerò quispiam intrò palam fuisset usus, haudquaquam id silentio præterisset, uir alioqui rerum omnium, ad extremum usq; apicem, curiosissimus, & inuestigator absolutissimus. Hodie in *Septem* nostris *Aurum* & *Argentum* laminatum, siue *Bractearum* instar, chartulis distinctim subrubemibus conseruatur, quo passim, tum hic, tum alibi, *Amidotorum* confectores quidam utuntur, alij limatura tenuissima corundem. Hæc scribo nulli præiudicans, sed liberam relinquens quomodocunque quisque uelit hanc compositionem apprehendendam, interea quoque bene locupletes, ac in pecuniæ sumptu liberales componenti pariter, & uendenti emptores optans. Sed sum fortè in hac re immodicus.

Aurum & argentum.

Blactæ Byzantiæ] *Onyx*, *Dioscoride* libro secundo, cap. septimo teste, *Conchilij tegumentum* siue operculum est, ei simile, quo purpura integitur suauis odoris. Græcis simplici nomine *ὄνυξ*, id est, unguis, quòd habeat in se permixtum candorem, in similitudine unguis humanæ: quibusdam *Ostracium*, ueluti tradit *Plinius* trigésimo secundo, cap. sexto, *Paulo* insuper, *Testa* siue *Conchula* *Indica* merito dicta uidetur, ut ab alijs secernatur: *Officina* *Blactam Byzantiam* dicunt, cuius rei *Actua* rius occasionem dedit, qui primus ea uoce usus est. Ostenduntur plerumque hodie nigra ac sicca, quæ factent. Ergo aut ueros *Onyches*, siue *Blactas Byzantias* non habemus, aut cognomen *Odorati unguis* male ipsis conuenit. Est eiusdem nominis gemma, *Onyx dicta* siue *Onychites*, ac lapis *Onychinus*, diuerso colore, pro locorum diuersitate, in quibus reperitur. Visitur apud nos *Colonia palmo latior*, in sacello *Trium sanctorum Regum*, à tergo *Chori somni* templi specie eximia. Germanicè ein *Onychel*.

Onyx. Ostracium. Conchula Indica. Blacta Byzantia.

Ossis ex corde cerui] Huius antiqui prorsus non meminerunt, ut uerisimile sit, eos ignorasse. Recentes uerisimè mirificam, in roborando corde, uim ei tribuunt. *Aristoteles* genus quoddam boum, in corde osciculum continere, scribit secundo de *Animalibus*, capite decimo quinto, quod plerique tanquam è ceruo collectum usurpant: lego in quibusdam equis reperiri. *Albertus* in ceruis, in homine quoque & in multis insuper animalibus se uidisse tradit. Noui in nostra ciuitate *Latrones* aliquot, & medicamentarios, qui bubulam tracheam arteriam hic substituant. Proinde integra fide ueros admonitos cupio, ut huiusmodi imposturam distinguat, atq; agnoscat. Reliqua ingrediemia aut constant, aut postea explicabuntur. *Paciundi ratio* est, ut in mortario dura & leuia iniiciantur, quæ sunt, semina omnia, & radices, & cortices: paulò post aromatica tritu contumacia: hinc limata ligna, & tundi magis scilia, subinde per cribrum angustissimè excipiendo, mox rursus ualde diligenter conterendo, donec nihil super sit, *Opium* uerò calidiore pistillo emolliatur: *Myrrha*, *Corallium*, *Euphor*

Ossa ex corde ceruorum.

Conscienda ratio.

Euphor

DE COMPOSITIONE

Euphorbium, Thus, Styriax, Rbeubarbarum, Alienta, Castoreum, Mastiche, Sulphur, rose, margarite, ossa à corde cerui, & similia suauiter, atq; accuratissime seorsum ducantur, quemadmodum principio de speciebus aromaticis edocebimus. Gummi Opopanacum uino madefactum emollire oportet, paulatim reliqua ordine commiscendo, & balsamum item adstillando: Tandem omnia mellis purissimi uncijs plus minus uiginti excipiantur, ac curiose subigendo utitor. Reuera & huius & similibus Amidotorum formandarum usurpandarumq; modus, idem est cum Mithridatio ac Theriaca. Quapropter mea causa nolim quenquam in his parandis multum operæ, aut impensæ consumere: Adscripsi tamen eam, ut uulgatæ consuetudini obtemperarem.

Mellis quantitas.

Dia Satyrion Mesuæ.

Confectio testiculorum uulpis, & est Dia Satyrion Mesuæ.

℞. Satyrionum à patre abscissorum, libram unam.

Coquantur lactis ouini dulcis quantitate sufficienti supra prunas, dum molles sint, & lac consumptum. Tunc perfunde eos olei recentis amygdalarum dulcium uncijs tribus, ac pistillo ligneo diligenter cribremur: postea admisce hunc syrupum:

Accipe succi Buglossæ cocti, & despumati, libras duas.

Misceamur agitando cum prædictis, donec compages fiat erassiuscula.

Depositis ab igne, & refrixis affunde Cinnamomi subtilis & electi,

• drachmas quinque.

Been albi & rubri, ana drach. duas.

Ligni Aloës, drachmas tres.

Reponantur commixta uase uitreato.

Succi pomorū dulcium, uncijs xij.
Zacchari boni albi, libras tres.

Croci, Santali citrini, Tragacanthi, Gummi Arabici, Alfelengemisc, id est, Ozimi Garyophyllati, Cubebæ, Macis, Ana drachmam unam & mediam.

Aliud dia Satyrion.

Confectio alia Dia Satyrion.

℞. Secacul albi mundi elixati in secunda coctura Cicerum, ut prima aqua abijciatur, & altera sumatur, libram unam.

Incidantur ac perfundantur lacte uaccino aut ouino radices, ad duos digitos, operiente. Adde olei Sesamini & butyri uaccina recentis, ana uncijs quatuor. Coquantur faciliter, donec erassum reddatur: ceterum si nondum radices percoctæ fuerint, affunde plus lactis calefacti prius, simuluer plus olei ac butyri, tum cribro ui manus, siue cochlearis (quo modo Cassiam fistularem, ac Tamarindos solemus) traice. Dein admisce mellis boni despumati libras sex (hoc æuo tamen tres.) Succu Cepæ recentis libram unam & mediam. Omnibus simul coctis ad perfectionem, & ab igne refrictis, adde sequentem puluerem:

Caudarum stinci cum renibus & sumine, drachmas octo.

Sem. Erucae, Zingiberis, Linguae auis, Sem. Nasturtij, Asparagi, Cinnamomi, Piperis longi, Bauctæ,

• Sem. Napi, ana drach. quatuor.

Consciantur diligenter omnia, condiamurq; drachma una Moschi optimi, aqua rosacea dissolutis

Cerebella autem passerum seorsum terantur.

Testiculorum uulpis recentium, uncijs octo.

Radicum Raphani, uncijs tres.

Lupulani siue dracontij, unc. duas.

Ultimò autem,

Pinearum mundatarū, libram unam & mediam.

Fisticorum mundatorum, uncijs decem.

Cerebrorū passerum, uncijs duas.

•

CRONENBURGIUS.

Binas Mesuæ compositiones recensui: Quæ apud Præpositū legitur, ex Actuario uel Myrepsō Antidotō 65. transcripta mihi uidetur, quum res ac pondera penè sint eadem. Paulus Satyriacum aliud pingit lib. 7. cap. 11. Similiter Alexandrinus cap. 20. & 276. Ex recentioribus diuersum Bertrucius, cap. de Coitus diminutione, Arnoldus Villanouanus ex Præposito refosuit. Officina autè omnes Mesuæ sibi imitandum proposuerunt: itaque eiusdem dictionem supra adscripsimus, attamen experientia mihi constat, neutram illius confectionem ultra dimidium annum integram durare posse, proinde maiori utilitate simul ac integritate, nos aliam usu probatam habemus, quam hic supponendam duxi.

Dia

Dia Satyrion iucundiss. saporis.

Rec. Carnium dactylorū, Amygdalarum dulcium, Pinearum, Fisticorum, Eryngij conditi, Nucis Indicæ, Zingiberis conditi, ana unciam unam.

Rad. Satyrion, uncias tres.

Zingiberis, Garyophyllorum, Galangæ, Piperis longi & nigri, ana drachmas tres.

Ambre scriptulum unum.

Moschi scriptulos duos.

Penidiarum uncias quatuor.

Cinnamomi, Croci, ana unc. mediã.

Vini maluatici uncias tres.

Nucis mosch. Macis, Granorū paradisi, ana drachmas duas.

Linguae auis, Caudarum stinci, Boracis, Assæ dulcis, ana drach. tres.

Ligni aloës, Cardamomi, ana drachmas duas.

Been albi & rubri, ana drachmam unam & mediam.

Dia Satyrion iucundiss. saporis.

Componere Electuarium iuxta artem, singula simplicia comminuendo, ac miscendo, tandem excipe libris duabus cum media Syrupi, ex Zingibere humecto facti. Nunc expositione ingredientium ad ungam.

Satyrionum à patre abscissorum, &c. Testiculorum uulpis recentium.] *Plantas Satyrionū ac*

istis coniunxi, non ob aliud, quàm quòd non modò de duabus his speciebus, uerùm insuper de affinis testiculorum uulpis historia.

omnibus sermonem instituere decreuerim. Dioscorides lib. 3. cap. 121. Orchim siue Testiculum, quem Græci etiam Cynosorchim, id est, Canis testiculum uocant, depinxit: coniuuò mox cap. Testiculum aliorum, qui, Andrea autore, aliàs uocatur Scrapias. Pinxit idem duorum generum Satyrion, de quibus Orchis, cynosorchis, canis testiculus.

terum, qui, Theophrastus 9. Plantarum, cap. 19. ubi ab una eademq; natura sæpè diuersitate paulò post explicabo. Testiculi illius meminit, cuius uim esse ait, ut modò marem, modò feminam, tem magnam fieri differit, Testiculi illius meminit, cuius uim esse ait, ut modò marem, modò feminam, eius esu procreari affirmet, quòd Dioscorides de Orchi quoq; siue Testiculo scriptum reliquit. Vnde herbam ipsam quidam in mariscam, quidam in scaminiscam distinguentes, duplici discrimine efferrunt. Scrapion cap. simpl. 91. utrunq; caput unius atq; alterius Orchis uel Testiculi complexus est, in

scriptione testiculi canis. Auicenna simili titulo comprehendit, sed uires utriusq; confundit cap. 718. Paulus & Aëtius insuper Triorchim, id est, trium radicum testiculum recensuit. Alterum Dioscoridis Triorchis, quòd am miscet. Proscribuntur tali nomine, quoniam geminam radicem, testiculorum instar, utrinque

pendentem herbæ ipsæ ostentant: quæ plenior est, superior uisitur, quæ mollior ac rugosior altera, inferior habetur. Nostri autem Pharmacopole passim sine discrimine, cuiuscunq; generis Orchis (multa enim hodie inueniuntur, quare Tragus Tom. 2. capit. 82. & Fuchsius 7. iconas appingere, & tria

scorsum genera ostendere calamo suo uoluit) in Satyrionum locum substituant, neq; multum laborant ullam specierum differentiam cognoscere, quam tamen studiose Dioscorides in primis proposuit, siquidem ut orchis binas radices, ita Satyrion unam promit bulbosam, mali magnitudine siue forma, fuluam,

intus ceu ouum candidam, gustanti dulcem, & ori non ingratam. Atq; hanc solam ego usurpandam iudico, utpote efficacem in promouenda libidine, & Veneris languide potentia irritanda, unde Dioscorides eius usum singulari fide probauit, dum concumbendi incesit cupiditas, quia ita proniores ad Venerem fieri affirmant. Quin Scrapio cap. simpl. 90. Testiculum uulpis speciatim scribens, eadem quæ

Dioscorides de Satyrion percensuit. Et Auicenna cap. 717. peculiariter Testiculo uulpis, Venerem excitari atq; adiuuari memorie prodidit. Itaq; apud Meuen Arabicum scriptorem, Satyrion radices intelligo, eo loco quo testiculos uulpis ipse memorat. Bæ ex planta tria folia profertente, ad terram infra

est, Rumici aut Lilio similia, minor a tamen ac rubra, colliguntur in tractibus sabulosis, & arboribus confitis, ex quibus nos olim frequenter eruiimus, ac maxime circiter Herlem, eximium Hollandiæ oppidum, in quo insigni honore, & ciuium omnium prædicatione, magistratum gerit doctissimus & integer

rimus uir Quirinus Talestius, linguarum disciplinarumq; peritissimus, quondam ter maximi D. Erasmi Roterodami cõuictor charissimus. Refertur ab Theophrasto herba salacissima lib. Plantarum 9. cap. 20. quam Indus quidam attulerat. Hæc non solum edemibus, sed etiam tangemibus tantum genitalibus uim tam uehementem præstiterit, ut quoties uellent coire ualerent. Et quidem qui usi fuerunt, duodecim egisse dixerunt. Indum autè ipsum, qui uel magno atq; robusto corpore erat, septuagesies aliquando coiuisse fatentem licuit audire, uerùm emissionem seminis guttatim fuisse, de numq; in sanguinem deuenisse. Mulieribus uerò uehementius etiam citari libidine, cum eo medicamine use fuerint, dicebatur.

Sic ille. Eandem penè facultatem indicasse uideri potest Dioscorides, in alterius Satyrion radice, quæ Venerem, si omnino manu teneatur, stimulat: eoq; magis si in uino bibatur. Id ipsum Plinius loco citato testatur. Athenæus autem uelut prodigosum refert. Vulgò Anabenæraut, hoc est, masculi herba, & Mannentraff, uirorum uis, & Pfaffenpint, quasi sacerdotum penis effertur. Porro uelim in lacte caprino, ut Dioscorides censuit de Orchi, commodè parari, & iuxta Mesuæ doctrinam, reliqua admisceri,

Quirinus Talestius

DE COMPOSITIONE

sceri. Sed quoniam difficulter Satyriū inveniri potest, cōsueverunt Sepiasarij nostrates ferē uniuersi Orchin accipere, quam Euchsus marem angustifolium, Germani schmal Raabenradt menle, appellat. Hæc abundanter ex solo Montensi ad nostros perfertur. Interea cuperem & Medicos, & Pharmacorum institores, diligenter Satyrium ipsum perquirere, quò compositio integrior, ac prestantior existat.

Raphanus. Radicis Raphani] Theophrastus multa eius genera memorat lib. 7. cap. 4. Duotantum sativum & sylvestre, Dioscorides 2. cap. 105. constituit: illud hodie Officinis proprio nomine Raphanus appellatur, vulgò Radvß siue Rettiçh, quondam in mensis lautiorum apponitur, comediturq; ad discutiendum fastidium, in orbiculos diuisum, & sale aut pipere conspersum: Plinius lib. 19. cap. 5. Tria eius genera enumerat, crispum, leue & tampestre, quæ Germania etiam hodie agnoscit. Sed quod à Plinio Algidense dicitur, longum, succosum, ac translucidum, hortis inferioris Germania tam frequens, ut nullum ferme aliud Raphanum norim: Hoc apud Batauophrysios nostros, in eam magnitudinem crescit, uti uiderim, quod triginta libras penderet. Quamobrem minime mirandum, in Germania infantium puerorū magnitudinem equare, Pliniū scripsisse. Vulgaris est Raphanus, qui uirilis brachij amplitudinē nō excedit: Sunt autē hi translucidi, et adeo fragiles, ut in taleolos absq; ferro cōfringi queant: quā usq; adeo nō uellicam. Theophrastus 3. de Causis plant. cap. 5. hyeme cum maxime uigent, terra radices Raphani obrutas, ut nullū imbrem admittant, ac direptis quibusdā folijs, mira crassitudine distendit edocuit. Alterum genus Rapi figura Syriaci appellatum, in superiori solum Germania prouenit, uehementissimum est, & tenerrimū, nec multa humiditate redundans. Quapropter parcius editur, nam qui affatim ingerunt, præter frequentes ructus, rostonis quendam sensum in stomacho experiuntur.

Alterū genus Tertium, quod fronde copiosius quàm radice, & plurimum, agreste, à Latinis Armorata, à nostris uocē parum corrupta Raphanus marinus, sæpe in pascuis Tubantur, circa lacus & stagna crescit, atq; in pinguibus Phrysiæ paludibus copiosissime uidetur. Rhenu superioris accolæ in hortis transplantat, in pinguibus Phrysiæ paludibus copiosissime uidetur. Rhenu superioris accolæ in hortis transplantat, in pinguibus Phrysiæ paludibus copiosissime uidetur.

Tertium genus. Radix piperis. Psefferwurzel. Myrhetich. Radicis piperis conditura. Radix piperis. Psefferwurzel. Myrhetich. Radicis piperis conditura. Radix piperis. Psefferwurzel. Myrhetich. Radicis piperis conditura.

An raphanus à cibo tuto edatur. Certè præter Dioscoridem, eximios habemus autores, qui Raphanū utilissimè dari à cibo assueuerunt, inter quos est Alexander Trallianus: Galenus uerò eos miratur, qui crudam à cœna radiculam, ad iuuantandam coctionem ingerant, cui Paulus & Aëtius subscribunt. Noui, qui illius succum cum sale, acetabuli mensura, iceni comederūt, & à peste, uel quouis alexipharmaco tuti fuerunt. Hæc quamuis uerbosiori dictione explicauerimus, non tamen præter uersum ac commoditatem factum existimo.

Pandectarij error. Ceterius insigni errore Raphanum à Galeno simplicium Scandicem appellari ait, cum hæc alia herba sit, inter olera alijs mixta frequens, de qua Dioscorides 2. cap. 132. Plinius inter spontè nascentes herbis numerauit, 21. cap. 15. Qui uolet, doctissimi Ruellij Cōment. lib. 2. cap. 47. & hac ætate in Plantarū sciencia omnium principis Matthioli opus, in Dioscoridem, uersent.

Luf plani] Dioscorides 2. cap. 159. Aron, inquit, apud Syros Lufha uocitatum, magna (autonibus Theophrasto 7. Plantarum, cap. 11. & Plinio lib. 24. cap. 16.) cum dracunculo litis, ueluti quoque 2. Alimentorum Galenus innuit, unde aliqui eandem dixerunt. Hinc opinor Arabes nomine Luf, & Aron, & Dracunculum comprehendentes, uno cap. pingunt. Est autem Aron, Serpentina, aut Dracunculus minor: uulgus nostrum, quoniam promit pistillum exerti ferme genitalis effigie (ut cum uenia dicam) Sacerdotis uirile, Germanicè Paffenpint, & Balsufus, quasi uituli pedem nuncupat: Tragus Aron uulgare, omnino Arisarum Dioscoridis lib. 2. cap. 160. traditi credit, cuius fidei rationem edit lib. Plantarum 2. cap. 80. sed eum hallucinatum esse, uel inde constat, quod ueteres omnes distinguant, etsi similes herbas dixerint, non proinde tamen easdem. Dracunculum pingit Dioscorides 2. cap. 158. Sepiasij nostris Serpentina titulo cognoscitur. Plinius quatuor eius genera enumerat lib. 24. cap. 16. ac lib. 25. cap. 2. Et Theophrastus 7. Plantarum, cap. 11. secundum Dracunculi genus, inter Ari genera constituit. Vnde manifestum sit, plures Dracunculos nouisse antiquos rei herbariæ diligentissimos autores, ueluti etiam hoc æuo sedulos inquisitores. Sed cum istdem uiribus annotentur ab om-

A nibus, perinde erit, serpentaria dicta, an Ari radicibus utamur: attamen cum peculiariter Veneris ir-
ritanda uim Dioscorides Dracunculo siue Serpentaria tribuat, malim hic quoq; eiusdem radices ac-
cipere, si haberi integrè queant. Seminis nullus usus est Theophrasto 9. cap. 22.

Succi cepæ recentis] Dicitur Græcis Crommion, quòd pupillam cõprimat. Dioscorides lib. 2
cap. 144. à forma & colore distinguit: nam longam ac rotundam, flauam (Plinius ruffam) & candida
facit. Longa flaua acrior est, rotunda, candida: sicca, uiridi aut recenti: & cruda, cocta. Theophra-
stus lib. 7. cap. 4. à locis nomina indit, distinguens colore, cultu, natura. Plura eius genera Plinio expli-
cantur lib. 19. cap. 6. Porrò apud Romanos duo erant prima genera: condimentariũ atq; capitatũ. Rã
dix propriè Cepa est, quæ maximũ in culinis nostris usum habet, ut non arbitret ulla radicem edifre-
quentius, quando nullum ferè eius sine huius elixatione, quibusdam cõmendabile credatur, neq; enim sa-
pore uulgari quædã imbuit: At bis decocta, uitiosi succi notam deponit. Coquantur insuper sub prunis,
donec mollissimæ reddantur, inde detracto cortice, oleo, acetoq; persusa, acetariorum more à pueris,
mulierculis & senibus eduntur, appetentiæ excitandæ, ac lotij ciendi causa. Nostris holitoribus & cu-
linis quatuor speciebus distinguuntur. Optimæ habentur albissimæ & rotundæ, omnis mordacitatis ex-
perts: mox oblongæ cortice ruffo, uulgò Spanisch Vlch / siue Auyun / aut Swibel, quasi Hispani-
cam dicant. Acerrimæ experiuntur rubræ & rotundæ: est & quarta, cuius radices supra terram extu-
berant, candidæ, magnæ, dulces, caule procero, per cuius fastigium semen in orbem colligitur, paucis
hortis familiaris. Et hic affinitatis causa, dicere conuenit discrepantes, de Ceparum facultatibus, sen-
tentijs, dum quidam supremo gradu calidas siccasq; constituant, à Galeno opinor inducti 7. simpl. Sed
isthic caliditatem exprimit, uerũ de siccitate ne gry quidem: Alij rectius, nequaquã ad eum ordinem
siccitatis aut calidi pertingere credunt, cum neq; tam uehementer gustantis linguam mordicent, neque tam
intense sitim moueant. Quare ne ad tertium calfacientiũ genus referendas esse cepas, omnino persua-
sum habeo, & Aëtius, secundum non excedere, testatur. Nec obstat his quorundam censura, qui calidif-
simas ideo censeant, quòd oculos fuliginosa ac redine lachrymas prolestando uexent. At qui isti scire de-
bent, id non tam caloris excedentis, quàm tenuitatis humoris, ac potissimum ratione leuoris fieri, qui
oculos feruens inhaeret, atque tenuitate sua eosdem uellicans, dolorem parit, & ita lachrymas proli-
cit: quòd eadem ratione oleum facit, quamuis leuiter mordeat. Etenim si sola caliditas id possit, cur
quæso Nasturtium, Allium, Euphorbium, Sinapi, & id genus reliquæ plantæ, non idem molliuntur? Sed
copiosius hæc omnia dixi, quàm constitueram: illud addendum, succo cepæ chartis literas inscribi,
quæ non nisi calefiat charta, conspiciuntur. Redeo ad expositionem Antidoti, ubi ego pro cepa Bul-
bum peculiariter dictum substituere malim, utpote uehementiorem citandæ Veneris potestatem reti-
nentiæ, & genituram copiosè subministrantiæ, quod multiplicibus scriptorum testimonijs clarum
est: Vnde apud Aristophanem pro uerbali extat iocus, Bulborum ollam deuorare: quo quidem libidi-
nosus, & immodicè mulierosus notatur. Pythagoras integro uoluntine, Bulborum preconijs explicare
uoluit. Differunt magnitudine, colore, figura, sapore, autoribus Theophrasto septimo Plantarum, ca-
pite decimotertio, & Plinius libro decimonono, cap. quinto. Amplius 20. cap. nono, Esculentum ait Dio-
scorides, uulgò cognitum. lib. secundo, cap. 162. Auicenna cap. suorum Simplicium 89. confuse Bulbos
recenset, ac uulgarem consuetudinem sequutus, quum sua sponte nascantur, Cepas syluestres appellat,
Serapio campestris, quales nulli esse eruditioribus obseruatum est. Sunt qui à Romanis Allium agre-
ste dictum putent. Vehementer expetitur ab ijs, qui Veneris usum & auctam seminis copiam querunt,
ut liquet ex illo Martialis carmine, libro Xeniorum:

Quum sit anus coniunx, quum sint tibi mortua membra,

Nil aliud bulbis, quàm satur esse potes.

Amplius è Columella libro sexto:

Quæq; uiros acuiunt, armanq; puellas,

Iam Megaris ueniant, genitalia semina bulbi.

Megarici namq; bulbi, etiam à Nicandro ac Catone laudantur, atq; horum nobilissima Scilla est. At qui
tales Ouidius tanquam nimis opinor Venerem proritantes damnauit, dum canit:

Damnus an Lybicis bulbus tibi missus ab oris,

An ueniat Megaris, noxius omnis erit.

Eadem radix mutata bis aqua calente elixa, amaritudinem exiit. Allium gallinaceis, qui in pugnam
aluntur, & prelijs destinantur, in cibis obiectum, bellicosiores facit, ut experientia compertum habe-
tur. Ab Horatio & Creticis, propter scetorem damnatur. Vnde olim Græcis lege cautum erat, ne quis
Allio uescens, sacrarium Matris Deum ingrederetur. Quin & urina eo uescendum scetet. Qui frigido
celi climate habitant, plurimo Allio uescuntur. Elixant gregatim in Hollandia, cum recentibus bouilla
carne Autumno. Noui qui hoc remedio, grassante passim peste, spretis quibuscuq; odoratis confectio-
nibus sese tutarentur: Noui item, qui foramine in summa cepæ excuato, id Theriaca selectissima exple-
rent, & ita mox simul prunis impositum, torretent, continuoq; ablatum aceto perfunderent, atq; ede-

Ceparũ mul-
tiplex genus,

Prima ceparũ
genera Ro-
manis.

Ceparũ quã
tuor species
culinis no-
stris.

Varie facul-
tatum senten-
tiz de cepis.

Prouerbiũ
Cepas edere
aut olfacere
Obiectio,
Dilutio.

Prouerbijs
iocus Aristos-
phanis.

Cepa sylue-
stris aut cam-
pestris.
Alliũ agreste.

DE COMPOSITIONE

- ventutissimo prorsus, aduersus quamcunq; contagionem, medicamine.
- Scincus.** Caudarum stinci, &c.] Latine scincus, scribitur à Dioscoride lib. 2. cap. 58. Plinio 28. cap. 8. Duo sunt eius genera, aquaticum & terrestre, quod isto loco expetitur, quoniam Auctores Veneris cupiditates accendere asserunt. Sed audiamus de utroque Plinij uerba: Ex Chamaleonis similitudine est Scincus, quem quidam terrestrem Crocodilum esse dixerunt: candidiore, & tenuiore cute: præcipua tamen differentia dignoscitur à Crocodilo aquatico, squamarum seta, à cauda ad caput, uersa. Maximus Indicus, deinde Arabicus, Afferuntur sulsi. A Seplasiarijs uerò duorum generum pisciculi, constanti rumore, ex Nilo Aegypti flumine allati, ostenduntur: unde eos non terrestres, sed fluuiatiles rectissime dixerim. Qui in emendis mercibus sunt attentiores, in emporijs, animalcula Crocodili speciem retinentia satis magno emunt. Vtriusque imaginem proponit Petrus Bellonus de Aquatilibus libro primo, cap. 5. Perpendant diligenter illi, qui temerario nimis ausu, cum his, tum ab extremo orbe petitis remedijs lubenter utuntur. Quidam uulgariter wasser & Dehsen. Herodotus mirandam Crocodilorum historiam texuit libro secundo. Aristoteles in libris Animalium. Plinius plerisque locis, & Solinus capite trigesimo quinto.
- Crocodilus terrestris.**
Crocodilus aquaticus.
- Wasser & Dehsen.**
- Eruca.** Seminis erucæ] Duum generum est, testante Dioscoride 2. cap. 134. Vtrunq; scitissime Fuchsius pingit cap. Voluminis Herbarij 99. Cruda Eruca Venerem largore cibo, ut si quid aliud olerum, concitat, quod secundo Alimemorum à Galeno probatur: Similiter Plinio 10. cap. 63. ad finem, Rursum 19. cap. 8. concitatricem Veneris uocante: unde etiam Martialis canit:
- Concitatrix Veneris.** Et Venerem reuocans Eruca morantem. Et Ouidius:
Nec minus Erucas iubeo uitare salaces. Prope Priapum olim in hortis serebatur, quod Columella his uersibus significat:
Et quæ frugifero seritur uicina Priapo,
Excitet ut Veneri tardos Eruca maritos.
- Sinapi albi.** Ruculam, Germanicè Rucken, uocat Tragus diuersam herbam ab Eruca. In culinis & Officinis nostris semen notum, appellatione Sinapi albi, Teutonice apud nos Weisser Senff, & Mostart samen: paratur ad condimentum ciborum, non aliter quàm Sinapi: usus eius tamen longè gratior, quod minus caleat, utiliorq; stomacho. Syluestris satina acrior est, cuius plerasque differentias Tragus scribit primo, cap. tricessimosecundo.
- Weiß Mostart samen.**
- Lingua auis.** Linguae auis] Serapio linguam passerum auicularum salacissimarum, in usum Veneris approbat: & cap. 226. Simplicium, Lisen Hasafir, linguam auis exponit, quam fructum si axini intelligo, ab omnimoda similitudine: & hunc imprimis ad stimulandam Venerem efficacem prodidit Serapion. Plinius lib. 3. cap. 5. Passeres, & oua eorum, atque anseris linguam, in cibo uel potione sumptam, ad huiusmodi prædicat.
- Nasturtium.** Seminis nasturtij] Babylonicum ceteris præfert Dioscorides lib. 2. cap. 147. & Plinius 20. cap. 13. atq; in Arcadia quoq; miræ amplitudinis gigni dicit, 19. cap. 8. Est duorum generum, satiuum ac syluestre. Plinius in album & nigrum partitur. Illud Germanicè Gartentress, hoc Welsamen uocatur: Aestate passim in acetarijs editur, estq; olerum frigidorum ueluti medicina: Græcis Cardamon nuncupatur.
- Gartentress.**
Welsamen.
- Baucia est pastinaca syluestris, siue daucus uulgaris.** Bauciae] Id est, Pastinaca syluestris, nam hæc haud obscure Venerem proritat, autore Dioscoride. Ruellius à Marcellus eandem Daucum esse contendunt, quibus suffragari nequeo, cum Dioscorides lib. 3. cap. 50. & 67. similiter Galenus 6. ac. Simpl. manifestè utranq; herbam discreuerint, etsi ueribus nihil differant, & Pastinaca agrestis genus, Daucum dici possit, non tamen ideo una eademq; planta existimanda. Ceterum Pastinacæ duæ habentur generæ, alterum radicem albam, luteam profert alterum, cui congenerem omnino etiam arbitror Siferis radicem. Vtrunq; multis in locis, præcipuam inter radices gratiam obtinet, non magnitudine sola, qua paucissimis cedunt, sed in super dulcedine saporis: unde frequentissime cum bubulis caribus, singulari dote coquuntur: Nam cum radicibus istarum natura sicca sit, haud facile aliàs lauiorem saporis sibi conciliant, quàm à pinguibus caribus: Germanicè Pinsternaken & Pastinaken. Coquitur præterea Pastinaca lutea à Germanis cum frigore ac uento induratis: Aut cum aqua elixa, butyro, aut pinguedine quapiam per fusa, pauperum mensas adornat. Inter has sunt, quæ intensa rubedine ad nigrorem uergente spectantur, in agro ultraietiuo, utpote solo argilloso, & uicinis locis frequentes. Eas agnoscere Theophrastus uidetur, dum in agro Spartensi Achæia, nigras crescere asserit lib. 9. cap. 22. Cariotas uulgo uocant. Iste ut albis sunt rariores, ita etiam præstantiores. Iuscula quibus incoquantur rubicunda faciunt, suauissimo sanè & delectabili sapore. Crescunt etiam casu plerunq; hoc colore, inter luteas. Nobilitauit Sifera Tiberius Cesar Rome, ut testatur Plinius 19. cap. 5. qui quotannis sibi à Germania, præsertim Gelduba castello, Rheno imminenti, adferri iubebat: Etenim illic uelut olim, ita nunc quoq; eius radicis generositas præcipua. Gelduba autem castellum, Bero episcopus, in rebus Tungrorum, Neomago incumbente in arcem, à Dagoberto restauratam, & Dagonis nomine dictam fuisse narrat: Nam Burgundi in Galliam profecti.
- Baucia est pastinaca syluestris, siue daucus uulgaris.**
Pastinacæ factiæ duo genera.
Sifer est pastinaca, aut salte congener.
- Gelduba castellum.**

DE COMPOSITIONE
CRONENBURGIUS.

Describitur ab Actuario in libello suo de Amidotis, ex iisdem rebus. Propositus ad quintuplum fer-
me pondera minuit, alioqui eadem est scriptura. Myrepsus Amidoto 92. Spica ac Pyrethru neglexit.
Thuris ge- nera. **Thuris masculi**] Tria eius genera, pro locorum diuersitate, à Diosc. lib. 1. cap. 70. scribuntur.
primatum tenet in eo genere masculum, suapte natura rotundum, non sectum, foris albicans cum frange-
tur, intus pingue, in suffitu statim ardens. Græcis λεβαν. Lachryma est arboris Arabicæ atq; Acgy-
pti. Porrò sectum de industria, deterius est, ueluti ruffum ac nigrum. Theophrastus lib. nono. cap. 4.
Solinus cap. 36. omnem historiam, et thuris arboris, et gummi copiose recenset, quemadmodum Plinius 12. cap. 14. ac
15. Verisimè dixit Marcellus admirabilem thuris historiam, ego indiscretam ac confusam insuper di-
Antiq. gesto- rum 3. & 6. ca- pite de Tyr- rhenis. co, quum tam multiplici sermone tam proponunt, supra predictos autores, etiam Diodorus, Solinus,
Strabo, atq; alij antiquissimæ fidei Historiographi: neq; tamen absoluta aut unanimitate scriptura, unde
uehatur, aut quo loco gignatur, ostendere possum. Apud nos duplici et triplici subinde specie cerni-
Wetrach. tur: uulgari idiomate **Wetrach.**

De reliquis ingredientibus suo loco plenissimè. Mellis depurati libras quinque, uncias tres, et
drachmas tres adijce, contusis leuigatisq; iuxta artem singulis. Qui autem uolet, potest pro ratione
quintam aut sextam partem conficere.

In Esdræ Præpositi censura nostra.

Circumfertur in uulgatis Antidotariorum libris, Esdræ quædam compositio, Bœoticis enigmatibus
referta, in quibus explicandis præstantissimo acutissimoq; interprete opus est: ea sunt Golene, Lithor-
demonis, confite rub. caballini marini, splenis puliri, sulphuracæ, usifur, corticum neræ, mabathe mat-
con, et similia. Constat uerò ex tenuum et quadragea sex rebus. Quis hic obsecro, non à pollinem,
Oedipum, aut uatem, aut deum aliquem coniecturis propitiū desideret? Quis in huiusmodi uocum ob-
scuritibus, et incognitorum uocabulorum affectationibus, et ancipiti deniq; uerborum structura
certi aliquid decernere possit? Aut si possit (uelut Pandectarius, ac quidam sunt conati) quorū sum atti-
net ea cum mortaliū discrimine experiri? præsertim quando penè infinita habeamus medicamina, qui-
bus confidenter et tuto uti possumus. Et hic quid dicam, uel unicam subinde syllabam secus quam opor-
tet interpretatam, totam compositionem peruertere? unde talis frequenter error exoritur, qui mortem
aut morbum ea molestiorem producit. Quis enim nō agnoscit multò sæpè plus ab indocto Medico, aut
imperito pharmacorū constructore esse periculi, quam ab ipso morbo: modò alia pro alijs simplicio-
rum remedia, per ignorantiam componantur exhibeamurq;? Ac quotusquisq; interim est Seplasiarius,
qui tales uoces tanquam Hebræas, aut Chaldæas non existimet? et proinde consultius est tales omitti
re potius, quam dubia fide incognitas usurpare. Certè Præpositus id mihi egisse hoc loco uidetur, ut dis-
ficulter à quoquam intelligeretur: metuo ne in plerisq; fuerit ipse ignorantissimus. Quare huius classis
medicamenta nos referre piguisset, quando eorum loco Mithridation, aut Theriaca, magna omnium
fide, et felici successu recipiamur, nisi Alexandrinum Nicolaum præcipuū eius autorem id ipsum pro-
didisse cognouissem cap. 246. Paulus autem lib. 7. cap. 11. concinnus memorat, quod ita exprimit A-
ntidoto 139. reuera idem pingit, adieclis aliquot aromatis, mox, sicut Actuarius, ex pauculis rebus
alia eiusdem tituli Antidota construunt. Equidem admirandum et deplorandum, tantam ubiq; esse in
uno Antidoto apud omnes scriptores dissonantiam: quæ res facit, ut etiamnum in Officinis tam mul-
tiplicem et impunitam prorsus componendorum medicamentorum, licentiam habeamus: quam seu-
ro Medicorum iudicio coercendam, baud parua mortalium utilitate decerno. Nos hoc loco tantum
Pauli dictionem transcribere constituimus.

Esdræ Pauli.

Esdræ multiplicis usus Pauli

Rec. Amomi scriptulos sex.	Sulphuris uncias quinque.
Croci scriptulos octodecim.	Papaueris seminis scriptulos quinque.
Dauci seminis sesquiscritulum.	Pyrethri scriptulos tres.
Seminis fœniculi drachmam unam.	Petroselinī drachmam dimidiam.
Casia sesquiscritulum.	Iridis Illyrici scriptulos septem & se- missim.
Iunci odorati floris scriptulos qua- tuor, & medium.	Alterci seminis scriptulos tredecim, & semissem.
Cinnamomi drachmam unam.	Spicæ nardi scriptulos septem & se- missim.
Hypocistidis succi, scriptulos quatuor cum dimidio.	Ruta

A Rutæ seminis drachmam mediam.
 Anethi scriptulos tres.
 Cardamomi uncias tres.
 Rosarum siccarum scriptulos quatuor, & semissem.
 Nerij floris sesquiscriptulum.
 Rhododaphnes, & rosæ ipsius, Ana drachmam unam.
 Mellis libras quatuor & uncias octo.
 Rheu, gentianæ, ana drach. duas.
 Hedychroi drachmam mediam.
 Tragacanthæ scriptulos quindecim.
 Licij, citri arb. foliorum, ana drach. ij.
 Ocimi seminis, id est, basiliconis, drachmam mediam.

Anisi drachmam unam.
 Costi, myrrhæ, ana drach. duas.
 Bdellij scriptulos sedecim.
 Artemisise succi scriptulos tredecim.
 Rhu Syriaci scriptulos viginti quinque, & semissem.
 Asari, Vteri mergi, Lapidis Iaspidis, ana drachmam unam.
 Piperis scriptulos quindecim.
 Castorei drachmam mediam.
 Cimolix scriptulos sex.
 Sisonis, styracis, ana drachmas tres.
 Opobalsami drachmas quatuor.
 Sefelis herbæ drachmam mediam.
 Vini quantum satis erit.

Hæc sunt Pauli verba. Nunc quedam ad declarationem attinentia subiiciemus.

Hypocistidis succi] Dioscorides pariter eum Cisto, cap. 109. primi libri, hypocistidem triplici discrimine tractat: Oribasius lib. duodecimo, & Plinius 24. cap. decimo, duplici contenti sunt: Galenus nullam differentiam statuit 7. Simplicium: Paulus contra alios, expressum è cisto succum appellare uoluit. In collibus Patavinis, & presertim Apennino monte nascitur ex radicibus cisti. Quidam Cisson & Ciston confundentes, facili lapsu, in una litera ab altero in alterum sensum, multos errores produxerunt. Nam Cissos, Hederæ: & Cistos, frutex ramosus est, de quo nunc agimus: Qua de re leguntur eruditissimi Leonicensi epistole ad Angelum Politianum, atq; Hermolaum Barbarum: Similiter aduersus illum Plinij defensio, quam Collinutius suscepit, ubi omnis Cisti utriusque, & etiam Ladanii ambiguitas, ac uocum earum uicinitas refellitur, & manifestatur. Auicenna uerò excellentia uocabulo Arabicæ scholæ de ditis princeps dictus, ignorasse hypocistidē uidetur, cum duo eius distincta capita faciat, barbæ hircinæ, et hensioides. Officin. hypoquistidos profertur. Eius locū supplet legitima Acacia.

Erroris occasio inter Cisson & Ciston

Auicennæ principis error in hypocistide

Nerton. Rhododaphne. Rhododendron. Oleander. Sofandrius. Rosa laurea.

Nerij floris, Rhododaphnes, & rosæ ipsius] Dioscorides lib. quarto, cap. 70. Galenus octauo Simplicium. Plinius 16. cap. 21. & 24. cap. 11. pro eodem frutice intelligunt, Græco nomine Rhododendron, quoniam Latinum non inuenit: unde miror hic à Paulo uelut res diuersas distinguere, modo uera sit uersio. Aëtius floris Nerij, & rosarum Rhododaphnes scripsit. Interpretus nunc Oleander, nunc Sofandrium, nunc Rosa laurea ueritur. Syluaticus & Isiacus, Nerion, syluestrem Cerasum faciunt, quod nullius grauioris autoritate confirmatur. Forma pingitur Hieronymo Trago 2. cap. 142. & Euchsio: Insuper Matthiolo Senensi in Dioscoridem lib. quarto, cap. 77. Dioscorides eodem loco, & in Prefatione lib. quinti, Nerij flores ac folia deuorata, contra mortiferos serpentium morsus auxiliari, auctor est, qua gratia hic à Paulo suscipiuntur, sed quoniam Galenus & Auicenna, atq; alij plures, paucum eorum usum, tam in potu quam in cibis, homines simul & quadrupes interficere testati sunt, ego omnino omittendum esse, & nulli exhibendum, presertim cum paucissimi nostratiū stirpem ipsam norunt, & dubio proorsus calamo apud autores doceatur. Atq; inter in nequaquam desane pharmaca tuta, de quibus inter probatos doctosq; uros conuenit.

Rheu] In Aëtio legitur Rheupontici, in Galeno Rheu ac Rhas. Simplicium, habetq; easdem facultates, quas Dioscorides lib. 3. cap. Rhapontico suo attribuit, ut omnium dictionem conferenti constabit. Atqui id non esse Rheubarbarum nostrum uulgare, magno consensu classica Medicorum scholæ, & ipsissima ueritas asserit: quamuis non desint qui aliquot rationibus Rhaponticum, & Rheubarbarum unum ac idem esse, qualitatibus atq; uiribus, contendunt: nihilq; differre, nisi solo natali & cœli diuersitate: quod cum Ruellio magna calami confidentia, inter alios Aloisius Mundella, in annotationibus contra Musam Brasauolum tentauit: quoniam illud in Ponto, hoc in Barbaria proueniat. Cuius insuper occasione fit, ut odorum & inodorum interdum habeatur, quod potissimum isidori testimonio lib. Etymologiarum 17. cap. 9. innuti uidetur, quando scribit Rheubarbarum siue Rheuponticum, illud quod trans Danubium in solo Barbarico, hoc quod circa Pontum colligitur, nominatum est: Rheu autem radix, Rheubarbarum, quasi radix barbara: Rheuponticum, quasi radix Pontica. Sed copiosius in pilulis ex Rheubarbaro hanc differentiam explicabo.

Rheu & Rheuponticum antiquorum, an sit Rheubarbarum nostrum.

Lycij] Maximus est in isto liquore error, quapropter paulò altius repetere uisum est. Dioscorides Anazarbensis noster, qui Galeno 6. Simpl. teste, omnium perfectissime Tractatum de materia medicamentorum confecit, ac proinde summus auctor atq; precipuus, cui etiam Leonicensi testimonio in herbarum fruticibus, descriptionibus fides est adhibenda, de Lycio cap. 114. primi lib. scriptum reliquit spinosam Lycium. Diosc. omnium perfectissime de Simplicibus, scriptus

DE COMPOSITIONE

Pyxantha. arbore, et pyxantha, id est, buxæ sine succū esse, pronūciauit. Desertur ex Cappadocia, Lycia, India, quod longè præstantissimū efficacissimūq; censetur, cū Dioscoridistū Plino. 24. cap. 14. Succū ex-
trahendi ratio, atq; impostura apud eosdē scriptores legitur. Nos uerū hodie nō habemus, quod mutua
scriptorū, et uulgaris nostri collatione facta, euincitur. Quidā ex Periclymeni baccis: aliqui ex prunis
sylestribus: Alij ex Ligustri fructu, expressum succū insolatū arefactū, huius uicē memiuntur: Rencra
tamen ex amurca cupreo uase cocta, aut Rhu, aut Rhamno, in eundē usum succus extorqueri potest.

Bdellium. Bdellij] Diosc. lib. 1. ca. 69. præstantissimū adstruit, translucidū, amaro gustu, intus pingue, lique-
scens facile, ligni ac sordis expers, suffitu odoratū, unguū simile. Huic acquiescit Plin. 12. cap. 9. Gal. in
Scythicū & Arabicū segregat 6. simpl. Dubiū apud me est, num sincerum hoc æuo habeamus, & incli-
nor ut potius alterū Diosc. esse credam. Duobus capitibus Serapion bdellij meminit, cap. 294. Iudæici
& 117. cuiusdā planæ palme similis fructus, quā Mechiū ab Aulic. uocari credo cap. 116. Legitur sub-
inde bdellij onychos, à colore unguis humani, sed istum neq; Dioscorides, neq; Gal. neq; Plinius ei tri-
buunt, sed aiunt suffitu odoratum unguū simile. Nostrum autem tale nō usitur, nec amarum est. Vnde
constat factitium & adulterinū esse. Ac quamuis nunc Seplasiarij exercitatiores, è myrrha bdellium
pelucidum genuinumq; colligere se arbitrantur, attamen mihi adhuc non uidetur, quoniam accensum
gummi cuiusdam odore edit, fragrantiam uerò nullam.

Rhu. Rhu Syriaci] Etsi plerorumq; hominū de Rhoë, uariæ, ob uocabulorū multitudinē, & autorū
mentem malè intelligentiū, fuerint sententiæ, quæ postea multiplices errorum occasiones pepererunt, ut
uidere est apud Theoph. lib. Plant. 3. cap. 18. interprete Theodoro, fluidā appellauit, cum sanè Rhoën
deberet: si uoluerit apud Plin. lib. 24. ca. 11. dum coriariū Rhoën, ab eo qui in ciborū condimentis amiqui-
tus ueniebat, uelut diuersas arbusculas segregat: Præterea apud Celsum lib. 6. cap. 11. ros pro rhoë, de
prauatè scriptum: cuius nominis similitudine, Petrus Crinitus lib. ult. cap. 7. de Honestâ disciplina, sed u-
ctus fuit, ut aëris rorem siue Mannā esse crediderit: quibus adde Galenū, qui plura quoq; tum nomina
tum genera explicauit lib. per locos 6. cap. 1. modò Rhoën Syriacū, modò Ponticū, modò obsomorū, mo-
dò coriariū, modò rubrū uocans. Et Damocrate insuper, qui Eupatoriū, & Marcellū Medicū cap. 27
qui marinū siue orientalem dixit. Attamen Diosc. lib. 1. ca. 124. & Gal. 8. simpl. unū tantum genus pro-
diderunt. Vnde pro certo, Rhoë arbores, neq; genere, neq; specie differre, credendū affirmo, sed à di-
uersitate locorū, diuersas appellationes accepisse, omnino existimo. Est autē Rhus obsomariū nihil ali-
ud q̄ semen, quod Officina Sumach, Actuarius Sumachiū, & coriariū siue sutoriū, folia et fructus eius-
dem ramusculi: hoc tincturæ, illud medicinæ familiare, sicut liquidū ex autorū scriptis intelligitur dili-
genter ea examinati. Vidiam olim in argilloso Bononiensi agro, integra eius plāta iugera, ex demonstra-
tione doctū, et clariss. uiri Ioan. Reidani Dauemriensis Medici publici, ob eximiam uirtutē, & præcla-

Sumach. ram doctrinā, mihi charissimi. Vteri mergi] Mergus avis est leuis, aquatilis, & quæ se in aquā
cibum captans assidue immergit, hanc alij mergonē appellat frequētissima est circa Hollandiæ maria,
& stagna, quæ etiā tempestate imminere fugit, ac sese ab oris Oceani subducit, unde quibusdā Nuncia
& Daucher. repestatis existimatur, Germanicè ein Daucher. Imer urinatrice aues, quidā numerant. Vteri hic in-

Mergus. taspis, tellige stomachū. Lapidis laspidis] Varias eius species, & ex argumēto nomina plenissimè
docet Plin. lib. 37. Natur. hist. cap. 9. quod etiam abundè patet ex Dioscoride lib. 5. cap. 93. qui omnia
lappidem amuleti uim obtinere pronūciauit. Laudatur Galeno urens 9. simp. facultatum.

Cimolia. Cimoliæ] Duo eius genera à Diosc. lib. 5. cap. 94. referuntur. Candida & ad purpureum incli-
nans optima existimatur, quæ innatam habet pinguitudinē, tactuq; frigida semitur. Plin. 35. cap. 17. in-
Terra sapor: quinq; differentias partitur. Cimolia utuntur fullones in uestibus abluendis, diciturq; aliàs terra Sapo-
naria, & Creta Cimolia. Est modicè pinguis, rara, mollis: partim adstringit, partim parū aeris est, pro
Creta Ci- qua recremētū ferri & mole simul attritorū reponitur. Ego intelligo Bolum album, nam ex eo & sa-
mona. paze gallico orbiculi finguntur, ad pannu maculas, ac neuos abstergendos præstantissimi. Cōpositio pe-
Parandæ an- ratur sequenti modo: Arida cum croco, castoreo, & hedychrootundantur, ac per angustissimū cribrū
tidoti modus excutiantur: sulphur, & iaspidē per se instar pollinis, ducto: hypocistidis succum, myrrhā, bdellium,
lycium, cimoliam in uino macerato, & tragacanthum seorsum. Deinde arte sensim misceantur, affun-
dendo succum artemisiæ purum, & oleum balsami, postremò mel expumatum, ac sufficiens unū
probè conegito, & uitreato uase excipito, locum tamen respirationi reliquum facito.

Micleta Nico-
lai Alexandri
mi.

Micleta Nicolai Alexandrini.

Myrobalanorū citrinarū, Indarū, starum, Seminis nasturcij, ana dra-
chebularū, mundatarū, & assatarū, chmas duas.
ana drach. duas, & semisslem. Cymini, anisi, ameos, carui, ana dra-
chmam unam, & mediam.
Myrob. bellicarum, emblicarum, to-
Insundantur aceto die ac nocte: exiccantur: poste a torreatur, & in puluerē uertatur: Tunc addē
Spodij, balauftiarū, mastichæ, gummi Arabici, ana drach. i. & grana xv.
Ericantur omnia oleo rosato, & syrupo martino contemperantur.

C R Q

CRONENBURGIVS.

A Ex Grecis, Nicolaus Myrepsus Antidoto 200, eadem inscriptione compositionē recitat, in qua semen nasturtij, carui, ac mastiche omittitur: sed cardamomum, sceniculum, & carnabadium adiungitur. Ex Arabibus unus Auicenna lib. 5. summa prima, Tractatu 4. in mixtura dissimilem ostendit. Ex recentioribus Præpositus, Arnaldus Villonouanus in Antidotar. & Gilbertus Anglicus cap. de Diarrhœa. Atqui hoc loco perpendendum uenit, de uisione myrobalanorum, quas ideo ex Galeni testimonio 9. sim-
plic. initio quidam comburi putant, ut frigiditas, quidam ut caliditas ipsis augeatur: utriq; sanè errantes, quos ibidem Galenus corripit ac corrigit. Quod uerò ad præsentē locum attinet, tantum sciendum myrobalanos, ueluti etiam Rheubarbarum, assatione & lauatione facultatem purgatoriam remittere, & adstrictoria accipere: nam utriq; utraq; uis inest, diuersa tamen ratione, quando scilla purgantior assata redditur, psyllium minus purgat: & in omnibus istis nimia humiditas, per assationem minuitur, & adstrictoria siccitas intenditur. Proinde quoq; ut hanc facultatem suscipiant myrobalani, & reliqua ingredientia aceto macerata, post siccata, ex autoris præcepto assentur in frixorio, siue sartagne, siue patella semper mouendo: deinde puluerisata exactè omnia oleo rosaceo benè misceantur, ut omnis ab assatione contraria igneitas, remittatur: ac proinde mordacitas rosiq; desinat; mox syrupo myrtino misceantur.

Myrobalani cur assentur.

In Mithridatum Præpositi censura nostra.

B Præpositi compositionem hic omisimus, quòd à plerisq; doctis uiris eam improbari cognoscimus, partim quoniam ab ea, quam ueteres describunt, multum uariet, atq; insuper à suo Antigrapho, aut Nicolo Alexandrino cap. Antidotarij sui 466. aut Myrepsio Antidoto 412. licet utrobique quorundā simplicium differentia sit, magis opinor transcribendum, quam autorum culpa: partim quoniam plurima eius compositionem ingredientia huc satis cognita sunt, neq; hoc tempore comòde inueniantur, ut est Orobus lemiscus à Plateario Laccā interpretatus, gummi & rami cedri, cassamus, filis, zuccoraria, Anagadam, & id genus alia. Quapropter in usum potius tanquam syncerior, & uetustior reuocanda est, quā Galenus 2. de Antidotis tradit, & nos paulò post subscribemus. Porro Antidotus ista uetustior est theriace, ut ex illa hanc effuxerit Andromachus. Nomen uerò ab autore Mithridate (uelut primo de Antidotis Gal. testatur) Ponti, atq; Bithyniæ rege maximo accepit, retinuitq;. Is siquidem à Syl-
la apud Dardanum fusus, & à Cneo Pompeio Romanorum Consule præcipuo, bello superatus, tandem à Pharnace filio in turre obsessus, necis cupidus, uenenum pro more quotidie sumpsit: cumq; id tardius biberet, quia aduersum uenena, multis antè medicaminibus, corpus firmauerat, & sicut in pro-
uerbio est, prius Antidotum quam uenenum (ex quorum sanè numero & hæc ipsa habetur, qua contra omnia letalia præsidium esset) immissum percussorem Gallum citò eum auctoritate uultus terri-
tum reuocauit, & in cædem suam, manum trepidantis adiuuit. Sum qui id suo se gladio transegisse asserunt, autore Gellio lib. 17. cap. 16. Omni deinde regia præda potitus Pompeius, in qua inter cætera arcana, scrinium erat. cōmentationum medicarum, quas rex ipse peculiariter curiosus, ab hominibus subiectis (qui magna terrarum pars fuerit) exquisiuerat, ac postmodum in sermonem Latinum per Le-
naum libertum suum Grammatices doctissimum, transferri iussit. Atq; ita uitæ profuit (ut Plinius 25. cap. 2. testatur) non minus quam Reipub. uictoria illa Pompeij. Et ista recensenda existimauimus, ad eximiam medicaminis huius facultatem comprobendam. Meminit Plinius cuiusdam Antidoti Mithri-
datis 23. cap. 8. ex duabus nucibus siccis, sicis totidem, & rutæ folijs uiginti simul tritis, addito salis grano, quod ex Oribasij libro de Curationibus, cap. de Potionibus, aduersus uenenum, aut uerius ex Præfatione Dioscoridis lib. 6. mihi transcripsisse uidetur. Refertur etiam ab Aëtio 13. cap. 46. ac Romi-
lio Macro, cap. de Ruta, & Auicenna lib. 4. Fen 5. Tract. 1. cap. 1. Nec eam nucibus facultatem inesse, Dioscoridem, aut Galenum latuit, uti secundo Alimentorum, ac libro de Cibis boni ac mali succi con-
stat. Ceterum adhuc eodem titulo recensentur compositiones diuersæ, diuersis inuenioribus, nempe Xenocrate, Antipatre, Cleophanto, & Damocrate, quam ad finem apponemus. Similiter etiam Galenus secundo Antidotorum, autore Aelio Galo, Asclepiade, Apollonio, atque pluribus memorie pro-
didit, quorum omnium mixturæ, pondere, ac rebus plerisque euariant. Simili modo Paulus Aegineta li-
bro septimo, cap. undecimo, Dia scincū inscribens, & Actuarius in libro medicamentario suo, atq; Aë-
tius 13. cap. 98. ex præscripto Antipatris & Cleopatris: ex quorum monumentis manarunt, quæ Alex-
andrinus cap. 467. & Myrepsus Antidoto 411. Mithridatia prodiderunt, eodem fermè aromatum numero. Verum pondere ac facultate discrepantia. Atqui hos clarissimos Medicinæ fontes, ac purissi-
mos latices, sordibus suis miserè nobis conspurcare non puidit Arabes, aut saltem eorundem interpre-
tes: sicut manifestissimè in hac compositione, & multis alijs diligentius eas examinantibus intelligitur. Arabum com-
positiones mi-
redeprauatas esse.
Mithridati uulgare ple-
risq; errorib; conspurcat.

Quam itaque multa exotica, confusa, distorta, & ne ab ipsis quidem uersoribus intellecta simpli-
cia, in hanc nobilissimam Antidotum assumuntur, deplorandum est, hæcenus non extitisse, qui publi-
co decreto in ordinem male seriatas quosdam seplasiarros redegerit: cuius generis (ut unū errorem ex

Mithridatū theriace uetustior. Mithridates rex Ponti & Bithyniæ.

Prouerbiū.

aliter Cleo-
patre

DE COMPOSITIONE

multis attingā) existit apud Arabas trochisci Cokion. Græca ueritas habet cōfectionē cypheos, pro qua ineptissime supposuerunt, imò subuerterunt imperiti interpretes Cokion. Videat obsecro, ac secum quisq; expendat, quā non sit tutum, Arabum uersionibus sine iudicio fidere. Nunc autem his ceu cæcis & cæcorum ducibus posthabitis, lumen ueritatis sequamur, comemptisq; scætemibus cisternis, aquā ex fragrantibus solum scatebris, sitiēni ore hauriamus: In quorum albo Celsus grauis inprimis autor, & Hippocrates uerè Latinus censendus, qui lib. 5. cap. 23. ex ueterum Græcorum placitis, parem habet scripturam, cui Scribonius Largus Compos. 170. acquiescit. Porro Galeni ex Andromacho hæc sunt uerba:

Corn. Celsus
Hippocrates
Latinus est
dicendus.

Mithridatis
Andromachi

Antidotum Mithridatium, ad letalia peculiariter, & inter nos affectus omnes, efficax.

Dulcis radiculae drachmæ septem, & dimidia, & quatuor oboli,
Opij drachmæ quatuor, oboli duo,
Castorei drach. sex,
Polij drach. quinque, oboli duo,
Costi tantundem,
Spicæ nardi drach. sex, oboli duo,
Cassia drach. quinque, oboli duo,
Thuris drach. sex,
Seseleos drach. quinque, oboli duo,
Hypocistidis succi drach. sex,
Acori drach. duæ,
Scordij drach. sex, oboli duo,
Folij drach. quatuor,
Gallij drachm. quinque, oboli tres (alij drach. sex,)
Cypheos drach. sex, oboli duo,
Myrrhæ drach. sex,
Crocij drach. septem, oboli duo,
Cinnamomi tantundem,
Syracis drach. quinque, oboli iij.
Dauri seminis drach. sex, oboli tres,
Zingiberis drach. septem, oboli duo,
Phu Pontici drach. duæ.

Petroselini drach. iij. oboli tres,
Nardi gallicæ, fœniculi seminis, nardi Indicæ, sing. drach. quatuor.
Hyperici, acaciæ, sing. drach. duæ.
Gentianæ drach. iij. (alij drach. ij.)
Anisi drach. tres.
Thlaspi drach. sex, oboli quatuor.
Meu Athamantici drach. iij (alij drachmæ duæ.)
Rosarum siccarum drach. quatuor.
Gummi drach. duæ.
Cardamomi drach. quatuor (alij drachmæ duæ.)
Iunci odorati rotundi drachmæ sex, oboli duo.
Opopanacis tantundem.
Opobalsami drach. sex, oboli quatuor.
Galbani drach. septem.
Scinci drach. duæ, oboli duo.
Resinæ terebinthinæ drachmæ sex, oboli duo.
Vini Chij quod fatis est.
Mellis Attici cocti quantum sufficit.
Sic ille.

Dulcis radix.
Glycyrrhiza.
Liquiritia.

Supereft nunc, ut paucorum simplicium expositionem pro imperitioribus adiungamus. Dulcis radicula] Hæc Græcis Glycyrrhiza, tabernis aromatarijs Liquiritia appellatur. Tradit hanc Dioscor. lib. 3. cap. 5. Theophrastus 9. Plant. cap. 13. Scythicam radicem uocat. Plinius lib. 22. cap. 9. præstantissimam in Sicilia, mox in Ponto: Galenus Creticam, aut saltem Hispanicam prædicat. Celsus 5. cap. 20. simpliciter dulcem radicem dicit. Apud nos multis in locis pullulat, minus tamen efficitur: copioso tamen prouentu in fastigio montium, prope Erpel citra Rhenum, & copiosissimo circa Bambergam colligitur. Ex Hispania ubertim Antuerpiam conuohitur. Bataui uerbum uerbo reddentes Suethout, quasi dulce lignum, Brabantii Baliffenhout, Colonienses Blaritz pronunciant.

Polium.

Polij] Duo eius genera, unum montanum, quo utendum censet Dioscorides lib. 3. cap. 105. Alter fruticosius, quod uiribus est infirmius. Galenus 8. Simpl. maioris minorisq; appositione distinguit. Plinius 21. cap. 7. campestre, maius syluestre, minus dixit. Montanum, elegantissimè & genuina facit, in doctissimi Ioannis Echtiij cultissimo horto uiret. Quod autem Medici Batavi & Septastarij in montibus arenosis & excelsioribus, perpetuo hyeme uirore, Thymum redolens colligunt, nequaquam est Polium, cum procul à Dioscoridis pictura discrepet, sed potius Serpyllum agreste. Corrigan illas errorum, ac genuinam herbam cognoscere & usurpare discant.

Cassia genera multa.

Cassia] Complura eius genera, iuxta odoriferam Arabiam, ggm tradidit Dioscorides lib. primo, cap. duodecimo, inter quæ tria enumerat bonitate præcipua: reliqua ut uitiosa aspernatur. Theophrastus lib. nono, cap. quinto, uiticis magnitudine fruticem dixit, permultis surculosisq; ramis constantem, &c. Ex quo procul dubio historiam suam Plinius transcripsit libro duodecimo, cap. uigesimo: Galenus quoque primo de Antidotis, multa Cassia genera recensuit, Dioscoridem sequutus. Verissimum est, quod alias doctissimus Manardus asseruit, Cinnamomū nostrum genuinū esse Dioscoridis Cassiam.

C

D

A cassiam, similem doctrinā locupleti oratione, et euidentis studio Andreas Matthiolus in eruditiss. Comment. suis in Dioscoridem ostendit, ut mihi nō sit necesse eandem rem hic uerbosius repetere. Quam uero olim in seplasis, ad nostram usq; etatem, et nefarie adhuc hodie pleriq; cassiam ligneam uocantes, usurpant, nihil minus est quā germana cassia: unde Hermolaus Corol. cap. 124. et Raellius stirpiū. cap. 99. Tamaricis radicem existimarunt. Quæ autem à rerum peritis diligenter stirpiū cognitionem inquirentibus, in huius locum, tanquam legitima reducta fuit, et odore uinoso, et acri gustu à Dioscoridis scriptura aliena relinquitur, etsi etiamnum constanter ab omnibus penè usurpetur. Ego sanè malim credere pseudocassiam esse, ut quæ cortice crasso constat, medullæq; inherente. Quin et uno uerbo expediā, si quis exacto iudicio magnas illas uulgaris cinnamomi congeries, quæ abundè ab exterior mercatore Antuerpiam, uelut nobilissimū atq; si euentissimū inferioris Europe emporium, deseruntur, inuestigauerit, et sapore olfactuq; discreuerit, mirum nisi uniuersa cassiæ scriptorum genera in illis inuenierit. Loco itaq; cassiæ semper cinnamomo nostro utendum. Numeratur insuper alia cassia inter coronarias herbas, ac qua tantoperè delectaremur apes, ut in hunc solum usum serendam mandarent præclari autores, quemadmodum liquet apud Maronem in Bucolicis ecloga 2. et Georg lib. 2. et 4. Similiter lib. 12. cap. 9. ac 12. Theophrasti interpres Theod. Gaza, cneoron lib. 6. cap. 2. plantarū uertit cassiā, et hæc coronamētis usurpari solitā, atq; apibus gratissimā fuisse, nō temerè suspicandū est.

Cassia lignea dicta spencn da.

Pseudocassia

Antuerpia inferioris Europe nobilissimū emporium. Cassia coronaria.

Cneoron,

Scordium.

Scorodon, id est, allium. Scorodon azgrion id est, allii agreste. Mithridatia est trixago palustris. Wasserbatentig.

Scordij Hoc nō est allium agreste, ut hæcenus penè omnes ab Arabibus, et eorum imitatoribus, nominis similitudine decepti existimauimus: Græcis enim simpliciter scorodon est allium: et scorodon agrion, allium agreste. Cæterum quod Dioscoridis lib. 3. cap. 106. scordium, quodq; hic inferendum, Crateia autore, Mithridatia appellata, non est allium, sed herba trixagui similis, unde à Romanis Palustris trixago dicitur, nasciturq; in montibus et palustribus, scitissimè Plinio scribitur 25. cap. 6. et Fuchsio pingitur cap. 297. Quo nos illegitimè igitur pro Scordio utebamur, allium agreste est, de quo Dioscorides 2. cap. 145. Galenus 8. simpl. et Tragus 2. cap. 70. Allium uulgò Knoblauch. Nunc genuinum scordium cognosci cœpit, Germanicè Wasserbatentig describitur Trago 2. cap. 123. Multis Germaniæ locis crescit, et in agro Oy, prope Nouiomagum celeberrimum Geldriæ oppidum, iuxta suburbia magnifica Gosuuni, Beicrij, et syncerissimi et integerrimi pharmacopole, eiusdemq; ciuitatis quæstoris: qui nobis singularis spectaculi instar, hanc herbulam ex suo prato ostendit.

Gallium,

Galli Dioscorides lib. 4. cap. 8. Galion pingit. Valerius Cordus speciem aspergula, Germanicè uocatam Ranzigen: ego malim odoratam illam herbulam Hollandis dictam Vnser Frawen betstro, aut Weerach, flore albo, copioso, fragrante nascentem in hortis cultioribus: Officinis etiā quibusdam Galliam moschatam appellatam, intelligere. Visitur apud Matthiolum, Tragam, et Fuchsiū: Sic dicta est, quod lacti pro coagulo sit. Minimè probo eos, qui compositionem moschatam intelligunt, cum hæc non tantum Andromachi tempore, uerum etiam Galeni etate esset incognita. Ostendit mihi Galii D. Ioannes Echtius sibi ex semine enatā, in horto suo, prorsus Dioscoridis picturæ cōuenientem.

Cyph-

Cypheos Eius meminit Damocrates, carmine usum indicans: Barbari peruersissimè Cokion dixerunt. Antiquissima est confectio, ut qua Aegyptij Solem placando adorandq; uenerarentur: post ad sanitatem purgando aërem transferri cœpit, quod ex nemine ueterum fidelius aut doctius, quā ex Plutarcho, in Commentario Isidis et Osyridis, cognoscere possumus. Posterior etas insuper intra corpus usurpat, cuiusmodi multa extant exempla: siquidem Aëtius lib. 13. cap. 99. parem ferè soluta oratione scripturam, cum Damocrate manifestat. Paulus cap. 7. cap. 11. titulis duobus Cyphoides, Alexandrum Trallianum imitatus, qui libro octauo, cap. 4. alterum recensuit, sed ponderum similitudine nusquam eadem reperitur. Idem ille cap. 22. uerbosiores, cognomine Cyphisolaris, ex rebus 36. et Lunaris, ex 28. descriptiones exponit, utraq; Aëtius lib. 13. cap. 116. ac sequenti reposuit: uerum Paulus drachmas in uncias mutauit, et amoniam prætermisit. Nicolaus Myrepsus utriusq; dictionem, quādam metamorphosi Antidoto 298. et sequenti recensuit. Nec admodum dissimile pharmacum Paulus eodem lib. cap. 23. scribit Masucha, Aegyptia uoce, quibusdam Masnaphium uocatum: Similiter Aëtius lib. ci tato, cap. 118. sed diuersa lectione à Paulo. Quapropter uerissimè à Dioscoride dictum est, permultas componendi cyphi formas fuisse, lib. 1. cap. 24. et si plerisq; id caput eidem factitium existimetur. Atqui præ omnibus hoc loco Galeni ex Damocrate uerba imitari placuit, lib. 2. de Antidotis, tum quod res ingredientis ad manū promptiores, tum quoq; manifestiores sint. Pharmacopole ex peritis Medicis discant.

Masucha & Masnaphiū.

Cypheos compositio Damocratis.

Cypheos compositio.

Carnis ueræ passæ pinguisimæ (sine semine & cortice extraneo) leuigatæ, terebinthinæ * coctæ, ana drach. uiginti quatuor. Myrrhæ, schoenu anthos, ana drac. xij

Cinnamomi drachmas quatuor; Bdelli, nardi spicæ, cassiæ optimæ, cyperi purgati, baccharum iuniperi grandium & pinguium, calami odorati, ana drachmas tres.

* Syluius expurgatæ, ma uult legere.

Aspa

DE COMPOSITIONE

* Ego semen * Aspalathi, drach. duas cum dimidia.
 agni casti Croci drachmam unam.
 Paulum imi Mellis optimi modum.
 tatus, Sylue Vini pauillum.
 us picem li Bdellium, myrrham, uinum, in mor-
 quidam bru-
 riam suppo-
 nit.

tario tere, ad mellis liquidi crassi-
 tiem: deinde mel, uuas, & reliqua
 optimè tude: postremò trochiscos
 forma. Pessima equidem fide apud
 praticos eadē cōpositio legitur.

Cinnamo-
 mum vulga-
 re non uide-
 tur esse genui-
 num.
 Eius genera.

Cinnamomi] Si Galeni tempore huius in Italia tam magna esset inopia, ut non nisi apud Imperatores totius penè orbis dominos, singulari fide, ac admirabili industria haberetur (ut ipse 1. de Anu-
 dotis abundè testatur) necquis nostro æuo usq; adeò contentiosè pertinax esse uelit, ut uulgare nostrum
 tanta copia congerieq; passim aduectum, legitimè omnino asseruerit: præsertim cum Plinius plurimas
 Cinnamoni syluas esse combustas scripserit lib. 12. cap. 20. Dioscorides sex eius genera recenset lib. 1.
 cap. 13. Theophrastus quinq; lib. 9. cap. 5. Plant. Duo tantum Plinius citato iam loco. Galenus duplo
 casia ponderè pro Cinnamomi simplo utitur. Casiam autem ueram, Cinnamomū nostrum siue Canel-
 lam uulgarem esse, supra indicauimus. Costanter tamen Amatus Lusitanus in Dioscoride monstrare uel-
 titur, nostrum Cinnamomū omnino uelut genuinū haberi debere, quod ex Zeila, magna apud Indos no-
 minis, insula importatur: negat hoc probabilibus rationibus Matthiolus. Expendant cum discrimine
 exercitati homines, & ex ingenuis mercatoribus studiose explorare discant. Qui res prauas obsole-
 tasq; in integrum reducere impostura conantur, Cinnamomū inspidum, pipere Indico, & aqua mellis
 macerant, postea siccant. Ita dolos uariè exercent prauissimi homines, & omnia ad quæstū suū con-
 uertunt. Arabes uocant Darfenā.

Acacia est ex
 spina Aegy-
 ptia, & lachry-
 ma cyanea di-
 citur.

Acaciae] Manardus epist. 3. libri 6. ueram Acaciam, id est, ex Aegypcia spina productam, quam
 lachrymam cyaneam uocauit Andromachus primus, putat in Italia deesse: cui summi iudicij, & exqui-
 sitissima eruditionis uir Matthiolus Senensis subscripsit. Ex eius fructibus recensit semine, succus expri-
 mitur, qui insolatu concretus: tum Græcis, tum Latinis, nomine sue arboris Acacia quoq; nuncupatur.
 Dioscorides lib. 1. cap. 15. modicè ruffum & odoratū, eligendū decernit. Eandem arborem Theophras-
 tus lib. Plant. 4. cap. 3. spinam simpliciter appellauit, Plin. lib. 24. cap. 12. alba, nigraq; arbore, & uer-
 ridi, in Aegypto fieri scribit. Ego autem scio hodie multas tabernas, ex spinose cuiusdam arbutula fru-
 ctibus, quam aliqui pranū syluestrem statuum, succum colligere sub Acacia titulo, quem creberrimè

Schlehen.
 Schlehen-
 dorn.

sum expertus mirificam constringendi uim obtinero, uulgus Schlehen, sicut spinam ipsam Schlehen
 dorn lingua nostra appellat. Ianus Cornarius in Cōment. suis, per locos Galeni, probabilibus coniectis
 ris, hanc Poterion Dioscoridis, quæ etiam Neuras (cuius fructum Galenus Brabylam dicit) opinatur:
 sed Tragus, ouer adicit lib. 3. cap. 23. & Matthiolus alibi, aduersus Fuchsum, constanter neminum un-
 quam Latinorū scriptorum, istum fructum pranulam ac pranulam, siue syluestre prunum appellasse,
 imò ut prunorum quidem generis existimasse, affirmat, cum pruna ferens planta, iusta arbor sit, non
 humilis spina, ex Dioscoridis & Galeni testimonio. Theocrito Brabyla sunt coccymela, id est, Da-
 mascena pruna. Consultus mihi facere uiderentur in omnimodo ipsius succi defectu, Medici, & qui
 pharnaca constituunt, si Rhos folia, aut lentisci foliorū succam, aut hypocistidem substituerent, nam
 idem memoria posteritatis Dioscorides mandauit. Hallucinatur clarissimus alioqui medicus, Ruellius
 lib. de Stirpibus 3. cap. 13. dum Acaciam ex Arabica spina fieri credit, nam Dioscorides & Plinius lo-
 cis supradictis, atq; Galenus 6. Simpl. alteram ab altera separauerunt.

Brabyla non
 est prunula,
 aut prunola
 aut prunum
 syluestre.

Galbanum.
 Celsus lib. 5.
 in malagma-
 te Entyolei.

Galbani] Maxime laudatur cartilagineum, merum, similitudine thuris aut ammoniaci habet,
 pingue, minime lignosum (sine surculis) retinens nonnihil seminis ferule, graui odore, neq; ualde humi-
 dum, neq; nimis aridum. Hæc Diosc. lib. 3. cap. 79. cui cōsensit Plinius 12. cap. 26. Quod autem nos plo-
 rung; habemus, lignosum est, fortassis Serapinum, quoniam Galbanum in Serapinum degenerat, sicut
 testatur Galenus primo Antidotorū. Purum redditur, si in aquam feruentem demittatur, deinde liqua-
 tum linteo, siue coloraro, compressu purgetur: itidem alia gummiū genera impura à sordibus uindi-
 cantur. De alijs alibi, aut diximus, aut dicemus.

Gummiū à
 sordibus pur-
 gatio.

Vinū Chium.

Vini Chii] Chios insula est Asia, ubi tria nobilissima uinorum genera gignit Galenus literis pro-
 didit, loco iam sepè ac modo quoq; citato: Primum Arnsium, quod ab ipsis est cōmendatum, nomen à
 loco ubi gignitur sortitum: nam hoc ipsum locis quibusdam in Chio prouenire testatur 12. methodi. Seco-
 cundum Lesbium, à totius insule nomine (tria etenim isthic oppida sunt, Galeno eodem lib. scribente)
 uocatur. Tertium, Tmolites, à colle qui Tmolus dicitur, denominatur. Vnum ex his si haberi possit, præ-
 stantissimū iudico: Sin minus, deligatur ad dissoluenda gummiū genera. Laudatissimū, suauissimū, uetm
 stum, non tamen amarum: in substantia tenue, colore fuluum, non album aut rubrum, aut nigrum, à na-
 tura firmū, haud facile acescens, cuiusmodi apud nos opinor Cretica pura habentur, uulgo Maluasias
 ueteribus Monobasia, quorundam iudicio, siue Arnsia uocata. De Vinis abundè docent Dioscorides 9.
 cap. 5. Plinius 14. atq; alij pleriq; locis, & nos in decimo horum fortasse locupletius exponemus.

Vina in anti-
 dotis miscen-
 da qualia.

Mel Attici.

Mellis Attici cocti] Id est, Athenis collecti, cuius quidem in toto orbe, testificante Plinio
 21. cap.

C

D

A 21. cap. 10. Summa laus existimatur. Sed quotusquisq; nostrum est, qui illius loci mel aut norit aut habeat? ac proinde deligendum, quod mediocre est inter illud, quod crassissimum & tenuissimum, sapore dulcissimum ac acerrimum, colore pallidum aut flauum, odoratissimum, pellucidum, pondere graue, sordium expers, & recentissimum, quodq; nec humectum, nec fluxum sit, nec obsequacem lentorem facile abrumpatur, sed tactum resiliat in digitos: tale à Diosc. 2. cap. 74. atq; alijs probatur. Plinius reliquos autores imitans, terna mellis genera, in quocunq; tractu gigni scribit 11. cap. 14. & 16. uernum, aestiuum, ac syluestre, quod hybernium uocat Dioscorides, & deterrimum reputatur: uernum suauius, candidius, & eximius est: melius ex noua cera, nouellisq; stirpibus conficitur: Rusum faui uitio deterius redditur Aristoteli 9. Animal. cap. 40. quippe id ueluti uinum à uase uitatur. Initio mel, ut aqua dilutum est, & primis diebus sine crassitudine cernitur, sed uicesimo maxime die spissatur. Varro lib. 3. cap. 16. Sic uel omnibus praefert, quod isthic Thymum frequens sit, & bonum, quo ad melificium nihil est celebrius. Paladius lib. 7. Titulo 7. Nobilius mel erit, inquit, quod ante expressionem secundam, uelut sponte profliuerit. Itaq; pro fermentatione, locorum natura, florum discrimine, ex quibus colligunt apes mel, uaria tur, quemadmodum Plinius lib. 11. cap. 14. ostendit. In fundo optimū censetur, cuius ratio legitur apud Macrobium 7. Saturnal. cap. 12. Pleriq; mercatorum mel Atticum alio melle locupletant, ac pro illo diuendunt. Coepit superiori etiam anno in nostrum orbem mel albißimum, durum, suauissimum, atq; uio las potenter redolens ex Hispania, Lusitaniaq; coportari, quod equidem ob singulares dotes, optimo Attico impotentiū esse nequaquam crediderim, quo ego utendum suadeo. Voluerunt autem uetustissimi quiq; huiuscemodi Antidota melle excipere, non ad saporis tantum gratiā (qui tamen insignem retinet in medicamentis propinandis utilitatem, si à stomacho comprehendit, & in actum reduci feliciter debeant) uerum insuper ut diutissime Antidota fermentata in uigore illaesa conseruentur. Hac etenim uirtute conseruatrice, mel maxime praeditum est, ut difficilima de causa, uitium aliquod contrahere, que secum commixta sunt, patiatu: siquidem putredinem ab omnibus rebus arceat, & uitia putredini obnoxia, in annos quamplurimos integra reddit. Unde & demortui hominis cadauer, ne à uermibus celeriter corrodatu, nec in putorem resoluatur, unice tuetar. Exempla leguntur apud Caelium lib. 28. cap. 27. praeterea quod uiuentia corpora in salubri securitate retineat, passim ex Auctorum testimonijs cognoscere licet. Unde constat Democritum Abderitanum insignem illum Philosophum Hippocratis coeuum, amicorum & domesticarū mulierum rogatu, solo mellis odore, tamdiu etiam uitam distulisse, donec Cerealia festa, Graecis Thesmophoria appellata, uniuersa Graecia celebrasset, postquam ad extremam senectam, ad annos uitae centum & quatuor, ut Lucianus in Macrobio suo notauit, peruenisset. Idem interrogatus quomodo corporis robur diutissime custodiretur, respondisse fertur, si corporis interna melle, externa oleo rigentur. Videbat enim uir prudentissimus, nihil esse melli comparandum in ijs rebus, quas ad sanitatem tendam homines usurpant, quam obrem eo saepissime utebatur. Athenaeo teste: Apud quem etiam Aristoxenus refert, Pythagoricos tantummodo melle & pane uictitasse, nec ipsos solum Philosophos, sed & ministros, qui haec illis in caenam apponebant, innoxios uitā transigere solitos. Quin & Lycus scribit Cyrneos, qui prope Sardiniam insulam habitauit (Corsicos latine uocant) ob id esse πολυχρονους, id est, longaeuos, quod mellis abundantis apud eos perpetuus usus esset: Similiter celeberrimo Pollionis Romuli exemplo edocemur. Haec obiter ideo dicta sunt, ut praestantissimas mellis, in uindicandis ab interitu corruptioneq; corporibus, & Antidotis conseruandis, uires indicarem. Paratur uero praesens Antidotus sequenti modo: Praedissolutis gummis in uino, & succis melle expumato calente, indeq; tritis, adiecta terebinthina: similiter siccis iuxta artē con-tusis, atq; angustissimo cribro excusis, omnia diligentissime frequenter ac simul agitentur reponanturq; uasculo argenteo: uetustate siquidem uires accrescunt, ueluti Theriacae. Lubet nunc tandem Damocratis compositionem subscribere, quam nos Anno Domini M. D. XLIX. & deinceps ex consilio quoq; Doct. D. Ioannis Echtijs, dictione sequenti publice parari Coloniae iussimus.

Mellis optimi delectus.

Tria mellis genera.

Mel in fundo optimum est.

Veteres eue antidota melle exceperunt.

Mel à putredine uindicat

Democriti seculum.

Democritus odore mellis uitā protraxit.

Thesmophoria. Democriti aetas.

Eiusdem apophthegma. Pythagoricorum uictus.

Cyrnei nunc Corsici dicuntur.

Parandi modus.

Mithridation Damocratis.

Myrrha Arabica, croci, agarici, zingiberis, cinnamomi, spicae nardi, thuris, thlaspeos, sing. drachmae x. Seseleos, opobalsami schœnu antheros, stœchados, costi, terebinthinae, galbani, piperis longi, castorei Pontici, succi hypocisthidos, styracis, opoponacis, foliorū malabathri, sing. drachmae octo.

Cassiae nigrae, polij montani, piperis albi, scordij, Sem. Dauci Cretici, fructus balsami, cypheos, bdellij, sing. drachmae septem. Nardi Celticae, gummi Arabici, petroselinij, opij, cardamomi, Se. feniculi, gentiana, foliorum rosarū, Dictamni Cretici, sing. drachmae quinque boni ponderis.

Anisi,

Mithridatis Damocratis.

ei loco oleū myrrhae, uel garyophyllorum.

ei uice macis.

nos radice pimpinellae substituimus.

*Cubebarum

DE COMPOSITIONE

* Fortè Asa-
ri, quomā te-
xtus præcus
Asterisco nõ
tatus est.

Anisi, * ari, acori, phulagapeni, sin-
gulorum drach. tres.
Mei Athamantici, acaciæ, uentris
stinci, Sem. Hyperici, singulorum

drach. duæ ac semis.
Vini quantum satis erit.
Mellis conueniens mensuras

Sit uerò id, ad species, triplum, hoc est, libra nouem, & media, atq; uncie tres: nisi quis propter delectationes & saporis gratiam, plus mellis apponere uelit. Aromata singula alijs locis dilucidè explicantur. Atq; ista summam à Doctoribus autem Medicis particulatim Pharmacopœi instituantur. Redditur post fermentationem longinquam, molle ac succulentum medicamen, sola sufficiens agitatione cum ligneo pistillo, in eodem uase, quo seruatur, absq; ullo melle.

Musa Ennea Nicolai Alexandrini.

Musa Ennea
Nicolai Alex-
andrini.

Rec. Piperis albi, grana quinqua-
ginta.
Thuris masculi, Myrrhæ, Gentianæ,
Hyoscyami, ana drac. octodecim.
Opij, drach. duodecim.
Croci, drachmas octo, & scrip. duos.

Euphorbij, aristolochiæ longæ, ana
drach. quatuor, scriptulum unum.
Mellis expumati quod sufficit, uideli-
cet libras tres, unc. duas, & drach-
mas duas. Alij addunt corticisman-
dragoræ, drach. quatuor.

CRONENBURGIUS.

Mus celebris
philosophus
Epicuri ser-
uus.

A peritissimo Philosopho Musa, Præpositi iudicio, compertum ac denominatum medicamen, nisi fortè Mus ille fuerit celebris Epicuri seruus, cuius meminit Aul. Gellius lib. 2. cap. 18. & Macrobius lib. 1. cap. 21. Saturnaliorum, ubi Mys legitur. Hoc Præpositus mutauit, subtractis serè ad triplum ponderibus, cetera omnia ab Alexandrino ipsum describente, cap. libri sui Medicamentorum 469. uelut modò recensuimus. Quod ad simplicium electionem pertinet, consule indicem: compositionis uerò ordinem rationemq; constare ijs existimo, qui superioribus animum adhibuerunt. Est ualde soporiferum, ac dubij euenus: unde non nisi summa necessitate, & industria simul usurpari debet.

Philonium Mesues.

Philonium
Mesues.

Rec. Piperis albi, Hyoscyami albi,
ana drachmas uiginti.
Opij, drachmas decem.
Croci drach. quinque.

Spicæ, Pyrethri, Castorei, ana drach-
mam unam.
Conficè cum mellis despumati qua-
druplo.

CRONENBURGIUS.

Philonium &
Narcoticis
omnibus
quando u-
tendum.

Idem autor ex descriptione Hamech filij Zachariæ ponit aliud: Rursus cap. de Fluxu sanguinis ab ore, quod Persicum nominat, hoc Bononiæ est in usu: Sed nos communiter primo tanquam uero Philonis Tharsensis Philosophi ac Medici medicamine omnibus Medicis cognito, & à Galeno ad uerbum quoq; (nisi quòd loco Castorei Euphorbium habeat, sicut etiam legitur apud Aëtium 9. cap. 32. & Marcellum Medicum lib. de Medicamentis, cap. 22.) de Compos. pharmacorum per loca 9. cap. 4. ex eodem ænigmaticè transcripto, utimur, quod ipsum Asclepiades & Andromachus pararesolent. Paulus lib. 7. cap. 11. Galenum imitatus est, Similiter Actuarius, Nicolaus Alexandrinus cap. 774. & Myrpsus Antidotis 243. ac 383. Atqui Aëtius Philonis successores florem Iunci odorati, Castiam, Amomum & Costum: Alios Myrrham, & Castoreum: plurimos ipsorum, neq; id malè etiam, semina familiaria, utpote Apij, Cumin, Anisi, Dauci, & Petroselini admiscuisse scribit: sicut etiam uidere est apud Nicolaum Alexandrinum cap. 771. ac sequentibus. Item Myrpsus Antidotis 242. & 244. quos sequuntur Rhaza 9. ad Almanforem, cap. 71. Serapion Tract. 7. cap. 8. in Romanum ac Persicum distinguens, & Auicenna lib. 5. summa 1. Tractatu primo. Ceterum eo uti oportet, ex Galeni præcepto 2. ad Glaucanem, omnibusq; ex Opio confectis & Narcoticis, non statim, sed post tempus Compositionis annum, aut omnino semestre. Et 12. Therapeutices Methodi, omnia id genus, inquit, magis sunt salubria, si post annum à compositione sumantur, ueluti quod ad Philonem referunt autorem, quod ad dolores ex sensus torpore sedandos, nullo minus est celebre. Ac mox: Philonis medicamen etiam, si duorum triumue aut quatuor annorum sit, multo sanè est melius: sed nec inuile tamen sequentibus annis, ad decimum usque, & c. Nam si quis mox ut sunt composita eiusmodi Antidota, imprudenter in corpus ingerat, ratione narcoticorum & refrigerantium medicamentorum, natiuum corporis calorem obtundentium, mortem pro salute frequenter infert: sed eadem tamen diuturna fermentatione, simplicibus interea mutuo & agentibus ac patientibus, coctionem, & ueluti unam, aut symmetriam quandam consequuntur.

Fermentatio
nis in Narco-
ticis necessi-
tas.

A sequuntur, unde quoque praestantiora ea euadere planè necesse est. Oportet in eundem finem ingredi-
entia, iuxta doctrinam initio Aromatici Rosati tradendam, tenuissimè conterere, ut in paruos meatus,
& longè positas profundasque partes stupefaciendas penetrare aut pertrahi possint. Atque ista non tantum
in presenti, uerum adhuc in prioribus, & mox sequentibus pharmacis diligentissimè curare est opus.

Ingredientia nota sunt: Addam de Pyrethro, quod à Romanis Herba saluaris, quibusdam Tarcon
uocatur. Pingitur à Dioscoride 3. ca. 69. Annis quinq; seruatur. Subinde in hortis nostris, & incultis
crescens, Ptarmice absque dubio est, ac mitius linguam mordet, & minori in gustum seruore irruit, quàm
uerum pyrethrum: Sternutamentariam plerique rectissimè uocant, ex re ipsa: Vulgò Bartrum,
& Sanctraut.

Pyrethrum
Herba salua-
ris.
Tarcon.
Ptarmice.
Sternumen-
taria.
Sanctraut.
Requies My-
repsi.

Requies Myrepsi Antidoto 205.

Rec. Rosarum, uiolearum, opij, hyo-
scyami, papaueris albi, mandrago-
ræ, nucis moschatae, Seminũ Sca-
riolæ, lactucæ, portulacæ, psyllij,
cinnamomi, zingiberis, ana drach

mam unam, & semis,
Santali albi & rubri, spodij, tracachã
thi, ana scriptul. duos, grana quin-
que.
Zacchari candi, cathmam unam.

CRONENBURGIUS.

Prepositus aliter pondera disponit, & zingiber non habet, nos Græcum imitari maluimus, quàm
nescio quem Prepositum. Quòd autem scribit, Rosarum, uiolearum, De floribus intelligo. Hyo-
scyamum, & Papauer, de seminibus albis. Cum mellis faui expumati, uncijis octo, ac semisse, atque Opio
uino dissoluto, & Spodio per se trito, omnia miscantur.

Theriaca Andromachi Iunioris, ex uiperis,
dicta Galene.

Theriaca An-
dromachi Iu-
nioris.

Rec. Trochiscorum scilliticorũ, dra-
chmas quadraginta octo.
B Troch. Theriacorum, id est, ex uipe-
ris, malagmatis hedychroi sicci, pi-
peris nigri, opij, ana drach. xxiiij.
Foliorũ rosarum siccarũ, scordij Cre-
tensis, napi seminis, siue Buniadis
agrestis, ut Aëtius habet, rad. Iri-
dis Illyricæ, agarici Pontici, cinna-
momi, dulcis radiculae succi, opo-
balsami, ana drach. xij.
Myrrhæ, croci, zingiberis, * Rheu-
pontici, radic. pentaphylli, nepete
sicca, marrubij, petroselinĩ semĩ-
nis, stoechados, rad. costi albi, pipe-
ris albi & longi, dictamni Creten-
sis, iunci odorati floris, thuris ma-
sculi, terebinthinæ, casia fistulae,
nardi Indicæ, ana drach. sex.
Comæ polij Cretensis, Seseleos, sty-

racis, thlaspeos seminis, ameos, co-
marum chamædryos, chamæpity-
os, hypocistidis succi, malobathri,
nardi Gallicæ, gentianæ, rad. anisi,
rad. meui Athamant, fœniculi semĩ-
nis, terræ lemnia, * chalcitidis to-
sta, amomi, rad. acori, rad. phu pō-
tici, balsami fructus, hyperici semĩ-
nis, acaciæ, gummi, seminis carda-
momi, ana drachmas quatuor.
Dauci seminis, galbani, sagapeni,
popanacis, bituminis Iudaici, ca-
storei, centaurij tenuis siccati, ari-
stolochiæ tenuis siccatae, ana dra-
chmas duas.
Mellis Attici, drachmas centũ quin-
quaginta.
Vini ueteris odorati quantum dissol-
uendis gummis ac liquoribus satis
fuerit.

* Hanc omit-
to, causam e-
tici, balsami fructus, hyperici semĩ-
nis, acaciæ, gummi, seminis carda-
plicabo.

* id est, rheu-
barbari no-
stri.

CRONENBURGIUS.

Hæc sunt illius uiri uerba, sicut refert Galenus primo de Antidotis: & similiter ad Pisonem ex An-
dromachi Senoris scripto carmine, nisi quòd hic quatuor Sagapeni drachmas pro duabus aduiscat:
& amplius ad Pamphitanum, præterquam quòd centunculum habeat adiectum: Damocrates item in
Simplicibus cum Andromacho conuenit, exceptis gummi & centaurio: insuper quando hic drachmas
quatuor, ille duas, Rursus quando hic duas, ille unam iniicit. Porro quam deinde Galenus adscripsit
Theriacam, non recipit nepetam, chamædryn, gentianam, acaciã, & hypericon. Refert quoque Aëtius
lib. 13. cap. 11. Theriacam Damocratis, quæ nihil ferè cõmune habet cum alia: Idem de Oribasio
est iudicium. Nicander in Theriacis suis, uidelicet in eo libro, quem Venenatis animalibus dica-

Theriace ua-
rietas.

DE COMPOSITIONE

uit, diuersimodè pingit. Ad eundem modum Aëtius capite libri 11, 106. & 107. In plerisque uariat Paulus septimo, cap. 11. In paucis Actuarius & Myrepsus, in paucissimis Nicolaus Alexandrinus cap. 897. Ceterum Auicenna tres nobis Andromachi descriptiones assignauit, quarum ne una quidem ueram lectionem retinuit. De suo autem penu, Theriacam cum additione magnæ ac paruæ prompsit:

Theriacæ multa.

Huic uicinus Serapion est. Celebrantur præterea diuersis autoribus diuersæ inscriptiones, nempe Mithridate, Antipatre, Aelio Gallo, Euclide Palatiano ardentissimo Socratis auditore (uelut Gellius autor est sexto, cap. decimo) Zenone Laudaceo, Claudio Apollonio, Antiocho rege, Hera, Xenocrate Platonis discipulo, Magno, Scribonio Largo, Nicolao, Esdra (cuius Auicenna meminit) & Alexandro. Quas omnes longum esset, ac haud dubiè legentibus fastidiosum hic recensere: quia inusitata neque etq; hodie iacent, atque unica illa Andromachi celebratissima efficacissimaq; comperta perman-

Vitistheriaca uocatur.

sit. Lego autem apud Thasos, ex Plinio lib. 14, cap. 18. uitam uocari Theriacem, cuius uinum atq; uua contra serpentium ictus medetur. Fuit insuper, eodem teste lib. 20, cap. ultimo, clarissima aduersus uenenata animalia compositio Theriacæ, uersibus in limine ædis Aesculapij incisa lapidi. Lego adhuc apud Auicennam 2. Canone, squillam Theriacam, similiter Opopanacæ cum Aristologia appellari, Amplius apud Gal. 12. Methodi, Allium rusticorū Theriacem. Præpositus scripturam suam ex Galeno commemorat, quam ut hæc nus uisitatissimam habuerūt officinæ, ita nunc maximè negligendam omnibus esse suadeo, cum sit peruersissima ac mendosissima. Atq; ista de eius uarietate sufficiant. Ceterum hæc

Theriacæ hodie pessimè frequenter fieri.

compositio multis nominibus laudatissima, & ab autoribus magnificenter celebrata, pessimè, pro maximo ob detestandam quorundam hæc ætate medicorum negligentiam. Conqueritur multis locis Galenus non solum myropolas, sed insuper optimos Medicos suo tempore, in eius compositione peccare, cum tamen minori tum labore, tum dispendio simplicia, ex quibus constat, haberi poterant; ac minores in ijs cognoscendis dignoscendisq; erant errores. Nunc autem plerisque rebus genuinis carentes, & si maxime haberi possint, eas negligentes, adde, & uerum conficiendi modum spernentes, quomodo, obsecro, absolute ac sinceriter componi à consuetissimis officinis possit? Præsertim cum ferè nemo principum, aut rerum publicarum gubernatorum, in nefarios illos Amidotorum corruptores & circumforaneos præstigiatores, in publicis foris, ubique Theriacam, uelut unicum thesaurum prædicantes, animaduertat. Haudquaquam is erat olim apud nobilissimos, ac uitæ humanæ amantissimos uiros mos, quum ne unquam quidem hominum præterquam medicis imperatorijs, aut horum singulari priuilegio donatis, Theriaces compositionem aggredieret: Tanta fuit eius paranda sollicitudo & cura, nunc uerò passim pro cuiuslibet penè arbitrio corrumpitur: ò scelus omnium pestilentissimum. Vnde extat celebris ac nun-

Leonice censura de Theriaca.

quam satis laudata Nicolai Leonice, de ea censura, quam hoc loco apponendam, ut multorum corruptela detegatur, opere precium duxi. Nos, inquit, Theriacam contra uenena, ab Aegyptijs magno enimus precio, cuius potissimam partem, quam Basin uocamus, illi adhuc ignorant, præter multa alia simplicia medicamenta ad eandem compositionem necessaria: quæ hæc nostra ætate, neque à Græcis, neque à Latinis, nedum à barbaris cognoscuntur, quorum etiam uel unus defectus (si Galeno Medicorum principi credimus) potest totam compositionem peruertere. Sic ille. Atqui hoc mihi uidetur

Varietas scriptorum multplex.

omnium esse perniciosissimum, quòd quidam rem maximè seriam tractantes, ut pote aut de conseruanda hominum uita, aut de morbis expugnandis in paucis conueniant, sed pugnantia dissimiliaq; inter se multa sonent: cumq; uiri sapientes ac Medici uocari gaudeant, nequaquam in iisdem eadem probent & statuunt: An eiusmodi alat celeberrima Colonia, non ausim dicere, nam obsequium amicos, ueritas

Autoris in deligendis simplicibus studium.

odium parit. Nos uerò quoad fieri potest, Galeni & aliorum Græcorum præcepta obseruare diligentissimè conabimur, omnium præstantissima medicamenta simplicia, atque maximè recentia uigilantiq; diligentes. Valde enim uetusta iisdem autoribus, & quotidiana de medicamentorum facultate experientia iudicante, omnino fugientes, non tantum in hoc amplissimi effectus pharmaco, sed etiam omnibus alijs: quæ uidelicet succi, liquores, flores, folia, fructus, radices, & semina existunt: quando sanè

Metallica uires uetustate remittunt, Medicamenta efficacissima.

metallica ipsa per longioris temporis situm, uires suas amittunt. At efficacissima sunt, quæ proprium generis sui odorem habent ualensissimum, quod ex multa rerum inspectione singulis fit perspicuum, quæq; gustus odorisq; qualitatem sortiuntur optimam. Nam quid literarum duntaxat monumentis consisti (Platone autore eminentissimo scribente) absque rerum intuitu, res ipsas animo solum reuoluunt, sæpè falluntur: & opinionem uerius, quam ueritatem mentibus tradunt. Quamobrem sanè & sensus

Ocularis inspectio in rebus cognoscendis necessaria Lib. 1. de Antidotis,

ipsius iudices statuere, & multa frequenter uidisse, gustasse, olfaccisse conuenit, præcipuè optima, & quæ longo tempore experimenta ab origine sui ipsius exhibuerunt, unoq; consensu à medicinalis materia peritis commendata sunt. Nam uti quispiam genuinos fratres simillimos quidem semel aut bis uident, nequaquam interstinguit: ita ex necessarijs nemo est, ut pote sæpè uident, qui de iisdem hællucinatur: Sic certè nos in hac parte fecimus, nosmetipsos exercemes: & ut supremas nullo pacto agnoscimus, ita infimas (absit inuidia uerbo) iam dudum superauimus, quippe qui frequentissimè præsertim compositionum constructionibus adfuerimus, resq; ipsas oculis nostris conspexerimus: Ac præinde quamplur-

A quàm plurimorum simplicium cognitionem, ipso rerum usu, visu ac tactu, assequuti sumus. Atque id summopere (quanquam nostro ævo penè negligatur, ne dicam contemnatur) in Medico, & pharmacopœo, est necessarium: quoniam absque dubio tanta est nunc apud exteros mercatores, in exponendis uendendisq; rebus usui medico conuenientibus, astutia, aut uerius nequitia, ut frequenter prudentes, & supra mediocritatem exercitatos, in eiusmodi decipiant: Itaque non ociosos spectatores, sed curiosos negotiatores in emporijs Pharmacopolas esse oportet. Idem quoque nos animaduertentes, diligenti quàm maxima Theriacam, à Therio seu uipera nuncupatam, atque ad Andromachum seniorum Neronis Medicum carnine primò, consequenter pedestri sermone ad iuuiorem, citra omnem controuersiam ab omnibus ueteribus relatum, ad superiorem scripturam preparandam monemus, quam ille à tranquillitate Galene uocari dixit: cuius admiratione ductus Galenus ita de ea scribit: Quum multa discordia sit, circa Theriacas descriptiones, nos Andromachi descriptionem, ut longè optima utimur, que etiam in regum usus paratur. Hac quoque misbridades Rex semper uti solitus est, ut testatur sermo de Antidotis, quanquam textus ille mirè deprauatus sit.

Quid Medicum & pharmacopœum facere ex officio deceat.

Andromachus senior Neronis medicus.

Restat nunc tandem simplicium cognitionem, ex optimis quibusque notis, edocere.
Pastillorum, scillicetorum & theriacorum] De utrisque dilucidè dicemus lib. 6.

Magma hedychroum.

Magmatis hedychroi] Constantius Constantinus Theriacam ex Andromacho referens, trochiscos Halicaronis habet, quos in sermone processu pingens, haud dissimilem cum hedychroo compositionem facit: sed ut in rebus dubijs, sine auctoritate nihil est affirmandum: Ita sit ut Galeno, cuius doctrina & in ambiguis fides est perspecta, omnino accedamus, qui genuinam eius descriptionem ponit, quam nos dum ex Corallo pastillos scribemus, ascribamus. Atqui uulgaria exemplaria legunt trochiscos Dia Coralla, pessimo errore: sunt que trochiscos Alindaracaron, non minori inscitia, quum neutra uox apud recentiores, aut insuper hic apud Andromachum, aut uetustiores Græcos habeatur. Non immerito igitur me humane sortis miseret, quam sub Auicenna miserè non tanquam principe (sicut eum Medicorum quidam appetunt) sed tanquam tyranno, capitaliter periclitari uideo: legendum itaque Magma hedychroum, de quo Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem, ac primo de Antidotis. Nescio autem qua ignauia uocem hedychroon in Dia Coralli corruperint ignauissimi interpretes. Plura in trochiscis Dia Coralli.

Error pudentus in hac compositione detectus.

B Myrrhæ] Puta pinguisime, gratissimi odoris, nullo alio liquore uitiata, de hac alibi plenus.

Myrrha. Crocus.

Croci] Tum flauissimi, tum odoratissimi, ac longo tempore, in uigore suo, persistentis, nempe Orientalis optimi. Tria eius genera proponit Dioscorides primo, cap. 25. quem imitatur Plinius libro 21. cap. sexto. Depingitur Theophrasto sexto Plantarum, cap. sexto: Coryceum, ut omnium optimum, prædicant omnes: uulgo celebratissimus habetur Aquilonius, colligitur quoque in Viennensi Austria agro, & plurimis Germaniæ superioris tractibus laudatissimus. Facile teritur sicili testâ sole, uel paucissimo igni siccatus, estq; identidem creberrimè uersandus, alioqui uisionem patitur. Fabulam Croci festiuissime canit Ouidius quarto Metamorphosèos.

Opobalsamum uerum ad nos non perferitur.

Opobalsami] Germanum ac uerum ad nos non adfertur, id dilucidè in oleo Balsami monstrabimus. Rectè dixit Fuchsius, & ante illum Manardus, hoc totum huius Antidoti præcium auertere: Duodecim enim drachmas, præter id quod in Hedychroi confectionem inditur, tota Andromachi compositio recipit. Cordus oleum Garyophyllorum substituit, nos ex myrrha paratum, aut ueram Stacten.

Pentaphylla. Terebinthina.

Pentaphylli] Illius uel delictæ, quam passim Tormentillam dicimus: de qua fufius cõmodo loco.
Terebinthine] Eligenda est alba, pellucida, coloris uirei, cœrulea, odorata, potissimum odore terebinthi. Huic proxima habetur, ex Larice arbore, Germanicè Letchenbaum, à Vitruuio imprimis laudata. Quam sæpè ad nos conuehant ex Dania & Suetia nauatæ, ex Abiete resina est, ac peior ut que gustu mordacior, sensu acrior, atque odore grauior. Quapropter errorem uitare discant Myropole. Tractant Terebinthum Dioscorides primo, cap. 76. Theophrastus in masculam, & foemineam, cuius duo sunt genera tertio Plantarum, cap. 13. & Plinius eundem imitatur 13. cap. sexto, distinguunt in Officinis Terbentina, uulgo Terpentem.

Cassia fistula nostra ueteribus incognita, & quid illi intellexerint.

Cassie fistulæ] Quam communiter hac uoce, & Cassiam in cannis appellamus, Galenus, & ante ipsum Dioscorides atque Hippocrates, omnesq; Græci ueteres ignorarunt. Quoties itaque apud antiquos, hoc est, qui ante Galenum scripserunt, Cassia syrinx, id est, fistula legitur, semper oportet Cassiam odoratam, siue exquisitissimum Cinnamomum nostrum intelligere. Nec obstat, quod igitur serè scriptum sit, & bis idcirco idem unam ingredi compositionem: Nam hoc fit, quoniam nos uerum Cinnamomum non habemus, aut saltem minus præstans. Non igitur delinquit, qui duplum Cinnamomi nostri, loco Cassie syringe supponit, quum Dioscorides etiam duplum Cassie (quam Cinnamomum uulgare alijs docuimus) Cinnamomi uicem supplere scriptum reliquerit ad finem ca. 12. lib. 1. Aut qui id nolit, carpeforum fructus, quos Cubeas Officina ex Arabibus instituta nominant, substituat: quippe Carpeforum, ceu optima Cassia (Galeno teste) uiribus nihil est infirius: Et Carpesij du-

Carpeforum fructus Cubeas sunt Arabibus.

DE COMPOSITIONE

- plum pro cinnamomo, indidit Quintus Medicus, quemadmodum 7. Simpl. idem tradit, 1. de Amidost. 3. per locos, cap. 1. Quidam ponunt aequale pondus seminis cardamomi. Ingens illius proventus est in Sida Pamphilia, ob id uilissimo isthic precio uenditur. Caterum fructus istiusmodi à Græcis Carpesium appellari, et Aëtius, et Actuarius, in plerisque compositionibus suis comprobant, ex sententia Hermolai Ruellij et Fuchsij, quam tamen ut mendosam ac friuolam Matthiolus cap. 10. in Dioscoridem reiecit.
- Scrapionis error.** Decennium seruari possunt. Scrapion Cubebas, oxymyrsinem, id est, rusci fructum, et Carpesium igna uiter confudit, quem Fuchsius Paradoxorum suorum lib. 1. cap. 31. taxat.
- Thlaspi.** Thlaspi] Dioscorides 2. cap. 148. Plinius 27. cap. 13. duorum generum asserunt: alterum quidam Persicum Sinapi uocant. Leonhartus cap. sui uoluminis 114. in latifolium et angustifolium distinguit. **Sinapi Persicum.** Scrapion cap. Simpl. 359. nomine Nasturtij tectorum designat: In Theriaca scriptura idem, et Aucenna Nasturtium album uocat. Primum genus Thlaspi, Germanicè Bauren Senff, Rusticorum sinapi: alterum Besemtraut, id est, scoparia herba. In utriusque penuria Nasturtium agreste, Brunckes, aut sinapi absque errore constitui posse arbitror, quoniam similes, id est, acres facultates obtinent. Amiquo **Nasturtium tectorum.** Herbario, propter formæ similitudinem, Bursam pastoris uocare placuit, (de qua nos in Vng. Mar.) quamuis uehementer differant. Qui uincetoxicum credunt, prorsus etiam falluntur, cum diuersa utriusque sit figura, sicut ab autoribus et re ipsa edocemur. Trallianus interpres Torinus Pedem gallinacium cap. 26. lib. 3. infideliter uertit: Ita uariè hæc herba explicatur, sed ut etiamnum intelligatur penè à paucissimis. Nos uerò Colonie uerum Thlaspi agnoscimus, reperiturque iuxta uias, et semitas oppiduli Brielenfis, ubi propter ignorantiam conculcatur, sed præstantius est Creticum et Cappadocium, aut in eius penuria, italicum, solo, ac Vere sicco collectum.
- Chamæpitys & aiuga, thus terre, abiga. sua arthetica.** Chamæpityos] A Dioscoride Aiuga et Chamæpitys inscribitur lib. 3. cap. ultimo: Insuper Plinio Thus terra, 24. cap. 6. Apuleio Abiga, cap. 26. quibusdam lina arthetica. Hæc herbula passim in segetibus ac uineis crescit, cuius folia picam olent, stoculis subglaucis, semine iuxta alas pusillo. Sanè ista diuersa est à uulgari Chamæpity, que in Trisagnum censu comprehenditur, ut supra quoque in dica uimus. Fuchsius tria eius genera, cum Dioscoride atque alijs constituit, cap. 339. Quomodo autem distingui singula queant, etiam Ruellius 3. cap. 75. docet. Nos ueram Chamæpityn nouimus, Germanicè yelenger ye lieber. Ad nos abundanter ex terra montana citra Rhenum Herbarij perferunt.
- Malobathri.** Malobathri] Sic uocatur à Dioscoride lib. 1. cap. 11. Phyllon à Paulo, folium Indi ab Officinis. Hoc carere Manardus nos putat, et toto uite sue tempore uix unum folium eius uidere potuit. Brasawolus uulgaria folia nostra, foliorum nucis similitudinem habentia, Garyophylli esse affirmat. Sunt qui Berum sine Batrum ab Indis: sunt qui Arabum Tembulum arbitrentur. Plin. lib. 12. cap. 27. duorum generum meminit, arborei, ac palustris. Amatus folium illud Ancone haberi, ex Olyssopona aduectum scribit. Ego autem in eius penuria Castiam odoratam, uel Indicam nardum supponerem, Galenum secutus octauo Simplicium, aut Macim, uelut Auicenna ait 2. cap. 259.
- Terra Lemnia historia.** Terræ Lemniæ] Hæc Officinis Terra sigillata dicitur, à Dioscoride quinto, cap. 63. ac Galeno 9. Simpl. cap. de Differentijs, nominatè passim terra, nominum, et formationis discrimina referuntur. Eam cognominant quidam Milton Lemniæ, id est, Rubric à Lemniam (quoniam rubeat) alij Sphragida Lemniam, quasi sigillum Lemni insule, quoniam Diane imaginem impressam habebat. Dioscorides Sphragida egos, id est, sigillum capre appellat. Quapropter manifestum sit, neque eodem signo notatam, neque eodem ritu paratam olim fuisse, siquidem Dioscorides sanguinem Caprinum quoque recepisse testatus est, quod tamen uanum, Galeni in Lemnum, ad ciuitatem Hephæstiada, nauigatio comprobauit. Auicenna Lutum sigillatum dixit. Non desunt hodie uiri docti, et gnari Pharmacopole, qui genuinam Lemniam, magna equidem constantia eam terram adstruunt, que Turcicis characteribus impressa, per mercatores exteros, studiose comportari iam dudum ad ora nostra coepit: sed id, ut quadam enus concedam, ita adduci non possum, ut illam ipsam, Lemniam sphragidem (quam patrio quodam ritu, pimentis additis, Galeni etate, colligebat sacerdos) siue Bolum, siue Lutum Armenicum legitimum synce risimumque (quod ex sola Armenia eodem autore adfertur) esse existimem: siquidem hoc colore est pallido, ochrea instar, non autem impense rubro, ut ille dicebat, et nos oculari fide spectamus. Quin et Lemniæ etiam Sphragidis uehementer rufescebat, non subrufescebat, uelut illa passim nunc Turcica dicta uisitur. Proinde fateri oportet, hanc neque Lemniam sphragidem Galeni, neque Bolum Armenicum dici posse. Huic sententiæ meæ ad stipulatorem habeo clarissimum Medicum Andream Matthiolum, cuius uerba, quoniam imposturam omnem simul, ac rei ueritatem indicant, hic adscribere operæ precium omnino iuxi. Sunt autem hæc: Qui Lemnum incolum mercatores, cum sciunt Armeniam terram ad nos non aduehi, lucri proinde dulcedine, ex una tantum terra duas faciunt. Quippe sincerissimam terram Lemniam, extra insulam, Constantinopolim comportant, et pro Armenia uendunt, emptoribus suadentes, eandem eò ex Armenia comportari. Quam uerò in Lemno pro Lemniæ exhibent, ut colore ab altera differat, eam cuida alba terra mihi nascens miscet: quo fit, ut longè minus quam syncestra rufescat. Hanc itaque legitime sphragidis loco supponunt, hisce adulterijs permixtam: quam etiam sigillis

figillis obfirmant, ut inde impostura maius lucrum accedat, signo magis quam medicamento fidentes. Ceterum cum hac impostura a pluribus modis deprehensa sit, qui fraudem non ignorant, relicta uulgaribus Medicis, quae obfirmata conuehitur, ubi Lemnia sphragide sit opus, Armenium bolum falso uocatum sumunt, praestantissimum scilicet: quod pro certo habeant, hunc legitimam esse sphragidem Lemniam, quam miris laudibus extulere ueteres ad uenena, et uenenosorum animalium ictus. Sic ille. Ex quibus uerbis manifestum fit, haecenus tanquam ueram Lemniam, ab omnibus doctis et Officinis usurpata, et signo Turcico uenundatam, adulterinam esse. Contra Armeniam titulo uocatum Bolum, in frustula et glebas (quare Actuarius Armeniam gleba uocatur) comportari coeptum, praestantissimam, atque adeo legitimam fore sphragidem Lemniam, quam huic loco, ut rem germanam apponere, est necesse. Itaque cineream illam terram uulgarem, uidelicet litera et insignitam, ceu rem prorsus inutilem, ac fraudulenti uitiata abijciamus. Porro quos omnis generis Rubrica differentias discernere iuuat, ex nemine dilucidius totam earum historiam cognoscent, quam ex Georgio Agricola, uiro immortalitatis gloria dignissimo, ut qui non modo celeberrimo medicinae studio, sed incredibili insuper Philosophiae, atque adeo indefatigabili metallorum ac subterraneorum omnium notitia, orbi innotescere et potuit, et uoluit.

Georgii Agricolae laus.

Chalcitidis tostae] Chalcitis, autore Dioscoride lib. 5. cap. 63 praefertur et similibus, friabilis, nec lapidosa, nec inueterata, intercursaueibus oblongis splendentibusque uenis. Promptissime haec liquefit. Dicitur etiam lapis erarius, quoniam in erariis metallis inuenitur, et ex ipso aes coquitur, ut scribit Plinius lib. 34. cap. 12. Ego si quid per coniecturam diuinare possum, chalcitum arbitror chalcantum suae uitriolum Tabernis nostris album uocatum, nam dubium nullum est, quin uitrioli species sit, si rem ipsam cum scriptura Dioscoridis, Plinij, ac Galeni, conferamus, quum chalcantum etiam in chalcitum transeat, et multo maxime, si quotidiano experimento, in iisdem uenis, et chalcantum et chalcitum inueniri cogitemus. Porro uitrioli uox Mauritanis esse mihi uidetur communis, uelut Latinis chalcitis, complectiturque tria metalli genera, nempe sory, enalcitum, et Misyri, ut ex Galeno nono Simplicium intelligo. Etenim non nisi ratione loci, et maioris minorisque, aut tenuitatis, aut crassitudinis substantia differunt: quia Galenus omnia unico bolo conineri didicit, ac eiusdem generis facultatis esse definiuit loco supra dicto, et amplius libro quarto per genera. Plinius pro chalcite aes numerauit. Coniecturam hanc meam auget, quod peculiariter chalcitis, oculorum medicamentis, insigni utilitate admiscetur, auctorum testimonio, cuiusmodi usum, album translucidum uulgo in uino maceratum, obtinet.

Chalcitis.

Lapis erarius.

Chalcitis est uitrioli species.

Vitrioli uox apud Arabas est, sicut chalcitis apud Latinos.

Quare etiam passim Weisser Augstein uocatur nostris. Accedit liquefendi promptitudo, qua polere debet. Sed ista uelut arbitrarium, non necessarium esse uolumus, quia ego meam in huiusmodi rebus inopiam, haudquaquam copiam confiteor, sicut etiam plenius libro septimo dicam. Ceterum uisionem eius a Dioscoride petemus, quod usus eius securus existat, nam cruda, id est, ignem non experta, tantam uim exerit, ut crustas molitur. Testis est locupletissimus Galenus nono Simplicium, et sexto per loca, cap. tertio. Sed nisi coloris gratia, Andromachus chalcitum hoc loco ponat, non uideo cur expetatur: ex hac enim nigredinem accipit, quam nostro aeuo passim omnes in Theriaca inepte desiderant, eum tamen Galeno etiam docente, medicamenti facultas nihil alteretur, etiam si non indatur. Qui Theriacam factitare assueuerunt, chalcantum, seplasis uitriolum Romanum appellatum, paululum torrent, donec ruffescat, atque ita compositioni huic inserunt. Cordus Valerius doctus imprimis et diligens iuuenis, quem mors disciplinis inuida ac uiolenta, aetate flore meae (dum in Italia medicinae incumberens, non ita diu fuisset) rapuit, cum chalcitide, et sine ea parauit, atque hoc modo elegantiores saporem obtinuisse comperit. Idem audio a peritis Pharmacopolis affirmari, itaque ego quoque malim eam omitti.

Chalcitis cur in Theriaca ponatur.

Cordus Valerius doctus iuuenis.

Gummi] Plurime arbores, gummi siue lachrymam congelatam producant, et pleraque resinae: quales sunt, Amygdalus amara, Cerasus, Iuniperus, Prunus, Vitis, Olea, Nux, Ulmus, Sarcocolla. Quod uero nostrum uulgare gummi, tam diuersos habeat colores, arborum diuersitas in causa est, e quibus colligitur. Marcellus Virgilius ex Acacia siue Aegyptia spina gummi recte uocari existimat. Sed quomodo huius gummi erit, quum ex diligentissimis Simplicium Medicamentorum inquisitoribus nemo ipsam unquam arborem uidisse se, aut qui uiderit audiuisse, scripserit: itaque minime audiendus erit Marcellus, sed potius credendum esse simpliciter Graecis gummi uocatum, ut ex Galeno 7. Simplicium edoceri potest, de gummi differentia. Non tamen me fallit, Officinas nostras omnes de gummi Arabici cognomine intelligere.

Gummi ex multis arboribus colligitur.

Marcellus Iapfus.

Sagapeni] Dioscorides lib. tertio, cap. 77. optimum esse ait, splendidum, foris rufum, intus album, acre, odore medio inter Silphium ac galbanum, facile aqua aut uino dissolubile: picturam tamen neque ipse, neque Plinius 19. cap. 80. aut 20. cap. 18. representarunt. Verius Sagapeni succus dicitur, de quo Galenus octauo Simplicium. Medicamentarij nostri res sepe, et nomina sepius corrumpentes, Serapinum scribunt.

Sagapenum.

Bituminis] Quod Latini Bitumen, id Graeci Asphaltu dicunt: succus est pinguis, diuersis nominibus, propter ipsius uarietatem, ac linguarum multitudinem appellatus: nam et Naphtha, camphora, et tiones.

Bituminis et Asphalti diuersa appellationes.

DE COMPOSITIONE

Pissasphaltus, gagates, samothracia gemina, succinū, ambra, & pleraque alia res, isdem uocabulis sunt proscripta. Est autem genere duplex, liquidum ac densum. Illud uario colore uisitur: etenim aliud candidum, quod Babylonij idiomate suo Naphtham uocant: Id quoniam pingue adeo est, ut oleum iure uideri possit, quibusdam oleum appellatur, & nunc Petroleū, quod ē petris multis modis effluit: qua quidem uoce, & id quod in Mutinensi agro sponte profluit rufum aut flauum, ex monte Gibio uenit. In mare Germanicū candidum effunditur, ex quo succinum fit. Aliud præterea in cinereo uidetur candidum, quod concretū Arabes Ambram dicunt. Est insuper fuluum, est nonnihil coeruleum, est purpureo colore splendens, quod Iudaicum nuncupatur, ceteris præstans, autore Diosc. i. cap. 83. Est alio atque alio colore, pro locorum diuersitate, in quibus scaturit. Est alterū durum ac nigrum, quod copiosissima uectura, ex Orientalibus plagis, ad nobilissimū Amstelredami portum in Hollandia, mercatores ceteratim conuehant, adeo ut eiusmodi merce tantum naues suas onerent. Galenus in marina aqua, in Apollonio Epiri, & per alia loca, aquis sponte nascentibus, ceu spuma quædam innatans, reperiri scriptum reliquit. **Simpl.** Quamdiu inuolat molle est, ubi exemptum fuerit, fit pice sicca durius: imò si diu in uas relinquitur, spissatur: Rursus igni facile liquefit, atque ablatum denuo concrefcit. Coquunt hoc bitumen liquidum, operarij nauarum, in æneis cacabis aut ferreis, ad spissitudinem, quotidianum profusus opere. Quod autem ex fontibus manat, interdum ita crassum est, ut limus possit uideri, attamen postea dissoluitur, ut modo diximus. Ac Plin. 35. cap. 15. alibi Limum, alibi terram esse scripsit. Bituminosi uero lacus multi sunt, uerum maxime insignes in Iudæa, ideo Asphaltites dictus, et Mare mortuū: ita uocatum, ut Solinus, Iosephus, Iustinus, Plinius, Egessippus, & Galenus quoque 4. Simpl. cap. 19. atque alij historiographi censent, quod nihil in eo uiuum submergitur, propter magnam quam habet salis copiam, unde etiam grauisima ea aqua habetur: aut ob minimum motum, aut quod nullum in eo neque animal, neque planta inuasi conspicitur. Porro bitumen omne pingue est, facileque accenditur etiam in aquis, quarum humore pascitur, ut quam diutissime permaneat, & non nisi rebus siccis extinguitur. Reperitur quoque bitumen fossile terrenum, quod terra Ampelitis dicitur: Germani ex lapide & carbone pronunciant **Steinöl**, copiose in Leodiensi nobis contermina ditioe effoditur. Porro bitumen, si tam fuerit durum, ut poliri queat, Gagates appellatur, & Obsidianus lapis, ex quo peregrinantes mendici, inter alia reliquonia sua ostenta, imagines sæpe in pileis aut pectore gestitant, potissimum qui D. Iacobum Compostellanum salutarum, in cuius uicina opinor magis abundare. Mulieres ubique gentium, ex eodem pertuso, & in licijs conserto precarias habent corollas, quæ quoquoersus mittuntur, nostri Gittenstein sonant, alij Schwarzex Agatstein. Qui plura de eo cognoscere cupiunt, legant Gal. 9. Simpl. cap. de Lapidibus, Dioscoridem 5. cap. 92. Solinū cap. 25. Diodorū Antiq. gestorum lib. 3. cap. 15. & Marbodeum cap. 29. Peruicose quidam Achatem, pro gagate usurpant, qua de re Aloisius Mundella epist. 4. differuit. De Pissasphalto supra est paucis dicere, quod hoc nomine ex odore picis ac bituminis inuenit, sicut auctor est Diosc. lib. 1. cap. 84. Nasctur in Apolloniatarum agro, circa Epidaurum, &c. Hunc sequitur Plin. lib. 24. cap. 7. Hoc Leonhartus Fuchsius, & Brasauolus, certa ac uera doctrina, decernunt Mumiam natiuam Serapionis cap. Simpl. 293. una siquidem eademque est utriusque dictio: Quamquam Arabs insuper aliam compositionem assignet, nimirum pissasphaltū factitium, quo mortuorum corpora condiebantur, ex myrrha & aloë, humana pinguitudine exceptis. Brasauolus doctè & euidenter rem explicat, sed quoniam preciosam illam Syriacorum nobilium ac diuitum demortuorum condituram ad nos adferri non putem, malo uulgarem Mumiam substituere, aut uerius siccam picem accipere, præsertim quando hæc cum asphalto & uim & ordinis facultatem sortiatur. Quin tutius est, rem cognitam ac sinceram, quam peregrinam & multis abominabilem usurpare.

Centaurium tenue. Centaurij tenuis Id est, comæ siue florum minoris, apud nos ubertim proueniens. Mese uerumque Centaurium uno capite complectens, uires utriusque, Auiamam & Serapionem sequutus, in discriminatim miscuit. Cotionem ac trituram perfectam tolerat. Mellis Attici drachmas centum qui quaginta. Ex constituunt uncias medicinales decem & octo, ac drachmas sex. Si quis autem uolet quadruplum mellis iuxta Andromachum accipere, erunt libræ Medicæ duæ, & uncia una. Et iam me sufficiens diligenterque cum hoc loco, tum alibi dixisse puto, quales sint deligendæ species, hanc nobilem compositionem ingredients: unde quis haud difficile Galenum, Aëtium, Paulum, Actuarium, atque maximos Imperatores, Traianum, Adrianum, Antoninum, Seuerum, multosque clarissimos reges, ac præstantissimos principes imitatus, hoc celeberrimū Antidotum parare potest: paucissimis (quoad fieri queat) erroribus. Quomodo autem id fiat, à Galeno, atque alijs edocemur. Nos hanc doctrinam studio omittimus, hac ratione indicantes nunquam fieri debere, sine medicorum consilio ac præsentia: à quibus tunc componendi modus tradit ex autoribus potest. Hoc monendum obiter, trituram Theriacalem multam esse & utilem & necessariam, ut promptius aromata mutuo in sese agendo patiendos feruementur & commisceantur. Reponi omnino debet uase insigniter precioso, argenteo uidelicet, aut inaurato: aut quibus res est angusta domi, uitreo siue corneo, nequaquam stanneo, aut ligneo. Galenus uasenum spacium relinquit, quo tempore adhuc à calore suo coquitur, & seruet: uasculum etiam frequenter dicitur

tumen duplex.
Petroleum.

Ambra.
Vario colore uisitur bitumen.

Bituminosi lacus multi.
Mare mortuum.

Bitumen fossile terrenum est terra Ampelitis.
Gagates & obsidianus lapis.

Pissasphaltus.

Mumia duplex.

Centaurium tenue.
Mellis centrifura.

Theriacalium quomodo paranda.

Theriacalium locus.

C

D

ser dicitur

A ter detegit, ut expiret. Durat recens ad annum usque, trigesimum sextum, Galeno ad Pamphiliandū teste: Theriaca est-
 & ad Pisonem, Potens est, inquit, medicamentum ad triginta annos. Vt plurimū decem, aut duodecim pus & uigor.
 annis concoquitur: qui autem ualentiore ipsa ualidioreq; uti uolunt, etiam quinto anno, et sexto, et se-
 ptimo exhibuerunt, presertim his qui a uirulentis bestijs, aut cane rabido, commorsi sunt, aut pharma-
 cis letalibus lesi: nam indubitatum est, temporis diuturnitate facultatem eius uehementer intendi:
 breuiter hæc Græcorum est sententia, cui non refragantur Arabes. Quod si per tempus sicciior fiat,
 eam diligenter crassiori pistillo sursum deorsum mistam mouere diu oportet, ac sic tandem mollior tra-
 stabilioreq; reddetur. Sunc qui melle optimo spumato, pro necessitate affuso, rursus diu terant: Atq; ita
 utilis quidem erit, sed priore inualidior. Quomodo in super probari debeat, apud autores promptum
 est inuenire. Hactenus opinor satis de Theriaca Andromachi, nunc quando à plerisque Manardi
 Theriacen prædicari audio, eam ipsam in studioforum gratiam subiicere in animum induxi, quæ ab
 eo recensetur Epist. libri quinti tertia, in hæc uerba:

Theriaca Manardi.

Theriaca
Manardi.

Rec. Sanguinis hirci, anatis maris, Myrrhæ, nardi, ana drach. sex.
 anatis foeminae, anseris, hoedi, ruce Benzoi, assari, ammoniaci, Ana dra-
 syluestris, Sem. foeniculi, cymini, chmas tres.
 anethi, * buniados, id est, napi syl- Mari, agarici, ana drach. duas.
 uestris, ana drach. tres. Carpobalsami grana uiginti,
 Radicis gentianæ, trifolij, schœnu Stœchados drach. quinq;
 anthos, thuris, rosarum siccarum, Ireos, croci, rhei, ac Pontici, quod nu-
 ana drach. quatuor. per repertū est à Polonis, uel estis
 Piperis albi & longi, costi, phur, ani- quod Orientale uocant, Zingibe-
 si, cinnamomi, ana drach. duas. ris, mastiches, ana drach. unam.

* eius loco
napi uel
rapi.

Fiat tenuissimus puluisculus ex omnibus, & cum quadruplo mellis electi, beneq; expumati commi-
 scatur, & uase argenti purissimi ueluti thesaurus preciosissimus conseruetur. Non solum enim in pe-
 B stilentia utile est, sed & uenenis uniuersis, ac serpentium moribus summè aduersatur.

CRONENBURGIUS.

Ingredientia fermè superius explicauimus, paucis exceptis, quæ hic subscribam, ut nihil ab illitera-
 toribus desideretur: itaque primum locum habet

Trifolij] Huius esse complura genera ecquis nō uidet, in uridarijs, in hortis, in pratis, in agris Trifolij mul-
 obambulans etenim nunc folijs latis, nunc contractis, nunc rotundis, nunc acutis, nunc oblongis, nunc ta genera,
 alia atq; alia facie, sese oculis nostris subiiciunt: unde adducti recentiores quidam, singulari diligencia,
 multiplices species enumerarunt, quas hic longius non referam, sed cognoscere uolentes, ad Cōmenta-
 rios Ruellij, Hermolai, Brunfelsij, Marcelli, Fuchsij, Matthioli, Tragi, hominum doctissimorum remit-
 to: nos quod imprimis ad institutum præsens attinet, disquiremus. Dioscorides lib. 3. cap. 104. Trifo-
 lium scribens, fruticem ait qui supra cubiti altitudinem attollitur, uirgas habens tenues, iuncas, & ni-
 gras, unde ramulares enascuntur appendiculae, in quibus ternis singulis germinationibus excunt folia,
 lato arbori similia: ijs recenter enatis rura odor inest, ubi tamen adoleuerunt, bitumen olent. Florem
 edit purpureum: semen quadantenus latum, subhirsutum, ex altera extremitate exertum, antennæ ma-
 do cornuculum gerens. Radix tenuis, longa, ualida. Contra serpentium ictus trita folia, & ex aceto
 mulso pota, presidio sunt. Galenus in Theriaca ad Pisonem, Trifolij uim in uenenis arcendis commen-
 dat. Quapropter nemini dubium esse debet, si Manardus, & ante ipsum præstantissimi Medici, eius u-
 sum impensius in pestiferis contagijs prædicarunt. Vnde manifestum sit, unum illud Trifolij genus, præ-
 cipuè à Dioscoride supra citato loco, designari. hoc loco accipi quoq; debere, non quasi ipse alia præ-
 tensa ignorauerit (quando eorum meminuit lib. 4. cap. 97.) uerum quia huic peculiariter aduersus ue-
 nena facultatem tribuerit. Itaq; diligenter Dioscoridis uerba excerpti, quibus legitimum trifolium, &
 isti Theriaca necessarium, omnibus probis Pharmacopolis tanquam digito indicarem. Caueat igitur
 imperita medicantium multitudo, ullam aliarum specierum substituere, ut multorū ingenium à diligen-
 tia procliuè est ad desidiam, atq; pessimorum hominum maxima semper fuerit fecunditas.

Benzoi] Vocatur adhuc Belzimum, & Belzoin, estq; uerum Lascer, quæ Laserpitij est lachry Benzoi, Bel-
 ma, à Dioscoride lib. 3. cap. 76. depingitur, quibusdam Assa aromatica. Optimum habetur Cyrenaicum, zuinum.
 siue succus Cyrenæicus, quoniam peculiari natura dote præstantissimus, ac odore suauissimus, in Cyre-
 nensi agro copiose gignitur, ex Theophrasti testimonio 4. Plant. cap. 3. Eius pictura, & succi colligen-
 di dictio legitur apud eundem lib. 6. cap. 3. Plinius quoq; 19. cap. 3. eiusdem usum in medicamentis adco-
 tica.

DE COMPOSITIONE

Silphion. magnificū fuisse scribit, ut ad pondus denarij argenti pendebatur, Græcis Silphion. Huius insuper in-
Proverb. signis atq; ampla æstimatio, proverbio Batti Silphium nomen fecit, quod explicant Erasimus in Chilia-
Dilectus. dibus, & Marcellus Virgilius Cōment. 85. in Dioscoridem, & Cælius antiq. lectionum lib. 6. cap. 12. Re-
 deo ad institutū. Est itaq; prima Laseris synceri ratio, in colore modicè ruffo mox translucente, myr-
Laser Medi- rhæ emula, nō porraceo, odore ualido, suauī gustu, & aqua diluto, albescente. Deterior est succus Me-
cum & Syria- dicus siue Parthicus, subinde Syriacus dictus, siue Laser Medicum & Syriacum, uirosū præ se ferens
cum. odorem, ac putrilaginem respiciens, quod hodie ex Syria Alexandrina per Lusitanos Venetias, & inde
Assa foetida. ad nos fertur. In pharmacopolijs passim Assa foetida, à Serapione cap. 251. & Auicenna cap. Simpl. 9.
 Aniden cognoscitur, & Officinis insuper Stercus diaboli, tanquam à Laserpitio uarians, ut Manardus
 ait, quantum à melle fel: iam recrementum & putris fex genuinū Laserpitij putari potest. Efficacissi-
 mus iudicatur succus, mox folia, postremò caulis. Iulius Solinus in describendo Lasere, Ladani qua-
 damenus speciem constituere mihi uidetur in Polyhistore suo cap. 30. Paratur Columellæ Laserpitii
 tum acetum lib. 5. cap. 8. in multa ueteribus consuetudine. Porro Assa utraq; in nobilioribus seplasis
Opos absolu- nunc ostenditur. Quoties autem simpliciter opos scribitur, quasi per excellentiam, de Cyrenaico (Var
te scriptus roni placet) intelligitur: sicut contra Opion per se positū, succum ex inciso Papaueris capite denotat.
quid signifi-
cet. **Ammoniaci.]** Ignauum Officinarum pecus Armoniacum sonat. Probatur maximè coloratum,
Ammoniaci. non lignosum, sine arenis, ad Thuris masculi similitudinem, in grumos concretum, purum, prædensum,
 sordibus liberum, odore castorei, gustus amarulenti. Copiosius in pilulis foetidis. Alia ingredien-
 tia aut per se constant, aut alibi inueniuntur.
 Audiuisti nunc, Candide LECTOR, Manardi Theriacen, quam ipse paucissimis mutatis (nem-
Dia Hama- pe que nos uel omnino non habemus, uel saltem habemus corrupta) ex Amidoto Dia Hæmaton, hoc
ton. est, ex sanguinibus, cuius meminerunt Galenus, Paulus, Myrepsus, & alij, transcripsisse certò uidetur.
 Nobile est & efficax ad omnia uenenata ac letalia medicamenta: quare dignum iudicari debet, acce-
 dente Manardi clari atq; inclyti professoris autoritate, ut in Theriaca optima penuria, principem
 habeat locum. Meminit atq; laudauit idem Dioscorides in Præfatione sua, attamen nusquam recensuit.
 Quicumq; autem malit Galeni dictionem, ea legitur lib. 2. de Antidotis. Hæc copiose à me dicta sunt, non
 tamen absq; ratione, ob magnificam pharmaci præstantiam, neq; item frustra: sed nunc de hac Theri-
 ca uerbum non amplius addam, uenio ad aliam, que inscribitur

Theriaca dia tessaron Mesuæ.

Theriaca dia **Rz.** Gentianæ, baccarum lauri, myr-
Tessaron Me- rhæ, aristolochiæ rotundæ, Ana
suæ. portiones æquales. Confice mel-
 le despumato.

CRONENBURGIUS.

Denomi- Hæc à quatuor rebus, unde consistit, præter mel, nomen sibi accersuisse uidetur. Eadem omnino di-
natio. ctione scribitur. Rhæzæ octauo ad Almansorem, Serapioni quoque Tract. septimo, cap. octauo, & Au-
 cenna lib. 5. summa 1. Tract. 1. Hos igitur præceptores suos sequitur Mesue. Antiquam ac ualde uti-
 lem Manardus asseruit.
 Mel sit triplum specierum, sicut in alijs similibus. Ceterum ista eatenus dicitur Theriaca, quate-
Allium, The- nus eius uicem supplet. Et eadem ratione Allium Theriaca rusticorum à Galeno aliquando dicitur:
riaca rustico- quoniam cum Theriaca genuina ij careant, allium in eius uicem usurpant, præsertim in colicis dolori-
rum Galeno. bus. Ab impostoribus & circumfraneis, pro uera Theriaca hæc Dia tessaron dicta, passim exponi-
 tur ac uenditur. Paulus lib. 5. cap. 2. aliter disponit aduersus uirulenta & letalia uenena, quamuis
 idem 3. cap. 77. dia Tessaron pingat. Similiter Aëtius lib. 12. cap. 47. & Nicolaus Alexandrinus cap.
 904. Miror unum Myrepsum pro myrrha chamedryn legere, numero 6. de Theriacis: sed certum
 est locum deprauatum esse: Quomodo enim unus iste, aduersus omnes Græcos atq; Arabas, statuerit
 scribitur eadem apud practicos omnes.

Tryphera Sarracenicæ magna Mesuæ.

Tryphera **Rz.** Myrob. chebularum, Indarum,
Sarracenicæ belliricarum, emblicarum, citrina-
magna Me- rum, ana drachmas quinç.
suæ. Cinnamomi, trium piperū, secacul,
 folij, spicæ, cardamomi maioris &
 minoris, casia, seturagi Indi, cype-
 ri, apij, linguæ auis, garyophyllo-
 rum, been albi & rubei, zingibe-
 ris, ana drach. duas.
 Nucis moschatæ, macis, sesami excor-
 ticati, ana drach. tres.
 Amygdalar. dulcium & amararum,
 ana drach. quinç.
 Ligni aloës, Rheubarbari, Seminis
 foeniculi, mastiche, ana drach. ij.
 Alfelentemisch, mentæ siccæ, origa-
 ni Persici, ana drachmam unam,
 & mediam.

ricentur

A Ericentur myrobalani cum butyro uaccino recenti, & cetera species cum oleo amygdalino dulci, ac confice cum melle triplo, id est, uncijs triginta una, & media.

CRONENBURGIVS.

Multa sunt Tryphera, uarijs nominibus inscripta, quae ab Arabibus inuenta uideri queant: nam omnes eiusmodi scripturae, myrobalanos uetustioribus Graecis incognitas, aut non adeo saltem assuetas recipiunt: quemadmodum etiam Garyophyllos, Been album, & rubrum, Rheubarbarum, Galangam, nucem moschatam, macim, ambram, moschum, quae omnia uulgatam Galeni nomine compositionem ingrediuntur, quum tamen ea Galenus ignorauerit: proinde eandem ex Mesue huc transcribendam haudquaquam iudicauimus, sicut nec alias, nominatim Trypheram moschatam Galeni, ex arte Phenonis maiorem & minorem, Persicam, ac duas Praepositi, quae cum Nicolao Alexandrino cap. 906. Myreppo Antidoto 209. Rursus cap. 908. & Antidoto 210. quadantenus conueniunt. Praeterea Mesue sextillas ex Serapione Tract. septimo, cap. 20. Atque Auicenna lib. quinto, summa prima, Tract. primo & tertio in Antidotarium suum transposuit. Est & Isaacus Medicus uetustus, qui Trypherarum descriptiones undecim, lib. Praxeos suae decimo, cap. 36. prodidit. Actuarius quoque Trypheram paruum refert. Haecenus locos ostendimus, nunc obscuras uoces illustrabimus. Tryphera dicuntur quasi delitiose aut uoluptuarie, per antiphrasin: Sunt enim uehementer amarae.

Trypherae multae.

Tryphera un de dicantur.

Myrobalani] Ponantur absque nucleis.

Secacul] Pono Polygonatum Dioscoridis, de quo in Conseruis. Syluius Eryngium maluit.

Secacul.

Seitaragi Indi] Variè hanc uocem inuenio scriptam, nempe seitaragi, sataragi, scitaragi, setaragi, sitaregi, sitarag, setragi, sytragi, interdum quoque cum adiectione Indi, interdum sine ea. Sed ut parum, aut ferè nihil interest, quomodo scribatur, ita plurimum refert, quid potissimum per hanc uocem intelligamus: Scribunt hac de re auctores prolixè, at quando in confesso est, dictionem esse Arabice, necesse est, ut ab Arabibus eam petamus. Serapio cap. Simpl. suorum 372. Seitaragi, id est, Haufab, & mox in processu, eundem omnino sermonem edit, quem ex Dioscoride lib. secundo, cap. 167. Galeno 7. Simplicium, & Plinio 20. cap. 17. Lepidion esse constat. Nostro uero peritissimi Simplicium exploratores, lepidium, hiberiden, cardaminem, agriacardamon, id est, syluestre nasturtium, pro eadem certe herba in remedijs usurpant ac permiscent. Testes sunt ex Galeni, Pauli, Aëtij, & Plinij monumentis, Ruellius libro de Stirpibus secundo, cap. 105. Ianus Cornarius in Comment. penultimi capituli Galeni per locos, Marcellus Virgilius ultimo capite libri primi Dioscoridis. Ioannes Manardus epistola tertia, lib. 9. & Antonius Brasauolus in examine pilularum aggregatiuarii. Reuera Arabes confuse has herbas explicarunt. Auicenna quatuor res lib. 2. Tract. 2. cap. 666. complectitur: primo de seitaragi Indo loquitur, Qui est frusta, inquit, ligni parua, subtilia, & cortices sicut gariosi: Atq; istud hoc loco Mesue indicare uoluit, sed ueram certioribus notis: Nunc difficile est rem ueram demonstrare. Fuchsius libro suo de Natura stirpium, cap. 184. ita habet: Lepidion uulgus Herbariorum Piperitis, quia uelut piper acre est: Alia haec est, ut obiter moneam parum peritos, quam folijs Laurinis dixit Plinius lib. 19. cap. 8. & 20. cap. 17. Hermolaus Barbarus in Corollar. cap. 409. Herbarios Lepidion, alia uoce Raphanum nominare ait, & in Pannonia frequentem esse, fortè quia folijs syluestre Raphano siue armoraciae admodum similis sit. Arculanus Rhazis Commentator 9. ad Almanforem cap. septimo de Paralyti, seitaragi Tapsiam interpretatur, quam uerè, iudicium aliorum esto. Vnus Tragus Lepidion, diuersam plantam à Seitaragi, & supra scriptis synonymis, censet. Frequenter in palustribus, & nuper adeo in horto meo diligentia satam hidi, gustuq; acerrimo deprehendi, uulgo Pfeffee traut. Passim ab holitoribus Italicum nasturtium appellatur. Floribus spectatur lacteis, frequentibusq; nititur multis cauliculis, folia habet longiuscula, subnigra, pinguis, nasturtij acrimoniam referentia, semine perpusillo. In eius penuria, carpesij equale pondus, Brasauolus in pilulis Aggregatiuis, hoc secum uoluens, supponit. Et ista breuiter de seitaragi, affinisq; appellationibus.

Setaragi Indi.

Lepidion, & eius synonyma, & qualis herba.

Piperitis & piperella.

Been albi & rubei] Quorum ueteres meminerunt, certum est nos ignorare. lege alibi.

Been albi & rubrum.

Alfeleniensch] Id est, ocimum, de quo in Coment. Electuarij ex Gemmis trademus.

Origani generis & hirsuti.

Origani Perfici] Dioscorides lib. 3. cap. 28. quatuor genera adstruit. Primum uocat origanum Heracleoticum, alterum origanum Onitum, tertium syluestre, quartum Tragoriganum, quod in binis speciebus distribuit. Theophrastus tantum duorum generum meminit lib. Planarum sexto, cap. 2. nigri sterilis, & candidi fructuosi. Plin. uerò 20. cap. decimo septimo Origani historiam tam incerto sensu tradidit, ut quid de unoquoque genere peculiarius intelligendum sit, ego non ausim determinare. Hermolaus Barbarus cum multarum disciplinarum cognitione, tum etiam plantarum peritia insigniter clarus, Heracleoticum, Italis Cunilam gallinaceam dici autumat, quem in interpretando Actuario Ruellius sequutus uidetur. Iam manifestum est, Cuniliae appellationem plerisque herbis communem haberi, ueluti etiam auctorum multifaria lectio suggerit. Brasauolus clarissimus huius etatis Medicus, illud ipsum Origanum uulgare existimat, passim in incultis proueniens. Hieronymus Tragus Tomo pri

DE COMPOSITIONE

mo, cap. decimo, hyssopi numero complentur. Quum igitur parum inter Græcos, minus inter Latinos, omnium minime inter utrosque conueniat, & quid uetat superioribus Mauritanos quoque connumerare? haud iniuria quispiam indiscretam inarticulatamque Origani lineationem miretur. Officina nostra unam tantum speciem norunt, que propter uepres, sentes, colles, & scrobium margines, sabulosos ferè locis, ubertim prouenit, quam hortorum cultores frequenter intra propria septa transferunt. Cœpit insuper annis proximè elapsis ex Italia semen perferri ad nos, unde postea quedam Origani facies representata fuit, dum excresecet flore albesceme, gustu atque odore mirè acris, iuxta ac fragrantissimi. Et quid repugnat id genuinum syluestre genus Dioscoridis putare, quod nunc apud peritiores Seplasiarios simpliciter Origani nomine cognoscitur, seritur atque usurpatur. Audio ex Creta copiosè in Italiam, Hispaniam, deinde etiam in Brabantiam usque transportari, non dubium quin sine cultura isthuc habeatur. Caterum quando Galenus s. Simplicium, tertio ordine calfacere asserat, omnino hoc deligendum arbitror, utpote reliquis uehementius, ac potentius, Germanis uulgo dicitur Wolgemüt, nostratibus wilder Majoran. Et hæc hæcenus. Alia aromata alibi exposuimus.

Zazena Mesua.

Zazena Mesua.

Rec. Castorei, myrrhæ, opii, piperis, croci, ana partes æquales.
 mactropiperis, galbani, costi, cinnamomi, phu, meu, dauci, asari, Confice cum mellis despumati triplo.

CRONENBURGIUS.

Eadem compositio quibusdam Egetea dicitur. Serapio Tract. septimo, cap. octauo, ab hac Dioscoridamem recenset, & Auicenna lib. quinto, summa prima, Tract. i. quatuor, quarum prima cum Serapione præter myrrham congruit. Manardus Academiæ Ferrariensis æuo suo splendor & gloria, Mesue scripturam commendat, & ualde se utilem in uteri affectibus inuenisse affirmat. Nihil restat de hac dicendum, quoniam significationes & electiones singulorum ingredientium superius explicauimus.

Appendix.

Antidota omnium medicaminum diutissime (autore Aëuario) permanent, melle eiusmodi uim sibi afferente, ut sua commixtione diutius inoffensa perdurent. Tamen omnia uetustate labascunt, & tempore uires remittunt: densis angustioribusque seruata uasculis melius peculiarem naturam tuerentur. Sunt insuper multa alia aduersus uirulentorum amantium ictus & mala, ex praua uicinis ratione orta, stupefacientia, ac dolorem mitigantia, amiquis in frequenti usu, que nostratibus Tabernæ ne nominæ quidem cognoscuntur: proinde ea hic prætermisimus, contemni uisitato a maximeque uulgata solium hæcenus conscripsisse.

Nunc autem ad diuersa corporis uitia sanantes compositiones progrediendū nobis erit, que etiam multiplices sunt, ut in progressu manifestum fiet, initium sumentes à uulgo uocatis Electuarijs. ista enim nomine ueniunt, uel quod ex electis aromatis constent, uel quod præ ceteris medicamentis, tam in bona ualitudine asseruanda, quam in mala abigenda, eliguntur, ut ideo à Celio Aureliano, de posterioribus Medicis Electaria appellentur: uidentur nihilominus Antidota quoque uocari posse: Et enim tam latè apud Galenam Antidoti nomen patet, ut sit omnibus facultatibus, ijs medicaminibus commune, que intra corpus accipiuntur, ad quodcumque ueneni genus resistendum aut uincendum. Quapropter eodem libro ea ipsa comprehendere, & superioribus pro elementorum serie, consociato optimo existimauimus, ita primum librum absoluentes. Porro Electariorum quedam dura, quedam mollia, nequaquam tamen liquida existunt: atque in ijs miscendis seu compingendis, puluerum ferè plerumque unciam unam, ad libram zaccari sufficiens cocti, accipere Medici nunc solent. Sunt etiam qui plus, ut efficaciores, sunt qui minus ut delicatioribus confectiones reddantur, adiungunt. Sed ista modicis sunt obseruanda & expendenda, ne in tam uasta ponderum ambiguitate ac differentia, errores per ignorantiam potius quam maleuolentiam, ab Officinarijs nostris committantur. Aromata odore insigni præferuntur (uulgo pulueres specierum uocantur) suntque in initio mistionis ualentiora: tempore siquidem uis eorum labefactatur & dispergitur, unde imbecilliora diuturnitate fieri necesse est: sed ut plurimum in uigore per annum consistunt. Permiscenda etiam melli aut zaccaro ferme refrigata, ne substantia tenuitas, calore euaporetur siue dissipetur. Atqui opportunè hic generalem quendam de trituratione ac cribratione aromatum sermonem adscribo, ad quem ceu scopum in uniuersis compositionibus pharmacopœi respicientes, ex acta doctrina scorsim singula, aut mixtim miscere aromata, & contundere queant, ne ego idem idem frequenter in omnibus repetere & præmonere cogar. Neque necesse hic habeo, prolixo sermone edocere præposterè ac parè concinnâ mistione, præcipuâ pharmacopœi rationem

Electuariorum distincta.

Electariorum consistentia. Dosis puluerum in electarijs.

Aromati delectus & diuturnitas. Aromati generalis triturationis ac cribratio.

Præpostera mistio pharmacopœi corrupta

D

A rationem, & facultatem corrumpere, quum ea res absque testibus, aut curiosa probatione, apud mediocriter peritos, atque æquos censors manifesta esse possit. Mesue itaque tres tritrandi scopos proponit: nam crassa multum, tenuia parum conteri debent: mediocria uerò mediam quandam rationem desiderant: atque eò sanè uehementiorem aut remissiorem singula, quò substantia crassior, solidior, remtentior: aut tenuior, rarior, promptiorq; existit. Vtilitas inde hæc consequitur: Etenim exactius miscentur benè trita, aut uim nouam suscipiunt, aut maleficium remittunt. Ita agaricus & colocyntidis medulla, tenuissimè puluerata, securior in purgatione redditur: Sic diacridium catharticus admistum. Rheubarbarum probè tritum, similiter myrobalani, celerius intra corpus transeunt, & magis roborant ac constringunt, minus uerò purgant. Caterum quòd æqualius misceantur exactissimè contrita, omnibus in confesso est. Debet autem in uniuersum tritura pro terendorum substantia facilis esse, & in eiusmodi mortarijs, & cum pistillis materiæ idoneis, nunc uolenter, nunc clementer, interdum celeriter, interdum segniter: Sunt etiam quæ per se, sunt quæ alijs mista terere oporteat. Quam quidem doctrinam, & omnimodam pariter simplicium medicamentorum præparationem, locupletissimo ac doctissimo calamo Iacobus Syluius peculiari uolumine ostendit. Quare superuacaneum prorsus & ineptum meritò haberi debet, si ego post illum idem tentem. Itaque constanter omnes Pharmacopolas moneo, ut ea sedulo legant, uersent, discant, cogitent, repetant & exerceant, quæ ille ex instituto adamusim edocuit, modò proximum suum summo officio demereri uelint: nam in istorum hominum proba, & diligenti opera, magnam Pharmacorum rationem contineri, ne plebeius quidem ambigit. Proinde Medicus etiam atq; etiam discipiat, cui artificij ægrorum suorum uitam committat, quando sanè uulgus, & magistratus quidam intolerabili dispendio eiusmodi utilitatem negligunt. Ut autem breuem quendam epilogum commemorem, scire operæ precium est, radices nostrates, præcipuè maiores ac crassiores, cum hic, tum alibi, in pulueribus comminuendis, primò per medium in particulas disseccandas: mox sole aut umbra, aut supra lenem ignem in patella, siue compitatis charis iuxta fornacem siccandas esse haudquaquam festinanter, sed placidè ac prolixè: Deinde alijs aromatis coniunctas sua uiter tundendas, & exactè cribrandas. Exoticæ, & quæ aliunde ad nostras Officinas deferuntur, quemadmodum etiam cortices eum laborem non usque ad eò requirunt, sed tantum ut in exiguas partes diuidantur: cuiusmodi sunt odoratæ radices, & cortices omnes: Herbarum similiter probè exiccata, abiectis stipitibus & quisquilijs diligenter dissectæ teruntur sæpè per se, raro cum alijs mixtæ, & densissimo cribro excernuntur. Quòd si humiditas quæpiam altius inhereat, ea sole aut igne clementer abstinenta erit. Itidem de floribus obseruandum, in quorum catalogo epithimum, rosam, crocum, balaustium, schœneu anthon, stochada, nardi spicam numeramus: quamquam exquisitius rose, crocus, & similes flores per se in papyro complicati, uel paululum in sartagine calida agitati ducantur: Alij forpice minutim incidantur, mox terantur. Eadem sanè ratione semina, & fructus duriusculi confringuntur. Syluius ista inter radices atque herbas medium locum obtinere docet, ita ut radicibus comminutis semina adijciantur: Postea his constrictis, herbarum conuise apponantur, & sic simul conterantur. Attamen longus usus omnia pariter contundere uoluit, quem nescio quomodo quispiam uariet. Laborandum tamen ut pusilla semina studiose minuatur, ne per angustum cribrum inscijs nobis transcant. Caterum humidos fructus, ueluti habentur semina oleosa quatuor frigida maiora, enicorum, sesamorum, luniperi, citri, cydoniorum, sinapi, canabris, psyllij, lini, lupini, papaueris, lactucæ, staphidis agriæ, & similibus: Item amygdalæ utraq; purgatæ, balanus myrepsica, glandes, prunorum, cerasorum, & pineorum nuclei, pistacea, castanea, auellana, iuglandes, carycæ, dactyli, uis passæ, pruna siccata, zizipha, myxa, anacardia, & si quæ sunt eiusdem farinae in puluerem tenuem uertere nemo potest: unde ægrè insuper in compositionibus siccis admittuntur, nisi paruum & ualde exiguam quantitatem, magna alicui permisceamus, leui quidem brachio sursum ac deorsum agitando. Aut excorticatos, ut dixi, fructus, & depellatæ semina singulari opera, cultello utrinq; adunco (quali in scindendis corijs utuntur calcearij) aut scalpro, aut crebro cultelli uerberatu, minutissimè conciderimus. Supponitur autem ijs folium papyri purum, quod sæpè quando discinditur, mutandum est, cui lignum planum, & leue supponitur. Sed accedit huc aliud incommodum: nam quantumuis appositissimè ducantur, attamen uix unum mensem compositio arida, tutò absque rancore conseruari potest. Quare omnino iustum erit, tantum in necessitatem, eiusmodi pulueres conficere: quales censentur Dia tracachantum frigidum, Dia Iridis, Dia margariton frigidum Platearij, diapiasion, diaprassion, diarhodon, & id genus alij: aut saltem dum usus incidat, semina & fructus humectiores addere, ut illæ se atque sapore integro compositiones habeantur. Nec probo ut in sole diu semina ad triturae comoditatem ponantur, quoniam eo labore id consequimur, ut exueta & prorsus euania experiantur: quod est rem probam improbâ conatu reddere. Alia ratio est quorundam succorum & gummi, quæ simili artificio apta tritura efficiuntur: quo in genere recensentur succus glycyrrhizæ, hypocistidis, acaciæ, licij (quod aqua dissoluitur) bdellij, myrrha, lacca, styrax, assa, mumiæ uulgaris, gummi arabicum, & tracachanthu: ista in officinis modicum siccata

Tres tritrandi scopi.

Rectæ triturationis utilitas.

Pharmacopolarum officij

Radices quomodo terendæ & siccandæ in electuarijs.

Herbarum quomodo terendæ.

Florum triturationis ratio.

Quæ difficulter in puluerem tenuem uertuntur.

Seminum oleosorum triturationis ratio.

Semina oleosa compositiones promptè uertunt.

Succi & gummi quomodo commode terantur.

DE COMPOSITIONE

Terenda per se. siccata & dissecta, cum alijs speciebus teruntur: aut pistillo ac mortario calido blandè friantur, quem admodum etiam sarcocolla, asphaltum, ladanum. Sunt qui promptissimè trachachantii, & gummi, paucula aqua vitæ, aut dulci, aut rosacea, pro affectu uario puluerari asserant. Porro aloë, mastiche, colophoma, sarcocolla, thus, sulphur, per sese clementer friando ducuntur: quanquam horum quedam diuersis liquoribus dissolui quoq; possint: sed eam doctrinam hoc loco instituere non decreuimus. Opium calidiore pistillo rectè dissolutur. Lachrymæ, uelut opopanax, ammoniacum, galbanum, sagapenum, aceto siue uino dissolutæ ac calefactæ, per rarum stamen colantur & purgantur. Terebinthina abundanti aqua persusa, ex doctrina Aëtij lib. 13. cap. 99. supra ignem indurata, pulueratur. Camphora ducitur in mortario, oleo amygdalarum dulcium prius oblito. Ligna aptissimè prius dentata, aut rapaci ferræ siue lima raduntur, dein in puluerem pistillo rediguntur: qualia in Officinis habentur sanctorum genera, agallochon, xylobalsamum, guaiacum: Similiter ossa, cornua, dentes, pudenda ceruorum, taurorum, ungulæ, ichthiocolla, & si quid est tam duræ ac firmæ substantiæ, prius radere conuenit, mox singulari diligentia cribrare. Vniones uerò & corallia seorsum modeste, in mortario marmoreo albo cooperto, confringuntur, mox supra cotem, aut potius lapidem porphyrium, siue durissimè sagaciter friantur ac ducuntur, affundendo paulatim parum aquæ rosacæ, dum prorsus nihil asperitatis etiam digitis confriata de se præbeant: Tunc ex ijs pastilli finguntur, & soli sicandi exponuntur: tandem oblata occasione usurpantur. Pari omnino opera, lapilli dicti preciosi, atq; alij omnes trahantur: Eisdem aceto forti destillato, uel limonum succo dissolui, & post commode friari comperimus. Terra autem genera omnia seorsim teri postulant, quemadmodum ea quæ ordine sequuntur, nempe Rheubarbarum, cantharides, castoreum, sericum ustum, uel crudum incisum, mistis aliquot amygdalis in mortario, radix Ari, draconij, ebur, quod est Arabum spodium, iecur lupi siccum, pulmo uulpis siccatus, sanguis hirci paratus, ut decimo lib. explicabimus, sanguis draconis uulgaris, succinuum amora, & moschus, aut liquore quopiam dissoluuntur, aut in mortario teruntur, ubi prius amygdalum unum siue plura, pro rei quantitate, trita sunt. Aurum & argentum limatum tenuissimè esse cõuenit, si opulenti sunt emptores iuxta ac uenditores: Nos uerò utriusq; folijs utimur. Difficulter leuia redduntur gallæ, cytinus, malicorium, berberes, nuces cypressi, myrrha, succinum: confricatur amyllum. Breuiter, stomachica omnia crassius terenda, & rariori cribro discernenda, hoc est, non tam exquisitè cõminuenda erunt, sicut ea quæ celeriter in uniuersum corpus transferri uolumus, & urinae ducendæ potestatem obtinem. Volumus enim illiusmodi aromata, diuturniorem moram in stomacho facere. Et hæc romatum pulueribus in aërem euanescat, transpiret, aut quoquo modo euolet. Præterea differentia cribrorum multiplex deligenda, ut crassa crassis & amplis, tenuia tenuibus, tenuissima tenuissimis ac densissimis excutiantur: quem quidem laborem nemo adhuc diligentius aut melius Iacobo Syluio, capite de Cribratione, lib. Medicamentorum simpl. 2. absoluit, à quo studiosi huius rei petant. Eorum genera quis reperit apud Plinium lib. 18. cap. 11. Venio nunc tandem ad Electariorum lectionem, quæ sic ordine habet:

Stomachica omnia crassius terenda. Gal. 4. fanitatis tuenda, in Dia calaminthes compositione. Cribrorum discrimen.

Aromaticum rosatum Gabrielis, ex Mesue.

Rec. Rosarum rub. drachmas quindecim. Glycyrrhizæ rafæ drach. septem. Ligni aloës, fantalorum machazari, ana drach. tres. Cinnamomi electi drach. quinque. Nucis, garyophyllorum, ana drach. duas, & semis. Gummi Arab. trachachanti, ana drachmas duas, & partes duas alterius Nucis moschatae, cardamomi, galanagæ, ana drachmam unam, Spicæ scriptulos duos. Moschi scriptulum unum. Ambra scriptulos duos. Syrupi rosati, & syrupi corticum citri, quantum sufficit.

CRONENBURGIUS.

Denominatio. Aromaticum opinor dictum ab aromatibus siue speciebus, quæ multis de causis omnibus plantis præstant: & Rosatum à rosis, ex quibus simul conficitur: odoris enim suauitate cunctis cibis gratiam conciliant: præterea inter simplicia uix quequam est, quod corruptioni minus obnoxium existit. Quare multus aromatum usus, in medicamentis pariter ac coquinis est. Ceterum quamuis huius appellationis multæ apud autores legantur compositiones, Actuarium Diaromatõn basilicon, id est, ex odoramentis regum Antidotum, & Nicolaum Alexandrinum cap. 253. ac plerisq; deinceps sequentibus, atque apud ipsum adeò Mesuen diuersis titulis denominatas: tamen consuetudo & experientia retinuit, ut unum hoc ceteris omnibus omnes anteponant Officinæ, adeoq; sit plebeis non ignotum. (quomam

A *Quoniam familiare ac securum est idem quoque paratum seruamus. Nunc ingredientium expositionem persequi uolumus. Rosas intelligo domesticas puniceo colore rubentes, exungulatas (est autem unguis ueteribus, pars illa in rosis & foliatis floribus candida, capiti proxima, quæ a Sepalsarijs præcidi consuevit, quia in octo inutilis; humore abundat), probè loco sublimi meridiano, extra solis ardorem uersatas & siccatas, iucundissimum odorem uibrantes. Theophrastus lib. ac cap. 6. Flamarum, rosarum per multas esse differentias tradit, foliorum multitudine, paucitate, asperitate, leuitate, colore, odore, & loco. Herodotus sexagenum foliorum rosas spontè fragrantiori ceteris odore, in Midæ hortis nasci scriptum reliquit lib. octauo historię suæ. Plinius etiam lib. 21. cap. 4. locorum diuersitate, multa rosarum genera coningere autumat, quæ ex neotericis Ruellius 1. de Stirpibus, cap. 127. Matthiolus commentario cap. 112. ac 113. in primùm Dioscoridis, & Tragus lib. 3. cap. 20. copiosissimè explicauerunt. Imèrim admonendi sunt Medici, ut rosarum dissimilares partes inquirant, quod ex nemine quàm Galeno feliciter assequentur. Nam unus is est ac primus, qui nos non in huiusmodi tantum, uerùm in quibuscunque naturalibus effermare, atque artificiosos reddere potest, oculum, olfactum, gustum, tantquam uerissima ac infallibilia iudicia tribuens & aperiens. Rosæ è locis siccis tempestiue lectæ, & eleganter siccata, uitro conclusæ, biennio in præstanti colore atq; odore seruauit. E prouincia ad nos odoratissima, & singulari specie conuehuntur.*

Rosæ rubræ
quales deli-
genda.
Unguis rosa-
rum.

Galenus arti-
fex optimus.

Cinnamomi] Videlicet exquisitissimi, sicut alias docuimus, uel uulgaris nostri duplè pomto. **Macis**] Iacobus Syluius uir ingenio & iudicio in arte acerrimus, non tantum diuersas esse res

Cinnamomū
Macis & Ma-
cer.

Macis Arabum, & **Machir** siue **Macer** Græcorum demonstrat, sed planè uiribus differre: nam illorū **Macim** secundo ordine calfacientium ac siccantium, horum in actiuis qualitatibus temperatam decernit. Imò Galenus 7. **Simpl.** **Macerem** essentia pleraq; frigida terrestri, pauca uerò calida constare scripsit. Et quantūuis in alia opinione uersentur **Manardus**, **Ruellius**, **Hermolaus**, **Brunfelsius**, & **Brafsauolus**, attamen præter Galeni doctrinam, etiam **Arabum** testimonio cōuincuntur: siquidem **Serapion** cap. **Simpl.** 2. **Macim** à **Dioscoridis** **Machir** siue **Macere** distinxit: Itidem fecit **Auicenna** cap. 4. 6. & 694. Atq; **Plinio** in super lib. 12. cap. 8. **Machir** appellatur, cortice rubente, radicis magne, nomine arboris suæ: qualis ea sit, incertum habet. Conuehitur autem ex India, ut iste, & **Galenus** dixerunt, non ex **Barbaria**, ut **Dioscorides**: quare rationali coniectura, in eo scriptore suppositum hoc caput **Marcellus** denunciavit. **Vuellerij** mercatores **Augustam** augustissimi, fragrantissimum oleum ex **Macis** paratum inde auehunt, quod **podagram**, mirabile dictu, **pedi oblitum**, anat. Est autem **macis**, **membrana** siue **operimentum**, totam penè nucem **moschatam** uestiens & incrustans.

Machis.

Oleum ex
Mace.

Gummi Arabici] Quod hoc tam multijugi coloris apud nos in pharmacopolijs ostenditur, multarum arborum uarietas, à quibus promiscuè gummi nostrum colligitur, efficit. Denominationem fortè accepit, quod in Arabia potissimum proueniat, uel ab **Arabum** scriptoribus usurpetur si que minus: dixi amplius in **Theriaca**.

Gummi Ara-
bicum.

Syrupi rosati, &c.] **Mesue** seculo pulueres melle frequentissimè, aut **zaccaro** cocto excipiebantur, nunc uerò per se reponuntur, & pro uarijs medendi scopis, solo **zaccaro**, solidiori forma parantur, ac magis oblectant. id in omnibus sequentibus meminisse oportet.

Electuariorū
forma hodi-
erna.

Diambra Mesues.

Rec. **Cinnamomi**, **doronigi**, **caryophyllorū**, **macis**, **nucis moschatae**, **folij**, **galangæ**, **ana drach. tres.** **Spicæ**, **cardamomi maioris**, & **minoris**, **ana drach. unam.** **Zingiberis** **drach. unam & mediam.**

Santali citrini, **ligni aloës**, **piperis lōgi**, **ana drachmas duas.** **Ambrae aureum unum.** **Moschi drachmam mediam.** **Excipe syrupo rosato, & aqua rosata.**

Diambra
Mesuæ.

CRONENBURGIUS.

Hoc est, ex **Ambare** **Antidotum**, quod etiam à **Serapionis** **Tract.** 7. cap. 20. dupliciter, atq; ab **Auicenna** interpretibus lib. 5. **Summa** 1. **Tract.** 2. describitur ad eò confusè, ne dicam adulteratè, ut cogitare pigeat: Atq; ideo generosos animos, pristinaeq; medicina studiosos, ab eorum imitatione, iure maximo, auertunt, qui malimè è purioribus puriores compositionum firmas discere, quàm erroribus inherentes cœnosis lacunis consensescere. Sum tamen quos ignorantiam ueritatis nouercam pateri pudet, cum eam tam pertinaciter imbiberint, ut nec toto **Anticyræ** ueratro expiari possit. Tantum ex **Græcis**, **Actuariis**, & **Nicolaus Myrepsus** **Antidoto** 137. haud dissimilem à **Mesue** compositionem producum. Sed hic de **Ambare**, quandoquidem ipsa occasio id nunc exigat, pauca dicam, cuius tria à recentioribus genera referuntur: primum colore fuluum è **Selachito** **india** petitum, Alterū subalbium, quod è **Simchrio** **felicis** **Arabie** oppido aduehitur, minus probum. Tertium nigrum, quod de-

Arabum con-
fusio medici-
næ candidas-
tis odiosa ef-
se debet.

Ambrae gene-
ra tria,

Ampar &
Ambar.
Succinum o-
rientalē,

terrimum est. Nusquam apud Græcos ueteres legisse me recordor, præterquam Aëtium ult. lib. cap. 133. 134. 137. 140. et etate posteriores modò Ampar, modò Ambar pronunciantes: Alexander Benedictus frequenter succinum orientale interpretatur, Similiter Hermolaus Barbarus Corollario 119. incompertum ueteribus, multis locis scaturiens, bituminis & sulphuris modo, & rectissime sentiunt: Etenim in succini historia continetur, quod dilucidissime Georgus Agricola quarto de Natura fossilium edocet, & nos sexto horum plenius indicabimus. Manardus rem nouam putat, nec tanti facit, quam estimatur. Mauritianorum familie autores, in mari tradunt Ambar non secus atque in terra fungos oriri, seu uentibusque procellis cum agitur pelagus expui in littus: tunc homines maris insultus præsentientes, ad uada se conferunt, & Ambarum eructatum congerunt. Alij prolificum piseis cuiusdam uel ceti semen esse arbitrantur. Historiam pingit Serapion cap. Simpl. 196. Veturarum quaedam ad religionis cultum, eiusdem speciei baccas, auellane magnitudinis, filo insuunt, & insignem sanctimoniam abominabili superstitioe mentiuntur. Officine nostræ Ambram gryseam appellant, nos ut zaccar zaccarum, ita quoque Ambar ambarum dicemus. Sunt qui rem factitiam suspicentur ex styrace, ladanio, xyloaloe, benzoo, moscho, zibeto, & similibus odoratis aqua rosacea mistis.

Dianthus Ni-
col. Alexandri
ni, cap. 226

Dianthos Nicolai Alexandrini.

Rec. Florum roris marini unc. unam,
Rosarum, uolarum, glycyrrhizæ, ana
na drach. sex.
Garyophyllorum, spicæ, nucis moscha-
tæ, galangæ, cinnamomi, zingibe

ris, zedoariæ, macis, ligni aloës,
cardamomi, anisi, anethi, ana scri-
ptulos quatuor.
Mellis quod sufficit.

CRONENBURGIUS.

Hoc est ex floribus Antidotum, quod ad uerbum transcripsit Præpositus, unde mihi nunc prædicandus uenit, quod autorem integrum seruauit. Quod ab Actuario refertur cap. proprio, in ponderibus uariat, & macis omittit, Myrepsus zedoariam, pondera penè eadem sunt Antidoto 64. Idem aliud benè longum assignat Antidoto 45. & paulò inferius simile primo. Arnaldus Nouauihanus ex Præposito more suo scribit in Antidotario.

Rosmarinus
Dioscoridis
Libanotis.

De Roremarino] Dioscorides nomine Libanotidis Tract. lib. 3. cap. 70. Theophrastus 9. Plan-
tarum, cap. 12. sterilem ac fertilem decernit. Gal. 7. Simpl. tres species assignat. Plin. 19. cap. 12. paucif-
simis eius meminit. Porro secundum frugiferumque; Dioscoridis, cuius semen eachrys, aliter canchrys

Dendroli-
banus.

& canchrys uocatur, thus redolens (unde etiam Dendrolibanus dicitur) nos non habemus, sicut nec duo alia eodem capite comprehensa (quanquam Ioannes Galen Pharmacopola diligens, secundam speciem femine lato nigro, radice foris nigra, intus alba, ex Diosc. testimonio, in altissimo monte Rheni, prope pagam Eppel, inuenisse se testificatur) sed tantum coronarium, quod singulari opera in hortis feritur ac colitur, lingua nostrate Rosmarin; a quo flores colligere oportet tum hoc loco, tum in zaccaro uulgo Conserua Anthos appellato, ad roborandum stomachum saluberrima, uelut etiam Plinius libro 20. cap. 16. testatur. Ineptè medicantium turba, florum anthos, quasi florum flos scribit, cum satis esset, tantum alterum scribere.

Rosma-
rein.

ac colitur, lingua nostrate Rosmarin; a quo flores colligere oportet tum hoc loco, tum in zaccaro uulgo Conserua Anthos appellato, ad roborandum stomachum saluberrima, uelut etiam Plinius libro 20. cap. 16. testatur. Ineptè medicantium turba, florum anthos, quasi florum flos scribit, cum satis esset, tantum alterum scribere.

Garyophylli.

Rosarum, uolarum] scilicet electarum siccarum.
Garyophyllorum] Plin. lib. 12. cap. 7. Est in India piperis granisimile, quod uocatur Garyo-
phyllon, grandius fragiliusque. Tradunt in Indico luco id gigni: Aduchitur odoris gratia, &c. Dioscori-
di, & Galeno est indictum. Paulus & Aëtius silemio non præteruenerunt. Serapio Carunfel uocat cap. 319. Simeon Sethi, fructum arboris: Paulus florem arboris cuiusdam festucæ & nigri statuit. Auicenna res distinctas species refert. Probantur garyophylli colore in ruffum inclinante, sapore acris, suba-

Antophylli.

maro, odorato: qui subinde crassiores, & masculi, in eorum cumulo reperiuntur, Antophylli dicuntur, sicut plerisque apud Myrepsum locis conspicuum sunt. Nostris Reglin; quasi clauis.

Nux moscha-
ta.

Nucis moschatæ] Hanc Græci iuniores Moschocaryon, moschocaridion, & caryon myristi-
con, id est, Nucem myristicam appellant. Aëtius nucem aromaticam dixit. Ruellius eam elegantissime pin-
git lib. 1. cap. 28. ac ueteribus prorsus incognitam existimat. Ianus Cornarius non alterius generis, quam
myrobalanorum Græcorum censendam putat: & fortasse ea est, quæ Chrysobalanos, id est, aurea glans
lib. 8. cap. 3. per loca à Galeno appellatur. Non enim credere potest antiquis ignotam fuisse, in tanta
hodie frequentia, sed sanè fallitur, ut ex colore & sapore uulgaris nostri demonstrari potest. Probatur

Moschoca-
ryon.

Nux myrti-
fica.

Nux aroma-
tica.

Chryso-
balanos.

recens, & aculeo puncta, humoris aliquid oleagni emittens, ponderosa, præpinguis. Damnatur leuis, exucca, nigricans. Ad nos defertur exemptis duabus superioribus membranis, quibus in sua arbore te-
getur. Iam in ganeas, popinas, & culinas uenit, ad condienda obsonia, nullumque facile condimentum re-
perias, quod non huius particeps sit, Ex India ad nostras usque, oras numero prouenit differtur.
Zedoa-

A **Zedoaria**] Manardus hanc radicem Græcis ueteribus ignotam, aut alio nomine scriptam credit. Lego apud Aëtium lib. 11. cap. 11. zador, id est, zeduaris, ipsomet autore se interpretante, & passim apud Actuarium, ac Nicolaum, nunc zeduar, nunc zadura, modo zadura, modo zaduaria, sub quibus sanè uocibus, uulgarem nostram zedoariam intelligo. Arabes hanc tractantes, & neotericorū quidam zurumbet, & zeduar cōfundunt, per imperitos Arabum interpretes decepti, sed reuera zurumbet nihil aliud apud hos designat, quàm Græcorum Arnabo, quod clarè ex Paulo lib. 7. cap. 3. & Serapione lib. Simpl. cap. 271. intelligitur: In cuius ignorantia cinnamomū substituitur, Posidonij iudicio. Mellis quod sufficit] Nos recepto apud omnes usu hoc Antidotum, & eiusdem generis subsequencia omnia, in puluerem redacta seruamus: quæ postea uarijs modis, potissimum tamen in solidioratur hodie, si forma cum saccharo confecta exhibemus.

Dia Calamintho Galeni, ex Mesue.

Rec. Calaminthæ fluuiialis & montanæ, zizeleos, petroselinī, ana drachmas sex.
 Zingiberis drachmas tres.
 Mellis despumati quantum sufficit.

Seminis apij, extremitatum alhasce, ana drachmas duas.
 Cheisim drachmas sex.
 Piperis nigri drachmas duodecim.

Dia calamintho Galeni ex Mesue.

Dia Calamintho Nicolai Alexandrini, & Præpositi.

Rec. Calaminthæ, pulegij, piperis nigri, fiseleos, petroselinī, ana drachmas tres, & scriptulos duos.
 Nicolaus habet drachmas liiij.
 Libystici drach. i. & scriptul. unum.
 Nicolaus drach. octodecim.

Mel quod sufficit.
 Seminis apij scriptulum unum.
 Nicol. drach. iij. & semis.
 Ameos, thymi, anethi, cinnamomi, zingiberis, ana scriptul. duos.
 Nicolaus ana unciam unam.

Dia Calamintho Nicolai Alexandrini, & Præpositi.

CRONENBURGIUS.

B Myrepsus Antidoto 105. Libystici drach. duas. & loco anethi, anisum scribere maluit. Nos superius duas eiusdem nominis compositiones recensuimus: priorem Galeni titulo proposuit Mesue, Alteram Præpositus ex Nicolao Alexandrino cap. 177. mutuatus est, licet utrobique pondera uariant, ut supra liquet. Sed Galenus ipse quarto Sanitatis tuendæ, hoc modo pingit:

Dia Calaminthe Galeni.

Rec. Calaminthes, pulegij, petroseliniseleos, cuiuscq; unc. duas.
 Seminis apij, cacuminū thymi, utriusque unc. quatuor.
 Libystici uncias sedecim.
 Piperis unc. octo & xl. Sic ille.

Dia Calaminthe Galeni.

Deprauatè legitur apud Myrepsum 238. At experimento mihi constat id uehementer acere existere, adeo quidem ut fauces penè adurat, quantumuis multo saccharo, aut melle sit temperatum: quapropter ego ab eius usu recedo: similiter ab Aëtio, qui idem Antidotum sermone 9. cap. 24. profert, sed pro uncis xlvij. piperis, totidem drachmas tantum substituit: attamen quando aliarum specierum dosim minuit, quam contra Galenus pro quantitate piperis auget, sit ut acere sermè æquè uehemens permaneat: Ita quoq; de Actuarij constructione iudico. Alterum uerò quod Præpositum ex Alexandrino mutuassee ostendi, magis ob incundum gustum, & piperis imminutam dosim, quouidiano usu approbata. Interea tamen alijs aliter sentiendi iudicium, & experiundi id ipsum, arbitrium libenter permitto. Scribit insuper diuersum Oribasius lib. de Curatiombus, cap. de Tussi. Porro Rhazes Aphricanus Medicus nono ad Almansorem lib. cap. 72. magno sanè discrimine à Græcis distat. Et Serapio quoq; ex Galeni autoritate compositionem multum ab similem memorat: Imò & aliam apponit, quam Auicenna libro 5. summa 1. Tract. 1. scribit, qui adhuc aliam Tract. 3. assignat. Mattheus Curtius peritissimus atque excellenter clarus artis medicæ professor, & meus olim in Italia præceptor uenerandus, in hypochondriaca passione, ubi ciborum in corpus digestionem procurare intendebat, sequenti modo parabat:

Rec. Piperis nigri drach. sex.
 Libystici drachmas duas.
 Seminis apij, cacuminum thymi, ana drachmam unam.

Calaminthes montanæ, pulegij, petroselinī, seseleos, ana drachmam mediam.
 Mellis despumati uncias sex.

Dia Calaminthe Curtij.

DE COMPOSITIONE

Hoc ipsum estate cum zaccharo uiolarum, uel bor agnis, uel buglossæ, miscere uolebat. Ego hoc quoq; ut tentarem, iussi aliquando confici, sed fermè cum superioribus, æquali acrimonia, sensu. Super est postremò expositionem paucorum simplicium obiter apponere.

Calamintha.

Calaminthæ, & pulegij] Marcellus illam genus nepitæ, & alibi absolutè Nepetam uocat. Reuera societas magna est inter Menham, Mentastrum, & Nepetam, ut mirum non sit, misceri quoad que ab autoribus earum & species & nomina, sicut testatur Barbarus in Corollarijs. Conuenientiam hoc loco utranq; herbam, ex regionibus editis ac siccis eligere: Similiter Thymum, atq; herbari quicquid lignosum durumq; sit abijcere: & quod in summis herbis natum est, accipere. Nojiri Calamintham Bornmünz uocant, hanc accipio.

Cinnamum.

Cinnami] Sic legitur apud Alexandrinum. Plinius Cynamulgum auem in Arabia appellatam, eius surculus masticare posteritatis memoriæ mandauit lib. 10. cap. 3. & 12. cap. 20. ubi tamen Cinnamum pro cinnamomo intelligit. Idem lib. 24. cap. 11. Sabinam, duplicato pondere, eosdem effectus habere, quos cinnamū tradit. Ego quoq; cinnamomū intelligo, maximè quādo in uulgatis exemplaribus hoc legitur, atq; à Rhazis ad Almansorem, cap. de Speciebus coquinarijs, uicinum utrunq; dicatur. Hæc omnia simul tundenda, cribrandaq; sunt tenui cribro, non autem tenuissimo: nam hoc modo minus potenter status mouerent, quod tamen hic unice requiritur, sed promptius urinas cicerent. Potest insuper cum melle, & absque eo adseruari: & quibus pondus uidebitur minus magnum, ij pro iusta ratione decurtare poterunt.

Dia cinnamomum Mesuæ.

Dia Cinnamomum Mesuæ.

Rec. Cinnamomi subtilis & electi, drachmas quindecim.
Arseni, id est, cinnamomi crassi, cymini, enu æ, ana unciam mediam.
Galangæ, drachmas septem.
Garyophyllorū, piperis longi, carda

momi utriusq; zingiberis, macis, nucis moschata, ligni aloës, Ana drachmas tres.
Crocī drachmam unam.
Zacchari uncias quinque.

CRONENBURGIUS.

Extant hoc titulo numerosæ compositiones apud Myrepsum, & aliquot insuper purgatorie ex cinnamomo quæ cum inusitate sine omnes, prætermittendas censui. Inter Arabas Auicenna unam recenset lib. 5. Summa 1. Tract. 3. ubi peregrinæ uoces, & à nemine opinor bene intellectæ leguntur. Nos Mesuæ imitandum esse hic suad. mus, cuius puluis delicatus ac ganeis accommodus est, si cum zaccharo optimo parietur & condimenti uice usurpetur. Quod ad ingrediendum explicationem dicere sit necessarium aliubi abundè fecimus.

Dia cymini Nicolai Myrepsi.

Dia Cyminum Nicolai Myrepsi.

Rec. Cymini ad integrum diem acetosissimi & siccati, drachmas octo, scriptulum unum.
Cinnamomi garyophyllorū, ana drachmas duas, scriptulum semis.
Zingiberis, piperis nigri, galangæ, thymbræ, calaminthæ, ana drach-

mam unam, & scriptulos duos.
Ameos, libyatici, ana drach. unā, grana octodecim.
Piperis longi, nardi, nucis moschata, ana scriptulos duos, & semis.
Mellis quantum sufficit.

CRONENBURGIUS.

Diospoliticō duplex.

Eandem compositionem, præter alias plerasq; cap. lib. sui medicamentarij 172. prodit Nicolaus Alexi pondera ad duodecimam fermè quantitatem accumulans. Præpositus cardamomū post nardum apponit Arnaldus de villa noua, pro nucè mo chata, mastichen habet. Galenus uerò noster 4. de Sanitate tuenda Diospoliticōn medicamentū duplex refert, alias ex paribus omnibus cumino, pipere, ruta, mestro, utpote magis uentrem tubducens: alias cum reliquorū pari pondere, miscetur nitri dimidiū. Acmitius Macer tribus istis unius rute æquale pondus addit, inscribitq; Dia piganon, cap. de Ruta. Præstitit autem cuminum esse æthiopicum, piper uellongum, uel album. Quæ uerba ex Galeno transcripsit Aëtius lib. 9. cap. 24. Alexander Trallianus lib. 3. cap. 10. nitrum quadrup leat. Alienus est Myrepsus Antidoto 185. Paulus Aegnetta lib. 7. cap. 11. zingiber adijcit, uelut in altera compositione Actuarius & Myrepsus Antidotis 324. 325. denuò sectione nona, numero 60. & 61. In priori magis uariat, ex cymino, cinnamomo spica, zingibere, pipere, tride, & quibusdam alijs constituens: cui affinis est Nicolaus Alexandrinus ap. 174. Ceterum cap. 180. hyssopum admittit, ac nitrum negligit. Rurū cap. 704. Oxyporum docet, à quo parum euariat Aëtius lib. supra citato, cap. 17. Orisajj codex merito uittatus haberi potest.

A *beri potest initio medicaminū. In summa, quod Galenus Diofpolitici, Mesue diacyminum secundo ordine inscribere uidetur, ut mox constabit. Græcos sectantur Arabes, ueluti Rhaza 9. ad Almanforem, cap. de stomachi debilitate. Serapio Tract. 7. cap. 20. Auicenna lib. 5. summa 1. Tract. 3.*

Dia Cyminum Mesuæ.

Rec. Cymini pridie aceto macerati Foliorum rutæ siccatorum modicè,
& exiccati, drachmas uiginti. nam plusculū siccata, acria, amara,
Zingiberis, thymi, ana drach. tres. & iusto calidiora redduntur: non
Piperis, cinnamomi, ana drach. ij. siccata, excremētosa sunt, Baurach
Ameos drachmam unam, & semis. rubei, ana drach. quatuor,
Confice cum melle despumato.

Dia cymini Mesuæ.

CRONENBURGIUS.

Idem ad strictorium scribit Canone 2. capitis tertij. Gilbertus Anglicus cap. de Strictura corporis, tres descriptiones habet: prima cum Præposito conuenit, Reliquæ disconueniunt, sicut ex illa Placeni de Medicinis, cap. 9. Nicolaus Electuarium de Ruta uocat, Christophorus de honestis nimis inscienter interpretatur dia cinnamomum. Ac iam satis usque dixisse me existimo: conficiat quisque ut maturo sibi iudicio expedire uidebitur: tantum meminerit species paulò crassius puluerandas esse, uti in antecedeni compositione quoq; monuimus: Nunc simplicia quædam exponam.

Cymini carmeni] Dioscorides lib. 3. cap. 57. de Cumino loquens, Aethiopicum præcipuè commendat, quod Hippocrates Regium appellauit, deinde Aegyptium, reliqua sequuntur. Plinius 19. cap. 8. indiscriminatim nunc Aethiopicum Africanūq; nunc Aegyptium alterutro præferri ait: neutro tamen carmeni meminit. Syluaticus miserè errat, dum hoc Siler montanum, uel Sefelcos uulgò uocatum, exponit. Benè interim mihi iudicare uidentur ij, qui carmenum cyminum, pro Aethiopico Dioscoridis recipiunt: Intellego recensissimum, suauissimum, odoratissimū. & in summa, optimi saporis. Nostri Barmyn, & Rüm nuncupant. Syluestris quoq; cymini duo fastigia idem facit, alterum Fuchsius Germanicè wilder schwarzer Rümich uocari, testis est: alterum secundo loco scriptum, Ruellius, Gesnerus, Matthiolus, Tragus eam herbam decernunt, quæ Germaniæ nostræ uulgò Ritterspohn dicitur.

Cyminum.

Syluaticus error.

Ameos] Est genitiuus ab Ammi, quod pingitur à Dioscoride lib. tertio, cap. 59. uulgaris notitia: semen edit exile, multò minus cumino, originum respiciens, purum, feruens, & exiccans. Plinius huic ac quiescens, cumino insuper candidius affirmauit lib. 20. cap. 15. Expendant Pharmacopola an usuale nostrum eiusmodi notas exhibeat, ego sanè hactenus non deprehendi, itaq; genuinum esse inferior: laborandum ut ex Italia consequamur, ubi illud reperiri intelligo.

Ammi.

Baurach rubei] Id est, niri spuma, estq; duplex, sicut ipsum nitrum, natium, & factitium, sicut autoribus Dioscoride lib. 5. cap. 78. & Plinio 31. cap. 10. ostenditur: A sale non multum natura distans: pellucet, & humore liquefit. Legitur apud Galenum 9. per Locos, & Scribonium compos. 216. nitrum rubrum, quod mihi nunquam (quod equidem sciam) uidere conigit. Hoc reuera ab Dioscoride de roseo colore, & Arabibus Baurach uocari existimo, quamuis eorum sectatores, haud parum hoc & nitrum confundant. Quis sit, & qualis gignendi, ac faciendi modus, apud Plinium copiose manifestatur. Nec refert litrum aut nitrum quis dixerit, cum idem prorsus significant, nec ulla sanè ratione distent, nisi quòd altera uox sit Attica: similiter nihil differt Aphronitrum uel Aphrolitron, siue Aphronitrum uel Apholitrum. Quidam nitrum, Aphonitron siue spumam aut florem nitri, & Aphrolitron, tanquam tria diuersa medicamenta in usum præscribunt, alij contrà duo: Atque hac de re leuiuscula mutuo altercantur, aut uerius conuiliantur malitiosissimè Fuchsius, & Cornarius, uiri doctissimi: interim nihil docentes aut determinantes, dum uterq; pertinaciter opinionem suam tueri conatur, & ipsas magis in dubium uocat obscuratq;, ac seipsum accusandum coram uniuerso Musarum theatro, proponit. Cuperem eiusmodi acerbas, & à Christianorum lingua, calamoq;, legibus interdictas, simul ac ingenuis animis odiosas conuentiones nunquam coeptas, aut nunc tandem, charitatis amore sublatas & consopitas. Quorsum enim attinet, ob res nemini hoc tempore probè notas, aut quarum usus tam apud nos intercedit, aboleuitq; tam Tragicas turbas concitare? Ecquid enim magnum est, siue duæ, siue tres, res illæ sint: cum id palam constet, affirma esse nomina, ac res parum admodum habere discriminis: præterea nihil omnino noxæ, quacunque quis ex tribus (si maxime haberemus) utatum humanis corporibus accidere, quando similes retinere uires, ipse Dioscorides testetur. Atque hæc obiter pio sanè animo, à me dicta sunt, quo utriusque honori optimè consultum uolo. Olim ista quotidiana usuerant, hodie in Officinis solum ostenditur nitrum colore candidissimo, ponderosum, firmum, & in panes coactum. Sunt insuper qui putent antiquorum nitrum, sal petræ nostris dici, qui hac tempestate abundanter, multis locis, ex terra, & scrobibus, circa parietes, inuenis, conficitur, ad tormenta bellica, & horribilem bombardarum boatum necessarius, unde Bombardarius puluis uulgò, quod ego

Baurach rubeum.

Litri & niri discrimen.

Fuchsi & Cornarij opinionem de nitrato & Aphronitro.

Nitrum antiquorum, an Sal petra sit.

DE COMPOSITIONE

Ioānes secundus poeta.

nequaquam credere possum, cum ueteribus omnino incognitus fuerit, & nullius in antiqua militia uisus: atque utinam nunquam esset repertus, magno ac intolerabili mortali exitio, qui alioqui diu incolumes, ac superstitēs esse possem, nisi subito hoc telo, omnium ut pessimo, ita uelocissimo, uelut Iouis fulmine icti è medio tollerentur: sine equidem huius materiae mistura (quae temerè auro etiam gratior inter bella, caedesq;) neque globus è machinis bellicis, tanta celeritate aut ui proijci: neque tanta letali pernicie, quanta multorū subinde in bellis milliū strages prosterni cognoscimus, penetrare possent. Huius instrumenti immanitatem, doctissimus & eloquentissimus uates, Ioannes nomine quidem secundus, patria Batauus, loco Hagensis, at ueterum poetarum nulli secundus, in Elogijs suis, elegantissimo carmine his uerbis insequitur:

Ah pereat duros primū qui protulit enses,
 Ille fuit ferro durior ipse suo.
 Ille autem scelere ante alios immanior omnes,
 Tormenti inuenit qui genus arte noua.
 Infandum, horrendum, dirum, tremuere quod ipse
 Eumenides, & rex horruit ipse Erebi.
 Qua ruit, occumbunt urbes, syluaeque tremiscunt,
 Turbatiq; sonat regia uasta maris.
 Non sic irata iaculatur fulmina dextra,
 Nec tonitru coelum Iuppiter omne quatit.
 Excutit ingentes immani pondere moles,
 Inuoluens fumo nigricolore diem.
 Quid falsò innocuum tonitru Salmoena damnas
 Iuppiter: iste tuo fulmine dignus erat.

Sic ille

Nitri probatio.

Malè facium quaedam Officinae, Salem petrae pro Nitrousurpantes, cuius probatio est, ut sit roseo colore, aut candido, in foramina dehiscens, molle. Plin. probat fistulosum, tenuissimū, & quàm maxime spongiosum. Eius loco comode sax uim uel aceti siccata, aut sal torrefactus usurpatur. Ac ista de Nitro sufficiant, nec enim amplius in commentationibus istis dicere uoluimus, ne copia sermonis legentes remoraremur. Haecenus Mesues dicta declarauimus, nunc breuiter Thymbra, quam apponit Myrepsus, adijciemus: Hanc Latini Saturciam ac Cunilam uocant. Dioscorides lib. tertio, cap. 36. agrestem & hortensem tradit, uelut quoque Plinius lib. 19. cap. octauo, per hanc auctores peculiari nomine

Thymbra & Saturcia.

Cunila satiuā & syluestris.

Saturciam, ac satiuā Cunilam significant, uulgariter Riechend Rün / Sedney, aut Garten Asop, sicut habet Tragus. 1. cap. 13. per illam uerò Cunilam syluestrem, ac Thymbra, quae fortè etiam hodie (ut Euritius Cordus in Botanologico suo suspicatur) agreste serpyllum dicitur, intelligunt. Vtraque Virgilius iuxta aluearia serendam iussit, ut ex ea apes pabulum eliciant, quarto Georg. inquit:

At circum castris uirides, & olemea late
 Serpylla, & grauius spirauis copia thymbrae
 Florcat. Columella quoque separauit, dum canit,
 Et Saturcia thymi referens, thymbraeque saporem.

Cunila historica & confula.

Videtur itaque Cunila herbae genus, Saturcia, & thymbra, species, habentque (Plinio teste) similes effectus. Reuera Cunila historia tam lata, & confusa apud scriptores legitur, ut difficillimum sit sese extricare, nisi acerrimo iudicio praeditus, & acutissimè quaeque auctorum uerba expendere. Id si quis alius, sanè Virgilius Marcellus haud poenitentiam operam eiusmodi studio dicauit, cuius fidem aperitò facit commentario in Dioscoridem lib. tertio, cap. 127. Arabes Alail sonant. De reliquis alibi inuenies.

Alail.

Dia Coston Mesues.

Dia Coston Mesues.

Rec. Costi amari, cassiae, cinnamomi, ana drach, quinq;
 Sem. apij, anisi, cimaru schœnanthi, rauedsceni, ana drach, tres.
 Asari drachmas quatuor,
 Croci, aristolochiae, myrrhae, ana drachmas duas.
 Mellis quod sufficit.

CRONENBURGIUS.

Serapio Tract. 7. cap. 8. & Auicenna lib. 5. summa 1. Tract. 1. idem describunt, uariis tamen haud parum ponderibus. Praepositus, & Arnaldus in Antidotarijs suis, schœnanthum, myrrham, ac per nigrū non habent. Ego ut initio dixi, malo ex optimorū auctorum praclarissimis scriptis, ueracitateque compositiones petere, quàm in pessimorū librorum pelago, incertitudine atque errore exundante, nauari. Inter illos est Nicolaus Alex. ita sermonem de hoc Antidoto cap. 201. instituens.

Dia

Dia Costu Nicolai Alexandrini.

Dia Costu Nicolai Alex.

Rec. Afari, anisi, apij, ana drachmas trigintatres.
Schœnanthi, myrrhæ, melanopiperis, ana drach. uiginti.

Costi drachmas octodecim.
Cinnamomi, casia lignæ, ana drachmas xv. & script. duos.
Mellis quod sufficit. Hæc ille.

CRONENBURGIUS.

Danda est sedulo opera, ut costus uerus habeatur: pro triplici enim costo Dioscoridis lib. 1. cap. 15. nunc in officinis amarus & dulcis ostenditur, qui ita hoc genere continentur, ut Corchorus inter olera numeratur, quem admodum etiam ex Plinij lib. 12. cap. 12. apertissime cognoscitur, qui Indicum tantum non uideatur, & in album ac nigrum distribuit: Macer in grauem, rubentem, amarum ac leuem, subalbum, non amarum: illum, inquit, India, hunc Arabia mittit. nam radix & folium Indis est maximo precio. Strabo Costarum quoque nominauit. Radix gustu esse debet feruens, odore eximio, substantia plena, densa, frutice aliis inutili. Quare noster uulgaris, cum sit omnino dissimilis, & parui precij, mendax est. Quando autem uerum habere non possum (quem tamen in officina Ioannis à Galen, dum Mithridatum consarcinaret anno L. omnibus notis superscriptis, & uidi & gustauit) tum ex succidaneis Galeni, tantundem ammoniaci, uel helenij substituo. usum pseudocosti prorsus interdico. Est insuper eodem nomine Culinaria herba, quam placensis uorū indunt femine nostrates. per æstatis initium, uulgo pfan- fichenkraut / Balsam / & Kost: quidam Memham Sarracenicam dicunt. Aromata angustissimo in cerniculo discutiantur, ut ad longinquas uias peruenire queant.

Costus triplex.

Costarium. Delectus.

Dia Curcuma maior Mesue.

Rec. Croci, afari, Seminū petroselinici, dauici, anisi. Se. apij, ana drachmas quatuor.
Rauedsceni, meu, spicæ, ana drac. vj.
Costi, myrrhæ, casia, schœnanthi, carpopalsami, rubeæ tinctorū, succi absinthij, succi eupatorij, olei bal-

fami, ana^b drach. duas.
Calami aromatici, cinnamomi, Ana drach. unam & mediam.
Scordij, scolopendriæ, succi glycyrrhizæ, ana drach. ij. & semissem.
Tracachanti drachmam unam.
Confice cum melle despumato.

Dia Curcuma maior Mesues.

^a Myrepsus Antidoto 122 habet singulorum drachmas sex, usque Costum, et Meum omittit.

^b Myrepsus drach. mediam

Dia Curcuma minor Mesue.

CRONENBURGIUS.

Hic quoque, sicut alibi indicauimus, species certa doctrina accuratissime terantur & cribrentur, ut occultos meatus ac procul remotos subeant earum uires. Adscribit præterea Mesue minoris compositionem, ex spica, myrrha, casia, croco, flore schœnanthi, costo, cinnamomo: cui ad uerbū respondet Nicolaus Myrepsus Antidoto 121. Serapio Tract. 7. cap. 8. & Auicenna confectio prior lib. 5. summa 1. Tract. 1. nam quæ sequitur ex arte Galeni, Mesuen potius quam Galenum refert, siquidem hunc plerumque ingredientia simplicia ignorasse constat. Eosdem secutus est Placentinus de Medicinis compositis cap. 6 ac Bertrucius Bononiensis cap. de Hydropisi, sed in omnibus insignis diuersitas reperitur. Et quomodo bene componi Mesues Electuariū potest, cum Meon siue Meu, costum uerum, carpopalsamū, & balsamiliquorem non habeamus nisi adulterata & subditiua. Neque uero sufficiens mihi dicere uidentur, qui minorem loco maioris accipi posse contendunt. Denominationem autem sumpsit ab rubea, quæ Arabibus Curcuma dicitur: alij Dia croci legere malūt, & uerè, quoniam nihil Curcuma recipit, tamen si Bertrucius tantundem Curcuma croco coniungat. vsus autem apud omnes Diacurcuma appellationem habet. Recenset Nicolaus Alexandrinus eodem titulo pharmacū, quod propter parandī facilitatem, in consuetudinem reuocandum esse putauerim.

Dia Curcuma Nicolai Alexandrini.

Dia Curcuma Nicol. Alexandrini.

Rec. Curcuma, cinnamomi, spicæ, afari, casia, ana unciā unam.
Costi, schœnanthos, myrrhæ, (ana)

drachmam unam.
Mellis quod sufficit.

Myrepsus loco Curcuma crocum scribit, & initio singulorum drachmas tres, mox drach. unam, & semissem Antidoto 120. Alexandrinum etiam codex iure mutilus uidetur, quando uocula Ana ad finem transcribentium incuria, neglecta sit, quam nos apposuimus.

Curcuma] Anceps est nominis appellatio, & nisi sit illud cyperi genus, quod Diosc. cap. de Cypero, in India nascitur adit, gustu amaro, gingeris effigie, quodque mansum croci uim reddidit, uelut etiam Plinius lib. 21. cap. 18. & Serapion cap. 192. simplicium, fateor ingenuè me ignorare. Officinarij nostri geel Genffer appellant. Et quauis idem cap. 306. rursus peculiare caput de Curcuma siue Kairoch constituat, certū est, interpretē hallucinatū esse: & Serapionem Dioscoridis Chelidoniū depinxisse. De alijs alibi quæres.

Curcuma

Dia Dragachantum frigidum Nicolai Myrepsi.

Dia dragachantum frigidum Myrepsi Antidoto 98.

Rec. Tracachanti albi uncias duas.
 Penidiarum uncias tres.
 Gummi Arabici albi, unciam unam,
 drachmas duas.
 Amyli unciam mediam.
 Glycyrrhizæ drachmas duas.

Seminum melonum, citrulli, cucurbitæ, cucumeris, ana drach. duas.
 Seminis urticæ, papaueris albi, Ana drachmas tres.
 Camphoræ scriptulum semis.
 Zacchari & aquæ quantū satis erit.

CRONENBURGIUS.

Hoc est Tracachanti Antidotum, cuius etiam compositionem aliam idem memorat Antidoto 104 & Actuarius cap. proprio. Prepositus, Placeminus, & Arnaldus de Villa noua, omiserunt semen urticæ & papaueris. Duas præterea alias assignat Arnaldus continua mox lectione: atque ille quatuor seminum uncias deprauatè pro drachmis scripsit. Tracachantum ac gummi Arabicum, si necesse erit, inter papyraceas chartas conuoluta ad modicum ignem ponantur, ac sæpè uertantur siue moueantur donec inarescant, & uiscum discutiatur: tunc refrixa diligenter pistillo comminuantur, sensim affundendo puluerem glycyrrhizæ, ut promptius unuantur: Deinde semina excorticata cultello minutim concidantur: & Camphora seorsum leuiter in mortario, in quo prius Amygdala una aut altera confrastra fuit, & reiecta, ducatur: Postremò commisceantur. Sed ægerrimè componitur, & citissimè ranore uitiat. Hic præcipuè Tragacanthæ bonæ notas cognoscere oportet, quæ sunt, Dioscoride autore lib. tertio, cap. 20. albæ, pellucidæ, graciles, leues, synceræ, & subdulces. Manare lachrymam, non modò uulnerata radice, sed etiam spontè ab ea, scisso in latere cortice, præter Dioscoridem, Theophrastus testatum reliquit. Plantam in orbe nostro nemo, Lachrymam officinæ Dragagantham appellitantes, cognoscunt omnes. Vetustate pallefcit, deinde ræffescit, demque flauescit: hæc uitiiosissima censetur.

Parandi modus.

Tracachanta

Dragagantū.

Sextans.

Sextans] Sexta pars asis, hoc est, uncia due.

Zulapū] Idhodie omittitur, quoniam nunc amplius in forma liquida non exhibetur, ut supra quoque in uniuersum monuimus. In Italia multiplici figura, & topiario fermè opere, formæq; candidissima solidissimaq; funditur, & supra fenestras ostentationis causa, ab omnibus medicamentarijs, exponitur, uelut paulò post adiungemus.

Dia tracachantum calidum Gilberti Anglici.

Dia Tracachantum calidum Gilberti Anglici.

Rec. Tracachanti triduum aqua infusi uncias tres.
 Hyssopi unc. unam, & drach. duas.
 Cinnamomi unciam mediam.

Zingiberis drachmas duas.
 Glycyrrhizæ & succi eius, ana drachmam unam, & grana quindecim.

CRONENBURGIUS.

Recitat aliam uerbosiore scripturam Nicolaus Myrepsus Antidoto 99. & autor thesauri aromaticorum, sed utranq; uelut ab officinarum usu neglectam prætereo. Si uerò componenda erit, elegantius & efficacius in humida consistencia fiet, & alioqui non uideo quomodo in sicca formari possit, si Tracachantū ad triduum aqua maceretur. Porro, per uniuersam fermè Italiã more sequenti paratur:

Dia Tracachantum frigidum.

Rec. Gummi tracachanti boni, unc. ij.
 Gummi Arabici unc. i. & drach. ij.

Amyli drachmas quatuor.
 Liquiritiæ mundæ drach. duas.

Omnia subtiliter puluerentur, ac libris quatuor zacchari exquisitissimè albi, beneq; cocti, & clarificati adijciantur. Postea in mortario marmoreo tam sæpè tractentur cum farina amyli, quoad in massam formetur, ut ex ea multorum operum figuræ duci queant.

Dia Galanga Mesuæ.

Dia Galanga Mesuæ.

Rec. Galangæ, ligni aloës, ana drachmas sex.
 Garyophyllorum, macis, ligustici, ana drachmas duas.
 Zingiberis, piperis longi, cinnamomi, piperis albi, calami aromatici, ana drach. unam, & semis.

Calaminthæ siccæ, mentæ siccæ, cardamomi, spicæ, Seminis apij, foeniculi, carui, anisi, ana drachmam unam.
 Zacchari Tabarzed, uncias decem.
 Mellis despumati quod sufficit.

CRONEN-

CRONENBURGIVS.

Hanc transcripsisse arbitror Nicolau Myrepsum Amidoto 222. quāuis isthic carnabadij, pro carui legatur, facili lapsu: & succi, pro sicca menta. Aliam docet Nicolaus Alex. cap. 232. Similiter Myrepsus Amidoto 63. Auicenna libro 5. summa 1. Tract. 6. & Placeminus cap. 16. de Medicinis. Atqui Me sue descriptio ubique preparata reperitur. Dicta est à Galanga, quæ ueteribus Græcis indicta fuit: Quidam hanc Dioscoridis Acorum coniectant, Sed hoc uanum esse, & ipsius scripturæ diuersitas, & nos latius initio Operis ostendimus. Nostra autem galanga, absq; ullo dubio genuina est. Deligi debet pondo derosa, rubenti cortice, gustu perquam acri: Quæ candicat, & pondere cedit, odore uacat, crebris sca tet foraminibus, ac in puluerem fatiscit. Sunt nebulones, ut monstrat Ruellius lib. 1. Stirpiū, cap. 4. qui intortis iunci radicibus aceto piperato maceratis, galangæ mentiantur acrimoniam: sed impostura detegitur, cortice deraso, qui hunc saporem imbiberat, nam interius tale nihil inuenietur respere.

Loci restituti
Galanga
Acori Diose.
non est galan
ga nostra.

Macropiperis] Id est, longi piperis.

Macropiper,
Calamus aro
maticus.

Calamiaromatici] De hoc scribit Dioscorides 1. cap. 17. Is ad nos hoc tempore nō portatur, sed eius loco radix quedam uenditur, quam eius canna esse Manardus nō credit: nec ex India, aut Arabia aut Syria (qui probatissimi calami natales sunt regiones, testibus Dioscoride, Theophrasto, Gale- no, Plinio) adfertur: siquidem & recēs aliquando uidetur, & exiguo nimis uenditur. Vnde ex aliquo proximio loco uehi certissimū est, ubi seraci prouentu gignitur. Hippocrates Myrepsicon, id est, Myrepsicon. unguentarium siue odoratum appellauit, Officinæ omnes Calamū. Hermolaus, ac Fuchsius, uulgarem in Mæotide gigni suspicantur, Aloisius Mundella in Annotationibus suis, cōtra Brasauoli examen, Ma nardo subscribens, ad Acori suspicionem conuertitur. Andreas Matthiolus omnino id credit, & ge- ninum calamum nihil aliud quā arundinem esse, ex Theophrasto ac Plinio ostendit, nosq; hoc auo illo carere. Quicquid sit, ego piaculum minimè puto, si quis in ueri Indici siue Arabici calamū inopia, hunc uicarium substituatur. Triennio integrè reponitur.

Myrepsicon.

Dia Ireos Nicolai Alexandrini.

Dia Ireos Ni
colai Alexan
drini.

Rec. Iridis unciam unam.	Caricarum, carniū dactylorū, pas-
sularum enucleatarum, ana drach-
mastres, & semissem.
Pulegij, hyssopi siccæ, glycyrrhizæ,
ana drachmas sex.	Styracis rubeæ, drachmas duas, scri-
ptulum unum.
Dragachanti, amygdal. mundat. pi-
nearum, cinnamomi, zingiberis,
piperis, ana drachmastres.	Mellis quod sufficit.

CRONENBURGIVS.

Dicitur ab Iride. Actuarius cap. de Amidotis idem ferè scribit, sed caricas, dactylos, & passulas non habet, quod etiam magis à me probatur, præsertim quando nunc absq; melle, in forma solida para- ri consueuerit: imò cum ipsis paratū medicamen, celeriter mucorem atq; rancorem suscipit. Serapion Tract. 7. cap. 20. & Auicenna lib. 5. Tract. 6. aliud diuersum memorant. Præpositus ab Alexandrino, aut Myrepsu 394. Amidoto, in dispensatorium suum transposuit. Est insuper simplex, multis familia- rissimum, hoc modo:

Dia Ireos simplex.

Dia Ireos
simplex.

Rec. Ireos unciam semis.	Zacchari albissimi fortiter & diu mi-
sti albumine ouorum, aut succo li-
monum, uncias uiginti.
Zacchari candi, specierum dia dra-
gaganti frigidi, ana drach. duas.	

Ad consistentiam coquatur zaccharū, tandem pulueres admisce. Redditur candidissimū, & uarijs typis fingitur. Tamū nunc de Iride subijciam, quæ à cælestis arcus similitudine nomen accepit, testifi- canibus Dioscoride initio suorum de simplicibus librorum, & Plinio uolumine 21. cap. 7. Quemadmo- dum enim aquaticus ille arcus, uarios memitur colores, sic ut cæruleas, uirides, luteas, candidas, pallen- tes, purpureasq; lineas ducat: Ita cauo calyculi sinu, cælestem arcum coloris uarietate (mirabili na- turæ artificium) exprimit. Veteres in plerasque species discernunt. Laudatissima est Illyrica, & Macedonica, radice mutila, densa, colore subrufo, gustu amaro, odore perquam grato, & sincero. Apollonius ex Elide, ac Cilicia probabat: Galenus supra Dioscoridem chalcidonæ meminit 7. Lo- corum, cap. 2. & Astragalitis cognomine eiusdem tituli lib. 1. cap. 1. Similiter Aëtius lib. 13. cap. 3. In Thracia, ac reliquis locis frigidis, & in Germania nostra odore penitus caret. Colligenda est incipien- te foliorum destiuio. Passim hodie in uiridarijs Seplasiariorū prouenit, cuius recentis succo in ascite utimur. In Officinis corruptè genitium pro recto usurpant, Irios dicentes, quum Iris iridis debeant. Vanum quoq; est quod aiunt, Iris purpureum florem gerit, Ireos album, cum una eademque herba

Iris.
Radix quib-
usdam locis
inodora.
Quando col-
ligenda.
Officinarum
error,
herba

Pulueris radi herba sit, licet aliunde inuecta, odoratior habeatur: Quia gratia puluis radicum, armorij & uesti
cum usus. bus inspergi, non sine hilaritate, & eximia fragrantia, consuevit. Sed dubitauerit hic aliquis, qua ra-
Obiectio. tione istæ radices uetustate odoratiores fiant, cum hæc quæuis corrumpere soleat? Cui respondeo
Responsio. id per siccitatem fieri, humore nimirum exhausto, ac ueluti excocto: siccitas siquidem, autore Theo-
 phrasto, odoribus conuenientior est, atque omnia in uniuersum odorata, eò inclinam, quemadmo-
 dum nos principio huius Operis latius aperuimus. Galenus autor est, primo de Amidotis, omnes Her-
Lilium cœ- barios Irim in Illyrio natam optimam esse scripsisse. Et Plinius Irim radice tantum cõmendabilem pro-
est. didit. Hodie promiscuè Florentina, & Germanica, pro Illyrica malè usurpatur, Herbarij Lilium cœle-
 ste uocare malunt, Biennium seruatur Mesuæ, alijs quinquennum.

Dia Lacca
magna Me-
suæ.

Dia Lacca magna Mesuæ.

Rec. Laccæ abluta, Rauedsceni, a-
 na drach. tres.

Spicæ aromaticæ, mastichæ, Seminũ
 apij, sceniculi, ameos, anisi, schœ-
 nu anthi, succi Cypatorij Mesuæ,
 succi absinthij, sabinae, amygdal. a-

mararum, costi, myrrhæ, rubiæ tin-
 ctorum, asari, aristolochiæ, gen-
 tianæ, croci, cinnamomi, hyllopi
 siccæ, castiæ, cymarum schœnãthi,
 bdellij, ana drach. unam & semis.
 Piperis, zingiberis, ana drac. unam.

Insunde myrrham & bdellium uino, cetera tere, & confice cum melle despumato.

CRONENBURGIUS.

Idem in Antidotario suo, minorem quoq; adscribit: duas adhuc alias Tract. 7. cap. 8. Serapion recte
 prior ferè cõuenit cum illa, quam nobis reliquit Nicolaus Alexandrinus cap. 183. quamuis hic ipsius
 deinceps ex paucioribus rebus, alteram percenseat. Cum Serapione magnam sortitur affinitatè Au-
 cenna lib. 5. summa 1. Tract. 1. & Hali 10. practice. E recentioribus dissonantem componit Bertrucius
 Bononiensis cap. de Debilitate splenis. At magna illa Mesues compositio, est hodie potissimũ in Offici-
 nis recepta. Quam uerò Actuarius memorie mandauit cap. de Antidotis, præstantissima equidem est,
 si fructum, & surculos balsami, ac myrrham probatissimam haberemus, cuiusmodi in super est Nicolai
 Myrepsi, Antidoto 123. & altera illa Alexandrini cap. 183. In ingredientia exactissimè terantur, & per
 angustissimũ cribrũ discutiantur, ut ad ueteres aromatu facultas peruenire queat. Transeo nũc ex cõ-
 suetudine, ad simpliciu interpretatione. Haud leuis agitur cõtrouersia inter rei medicæ scriptores,
 qui hoc seculo studiose omnè calignè ab arte discutere, ac ueram cognitione Officinis, ad corporũ no-

Cancamum
Laccæ hi-
storia.

strorũ salutem ex geminis simpliciu notis, reducere conantur, an Cancamũ uidelicet Dios. lib. 1. cap. 32.
 & Pauli 7. cap. 3. sit Mauritanorũ Lacca, tametsi Serapion cap. Simpl. 181. in hac pingenda fideliter il-
 lius scripturã assignet, ut ferè plerunq; in simplicib. assuevit, attamen cum in orationis cõtextu ex Isaac
 eben amram, idem infectorũ Laccæ ex Armenia, nõ autè ex Arabia (ut scripsit Diosc.) adferri, posteri-
 tatis memoriæ prodiderit, & in recensendis remedijs ab eodè quoquariauerit, factũ fuit, ut peritiores

Lacca duplex
natiua.

de utriusq; essentia dubitare nõ iniuria coeperint. Atqui hic animaduertendũ Lacca plura esse genera,
 natia, & factitia: de hac nihil dicemus, cum in usum medicũ non ueniat, illa uerò duplicè ostendit Sera-
 pion: prima omnino est Dioscoridis Cancamũ, myrrhæ emulũ, odore gratissimo, id Lusitani & Hispani
 pariter Anymolium. Plinio tantũ nomine cognitum uidetur lib. 12. cap. 21. Altera est inferioribus
 expetita ijs tingendis sericis, qua uili precio ueneunt, Itali uulgò Lacca, & Lacchetta. Atq; hæc ipsa
 Amidoto præfemi miscenda erit, qua nunc ex Armenia, ad tincturam sericorũ staminum primò Vene-
 tias, dein Antuerpiam aduehitur. Et hanc Myrepsus intelligens, Laccam infectorum uocauit. Auicenna
 turpiter Laccam cum Karabe coniungit cap. 434. Canone 2. Trita abluatur aqua persusa, in qua
 aristolochia & schœnãthũ serbuerint, post spatha mouetur, ubi subsederit, aqua leniter effunditur,
 idq; bina aut terna lotionem fiat, postremò colata in umbra siccetur. De similibus rerum ac metallicorũ
 abluitionibus, peculiari loco, nempe septimo horum, ex instituto commentabimur.

Rubiæ tincto-
rum, est Ery-
throdanũ fi-
ue Rubia.

Rubiæ tinctorum] Dioscorides 3. cap. 137. Erythrodanũ. Theophrastus 9. cap. 14. Plinius
 24. cap. 11. Rubiam, Recentiores Rubeam tinctorum appellam, lingua nostra Serwers & rap, Germa-
 ni Sam Rõte. Radix est rubra, qua tinguntur lana, & coria, pellesq; inficiuntur, quamobrem à no-
 stris infectoribus studiose petitur. Duorum generum scribitur. Vna spontè prouenit, & syluestris exi-
 stit, quam Officina Rubiam minorem, & Stellariam dicunt: Altera feritur. Laudatissima italica ac ma-
 xime suburbana, unde quaestuosissimum apud nostrates prouentum faciunt.

Serwers
& rap.
Sam Rõte.
Stellaria.
Gentiana.

Gentianæ] Hanc omnũ testimonio Genius Illyriorum rex inuenit, & appellationis initium se-
 cit. Ostenditur à Dioscoride 3. cap. 3. Plinio 25. cap. 7. cuius radix hodie lippis & consoribus nimis co-
 gnata, cum semper & in quibuscunq; malis ea utantur: uulgaribus Gentian et Engian. Fuchsius duas
 species pingit: similiter Tragus lib. 1. cap. 56. & 84. Visitur radix in Officinis interdum crocea, in-
 terdum

terdum pallidus, fractu concumax. Reliqua ingredientia in superioribus enarrata sunt, proinde v̄ est opus multam studij huic rei dedisse: sed in memoriam tantum illa reuocemus, quod factu facillimum est.

Dia Margariton calidum Præpositi.

Ꝟ. Garyophyllorū, cinnamomī, spīcæ, galange, lignī aloës, glycyrrhīzæ, troch. diarodon, diaion, Anadrach. unam & semis.

Nucis moschatae, macis, aliptæ moschatae, zedoariæ, Rheubarbari, styracis calam. ana drach. unam.

Margaritarū pertusarū & integrarū,

zingiberis, ossis ex corde cerui, rasuræ eboris, blattæ byzantiæ, ana drachmam mediam.

Moschi, ambræ, cardamomi, libyistici, Seminis basiliconis, ana scriptulum unum, minus granis duob.

Camphoræ grana sex.

Mellis quod sufficit.

Dia margariton calidum Præpositi.

CRONENBURGIUS.

Teruntur per se Alipta, Rheubarbarum, styrax, margarita, ossa ex corde cerui, blatta byzantia, moschus, ambræ, & camphora. Porrò utinam ut præsens Antidotum Præpositum Officinis integrum ac correctum, ita & pleraq; alia non utiata innumeris mendis, ex cognomine suo Alexandrino, tradidisset: Reuera haud vulgarem ita sibi laudem comparasset. Sed nunc cum uix leuiter uigesimum habeamus purum, aut incorruptum: ecquis admonitus, ad istum amplius ceu ad sacram ancoram, in conficiendis medicamentis confugere uelit? præsertim quando autor ipse nobis ingenuus sit, post longa temporis interualla restitutus. Ecquis, inquam, Præpositum hunc diutius sibi imitandum in pharmacopolijs proponet? ac non potius maximi Apollinis graui censura plectendum iuste decernat hoc est, ut ex optimis Officinis profligatus, & proscriptus, apud pessimos pereat, puto hæreat perpetuò. Ad institutum redeuntes, dicimus Præpositum diligenter istam compositionem ex Nicolao, cap. 160. transcripsisse, quamuis paulò idem aliter cap. eiusdem libri medicamentorum 163. aliam doceat, cum additione maioris & minoris. Myrepsus eandem perhibet Antidoto 37. sed ad calcem aliquot simplicia refrigerantia, simul & lapillos adiungit, quæ omittenda simpliciter esse decerno. Legimus etiam non absimilem apud Actuarium cap. de Antidotis, nisi quòd pondera habeat ualde minuta: Item aliam apud Arnaldum de Villa noua, & Guilhelmu Placcinum, uerum nã paucis locis corruptam. Sed postquam hæc admonuimus, superuacaneum duxi aliorum dictionem hoc loco apponere. Ceterum cognomen recepit à margaritis, quæ à Latinis scriptoribus Vniones dicuntur: principium culmenq; omnium rerum precij tenent: Indicus Oceanus, & Taprobane insula, maxime illas mittit. In conchis haud multum ostreorum generi dissimilibus, interdum perforatæ, interdum integræ reperiuntur. Occidentales laudatissime habentur. Probantur candore, magnitudine, orbiculari forma, leuore, pondere. Quem totius historiæ cognitio delectat, à nemine eam plenius, quàm à Plinio summo rerum naturalium perscrutatore lib. 9. cap. 35. consequetur: Similiter Solino in Polyhistore, Pliniana lectioni ad stipulante cap. 56. ac Macrobio cap. ultimo. Eadem uelut testa oui, aceto, res admiranda, mollescunt & in tabem resoluantur, quam artem sumptuosissima ac luxuriosissima Cleopatræ coena, cum Antonio de apparatu contendentis, manifestauit, dum margaritam centies sestertium aestimatam, id est, aureis ducentis quinquaginta millibus (ut doctissimus, & totius Gallie ornamentum maximum, Guilhelmus Budæus 2. de Assè explicat) illa absumpsit: testificantibus utriusq; ingluuie Plinio lib. 9. cap. 35. & Macrobio 3. Saturnaliorū, cap. 17. idem Budæus memorat, unonem in Gallijs, tribus aureorū millibus emptum auctiana magnitudine, pondere quadragenario: & alium quatuor millibus aureorum.

Porrò nulla ratione tritura aut ductio, in mortario æreo siue cupreo fieri debet (uelut hodie pleriq; Pharmacopolarum factitant) ne ab illis quicquam substantiæ in margaritas deradatur, sed omnino super lapidem Porphyrium diu conerenda sunt.

Præpositus notatur.

Margaritæ in tinis scriptoribus unioes dicuntur.

Margaritæ quomodo es mollescant. Margaritæ amplissimum precium.

Margaritarū tritura.

Rasura eboris.

Ebur est elephanti os.

Rasura eboris] Id est, detriti ex ebone pulueris. Plinius lib. 8. cap. 3. tradit, autore Herodoto, dentes elephatorū casu aliquo deciduos, uel senecta defossos, solum ebur esse: Etenim rara iam amplitudo dentium, præterquam ex India reperitur. Et rursus cap. 10. Dentibus ingens precium, & decorum simulachris laudatissima ex ijs materia, &c. Certè non possum ex huius grauisissimi scriptoris testimonio edoctus credere, nos uerum ebur, hoc est, elephanti os habere, ac proinde multò minus eius dentem, quoniam paruo nimis uendunt Antuerpiani mercatores. Suspicio non absre, ceruorum siue alterius grandis animalis ramenta esse, quibus nos abundamus. Vide Aristot. de Animal. historia 2. & 9. cap. 46. Strabonem lib. Geographiæ 15. Plinium duodecim primis lib. octauicapitibus, Diodorum Siculum lib. 3. Philostratum 2. & Solinum cap. 28. Produunt quidam, ebur aliquandiu posca, id est, oxycrato maceratum, ceræ instar emollescere, obsequiosumq; in quocunq; opus tractari, quod Dioscorides Zytho attribuit. Sunt etiam, qui idem decocto radicis mandragoræ, senis horis perficiant.

Moschi

DE COMPOSITIONE

Moschus.
Ambra.
Quare autor
hic non ad
miscet.

Moschi ambrae] Ego hic in uniuersum id quod res est monebo, ne cogar idem idem referre se-
pius: utramque materiam preciosam quidem illam, tamen multis male olentem, ne dicam foetentem, in hu-
iusmodi compositiones rarissime iniicio: ne dum uni placere studeam, alteri displiceam: quoniam non
omnes nunc ex equo moschi, Ambram, aut parem odorem ferunt, Imò multi ipsi manifestò (ut pote gra-
ui capitis dolore commoti) offenduntur, qui ipsi propter olfactus exuperantiam, ne styracis, cyphos,
thuris, aut ne aliorum quorumcumque quidem odorem ferre queant, in quorum censu cum primis habentur
hysterica foemina. Proinde quoties egrum eiusmodi admittere deprehendo, tum seorsim secundum
intemperici curandae rationem, atque ipsius tolerantiam admisceo. Camphoram quoque subinde inter-
mitto, eadem causa.

Dia margari-
ton frigidum
Platearij.

Dia Margariton frigidum Platearij.

Rec. Quatuor seminum frigidorum maiorum mundatorum, seminum portulacae, papaueris albi, sandali albi, & muscatellini, ligni aloes, zingiberis, rosarum rubrarum, florum nenupharis, borraginis, myrtillorum, ana drachmam unam. Coralliorum alborum & rubrorum, ana drachmam mediam. Misce simul ut decet, ac fiat electuarium.

CRONENBURGIUS.

Scobis signi-
ficatio multi-
plex & dubia

Ego margaritarum integrarum & pertusarum ana drachmam semissem admisceo, quas nescio qua negligentia in Electuario omittas uideo, cum tamen ab ijs denominatum sit. Est insuper aliud, eodem autore, sed ferè plerumque medicamentorum confarinatorum Seplasiarij, primò scriptum parant: tum quòd id sit paratu facilius, tum quòd minori sumptu constet. Unde uerò Platearius utrumque desumpserit, non possum dicere, siquidem Serapio Tract. 5. cap. 34. & Auicenna lib. 9. Fen. 21. Tract. 2. cap. 2. Electuarium de Margaritis producentes, discordant. Inuenio etiam Actuarium loco sepe antedicto Dia Margariton, id est, ex Unionibus Amidotum, & non multò post, illinctum memoria mandasse, ex triginta octo simplicibus, in quo scobis legitur ualde indistincto & dubio sermone, cum res multiplices hac significatione intelligenda ueniunt, nimirum eris, erugnis, ferri, chalybis, plumbi, auri, argenti, & similia rerum ramentorum, ut docet Dioscorides lib. 5. Galenus 9. Simplicium, & Plinius 34. cap. 11. Ideo incautos facile remorari possit ac fallere ea lectio: proinde tutius & uerius est, per scobem, rasuram eboris intelligere, aut scripturam scobis cornu ceruini coniungere. Memorat aliud frigidum Valentinus ac Hispaniae Medicis familiare ex numerosis simplicibus. Amatus Lusitanus Curatiōe medica 21. Atque ita sententiam meam in ambigua oratione indicare uolui.

Diamoschu
dulce & ama-
rum Mesuae.

Dia Moschu dulce, & amarum Mesuae.

Rec. Croci, daronici, zedoariae, ligni aloes, macis, ana drach. duas. unam & mediam. Been albi & rubri, folij, spicae, garyophyllorum, ana drach. unam. Margaritarum albarum, setae crudae adustae, charabae, corallij rubri, ana drach. duas, & semis. Zingiberis, Cubebae, piperis longi, ana drach. unam, & mediam. Galliae, ozimi citrati, ana drachmam Moschi scriptulos duos. Confice cum mellis crudi quadruplo, & pone in uase uitreo. Amara autem fiet confectio, si praedictis admisceas, Absinthij, rosarum, ana drach. tres. Castorei, ligustici, ana drach. unam. Aloes optimè ablutae drach. iij. Cinnamomi drach. duas, & semis.

CRONENBURGIUS.

Varietas huius
compositionis.

Haec compositio dictu mirum, quanta uarietate apud scriptores Arabas inueniatur: Rhazes siquidem ad Almansorem 9. cap. 61. hoc titulo unam tradit: Serapio Tract. 7. cap. 9. Diamuscum dulce, & amarum producit, Auicenna lib. 5. Summa 1. Tract. 1. septem discrepantes refert, quarum prima cum priori, & tertia cum altera Serapionis ferè concordat. Rursus idem ponit Electuarium de Musco, libro quinto, Summa 1. Tract. 3. Actuarium duas eiusdem nominis Amidotos nobis scriptas reliquit, quae ita superioribus sunt similes, ut camelo formica est aequalis: utraq; tamen preciosa est & elegans, sed neutra ritè parari meo iudicio apud nostros potest, propter quorundam ingredientium penuriam: Et ut ea maxime habeamus omnia, non uideo interim tam magnificos Aromatarios, qui temerè adeò magnos sumptus in uno pharmaceo facere aut queant, aut uelint: neque item adeò nobiles ac diuites ualeant dinarios, qui tanto aere sanitatem conseruare, aut morbum profligare in annum induxerint: & alio-

A qui eo carere possumus. Caterum qui parare uolunt, dent sedulo operam, ut res genuinas atque integras apponant, quas facile ex istis laboribus nostris discere poterunt. Nicolaus Myrepsus Amidoto 223 absq; dubio priorem Actuarij mala fide transcripsit: cum in ponderibus æque ac rebus ipsis delinquat. Officina autem omnes Mesuen sectantur, cuius compositionis ingrediencia suis certè locis explicuimus: sed ut id comode & celeriter assequantur, indicem nostrum inspiciant. Velim interea constanter admonitum quemcunq; pharmacopœum, ut quæ seorsim, et quæ simul comeri debeant, expendat. Aloë quibusdam supra prunas in olla noua placide uritur, ut magis uentrem roboret, quàm subducatur: quæ de causa etiam postea abluitur, ubi aquam absinthij accipiendam ego suaferim.

Hic tantum pauca addam de Moscho, qui Hippocrati, Dioscoridi, Galeno, & Plinio planè inditus fuit: posterioribus uerò, Paulo, Aëtio, Nicolao, Actuario, Simeoni Sethi dictus, ut qui sepius in Confectionibus suis meminerunt. Est autem Moschus, res uehementer odorata, quæ animalis cuiusdam sanguis, aut sanies, à Serapione in simplicibus suis cap. 185, traditur: uerum de eo copiosius in Alipta moschata.

Moschus.
Dia penidion magnum Nicolai Alex.

Dia penidion magnum Nicol. Alexandrini.

Rec. Penidorum libram unam.
Pinearum, amygdal. mundat. Seminis papaueris albi, ana drachmas uiginti.

canthæ, gummi Arabici, amyli, Seminum citrulli, melonũ, cucumerum purgatorum, cucurbitæ, Ana drachmas decem.

Cinnamomi, garyophyllorum, zingiberis, succi glycyrrhizæ, tragacanthæ, terebinthina, Camphoræ tertiam scriptuli.

Syrupi uiolacei, quod sufficit.

Confice sic: Penidia cum syrupo, leno igni aliquantulum bulliant, & inde puluis terendorum temperetur.

CRONENBURGIUS.

Asignat ibidem cap. 194. dia penidion minus. Actuarius describit hoc Amidotum, licet mutilum, quod ex superiori restitui potest. Præpositus & Arnaldus ex istis rebus constituunt, sed ponderibus ad sextam partem contractis: similiter Myrepsus Amidoto 97 & Placentinus cap. 16. de Medicinis. Nos malimus ueram & antiquam lectionem retinere. In sicca per utus forma conseruari nõ potest. Vidi frequenter qui in sacculis ex corio concinnatis hunc puluerem conegerunt, ut diutius à situ uindicarem.

Dia prassium Præpositi.

Dia prassium Præpositi.

Rec. Prassij drachmas quinq; & semissem.

Hermodactylorum, origani, peucedani, schœnanthi, cardamomi, piperis albi, carui, ligustici, uincetoxicici, ana drachmā unam, semis, grana duo & semis.

Tracachantæ, pinearũ mundat, amygdal. dulcium, pistaceorũ, carnium dactylorum, caricarum, passul. enucleat, ana drach. tres & semissem.

Balsamitæ, pulegij, dictamni, costi, pyrethri, saturegiæ, basiliconis, pæoniæ, piperis longi, amomi, noni, orobi, ana drachmam unā, grana duo, & tertiam partem alterius.

Cinnamomi, caryophyllorum, nucis moschatae, macis, ligni aloës, galangæ, zingiberis, zedoariæ, spinicæ, glycyrrhizæ, Rheupontici, anacardorum, styracis calami, malliches, myrrhæ, galbani, terebinthina, iridis, aristolochiæ rotund, radicium capparorum, gentianæ, piperis nigri, anisi, fœniculi, anethi, Sem. apij, Macedonici, saxifragiæ, ana drachmas duas.

Xylobalsami, casia lignea, coralij rubri, rasuræ eboris, carpobalsami, dauci Cretici, ana drachmam mediam.

Moschi, ambræ, ophis è corde cerui, ana grana quatuordecim, Mellis despumati quantum sufficit.

^a Myrepsus abrotani
^b Arnaldus, Sem. petroselinagreslis.
^c Myrepsus habet ex agrie id est, drachmam unā & mediam: grana duo.

CRONENBURGIUS.

Si in puluere seruandum erit Antidotum, tollantur dactyli, uita, ficus, terebinthina, & prassium siticcum: Aliis addi possunt, ubi probè concisa atq; comminuta fuerim. Tunc insuper pro liquida forma, mellis quantum satis uidebitur adijciatur. Vera lectio est apud Nicolaum Alexandrinum cap. 164 & Myrepsum Antidoto 89. Præpositus corruptè balsamitam, probalsamo nobilissimo liquore posuit, & ex uicesima quauitatis parte decurtasse uidetur. Magna herclè ac numerosa est cõpositio, quam

parare haud facile quiuis poterit: parem ferè Oribasius, sed scriptura admodum indistincta recenset libro medicaminum. Ego malim in usum reuocare compositionem ex Marrubio Tralliani lib. quinto, cap. quarto, aut Pauli lib. 7. cap. 11. aut Aëtij lib. 8. cap. 54. aut Actuarij, aut Myrepsi Antidoto 91. quoniam breues sunt, nec minus efficaces. Sed quando eadem omnium ferè scriptura est, maluimus primò Tralliani uerba lib. 7. cap. 4. mox Pauli transcribere, quæ ita habent:

Antidotum dia prasium Alexand. Tralliani.

Hysfopi, marrubij, pulegij, calamin- Scillæ, helenij, singulorum uncia
thæ, sing. uncia duæ. duæ.
Dulcis radiculæ uncia tres. Nucum pini tantundem.
Triduum in aqua macerato, coquitoq; ad tertias, melle adiecto usq; ad crassitiem.

Ex Marrubio compositio Pauli.

Marrubij comæ, iridis Illyricæ, hys- Caricarum pinguium quadrans.
fopi, pulegij, dulcis radiculæ, apij, Nuclei pini resinati tantundem:
singulorum sextans!

Minutim concisa arida cum caricis, in aqua sextarijs tribus demerguntur, coquanturq; usque ad tertias, illis exemptis aqua mellis libra duæ induntur, & ad crassitudinem melleam coquantur. Restat nunc ingredientia exponere.

Compositio Pauli ex Marrubio.

Marrubium. Duo eius genera, Ballote siue Marrubiastrum, aut prasium nigrum, seu foetidum: & prasium album.

Pulegium.

Carica.

Annus 40. post 1500. feruidissimus notis.

Ficus agrestis.

Ficaria. Ficorum conseruatio.

Carthaginis deletæ occasio.

Nuclei pini pityides dicuntur.

Conos.

Marrubij comæ] Intellige partes summas, aut ipsius herbae cacumina. Duo sunt eius genera Theophrasto 6. cap. 2. prius Dioscoridi Ballote dictum est, lib. 3. cap. 98. Officinis Marrubiastrum, & prasium nigrum seu foetidum, ob grauem odorem dictum, uulgo schwarzer Andorn: Alterum simpliciter Marrubium, eidem lib. 3. cap. 100. Tabernis nostris, Prasium candidiore folio, unde subinde album additur, Germanicè weisser Andorn. Plinius Castoris autoritate utens, similiter duobus generibus distinguit, lib. 20. cap. 22 licet prasium aliàs frequenter cum praso, id est, porro confundat, quæ castigatio probè restituit Leoniceus in epist. ad Politianum. Tragus lib. 1. cap. 2. quatuor discriminibus proponit.

Pulegij] Herbam hanc uulgaris fuisse notitia, quotidianiq; usus, & Diosc. lib. 3. cap. 30. et Graeci uetustissimi testantur, quod sanè diligenter monuit Marcellus, ex Aristophane atq; alijs: unde opinor Dioscoridè faciem eius prætermisisse. Plinius in marem ac foeminam distribuens, lib. 20. cap. 14. hæc flore purpureo et efficaciorè, illi candido pronunciauit. Idem cõtinuata orationis serie, syluestre genus origano simile fecit. Apuleius cap. 92. duo quoq; genera cõstituit: foemina passim nos abundamus, uulgo poley.

Caricæ] Aridae ficus cuiuscunq; generis à Grecis Ischades appellatur, quauis Paulus Aegneta carica quoq; uocè usurpet. Duo habentur præcipua eius genera: satiuum & syluestre, quorum uariæ sunt ac multiplices species, Hispanis ac Italis potissimum cognita, quoniam inde ad nos transeunt. Colore, loco, figura, & tempore maturitatis distinguuntur. Multa de ijs tradit Theophrast. lib. 5. de Causis plant. cap. 1. Plinius 15. cap. 18. & alijs plerisq; locis. In pomorum genere censentur. Macrobius distinctim 27. ficorum genera enumerat 3. Saturnal. cap. 20. & Palladius titulo 10. in Martio, immensum esse ait earum genera enumerare. Ceterum si mature scere debeant, solem benè calidum postulant, qualè orbi nostro euenisse annus quadragesimus post mille simum & quingentesimum, edocuit: Is enim tam feruidus apud nos fuit, ut ab hominum memoria, feruidiorè nullasenserit ætas: proinde etiam ficus in Groningano Phrysiæ solo, ad Oceanum Germanicum, ematuruerunt, cuius quidem rei euidentis ego testis sum: nam eodem tempore, aliquot sapore præstantes, succoq; plenas, uelut rarum spectaculum, ab amico quodam accepi, qui huius tam rarissimi in eo rure fructus me participem esse uoluit. Ficus agrestis, proficus & caprificus dicitur, Macrobius Grossos appellauit, quoniam non mature scunt. Dumusus requiritur, semina illa è ficibus, aut minuta grana eximantur, ficaria dicta: Plin. lib. 15. cap. 19. frumenta Gal. cõchramidas 7. Simpl. appellat. Idem in folijs Phlomidis foeminae, ficus omnino non putrescere testatur reliquit: In caricis melius albæ seruantur. Vide si lubet Columel. lib. 12. cap. 15. Ruellium omnè historiam cõprehendentem lib. 1. cap. 81. & Celium Rhodigium lib. antiquarum lectionum 18. cap. 9. plerasq; obseruas difficultates explicantem. de deplorandam Carthaginem, quæ præpropria, huius fructus maturitate, dolenda occasione, Catonis instinctu, euersa fuit.

Nuclei pini resinati] Pinorum picæq; fructus Dioscorides lib. 1. cap. 74. Pityides appellari dixit, qui in conis reperiuntur: conos autè uocauit totam arboris nucem, quomodo etiã Theoph. & ueteres Greci in usu habuerunt. Idem ex aliorum assertione, pinum urbanam, alteram syluestrem: & huius in idæam siue montanã, & maritimã assignauit 3. Plant. cap. 10. Plinius tantum syluestris & urbanae discrimine edocuit, illa pinafter appellatur lib. 16. cap. 11. sed sciendum incertam & multiplicè esse picæ historie, quam docti pro occasione ex autoribus ipsi petant: Reliquis uerò satis nunc sit, ea quæ hic recensuimus intellexisse. Galen. etas integram nucem pineam, Strobilum uocabat. Porro quod hic resinati appositum legimus, à resina quam pinus fundit, deductum est, & nihil aliud quam nucem pineam & nuclei albi, pleni, recens, repurgati (ab officinis picæ dictæ) intelliguntur.

Dia

Dia Rhodon Mesuæ.

Rec. Rosarum rubearum, drach. xxx.
Troch. diarhodon, troch. ex spodio,
glycyrrhizæ, ana drach. quatuor.
Garyophyllorum, galliæ moschatæ,
trium santalorum, ana drach. tres.
Spodij, croci, mastiches, ligni aloës,
ana drach. duas.
Asari, spicæ Indicæ, macis, cardamo-

mi, Seminũ portulacæ, lactucæ, sca
riolæ, citrulli, melonũ, cucumeris,
cucurbitæ, margarit, albarũ, Alfe-
lengemisch, rasuræ eboris, draga-
gantĩ, gũmi Arabici, ana drach. i.
Caphuræ drachmam mediam.
Moschi scriptulum medium.
Confice cum syrupo rosarum, & aqua rosata.

*Dia Rhodon
Mesuæ.*

Dia Rhodon Abbatis Præpositi.

Rec. Santalorũ alborũ & rubrorum,
ana drach. duas, & semissim.
Tragacanthæ, gummi Arabici, spo-
dij, ana scriptulos duos.
Asari, spicæ nardi, mastiche, cardamo-
mi, croci, xyloaloës, garyophyllo-
rum, galliæ mosch, anisi, marathri,
Cinnamomi, succi Glycyrrhizæ,
Rheubarbari, Se, basiliconis, ber-
berorũ, scariolæ, Seminũ portula-

cæ, papauer, albi, citrulli, melonis,
cucumeris, cucurbitæ, ana scrip. j.
Osis ex corde cerui, margaritarum,
ana scriptulum semissim.
Zacchari candi, rosarũ, ana unciam
unam, drachmas tres.
Camphoræ grana septem.
Moschi grana tria, & medium.
Syrupifacĩ ex aqua rosarum quan-
tum sufficit.

*Dia Rhodon
Abbatis Præ-
positi.*

CRONENBURGIVS.

Compositionem hanc ex Præpositi istius dicto pendentes, mirabile dictu, quantoperè hæcenus medi-
camentarij suspiciant: præsertim magnifica inueneris Abbatis autoritate eam cõmendante: ac prom-
de in hunc diem constanter, ad unũ omnes eam parant. Sed reuera ab Alexandrino cap. 189. aut quod
uerisimilius mihi uidetur, ex cognomine suo Myrepsõ Anaidoto 94. mutuatus est, quamuis Actuarius
eandem scribat ponderibus paululum uariantibus. Proinde qui hũc imitandum esse arbitrantur, tantũ
ubi Præpositus script. duos, ipsi drach. duas reponant: & mox pro script. uno, drach. unam, ac solum
semen cucumeris sumant: deinde osium e corde cerui drach. mediam, continuò in zaccharo, & rosis
drach. tres expungant, & camphoræ grana tria accipiant. Atq; hæc uera est lectio, quam grauis igno-
rantia labes obfuscavit, & seplasiæ neglexerunt, haud contemnendo periculo. Desinam ergo quidam
barbarorũ hominũ scripturas demirari, & prius discant quàm doceant. Scripsit insuper ex Asclepia-
de Galenus Collyria Dia rhodon inculpabile, quod etiam à Celso lib. 6. cap. 6. refertur, magnũ, hor aũ, Collyria dia
Teremij, & pleraq; alia 4. de Compos. phar. secundum locos, cap. 7. ac Tralliano lib. 2. cap. 7. Item rhodon.
Paulus lib. 6. cap. 16. quatuor indicat. Nicolaus Alexandrinus cap. 157. Alexander Trallianus lib. 6.
cap. 1. Catharticum unum, & alterum diarhodonis recitat. Expositiones rerum ingredientium par-
tim diximus, partim in sequentibus dicemus. Ego hũc uelut alibi moschum, galliam, camphoram omitto,
tanquam aromata à quibus pleriq; non sapore tantũ, sed odore penitus abstinent & metuunt: que
tamen pro necessitate ac tolerantia, seorsum admisceo. Interim quæ per se conerenda, & simul contun-
denda sunt expendo, tandem simul commisceo & repono.

Dia Trion pipercon Mesuæ.

Rec. Trium piperũ, ana aureos v.
Zingiberis, thymi, anisi, ana aureos
duos.

Spicæ, ameos, amomi, ana aureũ unũ.
Casiæ, Seminis apij, seseleos, asari, e-
nula sicca, ana aureum medium.

Confice cum melle despumato.

*Dia trion pi-
percon Me-
suæ.*

CRONENBURGIVS.

Est ex tribus piperibus Anaidotum, quod dupliciter parare solebat Galenus summus ille, & unicus
in medicina post Hippocratem, phoenix, quemadmodum scriptum reliquit octauo Therapeut. methodi,
ac quarto Salubrium, hoc modo:

Dia trion pipercon Galeni simplicissimum.

Rec. Trium piperum, ana drach. l.
Anisi Cretici, thymi Attici, zingibe-
Simplicissimum hoc quidem, etiam hoc ipso magis simplex, à quo deductum zingiber est.

ris integri, & non perforati, Ana
drachmas octo.

*Dia trion pi-
percon Galē-
ni simplex.*

DE COMPOSITIONE

Compositū. Compositum ex iisdem conficitur, uerū ad cuiusque trium piperum drachmas quinquaginta, reli-
quarum cuiusque sexdecim drachmarum pondus iniicitur. C

CRONENBURGIUS.

Testatur ibidem etatis sue medicos, ammiū, selseli, libysticum, helenium, nardum, spicam, casiam, & id genus alia immiscere consueuisse: Sed hæc potius, inquit, medicamento sunt subtrahenda. Atq; iisdem penitus per omnia uerbis refert Aëtius lib. 9. cap. 24. sed Paulus in pōderibus multū uariat lib. 7. cap. 21. Scribitur etiam ab eodem ex duplici pipere medicamentū longē diuersissimū, cuius fermē generis est illud Diapipereon Nicolai Alexandrini cap. 205. Oribasius Iuliani Cæsaris Archiater adijcit nardum, cinnamomum, caruum, hyssopum, selseli, daucum, petroselinū, casiam, & thymi comam: cuiusmodi esse uidetur Nicol. Myrepsi Amidoto 117. nam quod præcedit simplex, prorsus ex Galeno per scriptū est, uelut sequens ex Mesue Actuarius tantū lin semen apponit. Porro Nicolaus Alex. cap. 169. Diapipereon magnum Galeni assignat, quod ego hætenus nusquam apud illum in libris ad nos relatis inuenio: Rursus minus, ac Herodi ascriptum cap. 202. primū illud in Aneidotario Præpositus recenset, quamquam pro drachmīs octo, tantū quatuor: & in reliquis pro uncis drachmas reposuerit. Græcos adumbrant Arabes, siquidem Serapio Tract. 7. cap. 20. Galenum imitatus, in dosi mirificè cecidit: idem more aliud dissimillimū, quod ipsum Auicenna lib. 5. summa 1. Tract. 3. sicut etiam Mesue, & transcriptum à Placennino de Medicinis cap. 9. altera scriptura: prior autē à supradictis omnibus uariat. Ego nulla ratione barbaros istos excusari posse existimo, tam apertam culpam, & ex ea facilem criminationē habent, & ostendunt: Itaq; Galenum sequor. Seplastarij uerō nos imitari uolentes, admonere debent medicos, ne acrimonia huius decipiantur, dum uulgari more paratum suspicantur. Piperis genera omnibus sunt notissima, quamuis historia apud antiquos scriptores, obscura & dubia sanē fide, repræsentatur, quam noua Lusitanorū nauigatio hoc æuo ostendit. Galenus candidum reliquis prætulit 8. Simpl. Dioscorides uim feruentiorē nigro tribuit, cui subscribunt Theophrastus 9. cap. 22. & Plin. 12. cap. 7. Sed hic cōmodum herclē Solini dictionē ut omnium antiquorū luculentissimam ascribo, quæ in hæc uerba sonat cap. 55. Caucasus Indiæ mons, fronte qua soli est obuersus, arbores piperis ostentat, quas ad lunperi similitudinem diuersos fructus edere asseuerant. Eorum qui primus erumpit, uelut corylorū simbria, dicitur piper longum: quod incorruptū est, Piper album: quorum cutem rugosam & torridam calor fecerit, piper nigrum. Neminem legi manifestiorem discretionem facere. Compositio ex Galeni doctrina fieri debet, & quicquid lignosum est circuncidi, coma ipsa simul cum floribus iniici, deinde omnia arte tusa ac cribrata in usum reponi: Aut si quispiā liquidum seruare uolet, is mel optimum curiose desumatū admisceat, quale autem id esse debeat, supra in Mithridatio sufficienter exposuimus. Quod uerō tantoperē à Galeno, atq; alijs penē uniuersis scriptoribus, in quartana consuetum ac comprobatum est, ex succi cyrenaici, myrrhæ, piperis, foliorum rutæ, singulorum partibus equalibus

Piperū historia obicura.

Compositio nis modus.

Dia pipereon consistens.

Electuarium ducis Nicolai Alexandrini.

Elect. ducis Nicol. Alex.

Rec. Anisi drach. ij. grana xv.
Glycyrrhizæ, mastichæ, ana scriptulos duos, grana quinque.
Chamædryos, zingiberis, cinnamomi, galangæ, marathri, carui, Ana script. unum, grana quindecim.
Xylocasæ, calaminthi, dauci, pyrethri, piperis albi & longi, cyperi, schoenu anthi, iridis, amomi, folij, asari, ana scriptulum unum.
Spicæ, croci, gummi Arabici, tragacanthi, Sem. anethi, calami arom. cubebæ, caryophyllorū, carpobalsami,

ligustici, luniperi, Macedonici, sileris, pentaphyllonis, seminū asparagi, citri, radic. acori, Sem. ameos, rubeæ Indi, urticæ, Rheupontici, nucis myristicæ, ligni aloës, Seminum balilici, milij solis, saxifragæ, citrulli, melonū, cucumeris, cucurbitæ, scariolæ, petroselini. Been albi & rubri, styracis calam. cardamomi, ana grana quindecim.
Penidiorū unciam mediā, scriptulos duos & semis.
Mellis quantum sufficit.

CRONENBURGIUS.

Hoc Aneidotum, uerbum ex uerbo, transtulit Præpositus, atq; Arnaldus de Villa noua. Ingredientiā superius declarauimus, omnis paucis, que huic loco addemus.

Pentaphyllon.

Pentaphyllonis] Longa est inter scriptores huius cōtrouersia, sed hic cōpendio dicam, ut qui ista legerit, admoneatur eorum, que alij prolixis cōmentarijs prosequuntur. Que itaq; Theophrastus 9. de Plantis, cap. 14. Dioscorides 4. cap. 34. & Plinius 25. cap. 9. de quinquefolio scribunt, ita conuenire herbæ à medicamentarijs passim sic uocatae mihi uidentur, ut ouum quo magis simile, aut dici, aut effigari

A effigari non queat: haudquaquam tamen fragaria esse potest pentaphyllon, quoniam illa tria tantum folia producit, unde trifoliorum generibus à plerisque annumeratur, et candidum florem edit: hoc autem folia quinque, floremque ex candido pallescentem, auri emulum. Nasceitur in riguis, campestribus, et aquarum ductibus. Radicem habet subrubram, oblongam, ueratro nigro crassiore. Musa Brasauolus in dijudicando pentaphyllo ambiguus, seni suo in eius locum tormentillam omnino colligendam esse precipit, Hermolai et Manardi opinionem secutus, quibus equidem subscribere non possum, cum tormentilla septem folia proferat, non quina: et radices breues, strumosas, globique instar compactas, prorsus dissimiles à pentaphyllo. Tragus huius quatuor genera delinat Tomo 1. cap. 172. similiter in clariss. commentarijs suis se per Dioscoridem Matthiolus Senensis, doctissimus hac ætate medicus. Non desunt qui tormentillam bistortæ adscribant, quod opinor non tam facie quam uiribus conueniant. Perniciosus est Arabum in recensendis tormentilla facultatibus error, cuius obiter hic admonere illorum studiosos oportuit. Germanie Pentaphyllon Finff blat dicitur.

Fragaria non est pentaphyllo, sed trifolij annumeranda.

Sem. Asparagi] Diosc. duo eius genera facit, altile siue hortense unum: agreste, quod ueteribus Corrua dicebatur, alterum, lib. 2. cap. 18. descriptum Theophrasto lib. 6. Plant. cap. 3. Hoc Columella ita à rusticis uocatum tradidit. Varro ab asperitate dictum autumat: Athenienses Asparangum pronunciant, ut Gal. refert. Plin. tria mihi genera constituere uidentur lib. 19. cap. 8. dum ait: Est et aliud quoddam genus Asparago incultius, mitius Corrua, passim etiam in montibus nascens, refertis superioris Germaniæ campis, non inscite Tiberij Caesaris dicto, herbam ibi quandam nasci, simillimam asparago. Sic ille. Insula est in Rheno prope Confluentiam, quam cœnobitæ dupliciter se Canonicos appellantes, occupant, que Corruam copiosissimam profert, adeo excellenter probam, ut aluli multo sit sapidior et suauior: Illinc translata, torosior fit, cum excrescit, ceperitque nunc passim hortos elegantibus baccis exornare. Coliculi eius teneriores, sale, oleo, et aceto conditi, in gula uoluptate, magnatum cœnis, tam expetuntur, ut non modo primas, saporis causa, uerum et succi bonitate, inter acetaria ferant: sed longam coctioem respiciunt, alioqui in uiscidum lentorem tabescunt. Vnde suspicor, Suetonius, Augustum subinde dicere solitum, refert, Citius quam asparagi coquuntur, ad significandam festinatæ rei uelocitatē. Iidem ante alios cibos assumpti, urinam pellunt, et odorem suum, ad uescicam, cum urina, mirabile dictu, transmittunt, cum id quidem olera, herbaque multo potentius urinam cientes, minime faciant. Omnes præterea turiones recentes, priusquam in folia explicantur, Asparagi nomine intelliguntur, quod indicat Gal. 2. Aliment. et Paulus lib. 1. Officinis et medicamentis Sparagus dici consuevit, uulgo Spargen.

Asparagus Corrua. Asparagus. Insula cœnobitarum prope Confluentiam, Corruam profert. Augusti dictum de Asparagi.

Rubea Indi] Hic nihil aliud autorem intelligere arbitror, quam Rubiam, à Dioscoride Erythrodanum, de quo alibi explicuimus.

Asparagi nomine quædam cantur. Sparagus. Spargen. Rubia Indi. Miliu solis. Lithospermon. Sonnen-Forn.

Miliu solis] A Diosc. Lithospermon, id est, lapidosum semen, libro 3. cap. 135. sic dictum Græcis, quod semina lapideam duritiam obtineant: Serapione cap. Simpl. 67. Culb. 1. Miliu solis, quod etiam Simon Genuensis annotauit. Inter omnes herbas, teste Plinio 27. cap. 11. hac nihil est mirabilius. In satiuum et syluestre partitur Fuchsius: in maius et minus Matthiolus, materno sermone nostro Sonnen-Forn. Germanico Weerbitz.

Capillus Veneris, uulgaris Ruta muralis dicta, est Saxifragu uerum.

Saxifragæ] Si uspiam alibi, hic Delio natatore mihi opus est, in explicanda Saxifragarum historia, nam præter id, quod admodum confuse atque indistinctim eam pingant scriptores omnes, tum insuper antiqui pitocalamo, ac penitus inuicem discrepante nobis tradunt, ut mittam tanquam spurium hoc Dioscoridis caput plerisque arbitrarier: unde in Ruellij uersione omissum est, quod non refugit Marcellus Virgilius lib. 4. cap. 17. Brasauolus ac Matthiolus contra admittunt, adeo sunt diuersæ hominum opiniones. Plin. 22. cap. 21. non quod in saxis crescat appellatum Romanis credit, sed quoniam calculos frangat, et è corpore pellat, nostrum uocatum Capillum Veneris, siue Rutam muralem, eo nomine designat: testem habeo Ruellium 3. de Stirpibus cap. 85. et 133. ubi saxifragæ facie, eandem quam dixi herbam representat. Sunt qui Empetron, aut Calcifragam dicant, sed de hac nihil definiam, ne dictionis utriusque uicinitas errore pariat: dabitur opinor aliis opportunior explicandi occasio. Otho Brunfelsius, et Iacobus Maalius trium generum statuunt, sed non explicant. Ruellius herbarios, et Gallie Officinas, Sefeli Massiliensi maioris Saxifragæ uocabulum donare assensit, cap. 42. lib. 3. Leonhartus Fuchsius Saxifragum pingens nostrum capillum Veneris, uulgo Venus har, aut Waurrauten assignat, cui nos confidemus subscribimus: atque alibi Saxifragam albam seorsum ostendit, uulgo weis Steinbrech: copiose nascitur ad longum Muriarium Coloniæ, Bonnam uersus locis incultis. Tragus Beuernellam intelligit lib. 1. cap. 156. Nec clam me est Seplastarios Brabantie, et Hollandie, herbam planè à superiori dissimilem facie Pimpinella, pro Saxifraga usurpare, cuius discrimen hoc uersiculo internoscimus:

Venus har. Waurrauten. Saxifragæ Officinarum Brabantie et Hollandie, et Coloniensium.

Pimpinella pilos, saxifraga non habet illos. Nihil certius quam hanc singulari potentia, calculos renum confringere, uelut etiam Ruta muralis, quam quidem facultate plerisque alijs herbis iure tribuere possemus, sicut Gal. ad Pisonem, et lib. 5. Sanitatis tuendæ, Beticæ, unde Syluius eam Sarxifragæ nomine dignatus est. Nec silentio prætereundum, Colonienses Officinas aliam herbam Cancri cognomine (de qua nono horum libro) pro sola Saxifraga cognoscere, sola experientia innitentes,

Herba Cancrici.

DE COMPOSITIONE

ut que potenter calculos cōminuat. Nihil amplius in presentiarum dicere uolo: Satis itaq; sit legentibus, atq; bonos autores expendentibus, nostram istam diligentiam monstrasse: & quando quis hanc compositionem parare uolet, medici consilium & censuram exploret. Quod circa finem penidia atq; mel adduntur, iam dudum tabernis publicis neglecta sum, ut que nunc absq; saccharo & melle Amidotum reponant. Hic, si unquam aliās, certē diligentissimē laborandū, ut aromata exquisitissima cribro discutiantur: Itidem in Electuario Licon Tripōn faciendū.

Penidia & melle ad-
duntur.

Elect. ē baccis
lauri Rhazæ.

Electuarium ex baccis Lauri Rhazæ.

Rec. Foliorum rutæ drach. decem. carum lauri, castorei, ana drach. ij.
Ammeos, cymini, nigellæ, libystici, Sagapeni drachmas quatuor.
origani, carui, amygdalarū amara. Opopanacis drachmas tres.
repurgatar. melanopiperis, macro Aequali mellis puri pondere excipi-
piperis, mēastri, dauci, acori, *bac untur.

* Placētinus
drachm. iij.
scripsit.

CRONENBURGIUS.

Laurus & bac-
ce eius.

Ex Arabum schola Rhazes hanc confecturam indicauit 9. ad Almansorem cap. 71. Guilhelmus Placentinus cap. 6. de Medicinis compositis, loco cymini anomū scripsit, ac Sagapenum omisit. Suadeo tamen Rhazam imitandum. Gummi præstat melle expumato dissolucere, & si opus est, colare. Laurus Græcis Daphnis, fructus eius daphnudes & daphnococci, quibus nihil nostri temporis hominibus uulgariius habetur: li in eclegmate triti, cum melle uel passo, ad diuersa corporis uitia ueteribus exhibebatur, monstrante Dioscoride lib. 1. cap. 90. qui foliorum latitudine & tenuitate laurum distinguit. Plin. 15. cap. 30. tredecim eius genera recenset. Ad nos bini diuersa specie fructus, nempe oblongi ac rotundi aliunde conuehuntur, quippe asperum Germaniæ nostræ frigidumq; ærē aspernatur: in Italia famularis est aded, ut istic pontificum, nobilium, cœnobiorum limina, domos & hortos, topæria elegantia exornet, & fragrantia oblectet. Sola a fulmine non icitur, quod præter Plinium & alios Lippius poeta hoc carmine cecinit:

Missæ triumphalem non tangunt fulmina laurum,
Cingant belligeri tempora lata duces.

Vnde etiam Tiberius Cæsar laurea corona cinguo luit, ita in eiusdem uita prodente Suetonio. Totam historiam narrat Constantinus 11. cap. 3. Vulgō em Lorbeerbaum. Quid uerō sit Laurus tacita & crepitans, doctissime inter alia explicat Cælius Rhodignus lib. 5. cap. 7. Alia alibi explicuimus. Idcirco operæ precium facturus non sum, si hic rursus eadem denarrem: omnia enim in omnibus locis dicere, nugatoris est potius quàm doctoris. Quamuis ad totam constructionem, ego instar pulueris absq; melle seruo: ac opoponacum serapinumq; propter graueolemiā subinde intermitto.

Elect. ē Gem-
mis Meluzæ.
* alij drach.
tres.

Electuarium ē Gemmis Meluzæ.

Rec. Margaritarum drach. * duas. zingiberis, piperis longi, spicæ, fo-
Fragmentorum sapphiri, hyacinthi, h, croci, heyl, id est, cardamomi mi-
fardinis, granatorū, smaragdi, ana noris, ana drachmam unam.
drachmam unam & semissem. Trochis. diarthodon, ligni aloës, Ana
drach. quinq;.
• Zedoariæ, doronici, corticum citri, Cinnamomi, galangæ, zurumbet, a-
macis, Sem. Alfeleniemisck, Ana na drach. unam, & mediam.
drachmas duas. Foliorum auri & argenti, ana aureū
• Coralliorum rubrorum, charabæ, li- mediū, id est, script. duos, grana v.
nature eboris, ana drachmę unius Moschi drachmam mediam.
partes duas, id est, scriptulos duos. Ambra drachmas duas.
• Been albi & rubri, garyophyllorum,
Confice melle emblicorum, & colatura Geneliabim de rosis, partibus equalibus.

CRONENBURGIUS.

Sunt qui initio huius Electuarij mendam suspicentur, idq; se ex uetustissimis manu scriptis exemplaribus deprehendisse, ac pro drach. duabus margaritarū, legendum esse drach. tres, sed neutrius sententiam impugno, cum si error sit, leuis haberi debeat. Tantū nunc enarrationē ingredientium subscribam. Gemmarū nutricem omnium maximē Indiam esse, uno ore ueteres affirmant, quod nemo suffragane nunc frequenter isthinc aduectura diffitetur. Multis modis inueniuntur, uel sua sponte na de, uel ex are nis lotis eruumur, uel ē montibus effoduntur. Ornant potissimū regum, atq; illustrium uirorū pariter ac seminarum capita, pectora & digitos. Nostra insuper superstitione diuorū monumentis, eorundemq; imaginibus

Gemma.

A Imaginibus apponere quoque uoluit. Atque opulenti aliquot ne utiquam nobilitati cedentes, magnam huic ornamento pecuniam impendunt. Quibus uero modis gemmae adulterentur, ac rationes inter noscendi ueras a falsis, disertissime exponit Georg. Agricola 6. de Natura fossil. pag. 279. et sequenti. Harum in Anecdosis usum antiquis fuisse Manardus, et cum eo plures denegant, sed diuersum ego semio (ut cum bona sua, suorumque sequacium uenia dixerim) siquidem Dioscorides, Galenus, Paulus, et plerique alij celebratissimi nomines medici, eas potas scorpionum ictibus opitulari scribunt, perinde ac intestinis exulceratis, multisque alijs corporum malis, multorumque generum uenenis. Serapion mineralium cap. 384. Auerroes 5. Colliget, et Auenzoar cap. de Dysenteria, et tota adeo Arabum cohors, ad similes affectus usurpat. Incerim uerisimile est, difficaliter a natura in nutrimentum uerti, teste Philosophorum principe Aristotele Problem. 42. inquit: Aes et argentum, ac talia indigestibilia quidem sunt, ab animalium caliditate. Nihil tamen minus usu comprobatum est, illiusmodi lapillos, proprietate totius substantiae, conferre, a ueneno tueri, spiritus illustres facere, ac pestilentia uim malignam abigere. Magicas illas uanitates gemmis inesse creditas, seu somnia quaedam contemnenda arbitror. Venio nunc particulariter ad gemmas hanc compositionem ingredientes, ubi Sapphirus primū locum obtinet, quasi legitimus haberi debeat, cœrulei coloris uisitur, aureis punctis collucens, perquam translucidi, si Plinio credimus lib. 37. cap. 9. Atqui nostri usus sapphirus, eiusmodi pueros non habet, sed solus gemmarum cyanus, unde quis cyanum gemmam existimare, aut Plinii erroris insimulare possit, quod promiscue de utroque scripserit. Solinus etiam perperam cap. 33. hyacintho tribuit, quae sapphiro debentur. Hic uero cogitandum, uulgaris usus lapillum, adulterinum esse: nam uix dici potest, quanta sit mangonum hodie astutia, et castiganda solertia, quia, auctore Plinio 37. cap. 12. nulla fraus uita est lucrosior gemmis. Oportet itaque necessarias usui medico gemmas, ad Lydium lapidem, aut supra coticulam explorare, ac peritos bonaeque fidei gemmarios in consilium adsciscere, si omnem imposturam effugere quis uolet. Sed quando huc peruenerimus, ubi preciosorum lapidum officinis frequenter expetitorum differentiam explicare sit operae precium, non potui ea non adscribere, quae ad praesens institutum conferre sum arbitratus. Quatuor itaque modis factitij a ueris discernuntur: pondere, quia illi plerumque leues, hi graues, si smaragdum excipiamus. Ad haec naturalium nullus tolerat limam, praeter smaragdum, et topazion. Amplius quod diutius naturalem contempleris, eodem magis oblectat, pascensque oculos nequaquam satiat, diuersum fit in factitio. Postremum legitimum igne certissimo iudice illa si perstitum, alij omnes lituras accipiunt, aut corrumpuntur. Et haec haec tenent, ad Mesuen redeo, ubi in dictionis processu hyacinthi memini. Iste lapillus rubro fulgore splendet, aut uioleaceo fulgore dilutus est, ut Plin. ait lib. 37. cap. 9. Iuniores hunc in tres species distribuunt: primam uocant Granatum, et hic est Chrysolitus: alteram appellant Citrinum, qui etiam Chrysolitus habetur, uulgo ein Hyacinth. Tertiam, Venetum: et iste cyanus est. Consulant lectores Georg. Agricola 6. Nat. fossilium, pag. 294. Is hyacinthum interpretatur in Ethiopischer / Weisnischer / oder Behemischer Amentist. De eiusdem nominis herba hic nihil refero, sed eam noscere cupientes, ad simplicium scriptores mitto: flores cum primis sunt in delitijs, quia primi Martio mense Ver denunciant: Germanis Wierzenblum.

Sapphirus.

Mangonum astutia.

Discretio gemmarum legitimarum a falsis.

Sardinis.

Granati. Carbunculus

Smaragdi.

B Sardinis] Eius multiplices enumerans species Plinius lib. 37. cap. 6. gemmam asserit, candorem in Sarda habentem. hoc est, uelut carnis ungue hominis imposito, et utroque translucido: id non ignorauit Marbodius Gallus, dum ait: Quis naturae carnis par esse uidetur. Manardus hodie Carneolum uocari credit, similiter Aloisius Mundella epist. medic. 4. Est nunc uulgaris notitia. Laudatissima rubet multum, et perspicua cernitur: minus probatur, cui rubor obscurus, siue dilutus. Quam olim haec gemma sit habita, Polycratis Sanae insulae tyranni temeraria felicitas ostendit, quam Plin. 37. cap. 1. memorat: attamen Herodotus Smaragdum fuisse tradit. Solinus ex Arabiae littoris sinu, Polycrati Regi aduectam gemmam testatur, quae prima in orbe suo luxuria facem excitauit, cap. 36.

Granatorum] Quidam carbunculi appellatione granatos nostros complectuntur, dubito autem an uerum id sit, siquidem carbunculus, testante Alberto, lapis censetur omnium preciosissimus, et aliorum comparatione, uelut aurum ad metalla. Aristoteles uocat eum Gnomonem, sigillum, et gemmarum regulam. Is lapis omnibus sui formam imprimit, atque interim non leditur. Sed quoniam apud gemmarios uulgaris haec gemma neque dignitate, neque precium habet, ideo quoque legitimam esse nego, sed primam hyacinthi speciem, ut paulo ante diximus: quauis Georg. Agricola inter carbunculos numeret, et carchedonij uoce manifestet: Aspectus est nigrioris, quam amethystus. In emporijs autem a gemmarijs facile habentur, atque pro Rubinis uti licebit. Tractat de ijs copiose Plin. lib. 37. toto 7. capite. Venio nunc ad smaragdos. Soli hi gemmarum, ut inquit Plinius, inter reliqua eius miracula lib. 37. cap. 5. et Solinus in Polyhistor cap. 20. contuitu oculos implent, nec satiant. Duodecim genera produuntur, qui ex Scythia adferuntur, ceteris est honor et gratia maior. In horum penuria lappidem uirentem supponito, quoniam pares ferme uires Smaragdo edit, sicut Galenus nono simplicium, et Dioscorides 5. cap. 93. memoriae prodiderunt optimi ac probatissimi, uiriditatem iucundissime non modo splendorem, sed etiam ex liquido translucere retinentes. Idem dicitur Limonates, ut Plinio uidetur. Hic non possum non adscribere, quas naturae dotes habeat, referent sic ad uerbum doctiss. Georgio Agric. 6. de Nat. fossil. pag. 289. Smaragdo motus

obscena uoluptatis ualde est perniciosus. siue enim mas siue foemina, dum cōmifcent corpora, sic eum gestet, uel in annulo, ut cōtingat cutem, difrumpitur. At cum comitali morbo, tanquam cum hoste capitali ita pugnat, ut uel ipse uincat uim morbi minorem, uel à maiori uincatur: illo modo manet integer & solidus, hoc in aliquot frangitur partes. Itaq; reges & diuites eum de collo puerorū suspendentes, & gestantes in annulo sepius periclitantur, si possint illius uiribus pellere horrendum istum morbum. Quidam Arabum doctrinam imitantes, aduersus putridas ac malignas febres, mirè hanc gemmā predicant, quos longa, & nō minus erudita epistola insignis philosophus, & clarissimus etatis nostrae medicus Aloisius Mundella Brixienensis cōuincit. Hoc loco unice cauendum, ne uiridis marmoris frustis, aut crystallo falsario illudamur. Quem plura de eo delectat, ad Albertū lib. 2. cap. 17. & Isidorū 14. cap. 3. confugiat. Germanice in Smaragd. Caterū omnes isti lapilli separatim ab Aromatis, summo studio atteri & friari debent super lapidem marmoreū, Porphyrium uulgò dictum, affusa pauca aqua rosarum aut buglossae, & nequaquam in mortarijs aeneis, nisi egros maximo discrimine exponere uelimus. Porro quos hodie Pharmacopolarū uulgus in Officinis suis seruat lapillos preciosos, à precio nomen habere debent minimè: quoniā cum magno indignis sint, ideo paruo aestimantur: Conuenit itaq; emptio meriti, quippe inutilis negligendaq; merx, magno conferri nō debet. Sed reuera sic bonorū medicorū opinio, nō sine decumbentiu noxa imponitur, ut taceam eorundem existimationi plurimū hoc dolo decedere. Ut autē utriusq; rectè fiat, admonendus est cum ciuilitate Medicus, ne id uitrorū genus (ut ferè nihil aliud sunt) egrotis suis prescribat: Deinde laborandum ut eger appetere desinat: nisi alia ratione potius uitium corrigere, atq; errori succurrere uelint medicamentarij institores, quod illis non erit difficile, cum à gemmas tractantibus tolerabili emptione, presegmina aut minutissimas gemmarū micæ (quibus illi ad ornatus gratiam uti nequeunt) habere queant: & cupido emptori iustū earundem precium indicare, & soluere negantibus subtrahere. Etenim eo modo medicorū uoluntati simul ac aegrorum necessitati fiet satis, de quorum utroq; admodum esse sollicitum Sephasarium de cet.

Aloisius Mū della Brixien sis.

Lapilli quomodo friandi

Gemmarū in postura multiplex.

Vt omnis gemmarum in postura fallatur

Doronicum.

Carnabadi & zarnabi.

Mamiras.

Alfelemisck.

Corallium.

Been albi & rubri differensum est ab Arabū ac Græcorum myrobalano.

Balanus myrepfica an Græcis & Arabib. eadem. Nuxmoschatæ ex genere myrobalano Græcorū putatur.

Doronigi] Quāquā ita in uulgatis codicibus legatur, tamen Doronicū rectius. Suspensus sum aliquādo ob uocis uicinitatē Dioscoridis Dorycmon esse, sed scripturā expendens, suspitione profinus mutauit. De hoc nusquā apud uetustos Græcos. Vnus Actuarius, quod equidem memin. doronicū, id est carnabadium, & zarnabi habet. Serapion cap. Simpl. suorū 335. Haromgi. Certè conferenti mihi Maitanorū cōpositiones in doronico, cum recentiorū Græcorū, atq; eorundem sectatorum Carnabadio, uel Carnabo, eandem omnino rem scribere uidentur. Officina Romæ cognomine prostituunt. Ruellius lib. de Stirpib. 1. cap. 29. & 3. cap. 36. à Paulo Mamiras uocari credit: olim sic atē, nunc uere ostenduntur ex Alexādia Aegypti. Insuper copiose effodiuntur in comitatu Vucidensi, haud procul à Rheino, in syluula, zum Lōgen uocata, inter Heimbach & Rommerstorff, sed uiribus infirmiores. **Sem. Alfelemisck**] Id est, ocini, nempe basiliconis nobiliss. Nulli dubiū quin Arabica hæc dictio sit, de qua multi multa cōmentantur. Serapion cap. Simpl. suorū 156. Berengemisch scribit, quod interpres ozimū garyophyllatū uertit: & cōtinuo cap. ozimū nō garyophyllatū tradit. Nobis satis erit basiliconis eximie redolentis semen hic iniicere, quod in roborandis cordis uiribus celebre habetur apud Arabes, & eorum imitatores, quapropter in isto Electuario additur. Porro qua ratione ozimum in serpyllum transeat, exponit Theophrastus de Causis Plantarum 5. cap. 8. **Coralliorū rubrorū**] Rubrum ac nigrū Diosc. 5. cap. 86. memorat, quibusdā libodendron, quasi lapis arboreus: etenim in mari ad promontoria ex succo lapidescente cōcreuit. Plin. lib. 32. ca. 2. Solinus in Polybst. cap. 8 & Georg. Agricola ad finem 4. lib. de Natura fossiliū, quomodo & quibus locis nascatur, edocent. Auicenna cap. 124. 2. Tract. in album, nigrum, & rubrū rectè distinguit, quāuis alij atq; alij intermixti colores intercurrent: omnium laudatissimū est colore florido, rubens, frangibile, odorē sicuti marini sicut algæ habens, quā ramosissimū, forma fructicis. Simpliciter scriptū de eiusmodi intelligitur, quod studiosissimè conteri debet, ut paulo superius de gemmis admonui. Album probatur, & b. o. leuius, rarius, et spongariū instar inane. Eius historiam eleganter ac suauiter pingit Ouidius 4. Metamorph. Pingit item Marbodeus cap. 20. Quod uerò nunc passim in Tabernis uenale exponitur, tam alienum est à genuino, quā ignauus asinus à generoso quo est dissimilis, quippe scabrosum uidetur lapideum, totum inane, concuum, & lacunosum. **Been albi & rubri**] Quod hic & alibi ab Arabibus medicis, & eorū sectatoribus, Been appellacione uenit, diuersum est ab eorundē, atq; etiā Græcorū Myrobalano, quā in super balanū myrepficam siue unguentariā ijdē Græci appellat, quod diligenter ac lucul. ter ostendit Ianus Cornarius in Gal. per locos lib. 5. ex quo cōiunctas myrobalanorū uoces et significaciones discere uolētes possunt. Longior ego fuerim, si omnia quæ tam multis locis de ijs dicta sunt, coaceruare hoc loco cogit. Interim cognoscere oportet, Græcorū balanū myrepficā, et Arabū, diuersam esse, si eidē scriptori credimus: quare quā alij plures longè aliter sentiāt: quia, Mesue autore, cap. 12. simpl. formā triangulā habet, auellanæ magnitudinē, medullā intus lenem & unctuosam, uires uomitorias simul ac deiectorias. Hic palam conuincimur, qui cataputiam conuincunt, Putat Cornarius nucem moschatam nostram non esse alterius generis

C

D

A Generis, quam Myrobalanorum Græcorum, fortè quæ Galeno Chrysobalanus uocatur: sed eius sententiã euerit, cinereus color, acutus oris sapor, & quòd myrsicæ nucis nusquam meminerint ueteres Græci. Actuarij interpres in Antidoto Dia moschu, loco been albi & rubri, hermodactylum candidum, & punicum substituit, quod etiam facit Myrepsus prima Antidoto & 30. sed nõ probo (nisi aliam ipsi rem intelligant) quando utriusq; usus letalem uim obtineat, atq; hic cor roborantia expetantur. Sunt qui ben, behem, & behen legant: sed scribant & legant quomodocunq; uelint, ego uehementer dubito, an eæ radices, quæ nunc ubiq; à medicamentarijs in Antidota assumuntur, ueræ ac genuinæ sint, cum prorsus inodora atq; inefficaces habeantur. Deligendæ saltem ex ijs (quando aliter fieri non possit) firmæ & quàm maximè recentes, aut, quod malim, Pentaphyllonis ac Pimpinellæ, aut ex Hali Abbatis doctrina, syluestris pastinacæ radices substituendæ erunt. Utinam eam adhuc superi felicitatem largiantur, qua mihi liceat apud herbariæ medicinae peritum tamdiu agere, donec in eiusmodi doctrina integrè erudirer: Certè me non puderet uel in extrema senectâ discere, quod sapientiæ titulo turgidos quosdã refugere scio, apud quos celebrius habetur mendaciter edocta retinere, quàm mediocre diligentiã, ad ueritatem consequendam impendere: Nec solo mendacio & inscitia contenti, sed malitiam eadem adijcientes, in bonos uiros rabie quadam insanunt: ita denum & calamitosam ignorantiam, & detestandam inuidiam prostituentes: dum studiosos atq; industrios, medicinae nouæ hereticos appellant, præferim si exactam simplicium cognitionem iamdiu collapsam & neglectam, ad Diosc. ac Galeni doctrinã (qui reliquos omnes ab omnibus iure superasse credimus) peruestigare atq; restituere in integrum conantur: quod haud segniter, sed bene feliciter facit D. Ioannes Echius Medicus eximius, apud parato destinatoq; ad huiusmodi institutum, horto spaciofo, quem exoticis elegantibusq; herbis iam dudum Colonia instruxit. Etenim id est uiri huius propositum, ut nihil ad artis medicæ summam necessitatem, & absolutam exercitationem prætermittere uelit. Quapropter quotannis magno labore, atque ere ex Italia, Gallia, & uniuersa Germania, peregrina semina conquirat, ut quod haecenus ambiguum, & minus oris nostris intellectum fuit, liquido ac niua facie cognoscatur. Nec me quispiam istiusmodi, ad animi fauorem, aut affectus obsequium dicere arbitretur, cum idem omnes, quibus innotuit, sed uelò testificabuntur. Proinde mihi quoque est charissimus & studiorum dulcissimus comes: nam facit quod paucissimi solent homines, cum honorem suum, & artis opera mecum partiat, seruetq; incredibilem fidei constantiam, quæ omnem amicitiam perennem facit: Estq; hæc ad eò mihi mentio suauissima, in quam sermone ductu, & occasione ita serente incidi, quò omnis posteritas (modò dexter aliquis huic sit labori genius) beneuolum simul ac consentientem inter nos, animum, ac præclarã Echij eruditionem agnoscat prædicetq;.

Been uerū nõ habent officinã.

In ignauos & malignos medicos.

Toanis Echij medici laus.

B Zurumbet] In dubiũ hæc uox distrahitur, quoniã Serapion cap. Simpl. 271. ex autoritate Isach,

Zurumbet,

proceram arborem in Oriente nascentem: Auicenna cap. 747. lib. 2. herbam de seut. Christophorus de honestis, Zurumbet cum aspiratione, aut sine ea scriptum disjungit. Quid autem reuera sit, ad finem Dianthos aperuimus, nimirum quod Græci Arnabo, Auicenna cap. Simpl. 749. Zarnabo. Non puto apud nos inueniri. Palluntur qui zedoariam existiment, uelut ex utriusq; historia palam sit, tametsi non negauerim in Zurumbet penuria aut inscitia, zedoariam tutò posse accipi, uelut quoq; cassiam, siue cubebas, Serapionis testimonio fretus.

Foliorum auri & argenti] Aurum metallorum omnium præstantissimũ preciosissimũq; est: Illi puro color est fuluus, nitor præcellens, maximè polito, natura singularis & eximia. igni liquefcit & funditur, nihilq; de magnitudine sua deponit, argento mollius, Plinius argentum igni purum negat, sed isti omnes Germaniæ metallici reclamant. Marsardus utrunq; non nisi ad decorem, & ostentationem putat conducere, ac Mundella neutrum, cordi letitiam adferre credit, prima epist. Si quis tamen uti uolet ad cordis affectus, animiq; moerore pellendos, sumere licebit auri & argenti malleati siue laminati (quale nunc malleis quidã eudemes in papyraceis libellis instar subtilissimorũ foliorum reponunt) uel tenuissimè supra porphyrium lapidem leuigati, quantũ superscriptũ pondus requirit, quantũ longè efficacissimũ arte chymica solutũ, ac potabile exhiberetur. Consulantur medici, & monetarij probi. Ego paucissimos, aut potius nullos esse arbitror, qui aurum & argentũ purum putum (cuius meminit Gell. lib. Noct. Atti. 6. cap. 5.) uidelicet excoctum omniq; aliena materia carens, & prorsus emaculatũ, at tamen ad plenam puritatẽ exactum (cuiusmodi Zenodotus Colophonium iudicat) hic usurpẽt, cum id uix monetariorũ unius orbe nostro agnoscat aut tractet. Vtrunq; quò mollius, eò pulchrius pronunciauit Plinius 33. cap. 6. quod hodierna ætas auaritia plenissima (ut quæ infinita atq; insatiabilis sit, neq; copia, neq; inopia minuatur) retinet & probat. Hic si auri rationem quis subducatur, scriptos duos & grana quinque, triginta duorum stuforum Brabancorum precium postulare comperiet, excepto argento. Budeus auri unciam, sedecim Francicos, & octo solidos ac semissem ualere dixit 3. lib. de Assessmente, atq; pro ea summa, nouem solatos aureos. Moschum & ambram pleriq; intermittunt, quoniam cerebrum feriunt, & dolorẽ capitis inducunt, qui uerò nullã inde noxam sentiunt, & quando affectus postulat, tũc pro necessitate admisceri possum, ex medici cõsilio. Præterea per se terantur margaritæ, lapides,

Folia auri & argenti.

Aurum & argentum optimum.

Auri precii in hoc Elementario.

DE COMPOSITIONE

lapides, & corallium exactissimè, ut etiam attritum digitorum fallam. Reponitur hoc eno absque melle Electuarium, ueluti eiusdem generis omnia.

Electuariū lætificantis.

Electuarium lætificantis Nicolai Alex.

Rec. Melissæ, corticum citri, garyophyllorū, galliæ mosch. mastiches, croci, cinnamomi, nucis moschat. cardamomi, neheremisch, beenalbi & rubri, zedoariæ, doronici, Semi, ozimi maior, ozimi garyophyllorū.

lati, ana unciam mediam. Moschi quantum est decima pars unius drachmæ. Deinde sumantur chebularum numero uiginti. Emblicarum triginta.

Contusa coquantur in tribus libris aquæ, donec ad unam redeant, colentur: In colatura mittatur libra una mellis, ac simul bulliant ad mellis consistentiam: postremò addantur species.

Elect. lætitiæ Galeni.

Electuarium lætitiæ Galeni, quod refert Præpositus.

Rec. Succī pomorū dulciū odoratorum, succi cydoniorū arom. uini ueteris, succi borraginis, florū basiliconis aut seminiseius, croci, zedoariæ, xylobalsami, garyophyllorū, corticum citri, galangæ, macis, nucis moschatæ, styracis calam. Ana drach. duas, & semissem. Ambræ, moschi, camphoræ, ana drachmam mediam.

Anisi, rasuræ eboris, thymi, epithymi, ana drachmam unam. Margaritarum, ossis e corde cerui, ana drachmam mediam. Limaturæ auri & argenti, ana scriptulum medium. Zacchari albi quod sufficit. Fiat Electuarium.

CRONENBURGIUS.

Priorem descriptionem habent usuales codices, autore Præposito, sed quam ex Alexandrino cognomine suo transcripsit. Rhaza non ad Almansorem, cap. 13. de Melancholia similem prorsus tradit, dissimilem Mesue in Antidotario, titulo Electuarij Sarbotheng, quam penè recenset Rhazes & Conuuentis: Et rursus non multum dissimilem cap. de Cura Maniæ, ac melancholia sanguineæ. Et amplius aliam Villanouanus lib. 2. Breuiarij, cap. 25. Ego equidem Alexandrinam compositionem præstantiorem & minus corruptam arbitror, ac retinendam esse suadeo, ut quæ grauius olentia siue fetentia tam abundanter non recipiat, quæ iam nunc homines fastidire, atque odisse cœperunt: Et promptius absque succis, moscho, chebulis, ac melle retineri potest. Posterior autem unde Galeni uocetur, nō possum conijcere, siquidem hic zedoariam, galangam, macis, nucem moschatam, ambram, moschum, camphoram, & oss. e cord. cerui non nouit: neque margaritas, aurum, argentum, aut zaccharū suo tempore quisquam usurpabat. Credo itaq; eadem inscitia, qua pleraq; alia, hanc quoq; eadem ascriptam fuisse. Porro qui priorem suscipiendam suadem, animaduertant.

Neheremisch

Neheremisch] Interpres Auerrois & Colliget, & Auicennæ ad finem Antidotarij sui, Arculanus cap. de Melancholia, Matthæus Syluaticus, Montagnana, Petrus de Ebano exponunt Rosam asini, aut semen eius, id deinde præomam interpretantur. Ego autem nusquam legi, hanc cor roborare, aut melancholiam purgare: proinde malim aliud simplex accipere, quod plus rationi medicæ innitatur, quali censentur garyophylli, lignum aloës, macis, flores buglossæ, aut rorismarini, aut similia: quamuis tamen Andreæ Vesalii cap. supradicto in Rhaza, ex ueteri lectione, Neheremisch, præomam ueritate placuerit. Sua serim omnino radices dictamni uulgaris subdendas.

Seminis ozimi maioris, & garyophyllati] Hic intellige semen utriusque Basilici, nobilissimi, & minus nobilis.

Lithon Tripson magnum Nicolai Alex.

Lithon Tripson magnum Nicolai Alex.

Rec. Nardi, Zingiberis, xylobalsami, alicori, cinnamomi, peucedani, meui, melanopiperis, leucopiperis, macropiperis, saxifragæ, ana drac. xx. Opobalsami, garyophyllorum, costi,

Rheupontici, glycyrrhizæ, cyperei, tracachati, Macedonici, chamædreos, Seminū apij, ammeos, asparagi, basilici, urticae, citri, ana dr. x. Folij, croci, schœnanthi, calisæ ligneg bdellij,

A bdellij, mastichæ, Ireos, Amomi, hîj, lapidis lyncis, olei nardini, mu-
 Seminũ ligustici, granorum solis, scelini, ana drachmas quinq.
 Seminũ petroselinũ, sileris, linoni, Mellis quantum sufficit,
 cardamomi, Sem, anethi, euphor-

C R O N E N B U R G I V S.

Ab effectu, quòd calculos imminuat, uocatũ est. Idem sequenti mox capite minus ponit. Prepositus ex octaua ponderũ parte transcripsit, quem est secutus Arnaldus Villanouanus, atq; alij. Superest expositionem eorum adiungere, quorum hastenus nulla mentio facta est.

Peucedani] Radices eligi debent siccis nigræ, intus albæ, crassæ, liquoris plenæ, graui odore, re cemes, firmæ, acri facultate præditæ, cariem nõ sentiemes. Durant quinq; aut sex annos, autore Theophrasto 9. Plant. cap. 14. Succum nulla in re prodesse, & semen quoq; inutile prodit, cap. 22. illum tamen præcipuè cõmendat Diosc. deinde radices lib. 3. cap. 47. & Plin. 25. cap. 9. Officinæ contrario se-
 re studio, magis probant radices aridas, lignosas, odore iucundo, uocantq; Fœniculum porcinũ, Ger-
 manicè *Sarstrang* & *Sewfenchel*: Non credo has legitimas esse. Peucedanum
Fœniculus
porcinus.
Sarstrang.
Opobalsamũ

Opobalsami] Hoc loco quidam oleũ philosophorũ, aut balsamũ artificiale dictum, sub eodem pondere substituunt: sed ij aduertant, quam potissimũ rationem reddere debeant, si res in ueram distri-
 tationem ueniat. Cordus hic oleum iuniperi ponit, quod non improbo.

Rheupontici] Quod Diosc. lib. 3. pingit, nõ esse nostrum uulgare, multis uerbis in suo simpliciũ examine Brasauolus contendit: ac euidentius Matthiolum in Dioscoridem Commentarijs suis monstrat. Præterea nec eiusdem centaureũ maius, quod tamen ego semper magnis coniecturis credidi, uelut etiam nunc. Appono autem Rheuponticũ nostrum, quando etiam in succidaneis, quæ Galeni nomine circumsuntur, id licere permittatur: aut Rheuponticũ genuinũ hoc æuo cognosci cõceptum. Hier. Tragus cap. 42. herbam uulgò *Akeley* appellatã, singulari diligentia Centaureũ Germanicũ probare nititur: Sed iste etsi haud pœnitendam operam in restituendis simplicibus collocarit, hic tamen errasse, aut sane parum oculatè rem tractasse mihi uidetur, quando utriusq; herbe diuersa in plerisq; notis est facies, quod uel me tacente liquidò cognosci potest conferenti. Sed danda est uenia optimo uiro, qui hominũ uitæ sine suo cõmodo, & impensis, & laboribus prodesse uoluit, atq; innumeras priscorum autorũ herbas restituere, ac illustrare proprijs nominibus cœpit. Vnde iure illi habendæ sum gratiæ. Quo autem nomine Aquileia dicta sit ueteribus, mihi nondum constat.

Vrticæ] Ab urendo dicta, ueteribus celebratissima herba, ut eius laudes Phanius physicus, scribente Plinio 22. cap. 13. cõdiderit: nunc propter aculeatã & improbam mordacitatẽ, notissima plebi uniuersæ, apud nos uulgò *Nessel*, siue *Netel* dicitur. Mirũ sine ullis spinarũ aculeis, lanugnem ipsam esse punctoriam, & tactu solo, pruriginẽ, pustulasq; cõfestim adusto similes cõcitare, unde Attici eni-
 dam, quasi pruriginosam uocant. Duas existere species Dioscorides lib. 4. cap. 79. scriptũ reliquit, sed plures Plin. 21. cap. 15. quas uiua facie delineauit Fuchsius. Nouè sese in Germania obseruasse testatur Hieron. Tragus cap. 1. tres urentes, & sex mites, ac decimã quoq; aliunde apportatã ait, Germanica appellatione *Rõmisch nessel* Hic certa cõiectura ducor, quã Diosc. subiungit, nomine Galloppis, Latini-
 nis Vrtica labeo dicta, herbarijs in super quibusdã, nescio quã uerè, Scrophularia maior, ficaria, Mil-
 lemorbia & Castrangula, purpureo siue in rubrũ declinante tenuiq; flore, ualde affinẽ esse Plinij La-
 mio, quæ tactu non mordet, nam omnino similis est, nisi quòd hanc herbam album storem habere dixe-
 rit 22. cap. 14. Vulgus absq; discrimine *Taub* & *Todte Nessel*. Officinæ Vrticam mortuam appel-
 lant, quasi surdastram, ut quæ tangenti hebes, minimeq; urens sit, nam & Plinius mitissimam hanc affir-
 mat. Colligi debent ac reponi ex siccis locis. Eius radices caribus incoctæ, elixationem earum accele-
 rant, quod Plinius solũ syluestris radici assignat. Vrtica.
Nessel.
Pruriginosa.
Vrticæ gene-
ra multa, &
nomina.

Lapidis Lyncis] Lynx animal est, ex luporũ ceruariorũ genere, uisu acutissimo, pelle uaria, maculosoq; tergo. Vnde Maro, Et maculose tegmine lyncis. Diosc. lib. 2. cap. 73. Solinus in Polyhi-
 store, cap. 8. & quidã alij, uulgari quadã opinione, ex lyncũ urina, lapidẽ fieri autumãt, Lyncurium uo-
 catum. Credidit Demonstratus eadẽ naturæ lege, succinũ gigni, flauũ quidẽ ex urina maris, albũ ex urina
 fœminæ. Idem cum Diocles & Theophras. credidissent, eos erroris in simulat Plinius lib. 37. cap. 3. Ac
 quem admodum Dioscorides 1. cap. 93. ex ueterum memoria, corticum albæ Populi & nigræ particu-
 latim cœsum, & sulcis stercoratis mandatũ, omni tempore anni edules fungos proferre scripserat, ita
 Theophrastus hoc ipsum Lyncurium tribuit. Vulgus itidem ad quæuis credenda procliue, eandẽ opi-
 nionem imbibit, ex poetarum opinor fabulis inchoantem, nam manifesta sunt carmina Nasonis:

Equibus ut memorant, quicquid uescia remisit,

Vertitur in lapides, & congelat aere tacto.

Vertitur in lapidem, qui stillat ab inguine lyncis,

Lyncurium dicunt, lapis est tamen hic preciosus,

Cui subscripsit Marbodeus cap. 41. dum ait,

Videtur

DE COMPOSITIONE

Lyncurium. Videtur itaq; uaga atq; anceps Lyncurij historia, unde arbitror eam frigidè Hermolaus Coroll. cap. 302. attigit, & Marcellus nihil de ea pronunciauit. Ego autem Dioscoridem ac Plinium sequutus, cōmentitium credo, quicquid alioqui graues autores, de lapide ex urina lyncis conereto, posteritati mandarunt: Interim Lyncurium inter succinū genera constituo, quòd proprietate sua ad se pennas alliat, uelut succinum ipsum, paleas, festucas, culices, & similes res attrahat, autore Dioscoride. Plinius ea appellatione gemmam euo suo uisam negat. Porro quem hodie in seplasijs spongiosum, grauem, subnigrum, & quadamtenus cinereo colore lapidem ostentant, nihil minus est, quàm genuinum Lyncurium, siue succinū genus, cum nullam facultatem edat, quod docti omnes confitebuntur. Proinde nulla ratione hoc loco accipiendum suadeo, sed potius corticem Populi albæ, quem urinae stillicidio prodesse dixit Dioscorides.

Oleū muscelinum. Olei muscelini] Huius mixturam reperio dubia fide, apud Thesauri aromatariorum, & Lu- minus maioris scriptores, quam haud immeritò ob incertitudinem, aut potius confusionem repudio. Lege commentarium Vnguenti Aragon. Nunc in Officinis hoc Electuarium in puluerem tantum redactum tenuissimum, si facultatem suam ritè exerere debeat, absque ulla liquoris admittione reponitur. Et hæc de ingredientibus breuiter dixisse sufficiant, copiosius alia loca suppeditabunt.

Electuarium pliris.

Electuarium pliris Arcoticon Nicolai Alex.

℞. Cinnamomi, garyophyllorum, ligni aloës, galagæ, spicæ, nucis moschate, zingiberis, spodij, schœnuanthos, cyperi, rosarum, uiolarū, ana drach. decem.

Glycyrrhizæ, folij, cardamomi, piperris longi, myrtillorum, styracis ca-

lam. mastiches, sansuchi, balsamitæ, basilici, corticum citri, ana drachmas sex.

Gemmarum, been albi & rubri, coralij, serici combustij, Ana drachmas tres.

Camphoræ scriptulos duos.

CRONENBURGIUS.

Ex eruditis hanc denominationem corruptam esse, nemo non dubitat, sed legendum π λυγος ἀγρυπυδς, id est, principis absolutum Antidotum. Myrepsus 149. intermisit gemmas. Præpositus adiecit Leucopiper & Moschum, atq; dosim mutauit. Ego hunc, uelut etiam Camphoram, & sericum negligo, cuius rationem retrò dixi. Gemmas intelligo margaritas, imitatus Arnaldum de Villa noua in Antidotario suo. In hoc nihil est amplius obscuri, tantum exactam componendi quisq; artem expendat.

Electuarium ad stomachicos frigidum.

Electuarium ad stomachicos frigidum Nicolai

Myrepsi, Antidoto 207.

Rec. Sandali albi & rubri, ana drachmam unam, & semissem,

Spodij, berberis, Seminū portulacæ, scariolæ, melonū, succi glycyrrhi-

zæ, rosarum, uiolarum, nenupharis, ana drachmam unam.

Zacchari dissoluti in aqua rosarum, libram unam.

Formetur Electuarium solidum, aut in usum reponantur pulueres.

Electuarium stomachicum calidum.

Electuarium conferens stomachicis calidum eiusdem,

Antidoto 208.

Rec. Cinnamomi, zingiberis, Ana drachmas duas.

Caryophyllorū, galangæ, ana drac. i.

Nucis moschate, spicæ, ligni aloës, Cardamomi, macis, ana drachmam

mediam.

Confice ad modum superioris. Si uerò subdititium uentris facere uoueris, adijciatur uncia una scammonij triti, & turpeti bom uncia una, & semis; Deinde adde zacchari libram unam, aut quod satis esse uidebitur, & stillatitij liquoris quantum opus erit.

CRONENBURGIUS.

Est aliud stomachicum laxatiuum ab eodem scriptum Antidoto 36. prorsus diuersum. Possunt sane huius generis medicamina multiplicia parari, non solum in Electuarijs intra corpus accipiendis, uerum etiam foris, in suffimentis, ceratis, epithematis, sacculis, atq; alijs similibus adhibendis. Ostendit quoq; Mesue in proprio Antidotario, similiter Arabes scriptores nobis magnam earum compositionum sylvam.

A *Syluam, potissimum sub uoce Suffus. Præpositus ex Myrepsso mutuauit, eosdem imitatus est Placentinus cap. 16. de Medicinis. Intellego autem in phlegmagogo, solum Turbit ponendū: In cholagogo scamonium per se miscendum, nequaquam uerò utrunque in uno medicamento, nisi id fiat iussu ac consilio Medici, utrunque humorem simul purgare uolentis.*

Rosata nouella Nicolai Alexandrini.

Rec. Rosarū, glycyrrhizæ, zacchari, Ana uncias tres. giberis, nucis mosch, zedoariæ, sty racis, cardamomi ueri, apij, ana unciam unam.
Cinnamomi uncias sex; Mellis despumati quantum sufficit.
Garyophyllorū, nardi, galangæ, zin

Rosata nouella.

CRONENBURGIUS.

Myrepsus Antidoto 204. eandem compositionem narrat. Itaq; palam est ex hac descriptione Præpositum non esse huius genuinum parentem, & in omnibus simplicium ponderibus efferendis hallucitum fuisse: Quapropter nos parentem quam uerum manifestare maluimus. Si in puluere asseruare quis uoluerit, Zaccharum omitatur, donec in formam solidam uertere uelit: Nec uideo quid diutius nos hic remorari debeat, si que dicta sunt sepius, meminimus.

Tria Santali Nicolai Alexandrini.

Rec. Santali albi, rubri, citrini, Rosarum, zacchari, ana solidos duos, id est, drachmas tres. Amyli, gummi Arabici, tracachanti, Seminum melonum, citrulli, cucumeris, cucurbitæ, Ana solidum unum, id est, drachmam unam & semissem.
Rheubarbari, spodij, succi glycyrrhizæ, Seminis portulacæ, ana solidum unum & medium, id est, drachmas duas, scriptul. semis, grana quinq; Camphoræ scriptulum unum, & semissem.

Tria santali.

Alij quadruplum pondus rosarum adijciunt, in maiori estu stomachi corrigendo.

CRONENBURGIUS.

Quod Præpositi titulo legitur, ex Alexandrino transcriptum est. Myrepsus Antidoto 213. Violarum unciam mediam adscribit. Haud dissimile multum est inter pastillos numero 63. repositum. Iam interpretaturus quedam simplicia primo se nobis tria santalorum genera offerunt, de quibus certum est nihil scripsisse antiquiores Græcos. Sed interim uix placet opinio asserentium, Arabum esse inuentum, quandoquidem Aëtius, Actuarius, & hic noster Nicolaus, Græci omnes, frequenter eorum meminere, nisi hos ab illis mutuassee dicere uelimus. Quicquid autem sit, nolim magnopere de ea re contendere, aut diuinam instituerem litem, cum nihil talis conferat inuentio, nisi etiam inuentis rebus appositum utamur. Hodie ostenduntur in publicis Officinis tria ligna, que santali nomen habent, album quoddam, rubrum, & luteum, quod recentius flauum, ac citrinum dicunt ceteris odoratius, Imò solum inter alia odoratum, ac proinde etiam præstantius, & per scriptum id poni debet. In India densissimis syluis nascuntur, ut per Lusitanorum nauigationes edocti sumus. Et hic obiter indicandum, de illorum facultate Manardum ac Brasauolum ex diametro dissentire: ille calfacere, quotidiane experientie innitens, hic refrigerare autorum Arabum testimonijs putat, quod, quomodo probari possit, nescio, si redolentiam luteorum in primis santalorum expendimus. Iacobus Syluius uulgaria santala ex cedro esse potius, quam uera asserit, atq; hæc nostratia calfacere, genuina autem tercio ordine frigida, secundo sicca affirmat. Nos nihil definire possumus, quando Cedrum nunquam uiderimus. Atq; ista de Santalis dicta breuiter sufficiant.

Tria santalorum genera.

Solidus, pondus est unius drachmæ cum dimidia, ac solo nomine, ab Hexagio & aureo differt. Reliqua ex supra citatis locis petenda.

Solidus, aureus, & hexagium idem pondus designat.

Electuarium Regium Mesuæ.

Rec. Pinearum mundatarum uncias octo. Aqua rosatæ libram unam & mediã.
Amygdalarum mundatarum uncias sex. Olei rosati, & amygdalarum recentium & dulcium ana unc. tres.
Zacchari albi libras quatuor. Cinnamomi electissimi drachmas octo, semis.

Electuarium regium Mesuæ.

DE COMPOSITIONE

Garyophyllorum drachmas tres.
Ligni aloës drachmas quatuor.
Santalorum citrinorum drach. tres.

Ambrae bonae drachmam unam.
Moschi drachmae unius sextae, id est,
scriptulum medium.

Electuarium al-
terum regium.

Electuarium alterum Regium.

Rec. Pinearum mundatarum uncias
sex.
Amygdal. mundatarum dulcium un-
cias quatuor.
Zacchari albi libras quatuor.
Aqua rosatae, libram unam & semis.

Rosarum rubrarum unciam unam,
& semis.
Santalorum citrinorum drachmas tres,
& semissem.
Ambrae drachmam unam.
Moschi drachmae unius sextam.

CRONENBURGIVS.

Dulciarii pa-
nes. siue Mar-
ci panes.

Placentarum
genera multa

Luxus immo-
dicus in con-
uiujs & sicu-
dis mensis re-
prehenditur.

Edimus ut ui-
uamus, nõ ui-
uimus ut eda-
mus.

Deliciatus est sublatiſſimalis: durat ad uiginti dies integrum, & hyeme paulò diutius, nam ob
mygdalas & pineas, rancorem haud difficulter conerabit. Vtrog; superiori est usus plerunq; Ioannes
Manardus, sed à primo amouit oleum, ne uomitoriu effec, & ab altero sanalos, qui multis nõ sapiunt,
quandoq; addens cucurbitæ ac peponum semina: aromata uerò prout sibi uisum fuerit moderans. Ex
Mesue didicisse uidetur Myrepsus Antidoto 446. & 482. Nuncupantur autem hodie eiusmodi Ele-
ctuaria, ac dulciarii panes, corrupta ex massa seu maza & pane uoce, Marzapanes, & Marci pa-
nes, maxime quando prædictæ res, ut amygdale, pineæ, pistacia, nucis, capponum caro, cum aqua dul-
ci aut rosata humectantur, ad meliorem tritum, mox zaccharo, haudquaquam melle, in formam pa-
nis siue pastæ coactæ, & quibusdam aromatis conditæ, modicè torrendo coquuntur. In horum gene-
re etiam placenta ac casei maltorum operum diuersorumq; colorum comprehenduntur, quæ ex oryza,
interdum tritici exquisitissimi polline, amygdalis, mulso, melle, aut lautius minusq; fastidiosum, ex zac-
charo & lacte: interdum uino, & ouorum luteis, conditurisq; sumptuosius apparantur. Et magna est
eiusmodi omnium diuersitas, cum aliæ liquide in patellis fundantur, deinde tempore & accessione glu-
tini piscium, concreſcant: uulgò Saffey, & Gelatina uocantur: Aliæ igne indurate solidæ perma-
nent, quæ in postea colliqueſcunt. Supra solidiores sæpè magnates honoris ac nobilitatis familiæq; in-
signia pingit, clypea ostentari, symbola scribi, monimenta patrum multa colorum uarietate superindu-
ci iubent. Sunt præterea suilla, hoilla, ac casearia placemula: Sunt item lactaria, sum pomaria, py-
raria, ac similia fructuum, qui communè uicendo sunt. Interim multiplici figura proponuntur,
dum quædam oblongæ, fastigiatæq; in medio quasi dehiscente crusta tumens, quædam contra breues de-
presse, crustula integra. Aliquæ uerò orbiculari specie, aliquæ triangulari, aliquæ quadrangulari con-
spiciuntur. Nonnullæ ex triticea farina, passulis, caricis aqua subactis in feruissimum oleum conie-
ctæ coquuntur. Batauis meis Glyfoecken, quasi oleacea liba dictæ. Quinetiam ex candidissimo polli-
ne, lacte, ouorum uittellis agtatis, & butyro subinde addito, sartaginea liba, in orbicularem speciem, &
ambitu circulato digeruntur, mensisq; apponuntur, & Hollandis potissimum in delitijs: quibus suapte
lingua Pannefoecken appellatur: Similiter & ferraginea habentur, quæ cinnamomum, zingiber,
piper, crocum, garyophylos, cum pauillo subinde zaccharo admista retinent: intraq; quadrangula-
re ferramentum non altè, sed in rudimenta tantum fauorum internè coactum, quod longo manubrio
coheret, comprimuntur, & flagrantè foco pauillum torrentur, oblitis ferramenti parietibus exiguo
butyro: Nostri Issefoecken dicunt. Frequens adhuc consuetudo est in uoluptatibus, ne quid non ho-
minis gula excogitatum esse uideatur, cinnamomi, piperis, nucis myristicæ, zingiberis, seminum quo-
rundam, citreorum, aranciorum corticum, amygdalarum, singulorum zaccharo incrustatorum. Præ-
cipuum quoq; coci omnia fructuum & ciborum genera, adhuc orbes, patinas, pelues, phialas, calices,
potula, cyathos, cochlearia, ex puro zaccharo, ita formare, & in omnem figuram, historiali opere, sin-
gere didicerunt, ut prorsus natiuam faciem singula ostendant, intolerabili herclè dispendio, & inutili
& superuacuo sane labore, cum uniuersa eiusmodi solum comestiones producant, gulam oblectent,
oculos pascant, uentrem fatient, aut potius inebrient (cuius causa magna mortalium pars uiuit) & cor-
poris moxmox perituri lasciuem auget. Pudor esse debet hominibus Christianis, tam multiplicitate
uarietate, blandiri fastidio, ac saturum uentrem, ad corporis saburræ, mentis corruptelam, animæ lesio-
nem ac perniciem, noxijs sumptibus imitare, mensas dapibus onerare, & epulas luxu reparare super-
bo: dum nihil in solennibus conuiujs cogendis magnificentiæ prætermittatur, nihil in secundis mensis
deliciarum uitetur, nihil peregrinorum eduliorum negligatur: modò terræ, mari, cæloq; conquisitis
laticijs, insatiabili gula, ac profundè in glauici seruiatur, improbam magis satietatis lasciuam, quam
Edimus ut uiuamus, nõ uiuimus ut edamus, & epularum frequentia sagnemur (unde mox desidia, obliuiones, ignauiæ, & eiusmodi uitia
gignuntur) an potius edimus, ut uiuamus? scribit doctissimus Porphyrius, homines uentri mancipatos
inmundorum

C.

D.

immundorum demonum uasa fieri. Vetus est sententia, difficile esse, imò impossibile, delictis & uoluptatibus affluentes non ea cogitare qua gerunt. Contra naturam est, copijs uoluptatum sine uoluptate perfrui. Scribit diuus Hieronymus aduersus Iouinianum (ut medicos interim taceam) saturitate nimia morbos fieri, multosq; quod turpiter ingesserunt turpius egerere, quod Dion Syracusanus Platonius de Vitellio testatum reliquit. Apud Ciceronem Cato suadet, tantum cibi ac potus adhibendum, ut resiciantur uires, non ut opprimantur: ac hominis menti (quod diuinum munus ac donum uocat) nihil tam esse inimicum, quam uoluptatem putat. Etenim hæc est rationi inimica, consilium impediens, membris oculos perstringens, nullum habens cum uirtute commercium. Porphyrius animum ieiunio expurgandum præcepit. Massinissa Numidarum rex, ad nonagesimum usq; annum sine pulmento uictitauit. Mithridates Ponti rex stans uesci solet, tantum abest, nostro more, in plumis ut accumberet. Equidem ambitiosam mensam fortuna, parcam & necessariam uirtus apponit. Ac quorsum Satrapico, aut potius Sybaritico luxu exundanti implere spumantia pocula Baccho, atq; ita transigere noctes attinet? somno impendere dies, lucis & tenebrarum ordine peruerso? dum nec orientem solem, nec occidentem spectantes, ad faces & cereos uiuimus. Hos tu existimas, inquit Seneca, seuerissimè ac iustissimè scire, quomodo uiuendum sit, qui nesciunt quando? Timens uerò hi mortem, in quam se condiderunt, tam infasti homines, quam nocturnæ aues. Licet in uino unguemissq; tenebras suas exigant, non conuiuuntur, sed iusta sibi faciunt, & mortuis interdum parentantur. Horum itaq; corpora, qui se tenebris dicarunt, scada uisuntur, quippe suspectior illis, quam morbo pallentibus color est. Languidi & emarcti albert, & in uiuis caro morticina est. sic ille. Constat itaq; naturam nos non produxisse ad cibum & potum intemperantia conficiendum, sed ut opere quopiam insigni uixisse nos testificemur, atq; artium ingenuarum studio famam queramus. Dubito an ullum grauius uitium merito principibus uiris obijci immodico luxu, profusisq; crapulis queat? & cum se rerum omnium uictores uocari gaudeant, attamen turpi luxuria uiuuntur, qua sol. Metellus Pius, Romano imperio indignus iudicatus est, ut refert Augustus, & ex eo Macrobius. Atq; hinc prudentissimi morum censors, tot legibus latus turpem prandiorum & cenarum ingluuiem, ac enormes sumptus coercere uoluerunt, ne Respublica extali abundantia, maiora quam credi possit, detrimenta suscipere: siquidem eò res redierat, ut indomita gula illi pleriq; ingenui pueri, pudicitiam & libertatem suam uenditarent. Olim nobilium Germanorum mos erat, maximas res summa temperantia, cui erat affinis præclara sapientia, magna cum gloria domitilitateq; gerere: nunc luxus omni genere saporum illecebris, & ganearum popinationibus, partam gloriam, ac omnem uirtutem neglexere, & mutatos mores, & deplorandam execrandamq; uiuendi consuetudinem. Atq; hæc multis multorum autorum testimonijs, & uiuis etiamnum exemplis, commodè edoceri possent, nisi orationis multitudinem resugerem: Ac satis est alioqui uerborum, sine igitur faciam ubi præpotentes nostri seculi monuerit, omnem superbum ac prodigum apparatus, moderatione ac temperantia castigari oportere, cogite utq; quam ingens uectigal parsimonia sit, & quam miserè Lazarus frater, & caro nostra in toto orbe spreta iaceat, dum nos solidos è clibano boues apponimus, dum uoluptatibus, ultra honestatem, uoluntur, dum ferulorum frequentium mensas deprimimus, ac æstiuas nuues, & hybernas rosas exquirimus, dumq; peregrinis & penè incognitis deliciarum generibus insidiamur, atq; absq; tibicinibus & canoribus inferri aut apponi dapes, ne fas existimamus. Et quis ferat istas, ut inquit Iuuenalis,

Luxuriæ sordese quædã est gula, quæ sibi totos
 Pont apros, animal propter conuiuia natum
 Pœna tamen præsens, quum tu deponis amictum
 Turgidus, & crudum pauonem in balnea portas.
 Hinc subita mortes, atq; intestata senectus.
 It noua, nec tristis, per cunctas fabula cœnat.
 Ducitur iratis plaudendum funus amicis.

Sed desino tandem palati momentaneam benignitatem amplius prosequi. Ut quid enim tuecta, tragemata, dulces offulas, condimenta, plerorumq; liborum genera, bellaria multiplicia Attica, ambitiosa edulia, peregrinos fructus ex Adonidis hortis collectos, aut ex zaccharo uariiegato lenocinio formatos, quæ omnia in pontificum mensis, ut maiore uoluptate bibatur, apponi cõsueuerunt, recensere instituos quid eorundem uarios parandorum ritus instruere tento? quandoquidem iidem medicamentarijs peritæ (inter quos eximia laude, & celebri fama præcellit Theodoricus Kalbandius Pharmacopola noster, in intersignio Aethiopijs) ac nobilioribus principum cocis, sint perspectissimi: nec enim calamo, sed oculo edocentur. Quapropter nos in presentiarum his ipsis super sedebimus, quoniam medicinam hoc in loco, non ganearum culinam tractamus. Nunc breuiter glutinis historiam subiungam. Dioscorides lib. 3. cap. 83. glutinum ligni ac tauri, ex bouum corijs fieri tradit, quod quò candidius, eò probatius: augrum & lignosum damnatur, Plinio teste 28. cap. decimo, præstantissimum tamen fit ex auribus & gemitibus taurorum, quæ in omnibus corijs mucor reperitur: Germanicè Lem. Est insuper

Luxu immodico uitium nulli maius in principe uro. Leges in sumptus nimios.

Ingens uectigal parsimonia.

Glutinis historia.

DE COMPOSITIONE

piscium gluten, Græcis Ichthyocolla, optima, uenis carens & squamis, Pontica, quæ celerimè lique-
 scit, testimonio Dioscoridis, & Plinij lib. 31. cap. 4. nostri Hausenblasi appellitam. Conficitur adhuc
 ex pellibus hædorum, pedibus uitulorum, suum, caseo, charta, & piscibus pluribus. Est etiam Gluten
 Romanum, Serapioni mastix interpretatum.

Manus Christi perlati.

Manus Chri-
 sti perlati.

Rec. Zacchari albissimi & solidissi-
 mi libram unam.

Vnionum siue Margaritarum in mor-
 tario operculato confractarum, mox

Cum aqua rosacea zaccharum dissolutum coquatur, & fingantur rotule. Construitur itidem abs-
 que Margaritis, & Simplex cognominatur, hoc modo.

supra lapidem Porphyrium exqui-
 sitissimè frictarum, uelut initio aro-
 maticorum electuariorum indica-
 uimus, unciam mediam.

Manus Christi absque Perlis.

Manus Chri-
 sti absq[ue] per-
 lis.

Rec. Zacchari albissimi libram unam.

Cum aqua rosarum dissoluatur, & formetur Electuarium. Ad istum modum nostre etatis manu-
 les seplasiariorum libri habent, quos imitari Medicis placuit.

Electuarium Xyloaloes Mesue.

Elect. xyloa-
 loes Mesue.
 Setacrua mi-
 nutissimè in-
 cisa, cum alijs
 aromatis
 pulueratur.

Rec. Ligni aloës (quod enim odoris
 excipiendi gratia coctum est, uim
 suam deposuit) crudi, rosarum ru-
 brarum, ana drach. octo.

Garyophyllorum, spicæ nardi, macis,
 nucis moschatae, galliæ moschatae,
 cubebe, cardamomi utriusq[ue], masti-
 ches, cinnamomi, cyperi, schœnu
 anthos, zedoariæ, Been albi & ru-

bri, solij, setæ crudæ, margaritarum,
 corallij rubri, carabæ, foliorum ci-
 tri, & corticum eius, Alfelegie-
 misck, sansuchi, sisymbrij, menthe
 sicca, piperis longi, zingiberis, a-
 na drachmas quatuor.

Moschi boni drachmæ unius tertiâ,
 id est, scriptulum unum.
 Ambra drachmam unam & mediam.

Confice melle emblicorum, & mina aromatizata.

CRONENBURGIUS.

Hoc est ex ligno aloës. Rhaza in Diuisionibus, & Auicenna libro quinto, summa 1. Tra-
 cta. 3. duo alia demonstrant, sed illud communiter paratur, ubi explicandum

Ligni aloës
 est agallochō

Lignum aloës] Quod Dioscorides ac Paulus Agallochon, id Aëtius & Aëturius Xyloaloes,
 Arabes Lignum aloës uocant, quanquam Aëtius lib. 16. cap. 137. eadem interpretatione Tarum quo
 que inscribat, cuius nomen Plinius 12. cap. 21. Galenus ignorasse uidetur. Certissimum est superiori
 æuo nos genuinum non habuisse, quod legitimum, eximio odore hunc importatur: idem in prunis conie-
 ctum, Aegyptios reges nidore oblectat. Lusitanorum pleriq[ue] multas harum arborum syluas inuenerunt.
 Pandectarius ineptè per flumina Paradisi terrestris deferri somniauit. Iacobus Syluius uulgare illud
 uerius Aspalathum quam Agallochum credit. Ruellius Officinas frequenter illum pro Agallocho erro-
 re manifesto substituere ait. Serapion quatuor genera enumerat cap. Simpl. 197. Quod uerò autor
 crudum appellat, ex Simeonis Sethi scriptura esse uidetur, recens ex arbore concisum, nondum terra
 aut puluere obrutum & fermentatum, ut eius regionis incolæ facere assueuerunt.

Sanfuchus, si-
 ue maiorana,
 aut amaracus

Sanfuchi] Notiori uocabulo Maiorana, aliàs Amaraucus uocatur: herba est iucundissimo odo-
 re, multi eam in delicijs habentes, in figulis uasculis extra fenestras æstate, hyeme tepido ignis aut
 subterranei loci aëre, diligenter fouent. Plantam transferri posse, & Theophrastus lib. 6. cap. 7. asserit
 mat, & quotidianus usus subscribit. Pingitur à Dioscoride libro 3. cap. 38. Plinio 21. cap. 11. Serapione

Merzenius.
 Sisymbrij ge-
 nera.

Merzenius dicitur cap. 296. Nostri Maioran, satiuam ac syluestrem pingit Tragus 1. cap. 9.
Sisymbrij] Duo genera ostendit Dioscorides 2. cap. 121. Primum inculto solo nascitur. mentha
 hortensis similitudine, odoratius, latiore folio, coronis inseritur. Theophrastus tamen lib. Plantarum
 sexto, cap. 7. & quinto, cap. 3. de Causis earum, satiuam etiam reperiri scriptum reliquit, de quo in Sy-
 rupo ex mentha. Illius, sine ulla dubitatione, ab huius Sisymbrio disidet, quod non erit difficile utrius-
 que discrimen inquirenti agnoscere. In summa, ut ingenuè sententiam meam confitear, omnino Mentha
 aquaticam, Sisymbrium Dioscoridis primum existimo: hæc cultura negligentia, degenerat in Mentha
 ex testimonio Theophrasti de Plantis 2. cap. quinto, atq[ue] Plinij lib. 19. cap. decimo. Alterum Sisymbrij
 genus

Mentha aqua-
 tica est Sisy-
 mbrium primū
 Dioscoridis.

A genus est Cardamina, Tabernis Nasturtium aquaticum, Sisybrium aquaticum, & Crescio, notum omnibus olus, quodq; passim crescere prope cannales stillicidiorum consuevit: Gaudet enim humidis, per petuò uiret, ut hyemis etiam frigora facillè contemnat. Vulgaribus Brunnenkress, Klein Beckenbom & Wasserkröss.

Alteri sisybrium est Nasturtium aquaticum, & Crescio.

Menthae siccae] Videlicet crispae rubrae aromaticae. Eius species optimè distinxit Fuchsius ca. 110. simul imagines ad uiuam formam oculis obijciens: Graecis Hedyosmos menta, quoniam fragrantia mentem excitet, aut grato odore (ut Plinius decimonono, cap. octauo) mentas, in dapibus rusticis repleat. Nostra lingua Krause Münz.

Hedyosmos.

Electuarium ex Zingibere.

B Hoc uulgare est, cognitumq; non solum Officinis publicis, uerum etiam domibus lautioribus, ac caeteris nobilibus uirginum omnibus, ubi passim paratum habetur, ad confortandum ac calfaciendum stomachum: At uariè conficitur, augendo minuendoq; zingiberis quantitatem, pro saccharo: Taberna plerunque probius libra dissoluti in aqua pura, aut (quod efficacius est) absinthij, menthae, aut similibus herbarum, zingiberis unciam mediam immiscens, in puluerem prius redacti, formamq; Electuarii solidum. Mesue quarta distinctione Amidotarij sui aliam confectionem nostris inusitatam refert. Sit uero zingiber candidissimum & solidissimum: itaque ruffum, ac fraude doloq; malo corruptum contemnat. Radicem hanc abundè Lusitaniam ex India, & ex Troglodytica Arabia Magna conuehant, per se, atque saccharo conditum. Traditur à Dioscoride lib. secundo, cap. 152. Possem de multis alijs profusus sermonem differre, nisi mihi persuasum esset, Amidota superius conscripta, Officinis etiam instructissimis sufficere posse. Et quorsum attinet nouiter inuenis compositionibus chartas implere? quando antiquorum praclarissima medicamenta abundè doceant codices: uelut partim ex ijs quae haec ostendimus, partim adhuc plenissime in sequentibus manifestum fiet. Discam igitur nunc res ueras cognoscere Pharmacopole, si modo (ut omni lege facere par est) rectè medicamenta parare uelint, non contenti ignaua quadam magistrorum suorum doctrina: ac desinant contradicere ijs, quae ignorant. Idem faciant eorum ministri, neque temerè ex quibuscunq; simplicibus constituent, neque in mediocritate subsistant, quae ut laudem non meretur, ita sanè uitio carere non potest: sed singula diligenter expendant, uerè ne an falsa, per adolescentiam, imbiberint. Nam conuenit modestis ingenijs & ueritatis studiosis, indubitata promptè suscipere, dubia per ocium inuestigare, ac meliora docemes audire: nullum tempus seruum existimantes, quo aliquid studijs & operibus rectius adijcitur: siquidem in nulla disciplina grauiori discrimine peccatur, quam in Medicina, ubi secus quam oporteat res male agnatae, aut peruersè intellectae, pro salute frequenter mortem non expectatam inferunt: quod morbum pel-

Elect. ex zingibere.

Zingiber os primum.

Quid phar. macopolis, & eorum ministros facere deceat.

Errores in Medicina grauisimi.

lere atque expugnare naturaerant, eundem intendere & tolerare, ministrorum inscitia multi comperimus. Sed de his satis, consequenter nunc dicam de Conferuis, Conditis, atque id genus compositionibus alijs.

LIBRI PRIMI DE COMPOSITIONE
MEDICAMENTORVM FINIS.

G 3

DE COMPOSITIONE
LIBER SECVNDVS,
 DE COMPOSITIONE MEDICAMEN

TORVM, OFFICINIS HOC AEO VSVALIVM,

Autore Bernardo Dessennio Cronenburgio,
 Doctore Medico.

VANDO QUIDEM SUPERIORI LIBRO Anidota uniuersa Medicis nostris quotidiano usu cognita, & que subijs continentur Electuaria, appositis singulorū succinctis interpretationibus exposuerimus: opportunū deinceps est, secundum librum auspiciari, in quo quidem de Conferuis, Conditis, Robur, Locoh, & ijs propinquis, is seruabitur scribendi ordo, qui in nomenclaturarū primis uisitur literis. Ceterū uariē eas compositiones parauimus, qui condimentariam artem exercent, cuius ipsius cum Galieno non omnino radem aut in expertum Medicum esse uelim: nos autem in processu eas, quoad fieri potest, uera doctrina trademus. Placuit itaq; ab Acori conditura libri huius initium facere, quam sequentibus uerbis apud Mesuen lego.

Acorus conditus Mesuae.

Acorus conditus Mesuae. Eius modus est, uelut Secacul condita. Eius partes sunt: Secacul boni partes. Eius partes sunt: Secacul boni partes. Eius partes sunt: Secacul boni partes.

CRONENBURGIUS.

Acorus uerus est calamus odoratus uulgaris. Quoniam omnia, aut ad alienum, aut ad suum facere quenquam oporteat arbitrium: meum equidem puto, huic diutius non esse inherendum, quando uerum superioribus annis Acorum nec usurpauerim, nec cognouerim Tabernae, qui nunc, per doctissimos uiros, utpote Calamus odoratus noscitur. Porrò illius insipidi ac uulgaris Acori conditura satius est carere, quam dubio eius nomine sepe falli. Habetur apud Mesuen summa 4. cap. octauo de Aegritudinibus neruorum, alia confectio Acori, que ab alijs diacorum inscribitur. Sic ratione.

Dia Acorum Mesuae.

Dia Acorum. Rec. Radicum secacul, acori ueri, pinearum mundatarum, Ana libram unam, & mediam.

Primò radices Secacul ablutæ elixentur, donec penitus emollescant, mox pistillo ligneo ad eò tundantur, ut lignosum nihil superfit, continuo mellis expumati librae decem commisceantur, & lenio igne coquantur, ac moueantur assidue, ne ullum nidorem suscipiant, dum aquosus ille humor consumptus sit: Deinde pineae tritæ diligenter adiungantur, postea acorum uerum, cum sequentibus aromatis.

Rec. Piperis anciam unam. Nucis moschatae, galangae, cardamomi, ana drach. tres.
 Piperis longi, garyophyllorum, zingiberis, macis, ana drach, quatuor. Vniantur & in usum reponantur.

Additio.

Eiusdem generis sunt Anidota conscripta ab Nicolao Myrepto distinct. 466. & 469. Hodie salgemarij, id est, conditorum uenditores, calami radicem in aqua maceratam sapa submergunt, atque ad usum reponunt. Quo modo autem Secacul conditur, paulò inferius exponam.

Conserua buglossae Mesuae.

Paratur ueluti zaccharum uiolatum.

CRONENBURGIUS.

Borrago uulgaris est uera buglossa. Viola eū paulò post monstrabo. Inerim Apothecarijs descendū, uulgarem borraginem, buglossam esse ueram, quoniam Dioscoridis buglossae descriptio lib. 4. cap. 112. ita passim uocatur Borragum cōuenit, ut supra omnem cecitatem cæcus sit, qui hoc non uideat: quod etiam eudem Auicenna testimonio lib. 2. cap. 438. comprobatur, in scriptura Linguae bouis. Eadem Euphrasinon Plinio lib. 25. cap. 8. uocatur. Maxima ac manifestissima non uidere, extreme inscitiae est: egrè tamen diu consuetam de buglossa opinionem deserunt quidam Herbarij, sed ij discant eam Dioscoridis Cirsum esse, attestantibus Ruellio.

Euphrasinon Buglossa uulgaris quae herba.

A Ruellio, Hermolao, Leoniceo, Manardo, Syluio, Fuchio, uiris summis, & rei herbariae peritissimis. Vnus tamen Hieronymus Tragus cap. 77. lib. 1. Nicandri ac Dioscoridis autoritati confidens, Echion dæcernit, quamuis pleriq; syluestrem buglossam eo nomine uerissimè intelligant. Reuera indecorū est, & detrimentosum, tantam ad hæc usq; tempora extitisse buglosi ac borraginis ignorantia, quam Medicina initiati, haud sine pudore & dispendio negligere possunt. Nam qua facie, quouè preteritu, arte Medicam profitebuntur, si res tam necessarias ignorare cõuincuntur? nisi turpe nõ sit alicui, id profiteri, quod nesciat. Floribus præcipua uenustas ac gratia, qui hoc loco zaccharo condiri debent: Herba autem unico & singulari dono prædita creditur, ad animi lætitiã augendam, & subolent nescio quid iucundi folia.

In Conseruam Enulæ campanæ censura nostra.

Hæc herba uulgò *Alant*, rectius *Innula* diceretur, à Dioscoride *Helenum*, quibusdam nectareum, *Innula, helenum, & Nectareum* dictur. à Mercurio inuenta, Vlysi tradita, quanquam sine qui ab Helene lachrymis nata tradant. Ceterū manifestum est clarissimū ac uetustissimum uatem Homerum, imò primū doctrinarū & antiquitatis patrem, ut ait Plinius, nobile illud *Nepenthes pharmacū*, trarum, omnis cladis, mœroris & tristitiæ obliuionē adferens recensuisse, quod *Helena Telemacho Vlysis filio, lætissimā mœstissimā* offert, *Odyss. 4. cuius historiam Plinius 21. cap. 21. Amplius 25. cap. 2. attingit. Quamuis non nesciam, illud nõ ex Helenio herba, sed ex buglosa fieri, multis ita suspicantibus, quod Galenus eam uino iniectam, hilaritatē ac lætitiã inducere autor sit 6. simpl. idem per loca 9. cap. 4. ex nectareo, eclegma colicis aptum memoria mandat. Nūc autem Innulæ radices ex montibus, aut sicco aliquo loco, æstate collectæ, frequens usus est in officinis, & sanè multis admodum morbis medetur, Dioscoridis testimonio cap. 26 lib. 1. & Plinij 20. cap. 5. Quare utilissimè propinatur in eclegmate, ex melle tusienibus, ex crasso humore, autoritate Galeni 6. simpl. Conditum eiusdem stomacho insuper utile est in passo, cuius formam monstrat Trallianus lib. 3. cap. 5. ex Albani uersione, ubi præclaras eius uires recenset, & Columella de re rust. lib. 12. cap. 46. Insuper Ruell. de Stirpib. 2. cap. 12. tripliciter. Paratur uero hoc æuo sequenti doctrina:*

Conserua Innulæ.

Conserua Innulæ.

B Radix bene purgata, derasa, in aqua donec emollescat coctatunditur: hinc per incerniculum siue cribrū colatur: atq; huius purgatæ radices uni parti, tres mellis spumati miscentur, sicq; usui seruat. Ego singulis libris, singulas uncias seminis fœniculi, & piperis: atq; hinc drachmas seminis erucæ, ac petroselinii in do. Hoc si quidem modo longè efficaciorē experior. Colligendæ radices in mense Aprilii, antequam in folia uis omnis procedat: aut in mense Octobri, dum eadem in radicibus resideat.

Zaccharum rosarum Mesues.

Rec. Folia rosarum albarum aut rubrarum.

Conserua rosarum.

Expandantur super tabulas in umbra, dum superfluum humiditatis resoluatur. Rosæ uerò sint medij complementi. Terantur in mortario lapideo: Addatur zacchari optimi triplum. In uitreato uase reponatur, atq; obturetur os eius pergameno, soliq; ad tres menses exponatur, frequenter mouendo. Quidam ex immaturis rosis conficiunt magis adstringens. Neq; desunt qui forficibus rosas tantum scindunt, ac manibus exactè conterunt unã cum zaccharo, deinde insolant.

CRONENBURGIVS.

Zacchara olim non ex floribus solum, ut hæc ætate *Conserua*, uerum etiam ex succis plantarū conficiebantur, quod ex Actuario circa initium libri medicamentorum, & plerisq; locis ex Myrepsosatis comprobari potest. Ego autem ad sequentem formam instituo.

Conserua Rosarum.

Conserua rosarum.

Rec. Rosarū rubrarū (nam albis nõ utimur, nisi in ellicienda, per uaria instrumenta, aqua) electissimarum recentium semiapertarum, resectis unguibus siue extremitate alba, partem unam: zacchari electi, aut si abstersionem magis requiris, rubri partes duas: pariter utriusque substantiam in mortario, pistillo ligneo perfringe, ac subuerte diutissimè & bene diligenter: atq; ita soli calido pluribus diebus, subinde sursum ac deorsum mouendo expone. Porro quamuis rosæ tam exactè non comminuantur, ueluti in uulgata opera fieri consueuit, attamen diutina fermentatione, dum natua & excrementosa quoq; humiditas resoluitur, optima euadit unitas, sitq; mixtura longè præstantissima, quæ eximium ruborem simul ac odorem retinet. Cauendum interea ne ad summum uas impleatur, solet enim efferuescendo foras erumpere, nisi spaciū transpirandi relinquatur. Myrepsus ex Mesue reposuit sectione 39. numero 8.

Conficitur quoque ex zaccharo, rosarumq; succo pulchrius & suauius, quod inter bellaria nunc

DE COMPOSITIONE

Compositio
alia. vari possit, autore Manardo lib. epist. 6. Zaccharum quam albiſſimum instar farina tenuiſſime teritur, atque superſuſo tantum roſarum ſucco, quantum ſatis ſit, placenule aut panes uaria figura conficiuntur, qui in ſole quoad ſicceſcant aperti, limbeolo dimittuntur: demum in totum annum reponuntur. Hoc præter id quod delicatius eſt, cõ adhuc communi zaccharo roſaceo præſtat, quod uires mouende alui obtineat.

Conſerua Violarum Meſuæ.

Conſerua uiſ
latum. Eius modus eſt ſicut zaccharum roſatum: Indigent tamen uiolæ longiori expansione & inſolatione.

CRONENBURGIUS.

Dubitat Manardus ex negationem putat addendam, ut ſcilicet intelligamus non eſſe ſoli exponendas, uel longo tempore aſſeruandas, quod ego malim, ſiquidem uis earum facile reſoluitur. Apud Actuarii ſachar, rium ſoſachar legitur, id eſt, ſuccus uiolarum ſaccharatus: cuius generis nunc habetur Iuleb ex ſucco uiolarum & zaccharo, de quo in ſyrupis. Debent autem hic auferri ſtipites & caliculi illi externi ne quid præter ipſos flores ſuper ſit, atque ita duplo ſaccharo commiſceri. Paratur etiam delicatiſſimum Electuarium ſolidum, ex ſucco ſorum uiolarum, & zaccharo, mirè uiolas ipſas redolens.

Additio.

Ad eandem artem multiplices condituræ ex herbarũ folijs aut floribus fieri poſſunt: nempe ex Abſinthio, Capillis Veneris, Maiorana, item floribus Nymphææ, id eſt, Nenupharis, Geniſtæ, Cichorii, Lauandulæ, Betonicæ utriuſque, uulgaris uidelicet, & alterius generis, (de quibus ſuo loco) Saluiæ, Peome, ambrosiæ ſive libanotidis, id eſt, roſi marini, calendulæ, quæ herba Græcis Chryſanthemon, à flore quaſi perpetuo aureo (licet hac appellatione quoque nonnullis Bupththalmus, & quædam Ranunculi ſpecies, Hollandiſ Bitterbloemen, comprehendantur) Latinis Caltha (de qua Plinius lib. uigſimo primo, cap. ſexto) uel Calthula dicta uidetur, quam uocem deinde Officinæ in Calendulam commutarunt: Quæquam uerſimile etiam ſit, ſic nominatam eſſe, quod omnibus menſium Calendis, id eſt, cuiuſlibet menſis initio fruticare comperitur. Atque hinc ſit, quod nonnulli ſtorem omnium menſium appellent. Hieronymus Tragus, nobiliſſimus Herbarius, aut uerius artifex herbarum peritiſſimus, Catanance alteram nominat, quam noſtrates Goldtblum, Germani ſuperiores Ringelblum, cap. 46 lib. 1. Sed his omiſſis dico, quod ſimili ratione componi poteſt ex floribus Perſicæ arboris, Rhodacine uocata Actio, primo uolumine, atq; alijs Græcis, cuius anceps eſt hiſtoria: nam Dioſcorides lib. primo, Theophrastus lib. quarto, cap. ſecundo, ubi Perſeæ faciem exhibet, & tertio, cap. quinto, Perſicam in Aegypto naſcentem memorans. Galenus 2. Alimentorum. Paulus lib. 7. Plinius 13. cap. 9. ac 15. cap. 13. manifeſtiſſimè Perſicam noſtratam à Perſeæ Aegypti ſeparant, quos autores Hermolaus, Ruellius, Braſauolus, & Matthioli imitantur: Virgilius uerò Marcellus nullum diſcrimen agnoſcit, Columelle & Nicandri interpretis in Theriacis autoritate fretus, ubi commodè etiam Pliniſ ſcripturam deducit, quando in Aethiopia letalem arborem tranſlatam in Aegyptum innoxiam extiſſe aſſerit. Si meon Sethi, & inter recentiores Amatus Luſitanus eandem quoq; arborem intelligunt. Quicquid ſit ut nondum ſatis conſt. de Perſeæ, ita maxime indubitatus eſt de Perſicæ arbore conſenſus, cuius quatuor genera Plinius 15. cap. 12. & Palladius in Nouembri ſuo, titulo 7. enumerant. Paulus 1. cap. 81. tria, uulguſ nunc plura, nunc pauciora conſtituit, & reuera plurimæ ſunt in ſpeciebus differentia: Officinæ medicæ indifferenter flores uſurpant, ac duplum aut triplum illis zacchari adijciunt.

Citra condi
ta Meſuæ.

Citra condita Meſuæ.

Accipe corticũ citri mundatorum à carnibus & ſeminibus ſuis, & propriè tam magnorũ, quam uola manus capere poteſt, quantitatẽ pro arbitrio: funde ſuper eos lixiuij puri tantũ, ut ſubmergantur, & mute tur quotidie ſemel, ad dies nouem: deinde aqua clara mergantur, donec dulceſcant, & amaritudo eorũ

abſcindatur. Tunc uerò elixentur in aqua fontiu plurima uafe munda, uſque dũ tener eſcat: poſt aquoſa ſubſtãtia ab his expreſſa, perfundantur in lapideo uafe, Iulebo zaccharato, per diem & noctem, quod triplam aquæ, & unam portionem zacchari habet.

Deinde coquamur faciliter, ad modum penidiorum. Tunc ſeparentur cortices citri ab iſto Iulebo, & recondantur uafe uitreo, & condiantur ſive in cruſtenuſ cum Iulebo roſato decocto, uelut Nabet, hoc eſt, ad craſſitiem zacchari indurati, ut uidelicet cortices citri zaccharo duriuſculè cocto neſtiantur. Sunt qui ambra & moſcho adiectis condiant.

Modus conditi de Citro, eiusdem.

Conditum aliud.

Accipe corticum citri, uel foliorum eius uncias quatuor.

Cydoniorum uncias duas.

Pomorum odoriferorum quatuor.

Diuidantur in frusta, & adhuc accipe

de speciebus, quas diximus superius (scilicet in mellificato condito,

sunt autē: Cinnamomū, spica, ga-

Coquantur ad spissitudinem Iuleb: ad finem condiantur moschi drachmæ unius quarta (id est, granis quindecim) si autem recens illud bibendum sit, sufficit parua eorum decoctio.

ryophylli, zingiber, lignū aloës, macer, heyl, crocus) quantitatem eandem, & funde super eam uini antiqui libras octo: biduo mace-

rentur, postea aliquandiu coque leuiter, mellis despumati, & zaccari tabarzet ana libris duabus.

Aquæ rosatæ libra una.

Aquæ rosatæ libra una.

Aquæ rosatæ libra una.

Aquæ rosatæ libra una.

Aquæ rosatæ libra una.

Conditum aliud de Citro, eiusdem.

Rec. Corticum citri uncias septem.

Buglossæ unciam unam, & mediam (in alio menthæ siccæ, sed hoc in uetustis exemplarib. non legitur.)

Marmacur unciam mediam.

Ligni aloës aureum unum.

Garyophyllorum aureos duos.

Terantur & affundantur uini boni libræ quatuor, permittantur diebus

tribus, deinde admisceantur, Zaccari tabarzet libræ duæ.

Coquantur atq; aromatizentur Galliæ bonæ aureo medio.

Crocī drachmæ unius quarta, id est, granis quindecim.

Mastichæ drachma una.

Moschi drachmæ unius sexta, id est, granis decem.

Moschi drachmæ unius sexta, id est, granis decem.

Moschi drachmæ unius sexta, id est, granis decem.

Moschi drachmæ unius sexta, id est, granis decem.

Electuarium ex Citro, eiusdem.

Accipe corticum citrorū aureos xx.

Garyophyllorum, ligni aloës, cinnamomi, macis, galangæ, Ana drachmas duas,

Moschi* drachmas quinque.

Cardamomi, zingiberis, Ana drach. unam.

Cum melle excipiatur secundū artē.

CRONENBURGIUS.

Citrea mala Latinis insuper Hesperica, Medica, citromala, Assyria dicuntur: quibus annumerat Citreorū nomina multa, Barbarus Nuptialia, Corall. cap. 176. prægrandia, & melonum orbiculata facie, uulgò Citronen.

Theophrasti etate, & Plutarchi quidem auorum memoria, gustauerat ista poma nenn, ut Athenæus scriptum reliquit. Nunc in Portugalia, Italia uniuersa, & Hispania, eorum arborescunt admodum triuiales, ut nullus sit delitiosus hortus, qui ijs careat. In horum genere ponuntur quoq; Aurantia siue Arantia mala, auri colore, Virgilio aurea dicta, ut quidem ego interpretor, nostris pomeranz: & quæ

ex uiridi in luteum languescunt citreola: quæq; luteo colore nitent Citrangula, & herbaceo uirentia Citreola.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Arantia mala. Citreola. Citrangula. Limones. Malum Cestianum.

Citrati con-

fect. A&H.

Catharticum

Corticis citri electi, uel foliorū eiusdem uncia octo.

Vini sextaria duo.

Mellis sextarium unum.

Corticem aut folia in uino septem diebus madescito, deinde uino per colum traiecto, mel admisce-

to. Actuarius species addit, atque Antidotum Dia Citrinon appellat. Idem ē citrimis catharticum, id est purgatorium scribit, in hæc uerba:

DE COMPOSITIONE

Catharticum ex Citrijs Actuarij.

Catharticum ex citijs Actuarij. Myrepsus
 Carnis & corticis citrij mali simul sumito libram,
 Mellis heminam,
 Piperis, scammonij, singulorum unciam.
 Aquæ sesquifextarium.
 Citrium in tenues taleolas dissectum, in aqua ad semifextarium decoquito, inde melle decoctioni excolata adiecto, rursus ad congruam consistentiam lixato: postea citrio reliquisq; contritis mullam coctam adijcito, et in unitatem redactis utitor.

Additio.

Eadem penitus uerba leguntur apud Paulum lib. 7. cap. 5. (quamuis cap. 11. dissemit) et Aëtium lib. 3. cap. 92. Rursus parum ab Actuarij medicamento euariat, in ponderibus, altera Nicolai Alexandrini compositio cap. 184. multum autem prior cap. 182. Similiter tres à Myrepsos positæ. Ab ipsa paruo discrimine Serapion de Antidotis cap. 35. et Auicenna lib. quinto, summa prima Tract. 7. Amplius Tract. 4. atque Hali 10. Practicæ disiunguntur. Cæterum hoc tempore in monasterijs Vestarum passim soli cortices citrorum, et aranciorum carne nudati, in aqua purissima, uel uino cocti, abiecta pulpa, condiuntur simpliciter cum melle: nonnunquam etiam species induntur. Nos uero post macerationem, denuo in zacccharo clarificato tantisper arte coquimus, donec concrecant in eo, mox exemptos supra sportulas reponimus, dum solide circumferri queant, estq; conditura sapore gratissimo. Ad eandem doctrinam, omnium penè fructuum cortices, ac ipsi quoq; fructus parari possunt, præsertim Limonum, Persicorum, cydoniorum, myrobalanorum, et sinulium.

Confectio ex Cydonijs Mesuæ.

Confect. ex Cydonijs Mesuæ.
 Rec. Carnium cydoniorum coctorum in uino, mellis despumati, ana lib. liij.
 Decoque faciliter, donec strigmentofum reddatur, ac inde admisce

Cinnamomi, garyophyllorū, cardamomi, galangæ, ana drach. unam.
 Zingiberis, piperis longi, maceris, ana drac. quatuor.
 Darfeni, id est, cinnamomi crassi, drach. tres.

In affectu calido, urgente necessitate coquantur cydonia, in aceti tertia parte, aut media: Interdum affunditur dimidium succi granatorum acidorum, ad pondus cydoniorum: quandoque etiam quarta portio succi citri, cum supradictis speciebus, aut sine ijs, aut cum sequentium singulorum partibus æqualibus.

Spodij, berberis, Sem. acetosæ, trium fantalorum, rosarum rubrarum, vel cum alijs pro multiplici medicandi scopo paratur: Subinde moscho, aut caphura, aut utroq; conditur: Nunc insuper zacccharo, nunc melle.

Confectio ex cytonijs facta, cum succo cytoniorum Mesuæ.

Confect. alt. ex cytonijs Mesuæ.
 Rec. Succu cytoniorum, mellis despumati, ana libras tres.
 Aceti boni puri libras duas.

Placido igne coquantur, continenter spumam auferendo, ad mellis spissitudinem: Tunc insperge, Piperis longi, zingiberis, cinnamomi, ana unciam unam.
 Moschi drachmæ unius tertiam.

Garyophyllorū, ligni aloës, ana un-

Quandoq; sit sine speciebus, quandoque cum speciebus alijs, pro usurpantium necessitate. Fit etiam cum zacccharo, aut modis uarijs.

CRONENBURGIUS.

Scribit paulò post Cydonia condita fluxum ueneris et uomitū sistentia, scribit medicamentosa alia, Multiplex est atq; alia: præterea tam multiplex est huius compositionis apud omnes autores, et numerus, et modus, ut mihi sanè hic inuestiganti usu uenerit, quod quibusdam uiatoribus in triuio consistentibus: dum ob incertitudinem coeuntium uiarum, quam potissimum ingredi debeant, nesciunt. Lego etenim apud Galenum Cydonites placentam ex Iberia et Syria Romam conuectam, ex melle tantum, ac cotoneorū carne paratam, lib. 2. de Alim. facultatib. Præterea apud Paulum illiusmodi compositiones quinque, Aëtium tres, Trallianū quatuor, Amplius apud Nicolaum Alexandrinum tres, Myrepsum locis diuersis inuicem disse-

A cem differentes octo, Actuarium unam: neque etiam pauciores apud Arabas: nam Serapion septem, ac totidem Auicenna congerit, Mesue alibi insuper quinque, at recentiorum turbam preteream. Non mirum igitur si cuncta abundus substiterim. Porro ut nihil tam est difficile, quin querendo inueniri possit, ita quoque mihi graue non fuit, ex multitudine ista concinnitatem siue unitatem quandam recolligere: atque id teneui eò diligentius, quò uberem et tam laudatam, in stomachi intemperiebus, potissimum cibi studio laborantibus, confectura fructum perciperem. Quod autem Mesue (ut hinc exordiar) primo loco medicamen scriptum habet, nusquam alibi reperio: sed alterum illud, sexto de Sanitate tuenda, ad finem, quodam modo referre uidetur Galenus: Hoc idem explicat Paulus lib. 7. cap. 11. Alexander Trallianus 7. cap. 8. Serapio de Amidotis cap. 20. in secunda descriptione, (tres enim ponit) & Auicenna quarta Tract. 3. summa prima, lib. 5. conueniunt. Atqui non possum non ad nauseam usque Arabum illiteratos falsariosque, interpretes abominari, suauissima Galeni documenta, merasque sermonis delicias, tam insipido uerborum condimento, horridaque lingue barbarie inficientes simul ac corruptentes. Verum ut omnes remipsam intelligam, statui in medium utriusque dictionem proponere: Inquit Arabs, aut potius Arabicus interpres (nam horum maxime imperitia eos uitiauit) Accipe Citonia magna munda, & munda ea à granis suis, & suis corticibus, & comere ea, & extrahe ex succo eorum duo Kist (sunt librae tres) & permisce eum eo mellis mundi, quod sit ei æquale, & ex aceto libras duas, & in descriptione alia libram unam, & unciam unam, & semis, & eleuetur & decoquatur super ignem lenem, de prunis, cum facilitate, & tu despumam spumam eius: deinde permisce cum eo zingiberis uncias tres, & piperis albi uncias duas. Decoquatur supra prunas iterum, donec fiat ei substantia mellis, sicut facis medicinas ad os, &c. Non lubet amplius illi inherere, proinde Galeni elegantem sermonem, ut ex uerbis suis in Latina uerba conuersus est, in fine tuende ualitudinis fideliter referemus. Accipies, inquit succi malorum cotoneorum, quæ dulciora maioraque sunt, ac minus acerba, quæque nostrates in Asia Græcè Struthia uocant, sextarios Romanos duos, quibus mellis optimi tantundem melleis, aceti sextarium unum & semissem: Hæc cum super prunas modicè coxeris, & spumam detraixeris, immittes zingiberis uncias tres, piperis albi duas: dein rursus in simili igni recoques, donec mellis crassitudo existat, quæ utique crassitudine, stomachica medicamenta preparari solent. Hoc uero medicamentum etiam ijs, quibus inualidum iecur est, salutare imprimis est. Lege, si placet, totam dictionem apud ipsam autorem. Idem octauo secundum locos, ad finem capitis quarti, duas eiusmodi compositiones assignat. Nunc uide ac iudica, disertè LECTOR, quantum inter hunc & illum intersit: non minus herclè, quàm inter lucem & tenebras.

Cydonia condita Auicenna.

Cotonea condita Galeni.

Cotonea condita Pauli, Aethiæ, & aliorum.

Melomeli, cydonomeli, & melimeli.

B Ad rem igitur propositam redeuntes, Aëtius eadem penitus uerba recenset libro nono, cap. 24. Paulus loco suprâ citato medicamentum aliud ostendit ex malorum cotoneorum purorum libris tribus coctorum, in uini peructusti sextarijs tribus, quibus tandem Piperis, anisi, ligustici, singulorum contritorum unciam admiscet. Atque inferius adhuc duo, quæ mel recipiunt, & aliquot aromata: sed diuersa interim sunt à Mesue. Insuper Aëtius simplicissimum docet libro quinto, cap. 14. ex sextarijs quatuor succi cydoniorum excolati, mellis sextarijs octo, aquæ pluuiæ ad tertias coctæ sextarijs duo decim. Ceterum duo illa Alexandri Tralliam septimo, cap. septimo, quod repetit undecimo, cap. primo, ac duodecimo, cap. octauo. Rursus aliud septimo, cap. octauo à superioribus disident. Ex omnibus istis Rhapsodiam consarcinauit Myrepsus sect. 27. De Nicolai Alexandrini, & Actuarij medicamentis infrâ memorabo. Atque hæcenus Græcorum, iam Arabum compositiones ita conciliande: tertia Serapionis cap. decimosexto, de Amidotis est Auicenna secunda, si crocum apponas: præterea capite uigesimo, ubi tres ille pingit, prima sermè eadem est cum Auicenna, lib. quinto, Tract. 3. & ibidem tertia illius, est huius quinta: Ad hæc ultima Serapionis titulo Ingiba citoniorum, est Auicenna lib. 5. Tract. 7. penultima, duas siquidem scribit. In summa, omnes istæ ex Græcis originem habent, quæ interdum ex cotoneorum succo, interdum ex carne eorum confici solent. Operosa & peregrina est compositio Columellæ lib. duodecimo, cap. 45. Palladius ex cydonijs & melle parat in Octobri, titulo 20. quam commodè Melomeli Dioscorides, & cydonomeli quinto, cap. 18. ac Columella locosuprà signato, cap. 45. Melimeli dixit, ad quod alludit in Xenijs Martialis, dum canit,
Si tibi cecropio saturata cydonia melle
Ponemur, dicat hæc melimela licet.

Quamuis à natura eiuscemodi mala habeantur, sicut Dioscorides, & reliqui scriptores ostendunt, mellea Varrone olim appellata lib. primo, cap. 59. quasi præcocia. Porro hæc tempestate in digitum culinis, cydonia utriusque generis intus & foris purgata, in quatuor partes diuisa, zaccharo optimo conduntur, singulari suauitate: Aut coquuntur in syrupo facto ex una parte aquæ pluuiæ recentis, & duabus zacchari, ad consistentiam: Aut succo eorundem malorum cum zaccharo ad spissitudinem, ac succus cydoniorum dicitur. His nunc absolutis, ad purgantes cydoniorum compositiones peruenio, quarum prima erit Mesue.

Confectio

Confectio Electuarij Dia Citoniten, educens choleram, Mesuæ.

Dia citoniten purgans choleram.

Rec. Succy cydoniorum libras tres. Mellistabarzet libr. duas, Ita genus quoddam mellis electum & album uocant Arabes. Scamoneæ unciam unam & mediã.

Gallia bonæ, garyophyllorum, zingiberis, mastichæ, piperis longi, cinnamomi, nucis moschata, Ana drach, tres. Conface omnia simul.

Purgans choleram & phlegma. Phlegma tantum. Purgans bilem atram.

Si autem uis, ut choleram & phlegma expurget, misce Scamoneæ drachmas quinq; Turbit drachmas duodecim. Si tantum phlegma, omiffa scamonea, appone Turbit drachmas uiginti quinq; Carthami ex cortice ti pondus Scamoneæ. Si autem atram bilem euacuare constituisti, uice prædictorum, adde helleborum nigrum, uel epithymum, uel polypodium: Et quibusdam cum melle, alijs cum saccharo fit: Amplius cum succo cydoniorum, aut cum carnibus, & succo ipsorum, aliquando cum carnibus tantum.

CRONENBURGIUS.

Similis omnino generis est Scamonium in Cotoneo coctum, apud Galenum de Alimentis primo, ante sermonem de Tritico, & 3. Simpl. cap. 14. Atq; hic certa suspicione, aut potius coniectura ducor, Mesuæ ex alio siue Græco siue Arabe scriptore, hanc confectionem transumpfisse, cuiusmodi est conditum ex Cydonijs Aëtij lib. 3. cap. 89. relatum in hæc uerba:

Oxyporion purgans Aëtiæ ex cydonijs.

Oxyporion purgans ex Cydonijs Aëtij.

Conditum ex cydonijs, quod ad coctionem in stomacho faciendam parare consueuimus, sumito quantum

est cochlearium, & addito scammonia scriptulos duos, & bilem absque molestia purgabis.

Lathyrus est cataputia minor.

Quod si Lathyridis, quam Ruellius Cataputiam minorem, dictione Officinis passim cognita, uerifi-
mè interpretatur, Germaniæ uulgò Springkraut / Springtörner / Treibtörner / & alijs quibusdam Speikraut / ac Scheißkraut, quia folia paucissima gustatu uomitum, & aluum magna uide-
ciunt: Syluius contra, Ricinum magnum dixit, sed rectius cum Ruellio pronunciaffet. Etenim Mesuæ duplex Ricinus, magis ac paruus notatur. Ille in super Regiū granum, Mauris peculiariter Kerua,
Græcis κίρις, & κίριον, Officinis Palma Christi, Germanis Wunderbaum / nostratibus Wollen-
kraut, quoniam cum in hortis seritur, stapas fugare uulgò asseritur.

Si itaq; Lathyridis grana uiginti potueris, pituitam educes: Sin poly-

podij aut epithami drachmas quatuor, melancholiam.

Catharticum Pauli ex cydonijs.

Ab Aëtio nõ multum distat Serapionis descriptio prima, cap. 16. de Antidotis. Potentius educit par-
ticipat a Paulo lib. 7. cap. 5. producta, quæ habet

Malorum cotoneorum tostorum unciã quatuor.

Scammonia drachmam. Myrepsus drachmas tres.

Piperis unciã sex. Myrepsus sect. 27. numero 5. drach. sex.

Mellis unciã quinque, Myrep. unciã sex.

Trita exhibentur cochleario, instar unciæ, aut pro uiribus. Tradit id ipsum Aëtius 3. cap. 91. sed piperis drachmas duas, scammonij drachmas sex iniicit, & cochleare unum dare præcipit. Huic adscribitur Actuarius cap. de Medic. purgantibus, Addit tamen 16. ex equali piperis quantitate, zingiber, quemadmodum Oribasius lib. de Medicaminib. Atq; huic affinis est Serapionis secunda compositio, cap. 16. eodem libro ut supra: Vitiose autem drachmas quatuor pro uncijs quatuor substituit. Aucenna solum tres drachmas in tertia descriptione lib. 5. Tract. 3. Myrepsus sect. 27. sex illa cathartica ex cydonijs pharmaca, ex horum scriptis corrasi, & præterea aliquot oxyporia sect. 37. proposuit.

Dia Cidoniu magnum Nicolai Alexandrini.

Dia Cidoniu magnum Nicol. Alexandrini.

Rec. Cinnamomi, garyophyllorū, spicæ, zingiberis, melanopiperis, ana drachmas nouem. Mellis libras quinq;.

Ligni aloës, maceris, galange, zedora, glycyrrhizæ, Ana drachmas quatuor, & semis. Succy cydoniorum libras tres. Conface

A Confice sic : Succum colatum, cum melle in uase stagnato, lento igni ad spissitudinem decoque, & sublato ab igne puluerem immitte, & bene commisce : cumq; tepefactum fuerit, in uase repono.

Additio.

Exponit idem Dia Cidonu minus cap. continuo, & Oxyporion Dia Cidomon cap. 703. quod i Plinius lib. 24. cap. 14. Oporicen uocat. Nicolaus Myrepsus Amidoto 113. ac Præpositus aliter pondera distinguunt, posterior cardamomum apponit, & glycyrrhizam intermittit, paratq; cum libris tribus cotoneorum elixorum mundatorum, ac mellis puri lib. quatuor, & media. Ego malum zaccharum acciperem. simul ut elegantior & solidior compositio euadat. Nunc summam quæ dicta sunt repetam, quod sermo omnis sit manifestior. Quoties itaq; simplex medicamentum uolo, quod Cydoniten uocant quidam, absq; speciebus compono, ex malis intus ac foris purgatis, concisis, & in aqua siue uino modeste coctis, donec tabescant, tandem supersundo zaccharum clarificatum & coctum in pluuia, donec omnino cooperiantur, simul coquo semper sphata mouendo, ad Emplastri crassitudinem, mox in pyxides ligneas transfundo : Quoties uerò compositum, Mesues primam confectionem in usum reuocet, tantum loco mellis zaccharum recipiens : postremo species calefacientes immiscens : Aut si ita usus ferat, refrigerantes interdum, & utranq; per se repono. Atqui laxatiuum instituens Paulum sequor. Consueuit præterea uinum è cotoneorum succo, cydonites, melites, & melinum quoq; uocatum, parari, cuius rationem lege apud Dioscoridem lib. 1. cap. 131. ac rursus 5. cap. 18. Simuliter apud Constantinum Cæsarem lib. 8. cap. 16. Nicolaum cap. 1053. Actuarium cap. de liquoribus medicatis. Myrepsum sect. 17. numero 29. & Plinium 23. cap. 6. Promptissime paratur ex succi cotoneorum sextarijs quindecim, & uno mellis expumati : ita haud facile in acorem, Dioscoride teste, degenerat.

Sima doctrina superioris Cydonite simplex.

Dia Cydonite compositum

Vinum cydoniorum,

Secacul Conditum Mesue.

B Accipe radices eius albas, amplas, teneras, foris cortice purgatas, medullio priuatas, pollicaribus frustis concisas : mox in singularum uacuum, particulam zingiberis, siue garyophylli humecti insere : De-

inde zacchari pondus unum, & mellis duplum, aut mellis solius triplum affunde singulis partibus radicum : coque leniter, donec dissoluantur. Et tandem ex speciebus aromaticis, iustam quantitatem appone.

Secacul conditum Mesue

C R O N E N B V R G I V S.

Simili equidem ratione radices Eryngij, foeniculi, petroselinum, atq; alia eliqua & secta conduntur. In præfenti uerò constructione primo dicendum uenit, cuius plantæ radix Secacul censenda sit. Christophorus de honestis, in expositionibus Mesue, Secacul falso Iringum, cum Serapionis interpretatione decernit, nam certum est Iringum, siue (ut melius dicam) Eryngium, aliam esse herbam à Secacul, ut non solum Græci, uerum etiam Arabes testantur, diuersa utriusq; capita facientes. Manardus quoq; multis locis ab Eryngo distinguens, eius herbæ radicem esse putat, quam Dioscorides lib. 4. cap. 5. Polygonatum uocat. Itali Fraxinellam uel geniculatam, uulgo Sigillum Mariæ, uel Salomonis (promiscue enim utroq; nomine utuntur docti) uelut apertissime testatur epist. lib. 5. prima, & 4. libri noni, & rursus secunda undecimi. Iam in eadem esse sententia Euritium Cordum, Marcellum, uellium, Brasauolum, Amatium, & quotquot de simplici medicina commentarios edidere, si unum Matthiolum Senensem excipias, notius est, quam ut à me multis demonstrari debeat. Fuchsius in latifolium et angustifolium partitus est; sicut Tragus, qui studiose Laureolam Dioscoridis facere nititur li. 1. ca. 132. quod nunquam apud me obtinebit. Germanica uoce Weiswurz, quasi alba radix, nostra Latinam magis sonante Frawenigel. Porro quauis Iacobus Syluius loco Secacul, Eryngium condiri mauult, non eiusdem radicis opinione inductus est, quam planè diuersam agnoscit, sed eiusdem facultatis, & maioris suauitatis : Sic quoq; faciunt Officina nostrates, Eryngium pro Secacul usurpantes. Deligant itaq; peritiores Pharmacopole utram uelint, medicis tamen indicantes. Serapio cap. de Conditis 35. & Auicenna lib. 5. summa prima tract. 8. Secacul ex India adferri scribunt. Radix melle, aut potius Zaccharo condita, gustu perfectior, & suauior redditur. Neq; etiam hoc loco celandus nimium triuialis quorundam de Eryngo error, quem ita reiectum habetote. Eryngium & Centumcapita, eadem est herba, quam uis Plinius diuersis locis, diuersas herbas pingere uideatur, li. 22. cap. 7. & 8. Et licet Serapion cap. Simpliciorum 96. distincto, sed continuato sermone de Astere Attico, atq; Iringo doceat, utrunq; Centumcapita nominans, non tam herbarum quam speciei diuersitatem inuit, quando palam est duplici genere Eryngium, radice nimirum foris alba & nigra, ac spinarum aculeis acutioribus, aut retusioribus passim inueniri : alteram Dioscoridis herbam 3. cap. 21. recensuit, alteram subicit. Quando uerò Asterum Atticum scribit Serapio, prorsus cum Dioscoride conuenit lib. 4. cap. 105. Erunt itaq; eadem genere herbæ Eryngium ac Centumcapita, Germanicè *Wanfstrew* & *Wurzelen sonder end* Hollandis, quasi radices

Secacul cuius herbæ radix sit.

Eryngij non est Secacul.

Polygonatum est Sigillum Mariæ Officinarum.

Eryngium est Centumcapita.

DE COMPOSITIONE

Aster Atticus non est Eryngium.

sine sine, diuerse ab Astore Attico siue Inguinali, quam sepe contemplatus sum in horto D. Echtiij, Germanice braun Sterntraut. Qui autem mihi non credunt, sed amplius dubitare uolunt, utriusque scripturam excutiant, & comperient me uera loquutum. Iusta quantitas intelligenda, ut de sese manifestum & suauem saporem edant. Sylluus pro duabus libris conditi, singulorum aromatum unciam mediam accipiendam precipit.

Zingiber conditum Mesuae.

Zingiber conditum Mesuae

Rec. Zingiberis recentis, si haberi potest, uel saltem arte humectari, Mellis partes tres, Zacchari partem unam, partem unam.

Coquatur uelut secacul. Quidam accipiunt secacul, & zingiberis humectati, ana partem mediam & fit delicatius. Quidam condunt speciebus alephangnis, id est, aromatibus, alij aliter. Modus autem humectationis eius est, sicut diximus de chebulis, ac proprie ut perfundatur aqua, deinde se peliatur arena, sitque zingiber album, mundum, recens.

• CRONENBURGIUS.

Ex Occidente apportatur nunc, & melle & zaccharo clarificato conditum zingiber, quod uiride siue recens uocant. Interdum Speciarij Antuerpiani per mangonium, aridas radices, tempore diuturno, nunc acerrimo lixiuio, calce, quernoque cinere, nunc muria, nunc dulci aqua humectant, macerantque donec mollitiem contrahant, deinde adiecto melle, siue zaccharo cocto asseruant. Hoc ipsum de myrobalanis, limonibus, cydonijs, citriorum, & aramiarum corticibus, garyophyllis, & id genus alijs fieri potest.

Rob ex Ribes Mesuae simplex.

Rob ex Ribes simpl. Mesuae

Rec. Succu Ribes libras decem.

Coquatur faciliter, dum consumatur tertia ipsius, deinde coletur, & resideat donec clarescat: postea multa facilitate in uase uitreo ad spissitudinem efferuescat: aut exponatur soli, dum pinguescat, & conseruetur. Et scito Rob herbae acetosae eandem obtinere uirtutem.

• CRONENBURGIUS.

Rob Arabibus quid. Omphacium.

Omphacomeli.

Rob Arabum.

Discrimen inter Syrupos & Robum. Misa. Sapa.

Arabes indifferenter Rob siue Robum dicunt, & est succus ex floribus, uel fructibus, uel herbis expressus ac defecatus: deinde calore solis aut ignis crassatus in tantum, ut longo tempore circa corruptionem conseruari queat. Atque id fortasse est, quod a Simone Medico Constantinopolitano quous uocatur, quam uocem aut χυλομαα fructuum florumque, liquidius tamen, cum melle conditum significat. Ceterum Arabes per dictionem Rob, intelligunt omnem succum crassorem: cum uero simpliciter proferunt, Rob uini, aut Sapat (de qua mox) designant. Dioscorides de Omphacio siue agreste, id est succo uuae acerbae nondum maturescens loquens lib. quinto, cap. quarto, absque melle per se incrasari permittit: Acturius mel adijcit, diciturque Omphacomeli, quasi Omphacium mellitum, iubetque ad unam mellis partem, triplum succi admisceri: atque alibi uni portioni succi, duplum zacchari. Myrseus sectione 37. numero 89. sesquialteram eligeret maluit. Sed ista potius ad Syrupum agrestem pertinent: proinde ad id quod propositum erat, reuertamur. Est autem Robum (uel Mesuae teste) succorum depuratio, & inspissatio ignis aut solis caliditate. Amplius in Rob myrtino: Omnis quidem Syrupus factus ex succis, si inspissetur, praeter mel & zaccharum uocatur Rob. Item Auicenna initio quinti libri de Syrupis, & Robum ait: Differentia quidem inter Syrupos & Robum est, quod Robum sunt succi inspissati per se ipsos, & Syrupi sunt decoctiones. Huius farinae est ab iisdem Misae dictum, succus fructuum coctus, donec sapa aut mellis spissitudinem contraxerit. Sapa fit musto ad tertias decocto, diciturque mustum igni coctum, cuius doctrinam in Commentarijs Syrupi ex epithymo trademus. Atqui de succo Ribes, ac de ipsa herba uel frutice, Arabes soli tradidere, ut liquet apud Serapionem cap. 24. Simpl. Auicennam lib. 2. Tract. 2. cap. 588. & apud Hali Abbatem 10. Practicae, nusquam Graecorum mentionem facientes, quod tamen ubique imprimis Serapio facere solet, modo apud eos legisset. Potest itaque purus succus igne aut sole percoqui ad consistentiam. Hoc ad discrimen alterius cum zaccharo parati, simplicis nomine inscribendum censeo: Alterum compositi appellatione decerno. Fit isto modo:

Rob ex Ribes compositum.

Rob ex ribes compositum.

Rec. Succu Ribes defaecati, libras septem, zacchari albi, lib. quinq. Simul leniter in duplo uase (cuius usum postea indicabimus) ad iustam spissitudinem coque, ut absque mucor

A mucore simul & nidore conseruetur. In plerisque Officinis habetur eodem titulo Syrupus, qui ad modum acetositatis citri rectissime componitur. Syrupus ex ribes.

Appendix.

Delinquit Guinterius Andernacus passim in uersionibus suis, Ribes, Rubum Idæum interpretans, cum Idæus fragaria censetur, quantumuis Plinius in Ida tantum nasci dixerit 24. cap. 14. & lib. 16. cap. 38. nunc frequenter in lucis & opacis sponte sua prouenit, uulgo Erdtbesien siue Erdtbeer: atq; insuper in cultioribus hortis pro delicijs habetur, ob gratum fructus saporem: humi oritur, unde canit Virgilius: Humi nascenia fraga. Et si ciam Tragum nostrum lib. 3. cap. 11. dum tria Ruborum genera assignat, aliam speciem Rubi Idæi manifestare, quam noui, utpote in horto D. Echti; exerescentem, uulgo Symbern. Sed nunc satis sit, in presens parum attentum ac simplicem Lectorem obiter admonuisse, Ribes non esse Rubum Idæum. Ceterum Ribes Officinis iam omnibus, Arabum puto dogma sectantibus, notissimi sunt fructus, quorum nullam antiqui mentionem habuerunt. Serapion tamen cap. Simpl. 24. oculari fide monstrat. Germanicè S. Johans beexlin dicuntur. Quare de ijs sermonem differre longius desino. Tragus lib. 3. cap. 22. in Rhamni censu enumerat, ac peculiariter Grossulam hortensem & rubram uocat. Sed ut ceptum opus exequar, sciendum eodem parari artificio, Robus ex agrifsta, acetosa, cerasijs acidis, cornis, quæ à nostratibus uulgariter Cornellen Germaniæ superioris quibusdam welsch Rursen, Colonienisibus Teernen uocantur: Arbor ipsa Cornus, de qua Diosc. lib. 1. ca. 35. Theophrastus 3. Plant. cap. 12. & Plin. 16. cap. 27. in marem ac feminam distinguunt. Iam dudum alteram uidi in Gruningano agro, apud reuerendum & integritate & humanitate bonis uenerandū uirum Dn. Gerardum Zuuollensem Abbatem Vuieremensem, qui cum præter exquisitam sacre Theologie cognitionem, summam ingenij industriam, tum maximam consiliorum saluberrimorum uim possideat, omnibus non modo gratus, sed gratissimus esse debet. Parari similiter quoq; possunt ex cydonijs, granatis, Moris, oxycanebis, pomis, prunis, persicis, atq; id genus fructibus quamplurimis: Quamquam hodie tantum Syrupi ex plerisque assruentur. Sed est inter hos ipsos fructus magna saporum distantia: nam quidam dulces, quidam austeri, nonnulli acidi, nonnulli acerbi reperiuntur. Proinde studiose in his animaduertendum, ne inconsideratis imponant, diuersæ, contrariæ, ac omnino pugnantes eorum qualitates, dum promiscuè, citra exactam construendi rationem, in usum recipiuntur. Terminantes ergo hic sermonem de Conseruis, Conditis, & Rob: transibimus consequenter ad Loch, recepto ita in Apothecis Pharmacopolarum uocabulo.

Guinterij error in ribes. Rubus Idæus est fragaria.

Ribes non est rubus Idæus. Ribes qui fructus.

Grossula hortensis quid Trago. Robus multiplicia. Cornus.

D. Gerardus zuuollensis abbas Vuieremensis.

Inter fructus magna est saporum distantia.

Loch ad Asthma Mesue.

Rec. Scillæ assatæ drach. quatuor. Myrrhæ, croci, Anadramam mediam. Loch ad asthma Mesue. Radicis* liliij cœlestis drach. duas. Excipe melle despumato. Hyssopi, prarsij, ana drach. unam.

CRONENBURGIUS.

Quod hodie ferè omnes Loch, id Græci Elegma, eclegtum, & eclegma: Latini eligma, delingibile, linctum, illinctum, delinctum & lincturū uocant: præstantius quò recentius, nam uetustate rancorem, ac horrendum lentorem contrahit. Hali 10. practicæ caput ponit de Labucis, id est, Lohoc, siue, ut uulgo dicitur, ant omnes, Loch: Solentq; & ueteres, & recentiores etiam, in hunc usq; diem Arteriacas ea ipsa pharmaca appellare, & in Arteriacis, hoc est, asperæ arteriæ, aut circa laryngis musculos cõtinentibus utiij usurpare. At multiplex talium medicamentorū discrimen existit, quod ego ex Galeno de Remedijs localibus 7. cognoscere uolentem discere malo, quàm ex his cõmentarijs, in quibus nequim, neq; qualitatem Pharmacorum, sed simpliciter apertam corundem usualium artem, in pharmacopœorū potissimum gratiam, tractandam nobis proposuimus. Galenus ad lenem, & non fumantem ignem, in duplo uase coquebat eiusmodi: & quamuis mellis acrimonia, propter quandam utilitatem, tolerari possit, fumi tamen nulla est utilitas. Ad rem itaque accedentes, Serapion supra scriptum Loch habet Tract. 2. cap. 24. quanquam Mesue ex eodem diuersum memoret cap. de Asthmate, Diosc. lib. 2. ca. 164 ad singulas scillæ assæ partes, adiectis octonis tosti salis, cochlear unum aut alterum exhibet ieiunis, ad emolliendam aluum. Quinetiam assatam scillam ad multa utiliore fieri scriptores omnes prodidere, quoniam assatio pariter ac elixatio, eius uehementiam obtundunt reprimuntq;. Si autem tosta sit, maiorem assumit acrimoniam, humiditate largius absumpta, ac ob id purgator redditur. Scillam grandem luto oblitam torret Chrysermus, corticemq; ac quod in fundo durum est, detrahit, 9. compos. pharm. local. cap. 2. Vide insuper Dioscoridem & Mesuen cap. proprijs. Hodie eam turba ministrorum nostrorum fermento sarragneo, aut polline, id est, tritici flore circumdat, & in furno torret. Ex his constat, non esse nouum inuentum assandæ scillæ. Mesues compositio, uncijs duabus & semisse mellis excipitur. Hali crocum ac myrrham omittit.

Loch Arabes, eclegma Græci, linctus Latini. Arteriacæ.

Arteriacarū coctura.

Scilla elixatione, assatiõe, tostiõe uis mutat.

Quomodo torreatur.

DE COMPOSITIONE

Loch ex caulibus Serapionis, cap. de Curatione
phtisis, sine febre.

Loch ex cau-
libus Serapio-
nis.

Rec. Aquæ caulis libras tres.
Mellis mundi libram unam.
Coquantur simul lento igne, donec
aqua consumatur, remaneatq; solū
mel: deinde fistici excorticati & tri

ti bene misceantur. Propinantur
drachmę quinę ex lacte asinæ, aut
mulieris, aut caprarū. Interdū ad-
iecta mediā libra aquæ, & drach-
mis duab. libystici rursus coquitur.

Mesue uerò cap. de Tussi humidā, simplicius format, nempe ex succo caulium, sapa, & melle: sed
huius temporis Tabernæ aliquot publicæ, ab utroq; diuersum conficiunt hac arte, methodo haudqua
quam absurda.

Loch ex caulibus uulgare.

Loch ex cau-
libus uulgare

Rec. Succī caulium rubrorū expu-
mati libras tres.
Zacchari rubri, mellis puri cocti, A-
na libram unam, & mediam,

Pro more apparatus, spartha cōtinuē
agitādo, ne cōburatur, donec cras-
sescere cōeperit. Ad finem misce
Crocī optimē triti drachmas sex.

Additio.

Caulis fabri-
cus, uulgaris
est brassica.

Caulis species
ad tria gene-
ra redigi pos-
sunt.

Cumanū sel-
file, Romani
Lacuturres
appellabant,
estq; nostris
brassica capis-
tata.
Brassica xxx.
libras pendēs

Caulis satium uulgarem Dioscorides lib. 2. cap. 113. brassicæ appellatione cōprehendit: & in eius
historia, coctum succū de uoratumq; ademptam uocem restaurare, autor est: Similiter ex Amonij Ma-
se doctrina, Galenus per Locos 7. cap. 2. testatum reliquit, quem alij Græci imitantur. Brassicæ laudes
peculiari calamo profecutus est Chrysippus. Celebrarunt etiam Pythagoras, Athenæus, Diphilus, Ca-
to, Varro, Plinius, ac quotquot de Re rustica scripserunt. Variæ eius species cernuntur & numeran-
tur Plinio 19. cap. 8. quæ ad tria genera, ueluti quoq; ueteres habent, referri possunt. Primū est magnis
& latis foliorum alis, ruri conspicuum, in uiridi purpurascens, cōmuniter Caulis uocatum Theophra-
sto 7. Plant. ca. 4. quod nulla temerē herba, caule ampliori procedat, uulgò lang odes breyter Bōl.
Secundum est presius, pusillo, & crispo foliorū explicatu, quod propterea nostrates Crispum caulem
nuncupant, hoc est, Krauß Bōl, stomacho utilis, aluū leniter molliens, & succi bonitate præcipua. Ter-
tium genus, Theophrastus Syluestre, Plinius propriè Cramben uocari tradidit 20. cap. 9. quāquam
Dioscorides seorsum de illo, & marina brassica, sermonē instituat. Est insuper alia brassica, prægran-
di capite, folijs penē innumeris, uelut in orbem contractis, & conclusis. Hanc opinor uerisimili cōiectū
ra, Plinius Cumanum sessile, Romani Lacuturres à loco appellānt: Nostri à capitis similitudine Ca-
pitatam, interdum à colore Albam brassicam nominant: Hanc Agrippinensistractus, & superioris
Germaniæ rur dulcissimam edunt, inferioris uerò non usque adeò probam: tametsi in Zelandia, O-
ceani Germanici insula, optima ac suauissima quoq; proueniat (numirum gaudet, aliturq; contactu ma-
rine aquæ) ea frequentia, ut finitimas ditiones sub hyemem impleat. Audiui qui apud Gelduba castel-
lum, in Nouiomagensi agro tam grandes, ut miraculi causa, brassicam in forum allatam, quæ trigua
ta libras pondere excideret, uidissent. Habet insuper Batauophrysia Brassicam capitatam, folijs ru-
bentem, dulcem sanè, quam frigora tantum commendant. Apud Colonenses, alba illa Brassicæ capita in
tegra elixantur, & in tertium diem in umbra cellantur, ut quicquid aqueæ humiditatis adhaeserit, exu-
det: Tum mediocriter sicca, cum aceto & sale condiuntur, atq; in amplis uasculis, non aliter quàm in
Hollandia carnes, aut sarcimina salita, in annum fermè usum conseruanda reponuntur. Quidam uerò
piperis integra grana, alij Iuniperi semina inspergunt. Illud tamen retinendum nō arbitror, Brassicam
sæpe Raphani etiam nomine uenire, quod ex Plinio lib. 17. cap. 24. probari potest, dum scribit: Quo-
rundam natura non necat quidem, sed ledit odore, aut succi mixtura, ut raphanus & laurus uitē. Olfu-
atrix enim intelligitur, & tangere eam odore, mirum in modum. Ideoq; cum iuxta sit auerti, & recede-
re, saporemq; inimicum fugere. Hinc sumpsit Androcides Medicinam contra ebrietatem, raphanū man-
di præcipiens. Sumpsit uerò hæc Plinius ex Theophrasto, ubi 4. Plant. cap. 20. ipsissima uerba legun-
tur, sed loco raphani brassicam habet interpretes. Auget testimonium Iulius Pollux lib. 6. cap. 9. Rapha-
nus, inquit, qui & crambe, secundum Aristotelem quoq; in lib. de Animalibus, sic dicentem, Raphanus,
quem nonnulli Cramben uocant. Plinius insuper lib. 11. cap. 32. Raphanum dixit, ubi Aristoteles Brassi-
cam lib. 5. cap. 19. Atq; ista uidebantur mihi de Brassica & Raphano commune faciendā, ut quæ herbæ
non parum multum, nomine, uirtute, formaq; apud omnes Medicos semper differre credamur, nos ta-
men pro una eademq; subinde intelligi ostenderemus: Quod eò magis arbitror, quod & prisca auto-
res, & popularis fama, brassicam uitibus, atque adeò carundem liquori nobilissimo aduersari, cons-
tanter asserunt: cuius contrarium nos quotidie oculariter in Germaniæ, ac aliarum regionū uitarijs
& potas

A Et potatoribus quoque uidemus. Neque enim ebrietatem brassica vulgaris auertit, aut impedit, neque multo dum iuxta sese plantantur, refugunt, aut locorum propinquitate enecant. Vnde necesse est alterum confiteri, uel nos ueram brassicam siue caulem non habere: uel pro hac raphanum (priscis Cramben etiam uocatam, teste Athenæo lib. 1.) in eiusmodi antipathia intelligi oportere, cui naturalem quen dam inimicitiam affectum, cum illa esse nouimus: quod Plinij insuper, et aliorum scriptorū testimonio, supra probauimus: quamuis Aristoteles, atque eius discipulus Theophrastus, non tam re quam uoce discrepent. Quæ uero Marcellus cap. 11. lib. 2. Commentariorum, similiter Barbarus cap. 349. de Crambe recensent, intermittere hic uolumus, ne nominum multitudo et prodigalitas, quæ ubique odiosa esse solet, nouam ambiguitatem ac hæsitacionem mediocribus ingenijs offundat.

Loch ex Papauere Mesuæ, et est Diapapauer.

Rec. Papaueris albi drach. xxv.
Amygdal. dulcium excorticatarum,
granorum pineorum, gummi Ara
bici, tracachanti, succi glycyrrhi
zæ, Ana drach. decem.

Amyli, Seminū portulacæ, lactucæ, Loch ex pa-
Cydoniorum, ana drachmas qua- pauere Mes.
tuor.
Crocidi drachmam unam.
Penidiorum alborum uncias iij.

Syrupi de Papauere quantum sufficit: Et sit propriè syrupus ex capitibus papaueris albi et nigri, et semine lactucæ, et uiolis.

CRONENBURGIUS.

Non multum dissimilis scriptura est apud Nicolaum Myrepsum Antidoto 135. eodem titulo, plerique hoc cum Dia Codione confundunt, de quo plenius in syrupo papaueris. Nonnulli Diapapauer quoque, ut ex ipso Mesuæ colligere est, appellari comendunt. Quicquid sit, nihil egrorum interest, quomodo quis nominibus propriè ne an impropiè utatur, quoniam non ex ijs illorum pernicies, sed in peruersa rerum notitia pendet, quod diuinū quoque Platonem indicasse Galenus 11. methodi testatur. Proinde nomina conuenire, et res ipsas inuestigare expedit. Inuenio in tenuibus fluxionibus Dioscoridem è capitibus papauerum per se in aqua ad dimidias coctorum, additoque melle, eclegma facere, quod efficacia eius redditur, si hypocythidis et acacie succus adijciatur. Inuenio adhuc utilem compositionem apud Nicolaum Myrepsum Antidotis 115. rursus 151. atque aliam apud Serapionem de Antid. cap. 23. et Aucennam lib. 5. Tract. 5. nomine Diacode, ad tussim ex caliditate et siccitate: imò etiam diuersas apud Mesuen cap. de Tussi catharrali, atque Placentinum de Medicinis cap. 16. At superius scriptum serè plerumque componitur. Papaueris satini genus unum, semen candidum proferens, asseruit Dioscorides libro quarto, cap. 54. quod hic requiritur, etsi duo syluestria eodem cap. quoque recenseat, attamen in uenerisum omnia hæc ab hortorum cultoribus seruntur. Vnde Plinius lib. 19. cap. 8. uelut domestica tria genera numerauit. Videtur autè in primis hortense appellasse Dioscorides, uel quòd frequentiùs in hortis seratur, uel quòd eius usus potissimum in alimentis, ceu domesticus cibus, expectatur: Etenim semen eius in panem olim densabatur, et tostum in secunda mensa cum melle edebatur, atque hodie apud plerasque gentes cum placentis miscetur. Vulgus nostrum Манёк, Germani Magsamen uocant.

Gummi Arabicum, et Tracachantum] Tum hic tum in sequentibus arteriacis, aqua rosacea macerari sino ad diem, deinceps tero, ac reliquis ammiscuo.

Succi glycyrrhizæ] videlicet recens et rancoris expertis. Fit ex decocto illius cum aqua Succus glycyrrhizæ
& colatura expressa, succus spissatus, ad solem uel ignem.

Amyli] Optimum est Cibiunde Creticum, mox Aegyptium. Dioscorides ex eo appellatum Amylum unde fiat.
esse tradit, quòd sine mola fiat, lib. 2. cap. 93. sicut Plinius 18. cap. 7. fit non solum ex tritico simpliciter, sed etiam Zea, et illius purissimo, quod Siligo uocatur, ex qua adeò Marcus Cato de Re rustica, cap. 87. Amylum conficere docuit. Officina ueram uocem, et pleraque alia in Amidon deflexerunt. Raro solet in mensam uenire, nisi Medicinæ causa, pulticula, ex butyro cum saccharo, leniendi pectoris gratia, ex ea parata. Germania femina amylo utuntur, ad uela capitis spissanda, ac de albanda, quæ manibus comprimendo, mox cõcutiendo sensim deducunt, et ad focum placidè siccant. Sed quando siliginis uox apud plerosque multum à uera significatione detorta sit, lubet eius declarationem subijcere. Est itaque Siligo, Plinio autore, libro 18. cap. 9. ex qua lautissimus panis, pistrinarumque opera laudatissima: et cap. octauo silignem propriè Tritici delicias uocat. Galenus quoque primo de Alimentis, cap. de Tritico, testatur silignem panem esse sincerissimum, summumque præstare alimentum. Autor libri de Renum affect. dignotione, et medicatione, de panum differentia ratiocinans, silignem panem efficacissimum. Paulus 1. cap. 78. firmissimum decernit: Atque Græci hac uoce utentes, purissimam tritici farinam, quam florem propriè dicimus, significarunt, eumque amyli uice usurpari posse testatum reliquit Galenus libro septimo de Compos. pharmac. per Locos, cap. primo. Panis insuper laudatissimus

DE COMPOSITIONE

Secale & farrago apud Plinium quid.

Græcis pariter ac Latinis, siligneus appellatur. Ex his manifestissimum fit, eum panem, quem nostra lingua Rothenbrot, & G. ob brot, quasi crassum panem, nequaquam ex siligne fieri, sed ex eo frumenti genere, quod sine dubio Secale, & farrago apud Plinium 18. cap. 16. uocatur. Nam panis huiusmodi cibarius est, ater, pondere grauis, ad arcendam pauperum famem præcipue expetitus, qui inueteratus acorem contrahit. Et hæc indicare necessarium fuit, quò nimis iam diu uulgi de siligne opinionem infringere. Imerea diffiteri nolo, silignis uocem ambigam, aut uerius inconstantem esse, ut quæ uarie ab autoribus usurpetur, quemadmodum & tritici: unde Tragus ex instituto utriusque historiam explicans, Ruellius, Barbarus, & Marcellus, atque summam ad unum omnes recentiores & uetustiores, nihil de eiusmodi frumenti constantem, & pro comperto uerè iudicant. Quapropter nemo uelim nos acerbius ad pronunciandum urgeat, præter ea quæ supra explicuimus.

Lactuca historia.

Seminis lactucæ J. Vtinam hic Apollo, Aesculapius, Mercurius, aut alius quispiam herbarius deus, nobis istius plantæ diuersitatem, specierumque distinctionem manifestam aperiat: Nam lego Dioscoridem lib. 2. cap. 129. duo duntaxat genera, unum satiuum, syluestre alterum, ostendisse, & Galenum similiter, hortense Græcis passim Thridacen, & syluestre iisdem proprie Thridacinen appellatum 6. Simpl. 2. Aliment. & 2. Composit. phar. per Locos, cap. 1. Sed cum ob succi, aut lactis potius liquorem Lactucam nominatam cogitem, ac multas herbas illud emittere cognoscam, quomodo quæso distinctionem omnium harum figuræ discernere, ac cuique speciei nomen suum tribuere possim? Amplius Theophrastus lib. 7. cap. 4. Plantarum, & Plinius 19. cap. 8. tria eius genera manifestant, ac quidam recentiores constituunt, quod ex Columella lib. 11. cap. 3. etiam intelligere est. Quomodo autem seri et curari rectè oporteat, ex eodem scriptore & Palladio, in Ianuario titulo 14. edocetur. Ceterum ut ego quoque nunc, id quod res est, breuiter expediam, triplex differencia satiuam lactucam reperiò, siquidem alia est sessilis, capitata brassicæ depresso modo, in rotundum orbem coacta, succi plena, sed minus sapida: Altera rectis folijs assurgit uiridior, & paulò citius amaritudinem inducit: postrema, crispulata, pallidior folio omnium dulcissima. Veteres ad ebrietatem retundendam, lactuca ad finem ciborum uesciebantur: Ad aluum uerò mouendam, initio: cuius rei Martialis est testis, hoc carmine:

Prima tibi dabitur. uentri lactuca mouendo Vtilis.

Lactuca frequens esu uenerem labefacta.

Nostrates uere, & tota æstate cœnas ab ea incipiunt, meruitque inter olera palmam obtinere, quoniam non tam egrè, quàm alia conficitur, neque uitiosum in corpore succum generat. In biliosis æstuantibusque stomachis iusculo, in quo pullus gallinæ elixus est, uiliter incoquitur. Qui uerò sæpius ea utuntur, ad Venereum luctum imbelles redduntur, perdit enim genituram: ob id Pythagoræ Callimachum poetam scripsisse testantur, Adonem uenere in lactucis sepultum: quo uelut in uolucro poetico, significatum est, ad Venereæ fore impotentes, qui multa lactuca uescuntur: Atque eadem de causa ab Eubulo mortuorum eius uocatur. Sed ista forte præter institutum. Venio ad syluestrem Lactucam, quæ officinis nostris Endiuiæ dicta est, cum tamen non sit, ut in eius syrupo monstrabimus. Herba uulgaris est, passim per uineta, & incultis locis crescens, folijs in ambitu laciniatis, asperis & amaris, lacte calidissimo, ex testimonio Theophrasti 7. Plantarum cap. 6. Componitur autem hoc Loch, omnibus ingredientibus exquisitissimè iuxta artem dissolutis, quorum doctrinam obiter tradidi initio Aromat. rosati: & speciebus in puluerem redactis, cum libra una syrapi ex papauere.

Lactuca syluestris est Endiuiæ uulgaris.

Compositio nis forma.

Rec. Granorum pini drachmas triginta: Codices uetusti uiginti.

Lochè Pino Mesuæ.

Lochè pino Mesuæ.

• Amygdal. dulcium, auellanarum affatarum, dragaganti, gummi Arabici, glycyrrhizæ & succi eius, amyli, capillorum Vener. Radicū Ireos, ana drachmas quatuor.

• Carnium dactylorum Keiron, drachmas trigintaquinque. Amygdalarum amararum, drachmas tres. Mellis passularum, zacchari tabarzet, butyri recentis, ana unc. quatuor. Mellis tabarzet quantum sufficit.

CRONENBURGIUS.

Pinus Strobili. Scolymon siue Cinara.

Conifera arbor pinus est, cui ipsi siue pineæ nuce, & nuclei pinei, ab omnibus Græcis nunc Strobili uocati, tusi & pectoris uitij auxiliantur, per se aut ex melle sumpti, autore uetustissimo Dioscorido, cap. 1. primilibri 74. De herba autem Latinis dicta Strobilus, & Carduus, Græcis Scolymos, Columelle Cinara, dabitur fortasse aliàs melior tractandi occasio. Nicolaus Alexandrinus in lib. suo Pharmac. cap. 200. alijs uerbis constituit, & inscribit Diastrobilon. Ex Arabibus Serapion Tract. 7. cap. 21. bis. Loch de granis pini scribit: A quo distat Auicenna lib. quinto, summa 1. Tract. 5. & Hali 10. practica. Aliud huius generis Conditum refert Placemius cap. 16. de Medicinis. lam ad quorundam enarrationem

A rationem accedam. Dicerem hoc loco de pinorum fructibus, qui in Pharmacopolijs pineæ sunt uocati, nisi alibi id factum esset. Promde ijs omisis, ad alia me cōuerto. Sint autem fructus recensēs à pelle muniti, & aqua dulci macerati, ad igneam quandam eorum facultatem castigandam, priusquam in cōmuni gmate ponantur. In sua nuce potissimum seruantur.

Pineæ quomodo purgandæ.

Restituendæ etiam sunt duæ mende ex antiquis exemplaribus: prior est granorum pinu 3. xxx. ubi Mendæ duæ restituntur, & x. expungi debent: Altera mellis passularum & c. 3. iij. quo loco uerissime & reponendæ sunt, ueluti nos fecimus.

Amygdal. dulcium excort.] Duplices sunt, amaræ quas Græcæ nominauit Cato, cui Colu- mella non repugnat lib. de Arborib. cap. 22. nec Macrobius lib. 1. cap. 18. ac dulces. Probatum plenæ, integræ, duræ, siccæ, fragiles, intus albissimæ. Vires ostendit Diosc. lib. 1. cap. 139 Galenus 6. simpl. & 2. Aliment. Paulus lib. 1. Plinius 23. cap. 8. atq; alij scriptores, proprijs locis, ubi inter alia earum iuuamenta, quinq; aut sex ante potum ex amaris sumptæ, ebrietatem arcere perhibentur: cuius historiam refert Plutarchus de Medico Drusi Cæsaris comessatore, & causam explicat Athenæus 2. Dipnosophistarum, amaritudinis uidelicet ui, humorem desiccantem ac depascens. Idem tenentes gulosi nostri potiores, & quotidiano hoc crapula amuletum usu habentes, nihilo secius à Baccho obruantur ac prosteruntur, ut cogitare necesse sit. Vicisti tandem Bacche, uicisti. Quomodo autem amaras amygdalas, dulces quis facere possit, Theophrastus de Causis plantarum 1. cap. 21. atque alij rei rusticæ autores manifestant. Obseruandum quoq; est, quod Marcellus feles ex esu amygdalarum amararum, sicut Dioscorides uulpes mori indicauit.

Amygdalæ duplices.

Amyg. amaræ an ebrietatē remouentur.

Auellanarum assatarum] Et hic est notissimus fructus, multifarijs, pro natali solo, sortitus sum Græcis, tum Latinis appellationes, quæ sunt Leptocaryon, nux Pontica, Heracleotica, Prænestina, Abellina. Arbor ipsa Corylus: fructum meliorem ac copiosorem feret, si plures uirgas habuerit. Variæ earum species reperiuntur, ueluti iuglandiū: Rotundæ etenim sunt, oblongæ, albæ, rubræ, & re- ses, & domesticæ, quas omnes recenset Theophrastus lib. 3. cap. 15. ac Macrobius Saturnaliorum tertio, cap. 18. Quid uerò in auellanis sit iulus, ab eodem edocetur cap. 7. ac Plinio 16. cap. 30. Modus torrendi uulgaris est.

Auellanarū multiplices appellationes ac species. Corylus arbor.

Mel passularum.

Mellis passularum] Est, autore Manardo, in quo bullerint passulæ usque ad liquationem, aut uuis passis intus purgatis, & uiginti quatuor horis maceratis, probeq; coctis ac expressis per se, quæ quidem colatura ad mellis lenorem percoquitur.

Zaccharū & mel tabarzet. Componenti modus.

B Zacchari tabarzet, & mellis tabarzet, quantum suff.] Exponit hanc dictionem Manardus per Mel, succum ipsum, ex quo per cocturam fit zaccharum, quod tamen nondum exiccatum sit: Syluius Mel album intelligit. Gummi aqua capill. Veneris dissoluatur, & pinorum fructus, & amygdalæ, & auellana depellatæ cultello exquisitissime concidantur: Similiter uero dactylorum, deinde cum reliquis pulueribus, & liquidis diu agitentur.

Loch ex pulmone uulpis Mesuæ.

Rec. Pulmonis uulpis siccati, succi Seminum fœniculi, anisi, ana partes æquales. Loch ex pulmone uulpis Mesuæ.

glycyrrhizæ, capillorū Veneris,

Seminum fœniculi, anisi, ana partes æquales.

Conficetum zaccharo decocto in aqua quantum sufficit.

CRONENBURGIUS.

Hanc Officina paratam seruam compositionem à Mesuæ, cap. de Phthisi, ex Galeni autoritate scriptam. Auicenna item cap. de Cura uiccerum pulmonis, suppresso Galeni nomine, absq; ponderum distinctione refert. Dioscorides uerò lib. 2. cap. 35. Galenus 11. Simpl. Plinius 23. cap. 10. ceteriq; penè omnes scriptores, uulpinum pulmonem resiccatum suspiriosos iuuare asseuerant: cuius causam occultæ proprietati assignat Ioannes Ambianus ad finem 2. libri de Abditis rerum causis. Rectè igitur à pulmone uulpis inscribitur. Quidam uice zacchari (quod hic rubrum esse debet) mel substituunt, sed hic admodum erit Medicus. Modus parandi pulmonem uulpis est: Scinditur recens ex uulpe uenatu capta, & iuuenæ, pulmo probe purgatus per uenas, deinde uino albo odore tepido abluitur, donec sordes omnes exuat: mox exemptus siccatur umbroso loco aut furno modicè calido: Postremò absimihij folijs siccis tegitur, atque in usum seponitur.

Pulmo uulpis.

Modus parandi pulmonem uulpis.

Loch ex radicibus Altheæ magistræ.

Rec. Medullæ radicis altheæ diligenter à meditullio, hoc est, interiori bacillo mundatarum, abrasa extrema pellicula tenui, probe lotarum coctarumq; in aqua pluuiali, donec emollescant, libras duas.

Loch ex radicibus altheæ.

DE COMPOSITIONE

quibus ammisce Mellis expumati cocti libram unam.

Ista igni adnota simul facillimè, in duplici uase assiduè coquantur, dum spissata mellis crassitudine acceperint. Deinde ab igne ablatis ac refrigeratis addantur

Glycyrrhizæ rasæ uncia tres.

Pulmonis uulpis siccati, Seminis bō-

Passularum exacinatarum cribratarū
uncia una & media.

bacis, ana scriptuli duo.

Diploma. Tritis omnibus moueantur, quo modo unguentarij unguenta preparant, atque ita in duplo uascu-
lo, quod diploma Græcis uocatur, coquitur: Pharmacopola cum Chymistis Balneum Mariæ appellant.
Eius usus est, quoties coquendorum uires, ignis uehementia aut uiolentia dissipari, uri, siue offendi
quocunq; modo nolumus. Hermolaus in Dioscoride Dupondiarium uertit.

Althæa siue Aristalthæa. Althæa] Ab excellentia effectus, quibusdam Aristalthæa dicta, monente Plinio 20. cap. 21. gran-
de huic folium, & in syluestrium maluarum genere numeratur, ut omnes pariter affirmant. Theophrastus

Hibiscus. stus 9. de Plumis, cap. 19. Hibiscum appellat, cuius radices eo nomine comprehendit Aëtius 12. cap. 33.

Anadendromalache. A Galeno 7. simpl. Anadendromalache, quasi arborea siue arborefcens malua, quamuis aptiori uoce,
Dendromalache, Maluauiscus, & Bismalua nuncupatur, nostris wissen hemst, alijs Rbisch wortzel.

Seminis bombacis.] Eius recens usus frequens est in tussi & pectoris malis, apud recentiores
non pœnitendo remedio, etsi Dioscorides, aut Galenus, aut ueteres nihil de eo tradiderint. Plinius 12. cap.

19. cap. 1. eius meminit in hæc uerba: Superior, inquit, pars Aegypti in Arabiam uergens, gignit
fruticem, quem aliqui Gossipion uocant, plures xylon, & ideo lina inde facta xylina. Paruulus est, simili-

lemq; barbata nuci defert fructum, cuius ex interiore bombice lanugo netur. Nec ulla sunt ei in cando-
re mollitiæ præferenda. Vestes inde sacerdotibus Aegypti gratissimæ. Ista Plinius. Nostris hac etia-

te Cotonum, Bombasum, uulgò Botton, ac Baumwoll, id est, arborum lanugo dicitur. Aduersus frige-
gora pleriq; uestibus interserunt prudenter & salubriter, nam manifestè calfacit & siccit. Audio nunc

insuper in Cypro, Creta, & Sicilia insulis, & in Gallia quoq; copiosissimo prouenu serri, unde ad nos
comportatur.

Loch è Scilla Mesuæ.

Loch è scilla
Mesuæ.

℞. Succū scillæ, mellis despumati partes conuenientes,

• Decoquantur in substantiam Loch.

CRONENBURGIUS.

Omnino eandem compositionem reddit cap. de Tussi humida partes æquales sumens. Pari modo A-
uicenna Tract. 5. lib. 5. summa prima, & Alfararaius, inter Arabes scriptores nequaquam infimus, in

Practica sua, cap. de Difficultate anhelitus, cum una uncia scillæ, libram unam mellis spumati misceat.
Sed nemo existimet hoc Arabum esse tantum medicamentum, quando Dioscorides scillam cum melle co-

quit, & in delinctu sumi tradat lib. 2. cap. 164. Galenus lib. de Pharmac. compos. secundum Locos septi-
mo, cap. 6. haud dissimilem confecturam scripsisse Asclepiadem testatur, cuius uerba sunt: Scillæ crude

succum exprimito, eiq; parem mellis Attici mensuram addito, & ad prunas adnota coquito: cui adsti-
pulantur Aëtius lib. 8. cap. 37. & Actuarius cap. de Amidotis. Plinius uero Dioscoridi subscribit libro

Succi è scilla extractio. 20. cap. 9. Ceterū succum è scilla exprimi docet Galenus, pro puero epileptico, quem legant uolentes.
Eundem etiam modum enarrat Paulus Aegineta capite lib. 7. undecimo: Atq; ex recentioribus Manar-

dus epist. 6. lib. 13. Sed Officinarij nostri succum è scilla eliciunt, postquam crista obducta utcumq; ad-
iusta sit, in fornace modicè calido, ea abiecta, in lapideo mortario calente, cum pistillo ligneo contun-

dunt, deinde in petia ligatam raram, fortissimè exprimunt, continueq; priusquam in tepefeat, melle adie-
cto medicamen cōficiunt, utili equidem consilio, quoniam ita acrimoniam amittit, teste Galeno 8. simpl.

Loch sanum & expertum Mesuæ.

Loch sanū &
expertum Me-
suæ.

℞. Cinnamomi, hyssopi siccæ, gly-
cyrrhizæ, ana unciam mediam.

Iuiubarum, sebesten, ana numero tri-
ginta.

Vuarum passarum absq; acinis, ficuū
siccarum, dactylorum pinguium,
ana uncias duas.

Fœnugræci drachmas quinq;

Capilli Veneris manipulum unum.

Anisi, fœniculi, Ireos, calaminthæ,
Seminis lini, Ana drachmas qua-

tuor.

Hæc omnia coquantur in libris qua-

tuor aquæ, ad libras duas, colatu-
ræ expressæ admisce Penidiarum
libras duas. Coquantur ad spissi-
tudinem

A ruidinem mellis: Deinde proijcian Amygdal. mundatarū, glycyrrhizæ, tur super ea minutissimē concisa, tracachanti, gummi Arabici, amyli, ana drachmas tres. Ileos drachmas duas. Pinearum mundatarū drach. quinq. *Misceantur simul omnia, & ducantur continuē dum medicamen maturatur, & album euadat.*

CRONENBURGIVS.

Solus Mesue huius eclegmatis autor est, ac nihil præter quorundā declarationē dicendū superest.

Hysopi sicca] Nimirum quæ in superficie humiditatem amisit.

Iaiubarum] Quas nunc Arabum schola Iaiubas, Græci Zizypha, Galen. 2. Alim. Serica appellat: quod equidem pluribus edoceri possit, nisi id operosum pariter, ac tædiosum foret. Proinde tantū autores citabo, è quibus studiosos discere uelim: Sunt autem Serapion cap. simpl. 97. Auicenna lib. 2. cap. 37. quibus etiam subscribunt Rhazes & Auerrois. Plinius item Valerianus 4. de Re medica lib. cap. 46. Plinius Natural. lib. 15. cap. 14. Paulus, Aëtius, & reliqui omnes in idem conueniunt. Quapropter Zizypha esse, quæ Galenus loco supra indicato Serica appellauit, ego sanè dubitare diutius nequeo. Columella 9. cap. 4. duo gênera decernit, rutilum & album. Plinij temporibus Italia innotescere ceperunt. Nos quoniam ad finem properamus, longiorem historiam texere ex uoluntate nolumus. Seruantur autem in uinum mulsam coniecta, substratis ipsis, & incumbenibus folijs harundinum.

Sebesten] Vetustissimis Græcis incogniti fructus, at Paulo, Aëtio, Actuatio, & Plinio lib. secundo, cap. 53. ac septimo, cap. 3. nomine Myxarum intelliguntur, & diminuti uè myxaria, ut mutua scriptura collatio indicat. Officinæ passim Sebesten appellant, ut quæ lubenter Arabum uocibus gaudere soleant, & rebus ipsis abuti. Plinius lib. decimo tertio, cap. quinto arborem Italia familiarem testatus est, sed hoc æuo rarissimam esse cognosco.

Vuæ passæ] Dicuntur solis calore siccatæ, aut à patientia, ut autor est Plinius lib. decimo quarto, cap. primo. Nos uuas orientales aridas hoc nomine dicimus. Earum multe sunt differentiæ, uelut etiam sicuum: unde ingens quoque pro morborum ratione discrimen habetur, quod Medicis expendendum relinquo. Cæterum uuarum passarum faciundarum ratio legitur apud Constantinum Casarem libro quinto, cap. 50. Palladium 11. titulo 22. & Columellam 12. cap. 16. Hoc autem loco sufficit dulces absque acinis apponere, quæ pectoris angustia, tussi, exasperatis faucibus conueniunt, docente Galeno septimo & octauo per Locos. Quomodo uerò uuæ seruentur, uelut diligentiore apud Galenum 2. Alim. entorum, Plinium 15. cap. 17. Columellam, & reliquos de Re rustica scriptores inuestigare.

Dactylorum pinguium] Videlicet dulcium, absque osibus, qui Cariotæ ab autoribus appellantur, de quibus infrâ in diaphœnicone.

Fœnugræci] Hippocrates Epiceras, Theophrastus Buceron dixerunt. Galenus plantam hanc in Asia Aegoceron appellari, à seminis similitudine, tradit lib. 1. per Loca, cap. 1. Dioscorides lib. 2. ca. 94. Fœnumgræcum uocat. Plinius 24. cap. 19. inter alia nomina Romanis Siliciam dictam, testatus est. Columella rusticis Siliquam lib. 2. ca. 11. Varro Siliculam dixit. Quomodo tractare in totum oporteat, à Catone & Palladio edocetur. Pestis eius est, in ipso ortu, Hemodorû herba, ex testimonio Theophrasti lib. 8. cap. 8. Notissimum hodie semen Officinis, & Mulomedicis, uulgo Fœnugræcæ & Boekshorn.

Fœniculi] Id à Græcis Marathron, nunc sicut olim notissimum. Quapropter omnes autores pieturam eius præterierunt. Hic, & ubique simpliciter scriptum, de semine intelligitur. Radices autem, no collectæ, & à sordibus probè purgatæ, per medium secantur, mox contorquendo, fungosa illa medulla, quam retinent intra se, eximitur: deinde filo traiectæ suspenduntur: uulgo Fœnichel dicitur. Traditur à Dioscoride lib. 3. cap. 65. ac Plinio 20. cap. 24. satiuum & erraticum.

Seminis lini] Id uulgo notum Dioscorides testificatur lib. 2. cap. 95. quod nunc ad unum omnes diffiteri nequimus. Audacia quæ ex lino sunt miracula, Plinius in proœmio 19. libri enarrat. Et mox primo cap. de eius Satione, generibus diuersis, sicut alij rei rusticæ scriptores, sermonem prosequitur. Quoties eius in Medicina usus erit, semine Græcis Linospermata tantum usurpanda. Quod uerò elaboratum, ac in fila tractum habetur, domesticum est, ad plerasque rei domesticæ necessitates, prorsus expeticum, cuius tractandi historiam operosam recenset festiuiter, optimus uir Hieronymus Tragus lib. 1. de Plantis, cap. 116. Hactenus enarrationem rerum absoluimus.

Componitur autem hoc ordine. Iris, semina, dactyli: deinde passulæ, ficus coquantur in libris quatuor aquæ purissimæ: Postremò cinnamomum, hyssopus, capillus Veneris, calamintha, donec librae duæ remaneant: Expressioni adde Penidi. rum libras duas. Coquantur leniter ad prunas, hoc est, ad mollem, & non fumantem ignem, (fumi etenim nulla est utilitas: & hoc perpetuo circa omnium huiusmodi medicamentum præparationem obseruandum) ad mellis spissitudinem: postquam intepuerint, immittantur comminuta exquisitissimè reliqua aromata. Gummi uerò in aqua rosata sufficienti dissolui possunt: mox pistillo ligneo agitentur, & circumducantur donec medicamen albeat: quod

quod fiet si diutissime baculo ligneo uersetur ac moueatur. Et sic de Loch, & similibus confecti omnibus, finem faciam, quoniam plures in tabernis neque reperiuntur, neque parantur. Quare non expedit his diutius immorari. Consequenter igitur (quando nihil haecenus praeteriisse mihi uideor eorum, quae in nobilissimis & maxime frequentatis Officinis parari consueverunt) ordine Alphabetico, de Syrupis tertium librum exordiar.

LIBRI SECUNDI FINIS.

LIBER TERTIVS,
DE COMPOSITIONE MEDICAMEN-

TORVM, AVTORE BERNARDO DESSEN-
nio Cronenburgio, Doctore Medico.

VAE SINT ANTIDOTA, ET QVO MODO

rite apparari debeant, optime Lector, primo horum uolumine differimus: Similiter quae Conserua, quae item condita, Locob, quaeque ijs habentur propinqua, praeparandorumque artem, in proximo ante hunc explicuimus. Reliquum nunc est, ut Syruporum compositiones pro uiribus consideremus. At priusquam id aggrediemur, dicendum hic uerit, eas antiquissimis Graecis penitus incognitas fuisse. Ex posterioribus Graecis, Simeon Medicus, qui Graecis ὁ μαγισσος cognominatur, σὺρῶπυ δὴ αὐτὸν ῥόδου conficere docuit, expresso nimirum torculari siue trapetio ex rosis nondum flaccescentibus succo, & ad solis aestum coacto: uel

Syrupi etymologia.

chitreuius Adrianopolites, qui ἐπιτοκῆν τῶν παρὰ τοὺς ἀλαίους σκευασίῶν ad Michaelē Dacam Constantinopolitanum regem descripsit, euidenter Syrupi uocabulum indicat, ita 2. lib. scribens: σὺρῶπυ ἐστὶ ἀποχυλίσμα τῶν κερῶν, ὡς ἐρὸς ἀποσφύρον, hoc est, expressus de fructibus succus, quasi dicas succus extractus. Voluit enim ultimis uerbis dictionis etymon coniectari, quoniam scilicet ἀπὸ τοῦ σὺρῶπυ τῶν ὀπῶν, id est, ab extrahendo ex uiridibus fructibus succo deductum sit: quod Manardus epist. 1. lib. 13. innuit, modo uox graeca haberi debeat. Porro recentiores Graeci, qui Gotthicis & corruptis temporibus, praecipua de re medica posteris tradiderunt, Syrupi dictionem non reformidant. Nihil tamen minus ego constanter Arabum, ut frequentissimum medicamen, ita etiam uocabulum esse existimo, & prorsus ex ea Officina prodidisse, qua Rob siue Robuba: quibus uocibus non tantum pleni ferè sunt illorum libri uetustissimi, uerum insuper discriminatim, & Robub (de quo supra) & Syruporum conficiendorum integram doctrinam praeeperunt, quamuis in rebus ipsis miserè lapsi sint, dum ubique in humoribus & quantitate & qualitate noxijs concoquendis, eorum usum praescribant: quos potissimum Auicennae sectatores imitati sunt, quoniam non in aliud quam humorum concoctionem, compositos fuisse Syrupos existimarunt. Quocirca communem nomenclaturam Digestiuos more suo appellant, qui quidem error maior nunc apud omnes doctos censetur, quam ut aut honesta ratione excusari possit, aut ego copiosius insectari uelim, cum solus calor moderatus concoctionem omnem perficiat. Nemo itaque ueterum Graecorum Syrupum cognouit, sed ijs etate posteriores, ex Arabum monumentis, unde deinceps tanquam per manus Officinae nostrae plus equo istis addidit, acceperunt. Constat etenim scriptos autores, nempe Simeonem & Architreuium, post Rhazem & Isaacum Medicinam docuisse, quando horum testimonio subinde illi utamur. Similis sanè generis est dulcis illius potionis commemoratio, apud Aëtium lib. 5. post Febrium tractationem cap. 134. & Actuarius potionem febricitantium inscriptam, quarum usus ad febriles cruditates ac aestuationes, item ad aliarum aegritudinum incommoda fuit: quae quidem potiones, non modo dulcedine sua, egrorum palatum titillabant, uerum etiam haud exiguam recuperandae ualitudinis spem promittebant, dum partim sitim extinguentes, praecipuas partes roborabant: partim obstructions aperientes, putredinem auferebant, crassa attenuabant, atque aliam ac aliam facultatem praestabant. Qui uolet, conferat Aëtij dictionem cum nostris appellatis Syrupis, & uerissimum me in diuersa opinione agnoscat. Nam constat eiusdem dulcedinis ac intemionis causa, nimirum ad sopitas coctiones naturales suscitandas, & saporis gratiam, utraqueque potiones, & antiquitas, & etiam dari solitas: quae ratione nihil ab illis, quas Aëtius recenset, compositionibus dissident. Myrepsus ille Nicolaus, qui graece de componendis medicaminibus Opus scripsit, solus Drosaton, huiusmodi cocturam appellat, ueluti secti, eiusdem Operis 8. manifestissime intelligimus: quae uox nunc apud omnes medicos prorsus exoleuit.

Syrupi dictione unde manat.

Arabum in Syrupis propinadis lapsus.

Graecorum ueteres Syrupos nostros non cognouerunt.

Potiones febricitantium Aëtij & Actuarius.

Facultates.

Drosaton.

Ceterum

A Ceterum quamuis Columella Latinus autor, oliuæ condiendæ genus Syrupam nominat, attamen eam di-
 ctionem Romanè & purè loqui uolentibus improbamus: nam malim credere de medio rusticorum
 (quorum palato potissimum inseruit) quàm ciuium nitore profectam. Ex Syruporum genere esse ui-
 dentur potiones, quas nostri homines inter præparatoria pharmaca, ex dupla portione aquarum me-
 dicatarum, & una Syruporum referunt, & Actuarius Zulapium, uulgò nunc Iuleb appellant. Nihil
 equidem à Syrupis uocatis differt, nisi quòd ad tam exactam coctionem non perducatur, & aqua li-
 quorisue alterius admistione, subinde liquidius reddatur. Hinc Medici nostri parcendis sumptibus, uel
 egrorum palato consulturi, pro affectionis discrimine, nunc pusillum, nunc multum aquæ arte chymica
 ex herbis extractæ affundentes, Zulapia componunt. Porro nihil aut admodum parum refert quomo-
 docunq; dicamus, modò integrè & rectè ipsos conficiamus. Neque enim hic appellationum ambiguita-
 tes, neq; autorum contrarietates pertractare, sed res præcipuè ipsas, nimirum Syruporum componen-
 dorum absolutam doctrinam tradere decreuimus. Sed tamen priusquam eam aggrediamur, uolo prius
 quedam de illorum differencia aperire. Est itaq; Syruporū ratio, haudquaquam una & simplex cen-
 senda: nam qui ex saccharo aut melle cum aqua tantum, aut ex uino & melle (Græcis propomata pe-
 culiariter appellati) siue insuper ex herbis, aut floribus singulis constituuntur, materiæ distinctione,
 simplices appellantur: non aliter sanè atque simplicem potionem dicimus, quæ mero aut aqua ali-
 cuius herbe fasciculus incoquitur. At qui uariam materiam recipiunt, ab operosa structura, compositi
 uocantur: sicut insignia quorundam medicorum pharmaca, nempe Theriaca Andromachi, Mithrida-
 tium, Esdra, & similia, Composita nuncupantur. Ceterum simplicis Syrupi usus, seculo nostro per se
 perquam rarus est: uel quòd bona pars profitemium, ob magnam hominum in uictu studijsq; intempe-
 riam, nullū prorsus simplicem morbum fieri pertinaciter credit: uel quia indoctior se haberi arbitratur,
 atq; adeò à Pharmacopœis (quos si Dis placet eruditionis nostræ arbitros statuimus) respui existimat,
 nisi multiples Syrupos, eosq; omnes uariè mistos, in compositionibus suis receptularijs confundat.
 Ex eiusmodi farina quidam est Gruningæ Phrysiorum (in qua ciuitate nos ad octennium, publico æ-
 re, atq; profecti sumus) medicinam, magno fastu simul ac imperitia factitans, Guilhelmus nauitfex, cu-
 ius multe iætixæ etiamnum apud me chartulæ delitescunt: in quibus nò artem præclaram, sed pror-
 sus malam sine ordine, sine methodo, ac sine ratione confusionem meram uidere licet: Atq; interim dici
 uix potest, quantoperè sibi placeat, Phormionem iure quispiam existimet è Comædia: Similiter quan-
 toperè prædicari solet at sibi ad unguem simili Apothecario, Alberto Cransio, quem nūc omittimus, et
 pictatis, & humane fragilitatis memores, cum mortuis conuitiandum non esse, ex naturali philosophia
 olim didicerimus. In cuius uicem successit Guilhelmi frater, qui dum non admodum bonus est puerorum
 formator, malus dici potest pharmacopœia emulator, ut qui artem hanc ne à limine salutarit, attamen
 toleratur, uili potius lolio, quàm lauto obsonio dignus. Verum isti sese mutuo scadunt, traduntq; ope-
 ras reciprocas. Atq; hæc nimirum est insignis illa, & recondita exercitationis sapientia, per quam ar-
 tium præclarissima medicina, eò loci deducta est, ut nisi à uiris in omni literarum genere præstantissi-
 mis occurri cœptum fuisset, non modò ipsam artem, sed nomen quoq; propemodum perdidissemus. Sed
 contemnamus eiusmodi medicorum fecem, ad Syrupos redeuntes, qui simplices censentur, quando cum
 melle, saccharo, & aqua, ex singulis herbis & floribus tantummodò efficiuntur. Compositi uerò cum
 præter dicta aromaticas insuper species, ac diuersa simplicium genera accipiunt: quorum usus in mor-
 bis compositis, & diuturnis affectionibus maximè habetur. Qui si exactius diutiusq; nempè ad maio-
 rem crassitiem excoquantur, breues uulgò appellari solent, quòd liquoris pars maxima, ignis uiribus
 absumpta sit. Atq; hos, coctionis ratione, quàm diutissimè uelut integros & præstantes conseruare so-
 lent pharmacopœia, qui ut à gratijs, ita ab omni humanitate sunt alieni: per quos nimirum frequenter
 bonus etiam Medicus, felicitatis curationis spe, & expectatione destituitur: siquidem non in annum unum
 aut alterum, breues istos seponunt (illi in primis, quibus Apollo non admodum fauet) uerum in aliquot
 lustra retinere coguntur: Quos si naribus admoueas, mucidi, uermiculosi, & uirulenti apparebunt.
 Ceterum Longus dictus, ad tam exactam liquoris ebullitionem non decoquitur. Etenim satis esse pu-
 tant nostri, si pauculo tempore uis herbarum & aromatum in ijs persistat: neque enim supra quartum
 aut quintum diem seruandum censent. Præter hos, & alios subinde construunt, quos neq; passim pro-
 ponunt omnibus, neq; apud quosuis institores medicamentarios reperias: sed apud eos tantum, qui me-
 dicis quibusdam seorsum famulantur. Quoniam autem non nisi à maximis ingenio & eruditione magis-
 tris consarcinantur, Magistrales appellantur. Efficaces quoties multis ac diuersis affectibus ager
 torquetur, & pluribus intentionibus satisfacere studetur. Horum nulla certa forma tradi potest, quòd
 pro ingeniorum ac iudiciorum discrimine, singuli ferè aliam atq; aliam speciem sortiuntur. Atque ex
 his uniuersis, quidam pellucidi, quidam ueluti obscuro conspiciuntur, quod ex rerum ingredientium sub-
 stantia, coctur atq; accidit: quæ sermè incommoda, oui albuminibus concussis (uelut ad finem huius la-
 bri indicabimus) corriguntur. Omnia uerò ista in sequentibus aper-
 tissimè constabunt.

Syrupa apud Columellam.

Zulapium siue Iuleb ex Syruporum genere.

Syruporū ratio nō est simplex.

Syrupi simplicis usus hodie cur perquam rarus.

Guilhelmus nauitfex qualis apud Gruningam Phrysiarum medicus.

Syrupus simplex.

Compositus.

Syr. breuis.

Pharmacopœia quorundam improbitas.

Syr. longus.

Syrupi magistræles.

Syrupus

DE COMPOSITIONE

Syrupus acetosus simplex Mesuae

Syr. acetosus
simplex Me-
sua.

Rec. Zacchari boni albi, partes v.
Funde super illud in uase lapideo (in
aeneo enim æruginosum quiddam
contrahit) aquæ fontium dulcis &
claræ partes quatuor. Exiguo igne
decoquantur, semper pertuso co-

chleari abijciendo spumam eius,
ad dimidias. Admisce nouissimò
aceti uini albi clari partes duas in
leni, in forti partes quatuor, & in
mediocri partes tres.
Percoque in Syrupum.

CRONENBURGIVS.

Certè hodie meritò iste Syrupus, ob multiplices & in specie discordantes affectus, admodum est in
Officinis receptus. Nicolaus ille Alexandrinus cap. 890. multo discrimine uariamem tradit: Similiter
Hali 10. Practicæ suæ, & Auicenna s. summa 1. Tract. 5. Myrepsus Drosato 38 tantum non cum Mesue
conuenit. Sed hos sigillatim huc referre nolui, ne plus iusto longior sim, existimans mihi satis esse, si lo-
ca, ubi explicentur, indicauero. Auerte hic non esse opus ouorum albumine ad clarificationem indu-
cendam: Hanc siquidem habebit integram, quando amplius spumam non edit. Caueant Sephasarij plus
aceti addere, nam medicus diligens ac industrius eius dosim, ubi expedire uidebitur, augere potest: At si
quisquam tertiam quartamue iniecerit, postea id aceti pro arbitrio auferre aut segregare non poterit.
Monendus igitur Medicus est hoc Syrupo usus, tantum ex duabus partibus aceti constare, ut si forte
plus adijcere uelit, sibi liberum relinquatur. Atq; hæc quoniam de aceti mensura ac modo paulò ante
memorauimus, ne quid quantum in me fuerit prætereatur, superioribus ad doctrinæ absolutionem an-
nectere operæ precium fore arbitratus sum.

Syrupus de duabus radicibus cum aceto &
zaccharo Mesua.

Syr. de duab.
radicib. cū a-
ceto & zacch.

Rec. Radicum fœniculi, apij, ana uncias tres.

Meditullium
quibus radici-
bus eximen-
dum.
Meditullium
quid.

Eximatur meditullium, abradaturq; extrema pellicula tenuis, & in frusta radices concidantur.
Atque hoc obseruari debet in omnibus radicibus aperientibus (ut Musa Brasauolus rectè indicat)
quia earum cortex calidior, & magis aperitiuus, quàm meditullium. In frigidis uerò radicibus, & non
aperientibus, illud relinquendum, uelut sunt cichorij, endiuæ, lactucæ, symphyti, solani, & id genus a-
liarum. Est autem meditullium, quod est in radicibus intimum.

Seminum anisi, fœniculi, apij, ana unciam unam.

Coquantur facilliter primò radices incise, paulò post confracta semina, in aquæ fontis libris decem,
ad libras quinque. Post unam noctem denuò recalsacta decoctio, ut simplicia & humor attenuentur, ma-
nibus ac digitis ualenter exprimatur (quibus prælorum uice frequenter, in huiusmodi Syrupis, uti sole-
mus.) In colaturam projice zacchari libras tres. Circa finem cocturæ adde aceti libras duas, ac con-
tinuò spumam aufer, sicut in superiori dictum est. Si uerò solo aceto non satis purgetur, adijce unum
atq; alterum albumen scopolis agitatum, & purissimum experieris, continenter despumando: donec
debitam spissitudinem habeat coquendo.

Appendix.

Secaniabin. Eundem Syrupum docet Scrapion Tract. 7. cap. 23. nomine Secaniabin, & Auicenna libro 1. sum-
ma prima, Tract. 6.

Syr. ex quin-
que radicib.
siue oxymel
compositum.

Syrupus ex quinque radicibus, cum aceto & melle, qui
Oxymel compositum dicitur.

Rec. Corticum radicū apij, fœnicu-
li, petroselinii, asparagi, rusci, Ana
uncias duas.

Seminum apij, petroselinii, fœniculi,
ana unciam unam.

Incidantur radices, quibus coqui ceptis semina confracta paululum admisceantur & percoquan-
tur in libris decem aquæ fontis, ad consumptionem medietatis. Inde post noctem fortiter exprimendo,
postquam rursus caluerint (quod semper in huiusmodi decoctionibus est obseruandum, quantumuis
non ubiq; à me indicetur, ut promptius tota uis exprimendo transpiret) colemur, & cum libris tribus
mellis expumati fiat syrupus: Ad finem adde

Aceti acerrimi uncias quatuor, pro
qualibet libra Syrupi, hæc summa-
tim opinor uncias uiginti consti-

tuunt, & despumetur, ut supra mon-
strauimus.

additio.

Additio.

Ioannes Mesue aliàs Secaniabin de radicibus uocat, sed mihi quidem improprie ita nominare uide-
tur: quandoquidem & ante illum, alius syrupus eodem nomine descriptus est. Paulò aliter ex decocto
radicum Actuarius pingit cap. de Serapijs, & rursus aliter alio loco. Est ubi citra acetum compositū
inuenias, eiusq; usus tum est, cum non tam incidere, quam leuiter obstructos meatus aperire uolumus.
Præterea si pro melle, eadem zaccari quantitas indatur, minus etiam incidet, sed palato procul du-
bio magis placuerit.

Radicum rusci] Myrtus syluestris est, Græcis oxymyr sine, chamemyrsine, myrtacantha, & Ruscus est
myrsine agria, quam Dioscorides pingit 4. cap. 129. ac Plinius 23. cap. 9. Theophrastus myrtum cussi-
datam 3. Plantarum uocat. Scribonij interpres Composit. 163. & Marcellus Medicus, cap. 26. de Me-
dicamentis libro, Scopam regiam appellat, fortè quia ex folijs in plerisq; Italiae locis scopæ fiunt: uulgus Scopæ regia,
nostrum buxum acutam, Officinæ Bruscum, cum Ruscum debeant. Opacis gaudet, neq; alibi temerè na-
scitur. Germani Meusdorn, quasi muris spinam dicunt. Est præterea alterum Rusci genus, quod ar-
borum proceritatem æquat, folio lato, duro, & per angulos aculcato, immortalis uirore, baccis ruben-
tibus, & racematim collectis, in syluis passim obuium, Germanus Waldedistel, aut Strepalmen:
pucris etiam nostratibus in festo Palmarum familiare. Ruellius lib. 1. cap. 14. Aquifoliam arborem de
cernit, ac 3. cap. 136. alterum genus Rusci pronunciat. Tragus syluestre genus Lauri, latine Laurus spi-
nea aculeigera, esse credit 3. Plantarum, cap. 54. Ingens est Serapionis error, affirmans oxymyr si-
ne esse arborem ferentem fructum, Arabibus Cubebe uocatum.

Ruscus est
myrtus syl-
uestris.

Scopæ regia.

Rusci alterū
genus aquito-
lia est.

Laurus spi-
nea aculei-
gera.
Serapionis
error.

Syrupus acetositatīs citri Mesuæ.

Rec. Succī acetositatīs citri libras duodecim.

Syr. acetosita-
tis citri Mes.

Decoque in uase uitrato super prunas cum facilitate, dum consumatur tertia pars ipsius, deinde pla-
cidè considerè permittatur, quod perfectè biduo fiet: tum id quod est tenue, per colum laneum transfun-
datur. Accipe ex eo clarificato libras septem. Pone super ipsam ex lulebo claro & depurato libras
quinq;. Coquatur ad syrupi spissitudinem: aut si æstas fuerit, dimittatur in sole, donec eius aquositas
consumatur.

C R O N E N B U R G I V S.

Syrupus iste uerius ex acido succo citriorum diceretur, quoniam interna citrij pars tota succus est,
quibusdam tenuibus pelliculis demptis. Præstaret colare succum, per linteum rarum, sine expressione,
alias concrescit, & congelatur. Luleb autem clarum, est zaccarum purissima aqua, cum albuminibus
ouorum, clarificatum, mox coctum: aut si præstantius requiris, accipe luleb ex succo citri paratum,
aut etiam rosatum: insolatur uerò ad sui custodiam. Ioannes Manardus ex limonibus, instar huius, pa-
rabat, quem placidum, efficacem, utilemq; ad restinguendam sitim, bilis feruorem, pestilentes febres, et
eas quas malignas ac contagiosas uocamus, comperi: saporem acidum edit, qui in illis potissimum expe-
ditur. Insuper magis refrigerat & penetrat: itaq; ego sic construo.

Luleb clarum
quod.

Syrupus ex acido Limonum succo.

Rec. Succilimonugī libras duodecim.

Syr. ex acido
succo limonū

Post residentiā unius aut alterius diei, per colatorium laneum, absq; ulla expressione, hoc est, ut
subtile solūm perfluat, coletur: absq; aceti aut albuminum admistione. Etenim qui uehementer colum
premunt, succum nimis turbidum ac crassum recipiunt: quare is tantūm sumendus, qui suapte sponte
transluit, cui zaccari albi clarificati libræ quinq; adijciantur, coquendo dum mellis crassitudinem
accipiat. Qui autem celeriori aut impetuosiori igne, aut coctura utuntur, in solidam nimis congelatio-
nem cogunt. Conficitur adhuc duobus modis, ex doctrina Mesuæ, sole nimirum & igne: si itaq; mora
in sole perficiatur, clarior usq; conspicitur: si igne, nisi diligenter coquatur, nimium crassescit. Com-
modū hic propter cōpositionis & scripturæ uicinitatē, alium appono ex corticibus citri, qui habet:

Syrupus ex corticibus citri Mesuæ.

Rec. Corticū pomorum citri recentium libram unam.

Syr. ex corti-
cib. citri Mes.

Coque in aqua fœnium libris quinq;, ad consumptionem duarum partium, & cum zaccari libra
una, fiat Syrupus. Condiatur molchi granis quatuor. Sunt qui in luleb projiciunt ex corticibus citro-
rum partes conuenientes, propriè quando coctum est, & habetur suaue. Amplius quando submergi-
tur in aqua decoctionis citri, seta tincta ex chermes est excellentior.

C R O N E N B U R G I V S.

Eundem scribunt Serapion Tract. 7. cap. 23. & Auicenna lib. 5. Summa 1. Tract. 6. atq; Hali 4. P. 1.

DE COMPOSITIONE

Lascia hu- **manafertici us** **tu augetur.** **Serici usus.** **Serica & seta,** **antiquis res** **diuersa.** **Bombyx.**

Serica. Ego interea dum coquitur, duas uncias corticum citriorum prius humectatorum, in aqua simplicia deinde zaccarato, immitto, ut Syrupus praestantior sit. Sed Deum immortalem, quantum est in rebus inane, imò quantum est in rebus sollicitudinis & inquietudinis, dum nihil humana intermittit industria non, ut ille inquit, per mare, per terras currit mercator ad Indos, pauperiem fugens, sed fruenda laesciuiæ causa, omnia iugiter explorat: nec mora, nec requies, dum animum ille cebris rerum formis laetatur, dum corpus miris lenocinijs prostituit, dum adulterinis facis pulchritudinis speciem affectat, dum periturum mox cadauer peregrinis coloribus ineptè uclat politq; deniq; dum per uarias uoluptates diuitias suas uincere nequit. Hæc præter alia etiam sericum facit, quod ut dubia plerisque opinione, ita nondum satis manifestata iactatur, quodq; in usum publicum, damno seueritatis, admissum est (ut Plinius uerbis utar) quo ostentare potius corpora, quam uestire primò Cesaribus, deinde primarijs faminis, post insuper identidem uiris persuasit luxurie libido, unde ad nimis petulantes mulierum delicias, promiscuè productum est. Sed quando usus eius necessarius, in isto syrupo parando uideri queat, nec me labor iste grauabit: Itaq; subscribam, quæ mihi de eo sum comperta. Fuit sericum & seta antiquis res diuersa, nam hæc ex uermibus fit, & inter telas numeratur, de quibus Iulius Pollux ita differuit: Bombyx est uermiculus ille, qui in araneorum morem tenuissima fila, & lanuginem, ad faciendas uestes sericæ deducit. Aristoteles 5. Animalium lib. cap. 19. Vermem quoq; dixit, ex quo fila texuntur. Pausanias bestiolam esse scripsit, Seram uocatam, se arabei magnitudine, cetera araneorum, sub arbore telas ordientium similem. Sunt autem Seres, populi Aethiopiæ uel Scythiæ, contermini Indiæ, qui eiusmodi animalcula panico ad quadriennum alunt, quinto anno recenti arundine, quam prædulci gustu auidius carpenia disiliunt, alioqui non ultra eum finem uictura: Aut aquarum aspergine inundatis frondibus, ucl tera arborum a dminiculo depectunt liquoris, & lanuginis teneram subtilitatem humore domant, ad obsequium. Hactenus Solini dictionem cap. 53. recensimus, cui consensit Plinius lib. 6. cap. 17. ubi sericum in arboribus nasci, ac depecti, autor est, et in censu lini reputari. Quapropter Maro cecinit 2. Georg:

Quid nemora Aethiopum molli canentia lana,
Velleratq; in folijs depectum tenuia Seres? Breuiter, mihi omnia omnium autorum monumenta diligenter uersanti, non minus confusa, quam incerta totius historia uisa est: quanquam eorum sententia uerior decernitur, qui ex uermiculis sericum gigni arbitrantur. Eorum innumerabilis est copia per uniuersam penè Italiam, Hispaniam, Lusitaniam, & Galliam, ut nullo opificio lucrum maius expectetur: Mori potissimum folijs pascuntur, quod eleganter in Rustico suo Angelus Politianus uersu 122. typis Aldinis assignauit,

Mox ubi iam sapiens coepit frondescere morus,
Ante quidem sapiens, nunc ambitiosa, nec ullum
Que pariat pomum, sed serica pensa ministrat.

Serici dupli- **ci specie apud** **no.** **Sera cruda.** **Elaborata.** **Braſauolus** **notatur.**

tionem, ac nutritionem iucundius & uerius reposuit (quod ego sciam) quam Leonhartus Fuchsius lib. suo de Stirpib. cap. 197. Aëtius & Actuarius Cataxam appellant. Officina Setam crudam, rectius si Sericum crudum dicerent. Apud nos duplici specie habetur: Vnam appellam mulieres nostrates vngesponnen oder roh Seid, quasi crudam setam, aut rectius seram, ac nondum elaboratam, quæ sola publico Senatus decreto, nostris emitur: Alteram gesponnen Seid, quando uidelicet singulari opere, re, hanc torquendo tractantur, estq; tunc elegantiori filo, & colore nitido. Dum hanc rem studiose quaerit Braſauolus Ferrariensis medicus, primò antiquorum sericum pronunciat Bombycem, mox hunc quoq; setam: deinde setam non sericum, sed bombycem dicit. Vnde facile demonstrari potest, quam ipse sibi aduerſetur, & rem adhuc aut non satis cognitam, aut malè distinctam magis confundat. Ego equidem non putarim, multum opera Medicis in eiusmodi disquirenda impendendum (quare miror illum in Asia, in extrema orbis parte, in nouis insulis eam rem nutantem fide, æque nouis, ut ueteribus scriptoribus traditam quaesuisse, & quod magis est mirandum, nondum uerè ac fideliter inuenisse) ut pote cuius usum, comode isti negligere queant: præsertim quando nihil etiamnũ de eius facultate certi habeatur. Sed nunc Mesues dictionem bene ex aminemus, setam tinctam ex chermes, & aqua decoctionis citri submersam, ad Syraci nobilitatè facere scribit: ubi sciendum, setam aut seram, aut sericum (nec refert quomodocumq; dicamus, modò quid sit intelligamus) non tantum chermes tingere, uerum in super addi alumen, gallas, arfenicum uulgare, ac similia uenenata. Quare eius consuetudo iure fugenda, ut quæ non defendat, sed offendat uirtutem letaliter: At certum est, ex hac mistura resultare colorem rubrum incomparabilem, qui splendore quodam & hilaritate alios omnes superat. Conuehitur etiam ex nouis tam dudum repertis insulis chermesinũ granum abundanter per se, in Hispaniam atq; Italiam, quo serica stamina rubra colore inficiuntur, & foemina uoluptuarie, os genasq; eleganti rubore comendant, nimirum ut placeat adultero coniunx, proco puella: & corruptorem alliciat nupta, dum paulatim annis, feruente iuuenta, seribus illabitur, Veneris malè suada cupido, quæ mentem pariter & animum mutans, faciles puellas, alacresq; mulieres, foedis subijcit furijs, dum conuiuia, dum spectacula, dum choreas læta frequentant, dum picturata imago fallit amantem, & iura legesq; datat, ac foedera libidine soluum. Sed multum impu-

Seta tincta ex **chermes usur** **pari Medicis** **non debet.** **Chermes que** **colorem edat** **Fucus fami-** **narum impro-** **batur.**

A num impurū genus, & ad chermes redeamus, ubi animaduertendū, alios chermes coccum existimare, alios contrā negare, atq; interea quid absolute sit, nemo mihi ostendere potuit. Putam multi coccū Theophrasto 3. Plam. cap. 16. nasci in robore, præsertim llice, ut & Plinio lib. 16. cap. 9. Quidam coccū uulgaris usus, & Granum tinctorū uocatū, eidem 14. cap. 4. scolection, quia constat rotunda in aniq; bacca, & ex huius medulla tenues exoriuntur uermiculi. Ego autē ex multa inuestigatione id scio, chermes inspectoribus purpuræ, siue serici staminis, necessariam omnino materiam, granum esse paruum, asperū, durum, obscure rubrum, siue puniceū, ex Thuringia, Polonia, & Orientalibus, & Occidentalibus plagis ad nos perferri, uulgo *Barmesem* grecyn, Hispanis *Concinele*: sed quomodo ad herbarū radices id uelut granula nascatur, excæuetur, & in uermem transeat, expedire dicere nō uoco. Ac quamuis diligenter Brasauolum uerbose materiam tractantem reuoluerim, non potui cognoscere, ecquid chermes propriē, ecquid coccū interpretetur. Illud tamen scio, quod Græci & antiqui *Coccon*, id Arabes *Chermes* uocat, nam eadem est *Scrapionis* dictio, cap. 321. quæ *Dioscoridis* lib. 4. cap. 39. *Coccon baphicon*, inspectorium, siue granum tinctorū scribens: ex quo uestis roseo colore tincta, coccinea, qui quilata, ac scoledata quoq; uocari traditur, lingua Germanica *Scharlachrot*. Atqui inter utrunq; granum discrimen oportet agnoscere, quia sericum, purpurisimū, aut chermesinū, præstantissima sane specie, tantū insciunt artifices, materia specialiter dicta *chermes* (quæ *pimpinellæ* radicibus adnasci scribitur) sed baccis siue *cocco baphico* (cui adhuc aculeata folia cōmixta uisuntur) paruum laneum fullones periti tingunt, splendescere colore roseo, qui antiquis dicitur *Ruffatus*, quo nihil aspectu gratius. Ex *Valentia* Hispaniæ oppido nūc præstantissimū aduehitur *coccon*, cuiusmodi olim ueste nobilitas sola, ac principes admirabili gloria utebantur, cuius etiam nūc solenne uestigū apud ampliss. *Colonienses* Consules extat: etenim ij quotannis toga, ex simili lana coloris rubri ac puniceæ facta, uirtutis eximia, & honoris supremi uice decorantur, quali nemo uirorū in omni *Repub.* utitur: & iure id quidem, quia preciosa celebrisq; uestis, honoratissimo & clarissimo loco constitutos tantum decet. Nunc ad *Syrupum* soluendum. Rectē *Brasauolus* mauult coccum, id est, granum tinctorū, rem innoxiam, quam setam in chermes tinctam, substantiam ueneni participem: at ego neutram, quoniam inde parum efficacis, sed plurimum fallaciæ, ac malitiæ suspicor, nisi quis *Auicennam* imitatus, tractatu de *Viribus cordis*, sericū erudum apponendū censeat, cum id etiam aliorū testimonio, in roborando corde celebre habeatur. Dum autē ista cōmentarer, superuenit ingenuus ac studiosus admodū seplasiarius *Theodoricus Kalbandius*, quo cum hanc de serico, cocco tinctorio, & chermes, opinionem meam differere cœpi, atq; adeo disquire, num setam *Antuerpiæ*, in celebratissimo inferioris Germaniæ emporio (in quo idem artem medicamentariam diu factitarat) in *Syrupum* hunc, ad *Mesues* scripturā, submergere soliti essent: id eum ille negasset, & prorsus illum *Syrupum* eo loci exoleuisse asseruisset, narrat se aliā compositionē *Alhermes* parasse, in qua loco setæ tinctæ in chermes, cuiusdam doctissimi *Medici* iussu, oblonga fila è sericis pannis roseis nondum rasis, propendens acceperat, quibus equidem staminibus, succo pomorum dulcium, coctis, præstantissimo colore uniuersam confectionem infecerat: At rarissime eiusmodi sericæ, uulgo *Chermisina*, ad nos perferuntur, cum ferē plerunq; in *Turthia* radantur ac perficiantur. Eaditq; fila hinc assumantur, quibus uidebitur. Porro *moschū* quoq; omitto, ut cuius odore hominū pleriq; uehementer offendantur. Vicina huic dictio *chermes* est, quæ non idem cum superioribus designat, sed uuas passas sine arillis, de qua opportuniori loco studiose explicabimus.

Chermes quid sit,

Coccon Græci, chermes Arabes. Granum tinctorum. Discrimen cocci.

Vestis Consulium Colonienſium.

Chermes quid sit.

Syrupus ex Absinthio simplex Mesuæ.

Rec. Absinthij Romani, drachmas centum.

Coquatur in libris tribus aquæ, ad tertiam partem, deinde fricetur manibus, coletur, & cum mellis, ac uini ana libra una, fiat *Syrupus*.

Syr. ex Absinthio simplex Mesuæ.

Syrupus ex Absinthio compositus, eiusdem.

Rec. Absinthij Romani lib. mediā. Vini albi & antiqui boni & odoriferi, succi cytoniorum purati, ana libras duas, & semissem. Rosarum rubrarum uncias duas. Spicæ drachmas tres.

Syr. ex Absinthio compos. Mesuæ.

Dimittatur per diem & noctem in uase lapideo, deinde coquantur facilliter ad medietatem: Expri me & cum mellis duabus libris, fiat *Syrupus* expertus & nobilis.

potest zaccarum pro melle constitui.

CRONENBURGIUS.

In primis nō uideo, quomodo in tam pauxilla quantitate uini, ista macerari & decoqui possint. Ego aliquando expertus sum, cum absinthio mediocriter sicco, sed omnino decem libras uini necessarias esse deprehēdi. Sed si quis æquales portiones succi cydoniorū substituatur, ualentius adstringet. Actuarius ex multis compositū refert cap. proprio, quem etiam octo simplicibus adiecit superat *Nico. Myrepsus* *Drosato* 12. *Serapio* *Tract.* 7. cap. 23. diuersum à superioribus scriptū reliquit, quem primo loco recen-

Tertia pars
absinthij suffi-
cit.

Aquæ quan-
titas in syru-
po augenda.

Quæ stoma-
cho saporeu-
tilia.

Absinthium
triplex.
Primum.

set Auicenna lib. 5. summa 1. Tract. 6. Idem habet tres alios. Atqui hoc loco si quis æquo perpendat ma-
deramine, Syrupi istius amarorem, & contra nostratiū penè omnium delicata eundem refrigerantiū pala-
ta, iudicabit is tertiam absinthij partem, pro tota hac dosi sufficere, & sumenibus gratiorē iucundio-
remq; estimari. Damnat reprobatiq; alioqui crebrò uulgi, quod aut nō satis intelligit, aut planè nō in-
telligit. Idcirco illorum hic gustui nos accommodantes, tantum quatuor ex absinthio uulgari mediocriter
siccio uncias iniicimus, ac paramus superiori Mesuæ doctrina: sed aquæ quantitatē augemus in simplici,
& uini in composito, alioqui nullam cocturam admittet. Idem mecū fatebuntur, quicunq; eius periculū
fecerint. Aut quod magis laudo, Romanū alio nomine Pomicum, quod multò minus est amarum, accipio.
notum enim est illud, quæ acerbam habent permixtam facultatē, amica & utilia magis sunt stomacho:
quæ uerò amara sunt, omni partem infesta habentur. Quapropter etiam n. Methodi Galenus ad iocino-
ris & uentris phlegmonas, Pomiciū præ alijs cōmendat. Est autem absinthium triplex, Romanū siue
Pomicum flore ac folio ceteris absinthijs multò minore, odore quoq; nō modò nō inuauit, uerum etiam
aromatum quidpiam præferre, cum reliquis sit sædus. Hoc Dioscorides 3. cap. 23. & Galenus sexto
simpl. & alibi, præstantius in Ponto ac Cappadocia, in monte Tauro nasci produnt: solum id gratum
est stomacho, quoniam plurimā adstrictionem cominet, & paucam amaritudinē: Reliqua duo generā
impediō inimica sunt, nempe cum amarore salugnem præ se ferentia. Theophrastus pecora Pomico
absinthio pasta pinguiora & pulchriora reddi autor est, & ut quidam, inquit, uolum, sine felle 9. Plan-
tarum, cap. 18. quod affirmat Plinius 27. cap. 7. ubi insignes absinthiorū uires memorat, sicut continen-
ter sequenti cap. Romanū hodie apud nos in cultioribus hortis prouenit, & simpliciter absinthium in-
telligitur, uulgò quibusdam Rōmsche Wermut, alijs Rōmsche Alsen, sanè hoc intelligit Mesuæ.

Secundum.

Alterum est marinū, quod Seriphium uocant, copiosissimū in Tauro monte iuxta Cappadociam,
& in Taphorisi Aegypti: nunc quoq; passim nascitur iuxta maris Hollandici littora, odore fetenti
grauissimoq; eo pleriq; tineas & uermes necant, ob id semen lumbricorū, ac mortem ueruiam appel-
lant: quanquam alij peculiariter eam uim Santonico attribuant: unde etiam Semen sancti dici coepit.

Tertium.

Tertium est Santonicū uocati, à Samonibus Gallie populis, apud quos magno prouentu gignitur,
quemadmodum etiam hodie locis quā pluribus nostris. Id opinor absinthium uulgare, quamuis in Syst.
uio inter tria absinthij genera ueteribus enumerata, non fuisse cōprehensum uideatur. Auicenna lib. 2.
cap. 2. quinq; species recenset, sed obscurat magis quā illustrat.

Syr. ex agre-
sta Mesuæ.

Syrupus ex Agresta Mesuæ.

Modus operationis eius est, sicut syrupus de acetositate citri: Quidam
condiunt garyophyllis.

CRONENBURGIUS.

Nemini dubium uideri debet, quin antiquissimis uiris hæc compositio usitata fuerit, nam comperio
similem fermè descripsisse Dioscoridem lib. 5. cap. 20. & Paulum 7. cap. 15. Aëtium 5. cap. 136. Nicolaū
Alexandrinū cap. 143. & Actuarium cap. de Liquoribus medicatis: quos imitati sunt absq; dubio Ma-
ritani omnes, ut uidere est apud Serapionem de Antidotis, cap. 23. Auicennam lib. 5. Tract. 6. Insuper
apud Palladium lib. 9. titulo 13. Nostro uerò tempore Officina Mesuæ sectantur. Adduntur etiam ga-
riophylli, pro conditura atq; fragrantia, atq; in isto syrupo drachmæ duæ suffecerunt, tamen si Placeni-
tinus totidem uncias adsciendas censeat: sed isto modo compositus, reuera acrior erit, quā & palato
& facultati suæ conueniet. Malim etiam loco mellis & accharum substituere, sequenti ritu.

Syrupus ex Agresta.

Succi uuarum albarum omphacina-
rum, id est, immaturarū collectarū
ante maturitatē (in hoc etenim me-
dium seruandum, ne omnino uiri-
des, aut flaccidæ sint uuæ, debētq;
ad diem unū seruari, ut superflua
humiditas absorbeat) accipe hæc

arte collectarum uuarum succi be-
ne defæcati libras nouē. In uitrea-
to uase ad tertias lento igne deco-
que, tunc libras tres albissimi zac-
chari admisce, simul ebulliendo,
dum crassitiem syrupi contrahat.

Sec. 2. apho-
ris. 28.

Ceterum quòd tres zacchari libras indiderimus, præter antiquorū præscriptum, id in gratiam æ-
uoluptatis palati factum est: lūuantiora etenim sunt, quæ magis delectant, iuxta illud Hippocraticū:
Parum deterior cibus & potus, suauior autem, melioribus quidem, sed minus suauibus est præfren-
dus. Proinde cum nobis persuasum sit, ægros magis affectare, quod minus est medicamentosum, quodq;
citius de lingua discedit: ideo zacchari pondus adiecit. Ita siquidem natura comparatum, ut nihil æ-
quē ægri detestentur, ac medicas compositiones, quoniam in doctiorum hominum pharmacis adeo quan-
doq; cruciamur, ut satius existimemus semel mori, quā eiusmodi tormentis sæpe torqueri.

Superest.

A Superest, ut quæ de Omphacio cognouerimus, breuiter adijcere. Dioscorides 5. cap. 4. Succum acerbae uuae nondum maturescens est Thasia uite, aut Aminæa pronunciauit. Itidem Galenus 6. cap. 1. per Locos confirmauit: his subscribunt alij autores. Thasiam et aminæam uitem præcipuè laudauit, ob naturalem saporem fructus acerbum, unde Galenus 4. Simpl. cap. 7. tantum huiuscemodi uitis fructum, et uinum acerbum dixit, et in Italia circa Neapolim, et in Thuscia nasci tradit 5. de Sant. tuenda. Nos rectè in hisce oris Germaniæ nostræ, succū uuarū acerbæ siue acidarum accipiemus, quem depuratum per se lento igne, aut adiecto, ut monstrauimus, zaccaro, ad compagem Syrupi uulgaris coquemus. Veteres in solare omphacium ad densitatem solebant, nunc alia uita aliâq; dieta est: quanquam et hoc comode fieri possit, ad multiplices usus. Vulgò Agrest vocatur.

Omphacium

In Syrupum ex Artemisia, censura nostra.

Censura in Syrupum ex artemisia.

Non minus scitè quàm eruditè plerâsq; istius Syrupi compositiones Musa Brasauolus confusiones ac multorum simplicium aperiencium absq; ordine collectiones uocat. At quod ille in omni fermè Italia ciuitate, apud Pharmacopolas fieri queritur, id ego quiritor ac deploro eò magis, quò pluries hoc scelus apud nos in Germania committitur: et pauciores quàm isthic monitores correctoresq; habemus. Nullum etenim est in una urbe Pharmacopolium, quod non alias atq; alias compositiones parat: Ita adulteria penè infinita, et barbaries plusquàm Scytica, ueram medendi artem inscit, non modò in hoc Syrupò, uerum etiam in mille simplicium cognitione, ac medicamentorum constructione, ut uix corrigi, aut in pristinum nitorem restitui, multis eruditorum uiglijs, queat: Adeò indelebile uitium est, et uigilq; non potens, ista circa inscitiam pertinacia quauis scabie ad sanandum rebellior. Legi ego ultra octo disidentes inter se simili titulo Syrupos, qui omnes cum ratione mihi suspecti sunt, ob imperitam simul ac erroneam ingredientium commistionem: Et quorsum attinet eosdem huc conuerrere, com to ta ubiq; scriptura Luninarium thesaurorum, ac manuscriptorum codicillorum eiusmodi nanijs plena sit: Ex his etenim omnes omnia petunt, qui mihi dedita opera in artem conspirasse uidentur, dum non nisi medicinæ colluuiem quandam uersent, spretis non solum bonis classicisq; scriptoribus, sed omnibus insuper meliora monemibus. Mihi autem suffecerit ex omnibus hoc loco unum referre, qui me iudice magis uniformis, ex aperiencibus extenuantibusq; ad mensas eliciendos, constat hoc modo:

Pertinacia circa inscitiam indelebile malum.

Syrupus ex Artemisia Matthæi de gradibus.

Syr. ex artemisia.

B Rec. Artemisiæ manipulos duos, Pulegij, calaminthæ, origani, melissæ, persicariæ, sauinæ, maioranæ, chamædryos, hypericonis, chamæpythios, matricariæ cum flore, centauriæ minoris, rutæ, betonicæ, ana manipulum unum. Carpobalsami, costi, asari, radicis pyrethri, ana unciam mediam. Radicum apij, petroselinii, fœniculi.

asparagi, rusci, saxifragæ, innulæ, dictamni, cyperi, rubæ tinctorij, iridis, pæoniæ, ana unciam unam. Seminum iuniperi, libystici, petroselinii, apij, anisi, nigellæ, Ana unciam mediam. Cassiæ Irgneæ, cordumeni, id est, cardamomi, calami aromatici, pnu, ana unciam mediam.

Purgatæ ac contuse radices primò bulliant in libris duodecim aquæ pluuie, mox appone semina pari modo confracta, postea simplicia fermè siccata et haudquaquam uiridia: quoniam propositus est scopus calsificandi, aperiendi, atque educendorum mensium, quod aridis simplicibus efficacius (ut proe acrimoniam et calorem obtineuibus maiorem) quàm recentibus perficitur. Itaque eiusmodi accipiantur ac incidantur, et circa finem adijciantur sauina, maiorana, chamædryos, chamæpytis, atq; aromata, coquendo ad libras septem: tunc ab igne aufer ad horas duodecim, deinceps colentur, clarificentur, et cum mellis optimi expumati libris quinq; fiat Syrupus.

Annotations.

Atq; iste est autoris sensus dilucidè expressus. Ipsius autem uerba leguntur cap. 24. praxeos secundæ de partis, ubi tamen omnia ingredientia singulorum, manipulo uno complectuntur: sed cum pace tamen uiri dixerim, mihi indeterminatum pondus uidetur, radices per manipulos usurpare, quando alij alijs aut capaciores aut contractiores habeant: Itaq; manipulum in unciam conuerti, propter incertitudinem. Syrupum istum nonnulli ex matricaria nominant, sed facilis est mutua uocum alteratio, cum hæc artemisiæ species altera ramosa doctis plerisq; habeatur, quæ Febri-fuga uulgò, et ab Auicenna lib. 2. cap. 723. Vehuen. Serapione cap. Simpl. 253. Achuen dicta. Non desunt tamen qui matricariâ, ad Parthenum referant: repugnat autem constanter Hieronymus Tragus lib. primo, cap. 47. ac 50. et eam species,

Quidam Syrupum ex matricaria dicunt. Matricaria est artemisiæ species.

DE COMPOSITIONE

chamomillam nobilem ueramq; asserit, odore mali, ex Plinij testimonio 21. cap. 30. Repugnat multa oratione Fuchsius in historia sua, cap. 222. & Brasauolus, ubi planè Cotulam foetidam uocatam herbam Parthenum decernunt, quanquam eadem uoce Anhemis, Artemisia, Amaracū, Mercurialis, helxine plerisq; autoribus, intelligantur Otho Brunfelsius Tom. 1. Parthenij differentes species octo numeras, copiose & ueterū & recentū scripta recenset. Id indubitātū est, Artemisiam & matricariā appellatam, indifferenter hoc loco usurpari posse, si facultates expendamus. Et Fuchsius ex professo Artemisiam pingens cap. 13. tres eius species, ex Dioscoridis capite 108. & 109. lib. 3. (quæ passim apud nos, inquit, reperiuntur) assignauit. Prima simpliciter Artemisia latifolia appellatur, cuius duo sunt genera, colore tantum distantia: unum caule & floribus rubens, Germanis rot Beyfuß dicitur: Alterum candidans caule, floribus uerò flauis, olim Parthenis uocata, autore Plinio lib. 25. cap. 7. Altera species tenuifolia, Officinis Matricaria, uulgò Mutterkraut, Hollandis Maerdel, quod uteri (quem matricem uocant) morbis medeatur. Tertia Monoclonos, Tabernis omnibus Athanasia (quod immortalē luteoq; flore, nec celeriter marcescente fastigietur) Trago lib. 1. cap. 51. Anthyllis, plerisq; Tanacetū, Germanis Reinfarn & Wurmkraut nominatur: eandem quidam Ambrosiam decernunt, sed Hermolaus, Marcellus cum Plinio, uagū nominis herbam esse dicunt. Matthiolus priuatim aliam uina imagine ostendit, illi congenerem herbam esse constat, quæ elegantissimos flores profert, Garyophyllos Indos uocatos: etenim nulla re, nisi floribus, ab ista differt. Hieronymus Tragus Caltham Plinij putat, lib. 5. cap. 145. quoniam folia eius oleant, non flores: Fuchsius Violam flammicam appellat, uulgariter Indiansch Negelin. Ego primus omnium Gruningæ Phrysiarum in testa pro edibus, magno aspectantium miraculo reposui. Ad Artemisiam redeo, hanc etsi Dioscoridis quædam exemplaria triplici discrimine separent, attamen ipse duorum tantum generum disertè asserit, unde celeberrimi aliquot scriptores illud caput spurium arbitantes, in totum suppresserunt, uelut Ruellius in sua interpretatione. Quæ & Marcellus ut ascititiū prorsus damnauit. Neq; etiam quicquid de tertia hac specie apud Galenū, neq; Oribasium, neq; Paulū lego, imò ne apud Serapionē quidē, cum perpetua ac indubitata fide, omnes isti ex Diosc. simplicia enumerare solēt. Quæ propter iure Pliniū quoq; hac ambiguitate circumueniū fuisse dicemus, ut qui Ambrosiā in locū tertiæ illius speciei, cōtinuo sermone subiceret lib. 25. cap. 7. quoniam uerisimile nō est, Dioscoridē tam propinquas capitibus eiusdē plantæ historiā tradidisse. Ceterū unus Matthiolus excellenti cōstantiq; ingenio, quā reliqui omnes autores Matricariā uocarūt, atq; alteram Dioscoridis differentiā pronunciarūt, Parthenū decernit. Iudicent alij, & quā uelini senecitiā cum ratione apprehendant. Ego hic satis esse opinor, doctissimorum hominum scripturas aperuisse.

Artemisise species tres.

Prima.

Alter.

Tertia.

Garyophylli Indi.

Melissa est melissophyllon, siue apiastrū.

Citrargo, citraria, aut ozymum citratum.

Persicaria maculata & non maculata, quæ herba.

Varietas de eadem sententia.

Persicaria est hydro Piper.

Sabina.

Ruta.

Melissæ] Hæc herba pingitur à Diosc. lib. 3. cap. 99. uocaturq; Melissophyllon, id est, apum folium, Latinis Apiastrum, quia plurimū ea apes delectantur, siq; alucaria perungantur, teste Plin. lib. 21. cap. 14. & 20. non solum apes, nullo enim flore magis gaudent, Amplius citrargo, aut citraria, à citri uodore; modernis Ozymum citratū, Germanica lingua Melissen & Mutterkraut. Recentiorū quidam, aliud Apiastrum, folijs Marrubio nigro similibus, flore purpureo, uerisimè monstrant.

Persicariæ] Hanc herbam recentiores in maculatā, & nō maculatā diuisere: Si unquā eius meminert Dioscorides ac Plinius, id proculdubio Cratæogonū nomine factum credit Ruellius 2. cap. 62. sed certè toto cælo errat, reclamantibus notis penè omnibus, & doctissimis quibusq; de herbaria medicina scriptoribus, Genesij, Euritio Cordo, Brasauolo, Matthiolo, Amato, Hermolao, ac Brunfelsio. Erant insuper qui persicariam uulgarem, Polemoniā arbitrantur, uelut Ruellius 3. Stirpiū, cap. 81. monet: Hanc Magnus Mediolanensis herbam tunçæ: Otho Brunfelsius rutam agrestem: Musa Brasauolus, Aloisius Mundella, caprariam censent: Ruellius Ambrosiam siue saluiam nemorosam appellari existimauit, sed omnium istorum errores alijs confutauimus. Gualterus Riuius perperam Polemonie loco Been album appinxit. Polemoniam mihi ostendit Ioannes Lithodius Medicus, & eximia pietate, & singulari doctrina clarus, passim in nemore Dussburgensi excrescentem. Persicariam uerò constantè credo Dioscoridis Hydro Piper, delineatum ab eo lib. 2. cap. 155. nec huic fidei mea ullius opinor refragabitur, qui rem ueram agnoscit. Hic persicaria acerriam gustus erit apponenda, qualis est nota maculata, Germanicè Flöhkraut.

Sauinæ] Græcis Barython, Barathon, & Brathys, Romanis Sabina: Duū est generum: nos tantum, quod sciam, unum habemus, mulieribus quibusdam furtiuum concubitu expetentibus, & si fortè conceperint, abortum desiderantibus magis cognotum, quàm expediat. Scribit utrunq; Dioscorides 2. cap. 82. Plinius 24. cap. 11. Ego de hac herba, tanquam re nimis metuo confessa, longorem sermonem facere desino: Et satius est, ea haudquaquam adscribere, quæ scelerati homines agnoscemes in lucro reponunt. Germanica lingua Sevenbaum.

Rutæ] Græcè Piganon: huius in uenenis præstantiam, mustelarum cum serpentibus pugna, commendat, cuius odore isti fugantur, ac tutius hos ille adoriumur, autore Aristotele 9. Animalium, cap. 6. Herba hoc æuq; notissima duorum generum, satiuum & syluestre, quod hortensi perquam simile est, graciliori tamen folio. Iste utroq; genere acrior præstantiorq; ruta est, quæ sub ficu arbore crescitur.

C

D

A nam Theophrastus de Causis cap. 7. Plin. 19. cap. 8. Plutarchus 5. Symposiacorū, Palladius in Martio nusquam latiorē fieri tradunt: Ac Dioscorides 3. cap. 43. rutam in cibis damnat, nisi sub fico enascatur, quod hodie tanquam nō necessarium negligitur. Si demutiletur, & in ramos dispergatur, amplior, melior ac sapidior redditur, scribete Theophrasto 3. de Causis plan. cap. 24. Siccata hic collocari debet, utpote exactē amara atq; acris, qualem facultatē in presenti syrupo intēdimus. Tragus duas rutæ hortensis facies ostendit agrē separabiles, nisi quibus cum diligentia est coniuncta industria, lib. 1. cap. 22. Dioscorides 3. lib. continenter post caput Rutæ sylvestrem reposuit, quod in Cappadocia & Galatia, Asiæ finitima, Moly dicitur. Hallucinantur omnes illi (in quorum numero cum primis ponitur Brasavolus, & Hermolauus, quod eorū pace dixerim) qui hanc rutam ab hyperico nihil differre scripserūt, quomam disertē Dioscorides utriusq; plantæ discrimen proprijs capitibus separauit, quem secutus est Oribasij manuscriptus codex. Galenus 7. simpl. rutam eandem sylvestrē Moly uocari autor est, quod quidam Hermolam, Syri Besafan: & 6. per Locos, cap. 1. semen agræstis rutæ interpretatur. Mauri paululū de ducta à Græcis appellatione, Harmel, & Alharmel dicunt, ut latius in Cōmē. pilalarū scētidarum expēdicimus. Sed hoc loco obiter Auicenna manes, à diris Fuchsi juri alloqui in arte peritissimū cōiuitijs, cap. 16. Paradoxorum, uindico, lib. 4. Fen. 6. Tract. 3. cap. 33. ubi in hæc uerba sonat: Rutæ sylvestris non est Alharmel, secundum quod existimauerunt quidam, imò est species rutæ ipsius. Sic ille. Paulò autē superius dixerat: Et Alharmel est de medicinis liber amicis. Ut herò dubitationē omnē tolleret, uoluit primò Rutam sylvestrem ab Alharmel interstinguere, ut per illam intelligere uideretur, quæ peculiari ter rutæ sylvestris dicitur, ab ea quæ speciatim alharmel Arabica lingua uenit: Alias tam paucis lineis eadem ream nequaquā distinxisset. Porrò si quis uero sensus iudicio, Galeni dictionē de rutæ satina, ac sylvestri prima, li. 8. simp. ac loco suprā assignato, de altera perpēdat: tū in utriusq; qualitatibus, tum facultatibus, haud dubiè indiscriminatim utraq; tutissimo equidē usu, uenire cōperiet. Quæ propter in nostro orbe semper eam rutam usurpari uelim, quæ è locis aridis montosisq; colligitur. Et ista de rutis sufficiant. De Moly non habeo quod certi definiam, utpote herba mihi prorsus incognita: attamen olim celebratissima Homero x. Odyssæ sub dimidiū libri, ubi Ulysses eam à Mercurio accepisse legitur, qua sola socios suos seuisimæ Circes fraudibus incscatos, pestiferiq; potu in sues transformatos, seq; ipsum eiusdem insidijs circumuentū uindicauit. Traditur Theophrasto 9. Plant. cap. 15. & Plinio 25. ca. 4. Insuper Galeno 7. simpl. nomine Mylis, si quid ego sentio. Atqui hæc legemibus excutienda atq; dijudicanda relinquimus. Vnus Tragus Tomo 2. cap. 75. Colchici radicem apud Diosc. Surugen, siue Hermodactyli apud Serapionem ac Mesuen, Germanis Pfoffenhoden, Moly ueterū credit: cuius florē Narcissum asserit, nostris Zeitlosen, quasi diuersis locis de eadem planta ille differuisset, seorsum de herba & flore. Sed in hanc opinionem me nunquā Tragus pertrahet, effi Demosthenis aut Ciceronis utatur eloquentia. De Colchico, ex professo in pilulis ex Hermodactylis.

B **Betonica**] Hæc herba traditur à Dioscoride initio 4. libri, quam Antonius Musa, clarissimus Augusti Cesaris Medicus, integro libello celebrauit: ueteribus sacra etiam herba, quoniam in sacris peragendis ea utebantur. Galenus 7. Simpl. Cestron Græco nomine, aut psychotropon uocat, attamen sanit. iuen. Betonica à Cestro dissipauit, quam saxiphagon alijs uocari dicit, Paulus quoq; 7. cap. 3. duo genera constituit. Plinius à Vetonibus Hispaniæ populis, inueniam herbam scripsit, & inter alia nomina Italæ Serratulam appellari testatum reliquit, lib. 25. cap. 8. Serapioni Kastara, cap. Simplic. 312. Hieronymus Tragus, albo & subnigro flore pingit lib. 1. cap. 65. Porrò nunc betonica altilis ac coronaria passim uocata, cui apud ueteres delineatione, ac cōmodari rectè debeat, ego audacter pluribus cōtendere non audeo, præsertim quando doctissimi quiq; id hæcenus intermiserunt: tantum in presentemonebimus, Iacobum Manlium flores Garyophylli haud imperitè primū appellasse, eò quòd Garyophyllorū suauit atq; expirantes odoratu representent. Quidā detractis à betonica duabus literis prioribus Tunicam dixerūt. Hermolauus Corollaris sui cap. 475. nō defuisse ait, qui floris sylvestris baccharis speciem existimārim, quam nunc Garyophyllon uocamus: mox eosdem flores altiles, ita ob oculos ponit, singulari uerborū lenocinio, ut nemo quantumuis idiota, eos amplius ignorare possit. Quem deinde imitatus Ioan. Ruellius, Vetonica coronariæ nomine historiā eorundem plenissime prosecutus est lib. 2. de Stirpib. cap. 149 & amplius 3. cap. 77. betonica alterā nuncupauit. Ex ipsdē, ad uerbū, speciosissimā imaginē, & eximias hortorū ac coronamentorū delicias recensere uoluit Leonhartus Fuchsius in opere suo Herbario. Tragus significāter nouem diuersas facies depinxit, ac flores Garyophyllorū, et Germanorum Narcissos, haudquaquam betonica species habendas censuit lib. 1. cap. 198. Germanicè Grassblumen / oder Negelin blumen / Murwillen / Colomēnsibus Siletten / Hollandis Angers.

Radicū dictamni] Cerni ueneratis sagittis cōfixi, eius uires homines edocuerūt. Si anxie Theophrasti lib. Plant. 9. cap. 16. Dioscoridis 3. cap. 31. & Plinij 25. cap. 8. uerbis inheremus, quibus aiūt, dictamni Cretæ insulæ, uī mirabili, propriū esse atq; rarū: uix uideo an ex tribus ab ipsdē depictis unum genus nobis super sit integrum. Nihil certius quā Dictamnium hæcenus uocatam plantam, à uero longissime differre, cum & scriptorum testimonia, & uua herbæ imago, paucis antè annis è Cretæ

Betonica historia & nomina.

Betonica altilis seu coronaria. Flores garyophylli.

Betonica altera.

Dictamnus,

DE COMPOSITIONE

in Italiam, atque inde ad nos comportari cœpta, idem ostendant. Nec arbitror à quoquam Græcorum, aut Arabum uulgarem stirpem depictam. Miror autem uehementer genuinum dictamnum, ut flore & semine destitutum, ab Dioscoride presentari, quoniam quod ad nos legitimum defertur, oculari fide utrunq; obtinere cernitur. Quapropter uerissimè cecinit Maro 12. Aeneidos:

Hic Venus indigno nati concussa dolore,
Dictamnum genitrix Creteia carpit ab Ida,
Puberibus caulem folijs, & flore comantem
Purpureo: non illa feris incognita capris
Gramina, cum tergo uolucres hæserè sagitta.

Quin & Plinius non modò flore ac fructu carere asseruit Dictamnum, sed etiam caule, ubi deceptum quoq; eum fuisse comperimus.

Syr. Bizanti-
nus Mesuæ.

Syrupus Byzantinus, siue Dinari Mesuæ.

Rec. Succendiuiæ, & apij, Ana-
bras duas.
Succi lupuli, succi borraginis, aut bu-
glossæ domesticæ aut syluestris, a-
na libram unam.
Bulliant semel & depurentur. Acci-
pe eius clarificati libras quatuor.
Zocchari tabarzet libras duas, & se-
missim.
Coquantur faciliter, donec fiat syru-

pus. Quandoque ad omnem par-
tem succi depurati ponitur aceti
boni albi & clari, pars dimidia.
Quandoque incoquantur rosarum
uncia dua.
Glycyrrhizæ uncia dimidia,
Spicæ drachmæ dua.
Seminum anisi, fœniculi, apij, Ana-
drachmæ tres.

Et est mirè efficax.

CRONENBURGIUS.

Bizantium. Inscribitur Syrupus iste de Byzantijs siue Dinari. Est uerò Byzantium urbs Thraciæ maritimæ Europæ, inter partes Scythiæ, posita in promontorio Chrysiœera, libera conditionis, antè Lygos dicta, ex testimonio Plinij lib. quarto, cap. undecimo, ac lib. quinto, cap. 32. Hæc, ut quidam autumant, à conditore Bizante Rege denominata est, teste Diodoro lib. Aniquorum gestorum quinto, uel quòd dia-
Constantino stor classis quidam siue Bizæ uocatus. Diu autem post Constantinopolis nuncupata, à Constantino Ma-
polis. gno Imperatore, quòd ab eo restaurata, aut saltem mirifice aucta, atq; ornata esset. Nam Pollio Trebel-
lius autor est, Bizantium Galieno imperante à militibus ita deuastatum, ut prorsus nemo superesset, ue-
tustis etiam famibus funditus euersis. Quamquam adhuc alia spectetur in Aphrica, cuius meminit Pli-
nius lib. quinto, cap. quarto. Insuper 17. cap. quinto, Atque rursus 18. cap. decimo. Sed ista parum ad
Denomi- rem faciunt, & quomodo denominationem suscepit: cum nihil referat quocunq; nomine appelletur,
natio. quoniam id ad facultatis notitiam nec obesse quicquam, nec prodesse potest. Sed diuinare licet Byzan-
tinos Medicos eum frequenter usurpatos fuisse, aut Mesuen à Constantinopolitano quodam accepisse.
Dinari autem appellatio, ab inepto & auaro quopiam Italo indita uidetur, quoniam hi Denari, pecuniam significauit, cuius tamen minimè debent esse appetentes ingenui Medici, si summum illum pecuniam contemptorem Hippocratem suum imitari uelim. Nam ut multos insignes Philosophos pretere-
Hippocrates ream, constat hunc nostrum, à Senatu populoq; Abderitano, innumerabili ere, imò totius urbis diu-
summus opū itis, ad Democriti Philosophi curationem inuitatum respondisse, ne ad argentum capiendum se cogere-
contemptor. rent, sed artis liberæ, libera quoq; opera esse sinerent. Mercede siquidem promissisq; capti, discipli-
Sententia di- nas, ex priore libertate, seruas ac captiuas faciunt. Plus itaq; sapientiæ ratio, quam quoduis aurum,
gna philoso- apud eum ualuit. Nunc autem præpostera sunt sermè omnium omnia iudicia, uirtutem uicit aurum,
pho. cra fames, neq; quisquam sapientiæ studium pecuniæ anteposit, sed intonant omnes. Querenda pecu-
nia primum, uirtus post nummos: unde etiam Dinari uox usurpari magis coepit. Medicis sanè utpote
nature ministris, ex natura uiuendum est, quæ nunquam egere quenquam patitur, non ex opinione
aut desiderio, quod nunquam satiatur. Docet Aristoteles ueras diuitias uitæ necessaria suggerere, &
utilia ad ciuitatis ac domus societatem: ijs siquidem ad bene uiuendum sufficimus. Si quis, autore
D. Hieronymo, epularum & libidinum luxuriam tollat, nemo diuitias quæret. Hic mihi tempe-
rare nolui, quin Galeni hominis ethnici sacratissimam sententiã, cisi paulò prolixiore, adscri-
berem, quæ est in libello, Quòd optimus Medicus sit Philosophus, in hæc uerba: Atqui fieri non
potest, ut qui pluri faciat diuitias, quam uirtutem, quiq; artem non in hoc didicit, ut de homi-
nibus bene mereretur, sed ut ditesceret, ad propriam artis finem perueniat. Proinde fieri etiam
nequit,

nequit, ut simul & pecunia studio seruiamus, & artem tam sublimem tamq; arduam exerceamus: sed necesse est, ut qui uehementius incumbit in alterum, alterum negligat. Possumus ne igitur ex huius temporis hominibus proferre quempiam, qui hactenus expetit possidere pecuniam, quatenus satis est, ad suppeditandum corporis necessitatibus? Est aliquis, qui possit nō solum oratione fingere, uerum etiam factis ipsis docere, finem diuitiarū, iuxta naturam, haud longus proferri, quam ne esuriamus, ne sitiamus, ne augeamus? At sanē si quis talis est, is contemnet & Artaxerxen, & Perdiccam, & alterius quidem nec faciem uidere dignabitur: alterum uerō sanabit quidem morbo laborantem, & Hippocratis artem implorantem, &c. Sed quorsum hæc tam profuse dicta? nimirum ut omnes generosos Medicorum, ac honorum uirorum animos, magnifico scriptorū, & imprimis admirandi Hippocratis, ac Galeni exemplo (qui, Macrobio teste, nec fallere, nec falli potest) ab insatiabili, & abominanda auaritia appetencia (quam Herodes Sophista totius utiostitatis metropolim dixit) uindictem, simul ac Dinari nomē ipsam reddam prorsus contemptibile. Nisi usque adeo pecunie amore, scelere omnium corruptissimō, omnem probitatem & clementiam prætermittant, negligant, ac auari uenefici potius, quam liberales Medici appellari malint. Extat celebre Philippi Regis Apophthegma, quod auarum & indesinenter efflagitantem Medicum, tempestiuē quidem atq; acerbè proscindebat. Is cum in ea corporis parte, qua collo adnectitur pectus (Clauem Græci uocant) uulneratus esset, & nulla ille mercede expleri posse uideretur, modeste respondit: Cape quantum lubet, quando clauem habes. Interea tamen planè æquum est, homines ingenuorum Medicorum beneficia, quoad fieri potest, agnoscere, & compensare. Ac quantumuis hi, pro ingenij artisq; candore, æs omne respicere debeant, necesse est tamen artis magnitudinem, & officiorum multitudinem summa beneuolentia ac liberalitate refundi: & alioqui non uideo, cur tantos labores, molestias, solitudines, ambiguos morborum fines, & ineptè calumniarum linguas explorare, & subire uelint. Hic expendat aliquis, qua ueneratione ac mercede tam olim Medicorum studia prisca estimata sint. Hippocrates decem oblata ab Abderitanis talenta, quibus inescabant, & mercenarium facere conabantur, contempsit: Budeus estimat sex milia Coronatorum. Idem ab Artaxerxe Persarum Rege maximo accersitus, atq; id quidem amplissimis præmijs, ut tantum auri, argenti, & aliarum rerum, quibus opus haberet, acciperet: eundem cum omnibus opibus respuit, pluris sapientie rationem, quam auri faciens. Er. sistratus Aristotelis filia genitus, Antiocho Rege sanato, centum talentis donatus est, à Rege Ptolemæo filio eius, id est, sexaginta millibus aureorum, quem admodum Budeus supputauit lib. 2. Aphis. Plinius lib. 29. cap. 1. præmia artis ostendens, ita scriptum reliquit: Multos prætereo Medicos, celeberrimosq; ex ijs Castios, Carpetanos, Aruncios, Albutios, Rubrios CCL. sestertia, annua mercede, ijs fuisse apud principes. Quintus uerò Stertinus imputauit principibus, quod sestertijs quingenis annuis contentus esset, sexcenta enim sibi quæstu, urbis fuisse, numeratis domibus, ostendebat, illam summam, sex milia, duccentos quinquaginta aureos: hanc uerò duodecim millia quingentenos interpretatur Budeus, cum priuatu quæstu, & urbico, dena quina millia cogere possit. Par, inquit Plinius, & si atri eius merces, à Claudio Cesare, infusa est, censusq; quanquā exhausti operibus Neapoli exornata heredi sestertium trecenties reliquere, quantum Athenæ, id est, Aruncius solus, hoc est, septingenta, quinquaginta quinq; millia, ex castigata Budei lectione. Præterea quibus honoribus affecti fuerint Medici, ob artis eminentiam, quibus immunitatibus locupletati à maximis quondam Imperatoribus, ac Regibus, abundè ex iuris Cesarei corpore, si uellem edocere possim. Sed sufficit nunc, quanti olim ars Medica habita sit, & quam turpiter hac ætate euiluerit, ostendisse. Iam ad Syrupum Byzantinum redeamus, qui est multi in Officijs usus, atq; mirè efficax, componit: hoc modo debet: ut depuratis ac igne despumatis, per laneum colum densumq; succis, qui ex herbis incisis, tuis, ac supra ignem in sartagine calembus, facillimè exprimuntur manibus, aut torculari: ad dantur ea que postremo loco adscripta sunt: mox bulliant bullitione una, id est, continua, & integra, quoad omnem spumam reiecerit, deinde percolentur, & addatur acetum & zaccharum, fiatq; Syrupus. Addam hic tantum de Lupulo. De quo nusquam loquutum fuisse, nec Dioscoridem, nec Petres Græcos, uno omnium consensu erudit affirmant: quibus aduersari arrogantiæ est, & repugnare temeritatis. At Græci posteriores subinde eius meminerunt, & Plinius lib. uigesimo primo, cap. decimo quinto Lupum salictarium appellauit. Supra salices, uepres, ac reliqua arbusta conscendit, sepibus circumuoluitur, in longos baculos reptat, unde Reputius quoq; dicitur. Apud Arabas inter Volubiles numeratur, cuiusmodi est quarta species Mesue. Veris principio teneris coliculis, magno desiderio quidem utuntur in acetarijs: postquam uerò adoleuerint, magnam utilitatem Germaniæ, flores lupuli, in condienda cercuisia (cuius operis aliæ nationes ferè sunt imperitæ) præstant, ijs in primis locis, ubi uina non crescunt, aut eariora sunt, quam ut à plebeis redimantur. Vulgò Hopffen nuncupatur. Tragus satiuum & agrestem, siue spontè nascentem asseruit, libro secundo de Plantis, capite 92. cui asmilauit Smilacem asperam, aut potius eandem fecit. Certè expendenti mihi Theophrasti dictio nem lib. tertio, cap. ultimo, & Dioscoridis 4. cap. 127. & Plinius 6. cap. 36. ne plures in testimonium aduocè, alia herba, à lupulo, Smilax hæc esse uideatur, quam scorum rectè Euchsus effinxit, ac Germanice

Medicorū auaritia castigatur.

Liberalitas egrorum & sanatorum qualis erga Medicos esse debeat.

Medici qua olim ueneratione & mercede habitati sint.

Compositio Syrupi moscus.

Lupulus.

Lupus salictarius aut Reputius.

Smilax aspera non est lupulus.

Orōs

DE COMPOSITIONE

Gross stechend wind uocari dixit. Conferant mutuo quibus, ad dubitationem expugnandam, autorū fides necessaria existimabitur: nobis in re manifesta ambigere non lubet.

Syrupus ex Calamintha Mesues.

Syr. ex Calamintha Mes.

Rec. Calaminthæ domesticæ, & syluestris, ana uncias duas. Cheisim, id est, ligustici, dauici semi-

nis, schoenanthi, ana drach. vi. Passularū enucleat, libram mediam. Mellis libras duas.

CRONENBURGIUS.

Calamintha domestica, & syluestris.

Mesue binas descriptiones recitat, cuius hæc prior est. Ingređientia ordine imponi debent, quemadmodum in superioribus præceptū est, nempe ut primò semina, deinde calaminthæ utrunq; genus, postremò passulæ iniiciantur in sex aquæ purissimæ libras, ac coquantur ad medietatem: expressioni colatæ & clarificatæ adde mellis despumati libras duas, rursusq; coque ad debitam spissitudinem. Ceterū quam hoc loco calamintham domesticam Mesue uocat, nusquam apud quenquam scriptorum inuenio: proinde ego odoratam mentham substituendam esse suadeo, quæ aut ore Galeno 6. simpl. in tertio ordine ex ælfiaciētiū ponitur, etsi calamintha sit imbecillior. Syluestrem uerò secundam Dioscoridis speciem (tres enim lib. 3. cap. 34. enumerat) intelligo, quæ usu frequentissima est, nostris Kornmünz: & hanc cum illo Nepetam credo, siquidem folijs, caule, ac odore pulegium æmulatur: quapropter syluestre pulegium appellari dixit. E monibus Confluenimis selectissima ad nos fertur. Nec Brasauolus est audacius, ut qui eandem Ferrariensibus Cattariam (uulgò apud nos Katzenraut) esse uoluerit, quando tota delineatio cum usitata nepita repugnet. Nec item Ruellius Officinis recipiendus erit, quia Nepetam hanc, tertiam Calaminthæ speciem determinat. Dioscorides menthastræ cognatam fecit, non autem melissophyllo, siue urticæ, quas herbas potissimum nepeta uulgaris representat. Et hæc hæcenus.

In Syrupum capillorum Veneris, censura nostra.

Multitudo compositionū confusioē parit.

Tantus est in uulgatis codicibus harum compositionum numerus, ut certè simplicem & incantabilem florem, in ignorantie barathrum, atq; totius artis contemptū, citius pertrahant, quam ulla scientiæ notitia, aut ueritatis intelligentia erudiant. Et pudet me dicere, quod uerissimū esse in plerisque compositionibus animaduerto: nihilominus dicam tamen: Magna est huius syrupi confusio, ac multiplex uarietas, ut lute quodam, ab eius constructione pariter & usu, Medicum etiam in artis operibus exercitatum auertere, ne dicam deterere possim. Nam legi, qui sese mihi prima lectione offerrent, sex dispersantes hoc nomine Syrupos, ne quis temerè huiusmodi à me dici putet, quos hic transcribere ut superuacuum, ita quoq; inoptum iudicamus. Inter ea Officinæ absq; delectu quoscunq; admittunt, modo titulum huius ostendant. Moneo itaq; omnes, talibus nequaquam animum aduertant, sed primò rem ipsam discutiant, ac tum demum disponant. Certè publicitus in prauos & desidiosos Pharmacorum institutores, qui seculi faciunt, animaduertendum esset. Ceterum ut receptæ Officinarum consuetudini à nobis satisfiat, ex omnibus unū delegimus, ut simplicem, ita quoq; aliorū auctoritate cōmendabilem, qui habet,

Syr. capillorū Veneris.

Glycyrrhizæ mundæ, uncias duas, Capillorum Veneris, uncias quinque.

Suprà iniicias aquæ fontis libras quatuor, ac dimittas ad diem ac noctem, deinde coquantur ad consumptionem duarum librarum: postea colatur & clarificatæ adde zacchari electi clarificati, penidiarū ana uncias octo, in fine totidem uncias aquæ capillorū Veneris: Ad formam syrupi coque ac uere.

Appendix.

Adianthi historia cū suis nominibus.

Reliquum est, ut de herba capillo Veneris subiciam, quam Dioscorides 4. uolumine, cap. 120. totius generis nomine Adianthon, quoniam non madefiat humore persusum, usurpare uidetur: ac quod magis aridet, quamuis interiores puteorum parietes, fontiumq; margines ueliat, quasi aquas eorundem quæritans, attamen easdem odit ac respuit. Latinis Cicinalis, terræ & fontium Capillus appellatur. Græcis Ebenotrichon: unde uerisimile est deriuatum nomen, quod etiamnum in quotidiano usu seruatur, Capillus Veneris. Et licet uarijs nominibus nuncupetur, attamen apud Nicandrum in Theriacis, Theophrastum lib. Plantarum 7. cap. 13. Plinium 22. cap. 21. & alios scriptores, duo tantum genera ostenduntur. Vnum est candidū maius, quod est Polytrichon (quoniam multitudinem capillorū facit, unde in alopetiarum remedijs Sorano, atq; alijs ponitur) à Dioscoride Trichomane, seu Fidecula cap. 221. 4. uulgò Steynsarn: Alterum est nigrum, breuius, quod ego Adianthon nigrum, siue Capillum Veneris uulgarem arbitror, cui etiam Saxifraga nomen, sicut in Electuario Ducis monstrauimus. Plinius, quoniam calculos è corpore pellat ac frangat, non quoniam in saxis gignatur, ita dictam credit, nostris Steynrauten, quasi lapidosa Ruta, ita uerbum uerbo reddemibus: Alij Rutam murariam, Wurrauten, quid in muris solum proueniat, dicere maluerunt.

Adianthon album.

Adianthon nigrum.

Album

A Album in nostro orbe non gignitur, sed in Narbonensi Gallia, & quibusdam Italiae tractibus. Quapropter qui eo tanquam genuino uti uolet, illinc aduehi curet, necesse est. In summa, omnes istae herbae capillares, uiribus paribus habentur, ac paruum ferunt coctionem, unde Galenus distinctionem neglexisse uidetur. Neq; hoc loco praetereundum, Officinarum gallitricum uilem & hortensem uinosa odore plantam, Germanis Scharlach / nostris Scerley, diuersam esse à superioribus: quando uerum Gallitrichon sit ex capillacearum genere. Galitricum uulgare, orminum est satiuum, de quo lib. octauo, in olco Saluiae. Alia in super facie Polytrichon delineauit Apuleius cap. 51. nascitur id in parietibus & uuidis locis, habetq; ramusculos, quasi seta porcina. Hic cum post longum inuestigandi laborem, nihil ad herbae istius notitiam consequendam neglexerim, tandem eam mihi indubitatis coniecturis ostendit Theodoros Kalbandius Pharmacopola, de singulari industria sua praedicandus.

Gallitricum uulgare qualis herba,

Syrupus ex Cichorea Nicolai Florentini.

Rec. Endiuiae domesticae, cichoreae, taraxiconis, ana manip. duos.
Cicerbitae, epatica, scariolae, lactucae fatiuae & syluestris, id est, endiuiae uulgaris, fumi terrae, lupulorum ana manipulum unum.
Hordei non excorticati, Alchechen

giae, Ana uncias quatuor.
Glycyrrhizae, capillorum Veneris, ceterach, id est, asplenij, polytrichi, adianthos, cuscuta, ana drachmas sex.
Radicum foeniculi, apij, asparagi, Ana uncias duas.

Syr. ex cichorea Nicolai.

alij cucurbitae.
herbae lichenis.

Coquantur in aqua sufficienti, coentur, & cum saccharo albo solido fiat Syrupus. Pro cuius unaquaq; libra ponantur ad coquendum Rheubarbari electi drachmae quatuor, spicae nardi ligatae in petia rara, scriptuli quatuor. Haec saepe exprimantur, donec syrupus sit perfecte coctus.

Syrupus ex Cichorea Guilhelmi Placentini, de Medicinis, Cap. 13.

Syr. ex cichorea Placentini.

Rec. Foliorum cichoreae, manip. unum.
Foliorum borraginis, lactucarum, uolarum, scariolae, buglossae, acetosae,

bactisoserae, Ana manipulum medium.
Rheubarbari drachmas duas.

Herbae tusa coquantur in libris tribus aquae, donec tertia pars consumpta sit, coletur, & addantur in illa aqua librae duae sacchari. Coquantur rursus ad Syrupi consistentiam. Rheubarbarum in puluerem redactum, in panno raro ligetur, coquendo, & subinde exprimendo.

CRONENBURGIVS.

Vides, candide LECTOR, duos hic nos demonstrasse eiusdem tituli Syrupos, de quibus quid potissimum aut dicam, aut iudicem, incertus sum: quoniam arduum, temerarium, & fortasse piaculum quibusdam habebitur, ne quid amplius addam, in tam frequenti Apothecariorum consuetudine, quicquam dammare, aut saltem improbare: tum quia magistri & serui, senes & iuuenes, ad unum omnes, in ea conseruant: tum quia duos adeo oximos, & graues habeant patronos, quibus causam suam agant, ac protrahant: Alterum Nicolum Florentinum, summum Francisci Philelphi uiri in literis celeberrimi emulum, adiuuante sua tunc studii Cosmo Medice Reipub. Florentinae potentissimo gubernatore: Alterum Guilhelmum Placentinum, clarissimum ea tempestate medicum, huius Syrupi auctores: a quibus dissentire audacia: & consensire inscitia mihi uidetur, quia, ut ingenuè quod sentio eloquar, compositiones estimandae non sunt: cum haec methodo inuenerunt, ac rationali ordine instituumur, quibus prorsus Syrupus uterq; destituitur: ac proinde in Officinis meis, hoc est, in quibus ego pro aegrotis meis laboro, rarenter scribo, sed tantum ex solo cichorii succo, quemadmodum Mattheus Curtius eximius nostra aetate Medicus, ad modum acetositis citri faciebat, componendum suadeo: siquidem nihil parare satius est, quam multa simplicia discrepantia, ac diuersorum temperamentorum, sine ratione coegerere: quod nihil aliud esse arbitror, quam ex multis rebus domui aedificandae accommodis, imparatam quandam molem, eamq; prorsus rudem relinquere. Galenus duplicem componendorum pharmacorum utilitatem & per Locos ostendit: Vnam ex compositione simplicium eiusdem generis, quando uehemens cum molli committitur: Alteram ex coniunctione simplicium diuersi generis, quando adstringentia & discutientia inter se miscentur. Sed neutram exactè in praecedentibus consistere, manifestius est doctis omnibus, quam ut prolixa oratione indigeat. Itaq; eiusmodi medicamina ex Seplastiariorum Officinis explodere melius est, quam multorum detrimento retinere. Et ut maxime quidam ferenda esse contendunt, attamen exquisitis iudicijs, ac singularibus ingenijs reijcienda esse, nemo dissimulare potest, ne noxa ulla humano corpori plus iam satis medicamentum imperitiis exagitate contortisq; accidat. Hic quod res est liberè pronuncio, etenim si

Nicolus Francisci Philelphi emulus.
Cosmus medicus.

Syrupus ex solo succo cichorii.

Duplex componendorum pharmacorum utilitas.

amicus

DE COMPOSITIONE

amicus mihi Plato, amicus Socrates, magis est amica ueritas, quæ amicitia, atque autoritati semper uenit præferenda. Porro quibus etiamnum alterum compositum retinere placet, meminerint Bactisoforam, cyaneum florem esse (de quo in expositione pilularum lapidis Lazuli) & Rheubarbarum scalpro, aut cultello incisum, atque in nodulo siue puppa linea ligatum, in posteriori coctura bulliendum esse, ac per interualla digitis confricando exprimendum: postea etiam in syrupo suspensum relinquendum. Quem de Cichorio historia delectat, ad syrupum ex succo Endiuiæ sese transferat.

In Syrupum siue Minam Cydoniorum, cen-
sura nostra.

Potior hodie medicantium pars hæc nomina confundit, dum hi Minam, alij Syrupum dici debere contendunt, quod infinitis penè locis uetat Galenus. Non enim refert, quomodo et inque nomina indamus, modo pharmacum ipsum integrum habeamus, & usus eius probatus constat. Leguntur apud seriores multiplices huius scripturæ, quarum loca legere uolentibus indicabo, quò ipsos querendi labore leuem. Ea sunt apud Dioscoridem lib. quinto, cap. 18. Paulum 7. cap. 15. Hydromalon appellans. Aërium 5. cap. 141. Actuarium lib. de Compositione medicamentorum, & Myrepsum sect. 42. numero 27. & tripliciter sequenti: Similiter apud Rhazam 9. ad Almansorem, cap. de Stomachi debilitate: Serapionem tract. 7. cap. 23. sub titulo Minæ, & Syrupi de Robcitomorum. Præterea apud Mesue proprio Antidotario, in inscriptione Conditorum ex cydonijs: Item sectione de Syrupis. Amplius apud Constantinum Casarem de Agricultura lib. octauo, cap. 26. ac Monaghanam cap. 18. in Antidotario.

Ego autem ex omnibus autorum compositionibus, unam atque alteram, ut optatam, ita simplicissimam delegei, quas inferius adiunxi, & eas uelim paratas in illustrium Medicorum usum reponi: Ignobiles uerò nihil moramur, quoniam id hominum genus ignorantia barbaricæ sua obstinatum, imperitis nugis acquiescere mauult, quàm doctorum uirorum laboribus erudiri: Sed tales noui quoque apud nos singulari philantia nasutos, sub agnina specie consumaces, ac dissimulatores improbos, quos nasturtium edere iubemus, nisi malini helleborum bibere, aut sanitatis gratia, Anticyras nauigare, quò uegetiores, atque ingenio acriores ad ingenuas disciplinas capessendas reddantur. Ad institutum de Syrupo redeundo, dicimus omnino alterius generis esse, quod scribit Palladius lib. octauo, titulo septimo. Eiusdem uerò quod contexit lib. undecimo, titulo uigesimo. Porro tum hic, tum alibi, perpetuò ueritatem magna ex animatione ante oculos statui debere decernimus: & si quæ sunt dictiones obscuræ, siue descriptiones inconcinne, in quibus habetur indeterminata certitudo, eas omnes tanquam præfens periculum fugere oportet. Verum de his sæpenuerò iam dictum est. Nunc Syrupum cydoniorum simplicem subscribam.

In ignauos medicatos.

Syr. ex cydonijs simplex
Mellæ.

Syrupus ex cydonijs Mellæ simplex, cum zaccharo sine uino.

Rec. Succi pomorum cydoniorum dulcium, & acetosorum, id est, maturorum & immaturorum libras quinque.

Coquatur succus ad consumptionem medietatis in uase uitreato: permittit ad biduum subsidere, deinde placidè transfunde ac cola: & cum libris tribus zacchari fiat Syrupus.

Syr. alius.

Syrupus siue Mina ex cydonijs, cum melle, aut zaccharo & uino, simplex Mellæ.

Rec. Succi cydoniorum acetosorum libras uiginti, Vini antiqui boni libras decem.

Coquantur faciliter, dum tertia eius pars consumpta sit, coninué spurcitiâ auferendo: Deinde quiescere permittatur, donec clarescat: huic defecato adde zacchari boni, aut mellis despumati libras sex. Iterum bulliam despumando, donec syrupi crassitiem recipiant.

CRONENBURGIUS.

Succus ex malis faciendi ratio.

Succus ex his malis abundantius recipitur, si ante contusionem in taleolas dissecentur: aut in peluis aspera foraminibus plena confricentur, qualem in traiectendis cerasis & Ribes, artifices nostri usurpare solent: mox panno aut sacculo canabino forti inuoluta, torculari potenter exprimantur. Qui uerò industrij sunt, unum ex suprâ ascriptis syrupum, aut utrunq; deligant. Succus autem cydoniorum crudus, & sepe transfusus, donec defecatus pelluceat, per se seruetur, ueluti pleriq; alij succi, in uase uitreo concluso, superfuso pauco oleo.

Syrupus

Syrupus ex Epithymo Mesuæ.

Rec. Epithymi Cretenſis, drachmas uiginti.
Myrobalanorum citrinarum, Indarū ana drach. quindecim.
Cuſcutæ, fumi terræ, Ana drachmas decem.
Roſarum, Seminum fœniculi, aniſi, ana drachmas duas, & ſemiſſ.
Thymi, calaminthæ, bugloſſæ, my-

rob, emblicarum, belliricarū, glycyrrhizæ, polypodij, agarici, ſtœchados, ana drach. ſex.
Prunorum numero uiginti,
Paſſul. enucleatarum unc. quatuor.
Tamarindorum uncias duas, & ſemiſſem.
Zacchari libras quatuor.
Sapæ libras duas. Fiat Syrupus.

Syr. ex epithymo Mesuæ.

CRONENBURGIUS.

Hic neceſſarium omnino puto, ut ſemel in uniuerſum ordinem quendam coquendorū ſimpliciu edocentur: nam niſi ſingula, ex quibus potio ſiue futurus ſyrupus conſiſtit, pro cuiuſq; qualitate & temperamento, ordine iniſciantur, fieri nō poteſt, ut exquisitam probitatem conſequatur. Etenim nō equalem coctionem ſuſtinent omnia, ut præclare Meſue in canonibus ſuis uniuerſalibus edocuit, cum quædā ualentem, quædam debilem deſiderent. Utilitas in hæc eſt, ut nunc uires imbecillas augeamus, nunc potentes minuamus, nunc peregrinas, & quæ parum rationi innitantur abigamus, nunc ex pleriq; facultatibus contrarijs, uniformem conſtituamus. Proinde neceſſe habetur ſimplicia alia, niſi longa ebullitione ucluti macerentur, nulla uirtutis ſue ueſtigia liquoribus imprimere: alia diuturniorem ignis uehementiam haudquaquam tolerare. Quapropter illa ſimul cum liquoribus ad ignem admoouere, hæc ſub ſinem coctionis iniſcere oportet: & quæ inter utraque media ſunt, id eſt, quæ neque pertinacem, neque momentaneam cocturam ament, ea ad mediocritatem ſpectare quis non uidet? Ad hæc quando ex medicamentis aliquot alium ſubducere uolumus, parum diu coquenda erunt, cuiuſmodi iudicantur Roſæ, Rheubarbarum, aloë, agaricus, myrobalanum: eadem ſi adſtringere intendimus, longius atq; efficacius: quale exemplum in quibuſdam ſyrupis uidere licet. Ad primum itaque ordinem pertinent radices primò conciſæ & mediocriter confractæ: quibus coqui ceptis ſemina apponuntur, præter ſemina quatuor frigida, & alia oleagna. Deinde cortices, mox ligna modicè fracta, colocymbis, centauryum paruum cum floribus, & acria robuſta. Etenim omnia craſſe ac præduræ eſſentiæ cocta clementiora euadunt, & niſi percoquamur, uires ſuas in liquorem non exuunt. Imò omne medicamentum legitime coctum, magna ex parte benignius redditur. Ad ultimum referuntur flores, epithamum, ſtœchas, myrobalani, tamarindi, abſinthium Romanum, roſæ, uiolæ recentes, adianthum album, ac pleraque pigmenta aromatica, & quecunq; uirtutem debilem ac ſuperuacaneam obtinent, quorum uirtus omnis diutiori coctura diffunditur, atque in aërem euaneſcit. Nullam autem decoctionem ferunt, quæ tenuiores iſtis qualitates ſortuntur. Quare tantum ab igne ſublatis, uel etiamnum incalcentibus commiſcentur. Medij uerò ordinis ſunt, quæ inter duo extrema media cenſentur, qualia numerantur cuſcuta, ſumaria, thymus, calamintha, bugloſſa, glycyrrhizæ recens, item abſinthium uulgare, aſſarum, hyſoſopus, ſenna, pruna, paſſulæ, herbarum pleræq; ſiccæ omnes, plantarum rami, ſyruli, frondes, fructus quidam moderatam ſubſtantiam retinentes, gummi, muccoſa ſemina, & liquores ſiccati in petijs laxis ligati & cocti, pro diuerſa eorundem ſubſtantia: chamæmali tamen flores, propter mixtam temperiem longuſculè coqui poſſunt. Ignis ſit cum hic, tum alibi in ſimilibus decoctionibus faciendis, uehementior aut clementior, pro coquendorum medicamentorum natura. Atque hæc uniuerſa, totus penè medicamentariorum grex, & negligi, & contemnit. Proinde acriter Medici eiuſmodi errores corrigere ac tollere debent. Redeat tandem ad ſyrupum præſentem, ad quem ceu normam alij effingendicerunt. Bulliant itaque debito ordine ingredientia, in libris decem aquæ fontis clariffimæ, donec tres libræ ſuperſint, tunc ab igne ſponantur. Agaricus per ſe in panno bene denſo ligetur, & parte quapiam decocti, ad horas decem maceretur: deinde expreſſus ille liquor ad ultimum cocturæ ſyrupi affundatur. In una uerò decoctionis colatæ parte Tamarindi diſſoluamur, & per colū cernantur, iuſta quantitate. Deinde accipe libras quatuor zacchari optimi, quæ cum libris duabus ſapæ leniter coquamur, ad mellis ſpiſitudinem: mox paulatim decoctio affundatur. Circa ſinem parati ſyrupi iniſciantur Tamarindi, in illa decoctionis parte diſſoluti, atque bis aut ter ferueant, hoc eſt, quouſque ſimplicia ſuſum ac deorſum conuoluamur. Et hæc de ordine cocturarum: nunc ad ſyrupi expoſitionem deueniamus, ubi primò occurrit Epithamum] De quo, ut paucis me expediam, opinor noſtrū uulgarem neq; Dioſcoridi, neq; Galeno, neq; ueteribus fuiſſe compertum, nam thymi, aut è thymo ſtorem aut Saturciæ ſimilem: noſter autem talis non uisitur, ſed capillamentorum ſpecie rubescens, quem Plinius libro 26. cap. octauo, poſtquam de duplici dixiſſet, Epithymo quadam uenus adumbrare uidetur. Paulus & Actuarius Epithymbrium uocant, quia Epithymū modo Thymbra increſcit. Meſue lib. ſimpliciu

Ordo coquendorum ſimplicium.

Cocturæ diuerſæ utilitas

Coctura diuerſa, diuerſam operatio nem facit.

Longam coctionem tolerantia.

Mediocrem.

Breuiem.

Nullam.

Mediam.

Ignisratio in decoctionib.

Syrupi de epithymo faciendi modus.

Epithamum,

DE COMPOSITIONE

Secundo, cap. 16. duplex annotauit, Creticum & Syriacum, ac cuscute modo supererefcere thymo, thymbræq; autor est: certè eiusmodi prorsus spectatur nostrum. Serapio cap. Simplicium suorum 256. Dioscoridis epithimum assignat: obscure pròdit Auicenna. Aliud Germani, aliud Itali nunc ostentant. Officina, ac turba Medicorum, Cretensis appellatione commendant, quanquam hanc Dioscorides non apponat. Sed puto quemadmodum olim omnes ferè herbæ medicam materiam præ se ferentes, ex Creta utpote præstantissima regione (Galeno quoq; teste) adferebantur, ita quosdam peculiari studio hanc nobilitasse. Brasauolus thymi nostri flores pro epithymo, quod tamen Mundella impugnat, asserit accipi posse. Tragus ualde affinem cuscute decernit lib. secundo, cap. 91. Parum diu coqui potest, & late tence obscuritate atram bilem allicit.

Cuscute & eius nomina.

Cuscute] Eadem podagra, & Strangulator lini dicitur: Interpretes posteriorum Græcorum Cassutham, Manardus Theophrasti Linoderam uocauit, Cordus & Brunfelsius, Dioscoridis Androsæcen appellari suspicantur, sed ille simile, hi ueri dissimile aiunt. Est autem ueteribus communiter ignota herba, attamen Plinio cognita putatur à Ruellio lib. secundo, cap. 131. ubi lib. 16. cap. ultimo in hæc uerba scribit: Est in Syria herba, quæ uocatur Cassythas, non tantum arboribus, sed ipsi etiam spinis circumuoluens sese. Sed cum nostra Cassutha nunquam arbores complectatur & irretiat, ac plantarum ramulis se implicet, non uidetur esse illius Cassythas. Materna lingua nostra Slassfeern, quasi cõpedibus siue uinculis liuum constringens, conuoluensq; alijs Slachsfelden.

Thymus.

Thymi] Notissima herbula, & in hortorum & culinarum delitijs uulgaris: nam mirum in modum iuscula piscium carnumq; exiccata commendat, atq; in Hollandia mea, in fartis auium, ac farcimimbus carnis porcinæ concisæ, unâ cum salua primum locum obtinet. Vnum genus refert Dioscorides 3. cap. 37. quanquam & alterum cognouisse uideri iure possit, uelut in Epithymi historia palam est. Theophrastus manifestè duo, candidum & nigrum 6. cap. 2. assignat. Plinius 21. cap. 10. similiter 21. candidum nigro præfert, id Aëtius quoq; improbat, tanquam temperamentum corrumpens, & bilingue creans: Arabes Hæscæ uocant. Nos alio utimur, qui Francofordiæ & Amuerpiæ nunc uenalis in seplasis habetur, odore iucundissimo, ac facultate eximia. Proculdubio Hollandi, præter thymum uirgineum in hortis nascentem, adhuc syluestrem norunt, in sabulosis ac montosis admodum frequentem. Colligendū oportet cum flore, ex editis locis siccisq; & in umbra siccari: quicquid lignosum est abijciatur. In illius inopia thymbra reponitur, ex testimonio Macri:

Si desit thymus, pro thymo ponere thymbram
Præcipiunt Medici, quia uis est æqua duabus.

Cochionem & trituram mediocrem sustinet, uulgariter nostris Thym, & Thymtan.

Polypodium
sive filicula.

Polypodij] Celso, & reliquis Latinis Filicula, quoniam folio filici similis: Caton & Columella Filicula: Theophrasto 9. Plantarum, cap. 14. Fidicula (fortè Filicula legendum.) Pingitur à Dioscoride lib. 4. cap. 80. Plinio 26. cap. 8. Tabernæ nostrates Polypodium quercinū præferunt, quia in uetustis agrestibusq; quercuū ac glandiferarū arborum truncis, efficacius putatur Mesuæ. Nullum semen producit, itaq; sola radix, quæ longam satis cocturam admittit, usurpatur: quibusdam materno sermone Satyr/alijs Engelsis. Paruo discrimine uariat Dryopteris, in ueterum quercuum musco, & adificijs ac muris nascens, Filici simillima, Germanicè Baumfarn/aut Eichfarn.

Tamar Indus.
Oxyphæcon.

Tamar Indi] Quasi dactylus Indus, seu palmula Indica, Græcis Oxyphæcon, id est, syluestris palmæ fructus, à saporis acore sic dictus, Latinis acida palmula hæud ineptè dicitur: quibusdam Aegyptiæ prunum. Res noua est, antiquis Græcis indicta: Tabernæ ab Arabibus suis instituta, Tamarindos dicere didicerunt. Probantur maximè recentes, qui in obscuro rubescunt, molles, quicquid; neruosis quibusdam uillis sarcti inueniuntur, quàm acerrimo sapore. Annos tres asseruari posse ponit Mesuæ, quidam decem: optimè in uase uitreo bene compresso, in loco sicciore reponuntur.

Palma acida
Aegyptij prunum.

Sapa.

Sapæ] Hæc per excellentiam succus uocatur. Dioscorides de ea lib. quinto, cap. quinto prodens nullam certam coquendi formam præscripsit, sicut nec Galenus. Aëtius 8. cap. 20. Plinius 14. cap. 9. Sappam dixit Mustum, usq; ad tertiam partem mensuræ decoctū: quæ quidem uerba, tertiam partem duabus coctura consumptis superesse debere, significare mihi uidentur: quod manifestius ex eodem libro 23. cap. 2. patet, ubi inquit, Vino cognata res sapa est, uino decocto, donec tertia pars super sit: ex albo melius habetur, attamen nigrum colorem accipit. Palladius idem etiam in Octobri titulo 18. Sapa est, ubi ad tertias redacta descenderit. Columella tamen lib. 12. cap. 21. ita decoctum dulcissimi saporis mutuum, defrutum uocat, quod Plinius ad dimidias tantum coquit. Palladius à defruendo dictum, ad similitudinem fortiter despumatum facit. Constantinus Cesar 8. de Agricultura cap. 31. ex Leonio concinnari protulit, ex musti sextarijs octo, ac uini optimi sextarijs centum, coctis despumatisq; ad tertias. Quin & Columella cap. 19. & 20. diuersimodè utriusq; parandi modum refert. Vnde constat uirtutem pariter ac nomina mutari, & indiscriminatim usurpari: siquidem Galenus 12. Methodi circa finem ita testatum reliquit, Liqueor sapa esto, quam apud nos (hoc est Asiaticos Græcos, uelut circa finem boni ac mali succi cibus, & Comment. in sextum Epidem. Hippocratis scripsit) Hepsēma uocant, plerique hæc

Defrutum.

Defrutum.] Hæc per excellentiam succus uocatur. Dioscorides de ea lib. quinto, cap. quinto prodens nullam certam coquendi formam præscripsit, sicut nec Galenus. Aëtius 8. cap. 20. Plinius 14. cap. 9. Sappam dixit Mustum, usq; ad tertiam partem mensuræ decoctū: quæ quidem uerba, tertiam partem duabus coctura consumptis superesse debere, significare mihi uidentur: quod manifestius ex eodem libro 23. cap. 2. patet, ubi inquit, Vino cognata res sapa est, uino decocto, donec tertia pars super sit: ex albo melius habetur, attamen nigrum colorem accipit. Palladius idem etiam in Octobri titulo 18. Sapa est, ubi ad tertias redacta descenderit. Columella tamen lib. 12. cap. 21. ita decoctum dulcissimi saporis mutuum, defrutum uocat, quod Plinius ad dimidias tantum coquit. Palladius à defruendo dictum, ad similitudinem fortiter despumatum facit. Constantinus Cesar 8. de Agricultura cap. 31. ex Leonio concinnari protulit, ex musti sextarijs octo, ac uini optimi sextarijs centum, coctis despumatisq; ad tertias. Quin & Columella cap. 19. & 20. diuersimodè utriusq; parandi modum refert. Vnde constat uirtutem pariter ac nomina mutari, & indiscriminatim usurpari: siquidem Galenus 12. Methodi circa finem ita testatum reliquit, Liqueor sapa esto, quam apud nos (hoc est Asiaticos Græcos, uelut circa finem boni ac mali succi cibus, & Comment. in sextum Epidem. Hippocratis scripsit) Hepsēma uocant, plerique hæc

A **lique Medicorum Sireon:** 6. per Locos, cap. primo, in hæc uerba: *Origanum feruefacito in sapa, quam alij Sireon, nostri omnes hepsema appellant. Rursus 7. cap. primo. Aëtius sapa quoque Sireon siue hepsema dixit lib. octauo, cap. 51. Paulus insuper nullam differentiam agnoscens inter utrumque, cum Gabeno simpliciter mustum decoctum statuit lib. septimo, cap. tertio. Ita etiam Plinius loco supra scripto constituit: Sumq; omnia hæc in adulterium mellis excogitata. Virgilius Marcellus uno nomine Passum dixit, cuius rationem in Dioscoridem cap. sexto libri quinti reddidit: quanquam sanè Passum à uino dulci differat, si exactè loqui uelimus. Sed id Lectori ex alijs peruestigandum relinquo. Plinius lib. 14. cap. 21. & 18. cap. 31. in luna coitu, hoc est, cum cœlū sine luna sit, quod interlunū & luna silens quoq; uocatur, neq; alio die coquere quosdam ait: At hoc ut uanū reijcio, ita quod de uasis præcipit Columella necessarium recipio, quando scribit: Ipsa autem uasa, quibus sapa aut defrutum coquitur, plumbea potius quàm ænea esse debent, nam in coctura æruginem remittunt ænea, & medicamentis saporem uitiant. In nostris œnopolijs primò mustum rubrum coquitur, sedulo ardeniq; igne, eaq; quam quisque uolet quantitate, in cacabo siue defrutario, continuoq; omnis exquisitè spuma detrahitur: Id ubi diligenter factum est, mox singulis mensuris magnis (uulgò *Omen*) singulæ libræ pulueris radicum glycyrrhizæ bene tuse admiscetur, præsertim quando uina austera, & non satis solis æstus percocta fuerint: Aliàs ponderi isti decedere debet, pro natiui saporis differentia, atq; ita ad dimidias coquendo reducitur: post dies aliquot, nempe octo aut decem, subsidere permittitur, donec tartarum supra concreuerit. Deinde ex fundo uinum purum depromitur, quod sapa est, nostra lingua *Gesotten wein*. Nonius Mellatum mustum, Iulius Pollux lib. quinto, cap. secundo *Sisæcum*, & *Hepsema* dici tradit, quod est mustum ad dulcedinem coctum. Non desunt, qui sapa usum non admittant, præterquam in *Arteriis* & *eclegmatibus*, quæ Mauritanis *Loch* dicuntur. Si quis hanc rem rectè expendit, omnino affirmis erit, quam *Mesue* & *Arabes*, *Rob* & *Robus* pronunciant, non quidem simpliciter, sed addito *plantæ*, ex qua coquitur, nomine, ut *Rob ribes*, *berberorum*, &c. De quibus alibi diximus: In *gredientium* quoq; aliorum alio loco meminisse me puto.*

Passum.
Lunæ coitus.
Sapa in quibus uasis coquenda.

Mellatum mustum.
Sisæcum.

Syrupus ex Eupatorio Mesue.

Syr. ex Eupatorio Mesue

B **Rec.** Radicum apij, fœniculi, endiuæ, ana uncias duas. **Capillorum Veneris, bedeguar, suchahæ, florum buglossæ, aut radicis eius, anisi, fœniculi, eupatorii, ana drachmas quinque.**
Glycyrrhizæ, schœnanthi, cuscutzæ, absinthij, rosarum, Ana drach. sex.
Raued, mastichæ, ana drach. tres. **Spicæ, afari, folij, ana drach. duas.**
Coque in aquæ libris octo, usque ad tertiam: & cum zacchari libris quatuor, ac succi apij, & endiuæ sufficienti quantitate, fiat syrupus.

CRONENBURGIUS.

Nihil hoc syrupo tritius, sed nihil fermè obscurius etiam. Non magnus est excessus inter hunc atq; illum, qui à Myrepsoscriptus legitur *Drosato* 27. Habetur uerò ad pleraq; uitia præstantissimus, sed paucissimis rectè componitur, quod nunc manifestauimus: ubi initio intelligendum apud Mesuen

De corticibus earum.
Radicum apij, fœniculi, endiuæ] **Bedeguar, suchahæ]** Dictu mirum, & multis incredibile, quantum sese hisce uocibus, multi ex modernis torserint, dum hi spinam albam, illi spinam rosarum intelligunt: Alij radicem Cardobenedicti masculi, alij herbam ipsam, alij unam rem, duas alij, quidam suchaha speciem cardoni à Dioscoride spinam Arabicam, quidam Chameleomem album, quidam nigrum, quidam carduum Martiæ, quidam multos sanè aquam igni admiscere nituntur. Atq; in tanta opinionū diuersitate, supra calcem ascendentes, calignem etiam inferunt, indocti aliquot myropola, pro acumine ingenij sui (si Dijs placet) subinde alias atq; alias interpretationes pronunciantes: quasi uerò non sat sit ubique errorum, nisi ipsi frigidum suffundentes, ac cymmerias, quod aiunt, tenebras, rebus per se obscuris, magno ægotantium malo, ex somnijs suis adijciant: quos quidem hic inscij quàm maligni animi accusare malo: quando unus unam rem, secundus duas, tertius nullam indicat, id est, utramque prætermittit. Scindum igitur in hac dissidentia, quòd Bedeguar Serapionis cap. simplicium suorum 99. sit Dioscoridis libro tertio, cap. 12. Spina alba, Græcis *Acantha leuce* dicta, ut euidentissimè apparet alteri alteri conferenti: Similiter Suchaha Serapionis cap. 130. est Dioscoridis continuo cap. *Acantha* seu *Spina Arabica*, ac Galeni *Aegyptia*, 6. *Simplicis*. Licet tamen Arabs in sermone paulò sit copiosior & imperitior, quod aut lingua differentia, aut interpretis uitio accidisse potest. nam omnium oratio tam sibi est similis, ut si *Apelles*, aut pictor quispiam, hominis effigiem delinaturus, primò rudijs, mox uiuis coloribus expressius pingat: nemo interim primam figuram etsi rudiorem inspicari possit: ita hic quoq; sit,

Multiplices Bedeguar, & suchahæ interpretationes
Pharmacopolarū quorundam temeritas refringitur.
De Cymmerijs Homerus *Odyss.* 11. initio.
Bedeguar est *Acantha leuce*, siue *spina alba*.
Suchaha est *Acantha*, siue *spina Arabica*, & *Aegyptia Galeno*.

DE COMPOSITIONE

Bedeguar
qualis herba

Quam Græci Arabibus, aut saltem eorum uersoribus, in rerum descriptionibus sint peritiores, aptius uerba ipsa exprimant. iam reliquum habetur, ut an eas herbas habeamus, aut cognoscamus, mox an rectè hic inijciantur, explicemus. Breuiter itaq; sicut certus sum de spina alba, siue acanthe, esse Bedeguar, ita non dubito, quin ea herba sit, quam in monibus & syluosis, chameleonis albi folijs, angustioribus, candidioribus, aliquantum hispida & aculeatis, nasci scripsit Dioscorides: caulcm fert supra bina cubita altum, pollicari, aut ampliore crassitudine, albicanem, intus cauum: in cacumine capitulum inest spinosum, echini marini amulum, sed minus & oblongum. flores purpurei, in quibus semen ceu cucum, sed rotundius. Ex quibus uerbis, omnes equidem erroris arguuntur, ac conuincuntur, qui aliam præter hanc herbam, à pictura illius alienam intellexerunt. Non itaque spina rosarum, non Carduus benedictus aut Mariæ, non Chamæleon albus, siue niger: In summa, non queuis alia hic est recipienda. Pingit eius exquisitam imaginem in Dioscoride suo Matthiolus Senensis, uir ad unguum in arte absolutus, quam ego hætenus, quod sciam, non uidi: dabo tamen diligenter operam, ut alicubi in monibus nascentem inueniam: Idem uelim mecum facere & industrios Medicos, & medicamentorum parandorum artem exercentes, quò legitimas plantas ab adulterinis separare discamus. Ceterum

Suchaba non
inuenitur apud nos.

Cynofrhoda
nostris dicitur
Eglétier

Suchaba est spina Arabica, natura alba spina similis, tamen in Arabia, nõ apud nos proueniens, estq; facultate adstringente, ac desiccante. Sed quia difficillimum est hanc consequi, ideo alia uiribus propinqua est substituenda. Memini dum olim Louanij Medicinæ operam darem, eius loci pharmacopolas, uice Bedeguar, folia cuiusdam fructicis accipere, apud eos uulgato nomine Eglétier dicti, qui est cynofrhoda, quasi canis rosa, odorem de se præbens fragrantissimum, præsertim uerna pluuia conpersa: Eiusmodi fructices, an bene hoc loco in usum assumantur, nunc expendamus. Hic imprimis in animum subit Brasauoli uiri doctissimi sententia, aut potius censura, qua prorsus spinam albã, & Suchaba, ex hoc ordine eliminat, quando non ex adstringentibus ullis, sed meris aperientibus syrupum hunc constitit autumat: Id si uerum sit: bunnur, cur non eadem ratione absinthium, rosas, mastichen spicam, solum, ut adstrictoria uel prædita simplicia, tollit? Certè uoluit diligentissimus Mesue, ex longis febribus dissoluta & imbecillia uiscera simul referare ac firmare, singulari methodo, & artis exercitatione, cuiusmodi doctrinam in libris curatiuis Galeni, haud difficile erit inuenire Medico. Nec item probo, in uicem spinæ albæ & Arabica, polypodium ac sabinam substituendum (ut idem nescio qua Pallade assertus asserit) sed prorsus ea ipsa medicamenta, quæ recensuit Mesue, ut comenrici uirtuti rebus ali- quod accedat, & præsens formæ corruptela, imminensq; ex dissolutione membrorum naturalium hydrops, eiusmodi præsidij fragrantibus emendetur. Atq; iste est germanus intellectus, quem studiosis omnibus imitandum proponimus.

Agrimonia
uulgaris est
Eupatorium
uicinum.

Eupatorium
Mesue diuer-
sum à uulga-
ri & agrimo-
nia uera, est
Ageratum Dio-
scoridis.

Eupatorium
uulgare qua-
lis herba sit.

Eupatorij] iamdiu est in scholis Medicorum explosa eorum opinio, nostram uulgarem Agrimonia, Eupatorium uerum esse negantium, quod dilucidè ex Dioscoride quarto, cap. 33. Plinio 25. capite sexto, & quod amplius est, Serapione cap. Simplic. 77. rem ipsam discere uolentibus demonstrari potest. Sed Auicennam lib. secundo Tract. 2. cap. 244. in hac herba, sicut in finitibus penè alijs, cecitisse nihil est indicare facilius, nisi fortè quibus oculi caligant, atq; ita ueritatem perspicere nequeunt. Uidendum ac potendum est uitium, herbam tam præclaram, & regam autoritatem, ut inquit Plinius, habentem adeò Medicis ac Pharmacopolis (iniuria ne temporum ac patrum inscitia nescio) perijisse, ac ueritatem incognitam exoleuisse. Eadem quoniam potenter iocinori medetur, hepatarium ac hepatiis quibusdam est uocata. Porro Mesue picta proculdubio ab utraq; herba, uero numirum & malè sustin- cato Eupatorio diuersa est, quam ego indubitata fide, Ageratum Dioscoridis lib. quarto, cap. 49. esse credo. Neq; aduersatur Tragus tomo primo, cap. 109. uulgò Rheimplam, & Matthiolus in Dioscoridem, & Amatus Lusitanus curatione 20. ad stipulamur. Barbarus hoc caput omisit, fortè heliochry- si nomine apud Dioscoridem conueneri putans, quod miror, quum eo minorem diserè dixerit. Certè si faciem eupatorij Mesue, & delineationem uiresq; ab autoribus Agerato attributas bene consideremus, nihil dubitare possumus: Et iam dudum peritioribus dignosci cepit, nosq; eius usum ad compositiones Mesue in Officinis nostris reduximus. Est insuper simili uoce lapis, quo sutores muliebria & calciamenta expolium, Galeni testimonio nono Simplicium, ac per Locos sexto, capite tertio, sed ut tunc familiaris fuit, ita nunc peregrinus: quando nemo hac etate eoutatur, atque adeò Plinio quidem, & Erasmo Stella, & Georg. Agricola, diligentissimus doctissimisque earum rerum scriptoribus incognitus sit. Ceterum aquatica illa herba cõmuniter eupatorium dicta, haud dubiè nobilis, nec dum eruditis uiris sua uoce cognita, unde diu dubio lis iudice agitata, nondum prorsus defuncta apud em- nes est: Quamquam mihi nemo hætenus extitisse uidetur index equitor, quam Andreas Matthiolus, qui in libro quarto Dioscoridis, cap. 37. eius figuram ostendens, eupatorium hoc uulgare, Auicennæ esse indubitanter pronunciant. Nescio autem quomodo doctissimus Ruellius in eam suspensionem peruen- nerit, ut hydropper lib. secundo Stirpium, cap. 91. asseruerit: cui pari ignorantia subscripsit Tra- gaultius Medicus Parisiensis, & etate & doctrina alioqui suspiciendus: id supra Fersicariani macu- latam esse ostendimus, Germanicè Eupatorium uerum Oederwieg / adulterinum Bünigundt riant, Colonia

A Colonia Quasttraut. Nec commoueor Tragi uerbis lib. 1. cap. 175. Nepetam montanam constituenis: non enim omnia possumus omnes, neque est ulla disciplina, in qua non peccando discitur, & honestius est subinde doceri, quam semper nescire. Labet Leonicensi sententiam plerorumque inscitiam accusantis huc transcribere, dum ait: Pudet me cum uideo celebres in arte medicinae uiros, circa medicinalia nomina tam pueriliter aberrare: quanquam utinam usque ad nomina eorum errata terminarent, & non etiam in res ipsas uitae periculosas precipitarent. Accipe autem hic Eupatorium Mesuae.

Leonicensi sententia de erratis medicorum.

Folij] Pro eo tantundem spicae nardi, aut folij vulgaris in Officinis similiter uocati. Atque ista de ingredientibus (quorum reliquam partem alibi diximus) sufficiant: Restat nunc constructionem edocere, quae est huiusmodi: omnium primum accipe libras octo aquae purissimae, in quas infunde radices, Paulo post semina, deinde schœnantum, cuscutam, absinthium, carduum benedictum, & simplicia alia, ultimo aromata, coquendo ad consumptionem tertiae partis: Expresso admisce succorum purgatorum apij, & endiuiae ana libras duas (atque hanc succi quantitatem sumo, ex forma syrapi sumi terrae maioris) zacchari albi libras quatuor. Ista pariter bulliant, ac paulatim colaturam affunde: Rheubarbarum uero, & spica incisa simul in puppa colligata suspendantur, in coctura, & redigantur ad iustam spissitudinem syrapi.

Follum.

Compositio-
nis modus.

Syrupus ex fumo terrae maior Mesuae.

Rec. Myrob. citrinarum, chebularum Glycyrrhizae, rosarum, Ana unciam
ana drachmas uiginti, mediam.
Florum borraginis uel buglossae, uio Epithymi, polypodij, Ana drach. vii,
larum, absinthij, cuscutae, ana unc. j. Prunorum numero centum.

Syr. ex fumo
terrae maior
Mesuae.

In castigatis exemplaribus inuenio prunorum enucleatorum, passularum enucleatarum, Ana libram mediam, & hanc lectionem magis proba.

Similiter ha-
bet Arnaldus
de Villa noua

Tamar Indorum, Calsiae fistulae, Ana uncias duas.

Hec omnia bulliant in aqua libris decem, dum deueniant ad libras tres, & cum succi sumi terrae igne cocti depuratiq; ac zacchari ana libris tribus, fiat syrupus.

CRONENBURGIUS.

B Maior dictus est ratione minoris mox in Antidotario sequentis. Plures adhuc reperiuntur in dispensarijs uulgo uocatis. Quidam ex puro fumarie succo conficiunt simplicem, quos laudo. E Graecis Actuarius cap. de Coniunctis humoribus purgandis, Nicolaus Myrpesus Drosatis 13. & 108. Amplius in lapio 10. dissimili dictione nobis tradiderunt. Vnus tamen unum Mesuae acquiescit, cuius constructio hinc procedere debet: Primo accipiat polypodium, & superfunde libras decem aquae fomis: deinde absinthium & cuscuta: post pruna exiccata, passulae ex acinate, glycyrrhiza: hinc rosae flores, & pitamus, ac myrobalani sine nucleis: simul tunc bulliant, dum ad libras tres perueniant post aliquot horas colentur, & purgantur. Tunc sume zacchari tabarzet, ac succi sumi terrae purati, Ana libras tres: Placidè coquantur, & paulatim istis colatura decoctionis admisce, sicq; bulliant ad formam syrapi. Ad finem Tamar Indos ac casiam, cum quadam coctionis parte transcolata, ut nihil tamen ex prioribus deccadat, immitte, serueantq; unica atq; altera ebullitione, sicut Mesuae cap. decoctionis edocet.

Syr. ex succo
fumarie sim-
plex.

Constructio
nis ordo.

Fumus terrae Officinis dicitur, Graecis capnos, capnon, & capnitis, Latinis fumarie appellatur, quae Dioscorides 4. cap. 95 pingit. Plinius 25. cap. 11. in duas species distinguit, florū discrimine, sicut Mesuae & foliorū quoq; nos tantum unam cognouimus, quae passim in aruis, segetibus, & hortis sine cura abunde erumpit: uulgariter nostris Dymenherffel, quasi columbarum Ceresfolium, alijs Exdrauch, duplici sepe florum facie, nunc subalbida, nunc purpurascens. Rectè Manardus supinum Serapionis errorem detexit, epistola 6. lib. 12. non ea, quae Dioscorides ac Galenus (quos citat) de fumarie, referentis, sed potius quae eisdem cap. de gngidio, hoc est, cheresfolio satiuo scribunt, quod etiam Plinius lib. 20. cap. 9. confirmat: nostris Germanis Kerffel & Kerbelltraut pronunciat. Quem ipsa historia oblectat fruatur suauissimis dapibus Ruellij, quas lib. 3. cap. 12. 4. proponit. Attamen Cheresfolium non esse Gngidium, Matthiolus asserit, quod in ipso ea amaroris & adstrictionis qualitates gustu haud manifeste apprehendantur, quas gngidio tribuit Galenus 6. simpl.

Fumus terrae
siue fumarie.

Serapionis
error.
Gngidij est
cheresfolium
satiuum.

Syrupus ex granatis acetosis Mesuae.

Paratur ut supra, id est, syrupus ex succo cucurbitae, ex libris quinque succi purati, & zacchari libris tribus.

Syr. ex granatis
acetosis
Mesuae.

Syrupus ex granatis dulcibus, eiusdem.

Fit ut supra, Et sunt qui immergunt in succo setam tinctam ex chermes, & est praestantior.

Syr. ex granatis
dulcibus, Me-
suae.

DE COMPOSITIONE
CRONENBURGIUS.

Oportet hos syrupos distinctim, non coniunctim facere: Etenim alias facultates ex dulcibus, alias ex acidis malis retinem. Sit autem succus omnino defecatus, uelut alibi docuimus. Paulus Aegneta lib. 7. cap. 15. accipit succi mali punice sextarios tres, mellis unum, coquit ad tertias: Actuarius malorum puniceorum dulcium, acidorum, & austerorum, singulorum libras duas, mellis libras sex, ac Dia Rhodii inscribit. Nicolaus Myrepsus sect. 39. triplum mellis aut zacchari succo miscet, coquendo ad tertias: & zulapio octauo, utrorumq; malorum succum equali mensura coniungit, coquitq; decem libras ad duas, postea tantundem zacchari adijcit. Serapion Tract. 7. cap. 23. ex succo granatorum Muzorum ad spissitudinem coquit. Et paulo inferius Syrupum sanans choleram citrinam &c. assignat, quem Aucenna loco proprio, ad sitim extinguendam, commendauit. In summa, Arabes omnes ex eodem poculo biberunt. Quidam Pharmacopœorum syrupum Mesues parant, sicut diximus in Syr. acetositis citri, & limonum, ac bene. Alij tantum ex malis granatis succum exprimunt, & in annum conseruant.

Punica arbor.

Dioscorides 5. cap. 23. Rhodien, succo expresso ex punice maturis, coquit ad tertias. Caterum punicea ramosa arbor est, mollemq; superiorem grandem gestat: præstantissima in Lycia uisitur: Aquarum ad eam est auida, ut eius copia, ex acida, dulcis euadat. Vide Theophrastum pleriq; locis, & Plinium quinq; genera, lib. 13. cap. 19. ac 23. cap. 6. nouem proferentem. Malorum conseruationem recensent Palladius in Martio, titulo 10. Varro lib. 1. cap. 59. Columella 5. cap. 9. atque ex recentioribus Ruellius lib. 1. capite 122. Vulgus Apothecariorum nequit quam sese torquet, dum multiplici labore, nihil in tuendis à marcore malis proficiat. Audiui olim ab Hispano, cui hac in re credere uerisimile haberi debet, se eiusmodi mala non omnino matura, sed integra, omnis corruptelæ expertia, in seruens lixiuii, ad corticis corrugationem demersisse, protinus eadem exempta sole diebus octo suspendisse, post in totum annum loco frigidiore, in incolumitate reseruasse. Nec minor ferme labor est in succis seruandis, quonia omnino quidem promptè aut acescunt, aut exarescunt, aut natura tenaces & limosi in laminas abeunt, aut demum corrumpuntur, si absq; melle reponantur, præter oleum, uinum, ac mel, quæ in longum sanè temporis spacium perdurant. Idcirco quidam illorum cum melle, ad strigmentitiam compagem quæuntur, ac reponuntur: quidam ad moderatam spissitudinem æstiuo sole, aut lem o igne, siccantur, & temporis diuturnitate arefcunt, usque adeo interdum, ut comeri queant, more cytinorum, & balaustiorum: tales sunt succus hypocisthidis, uæ acerba, glycyrrhizæ, eupatorij, ebuli, absinthij, fumarie, cucumeris asinini, & similia: Alij prorsus humidi fluxilesq; reponuntur, cuius generis est hic ipse puniceorum succus, similiter Aramiarum, rosarum, limonum, atq; eiusdem gregis plures, qui illesi, ac sine mucore conseruari difficillimè possunt. Proinde ab initio illis coctione quapiam & residentia opus est, ante repositionem, aut saltem perdurantis succi mitione, itaq; usus & experientia inuenit, ut ebullitione feruescentem & conuinuò expressum, per stamen, succum purum soli æstiuo, ad dies saltem quindecim, exponamus: In hoc labore cauendum, ne puluis aut sordes sese cõmisceant: deinde in mundum & plenum uas uitreum, loco frigidiore recondimus, mox addito in superficie melle pauco, aut potius oleo, osculum uas curiosissimè obturamus. Quæ super crescit tempore crusta, integra relinquenda, si succus integer seruandus erit. Atq; iste habetur uniuersalis simul, & usualis succorum seruandorum conseruati. Porro tria puniceorum genera (quorum meminit Dioscorides lib. 1. cap. 127.) etiam ad nos conuehantur, uidelicet aulcia, acida, uinosa, ex quibus separatim succu in necessitatem elicere oportet.

Malorum granatorum conseruatio.

Quomodo succos ad conseruationem tractare oportet.

Gal. 6. de cõpof. medi. per locos.

Syrupus ex granis Myrti Mesuæ.

Eius modus est sicut Syrupus de Agresta.

CRONENBURGIUS.

Syr. ex granis myrti Mesuæ

Syrupus ex Agresta Mesuæ, constat ex libris duodecim succi, & libris quinq; zacchari. Similis quædam compositio, expresso folijs succo, aspersoq; uino ueteri, aut aqua celesti, uel ex maturis myrti bacis tusis atq; expressis, à Dioscoride lib. 1. cap. 128. refertur. Paulus Aegneta ut Rhodien conficit, libro 7. cap. 15. Actuarius uelut Rhodien: Nicolaus Alexandrinus eiusdem omnino generis parat, porticatum uocans, cap. 893. Parant insuper aliter atq; aliter rei rusticæ scriptores, uini myrteti titulo, ut uideri est apud Dioscoridem lib. 5. cap. 25. Catonem cap. 125. Palladium in Ianuario suo titulo 19. In Februuario titulo 27. & 31. Plinium lib. 14. cap. 16. Columellam lib. 12. cap. 18. Serapion Arabs Tract. 7. cap. 23. simplices syrupos tres ostendit: duos ex eodem Auicenna lib. 5. summa 1. tract. 6. Præpositus compositum unum refert ex Myrepsio deprauatū, Drosato 11. Rursus zulapio 13. nimia quantitas zaccharis nimirum libras octo adijciuntur, quatuor succi myrtorū, et aquæ rosacæ libris duabus: nam ex eiusmodi mitione, promptius crassum medicamentū concreseret, quam fluidus syrupus coqueretur. Simplicè uero ostendit, ueluti Mesue sect. 42. num. 31. Montagnana, Rubrica de syrups, ab prædictis differt. Aliū adhuc lego apud Bertracium, cap. de Fluxu uentris omnium modorum: Aliū apud Guilhelmū Varignanam, cap. de

A cap. de dysenteria: Atq; aliū insuper apud Placemimū de Medicinis, cap. 13. In summa, leguntur hoc nomine septē simplices, & multō plures cōpositi. Malim tamen copiā relinquere, & unum illū Mesues ritē paratū asseruare, modō succum myrti habere queamus. Sed nunc quando id cōmodē fieri nō possit, parandus erit nostris Syrupus cōpositus, incerto autore, attamen efficax & pręstans.

Syrupus Myrtinus Cōpositus.

Rec. Myrtillorū drachmas uiginti. beris, ana drach. quīdecim.
 Rosarū rubrarū, santalorū rub. & alborum, sumach, balauftiarum, ber Mespilorum drach. quinquaginta.
 Aquę fontium libras octo.
 Bulliant omnia ad consumptionem medietatis, postea colentur, & colaturę adde
 Vini granatorum, succi cydoniorū, Zucchari clarificati, libras tres.
 Ana uncias sex. Coquantur ad formam syrupi.

Syr. myrtinus cōpositus.

Additio.

Myrtum quidam in albam & nigram, alij in urbanam ac syluestrem partiuntur: posterioris meminit Virgilius, dum ait: Et densis hastilibus horrida myrtus. Hanc suprā exposuimus. Aegyptus medicaminū serax, teste Homero 4. Odyss. odoratissimā profert, uelut Theophrastus autor est, lib. 6. cap. 7. Rursus de Causis Plant. 6. cap. 27. Hodie etiam Italia, Gallia, & meridionalis plaga, fragrantissimam edit, si annus squalidus accesserit: celerrimē enim frigore læditur, quia ramulis est teneris tenuibusq; unde consequitur Germaniam ne unam quidem myrtum producere, tantū abest ut in paludibus assurgens frutex inodorus, uulgō Gagel appellatus, pro myrto haberi debeat, quo tamen confidenter & solo quidam Pharmacopola utuntur. At peritiores, quiq; doceri admittunt, ueriq; studio tenentur, quales in Repub. nostra præcipui sunt, Dominicus in Iride, Ambrosius in intersigno Cęsarıs, Theodoricus Nouesianus in Aethiopię hunc Doctorū Medicorū opera, cum in hac herba, tum plerisq; alijs errores castigauerunt, & genuinā quoque myrtum aliunde inuictam usurpant. Eius historiam scribit Dioscorides lib. 1. cap. 128. Plinius lib. 23. cap. ult. Amplius 15. cap. 29. Columella, Cato, atq; alij. Annotina est, & in fruticem transit, nisi sepius purgetur: ordine quodam folia digeruntur, fructū edit, cui flos insidet. Recentiores seminā sine bacculas huius, Myrtillos appellant. Parua myrtus, Galeno ac Paulo

Myrtus duplex.

Myrtum non habet Germania.

Myrti semina myrtilli dicuntur.

B Myrtides, id est, myrti soboles. Nigra myrtus semper albę prælata fuit.

Syrupus ex hyssopo Mesuę.

Rec. Hyssopi mediocriter sicca, Raiuibę, sebesten, ana numero xxx.
 dicum Apii, fœniculi, petroselinı, Passularum magnarum nucleatarū drach. duodecim.
 glycyrrhizę, ana drach. decem.
 Hordei mundi unciam mediam. Ficuum siccarum, dactylorum pinguium, ana numero decem.
 Seminum maluę, cydonidorum, Tragaganti, Ana drachmas tres. Alborum penidiorum libras duas.
 Capillorum Veneris, drach. sex. Fiat Syrupus.

Syr. ex hyssopo Mesuę.

CRONENBURGIUS.

Idem dissimiles quatuor ponit cap. de Tussicatharrali frigida, sed quem assignauimus communiter paratur. Nicolaus Myrepsus complures scribit sect. octaua de Drosatis, titulo ad Tussientes, sed omnes uariant. Quod uerō Mesue hic aquę mensuram omisit, factum esse puto, aut quod alibi eam expresserit, aut quod ueluti etate sua omnibus cognitam reliquerit. Si quis autem pro hac dosi, libras octo apponat, non errabit: Et meminisse etiam oportet, ut primō iniiciantur, quę maiorem ferunt cocturam, deinde quę minorem, denique quę minimam: præterea semina maluę, cydoniorum, similiter trachabantam, in panno ligentur, & iuxta artem coquantur ad tres libras, postea exprimantur rursus calfacta, quoniam crassa & lenta bene calidē colanda sunt colo raro, ac detricto, ut facilius transeant: postea cum libris duabus penidiorum alborum, id est, ex albisimo & purissimo zaccharo factorum, fiat Syrupus. Tancū in hac compositione radices petroselinı inseruimus, incuria typographorum quorundam omissas.

De omnibus simplicibus syrupum hunc ingredientibus dictum est prius, præterquam hyssopo & malua: unde locus postulat de ijs consequenter differamus. Hyssopi duplex genus Dioscoridi scribitur tertio, cap. uigesimo sexto, monacum, & hortense, similiter Mesuę. Plinius cum Hippocrate, ac Dioscoride, Cilicio è Tauro monte primas tribuit, de in Pamphylia, & smyrnæo 25. cap. nono. Actuario Zupha dicitur. Nostris hominibus hortense, utpote culinis aptum, cognoscitur. Hieronymus Tragus hoc uulgare Dioscoridis origanum, & contra hoc illius hyssopum esse adstruit. Legendum est cum flore aut semine prægnans; medioerem admittit coctionem, & trituram, uelut Thymus. Vulgariter Ispen.

Hyssopus.

DE COMPOSITIONE

Malua historia.

Malua] Et hæc duplex est, hortensis ac sylvestris. Plinius lib. 20. cap. 21. Malopen uocat, quã Columella Molochen, more ueterum Græcorum, dixit, in satiuis ampliora folia profereuim: Alteram Malachen, à mollitie aut emollienda aluo, aut propter naturalem lentorem suum, ut Paulus asserit, unde à Martiale Mollis uocatur. Dioscorides lib. 2. cap. 110. simpliciter in satiuam & syluestre distribuit:

Althæa siue hibiscus est malua agris.

Rursus lib. 3. cap. 139. seorsum agrestem produxit, quam Althæam & Hibiscum alij appellant, de qua alibi egimus. Theophrastus uerissime lib. 1. cap. 5. Planearum, satiuam maluam, a siduo quodam cultu, senis aut septenis mensibus, longitudine, crassitudineq; instar hastæ, grandescere posse, & commode in usum baculi uenire testatur: quod Euritius Cordus, & Brasauolus, & Matthiolus, oculata fide, comprobant. Nos Gruningæ in conuentu religosarum uirginum, quibus multis annis præfuit, eximia pietate, nec minori doctrina Dn. Ioannes Halensis, satiuas maluas, quæ supra duodecim pedes meos se attol-

Dn. Ioannes Halensis.

lerem sepiissime, mediocri insuper crassitie uidimus, quarum uaria florum discrimina, uix ipsis rosis uenustate cedentia, apud nos uisuntur: nam & purpureos, uermiculatos, candidos, rubros, nunc simpliciter, nunc multiplici foliorum ordine habemus: in quibus uigor longè diutius quàm rosis permanet, uulgariter Ehrenrosen / Herbst uel Winterrosen dicitur. Malua uero simpliciter Pappel. Ex syl-

Alcea est, quã malua Theophrasti quidã uocant.

uestribus est quoque Alcea Dioscoridis libro tertio, cap. 140. quibusdam perperam Malua Theophrasti existimata.

Syr. Iuiubini.

Syrupus Iuiubini Mesuæ.

Rec. Iuiubarum libras decem (aliter numero sexaginta.)
 Violarum, seminis maluæ, ana uncias quinque (drach. quinque.)
 Copillorum Veneris, unci. unam.
 Seminum cydoniorum, papauerum, melonum, lactuæ, Tracachantæ, ana drachmas tres.
 Glycyrrhizæ, hordei mundi, ana drachmas octo.

Coque in libris quatuor aquæ fontium, & cum libris duabus zacchari. Fiat syrupus.

CRONENBURGIUS.

Iste syrupus simplici collatus iure dicitur Compositus, titulo Iulebi Iuiubini, ab eodem Mesuæ descripti, in hæc uerba:

Iuleb Iuiubini Mesuæ.

Accipe Iuiubarum magnarum & pinguium numero centum.

Decoque in libris quatuor aquæ, usque dum remaneant libræ duæ, & cum libra una zacchari. Fiat syrupus.

Additio.

Hoc loco aduertendum, in simplici syrupo, centum Iuibas quatuor libris aquæ coqui: In composito, præter alia ingredientia, decem libr. quæ sanè quantitas tantum abest, ut in libris quatuor aquæ coqui possit, ut eclegma potius fiet, quàm pro syrupo faciendo colatura redundet: atq; ideo sufficari licet mendosum esse codicem, quoniam omnino quotidiane opere repugnat. Pono itaque locolibrarum decem, Iuibarum numero sexaginta: & ita habet antiquus codex. Est insuper alius error prioris neuitquam leuor, ubi scriptum est, Violarum, seminis maluæ, ana uncias quinque. Hic tantum drachmas quinque dicendum erat. Ceterum glutinosa illa semina cum tracachanto in nodulo colligata, post mediam cocturam apponantur: & una tantum libra zacchari accipiatur, quemadmodum in simplici syrupo docuit, ubi nihil inest ad conciliandam spissitudinem, sic autem multa.

Duo loci re- statuti.

Ingredientia superius exposuimus, hoc loco unum adijciendum, cuius usq; meminisse oportet, quod est, quoties Iuibæ, sebesten, pruna, Tamar Indi per pondera æstimantur, tunc semina siue nuclei auferrantur: quando uero per numerum, tunc unã cum seminibus recipiantur.

Canon de nucleis è fructibus eximendis.

Syr. ex liquiritia Mesuæ.

Syrupus ex liquiritia Mesuæ.

Rec. Radicum glycyrrhizæ, unci. ij.
 Copillorum Veneris, unci. unam.
 Hyssopi siccæ, unci. mediam,
 Macerentur uiginti quatuor horis, aquæ libris quatuor, deinde coquantur ad mediam partem: Expressioni colatæ adde Mellis expumati, zacchari, penidiorum, ana uncias octo.
 Aquæ rosarum, unci. vj. Fiat syrupus.

CRONENBURGIUS.

Latini è glycyrrhiza, barbaris ex liquiritia uocatur. Serapion fermè eundè explicat Tract. 7. c. 6. cuius initium habet: Syrupus alius, qui confert pectori, & mundificat canali pulmonis, & c. sed superior

A Perior Mesuet ubique recipitur, in quo hyssopus mediocriter reponi debet sicca, & aqua rosata ad finem infundi, & coctione consumi.

Syrupus ex mentha Mesue.

Syr. e. omētia Mesua.

Rec. Succī cytoniorum muzorum & dulcium, succi granatorum acetosorum, dulcium, & muzorū clarificatorum, Ana libram unam & mediam.

Mentha sicca, libram unam & mediam.

Foliorum rosarum uncias duas, deinde de lento igne ad medium coquantur: post colaturam adde mellis uel zacchari libras duas, & fiat syrupus: aromatizetur cum gallia.

Macera in eis ad uiginti quatuor horas.

CRONENBURGIUS.

Ante hunc simplicem alium tradit, qui exoleuit, utpote uiribus inefficacior. Aliter à Serapione tract. 7. cap. 23. docetur, titulo Rob granatorum, Ab Auicenna lib. quinto Tract. 6. nomine Syrupi de Mentha, & Hali Abbate 10. Practica, Syrupi Romanorum, &c. unum in primis examinandum uenit, cum sint librae septem cum dimidia succorum, ac mentha sesquilibra, maior est quantitas, quam ut ab illis succis humectari, atq; ad medium ebulliri queat, consequitur ergo alterum, aut succos augendos, aut Mentham minuendam esse: non enim tam magna quantitas menthae succis tam paucis conuenit. Ideo sua serim mentha sicca uncias duodecim, & drachmas duas rosarum siccarum accipiendas. Hanc autem formam ex eiusdem Mesue Syrupio acetoso de succis herbarum, de Calamento, de thymo, & similibus, conijcio: Tandem coquo cum zaccharo. Nec audiendi sunt, qui ex libra una, & media menthae sicca, & rosarum uncias duabus & media, in sufficienti quantitate aque fluuiialis absq; succo parant, quando hac ratione prorsus prestancia sua priuatur: nec magnopere laboro, si quis Galliam negligat: eosq; nimis in rebus minutis curiosos uerè dixero, qui sumendam urgeant, quando omnis omnium Syruporum conditura, siue ut barbari loquuntur, Aromatisatio, non ob aliud fiat, quam ut cum dulcedine quandam odoris gratiam edant: atq; ideo Symeon magister (cuius alibi uerbosius meminimus) in Syropo Dia Cydoniu in spem iubet piperis, zingiberis, cinnamomi paululum, ut suauis & aromaticus reddatur. At qui uix uideo, quid huic Syrupio uicundi ex Gallie admistione accedere possit, cum plerorumque palata, ex hac magis offendantur, quam delectentur. Proinde nos eam hoc loco submouendam decernimus. Sapor Muzus est medius inter dulcem & acidum, quasi quispiam dicat dulcedinem.

Error quorundam improbat.

B Est autem Mentha redolens herba, Hedyosmos Galeno 6. Simpl. cap. primo, uocata. Græcis primū Mintha, deinde propter odoris suauitatem, Mentha nomen accepit, autore Plinio lib. 20. cap. 19. Historiam eius ostendit Dioscorides 3. cap. 33. qui tametsi duum generum meminerit, plura tamen usu quotidiano reperiuntur. Vtrunq; illud uulgò cognitum, primum nostris Mentha hortensis rubra siue crispā, Germanis Krauß Münz, ac rote Münz: Hanc Theophrastum, nomine Iatiui Sisymbrij 6. Plantarum, cap. 7. & lib. 5. cap. 8. de causis, intellexisse opinor: Alterum genus syluestre, Latinis atq; Officinis Menthastrum, & Mentha alba. Efficaciora sunt siccata.

Sapor Muzus. Mentha.

Syrupus ex Papauere Mesue.

Rec. Capita papaueris albi, & nigri cum seminibus, ana drachmas lx. Coquantur in libris quatuor aquæ pluuiialis, donec perueniant ad li-

bram unam, & mediam. Colaturæ adde zacchari albi, & penidiarum ana^a drachmas quatuor. Fiat syrupus.

Syr. ex papauere Mesues.

uncias iij.

Alius eiusdem.

Rec. Papaueris albi & rubri, id est, erratici, ana drach. quinquaginta. Capillorum Veneris, drach. xv. Glycyrrhizæ drachmas quinque.

Iuiubas triginta. Sem. lactucæ, drach. quadraginta. Seminum Maluæ, Cydoniorum, ana drachmas sex.

Alius,

Coquantur in libris quatuor aquæ ad duas: deinde cum zacchari & penidiarum ana^a drachmis *unc. octo. octo. Fiat syrupus.

CRONENBURGIUS.

Antequam telam hanc longam & molestam ordiar, primò monendū, priorem syrupum rectè appellari simplicem, ac alterū compositū. Præterea in fine utriusque pro drachmis iij. & denuò octo, uncias quatuor, ac octo (sicut in margine assignauimus) legendum esse. Dioscorides, quem ob antiquitatē lu- benter primo loco citamus, ex papauerum capitibus coctis, ad dimidias, melle adiecto, eclegma parat

Locū redimus grati, lib. 4.

lib. quarto, cap. 55. Philosophi promiscue huiusmodi confectiones in usum uertebant, quod euidenter Galenus lib. septimo, cap. secundo per Locos assignat, ubi post Andromachi, Critonis, Heræ, Democræ, et Sorani compositiones, experimento à singulis sumpto, nullam inuenit præstantiorem, quam quæ ad unum sextarium simplicis aquæ, decem papauerum capita neque ualde mollia, neque humida media eri magnitudine reciperet, coquendo donec capita flaccida fuerint facta, nimirum ut succum eorum exprimas: tunc mellis mediam mensuram isti succo admiscendo, coques simul ad mellis crassitiam.

Dia Codyn simplex,

Hanc compositionem nonnulli Dia Codyn simplex dici conuendunt, et ea non sine ratione, in principio fluxionum è capite siue cerebro utuntur. Aëtius ex Galeno scribens hæc uerba 5. cap. 135. Subiicit: Si tamen distillatio tenuior infestauerit, satius est mellis loco, Passum Cretense aut sapam admiscere: Ad quem usum glycyrrhizæ quoque radicem, aut ea deficiente, succum cum papauere nonnunquam decoquendum exhibeo. Cui consentiunt Alexander Trallianus lib. quinto, cap. quarto. Paulus lib. septimo, cap. undecimo, et Actuarius circa finem de Antidotis. Addit Nicolaus Alexandrinus cap. 198. rosas, crocum, ac aciam, uelut in postrema sicut Paulus supra indicato loco. Serapion quinque Dia Codyn descriptiones enumerans, in prima cum Galeno ita consentit, ut nulli alteri magis: quem etiam adumbrat Auicenna lib. quinto, summa 1. Tract. 6. Atque Ioannes Mesue præter duos præscriptos, adhuc tres de papauere Syrupos perhibet cap. de Medicinis frigidis, ad tussim catharralem. Amplius in

Confectio de lacur.

Antidotario suo Confectionem de lacur, id est, Dia Codyn simplex, et Compositum. Myrpsus Nicolaus Antidoto 106. in tenui fluxione, uehementiorem magisque adstringentem assignat, cui Præpositus et Arnaldus de Villa noua in Antidotarijs suis cõsonant, quamuis perperam in isto myrobalani pro myrtillis legantur. Plinius lib. 29. cap. 19. ex alijs collegit. Plures sunt compositiones ex capitibus papaueris apud Aëtium 8. cap. 52. Ego ex omnibus istis maxime probo simplicem Galeni, ex decem papauerum capitibus, et sextario aquæ fontanæ, aut pluuiæ recentis, omnis alienæ mixturæ expertis, cum dimidio zacchari, ad somni prouocationem. Deinde compositum Mesue, in quo parando, etiam Galeni doctrina in papaueribus obseruanda erit, ubi ego semina utriusque papaueris, et postrema tria quæ nuccosa sunt, panno lineoraro comprehenderem, ut facultas syrupo imprimeretur, et minus esset glutinosus: cum quibus initio coquerem lumbas, paulò post glycyrrhizam, ultimo capillum Veneris, in libris quatuor aquæ, donec ad duas deuenirent, aut circiter: quando uerò intepuerint, colarem, adderemque zacchari, et penidiarum, ana uncias octo, ac syrupum formarem. In tenui fluxione, utce mellis, zaccharum sumerem, cuius usus Galeno incognitus fuit.

Modus faciendi compositum syrupi.

Papauer rubrum non est anemone, sed Rhæas, siue erraticum papauer.

Vnum restat dicendum de Papauere rubro, quod Anemonem quidam arbitrantes, Mesuen hoc loco reprehendunt, herbam acrem pro refrigerante apponentem. Sed ipsi uerius reprehendendi, quum non intelligant diuersas esse herbas, quia folia anemones coriandro (Dioscoride autore lib. 2. cap. 169) similia sunt, tenuioribus prope terram diuisuris, flore nunc purpureo, nunc candidante, nunc phoeniceo: succum quoque nullum fundentia. Papaueri autem rubro, ericæ siue intubi erratici folia sunt, longiora tamen et asperiora: Estque hoc sine dubio papauer erraticum, aut Rhæas, apud Dioscoridem cap. 54. lib. 4. et Theophrastum 9. Plantarum, cap. 13. et Plinium 20. cap. 19. In aruis cum hordeo, Vere passim rubente ac deciduo protinus flore, maiori copia quam colom uelint prouenit, redditque succum laeteum, uulgo Bornrosen et Klappertosen, estque omnium horum multiplex differentia, quam

Papaueris rubri multiplex differentia.

optime explicuit Tragus cap. 38. et 40. lib. 1. Atque huius capita isti loco adijcere debemus, non alterius illius Anemones, ut quidam falso interpretantur: Aut cui conuenientius uidebitur, capita nigri papaueris cum semine apponere, neque is præter rationem fecerit, sed syrupum potentius frigidum reddiderit. Admonendum hic uenit, uagam ac promiscuam olim anemones, et papaueris erratici, appellationem fuisse, sicut euidentibus pariter, atque efficacibus scriptorum rationibus, Marcellus Virgilius super Dioscoridis capitibus, longa dictione probat: mox quibus indicijs posterior etas utramque intersingulare didicerit, ostendit. Hermolaus cap. Coroll. 676. uelut medium inter satina ac syluestria papaueræ, erraticum constitui censet, et Rhæadis cognomento, non hoc tantum, sed alia duo syluestria uenire

Ruellius multa ex Hermolao transcripsit.

asseruit: cuius orationem Ruellius 3. cap. 105. transcribere uoluit, quemadmodum locis infinitis factum esse ob rarissimam illius, in literis, in philosophia, in rerum cognitione, ac in disciplinis omnibus, doctrinam existimo.

Syrupus è pomis simplex Mesue.

Syr. ex pomis simplex Mesue,

Rec. Succum pomorum dulcium, & acetosorum, ana libras quinque. paulò diutius, aut breuius: Solet uerò sexta pars perire, deinde reclinando uas colentur: mox cum tribus libris zacchari fiat syrupus. **Succi ad dimidias cocti, quiescendo subsidere sinuntur ad biduum, aut** Sunt qui submergunt huic succo setam tinctam in chesnes, ante succi depurationem, donec rubeat, ac recipiat uirtutem tincturæ, et excellentior est.

CRONENBURGIVS.

Idem in processu Syruporū, tres ex pomis acetosis componit, hodie Officinis vobis inuisuales. Paulus Aegina lib. 7. cap. 15. ex dulcibus malis utpote odoris, hydromel format. Serapion cap. proprio ex malis acetosis montanis, Auicenna ex succo malorum mazorū fieri dixerunt. Nicolaus Myrepsus Zulapijs 6. 7. 9. Mesuen est sequutus: similiter etiam Montagnana in Aneidotario suo. Credo equidem, nec uana fides, confusos admodū hic esse seplasiarios, dum pro se quisq; audacter pondera, mensuras, ac res ipsas conturbat. Dixi saepe, neq; unquam dici satis potest, quando ipsi ab malignis & cecis erroribus non desistunt, mirum mihi uideri, in tales publicae utilitatis errores non animaduerti: (de transgressoribus loquor) magis mirum, non exquisitori industria, à quibusdam recentioribus Medicis corrigi: maxime mirum, homines adhuc superesse, qui talibus Accessijs etiam uitam suam credere uolunt. Certè ut forsitan facilis sit in pomis (quae ut multiplicis pro sapore sunt generis, ita quoq; multiplicis naturae) dicendus lapsus, sic tamen prorsus negligi nō debet. Nam quicumq; promi in leuia uitiā labuntur, hanc tunc minus grauiā estinant, quanto illa magis cōtemnunt: quod magna mehercle autoritate (ut est uir eximia doctrina, ac probatissima uita) Dn. Hermannus Xyloinus reuerendus Abbas Vuerdenus dicit, & repetere mihi cōsuevit. Hic, quando quidem in huius uiri mentionē incidim, si mihi citra omere, & repetere mihi cōsuevit. Hic, quando quidem in huius uiri mentionē incidim, si mihi citra omnem blandiēdi siue applaudendi suspitionē (quo tamen uitio, aut uerius ueneno, dici uix possit, quanto perē quorundā ingenua capiatur) id quod res est, simpliciter fateri liceat: absq; dubio ac pudore palām cōfiteor, eum uirū propter singularem animi integritatē, utriusq; literaturae haud uulgarē cognitionē, rerū gerendarū prudentiam, ingenij perspicuitatem, & quod rarū in tali hominū genere esse solet, propter Christianā modestiam, insignem pietatem, & scripturae diuinā peritiā, ad honorificam insulam, ac principem dignitatem euectum esse, in qua ultra annos sedecim, probis omnibus, maxime autē discipularum studiosis, sese amantissimū & beneuolentissimū exhibuit. Haud etenim facile dixerim, quanto fauore, quanta humanitate, quanta liberalitate, quā demq; paterno affectu eos prosequatur, qui eum doctrina uirtutem coniunxerim. Vnde fit ut Collegium habeat prā alijs longē celeberrimum, ac piensimum. Neq; enim quoscunq; religionis uestem ambiētes, aut potius dolum mēciētes (ut nunc pleriq; assueuerē) in gregem suum suscipit, sed eos qui pudore, pietate, morum candore, literarum studio, magnae eruditionis spe commendantur, ac certa mentis fiducia, uerum religionis cultum, uerūq; in Deum fidem profitentur. Atq; haec non ex aliorum hominum lingua, aut scriptura, sed familiari conuictu, multaq; locutione seria testificor: ac proinde huic loco ista inserere placuit, ut docti, & pij omnes, eiusmodi dotibus praeditum uirum colant, ac reuerentur. Nunq; ad Pharmacopaeos redeo, quos usq; hortor, ut optina sequentes, semper res ueras & genuinas accipiant, ac ritē compositionibus admisceant, ubi Medici quoq; edulē instare debent, omne ins deligendorum simplicium, quibus proximi uitae tuetur, conseruaturq; sibi uendicantes: non autem imperitis quibusdam pharmacopolis relinquentes. Nam hac ratione tandem homines medicinam deligere & suspicere discent. Quod uerō ad pomorum differentiam hoc loco attinet, uelim parare uolentes, Medicorū sententias explorare, ut ipsam satisfiat, & ex dulcibus & acidis coniunctim aut separatim, in necessitatem reponere. Hic omnino Galeni doctrinam lib. 2. Alimentorum legendam censeo. Ego pro dulcibus pomis, intelligo nostratibus Emmer appelen uocatis: ac pro acidis Posi appelen. Est insuper aliud ē pomis compositus apud Mesuen, cap. de Mania, ac Melancholia sanguinea, qui in roborando corde ab atrā bile affecto, efficacissimus est. Verba eius habent:

In cōpositio-
nū corrupto-
res, 1

Domnus Her-
mannus Xy-
lonius Abbas
Vuerdenus.

Medicorū ac
Pharmacopo-
larum officii

Syrupus Saporis ē pomis compositus Mesuae.

Rec. Succī buglossae domesticae, &
syluestris, ana libras duas,
Succī pomorum dulcium redolentiū
libras tres,
Folliculorum fennae, unc. quatuor,
Crocī drachmas duas,
Zacchari tabarzet, libras tres.
Fit autem sic: Sennae contritae proff-
ciantur in succis clarificatis, per

diem & noctem, deinde bulliant
bullitione una aut duabus, mox co-
lentur ac confricando exprintan-
tur, & cum zaccharo ad formam sy-
rupi percoquatur. Crocus in pan-
no ligatus, in eius coctura circa fi-
nem imponatur, & digitis subinde
confricetur.

Syr. Saporis
ex pomis cō-
pos. Mesuae.

Additio.

Perfarum rex Sapor fuit, in regione Parthorum, cuius Crinitus lib. 15. cap. quarto, meminit, forte in
huius necessitatem hic Syrupus repertus est. Alius insuper legitur apud Mesuen in Cephalalgia
Melancholica.

Syrupus

Syr. ex praf-
fio Mefue.

Syrupus e praf-
fio Mefue.

Rec. Prarfij uncias duas.	Ana drach. tres.
Hylfopi, Capillorum Veneris, Ana drach. sex.	Seminum lini, cydoniorum, ana drachmas duas.
Glycyrrhizæ unciam unam.	Passul. enucleatarum, unc. quinque.
Calaminthæ, anifi, Radicum apij, fœniculi, ana drach. quinq.	Ficus lccas pingues, quindecim.
Seminum maluzæ, fœnugræci, Iridis,	Penidiarum, mellis expumati, ana libras duas.

CRONENBURGIUS.

Idem cap. de Asthmate, binos alios. et cap. de Tufi humida, unum manifestavit. Hic reuocandum in memoriam, quod sæpè monuimus: nimirum ut initio radices iniiciantur in libr. decem aquæ purissime: mox semina, præterquam oleosa: deinde simplicia siccata: postremò passule, ficus, et capillus Veneris coquantur ad consumptionem medietatis: post horas quatuor aut quinq; exprimantur, et clarificentur. Admisce penidiarum, mellis optimi expumati, Ana libras duas, reducturq; ad spissitudinem Syrupi. De ingredientibus diximus alias.

Syr. ex infusa
sine rosarum
Mefue.

Syrupus ex infusione Rosarum Mefue.

Rec. Foliorum rosarum recentium libras sex,	tium mittatur, stringendo similiter
Ponantur in uase uitreato terreo angustiori orificij, & affunde aquæ calidæ libras quindecim, sine coctura, mox occlude orificiũ uasis per horas octo: Tunc exprimantur, & in eodem uase & aqua calfacta, iterũ tantundem foliorum rosarũ recen-	osculũ uasis totidem horis, post coletur. Si cõseruare uolueris, reconde in uitreato uase stricti orificij, desuper olei paululum affunde, ac constringe os eiusdem, atque soliquadraginta diebus exponere: Et dicitur istud Muccharus rosarum.

CRONENBURGIUS.

Iuleb rosati
Mefue.
Iuleb alteri
rosatum.

Hunc Syrupum diuersimodè componunt pharmacopole: alij isto modo, alij eo quem paulò antè docet Mefue, ex aquæ infusionis rosarum libris quinq; zacchari libris quatuor: Quidam ex aquæ rosarum libris tribus, et zacchari libris duabus: huic fermè concordat Serapion Tract. 7. cap. 23. et Auienna lib. 5. summa 1. Tract. 6. Quidam autem ex uulgo erronei præpositum imitantes, nullam seruane neq; rosarum, neq; aquæ quantitatem: Rursum quidam ex succo rosarum, aliqui ex rosis siccis: atque ita (ut semel dicam) ista Battologia, pleriq; et nomen et rem obscurant. Ut autem de singulis dicamus, necessarium est paulò altius compositionem eius repetere. Si unquam de simili structura loquuti sunt antiqui, id fecit Paulus lib. 7. cap. 15. Myrepsus sect. 39. numero 6. Actuarius de liquoribus medicatis. et Aëtius lib. 5. ca. 138. sed uehementior est Pauli compositio, ut qui duplo aquæ rosas persundat, Aëtius uerò magis quadruplo, ad istum modum:

An antiqui
hanc compositi-
onem cogno-
rant.

Hydro Rosatum Aëtij.

Hydro rosatum
Aëtij.

Rosarum recentium exunguatarum, per diem integrum, in umbra refrigeratarum (quò extraneus humor saltem ab eis desiccet) libra una, mellis sextarius unus, aquæ pluuiialis sextarii tres, ut sextarii nouem ad tres feruescendo perueniant. In hac feruescentè adhuc aquam ab igne	remotam, protinus rosas languetas conijcito, atq; in uase exquisitissimè obturato seruabis: postridie aquæ excolatæ, & expressis ab ictisq; rosis, mel admiscebis, totumq; in fictile uitreatum excipies, & aliquot diebus insolabis.
---	---

Sic ille.

Officina
nostra raro in
compositionibus
parandis
conueniunt.

Conficiebant autem isti cum melle, quoniam zaccharum nostrum (ut latius in oxyzacchara dicemus) ignorabant. Nicolaus Alexandrinus cap. 888. et Myrepsus Drosato 32. ac 34. cum zaccharo, quadam tamen dissimilitudine coquunt. Atqui hoc euo Officina nostra Arabum, quàm Græcos sequimur, et confectiombus, ubi uix duæ in una ciuitate conueniunt, non dico magno paucorum agrorum incommodo, sed maximo multorum exitio. Nimirum hac illarum dissidentia pariter et ignauia, peritissima pars populi. Nos igitur scelus hoc tollere conantes, tum alibi, tum hic suademus pharmacopoeis, ut sim-

ut simplicis huius syrupi nomine tantum Mesues compositio, duabus uidelicet rosarum recentium infusionibus, recipiatur, nam pluribus purgatorius fit, sicut mox dicemus. Coquendi ars ab eodem ostenditur in Iulebo, dum pro libris quinque infusionis, quatuor zacchari reponit. Iam si frequens fiat rosarum mutatio, clementer et innoxie purgat, idque moderate si quinque: absolute si nouies. Bonomienses Medici Muccharum rosatum uocant, quasi dilutum ex rosis, parantque sequenti artificio:

Simplex Infusio Mesue.

Muccharum Rosatum.

Muccharum rosatum.

In mense Maio, rorem uernalem matutinum spongijs aut linteis excipiunt, exprimuntque, quem coquendo ouorum albuminibus expurgant: eius libris sex calidis absque decoctione, rosarum recentium rubrarum (quas incarnatas, utpote ex albo etiam rufescentes quidam appellat) ac omnino completarum tres perfundunt, & horis aliquot macerant,

quoniam coctionem nullam (ut diximus) tolerat, postea madefactas fortissimè premunt: Rursus aliarum rosarum tantundem infundunt, humectant, diluunt, exprimunt ad uices nouem, aut interdum plures: Tandem cum media parte zacchari, ad syrupi crassitiem lento Vulcanico coquunt.

Nicolaus Myrepsus principio zupiorum rosarum libram unam et mediam, in aquam coniungendo, ad diem fermentat, deinde rosis abiectis alias iniicit, mutando ad dies sex: post zacchari æquale pondus misceat, et conficit. Hanc deiciens et alui facultatem tametsi Galeno, et ex eodem Paulo, haudquaquam incognitam fuisse, iure quis adstruere possit, cum uterque rosam ex aquea substantia calida, mista duabus alijs qualitibus, adstringendi uoluerit, et amaræ, compositam scribat 3. Simpl. cap. 14. et quarto, cap. 22. Amplius lib. 5. atque lib. 7. cap. 3. si quidem ex amaritudine deiectionis facultas prouenit, sicut idem 4. Simplic. edocuit: Amaritudo autem in recentibus rosis adstrictionem superat, in siccis uero non: Attamen hanc differentiam priores Græci tam exquisitè non animaduertunt, quam posteriores: atque ideo eius uim obscure indicant. Recentior nostra etas magis edocta, succum rosarum punicearum aut rubrarum ad bilem trahendam, et sanguinem biliosum purgandum, sine omni noxa, usurpare coepit. De rosis Damascenis, utpote officinis nostris incognitis, nihil scribo. Rhazi folia decem

Alii modi.

rosarum recentia, aluum cuidam decies, mirabile dictu, soluerunt. Myrepsus 35. Drosato, ex media dose zacchari, ad integram succi rosarum omnino completarum: quibusdam ex uriusque equalibus partibus pariter clarificatis omni candido syrupus paratur: cuius uncia tres comprimendo aluum subducunt. hunc ego fieri iubeo. Alius est rosaceus solutiuus apud Auicennam lib. 3. Tract. 2. cap. 20. ex succi rosarum libris duabus, mellis libris quatuor, scamone et assate uncia una, decoctis ad spiritum: Sed huius nullus est usus. Reperitur alius ex infusione rosarum siccarum apud Neotericos, quo nos quoque pro occasione utimur. Habet uero Rosarum siccarum partem unam, aque partes tres. Terna infusione renouata, cum partibus duabus zacchari percoquitur. Quamquam iam inde à Dioscorido etate, similis quedam compositio extiterit, dum lib. 5. cap. 24. Rhoditen, hoc est, rosarum siccarum infusionum minam, in sextarios octo musti demergit: Attamen hoc peculiariter uinum rosaceum est.

Syr. laxat. ex succo rosarum & zaccharo.

Syr. ex infusione rosarum siccarum. Vinum rosaceum.

Syrupus ex Stoechade Mesue.

Rec. Foliorum stoechados drach. xxx.
Thymi, calaminthæ, origani, anadramas decem.
Anisi, pyrethri, ana drach. septem.
Piperis longi drachmas tres.
Zingiberis drachmas duas.

Passularum entocleat. unc. quatuor.
Mellis libras quinque.
Condias cinnamomi, calam. aromat. spicæ nardi, croci, zingiberis, piperis nigri & longi, Ana drachmas una & media.

Syrup ex stoechade Mesue.

Liga in panno raro, et suspende in syrupo.

CRONENBURGIUS.

Alium ab isto paululum uariantem ostendit Mesue cap. de ægritudinibus neruorum, sed superior est tantum in usum receptus. Conficitur uero in Italia, Gallia, et quibusdam Germaniæ tractibus dupliciter, cum speciebus, et sine ijs: hic completus, in completus ille proscribitur. At ego orbi nostro cum aromatis conuenire arbitror, que crassiuscule trita, et linteolo excepta, infundi debent exiguo tempore in coctura, mox eximi, et quando perfectam ferme consistentiam syrupus acceperit, tum demum immittenda censeo, ut modica ebullitione fasciculus ille effervescat, ac frequenter confricetur, et sedulo in eodem relinquatur, ut caliditas eiusdem intendatur. Porro hac arte parandus erit:

Coctura modus.

Omnia ingredientia crassiuscule incidenda atque tundenda sunt, mox in nitreatu uasculum ponenda:

DE COMPOSITIONE

Deinde octo, aut si natus decem aquae librae superfundendae, quādo omnia simplicia arida fuerint, nātū ita cōmodē prolucunt. Post horā xxiiij. supra ignem mitē ponantur, ut ad consumptionem tertie partī ebulliant. Manebunt itaq; ex decoctione librae plus minus quinq; in quas expressas & colatas, tantundem nullis puri apponemus, rursusq; depurando bulliant modeste ad formam syrupi. Si autem herbae recentes fuerint, octo librae aquae suffecerint. Coqui etiam oportet diutius estate quā hyme: alio Stoechas. qui suapte sponte ebullit, ac spumam siue mucorem in uase contrahit. Venio ad Stoechadem. Nomen inuenit à tribus insulis Massiliensiu Gallie Stoechades nominatē, in quibus felicissime prouenit, auctore Dioscoride, lib. 3. cap. 27. quod Plinius 27. cap. 12. comprobat: unde cōuenienter Gallici cognominē proferberetur. Hodie abundanter ex Arabia, alijs etiam locis, nempe Italia, Hispania, Creta aduehitur. Vnde Mesue opinor, ac Arabice sectae studiosis patriam denominationem retinuit, quam ut laudatissimam celebrarunt. Hodie in multis Germania hortis feliciter prouenire coepit, & mihi quoq; superiorī anno ex semine excreuit. Flos eius paucam, folia eius mediocriter longam decoctionem admittunt. Est insuper citrina Stoechas dicta, flore luteo, picta plenissime à Diosc. lib. 4. cap. 47. elichrysi appellatōne. Plinius lib. 21. cap. 11. & manifestius cap. 25. Heliochrysim interposita litera o, & cum asseratione efferre uoluit. Suspicio Theophrasto lib. Plant. 9. cap. 21. Aureliam uocatam. Galenus Amaranthi uoce complectitur 6. simplic. Hanc primus herbam, natio equidem nomine, indicauit nobis Euritius Cordus, qui rem herbariam propemodū superioris seculi iniuria inficitiaq; labefactatam ac perditam, magno equidem studio, restituere conatus est, in Botanologico suo. Vulgus, quoniam à tineis uesces, odore haud ineleganti, uindicat, Mottenkraut appellat. In asperis locis terrae Momenis fertilissime prouenit. Errat Tragus, dum Osyridis siue Linariae inter species numerat lib. 1. cap. 117. Inodora autē illa haecenus officinarijs Sticados citrina ineptissime nuncupata herbula, proijcienda & conculcanda erit.

Stoechas citrina est elichrysum Diosc.

Euritii Cordi medici laus.

Tragilapsus

Syr. ex succo acetosae Mesue.

Syrupus ex succo acetosae Mesue.

Rec. Succī acetosae purati, libras tres. Zacchari optimi, libras duas. Formetur Syrupus.

CRONENBURGIUS.

Nihil est hic obscuri, tantum monendū, acetosam nostram uulgarem, Macro acidulam uocatam, esse quartū genus lapathi, siue rumicis Dioscoridis lib. 2. cap. 107. Germanus Sauer ampffer, nostris Zitrung: id peculiariter Oxalis dicitur, ab acido succo, cuius triplex apud nos differentia uisitur: Alia folio ampliore & crassiore, in hortis feliciter proueniens: Alia, folio longiore ac contractiore, quae incultis locis praestantior, nam cultura & diligentia uilescit: Tertia, instar linguae autium, folia habet ualde exilia, in agris, sed translata in hortos summa maiora. Omnes istae species, caule rubro, radice subruffa conspiciuntur, sapore acido & uinoso. Quapropter in acetarijs mariscis expetuntur, & iusculis pinguibus carniū, lactuce modo: Praeterea in iunctibus, cum pauco zingibere, aut per se, cum uino. Dum Syrupus iste componitur, meminerint omnes Apothecarij, succum defecatum primò placidè transfundere, deinde zaccharum addere, & ad syrupi consistentiā coquere.

Acetosae est Oxalis, quartum genus rumicis. Oxalidis triplex differentia.

Vulgus gerens a re pessimus autor.

In Syrupum ex Endiua, iudicium nostrum.

Nullum reor esse pharmacopolium, in quo non ad amissimam descriptionem Genulis, aut saltem Nicolis pareretur: quanquam insuper plures alij, in uulgatis codicibus extant, uerū ut paucis multa eloquar, nam lam earum admitto: nam uulgus est pessimus bene gerens ei autor. Et quamuis longa consuetudine usurpauerit, ea tamen indocta, omnium malarum artium magistra, haud iniuria habetur. Hic si perperam quibusdam sonare, aut iudicare uidebor, attamen tam opere mihi placeo, ut aliorum sententia neque commoueor, neque erroris quicquam confiteor, dum iustiore esse meam in illos animaduersionem, quā sciorum quorundam nutantem uelitationem, & qualemcunq; excusationem existimo: quod pluribus tuerer, atque studiosius edocerem, nisi mihi constaret, omnem sui laudem, atque curiosam nimis defensionem, quibuscunq; bonis uiris, & grauem, & intolerabilem haberi: Ac salubrius & liouit est probis uerisq; simplicibus uti, quā improbis falsisq; compositis. Itidem sane mentis uniuersis loquimur. Proinde omnis solennibus istius Syrupi constructionibus, magnoq; constantibus, truiualem simplicem, & in specie uilem, lubemius, ad istum modum, recipio.

Syrupus ex succo Endiuae simplex.

Syr. ex succo Endiuae simplex.

Rec. Succī Endiuae, ad omnem fæmissam. Simul liquefiant, ac bulliant, ad Syrupi bene cocti constitutionem. Zacchari albi, libras quinque, & se-

idem

A Eadem planè doctrina uarij Syrupi confici possunt, ex multis multarum herbarum tenerarum succis, ueluti portulacæ, buglosse, borraginis, menthe, eupatorij, absinthij, sumariæ, & similibus: qui succi potissimè, si lentore crasso herbe præditæ sum, post exactam cõfusionem earum, ac paruã calefactionem, aut unius noctis in penuario fermentatione extrahuntur: aut si ne sic quidem satis reddant, affundere inter tundendum oportet, paululum aquæ earundem herbarum destillatarũ, per alembicum, ac simul exprimere, ut copiosius remittant liquorem. Ceterum hoc loco in unam summã de Endiuia sermonem conferam. In primis scio multiplicem esse, apud recentiores nõ incelebres, huius dubitationem, dum uariè uarij opinantur, plerasq; herbas ad eius genus referentes, quæ euidem discriminè distant: Rursus ab eodem seiuungentes, quæ reuera annumerari queunt. Ut autem totum id melius intelligamus, initio sciendum, Græcos sub Seride Inubum Latinorũ complexos fuisse, similiter τρωχίται, sicut Constantinus Cæsar lib. 12. cap. 28. agriculturæ, de Seride, siue Troximis, ex Didymo testatur, quod insuper coaceruator Pandectarum medicarum annotauit. Digeritur uerò Seris, siue Imybus (unde endiuia uocabulum ad nos profuxit) in duo genera, nempe satiuum & erraticum: utrunq; rursus in duas species, una latiore folio constat, lactucarum simillima, ut Diosc. scripsit lib. 2. cap. 125. flore subluteo, & interdum candido emicante. Estur plerisq; locis, lactucæ more, in acetarijs, prius tamen terra, aut arena in hortis obruunt, quò amaritudinem deponat. Hæc citra controuersiam, pro uera endiuia, tum hic, tum alibi semper usurpari debet: Estq; satiuæ herba, cuius semen ex Italia acceptũ, D. Ioannes Echtius Medicus terræ mandauit in horto suo, quem exquisitissimis herbis, animo suo, Coloniæ instruxit. Altera satiuæ Seridis species, angustiore cernitur folio, flore cœruleo, gustuq; amaro est: Hæc diminutiue Seriola appellatur, imperitis Scariola. Erraticæ uerò siue syluestris una species, Græcis ab insigni amarore Picris, quod satis patet ex Aëtio lib. 10. cap. 3. & cichorion, Celso lib. 2. cap. 29. atq; Latinorũ quibusdam Ambubaiæ, & Ambubeiæ, Officinis nostris Cicorea dicitur. Diligentissimus Tragus, quem merito à fronte & à tergo oculos gerere dixero, lib. 1. cap. 91. in sex differentias hanc plantam digessit, ubi posse remanere satiuam asserit, siquidem in Hollandia, & alibi reor, omnes Pharmacopola in hortis eam diligenter curant: hyemis est patiens, folia herbacea, nullam habent asperidinem, sed à tergo, stipites lanæne molli uestiuntur, stros cœruleus est, lingua nostrate Cicoreæ / Germanica Wegwart. Altera agrestem Plinius 20. cap. 9. Edypnoïdam inscribit, & uerbosius lib. 21. cap. 15. explicat, ac pariter cũ Theophrasto 7. Plantarum, cap. 7. & 11. Aphacam appellat, uulgus Dentem leonis, Taraxacon, uel Alcaraxicon: Diuersa tamen est à Dioscoridis Aphaca, lib. 2. cap. 142. & Plinij lib. 27. cap. 5. quæ inter legumina numeratur, plerisq; Vitiæ syluestris dicta. Hæc sunt, quæ breuiter de Endiuia, et alijs eiusdem generis herbis, uera doctrina cognoscere potui. Ex quibus sanè quiddò constat, uulgare Endiuiam nullum hic neq; nomen, neq; locum habere, sed indubitanter syluestrem lactucam existere, ut ex omnibus omnium autorum pisturis colligitur, & nos supra in Loch Papaueris diximus. Proinde expendant adhuc increduli Theophrastum 7. Plantarum, cap. 6. Dioscoridem 2. cap. 130. Oribasium lib. simplici bus dicato. Plinium 20. cap. 7. & inter recentiores dilucidè hanc rem exponentem, Ioannem Ruelliũ de Stirpiibus 2. cap. 64. & 69. Valeant itaq; qui in septem, atq; in plures species Endiã religiose partiamur, quamuis omnes paribus ferme facultatibus esse non negarim, nisi quòd agrestes satiuus sint amarior, ac siccior.

Syrupi multi ad istum modum ex succis herbarum fieri possunt.

Endiuia historia,

Seridis siue Intubi dmsio.

Seris satiuæ duplex, prior est Endiuia uera,

Seriola siue Scariola.

Seris erraticæ duplex.

Prima, picris, cichorion, siue Ambubaiæ

Secunda, edypnois, dens leonis, & taraxacon.

Endiuia uulgaris est lactuca syluestris, & hic accipi non debet.

Syrupus ex infusione Violarum.

CRONENBURGIUS.

Mesue eodem modo componit, quo Syrupum ex infusione Rosarum recentium: similiter quoq; uulgaribus uiolatũ ex bina maceratione: item ex florũ & succi cocti libris tribus, cum duabus zacchari, quem admodum in Syrupo rosarum differimus, estq; purgatorius, si frequenter uiolæ infundamur, idq; ob superfluum recentium humiditatem & lubricitatem opinor, quapropter pruna uentrem quoq; ducere, Galenus 2. Aliment. annotauit: aut quia caliditas quæpiam cum amarore, excrementosa in superficie humiditate parum consumpta, exurgit, quæ sanè purgatricis facultatis est causa. Myrepsus Drosacoto 23. Violarum libras tres, aquæ dulcis libris sex coquit ad medias, deinde zacchari libras quatuor adijcit, bulliendo ad mellis consistentiam. Titulo autem zulapiorum s. umca ebullitione, per noctem, macerat foliorum uiolarum uncias tres, expressioni libras tres zacchari addit, & parat. Quem modum ex Rhaza 9. ad Almanforem cap. 14. didicisse, uerisimile est. Atqui cum idem sit sermo, & componendi ars, non constitui his diutius immorari. Illud fortassis adijcere expediet, Mesuen duos eodem Titulo habere compositos, cap. de Pleuresi, in sermone aquæ Cicerum, cuius prioris uerba sunt hæc:

Syr. ex infusione violarũ
Tuleb uiolatũ
Syr. ex uiolis purgatorius.

Syrupus Violaceus compositus Mesuæ.

Rec. Florum Violarum recentium, Ana drachmas decem.
Seminum Cydoniorum, Citrulli, Seminis maluz, drach. duodecim.

Syr. violarũ compositus.

DE COMPOSITIONE

Gummi Arabici unciam unam.
Tracachanti drachmas tres.
Affunde aquæ calidæ libras septem;
macerentur horis uigintiquatuor,

deinde bulliant ad consumptionem
medietatis: Tandem cum Peni-
diarum libris duabus & media,
Fiat Syrupus.

CRONENBURGIUS.

In isto, nisi omnia panno lineo comprehendas, præter uiolas, uiscum ac lentor quidam fiet potius
quàm syrupus. Sed huiusmodi uniuersalem methodum, ad finem syruporum indicabimus. Mesuc postea
riorem etiam in Amidotario suo refert, uerùm apponderatio paululum mutata est. Serapion capita
proprio, ex libra una recensium uiolarum costarum, in libris quatuor aquæ, post diem ac noctem, li-
bris quatuor penidiarum, aut zuchari tabarzet additis, conficit.

Mel rosatum
Melius.

Mel Rosatum Mesue.

Rec. Foliorum rosarum præparato-
torum, sicut diximus supra, partes
duas: Mellis boni partes sex,
Coquantur cum facilitate.
Quidam recipiunt mellis, & succi ro-

farum partes æquales, sine rosis.
Aliqui foliorum partem unam, succi
partem unam & semissem, mellis
partes tres.

CRONENBURGIUS.

Rhodomeli. Dioscorides 5. lib. cap. 24. fieri ex succo rosarum, addito melle, quod Rhodomeli uocant, indetermina-
to pondere, scripsit: Costantinus Cesar 8 de Agricultura, cap. 28. pondus assignauit, duos sextarios suc-
ci rosarum exungulatarum, & unum mellis: huiusmodi est Pauli & Myrepsi Rhodostactum. Quod autem lib.
Rhodosta- 7. cap. 15. Rhodomeli appellat, succum cotoneorum atque aquam recipit. Apud Aëtium 5. cap. 137. nulla
ctum. est differentia, quam augmentum succi rosarum triplum: Aquam affundit Myrepsus initio sect. 39. Actu-
rius cap. de Liquoribus medicatis, duobus modis refert, posterior idem est cum Dioscoride. Nicolaus
Alexandrinus cap. 687. aliter tradit, quem ad uerbum sequitur Præpositus. Palladius lib. 6. titulo 1. ut
num uetus affundit, & paulo inferius singulo succi rosarum sextario, mellis libram addi præcipit. Por-
ro Aëtius Rosatum purgans tripliciter edocet lib. 3. cap. 72. & sequentibus. similiter Actuarius cap. de
Rofatum purgan- Coniunctis humoribus purgandis: & Paulus lib. 7. cap. 5. in prima scriptura Alexandrum citat, idque
rectè, siquidem apud eum eadem dictione legitur lib. 12. cap. 6. ac 8. nisi quod scammonæ unciam unam
habeat, Paulus & Myrepsus quoque sectione 27. titulo 2. uncias quatuor, hic Aëtius uini antiqui sext-
rios sex admiscet. In secunda scriptura Paulus Aëtium ostendit cap. 47. Tancium loco 3. 4. piperis,
duas constituit, quem sequutus est Myrepsus eadem sect. titulo 3. in tertia Paulus quedam adijcit ab
Myrepto titulo 4. relata. Atqui ne quis eiusmodi medicamenta ex alijs, temporis iactura, colligere co-
gatur, necessarium esse duxi, unam atque alteram horum compositiones, præter memoratas, apponere.

Rhodomeli purgans Alexandri Tralliani lib. 7. cap. 7.
lib. 11. cap. 1. & 12. cap. 8.

Rec. Succi rosarum libram unam.
Scammonæ unciam unam.
Agarici drachmas quatuor, alias un-

cias quatuor.
Piperis scriptulos duos.
Mellis uncias sex.

Lento igne incoquito, ac ubi in eam sitiem coierint, tunc scammoniam, agaricum & piper adijcto, atque utitor.

Aliud.

Rec. Succi rosarum libras duas,
Mellis libras quatuor.

Scammonia torrefactæ uncias tres.
Omnia simul incoquantur.

Est eodem loco adhuc aliud, & apud Actuarium de Humoribus purgandis, & Myrepsum sect. 39.
titulo 4. Sed omnes istæ compositiones nunc exoleuerunt. Hactenus qua arte autores Græci, Latini-
que, mel rosaceum facere consueuerint, indicauimus, superest ut quomodo uulgo rectè fieri possit, &
Alexandrino discamus.

Mel Rosaceum
Nis. Alexan.

Mel Rosaceum Nicolai Alexandrini.

In libris decem albisissimi & puris-
simi mellis expumati, succi recen-

tium rosarum, libra una ponatur,
in cacabo ad ignem posito quando
bullire

A bullire cœperit, uiridium rosarum
forfice uel cultello incisarum lib.
quatuor adde, & coque ad succi cō

sumptionem, semper mouendo,
ac in fictili uase seruatū, tempore
nō deterius, sed præstantius reddit.

CRONENBURGIVS.

Nescio cur hic Nicolaus mel albisimū recipiat, cum Aristoteles, Dioscorides, Galenus, & classici
scriptores omnes, pallidum aut flauum iucundo odore in thymū inclinans cōmendens, uelut copiose in
Mithridati Anidoto ostendimus: sed hac ætate quidam inquirendis rebus nati, ac propterea nihil præ-
termittentes, etiam ad nos mel purissimum, candidissimumq; pellucidum, & uiolaceos flores quadante
nus gustatum spirans, conuerehere cœperunt, Hispanico cognomine, quo equidem nullū præstantius aut
uidi, aut gustauī unquam: Id itaq; si quis in usum conuertat, maxime probauerim.

Mel Rosaceum Myrepsi.

Rec. Rosarum rubrarum, libras viij. Probè coquitō ad consistentiam, &
Mellis Attici, libras quadraginta, utere, Sic ille.
Aquæ libras quinquaginta.

Mel Rosaceū
Myrepsi.

Quod ad insolandi ac colandi tempus attinet, post tres menses studiosissime expressum colatumq; in
usus reponitur. Pudeat hic quosdam Myropolas, qui magis insatiabili pecuniæ cupiditati, quàm pro-
ximorū salutem indulgentes, quinq; aut sex partes aquæ, pro una rosarum apponunt. Ad eundem mo-
dum fit etiam mel uiolatum.

Mel uiolatū.

Oxymel simplex Mesuæ.

Rec. Mellis boni partes duas, Aquæ fontium claræ & dulcis, par-
Aceti boni partem unam, tes quatuor.

Oxymel sim-
plex Mesuæ.

Quandoq; exigit necessitas, ut acetum augeatur, ueluti cap. de Syrupō acetoso simplici diximus. Pri-
mò autem coquatur leno igne mel & aqua, abiiciendo spumam eius: Deinde affundatur acetum, sem-
per diligenter expumando, & percoctum reponatur.

CRONENBURGIVS.

Excoctarunt primi inueniendæ medicinæ artifices simplicissimā cuiuscunq; medicaminis mixtionē,
ueluti gnomonem ac regulam quandam, ut pro temporū necessitate, morborū opportunitate, et sympto-
matum uarietate, tutò, citò, & iucundè languentibus corporibus succurrerent, cui postea uel ad uires,
uel sapes, uel conseruationem, uel alios scopos, alia atq; alia adijcere possint. Hanc ob rem oxymel
merito suo primas habet: cum quòd ab eo cōmunis omnium usus manauit, tum quòd in attenuando &
expurgando principatum retinet. Grecis Oxymeli, Arabibus Secamabin, Latinis Acetum mulsam dicitur.
Potus est antiquissimus, quo etiam Hippocrates professionis nostræ conditor, atq; Galenus eiusdem
conseruator nisi sunt, uelut patet lib. 3. de Ratione uictus acutorū, 4. de Sanitate tuenda, ad finem de ci-
bis boni ac mali succi, 8. Methodi in consilio pro puero epileptico, atq; alibi. Sed uariè ex sumenis gu-
stu, & morbi natura componebatur, nunc plus, nunc minus aquæ, aut aceti infundendo. Conuocemisti
mum tamen habebatur, iucundissimū, ac ideo etiam utile: contra aduersissimū, iucundum, atq; idcir-
co inutile. Dioscorides lib. 5. cap. 12. fieri enunciat ex aceti h. minus quinq; salinarum pondo, mellis
minus decem, aquæ sextarij quinq; Plinius 14. cap. 17. mellis libras decem scripsit. Reliqua conueniunt
simulq; iubet pluuialem aquam assumi: & 23. cap. 2. ex Dieuche, quadrantem thymbræ, & aquam ma-
rinam habet. Galenus autē eos improbat, qui sub una mensura conficiunt. sed primæ eius mixtionem ta-
lem esse oportet: Vni parti aceti, mellis expumati duplum est miscendū: Deinde ambo super carbone
coquenda, donec eorum qualitates, in unum cōeant: Ita enim acetum amplius crudum non apparbit.
Cum aqua ita facies: Melli quadruplum optimæ aquæ misceris, dein coques modico igni, quoad spuma
re desinat: At uiciatū mel, ac malè olens, mutam egerit spumam, & mel dici nō debet. Optimū autem ut
breuissimo tempore coquitur, ita minimū spumæ euomit. Plurimū certè quartam partem eius, quod ab
initio est inditum, amittit. Post dimidio aceti albi adiecto, rursus coquendum, donec qualitatu omnino
sit unitas, nec acetū crudum etiam appareat. Conficitur etiam hoc modo: Mellis duplo additur aquæ
quadruplum: pariter ad tertiam partem placidè coquuntur, uel etiam quartam, spuma interim detra-
cta curiosè, pertuso cochleari: Deinde aceti albi una pars immittitur, coquendo ad crassum mellis con-
sistentiam. Atq; ita docet Mesuæ, quem nostros imitari decet. Sed cōmodissime hoc loco mellis despu-
mandi formam adscribo, quæ pleriq; locis tanquam aptior usui esse potest, quæq; minus acris absterfo-
riumq; mel reddit: Est etenim hoc in supremo, præter alios latex (ut quorum hoc sex in inum dccj-
dat) maxime sæculenæ, itaq; expurgare imprimis oportet. Consuetudo autem uulgaris laudata obti-
luit, ut mel crudum per se, pauca affusa aqua, in uase amplo, ad ebullitionem efferreat, mox ab igne

Oxymeli, Se-
camabin, Ace-
tum mulsam.

Oxymelitis
uarietas.

Primo oxyme-
litis mistio.

Secunda.

Tertia.

Mellis despu-
mandi formæ

Sex mellisist

sepositum ubi refrigerit, cochleari studiose despumetur: atq; ita in cōdiendis aut percoquendis amēdo
 Alia. tis, et syrupis reponit seplasiarij. Quidā aque, uini, aceti (pro diuersis medicamentis se opis) equali men
 sūra, interdū dupla, aut tripla coquunt leno igne ad dimidias, & sensim spumam tollunt: post aliquod
 temporis, albumina ouorū duo, siue tria, siue plura (si quāmitas multa sit) scopulis, ut spumescāt con
 cutiant, cōtinuō eodem spumā per uices, supra mel projiciunt, & rursus leniter coquunt, despumamq;
 ab igne ablatū, deinde recoquūt, donec amplius nullam spurcitiā egerat, ac nullis lenorē cōtineat. Aut
 Alia. statim quādo efferuescit, per colum detritū lanēū fundum, postea ebulliunt ad mellis cōpagem. Si uerō
 una uice nō omnino purū redditur, secunda atq; tertia, eandem operā repetunt. Mel autē sordibus ut
 Mel uino in purgatorijs, non aqua coquitur, aut despumatur.
 cans & album, despumatione aut clarificatione haudquaquā eget. In purgantibus medicamentis, mel ui
 no, nō aqua coqui ac despumari debet: nam si aqua admiscetur, acrimonia plurimū tollitur, quæ ad ex
 cretionē alui impellendam, nō parum est necessaria: itaq; uinū melius adiungitur. Et hæc hætenus, quæ
 ideo semel breuiter annotare uoluimus, ut in omnibus coctionibus & syrupis, ex melle formandis, clari
 ficandi formā imperitiores haberent. Ad Galenū refero, quem secutus est Oribasius lib. medicaminū. &
 Aëtius lib. 3. cap. ult. Paulus equale pondus aceti & mellis, duplū uerō aque lib. 7. cap. 11. habet. Actua
 rius uno loco simplex, sicut Galenus, alio ut Dioscorides tradit. Serapton tract. 7. cap. 23. operatio. Se
 caniabim, & Auicēna lib. 5. tract. 6. nomine Syrupi acetosi ex Galeno referunt. Est in super hydromel,
 Apomel. aqua mulsā siue melicratū, de quibus require lib. 10. Est adhuc quod Græci Apomel uocant, mediū in
 ter oxymel & mulsam retinens locū, teste Gal. 8. metho di, ab eodem, descriptū 4. de tuen. ualetud. Pa
 lo lib. 7. cap. 15. Aëtio 5. cap. 139. Myrepsus principio sect. quartæ, ac magis compositū 34. num. 20. Sūt
 Oxymeli pur etiam cōplures oxymelitis scripturæ apud Oribasium: purgans una apud Aëtium septē lib. 3. cap. 76. &
 gantia. subsequētib. ex quo, atq; alijs autoribus Myrepsus sect. 37. nouem purgantes coaceruauit: Amplius Lu
 liano autore ibidem due leguntur, posterior transumpta est è Tralliano lib. 11. cap. de Curatione pod
 græ pituitosæ, eam refert Alex. Benedictus lib. 29. cap. 13. sed ponderū nusquā est equalitas. Insuper ha
 betur oxymel amarū, eodem apud Myrepsum loco, ex Paulo lib. 7. cap. 11. traductū. Apud Mesuenē
 uerō oxymeli chalogogum, phlegmagogum, melancholiam uacuās, ex ligustico & calaminthe. In summa
 aliæ adhuc alibi, uerum nullam istarū pharmacopolæ inuisi præparam. Ego autem cōmodē utor
 melite splenico Pauli, quoniam lienosis admodum utile existit, cuius hæc est compositio:

Oxymel splenicum Pauli.

Oxymel sple
nicum Pauli
Aeginetæ.

Rec. Cort. rad. Capparorū, scolopen
 drii, spicæ nardi, asari, iridis, schœ
 nu anthos, cyperi, anysi, cumini,
 sceniculi, acori, ericæ leminis, ana
 unciam unam,
 Myricæ foliorū, salicis, radice apij,
 rorismarini, scillæ, ana unc. duas
 Aceti sextarios tres,
 Mellistantundem,
 Ammoniāci uncias tres,
 Præparatū modo scillini, duobus co
 chlearijs exhibetur.

CRONENBURGIUS.

Scillinum
Pauli.

Paulus scillinum, quod præter duas libras scillæ, circiter octodecim uncias re
 um siue aromati hæ
 bet, infundit in aceti sextarijs quindecim, ad dies septem: colaturæ addit cellis] xtarū unum, sapa se
 xtarios duos. Si igitur ad hunc scopum parari debet, manifesta est doctrina, quam rectè conficere uo
 lentes imitari possunt: Alias equidem aceti quantitatem minorem esse existimo, imò scio, quam ut com
 mode perfundi omnia queant, uelut in præcedenti splenico. Proinde si uidebitur, potest & Mesues insti
 tutum amplecti, cap. de Secaniabin, affundendo libras nouem aquæ, triduū macerando, deinde perco
 quendo, & exprimendo: Acetum ac mel, iuxta artem demū admiscendo. Idem oxymel docet Myrepsus
 sect. 37. num. 17. Restat consequenter quædam simplicia declarare.

Cappares.

Cort. rad. cappar.] Quamuis nōdum ferat, quam uero audio, Germani hunc fruticē, attamen eius
 fructus, aut potius flos immaturus, sale interperso cōseruatus, usq; ad eō est diuinitatis frequens, ut
 omnino domesticus nostris uideri possit. Aegneta Paulus usum eius, ex aceto & oleo (uelut etiā hodie
 in obsonijs consueuit edi) ad languescentiē stomachum excitandū, pituitā è uentre pellendam, ad lienis
 obstructions recludendas cōmendauit, ex Gal. 2. Alimēt. edoctus. Sed prius cauliculi decerpuntur,
 max frigida aqua per noctem cappares nostris macerantur, aut in feruientem ollam cōiecti eluuntur, ut
 falsilagane aut muriam, qua conseruantur, deponant. Cortex uerō in medicina usurpatur, qui subrus
 fus est, ac minime friabilis. Pingitur à Diosc. lib. 2. cap. 166. Theophrasto 6. Plant. cap. 5. Inuris dicta.

Lib. 1. cap. 74

Inuris

Plin. lib. 13. cap. 23 peregrina eius genera siue transmarina cauenda esse monet, siquidem Arabicū pe
 silens, Aphricū gnguis inimicū, Marmaricū uuluis & omnū inflationibus, Apulum uomitus facit, sto
 machū & aluum mouet. Hermolaus in Coroll. omnia ista quondam inflata, nunc mitia undecunq; illata
 censet: & nos sanè nullam ex ijs noxam experimur. In Cypro plurimū & in Hispanijs proueniunt. Præ
 stantissime cappares ex Alexandria Aegypti cōuehantur, Columella uerbosius quam ceteri rei rusti
 ce autores,

A eae autores, & quomodo serere, & qua ratione colere oporteat, edocuit lib. II. cap. 3. ex quo traduxit sua Plinius 19. cap. octauo.

Scolopendrii] in hac herba multis retrò seculis, nefarius extitit error, dum tabernæ omnes (a deo hic neminè excipio) eam herbam, quæ passim & improprie Lingua ceruina cognominatur, scolopendriion existimauere: cum longè alta pingatur, tum à Dioscoride lib. 3. cap. 128. & Plinio 27. cap. 5. tum à reliquis simplicium scriptoribus, Asplenium quoq; dicta, quam ego primū Romæ uidi, unde olim mecum abstuli. Eandem ante ducentos annos Simon Genueusis agnouit, ex Manardi testimonio, lib. 8. epist. 3. Nunc etiam nostris innotescere cœpit, & Arabicam sectantibus medicinam, Ceterach, siue Citerach, constanter appellatur. Insuper Dioscorides Hemionion, Theophrastus 9. cap. 19. Herbamulæ dicit, quomam mulæ plurimum ea delectari putantur. Certè Serapion cap. 193. Scolopendriæ scriptura Dioscoridis asplenon designauit. Scribonij interpres Compos. 150. Scolopendriion uocat Calcifragam, nescio qua ratione, quandoquidem de utraq; distinctim tradant autores. Porro hætenus creditam Scolopendriam, aut Linguam ceruinam, uulgariter Sirtzung, Dioscoridis esse Hemionitidam, lib. 3. cap. 129. constantissimè asseuerat, longo sermone, Fuchsius lib. de Stirpibus, cap. 111. cuius rei fidem etiam ante ipsum fecerat præstantissimi nominis Medici, Leoniceus, Manardus, Ruellius, Gesnerus, ut reliquos præteream: Virgilius Marcellus in literis abundanter, in plantarū notitia tenuiter exercitus (etsi cuiusq; sedulitas ubiq; ac semper sit probanda) Asplenū & Hemionitim, unanitatq; eandem herbam existimauit, cuius sanè errorè, primus retexit retuditq; Manardus epist. 3. lib. 18. Tragus Tomo de Plantis 1. cap. 188. similiter pro eadem herba phyllitim ac Hemionitim recepit, atq; bis unius stirpis lineationem tradidisse Dioscoridè, omnino persuasum habet: Quin & splenicā herbam, & lunaticam appellat. Hic adde Manardū, Plinij Teucriū lib. 25. cap. 5. phyllitim, & Hermolaū cap. Coroll. suorū 582. Hemionitim interpretari: quorū infidelem opinonē expurgata Plinij exemplaria, postea manifestarūt: etenim non hemionion, sed hermion esse legendum, oculatiores animaduertērūt. sed ad scolopendriam, siue uerius officinarū linguam ceruinā explicandam, reuertor, hanc ut aliquot celeberrimi autores hemionitim asseuerarūt, ita contrā à alijs clarissimi uiri phyllitim iudicarunt, quales sunt Cordus, Syluius, Brunfelsius, Brasauolus, Marcellus, Müdella, & qui postremò absolutissimā censuram suam edidit Matthiolus, indubitatè ipsius herbae notis, quas impugnare cōtentiosi prorsus est ingenij: etsi nō negauerim in utraq; opinonē, plantam rationibus quibusdā trahi posse, sed tandem reuera phyllitis est decernēda, quod ille idem oculis subiecte hemionitidis genuinæ imagine demonstrauit itaq; ambigere & comendere amplius desinant, quibus ueritas cordi est, & in hoc oxymel, scolopendriam legitimam, id est, ceterach uulgare conijciant.

Scolopendriis on uerum, nō est lingua ceruina, sed asplenium.

Ceterach est scolopendriō uerū, Dioscoridi Hemionion, Theophrasto Herba mulæ. Scolopendriā uulgaris, quæ herba sit.

Ericæ seminis] Erica est, autore Dioscoride, lib. 1. cap. 100. fruticosa arbor, myrice similis, amplitudine multò minor. Athenienses hanc, testificatè Plinio, lib. 11. cap. 16. tetradicen appellat, Eubæa Sifaron, M. Varro Sifarā: Theophrastus tetralicen, lib. 6. cap. 3. Vtraq; Germania uulgò Zeyden uocat, cuius flores apibus sunt gratissimi: & quāuis Dioscorides ex ijs reprobū mel, & Plinius syluestre, fieri dixerint, attamen Tragus contrariū in Germania fieri, lib. 3. cap. 4 ostendit. Marcell. Virgilius illā in genistarū genere cōstituit. Nunc in Hollandia scopæ, quibus pauimenta purgantur, ex istiusmodi ramulis colligantur. **Myricæ foliorum**] Hanc Latini Tamaricen dicunt, cuius distationis testes habeo, Pliniū lib. 13. cap. 21. Amplius 24. cap. 9 & Columellam lib. 7. cap. 10. Arborem uulgò Cognatam asseueruit Dioscorides 1. cap. 99. duo eius genera constituens, unum satiuū, alter syluestre: hoc frequens in Italia circa fluminū ripas, ubi nos quoq; uidimus, dum Tyberim traicceremus, ad Interannam Vmbriæ ciuitatem, & Germaniæ superioris locis aliquot, potissimū propter Rhenum & Isarum, nobilissimos fluuios: illud in Aegypto ac Syria gignitur. In utriusq; foliorum penuria, cortices cōmodè substituantur. Tamariscū corrupta uocaturba medicantiū, & uulgus Officinarū dicit. Vbi autè Palladius in Nouembri, titulo 8. Tamarisciflores scribit, Erica intelligo, quibus apes delectantur, ut paulò ante meminimus. Hodie calyces potorijs, ex tamaricis truncis, excauati concinnantur, licnosis utilissimū. Atq; hinc explodendus est error quorundam hominū noxius, taxum pro tamarice usurpantium.

Erica hinc storia.

Myrica est tamarix Officinarū Tamariscus,

Salicis foliorum] Græcis itea, plures sunt eius differentie, sed uiribus penè iisdem pollent, & omnes nō nisi in aquis proueniunt. Diosc. arbore uulgatā memorat lib. 1. cap. 117. Theophrastus frugiperdam ab Homero appellatam fuisse scribit lib. Plant. 3. cap. 2. & de Causis 2. cap. 13. sic etiā Plinius 16. cap. 27. quomam semen ante maturitatem amittit. Porro ille cap. 13. lib. Plant. 3. tria eius genera refert. Plinius lib. 16. cap. 38. octo: Columella quoq; in tria præcipua genera partitur, sed alijs nominibus lib. 4. cap. 30. A Serapione cap. simpl. 136. Bulef, ab Auicenna cap. 663 lib. 2. Sasas. & deinde cap. 686 Salix. Hieronymus lib. suo 3. Plantarum, cap. 60. quatuor species enumerat. Fuchsius tres pinxit. Germania superior Weidenbaum: inferior Wilgen appellat.

Salicis hinc storia,

Guttam Ammoniaci, propter foetorem, intermitto, quāuis Dioscorides Thymiam, quasi Thymi uim odore retinens, uocarit. Galenus insuper, ac Paulus, inter odoramenta numerarunt, & Plinius bene olemibus unguentis addidit: unde diuinarè nō est difficile, quibus & qualibus illi, pro suffitibus usi sint.

Oxymel scilliticum simpl.
Mesues.

Oxymel scilliticum simplex Mesue.

Rec. Mellis despumati libras tres.
Aceti scillitici libras duas.
Coquantur, despumentur, & perficia

tur decoctio eius, ueluti diximus
in speciebus secantiabin, id est, sim-
plici oxymelite.

CRONENBURGIUS.

Quoniam hoc magnam quantitatem mellis recipit, suauius est aceto scillino, neq; molestiam palato exhibet. Duo alia que apponit Mesue de radicibus, et nomine Damocratis, non parantur. Quod Alexander Trallianus lib. 7. cap. 15. exponit, certum mihi est Paulum 7. cap. 11. descripsisse, quamuis ille apij semen, folium, agaricum habeat, pro quibus hic Ammi, ansum, asarum, et Rheuponticum posuit. Simplex ex Oribasio Alexandrinus cap. 707. transtulit. Ego hoc loco prætermisi, uti uolentibus in promptu sunt loca. Trallianum adumbrat Auicenna lib. quinto Tract. 6. titulo Syrupi acetosi solutiu scillitici. Marcellus Medicus cap. 20.

Oxymel scilla
Marcelli
Med.

Accipit scilla libram unam.
Aqua fontium libras quatuor, & semissem. Coquit ad libram unam & mediam; post unius diei fermentatione, olla interim firmissime obtu-

rata, expressa à scilla colaturæ admiscet aceti optimi tantundem, mellis expumati libras tres: Rursus leuiter ad consistentiam ebullit.

Quatuor modis ab his diuersis ostendit Placentinus de Medicinis, cap. 13. Porro in Mesues compositione, aquæ duplum apponi debet, uidelicet libra quatuor: atq; id innuit, quando ait, perficiatur decoctio eius. Ad finem, duæ librae aceti scilla addendæ, et ablata spuma ad crassitiam consuetam bulliendæ erunt. Libro autem decimo, sermonem omnem de aceto scillitico expeditimus.

Oxyzacchara
Nic. Myrepsi

Oxyzacchara Nicolai Myrepsi. sect. 37. num. 21.

Rec. Aceti uncias quatuor.
Succimali punici acidi, uncias octo.

Zacchari puri libram unam.
Coquito bene ad consistentiam.

CRONENBURGIUS.

Oxyzacchara
simpl. Actuarij.

Vetusta est et hæc compositio, nihilq; ab oxymelite antiquorum differre uideri potest, quam quod pro melle posteriores zaccharum substituerint, et nomen mutarint. Actuarius in exordio libri sui ex aceti una, zacchari duabus libris simplex instituit: Deinde cap. Zulapiorum, compositum ex corticibus rad. Cappari, apij, intuborū, et reliquis. De Medicamentis uero purgantibus, Catharticū. Officina nostra in eo parado, Mesuen emulantur, in dosi Syr. acetosi de succis fructuū, aut Præpositū, quæ ex Myrepto mutauit, ut supra palam sit. In composito, unū Præpositū: Sed eorundem dictione adiungā.

Oxyfaccharo
Mesues.

Rec. Succij granatorum muzorū, id est, medij saporis, & acetosorū, ana partes tres.

pars tertia, resideat per dies duos: Accipe eius partes duas, & iuleb partes tres, uel plures, uel minores & decoque.

Coque faciliter, dū diminuta sit eius

Præpositus in uulgatis exemplaribus ita scribit:

Oxyfaccharon Mesues.

Oxyzacchara
Præpositi.

Rec. Capill. Veneris, scolopendriae, ceterac, politrichi, epaticæ, uiolarum, fœniculi, rusci, asparagi, graminis, ana libram unam.

rum, herbas & radices infunde, per tres dies, quarta modicum bullire permittre, cola fortiter exprimendo: postea adde zacchari quantum sufficit, coque ad perfectam spissitudinem.

In succo malorum granatorū acido-

Appendix.

Rhaza de Pestilencia, cap. 5. cū rosifis siccis, et Aegyptijs, aqua rosacea, atq; aceto coquit. Mihi tantum placet simplex compositio, nam in composita nulla succi et zacchari, determinata quantitas exprimitur, unde multis e quidem officinis, presentes fiunt errores, quos necesse est cauere: neq; etiam constructionem tam bene uerbosam ab Arnolde de Villa noua scriptam, absque correctione admittere possum, quando taberna nostra, in multiplici illarum numero, falluntur. Atqui quando nihil in ore ferme omnium crebrius uersetur, quam zacchari uocabulum: ita nec aliud facile inuenias, cuius uera historia magis ignoretur: proinde nunc, opportuno loco, quid id sit, ac quomodo fiat, edocere tempesti-

A Num mihi uidetur, ubi omnem eius notitiam, usumq; generalem (an Dioscoridi, Galeno, ueteribusq; satis constiterit, an leuiter tantum eius naturam degustarint) inquirentes excutiemus. Initio itaq; premonendum, Saccharum Græcis Sacchar dici, esseq; Dioscoridi lib. 2. cap. 74. concreti mellis genus, quod in India, & felici Arabia in arundinibus inuenitur, salis modo concretum, demibus ut sal fragile. Sacchar Græcorum.
 Arianus mel calamini appellat, id est, in calamis concretum, siue arundinaceum. Marcus Varro Narbonensis ante Christum natum uiuens, cum Cæsar Imperij haberet moderaretur, istis uerbis Saccharum complexus est: Mel calaminum.

Indica non magna, nimis arbore crescit arundo,

Illius è lentis premitur radicibus humor,

Dulcia cui nequeum succo contendere mella.

Lucanus etiam, qui C. Cæsare, de

L. Cæsiano Consulibus natus est, tertio Pharsalia sic scriptum reliquit:

Quiq; bibunt tenera dulces ab arundine succos.

Accedit his Statij Pampinij testimonium, ante Galenum (cum Nerua imperaret) libro primo Syluarum suarum scribens:

Et quas præcoquit Aëbusita cannas.

Adde istis Strabonem celebrem Octauiani tempore autorem lib. 15. Geographiæ, Saccharum indicasse, dum arundinem sine apibus, mel gignere dixit. Diodorus lib. 3. antiquorum Historum, cap. de Indis hæc uerba scribit: Nascentur apud Arabes arundines plurimæ, ferentes uberem fructum, albo cruo persimilem. Hos collectos aqua calida spargunt, quoad auctus, ouis columbæ magnitudine æquet. Ex his postmodum contritis, panem conficiunt dulcedine præstantem. Plinius insuper lib. 12. cap. 2. ita tradit: Saccharon & Arabia fert, sed laudatius India: Est autem mel in arundinibus collectum, gummiuum modo candidum, demibus fragile, amplissimum nucis auellanae magnitudine, ad medicinæ tantum usum. Demibus & huius (ut pleriq; ferunt) contemporaneus Iulius Solinus cap. 55 è radicibus arundinum, humore dulcem exprimi, ad melleam suauitatem, autor est. Atq; isti omnes ante Galenum uiuentes, ita Saccharum arundineum ceu concreti mellis genus manifestant. Quibus equidem uerbis luculenter, Saccharum arundinum, natale eius solum, consistentiam, prouenientiam designant, licet eo tempore nec ipsam fortè substantiam uidissent unquam, nec eius usus luxusq; immodicus (qui lege aliqua coercendus esset, ne intolerabili dispendio insanam ac uoluptuosum hominum quoddam genus rebus suis male consuleret) ut nunc mensis ac culinis nostris repertus esset. Galenus 4. simpl. cap. 14. dum radicem arundinum, maxime eam, quæ in Aegypto prouenire solent, meminit, dulces eas tradit, & apertius septimo eorundem simplic. libro, Sacchar quod ex India, atq; felici Arabia conuehitur, in calamis, ut aiunt, concrecit, & ipsum mellis est species. Atq; amplius 8. Methodi, non immerito arbitror, & Saccharum inter mellita numerandum. Huic Paulus subscribit septimo de Medicina uolumine, cap. tertio, & Alexander Aphrodisæus lib. 2. Problem. 74. Ex supra dictis abundè monstratum arbitror, ueteres Græcos ac Latinos, Saccharum sub mellis genere scripsisse, præsertim Dioscoridem & Galenum, & nihil aliud quàm ex cannis collectum solidiori substantia, instar lachrymarum, extitisse. Nunc in sermone processu faciendi Sacchari siue Sacchari (nec enim multum refert, quo modo scribatur) rationem, hoc æuo usualem adscribam, ut integra appareat omnis historia. Est itaq; liquor à proprij generis planta, aperto in eius latere calamo, calore solis plus minusue coactus & concretus. Nostri usus Saccharum, per gnaros artifices, naturæ opera solenter imitantes, ignis commercio, integros calamos minutim incidentes, tam diu coquitur, donec uniuersus liquor, absorpta igne aqua, diu efferuescens salis modo in uasis fundo addensetur: Euadit autem tamò candidius duriusq; Saccharum, quàmò plus coctionis desecationisq; susceperit, & plus aquositate ac partium terrestrium deposuerit. Ex multiplici ergo coctura atque opera, multiplices perfectionis numeri contingunt, ita ut quoddam summum dicatur, & perfectissimum, candore, duritia, sono, suauitate, quod nunc Valentinum Saccharum uocatur, à nobili Hispaniarum ciuitate Valentinia, Germanicè Valenzucker, & in panes, siue species pyramidales, librae unius aut sesquialibre fun-

Hermol. Cor. suorum, cap. 306. Hypasira legendum monuit, à fluuio Hypasi, unde populi Indiae denominati sunt. Veteres quid per Saccharum intellexerint

Interpres arundinum loco inepte maluarum uertit

Saccharum quid.

Zacchari Valentinum. Zaccharum Maderæ. Canaria. Thomasum.

Antuerpiani coctores.

Qui Græci Saccharo nō sunt, & quibusdam

B ditur. Huic proximū habetur, quod ex noua reperta insula Madera magno usui toti Europæ in arundinibus, propter temperatam soli naturam nascens, exportatur: Deinde quod ex Canarijs insulis aduehitur. Ignobilissimum uerò Thomasum uocatur: atq; ex isto etiam collapsas & contractas micæ quidam colligunt, sordes potius, quàm res integras: Batauis meis Pozucker, ab olla denominatione suscepta dicitur: Eæ nigricant, humescunt, & excrementis sportaccis abundant, unde etiam uilissimum hoc Sacchari genus estimatur. Ad modum mellis expurgatur, quem breuiter in oxymelite simplici, attingimus. Sed totam hanc artem, seu uerius imposturam, in cunctis emporijs, & apud nos Antuerpiani coctores, norunt, qui in hoc producti uidentur, ut rem improbam ueluti probam exponant, atque uia data opera, proximum fallant. Primus opinor Græcorum Actuarius, deinde Nicolaus Alexandrinus & Myrepsus, in Composit. suis, mellis usum ad Saccharum traduxerunt, quod Arabes Zucarum, Saccharo nō sunt, & Zuccarum uocant, Ioannes Manaridus non Galeno solum, sed Medicis uniuersis eo uetustioribus, & quibusdam

DE COMPOSITIONE

et quibusdam eum sequentibus, ignotum fuisse constantissime asseuerat lib. 15. epist. 1. Versant quoque et eo pio se tractant, Hermolaus cap. Coroll. 306. Ruellius 3. cap. 22. Leonicens in epist. ad Franciscum Totum. Manardus lib. 2. epist. 2. Amplius 9. epist. 5. cuius argumentum Euchsus in primum Paradoxorum, cap. 35. reposuit. Similiter Musa Brasauolus in examine simpli. et Mundella in eiusdem auctoris censura: Omnes, inquam, isti, et pro se quisque opinionem ac sententiam de zaccharo edit tam diuersam subinde, ut Lectorem peritum, in diiudicando, retineat ac remoretur. Sed adscribam tandem auctarij uice, quae de zaccharo uulgari, Cadamustus patritius Venetus cap. 6. nauigationis suae expertus sit, quod librorum inopes et rudes, hac in re plenius instituiamus. Quoniam uero Medera insula frequentioribus irrigatur, inquit, fluminibus, memoratus princeps, saccharum harundinetum ibi plantari iussit, ex quo sacchari quamplurimum legit: inde ueniunt scitissima sacchara, toto orbe praecipua, primae decoctionis, necnon mixta, et quantum ex aliorum relatu colligere potui, indies meliora sacchara spectant, quoniam ea insula temperie caeli meliore, saccharum suapte natura gignit: nam ea qualitas est

Cadamustus patritius Venetus de saccharo.

Zacchari & mellis collatio.

plage illius, quae Cypri, et Siciliae. Sic ille. Interim cognoscere oportet zaccharum nostrum, gradu et efficacia, mellis plurimum esse inferius: nam illud calidum ac humidum, in excessu primi primo ordine, potior Medicorum pars constituit, hoc autem calidum ac siccum, secundo gradu statuitur Galeno 7. simpl. unde in calidis corporibus facile in bilem uertitur 3. Alimentorum, et 7. Methodi. Nec desunt qui zaccharum frigidaem participare asserant, sed hoc argumento conuincuntur, quod in uentriculo calidioris, mellis ferè instar, in bilem conuerti solet. Ego temperatum arbitror album exquisitè coctum: Sed quod rubrum est, et gustui ignauius occurrit, temperamentum excedit, nec ita multum à melle relinquitur, utpote quod ab ignea spuma, à qua nondum defaecatum est, non modò colorem, sed

Malignè quidam syrupos rubro zaccharo coquant.

et reliquas excedentes qualitates contrahit. Qui Medicis Pharmaca componunt, propterea quod longe uilius rubrum habetur, minorisque multo, ab hispanis ac Lusitanis emitur, syrupos promiscue omnes, rubro condunt, et pessime: sed illi magis explodendi, et à nemine tolerandi, qui prauo ac scelerato animo syrupum uulgarem, ex ultima zacchari Candi coctura inutiliter profluentem, in cum usum conuertunt opere sanè nephario, cum faeces potius sint, quam res mera, et triplo minoris ueneat. Ideo minime mirum Medicos sepe intentione sua decollari, dum tales ministri lucripeta, salutis honorisque nullam rationem habentes, ad questum omnia contrahunt. Sed cum isto hominum genere inueniendabili, aut uerius contumaci, non contendam hic diutius, eò quod pertinaciter rectè morantibus aduersetur. Itaque rubro saccharo relicto, candidum sicut album usurpabimus, in his praecipue uitijs, quae ex calore immaturo alterare, et in pristinum statum reducere studemus: praeterca quae longa aegritudine lassata sunt, et ueluti exhausta, confirmare: Adde his, quando exiccata est uentriculum, aut alia membra humectare uolumus: In his, inquam, morbis, zaccharum album est ac commodatius rubro, aut subnigro. Et ita de huius sermone finis esto, qui si forte uerbosior, quam loco conueniat, alicui uidebitur: is uelim animaduertat, ita fieri oportuisse, partim quod Lector rudiusculus, totam rem manifestò cognosceret, partim quod multorum commentarij eandem copiose tractantes, à paucis opinor, ob eorum multitudinem, et praecipue caritatem comparari queunt: quorum utilitati pariter, ac tenuitati in praesentiarum consulere uolumus, ne quid in huiusmodi studio amplius desiderarent. Nunc conuinò ad Dia moron progredior.

Dia Moron Mesuae.

Dia Moron Mesuae.

Rec. Expressio nis mororum dulcium, quae currunt secundum semitam ficus, & mororum desceni, ana librā unam & mediam.

Rob & mellis, ana libram unam, Coquantur placido igne ad mellis

spissitudinem, ac gratum saporem, & reconde. Sunt qui addunt, necessitate urgente, Aluminis, Myrrhae, croci, succi agræ, ana partes aequales.

CRONENBURGIUS.

Locus Mesuae restitutus.

Initio uerborum Mesuae, omnino legendum arbitror, mororum acerborum immaturorum, non dubium ac maturorum, quoniam adstringendi, et non relaxandi, hic est intentio. Idem capite de squinaria, multas descriptiones recensens inter ceteras, ex autoritate Galeni, et Alexandri, profert Diamoron, sed parum fideliter. Quare aut Mesuae, aut eius interpres culpandus uenit, aut cõtextus à librario parum peritò deprauatus est. Nam aliter à Gal. edocemur lib. 6. Locorum, cap. 1. ubi inter reliqua multa stomatica (sic enim appellantur proprie, quae ad uenas, tonsillas, ac omnes quae in ore sunt de repente, inflammationes, conueniunt) Hera et Andromachi subiungit. Preparari autem possunt, non tantum ex Moris, uerum etiam ex Grauatibus, cornis, cydonijs, rubi fructu, omphacio, pyræ syluestribus, prunis, ac malis adstringentibus, mespilorum, nucumque succo immaturo, et similibus, aut per se, aut cum melle multipliciter coctis: appositis interdum, pro fluxionis ratione, rosas, balaustris, cyminis, malicorio

Stomatiqua.

A Malicorio arido, galla immatura, pini, thurisq; cortice, hypocisthide, lentisci succo, & (ut summam dē cam) simul multis aut paucis adstringentibus, subinde quibusdam lenientibus discutientibusq;. Atqui hanc nobis inpresensiarum doctrinam explicandam haudquaquam proposuimus. Sufficit itaq; myropolis, optimam in genere componendi rationem ostendisse, quae, me iudice, erit, in simplici, ex Paulo desenda, lib. 7. cap. 14.

Dia Moron simplex Pauli.

Dia Moron simplex Pauli

Rec. Succimororum sextarios tres. Prius excoquitur, dum tertia portio fuerit absumpta, adiectoq; melis sextario, rursus incoquitur ad melleam spissitudinem. Et mox: Quod ex moris batinis constat, eodem modo praeparatur, maiori ui

adstrictoria praeditum. Illud ex succo mororū cōsistens, est simplex, ac debile: hoc, quod ad facultatem adstringentē attinet, paratum, ex succo mororum nascentium in rubo, est ualentius.

Additio.

Planta Graecis Batos, Romanis Rubus, aut Senis dicitur, cuius mora Batina, quasi Rubina. Dioscorides lib. 4. cap. 29 uulgaris notitiā asserit. A barbaris Mora bacci, cum rectius Mora bati dicendum esset: Theophrasto Humilis rubus, id est, chamebatos, siue terrestris: passim apud nos in agrorū simbulis, aruisq; & dumis, eiusmodi fructus reperiuntur, patria appellatione Braembeyen, aut Brombeer, interdum Brabbeyen, ab ipsius rubi aculeis uocantur. Et quantumuis Rubi multa sint genera, attamen Theophrastus tria tantum constituit, rectum siue excelsum, humile & mediū, 3. Plant. cap. 18. Dioscorides lib. 1. cap. 106. de cynosbato siue rubo canis tractans, fruticem pingit inodorum, nostris, nihilor, sagendum, quibusdam Herbarijs Pedegar. Male suspicamur quidam hūc esse uulgō Egel, sic appellatum, cum is sit cynosrhodon, odore praestantissimo ac mira fragrantia nares oblectans, sicut supra quoq; in Syropo ex Eupatorio monuimus. Ego nunc aliam distinctionem facere non queo, quam triplicem hanc à Theophrasto productam. Superioribus medicaminibus adhuc fortius est, quod Galenus refert supra citato loco, & recte inscribitur:

Batos est Rubus siue Senis.
Mora bati.
Rubi genera
Cynosbato, siue Rubusca nis, nostris dicitur Hagedorn.
Cynosrhodon est Egelentier

Dia Moron compositum Galeni.

Dia Moron compositum Galeni

B **Rec.** Mellis expumati, libram unā. Succimororum rubi, libras quinque. Croci, myrrhae, ana drachmā unam,

& semissem. Omphacij, id est, uue acerbae crude, siue immaturi succi, unciam unam.

Hoc modo medium temperamento pharmacū efficitur: Alias in uehementiori addere possumus uncias duas, aut tres: in debili cum uini aut ferri hemina una, sufficit omphacij drachma una. Ceterum coquendi ars est huiusmodi: Succus primò solus per se praecoquatur ad tertiae partis consumptionem, deinde adijciendum mel, postremò omphacium. Atque ubi iam cacabum ab igne auferri uelis, reliqua exacte trita admiscenda, ac in terra posito uase mouenda, donec omnia probè unantur. Durabilior autem est, si cum melle parctur. Appellauit durabiliorem, non solum quòd citò corrūpitur citra cocturam cum melle repositus, ita ut sequenti anno uti eo non possimus: sed etiam propterea, quòd utilior est, ad inflammationis sequentia tempora, usque ad perfectam curationem.

Coquendi ars.

Oribasius lib. de Curationib. simplex, ex heminis quinque, succi mororū, et una melle cōstituit. At Galenus ad amussim imitatur Aëtius sermone 8. cap. 42. 43. & seq. Sic itidem Paulus, potissimū ex Hora referens. Similiter Alex. Trallianus lib. 4. cap. 1. Neg; ab his discrepat Actuarius cap. de Liquorib. medicatis: neq; etiam Nicolaus Alex. Dia Sycaminon scribens cap. 224. Quod autem habet in praecedenti, a Preposito est transpositū. Ex isdem insuper deprompsit confectiones suas initio sect. 9. Nicol. Myreplus. Graecos adumbrans Serapio Tract. 7. cap. 23. Rob de Moris. Auicenna lib. 5. summa 1. tract. 6. & rupus de Vua. Hali 10. Practica siue. Dioscorides quoq; usum eius innuit lib. 2. cap. 143. de Moro, & Plinius ex antiquorū testimonio lib. 23. cap. 7. Palladius ex mororū agrestiu duabus partibus, & melle una cōcinnari significat lib. 16. titulo 16. Et hic obiter discendum, Mora, quae ultima maturitate sanguinea tantū intus succo mrescūt, ueteribus Sycamina, apud nos passim Celsi mora, & absolute mora appellari: quae pome subinde albo, nostra etate, uisuntur, cuius testimoniu Ouid. 4. Metam. perhibuit. Valgò Maulbeer. Apud Auic. & Arabas, mora de sceni, rectius de sceni, uelut Bellunenensis in Auicenna corrigendo restituit. Morus ultimò satiuorū germinat, unde arborum sapiemissima dicta, nihil tamen tardius quam in reliquis arboribus folia decidit, causam Theophrastus de Causis Plant. 1. ca. 27. exposuit. Succus in carne uinosus, trini coloris, candidus primo, mox rubens, maturis niger. Historiam mori tradit Theophrastus lib. Plant. 4. cap. 2. & Plin. 15. cap. 24. Nemo ex recentioribus, ueterum de moro scripta, diligentius conuexit Ruellio lib. 1. de Stirpib. cap. 101. Mora ipsa, in uitreo uase diligenter condusa ac demersa, plurimo tempore perduram, proprio eorundem uisculo conclusa.

Simplex Oribasii.

Sycamina in Celsi mora, & mora absolute.
Mora de sceni.
Morus.

Dia Nucum

DE COMPOSITIONE

Dia Nucum Mesuæ.

Dia nucum Mesuæ.

Accipe succi corticum nucum in diebus canicularibus, libras quatuor. Coque ipsum bullitione una, per linteum cola, deinde adiunge ei mellis libras duas: Coque ad mellis crassitudinem. In initio morbi, ad stri-

torium aliquod misceri oportet: cuiusmodi sunt rosæ, & balaustræ: In statu, crocus & myrrha: In declinatione, baurach, id est, nitrum, & sal ammoniacus, & similia.

CRONENBURGIUS.

Ego postquam Alexandri Tralliani lib. 4. cap. 1. uerba considero, non possum, quin affirmem Mesuæ compositionem suam ex illo accepisse, imprimis quæ in processu orationis recenset: Sed in uenior primus est Galenus, quemadmodum ipsemet testatur lib. 7. Simplicium, & 6. de Compos. Pharmacorum per Locos, cap. 1. Paulus deinde 7. cap. 14. simplex, ac compositum scripsit. Aëtius lib. 8. cap. 43. ex partibus æqualibus excolati succi, & mellis, cum nona parte dulcis radice conficit. Actuarius cap. de Libroribus med. pro libris quadraginta succi, unam mellis accipit: & cum adiectione croci, myrrhæ, atq; aluminis compositum facit. Nicolaus Alexand. quartam partem mellis, ad unam succi constituit, adiectis insuper quibusdam alijs. Myrepsus dupliciter parat, sect. nona, numero octauo, & nono. Similiter quoq; apud Serapionem inuenio Tract. 7. cap. 23. Rob de nucæ, & Hali 10. Pract. sue. In unum itaq; redeunt omnes, licet aliter atq; aliter, pro morbi necessitate, uariantur in hoc, tum in Dia morbo ne. Præparandum autem censeo in Officinis pharmacum simplex, sine admistione aliarum rerum, Græcis uocatur Dia Caryon, uitiōse legitur in Mesuæ Dia Caridion.

Dia Caryon. Galenus & Græcos imitari oportet.

Atq; hic finis esto Syruporum. Quorsum etenim attinet maiorem turbam ab Arabibus, & eorum imitatoribus repertam, & ab Officinis traditam conquirere? quorum sanè usum magna ex parte exploratum esse, ab omnibus Medicis uera sequentibus, optandum unice foret, ut aliquando ad diui Galeni, & Græcorum Medicorum salientes fontes reuersi, uiuos latices habeamus, hoc est, res genuinas, & integras sectantes potius, quam figmenta, somnia, mortuas imagines, & confusissimas prorsus compositiones, cuius farinae sunt (ut cum pace bonaq; quorundam uenia repetam) Syrupi ex cichorio, cydonijs, endiuiâ Gentilis, ac Nicoli, ut complures alios taceam. Atq; hanc ineptam Syruporum supersuilitatem, iam ante annos uiginti, singulari ingenij acrimonia animaduertit & correxit Ogerus Clemens, tunc stipendiatus apud Herlemenses Medicus, nunc uerò in cõmuni patria Amstelredamo, artem magna nominis sui celebritate facitans, in Senatorium etiam eiusdem Reipub. ordinem, maturæ ætate honorificemissimè est ascit. Cum isto mihi diu arctissima fuit familiaritas beneuolentiæq; ut maior cuiquã esse posset cum nemine: nam cum studiorum & morum similitudo, tum consiliorum comunicatio, & usus assiduus, amicitiam nostram usq; tutatus est. Hanc ipsam quoniam non tantum præsenibus, sed etiam posteris (modò sola fuerit scriptis nostris diuturnitas) testatam esse percipio. Itaq; celeberrimi huius uirumones ad scribere, quorum primus est:

Ogerus Clementis Medicus laus.

Regulæ aliarum necessariorum componendis Syrupis.

Regula prima. In initio in omnibus omnium Syruporum decoctionibus cogitandum, ut radices, semina, cortices lignorum mediocriter comminuta, & si quæ sunt similia crasse substantiæ, primo loco cocturæ committantur: Deinde quæ rarioris materiæ existunt, ueluti simplicia penè uniuersa, & aliquot fructus. Postremo flores, myrobalanorum cortices, quando queritur apertio, aliàs contraria: Aromata, comæ herbarum, & id genus alia imbecillia. Quæ uerò mucorem de se præbent, qualia sunt ficus, myxæ, semina cydoniorum, lini foenogreci, tracachantum, gummi Arabicum, ad finem quoq; injiciantur, aut, quod malim, in panno lineo raro & laxo ligata, longo ac contumaci filo appenso coquantur. Id nisi fiat totum decoctum, lenum uiscosumq; redditur, ut ægerrimè colari possit etiam per stamen rariusculum, a deò lento re suo meatus coli obstruit. Huic insuper rationi siue artificio Tamar Indum, & agaricum annuero.

Agaricæ præfatio quomodo fieri oporteat.

Sed hic pleriq; omnes Medici, atq; seplastarij in agarico infundendo peccant, dum per rarum, pilosum, siue setaceum pannum bene fortiter comprimendo exprimunt, ita ut sæpè ipsius agarici portiuncula aliquot unã transmittantur, quæ quàm uehementes torsiones & punctiones in intestinis concitent, multum intolerabili ferè dolore experiuntur: neq; tamen huius mali causam agnoscere Medici quidam possunt, multò minus corrigere. Sed similem doctrinam in Syrupo Epithami peculiariter institui, unde huc etiam illinc transferri potest.

Secunda.

Cum ad aliquot horas, Syrupi cuiuscunq; simplicia infundere, & macerare uolumus: tunc omnia simul imponi debent, & fermentari ad uiginti quatuor horas, deinde coqui ad tertiæ partis consumptionem leno igne. pleriq; una hora coctionem absolui posse asserunt. Certè finis eius esse debet, quando scopum propositum attigimus, qui est, uel ad uires coquendo augendas, uel minuendas, uel repellendas: Sic quædam ad dimidiam, tertiam, quartam: similiter librarum duarum, trium, aut quatuor consumptionem coquantur.

C

D

A Syruporum decocta in lebetē terreo, aut olla uitrata, quæ fundum habet latum, & angustum col-
lum, parari suaferim, cui cooperculum, foramen unum in medio habens, indē debet: Deinde superna-
tans spuma cochleari foraminulento tollatur, & simplicia sursum radiuſcula moueantur, ne nidorem
conerant, idq; fiat igne initio maiore, postremo minore, sensim illi subtrahendo, quoniam tempore
humiditas minuitur, propterea etiam feruoris uehementia decrescere oportet, ne ulla corruptela, uis
cocturae infringatur.

Tertia.

Post conuenientem fermentationem simplicia manibus exprimuntur, & humor clarificatur albu-
mine uno atque altero ouorum, quæ fasciculis quibusdam scopularum concutiuntur, donec bene spume-
ſcant, mox expressus humor affunditur: postquam uero spumam multam agitando simul fecit, supra
ardentem focum suspenditur: quando efferuescendo modice refrixit, continuo per pannum laneum al-
bum, densum, & pro multitudine transluentis liquoris, magnum traiecitur, ac colatur, leniter digitis
si placet comprimendo. Si autem nondum perspicuus cernatur, iterum eodem modo fiat, quousq; pror-
sus depuretur. In libras decocti duas, unum albumen, communis Pharmacopolarum censura, sufficere
uidetur. Est id egregium, quoniam in quotidiana omniq; potione, ad perfectiorem decoctionum ac suc-
corum purgationem, usum suum præstat. Vbi acetum recipiunt, albumina intermittenda erunt, quia
tunc coquendo despumantur, & despumando coquuntur. Sunt etenim Apozemata, Zulapia, & Sy-
rupi, ut colore, ita sapore eo modo iucundiora, ac proinde gratiora ac præstantiora, iuxta semen-
tiam Hippocratis. Paulo deterior cibus aut potus, suauior autem, melioribus quidem, & minus suauis
bus est præferendus.

Quarta.

Aqua Syruporum decoctioni apta, ex Galeni testimonio primo Simplic. cap. quinto, ex tribus sensi-
bus iudicanda est, gustu, uisu, odoratu: sitq; qualitatis expers, ut in gustum nihil imprimat, pellucida
ac sincera, in odore nullam habens qualitatem extraneam, ut decimo libro significabimus.

Aphor. 39.
lib. 2.

Quinta.

In Syruporum coctura, uasa esse debent ex lebetē plumbato, haudquaquam æneato aut an-
quidem hæc saporem uitiant, & uirtutem corrumpunt: estq; modus & industria adhibenda, ne uel
plus satis iusto, uel minus quam oporteat ab igne patiantur: nam ad eorum durabilem integritatem
haud exiguum adfert momentum, plena maturiq; coctio. Sed non omnium una est ratio, nam quos mel-
le excipimus, non oportet ad extremum deferuere: satis enim est ad medicamenti bonitatem, medio-
cris ebullitio, quæ ad spissitudinem moderatè liquidam perducatur.

Sexta.

B Omnes ex Mesues doctrina, igne facile prunarum, aut semiustorum carbonum ebullienti, quoniam
uehemens ebullitio spumam multam producit, neque recte confici permittit. Sit itaque principio ignis
blandus, & paulatim si res postulat, intendatur.

Septima.

Maximi interest saccharo ne, an melle, aut uulgari ac uilissimo Syrupo candi uocato, Serapia con-
ficiantur, quod quidam negligentes satis factum existimant, modo dulcescat: se aliter cognoscere po-
terit, qui utriusq; qualitates ueluti ad libellam exegerit.

Octaua.

Syrupi saccharum recipiunt diutius, & minori igne coquendi, quam qui mel: quoniam saccha-
rum uiribus longè est imbecillius, nec satis efficax, ut materiam sibi creditam, absq; uitio & labefacta-
tione possit conseruare, nisi quam optima coctione ab igne ualentiùs reddatur: siquidem multò citius
quam mel, ab aëris impressione, in malam qualitatem alteratur. Ob id potiones etiam, quas cum saccha-
ro dulces reddere conamur, haud facile longiuscula decoctione corruerimus. Longa etiam perbulli-
tio ad prolixitatem sæpè adiigit, modo ne pigmenta, aut eiuscemodi materia incoquatur, quæ longiorè
& uehementiorem efferuescentiam recuset.

Nona.

Ad eorum cocturam & præsens anni tempus considerandum: aliter enim hyeme, aliter æstate co-
qui debent, quorum nisi rationem habeamus, non est quò effectum aliquem expectatione dignum in
iis inuenire nos posse speremus. Igitur cum æstas erit, longior percoctio requiritur: Nam calor intem-
sus in humidum reconditum agens, facillimè uniuersa uitiat, corrumpitq;. Præterea uis attenuatoria,
quæ calor uiget, ueluti potentiam uirtutemq; rerum discutit, & in aërem pellit. Ergo quò spissior co-
ctiorq; extiterit, hoc integrior durabit. Et brumale tempus, aliquid bonitatis, pharmacis adijcere, Ga-
lenus autor est, dum à frigido nihil putrefieri aptum esse docet. Quamobrem isto tempore operosior
coctura non est necessaria.

Decima.

Syrupi melliti qui in hoc cõponuntur, ut alui excrementa promptius expurgent, parum diu ignem
amant. Nam mel quò diutius ad ignem feruet, hoc magis magisq; adstrictorias facultates recipit, & a-
marulemius euadit. quod si plurimum percoquitur, id quod prius omnium erat dulcissimum, postea
reddetur amarissimum. Testis est Galenus noster quarto Simplicium, cap. nono: & decimoquarto, &
secundo facultatum natur alium.

Vndecima.

Ceterum coctus est, quando guttatim in subiectam tabulam aut marmor planum decidens, consistit,
nec in latam spargitur: uel cum lento & tenaci glutino manus tractantibus inficit: Aut quando summa
pollici guttula inherens, nõ defluit: & si indice illà tetigeris, prætenuia fila mittit, neq; abrumpuntur.

Duodecima.

Duritiem (Candum Pharmacopœi uocant) Syrupi moniam non recipiunt, si saccharo parum mellis
addatur.

Decima-
tertia.

Decima- quarta. Non canescunt, neq; situm contrahunt, ob succorum cruditatem, quando ad liquoris consumptionem coguntur: Aut quando insolata fermentantur.

Decima- quinta. Si necesse fuerit aquam ex herbis uignis extractam, aut species Syrupis admiscere, aut infundere: Id fieri non debet, nisi circa finem coctura ipsorum.

Decima- sexta. Inuenti sunt, tum ut simplicium uires in humorem, cui incoquantur, transeant, & compositiones in promptu sint, quando ijs indigemus, tum quia radices & herbe omni tempore non inueniantur, tam etiam quia ex mora fermententur, & palato molestias, inuicundo sapore, non exhibeant.

Decima- septima. Syrupi omnes, si Serapioni credimus tract. 7. cap. 34. durant a principio ad duos annos.

Decima- octaua. Reprehendendi sunt, & publica censura castigandi, cum neque aut priuatim corrigi, improbi alie quot Syruporum cocti, qui pessimum pro optimo Zaccaro, ubiq; iniiciunt, non expendentes tali errore saporem, colorem, substantiam, & totam denique illorum qualitatem corrumpi: unde magna sepe egris noxa, & Medico ignominia contingit. Atque isti quum delinquant, recte admonitionibus detrahunt simul ac male dicunt, adeo ut inter hoc peccatum genus, praestantissimus habeatur artifex, qui est audacissimus & insolentissimus.

Componendi ars uide per secula. Et haec in praesentiarum ad Syruporum expositionem, mihi sufficere uidentur. Etenim si quid forte esse est praetermissum ex ijs, quae diximus ante, inuenire atque adiungere non erit difficile, modo diligenter aliquis componendae partem didicerit, quae potissimum ex qualitate, ac quantitate simplicium pharmacorum, unde compositiones miscentur, consistit. Nam inde cognoscimus, num magis ac minus efficere possit compositum pharmacum ea quae promittit. Si enim refrigerantia fuerint plura, sensum affectorum magis obtundit, & calorem natuum insuper subinde remittit, subinde tollit: Contra si calefacientia omnia sunt uehementiora, intenditur feruor adeo, ut sepe inflammationis originem suggerat. Sic etiam in alijs uniuersis imaginari oportet, ut his atque similibus facultatum differentijs explorandis instructi, medicamenta opportuna effingamus. Nam impossibile est, teste Galeno primo Simplicium cap. 24. & septimo per Locos, cap. primo, quenquam aut probe medicamentum componere, aut eo quod ab alio compositum est, idonee uti, antequam simplicium medicaminum facultates pernouerit, quae quidem non quales ex sua natura, sed quid in nobis efficere possint, perquirenda ueniunt: Id unum est, tum sequentibus simplicium libris tum de curandi ratione, tum de medicamentorum compositione conscriptis, abunde ab illo ostenditur. Quapropter nos terminantes hic praesentem tertij libri sermonem, consequenter purgantia medicamenta (de quibus maxime comunem Officinis nostris sermonem sum adscripturus) prosequi nunc, & tempus, & ordo requirit.

LIBRI TERTII DE COMPOSITIONE
MEDICAMENTORVM FINIS.

LIBER

LIBER QVARTVS, DE COMPOSITIONE MEDICAMEN

TORVM, OFFICINIS HOC AEVO VSVALIYM,

Autore Bernardo Desfennio Cronenburgio,
Doctore Medico.

N HOC LIBRO, CATHARTICA GRAECIS, Purgatoria Latinis, eodem seruatō ordine, quo in suprascriptis usi sumus, tractabimus. Nescio autem quomodo pessimē imperitiōribus opiatē dicantur (quo nomine Antidota rectius quoq; uenium) ab opio uidelicet, quod ne minimū quidem habent: unde appellationū libertatem barbaris & inutilibus quibusdam hominibus permittamus, qui linguam suam sibi usurpant familiarem, proq; arbitrio rebus nomina induunt, qualia à recentioribus aliquot plurima sunt reperta. Nos uerò res ipsas inquirentes, & ad uitam humanam utiles, catharticoꝝ constructiones prosequemur. Eorum autem in genere doctrinā Actuarius

Carhartica sunt purgatoria, improprie opiatē dicta.

Quid i catharticoꝝ obseruare oporteat.

Medicamentorum quantitas, calamo cōprehēdi nequit.

Circumforanei & medicastra magnam humano generi clade inferunt.

In purgatorijs propinadis quae obseruare oporteat

Quas noxas inferant purgatoria intestina.

Aph. 9. lib. 2.

Et i minimis & maximis purgatorijs, subindenoza subest.

Aph. 29. lib. 2.

Aph. 10. lib. 4.

Aph. 23. lib. 1.

De ratione a-

cutōꝝ lib. 2.

Aëtius lib. 3.

cap. 23.

Aph. 21. lib. 1.

& 4. de ratio

ne acutorū,

cap. 1. scriptā reliquit, quā uehementer omnes, praesertim iuiores medicos, sedulo uersare optarim, ut audaciam in praepotentioribus, & timiditatē in imbecillioribus purgatorijs attemperare reminiscatur: idq; eo studiosius, quò minus eorundem legitima in singulis hominibus, quantitas, aut scribi, aut omnino sermone edoceri queat, attestante nobilissimo Medicorū Galeno, primo artis curatiue ad Glaucon lib. 2. Acutorum, lib. de sanguinis missione, & Therap. Methodi 3. Proinde si quid in nobis, nō ex alia re, ad exquisitam eorū cognitionē peruenire possumus, quā crebra exercitatione, circa rationale in quantitatē coniecturā: Hanc etenim Medicus natura prudens & doctus excogitare, & quoad possibile est, obseruare potest: arrogātes ac imperiti nō possunt. Nec enim hoc loco quis multiplices scopos, in usu medicamentorū necessarios à nobis audire expectet, quando nō medicationē, sed medicamenta ipsa docere instituimus. Quod uerò ad congruū pharmacorū usum pertinet, & quae ex eo requiruntur, ex Hippocrate lib. de medic. purgantib. Galeno potissimū, atq; alijs cōmodē quilibet artis peritus cōsequatur. Porro quantā sepe cladem circumforanei aliquot nebulones, & imperite simul mulieres medicastra, humano generi per fortia medicamenta purgantia inferant, cum nullam prorsus morbi notitiam habeant: nullum in iisdem natura motū, aut conatū, aut iudiciū: nullum utriūq; discernen, nullam membrorū actionem intelligant: neq; qualem humore, neq; quando, neq; quantum, in qua temperatura, quo corporis habitu, qua aetate, quo morbi tempore, supra ne an infra euacuandum, nec item symptomatū uarietate ac malignitate interstringere, nec alia ad morborū curationem necessaria agnoscere possunt, non est opus multis hic explicare: quoniam haec omnia omnes fatentur, licet minus interdum sibi à talibus caueant illi, qui pluris omnia, quā se ipsos estimant. Et quid perniciosiorē corporibus humanis noxam, imò quid praesentiorē mortem infligere potest, medicamine uomitorio, aut è uentre eductorio, praeter affectus, ac aegri naturam, intempestiue propinato: nam id, praeterquā quòd totius, uertiginem, fastidium, stomachi, capitisq; dolores, pulsū malum, spiritū dissolutionē, syncopen, nimis intolerabilem, resolutionem, calorem immodicū in uentre & intestinis excitat, colicos etiam cruciatus (cuius exemplū Galenus refert 12. Methodi) atq; eiuscemodi grauiā accidemia accersit: calorem quoq; natiuū mutat, infringit, robur labefaciat, corpus uniuersum offendit, dissoluit, colliquat, ac quod imprimis est execrandam, sepe miserabilem ante tempus interitū adfert. Turpis est calamitas, medicamento purgantē dato, hominē occidere, ut auctor est Hippoc. & Galenus se duos uidisse narrat, qui praepotenti pharmaco, in ipsis medicorū manibus, oborto animi deliquio, perierint. Idcirco singularē prudenciā in perquirēda, eximiu iudiciū in examināda methodo exhibendorū medicamentorū exercere, breuiter à fronte simul & occipito oculatū esse Medicū oportet, si nō à calumnia tamen, sed à culpa insuper immunis esse laetoret: cui equidem satius est in paucitate, quā in multitudine, & in minimis potius, quā maximis delinquere. Quāquā nec illud, citra omne delictū, fieri subinde cōsueuit, praesertim cum morbus prauus indicij sit, & materia improba multa, affectio uehemens, biliosa, interdum antiqua, & humor euacuandus crassus, cōtumax, malignus, in membro firmatus, atq; occasio praecipua: unde morbis inchoantibus, quod abundat mouendū praecipit Hippocrates, & medicari in ualde acutis, si materia turget, eadē die necesse est, tardare enim in talibus malū: Atq; ubi usq; ad animi defectionē ducere expedit, faciendum, si eger tolerare possit. Sed in acutis passionibus raro, & in principijs, medicinis purgantibus nō, nisi cū praemeditatione, utendum. In alijs uerò concocta medicari oportet, non cruda, nec in principijs, modo nō turgeant, ut plurimū nō turgent. Etenim medicationes cōstionibus aduersamur, quae in primis curan

Cur medio- *dis morbis, sunt necessariae. Accidit interdum etiam mediocriter potens pharmacum, ob naturae siccitatem caliditatemque, corporis affecti contumaciam, et sterces quoque durum in intestinorum aliquo impactu, aut naturae conatus suos ad urinam uertente parum, educere, sed tantum mouere, et nihil promouere.* C

Lib. de his qd *Quia eodem medicamento aut purgantur homines, aut non purgantur. Unde morbus nunc remittitur, nunc incenditur, nunc aequalis manet, uel longius differtur. Quia et pestilens interdum, atque exitiale corpori ammantis medicamentum redditur: quapropter haud contemnendum periculum, nec exigua molestia, cum aegro, tum medico, suboritur. Quanquam aliquoties noxam corpori nullam, sed alimentum praebet, talemque producat humorem, quale trahere natum erat. Atque hinc arbitror manifestum sit, quanta opus sit prudentia, religione, diuersitate, opportunitate, ac industria, in propinandis euacuationibus, quae*

Per Loca, *res in nulla omnium disciplinarum alia, homine exercitatori indiget, qui tum per rationis exercitium per multam et assiduam affectionis aegrorum inspectionem, morbos cognoscat, atque artis opera conuenienter dispenset. Optarim hic omnibus uotis, singulos principes in ditione sua, et Magistratus in quacumque re publica, in nebulonibus medicastriis castigandis, quam prudentissimos esse atque acerrimos, siquidem non uno exilio, non una cruce digni mihi uidentur, qui non in unum aliquem, sed in omnes ex aequo ciues, et populos, iniurij, facinorosi, et impij existunt: dum unum medicamentum saepe exitiale, passim sine discrimine omnibus propinant. Aluntur publica stipe, qui aurum factum ad coetum et caelum explorant, num quae fraus admixta sit operi: sartori damno est, si ueste usque quaque, corpori destinato non adaptat, fabro, si susceptam fabricam uitiat: et eos, qui pro remedio uenenum, pro amido toxico uendunt, et exhibent, impunitos linquimus: aut honore etiam quopiam afficiemus: illic non nisi uilis quaedam materia corrumpitur, hic substantia longe preciosissima, nempe humana uita periclitatur: in qua errare, aut secus eam quam oporteat tractare, si non homicidium, certe temerarium est facinus, quo homines haud raro morti exponuntur. Sed sic inter literarum et disciplinarum rudes comparatum, ut frequentissime intertriplicia bona, quae externa sunt, et longe uilissima, animi corporisque bonis praestantissimis praeferruntur. Per optimam itaque ac perutile esset, celebres Senatus publico decreto legem sancire, quae priorum et*

Iudicia deprauata. *doctorum Medicorum opera, pharmacopoeorum officinas quotannis inuisendas esse statuerent, simplicia quoque, examinanda, inspicienda, tractanda, quosue autores imitandos in componendis pharmacis, quosue abolendos uellent, graui censura, determinarent. Praeterea eodem pertinet, confidentes ac imperitos homicidas, qui per mortes, magnoque precio, experimenta faciunt, et intolerabili licentia, quae uis cathartica, ut alia mittam, cuius offerunt, urbibus interdiceret, et communi hominum ceteru abigere: Solis autem pij, sapientibus, eruditissimis, medicis, medicam artem longe praeclearissimam pariter et uitae tuenda necessaria, committere. Hinc quoque emptitios doctores, homines frequentem improbe audaces, abigendos decerno. Valde dubito an ulla beneuolentia maiori, ciues suos afficere, ac demereri possent uiri celebres, primariique, in rebus publicis, autoritatis. Atque ista initio Operis commonefuisse satis sit. In processu iuxta consuetudinem, pharmacorum uentrem soluentium misturas a seplasiarijs componi solitas recensebimus, si praecipuas aliquot ijs recte conficiendis necessarias apposuerimus: ubi cognoscere expedit, auersas purgatoriorum facultates, ex diuersis trituris ac mulsuris rationibus contingere: Siquidem nisi crassiusculum, hoc est, nequaquam densissimo cribro purgantia medicamenta in uniuersum terantur et secernentur, fieri uix potest, quin praecipuas corporis partes, substantiae suae subtilitate penetrent, offendant, et stomachi tunicis impacta tenacius, dysenteriam, aut saltem copiosorem, aut citatiorem aluum faciant, quam aegro conueniat, et nos ex rationali coniectura conceperamus. Itaque huius ditionis, in omnibus catharticis diligenter meminisse, necesse est. Proinde euphorbium parum diuturnum Mesuae. Ut uero intolerabilem in tumendo ac redinem effugiant operarij, confert pauillum olei amygdalarum dulcium affundere: sed quando recens est, oleo solo absque pistillo dissoluitur. Similiter turbit, thapsia, quorum cortices utiliter raduntur, donec albescant. Item Hermodactylus, helleborus uterque, polypodium, soldanella, Rheubarbarum, myrobalani omnes: nisi his posterioribus robur adicere uisceribus, aut urinas mouere decreuerimus. Agaricus autem lamina tenui, in sublimi curuatus, et foraminibus multis aspera (Germanice ein Reiff) aut serra rapaci, fricando in seobem non admodum tenuem agitatur. Medulla colocynthidis a granis omnibus repurgata prius pistillo modice confregitur, mox in portiuunculas sive pice dissecta, et quam potest fieri tenuissime puluerata (nimirum ut mellefica eius uis celerius per corpus permeet) iuxta quamitate innocenter purgat, autore Mesuae, cap. de Tritura, interprete Syluio. Quod si portiones quaedam crassiores sensuque perceptae sumantur, uillis uentriculi, et spiris intestinorum adhaerent, humoreque imbi reposito imbuta tumet, et partes diuersas distendunt ac ulcerant, ut inquit filius Serapionis. Fiat autem omnis tritura clementer, et pro terendorum substantiae ratione. Quae enim immodica est, uirtutem dissoluit. Porro de scammonum oleo amygdalino dulci fricatum, aut amygdala una atque altera prius in mortario trita, commodissime ac tenuissime seorsim fratur, nisi quando cum alijs coquendum erit, aut quando uirtutis eius multa tritura dissipatam irmetummus: tunc enim crassius teri assueuit: eandem doctrinam quoque de pauillo oleo siue affundendo siue perfriando, in alijs supra memoratis catharticis, usurpare commodum erit: partim ut securior euacuatio*

Quid principes, quid magistratus nebulonibus medicastriis face re debeant. *Probatio a minoribus ma ius.*

Officines quotannis iure essent inuisendae publico decreto. *Medicastrofidentes et publici homicidae urbibus abigendi sunt.*

Quo cathartica terere ac miscere oporteat.

Euphorbia tritura ac dissolutio. *Turbit, thapsia, hermodactyli, hellebori utriusque, polypodij, soldanella, rheubarbarum, myrobalanorum trituratur.*

Agaricus quomodoteratur Colocynthidis

Canon de omni tritura. *Scammonij tritura.*

Euacuatio, partim ut minor pulueris dissipatio fiat. Sed determinatum ubiq; pondus, cum primis tamen expendere necessarium est. Ad hæc scire oportet, nullam aromatum seu specierum iniectionem, aut appositionem fieri debere, nisi mellis, aut humoris cuiuscunque coctura clementi equidem igne, absoluta, & uas ab eo ablutum fuerit, & mediocriter materia refrixerit: Alias illorum substantia, uigor, ac facultas, magna ex parte dissolueretur. Nec insuper medicamentum diligentissime permixtum, ex lebetate in aliud uasculum (in quo conseruandum erit) transferendum, nisi probe refrigeratum. Tam tandem ad purgandorum medicamentorum compositiones peculiariter ordine instituendas peruenio.

Pondus ubiq; integrum, post trituram esse debet.
Aromata quomodo melle, & quando capienda.

Benedicta Nicolai Alexandrini.

Rec. Turbit, sacchari, ana drachmas uiginti. Alij addunt diagridij drachmas decem.

Rosæ, hermodactyli, garyophyllorum, spicæ, zingiberis, croci, laxifragæ, macropiperis, amomi, Seminis selini, salis gemmæ, ana dra-

chmas duas.
Galangæ, macis, Seminum carui, feniculi, asparagi, rusci, Granorum solis, ana drachmas duas.

Dentur ex ea drachmæ quatuor, manè uel uesperè, cum calida.

Benedicta Nicolai Alexandrini.

CRONENBURGIUS.

B Profecto euenit in hac, quod in plerisque compositionibus fieri sæpè demonstrauimus: cum aliqui sanè omnia prædicta in medicamentum coniungunt, quidam uerò pauca, alius aliud, & alius minus, alius plus indit. Quædam exemplaria Præpositi ex medio pondus Nicolai Alexandrini contrahunt, quædam addunt polypodium, mastichen, amion, lapidem Lyncis, esulam, & agaricū. Nicolaus Myrepsus quibusdam Præpositus existimatus (quod ego nulla ratione credere possum, quoniam nimis multa & magna sunt utriusq; in pharmacis componendis discrimina) Amidoto 407. quindecim simplicia, præter ea quæ enumerantur, à Nicolao Alexandrino, & Præposito, adscribit, estq; eo modo uehementer potens. Certè curam haudquaquã à uero aberrante adducor, ut Antidotū 107. ex alterutro istorū, Myrepsum collegisse arbitrer, quãuis in quibusdam disseminat: Attamen pondera plerorumq; ingredienuū omnino conuincunt. Quæ uerò in eo subsequuntur, noua nostris uidebuntur, proinde ueterè, utpote longa consuetudine probatam lectionem retinendam esse cõsulo, quam nos ex Alexandrino transcripsimus. Inolerabili perniciè Placentinus de Medicinis cap. 9. principio uncias pro drachmis posuit. Idem idem faciens sceleratè in dosi. Cum itaque ad eò indiscriminatim hæc Benedicta sit prodita, diligenter animaduertere oportet, quid redundet, aut desit: ita enim quis ea rectissime utetur, quod alioqui nullo modo fieri poterit. Porrò quantum uis, in dictione, autor quosdam Galangam, & reliquas species addere aut tumet, quasi ipse sic componere nõ sit solutus, nemo uelim suspicetur: neq; hoc indicat, sed potius sui etiam seculi confusam uarietatem in hoc pharmaco prodit, quæ utinam hoc nostro sublata esset: Aut malim credere imperitia scribentium illam dictionem (alij addunt) adiectam esse. Ego præscriptas omnes species arte tutas, hoc est, Turbit, hermodactylum et asiori puluere: & diacridium, & salem gemmæ seorsum: Reliquas exquisitiori ac cribro denso traiectas, mellis despumati, pro tota dosi, uncijs uiginti, excipio: deinde in usum repono. Hac enim ratione, mellis erit dupla portio, & media. Caterum hoc loco necesse habeo exponere, quæ in superioribus libris prætermissa hætenus sunt, ut nusquam aliquid à nobis negligatur. Occurrit itaq; initio Turbiti Posses hic dicaci calamo, quæ ab alijs scriptoribus partim ambigue, partim obscure tradita sunt, reperere, atq; ita chartas istas magna loquentia distendere: sed quoniam utrunq; & rei imperitiã auget, & confusionem ac ignorantiam parit, satius uisum est, omnis ambagibus, breuiter scripturū quorundam sententias attingere: mox ipsius Turbeti imaginem (quæ sæpè ueri occasione proponit) simulq; quid sit uulgare, & passim usurpatum Turbit, cum germanis notis, quibus à spurio atq; adulterino comode dignoscatur, demonstrare. Manardus clarissimus etate sua Medicus, & rei plantariæ peritissimus, Turbit, quo nunc Medici, ac seplasiarij utuntur, ferulaceæ siue ferulæ similis plantæ radices negat, quod tamen Mesue affirmat, ut paulo post dicemus. sed myrti folio esse ait, & proinde secundam Tithymali speciem, à foliorum figura, Myrtiten nuncupatam determinat: cui subscribit Brasauolus oculari testimonio fretus. At Fuchsius Turbit Mesues, Thapsiæ radices existimat, qui ideo non est audiendus, quod ueterum ne unus quidem, Thapsiam succo lacteo abundare, memoriæ posteritatis mandarit, & Mesue contra lactariam herbam scripserit. Munda della Turbit album, radicem pityusæ credit: Tragantius Gallus, Medicus insignis, ex Alyporadices intelligit, quem admodum certè Matthiolus Senensis ex Aquario constanter edoctus. Tragus eximius Herbarius, pityusam, ac Turbit, uisus fruticis radices arbitrat: ad eò inter doctissimos quosq; sententiæ agitantur, iudiciãq; uariant, nescio herclè suorum ne amore (quando sermè omnes iniqua animi propensione corrupti, ingenijs nostris impensè nimis fauemus) an rei ipsius difficultate, diuersitate, & nõ dum cognita satis ueritate. Ex suprascriptis itaq; ad penè sum cõsecutus, quod Demiphon Comicus: dum

Compositio nis huius uarietas.

Nicolaus Myrepsus nõ est Præpositus.

Benedicta uera compositio.

Compositio nis modus.

Mellis quantitas.

Turbeti historia.

Manardi & Brasauoli opinio.

Fuchsi lapsus.

Mundella Tragantii Matthioli, Tragiarbitrium.

Turbit Serapionis est Tripolium Dioscoridis. Pandectarij, Genuensis, Alexandri Benedicti error. Turbit Serapionis, siue tripolium Dioscoridis, non est uulgare Turbit. Turbit Mesues, est Alypias & uulgare nostrum.

tenus ait, negat alicuius deliberandum censet. Proinde necesse est Turbeti faciem ex scriptoribus, quando proprio intuitu non liceat, cognoscere, ubi breuiter uelut indubitum haberi debet, Dioscoridis tripolij lib. 4. cap. 119. ad Plinij 26. ca. 7. esse Serapioni uocatum Turbit, cap. simpl. suorum 330. nam eadem est scriptura & ratio, quamuis in recensendis Arabum sententijs, aliud Turbeti genus, à Tripolio alienum idem pingat. Pandectarius ignorans eandem plantam ab iisdem designari, bina discreta capita constituit, Tripolij nimirum, & Turbeti: A qua ignorantia Genuensis eximi non potest. Quidam ex Dioscoridis & Serapionis uerbis instructi, Turbit uulgare idem sunt arbitrati: unde etiam Alexander Benedictus clarissimus apud uniuersum orbem Medicus, passim Tripolium gummosum illud ipsum uocauit. Sed horum omnium opinio hinc subuertitur, quod radix Tripolij siue Turbit apud Serapionem odorata sit, & gustu acris: qua uero nos utimur, odore caret, & faldemis asperitatisque, quidpiam ostendit: unde consequitur diuersas omnino radices existere. Porro quam lactarij generis, ferulaceis folijs, sed minoribus, triplici discrimine, utpote albo, subcinereo siue flauo, ac nigro, narrat Mesue, radix disincta erit censenda, tam à Dioscoridis, quam à Serapionis delineatione: Et si quid ego iudico, Actuarij prorsus Alypiæ uel Alypi (nullam etenim differentiam utriusque agnoscit Paulus lib. septimo) radix pronuntianda, quando ipse disertè in hæc uerba loquatur: Turpetum, quod radix est Pitrysa, & album Alypiæ glutinosam detrahit pituitam, &c. Atque hanc usualem Officinarum decerno, quoniam testificame Mesue, trini illiusmodi colores in ea conspiciuntur, & folijs tenuibus profilit, sicut ferula. quam equidem fidem Matthiolus summus Medicus, & in herbarum omnimoda cognitione neminsecundus comprobabat. Turbit probatur ex Orientali plaga allatum, recens, album, fractu facile, resinofum, carici expers, & firmum. Sed hoc æuo frequenter crassum, cortice nigrum, foramineum, & ut summatim dicam, corruptum, ad nos comportatur, partim nefanda uenditantiu impostura, dum ex Thapsiæ & Pitrysa, uel esula maioris radicibus concinnantes, pro legitimo Turpeto substituum: partim medicamentariorū (sit uenia dicto) ignauia simul ac auaritia: quando potius laborat, ut minoris hoc emanet, quam ut uera ab adulterinis seligant. Vtrunq; est intolerabile, ne dicam detestabile crimen. Reuera si in ullis artibus, uigilans censura habenda foret, ea in rebus medicis, summo perè est utilis ac necessaria. Proinde ut pestes publicæ, illiteratum perniciosumque hominum illud genus fugandum pronuncio, quoniam uersa medicamenta, ausu temerario, impuntaque licentia, in simplicibus humane salutis destinatis, inquinant, uitiant, ignorant, obscurant, deprauant, perturbant, immutant, & ceu irrita planè abijciunt. Atque utinam eiusmodi terre onera, & opprobria etiamnum, in eximijs Academicis, ac numerosis Rebus publicis non alerentur. Tales autem homines cur non albis coruis similes existimemus? quoniam cum doctis, propter indocilitatem & imperitiam, uersari non possunt: neque cum indoctis, propter nominis sui estimationem, ac inanem arrogantiam, uolunt. Mihi si liceret, in illos legem constituere, paucos aliquot uiros probe institutos, & ueritatis amantes deligerem, quibus totum id oneris concinnandorum medicamentorum demandarem. Audiui, pro pudor, ex Officinaris deblaterantem quendam, Medicis se quidem permittente, ut prescriberent quæ uellent, uerum ipse ex arbitrio suo parabat omnia. O hominem nefandum: nam si id ipsis datur cæcis magistris, duces etiam magis cæcos sequentibus, quorsum amplius attinet erudire, constituere, fouere Medicos? Imò quorsum totam artem conseruare expedit, quando ita promiscuè quibuslibet hominis uitam tractare sinimus? Quando, inquam, rudium quorundam uoluntati, compositiones tantum, quibus ut hæc humane consulitur, relinquimus? Et ideo sit, ut eruditorum animi, ab usu medico alienantur, Officinarum quarundam misturas populares auersantur, & scrupus magnus prudentia præditis inijcitur: quoniam perspicuè doctum isti aueruerunt, periculum subesse intelligunt: In summa, confidentiam plerorumque, in concinnandis pharmacis, uident: unde sapientissime sibi consulentes, improbas ac infideles Officinas fugiunt, respuuntque. Id si quisquam

Turbeti delictus.
Quare turbit corruptum ad nos aduehatur & usurpetur.

D. Jacobi Omphali præsentia in discernendis Officinis medicis.

apud nos alius, ædepol Dominus Iacobus Omphalius, cum multiplici linguarum peritia, uariisque multarum artium cognitione: tum uerò in primis luris utriusque doctrina uir clarissimus, amabilis, morum candore suspiciendus, intelligit ac sapit: quod seria, & subinde repetita disputatione uel Hippocraticæ digna, siquæ iam dudum diligentissima curatione, & didici & agnoui. Id, hoc loco, nunc lubentius repeto, ut omnes homines ingenuos, & ueritatis amantiss, ad hanc imitationem excitem, utque præsentibus ac futuris constet, quam studiosè & prolixè idem uir eximius, de hæc Medicinæ parte meditari mecum soleat. Ego autem duorum alterum, in eiusmodi rebus, necessarium statuo: aut Apothecarijs meliora perquirenda, aut ipsis Medicis, sua domi medicamenta paranda esse, quibus, ubi opus erit, pro ægotantium necessitate, utantur. Sed hæc tam copiosè dixisse, quum mihi hoc loci minimum fuisset propositum, proximi amore tamen, ac ueri studio, huc sum progressus. Atqui istis nunc omisit transire ad alia uolo. Sequitur paulò post in contextu

Selinon. Seminis felini] Quod Græcis & antiquis Selinon, id Latinis ac recentioribus Apium hortense appellatur, de quo sententiam nostram, in Amidoto Hamagogo, & Athanasia, tulimus, quamuis quibusdam non paruam disputationem adferat.

Sal gemma. Salis gemmæ] Quoniam ueluti gemma nitet, qualis est Sarmaticus, ac Dacicus. Idem etiam fossilis.

A fossilis, marmoreus, & saxeus dicitur: probatur candidissimus, equalis, lucidus, illapidosus, densus, ac Mesue crystalli modo scinditur, & splendet. Genuates Cappadoticum, eundem pronunciat. Dioscorides tres tantum salis differentias lib. quinto, cap. 75. enumerat, fossilem, marinum, lacustrem: & eas quidem alias, & aliter, quam Mesue, qui quatuor constituit. Sal omnis aut fit, aut gignitur, estq; coactus, aut siccatus salsus humor, aut terra combusta species, ut refert Caelius Antiquarum lectionum libro 26. cap. 15. Constat, autore Mesue, substantia terrea per adustionem amara, & aquea insipida, quae ambae si sint aequales, saporem salsum perficiunt: si terrea uincit, amarior euadit: si aquea, salsum est mitior. Coquitur sal probatissimus, ac candidissimus, in salinis Zelandiae, quae Oceano Germanici, inter Occidentem & Aquilonem, ultima insignis & ampla est insula, Rhem ostijs obiecta, ac quam plurimis elegantibus urbibus ornata: quaeq; non tantum Germaniam inferiorem, copia salis suae, uerum etiam magnam superioris partem satiat. Galenus nono & undecimo Simplic. Plinius lib. 31. capite septimo, locupletissime salis historiam edocuerunt. Similiter 3. fossilium Georgius Agricola, unde petant eius rei studiosi. Quin & Caelius acutissimo ingenio salis laudes lib. 6. cap. 1. ac 2. complexus est. Reliqua hanc compositionem ingrediencia, aut per se manifesta sunt, aut in precedentibus, siue sequentibus explicantur. Non est igitur, cur frustra amplius uerba in hac fundam: coniungo itaq; pharmacum, quod est ordine sequens.

Salis species.
Salis materia.
Saporis salis causa.
Zelandia probatissimum sallem conficit.

Catharticum Imperiale Nicolai Alexandrini.

Catharticum Imperiale.

Rec. Diacridij, zacchari, ana drachmas octo.
Cinnamomi, nardi, saxifragiae, polypodij, ana drachmas quatuor.

Garyophyllorū, zingiberis, spice celticae, melanopiperis, macropiperis, cardamomi, amomi, ana dra. iij.
Mellis quantum sufficit.

CRONENBURGIUS.

B Initio huius libri, quae medici cathartica appellant, indicauimus, uidelicet magna ui, & uehementer purgantia, quale est etiam hoc ipsum, de quo nunc agitur, praesertim si hermodactylum quoq; recipiat, ueluti depingitur a Praeposito, aut esulam, cum Arnaldo de Villa noua: Quapropter eos haudquamquam uerum dicere reor, qui citra molestiam hoc educere afferant, nam laboriosissime quidem mouet, cum hermodactylis, mitius est & securius, sine ijs, sicut nos transcripsimus. Hic si mihi Auicennae manes cognoscerem propitias, quam iste confectionem lib. 5. summa 1. Tract. 1. ex octoginta tribus simplicibus recitat, prorsus confusionem confusissimam uocarem: tamas nimirum disidentes inuicem res continet, ut non minimam inferat questionem, quomodo simul omnes illae facultates conuenire, & in opportunum usum uerti queant. Quapropter ad ea quae sunt euidentia, ac certa quadam methodo offeruntur, animum conuerto: cuius generis est pharmacum supra a nobis conscriptum. Porro quae praesenti medicamento habentur, sunt manifesta, ac memorem magis Lectorem, quam explicatorem desiderant, siquidem de omnibus superius egimus. Ideo hic eadem rursus non censeo repetenda. Reliquum est, ut pauca de diagridio dicamus.

Cathartica quae.

Auicenna notatur.

Hoc quidam Dia crydion legunt, estq; scammoniae preparatus succus: Etenim planta ipsa proprie dicitur scammonia, succus uero siue liquor, scammonum: attamen utrunq; simul in appellationibus miscetur. Succus pleriq; ex radice modis colligitur, cuius rei doctrinam tradum penes omnes, qui eius historiam pingunt. Theophrasto autem, nihil aliud quam succus in usu est lib. 9. cap. 22. Laudatur Dioscoridi 4. cap. 152. leucis, splendens, nitidum, rarum, colore quam simillimum taurino glutini, fungosum, tenuibus fistulis, quale ex Mysia Astatica deportatur: Plinio citò liquefcens, uirus redolens, cap. 8. lib. 26. lectus. praecipua autem probatio est a gustu, ne ualde linguam accendat, ac uehementer urat: A quibus notis quanto magis recedit, tanto est deterius. Nostrum saepe ab his alienum uisitur, ut pote lingua urens, graue, nigrum, crassum, quantumuis pro uero, in medicinae usu, recipiatur, quemadmodum alia permulta. Et quauis moueat, id certe magna ui ac laboriose facit: unde fidem auget minus esse genuinum, sed natione Syriacum, & Iudaicum, quod deterrimum habetur: Viride etiam, & tetri odoris, pessimum est. Vigni annos seruatur, sed uetustate uilescit. Clementissimo igni coquendum, si crudum est, & crassiuscule tritum: alias pro occasione curatur, ac postremo, absoluta coctione, miscitur. Eius usus prudensissime intra corpus fieri debet, ne forte eiusmodi, ex immodico profluuiio, inducat noxam, qualem se Galenus refert 12. Methodi non procul a fine libri, curasse: & nos haud dissimilem huic aliquando in Italia conspeximus: & Cruminge, in magnifico consule Doct. Ioanne Sickinga, chirurgi cuiusdam temeritate & inscitia inductam, diligenti opera sanauimus. Etenim in hoc & Graeci & Arabes conuincunt omnes, eius usum graue ac molestum esse, siquidem Paulus lib. 7. Aetius 3. stomacho aduersissimum adstruit: unde etiam Mesue purgantium medicamentorum maximam dixit. Satius itaq; habetur semper correctum propinare, & alijs clementioribus mixtum, quod in malo cotoneo perfici potissimum solet. Doctor Gysbertus Horstius Romae medicinam magno questu, & amplo honore facitans, scammonium tritum uino granatorum diluere, preparatum

Dia crydium Scammonia planta est.

Diacrydij ac lectus.

Diurnitas. Coctio, tritro. Vfus est periculofus.

Scammonis preparatum

DE COMPOSITIONE

et per diem in mortario ducere, ad eius preparationem iubebat. Ceterum tota haec compositio, mellis expumati uncias plus minus quatuordecim excipitur.

Caseio Hamach Mesues

Confectio Hamech Mesuae.

* alias, drachmas sex, et emendatius.

Rec. Myrobal. citrinarum uncias iij.
Chebularum nigrarum, Rheubarbari boni, Ana uncias duas.
Agarici, colocynthidos, polypodij, Ana drachmas octodecim.
Absinthij, thymi, sennae, Ana uncia unam.

Violarum drachmas quindecim.
Epithymi uncias duas.
Anisi, rosarum, foeniculi, Ana drachmas sex.
Succi fumi terrae libram unam.
Prunorum numero sexaginta.
Passularum enucleatarum uncias sex.

Infundantur omnia in aquae casei quantitate sufficienti, in uase uitrato angusti orificij, et obturetur os eius per dies quinque: deinde bulliant ebullitione una, et colentur. In tali colatura dissoluantur Calsiae fistulae mundae, unc. quatuor. Tamar Indorum, unciae quinque, Terentiabin, unciae duae.

Coquantur dum habeant spissitudinem mellis. Postremo admisce scammonae seorsum ferme exacte trita unciam unam et mediam.

Myrobal. citrinarum, chebularum Indarum, Ana unciam mediam.
Belliricarum, emblicarum, rheubarbari, Sem. fumi terrae, ana drach. tres.
Anisi, spicae, Ana drachmas duas.

Sed expende, post horum colaturam, nisi iustum pondus retinueris. Proijce de super zacchari boni lib. j. & med.
Crassius ista ceteri debent, quam pulueres specierum cordialium, uelut alias diligenter monuimus.
Dosis eius est drachmae duae, usque ad aureos duos.

CRONENBURGIUS.

Hamech. Medicamenti huius autor est Hamech, qui alio nomine Rhazes dicitur, ex quo transcripsit Mesuae, qui mox Arabico titulo alterum priori descriptioni propinquum subiungit, quod non eque communiter a nostris, uelut prius, conficitur. Nicolaus ille Alexandrinus lib. suo de Pharmac. compos. cap. 460. laxatimum quoddam huic non admodum dissimile comexuit. Atqui cum publica consuetudo multis annis Mesuen, aut potius Hamech in hac compositione, sibi imitandum proposuit, nescio cur non eundem sequar et ego, praecipue quando nulla adsit suspicio falsi. Veno itaque ad quorundam simplicium interpretationem, deinde incunctanter huius medicaminis componendi artem, dilucidioris doctrinae causa subiiciam. Primum sciendum, est Myrobalanis auferendos esse nucleos, atque id assidue tum hic, tum alibi obseruandum: quoties per pondus, non per numerum scribuntur.

Canon de nucleis, est myrobalanis existendis.

Prunorum Damascenorum] Videlicet omnino dulcium, cuius rei rationem, in medicamento Diaprunorum, expendemus, ac inde, si quis uolet, discat.

Calsiae fistulae] Lege quae superius et inferius, quando peculiariter de eius compositione agemus, dicitur.

Aqua casei, Lac omne tribus essentibus constat. Serum siue aqua lactis

Aqua casei] Mitis hominibus excogitata ratio est, qua partes caseosae, in lacte, a serosis separari possunt. Porro lac (quod sanguinis spuma alias dicitur) omne, ut Archater Gal. 10. simpl. med. ac lib. de bono et mali succi cibis, docet, ex tribus isdemque dissimilibus constat essentibus, caseosa crassa, serosa tenui et pingui, siue butyro, quod spumam lactis uocauit Plinius lib. 11. cap. 41. Serosa pars, Graecis schiston, Latinis scissile, uulgo serum simpliciter, et aqua lactis, Aristoteli sanies diluta, appellatur, attendendi extergendiq; potentiam possidet, sumiturq; subducendi uentris gratia. Ideo ueteres, uelut 3. Ali-

Seri discrimina,

ment. habet, ad alium sine molestia exonerandam, creberrime hac potione usi sunt, quod Dioscorides 2. cap. 62. confirmat. Sed serosi istius humoris haud parua sunt discrimina, ab aetate, a passionibus, ab anni tempore, a multiplici pecudum natura, et a multo, autor Galeno, locis supra citatis, Varrone lib. 2. cap. 11. et Gellio 12. cap. 1. Qua uero arte discernatur, adeo notum est plebei, ut me explicatore non indigeat. Hic saltem cum Galeno illud monebo, quod non de morbo lacte, sed de naturali cuiusque animalis

Lactis boni nota,

semper intelligere oportet: Estq; primum ac nouissimum inutile. In summa, lac sit purum, syncerum, gustu suauis, bono odore praeditum, recens. Ego cum Mesuae, omnibus caprinum praefero, ut pote non nimis dilutum nec crassum, sed consistentia medium: aut eius inopia, ouinum, aut idoneum bubulum in uere aut aetatis principio recenter multum. Ex huiusmodi igitur lacte, serum dissipare, et in ipsum simplicia conijcere, utilissimum habetur.

Terentiabin & Manna.

Terentiabin] Id manna coagulata, et granulosa ab omnibus doctis interpretari conperio, tametsi si Arabes diuersis capitibus, de hac, et terentiabin prodiderint: sed non aliam uer ea specierum differentiam esse constat, quam quod alia liquefces, melli similis, alia in grumos coeacta uideatur, quae profecto nostra

Manna

A **Manna est.** Extat autem haud aspernanda de ea auo nostro controuersia, adstruentibus alijs, Græcos Penitus aliam quam Arabes rem hac uoce intellexisse: Alijs uerò in totum illos ignorasse. Certè per penitenti mibi uerba Galeni 3. Alimentorum, & Mesues cap. suorum simpl. 8. uidentur omnium uerissime sentire illi, qui Galeno (licet aliter uocârit, ac nondū eius in medicina uenisset usus) cognitam, & rem cum Mesue eandem pinxisse asseuerent, dum melleū humorem cælo cadentem scribit: **Quin & Theo** phrastus eius meminit lib. Plantarum tertio, cap. nono, his uerbis: **Sin autem,** autore Hesiodo, mella a Pesq; quercus ferat, magis quoq; illud confirmatur. Ergo nascitur uel hic melleus humor è cælo cadens, in hac maxime insidens. Et Plinius insuper lib. 11. cap. 12. Venit, inquit, mel hoc ex aëre, & maxime syderum exortu, præcipueq; in ipso syrio splendete fit, nec omnino Vergiliarū exortu subluçanis temporibus. Itaq; cum prima aurora, folia arborum melle roseida inueniuntur. At si qui matutino sub die fuerit, unctas liquore uestes, capillumq; cõcretum sentiunt, siue ille est cæli sudor, siue syderum salua, siue purgantis se aëris succus, utinam esset & purus, ac liquidus, & suæ naturæ, qualis desluit primò. Sic illi. Atqui certum habetur mel commune, apum industria naturaq; ex floribus colligi: proinde uerè est simillimum, huiusmodi aërium mel, quod nunc Manna uocatur, haudquaquam fuisse ueteribus incompertum aut ignotum: quos imitatus uidetur Vergilius quarto Georg. quando dicit:

Autorum de
Manna sen-
tentia.
Mel aërium,

Aërij mellis cœlestia dona. Ab Auicenna cap. simpl. 493. Manna, & cap. ult. zucarum

Albusar (quamuis id alijs sal Indus putetur.) A Suida Mel syluestre, Alexandro Benedicto Ros Syria-
cus appellatur. Posteriores autem Græci ad unum omnes, sæpissime eius dilucidè meminerunt. Ac quan-
tumuis de manna thuris insuper, id est, micis concussu elisis, medicamine leniter adstringente, diligen-
ter utriq; dixerim: id alterius ignorantiam non ostendit. Ioannes Manardus antiquorum zaccharum
& mannæ, res affines esse, comprehendiq; inter mellis genera, utrunq; putat, Epistola secunda, lib. 2
ac zaccharum nostrum antiquis fuisse ignotum, & ab illorum diuersum, ibidem refert. **Quin Nicolaus**
Leonicensis in Epistola ad Hieronymum Menochium, Græcos ueteres de Manna generatim tantam,
non autem speciatim fuisse loquutos censet: **Quoniam p. test.** inquit, hæc Manna uentrem soluens, ad
caput de Melle apud eosdem refertur, sicut etiam zaccharum: quod species mellis, tum à Dioscoride,
tum à Galeno ponitur. **Matthæus Curtius** Papiensis præceptor olim de me optimè meritis, non mul-
tum uirtute differre dicebat mel ac Mannam: quia utrunq; aluum mouet, illud minus, hæc magis, pro-
pter redundantem in ea acrimoniam. Dicebat præterea mel roridum, & mannæ, pari modo è cælo

Mel syluestre
Manardi &
Leonicensi
sententiæ.

Curtius.

B cadere, neq; alia ratione, quam maioris minorisq; coagulationis, distare. Etenim materia utriusq; est
eadem, nimirum uapor humidus à sole eleuatus, ac postea eiusdem calore exiccatus, induratusq; Her-
molus Dioscoridem cap. 31. lib. 1. nomine Elcomeli, Mannam nunc usualem comprehendisse suspica-
tur, quem Marcellus & Brasauolus ciuilitè redarguunt: etenim aëriū mel ex truncis non manat, sed
in arborum ac plantarum folijs frondibusq; reperitur, quemadmodum ex Galeo & aliorū monumen-
tis intelligimus. Hodie in Medicorum scholis, & Pharmacorum Officinis, duo Manna genera osten-
duntur, quorum alterum ab Orientali plaga, Alexandria Aegypti, alterum ex Calabria Italia defertur:
illius duplex est species, præstantissima Mastichina uocata: uilis & improba, Bombicina nuncu-
pata. Calabriensis plurimi estimatur, stirpium frondibus insidens collecta (Manna foliorum cognomi-
ue) minutis granulis constans, translucida, grauis, candida, gustu dulcis, suauis, mastiches granulis si-
milis: Deinde quæ ramis insidet: postremò quæ lapidibus & solo inheret, granulis crassioribus, & co-
lore longè minus sincero. Calabrina pluribus annis integra persistit: Orientalis tantum uno. Nunc
parandi medicamenti artem subscribam.

Hermolal
lapsus.

Manna ge-
nera.

Insundantur omnia simul crassiusculè tusa concisâque in libris * uiginti (hanc dosim ex El-
ctuario è syllio eiusdem transsumpsi, quod in Antidotario suo præposuit) aquæ lactis, & libra una
succum fumarie igne defecati, per dies quinq; in uitreo uase obturato stricti orificij, macerari permit-
tantur: deinde semel aut bis effervescent. Sed præstiterit Rheubarbarum per se parum tusum: Simili-
ter agaricū & colocynthidam in petijs colligare, ac post macerationem exprimere. Ab igne adlata
exprimantur, & colentur: Appone zaccharū rubrum, pro maiori abstersione, igni diligenter coquan-
tur ad mellis compagem. In portiuicula uerò expressionis, dissolue castiam, ac Tamar Indos: pari mo-
do Mannam à sordibus per setaceum purga, quæ deinde medicamento refrixo immittes, pistillo ligneo
duccendo: postea scammonē negligentiùs tritum, ut magis purget: ultimò aromata creta diligentius &
discussa, ut in corpus ferantur melius, fiatq; omnium unitas. Manardo autore, integra uncia absq; pe-
riculo in Italia exhibetur. Ego in robustis & alioqui contumacibus corporibus, qualia nō pauca ager
Gruninganus tolerat, eam dosim transcendit, sine ullo nocumento, imò subinde sine ulla eductione, atque
etiam Colonæ uidem mibi usu uenit, sed hic iudicium prudentis Medici postulo.

* quidam sex
Pharmacij pã
randi modus

In Dia Cartamum, censura nostra.

Nos hic decet tantò magis huius compositionis ueritati quærendæ inherere, tantoq; diligentius illi
inquirere, quantum tunc in ea peccent plures, falsaq; (ignotis ignota connectentes) de eadem tradant.

Nam

DE COMPOSITIONE

Nam dum plerunq; alijs haud pauci pravis componendi uijs insistant, imprimis equidem seipfos decipiunt, secumq; alios multos, in errores trahunt, nulla in parte utiles, cum nec ipsi sapiant, nec bene morientibus obtemperent. Hinc tam studiose Galenus non omnibus compositis pharmacis simpliciter, absque diligenti examinatione, credendum praecepit, de simpl. 1. cap. 27. Et 1. de Compos. medic. per genera. Maximum ac proprium Medicorum munus est, morbos adimere: sed id quomodo facient ij, qui simplicium facultates ignorant? Hæc eò nunc dico diligentius, quò plus est in isto medicamine ambiguitatis, ne addam obscuritatis, quando adeò confusè atq; indistinctim ubiq; eius sit lectio. Siquidem apud Valescum lib. 6. cap. 24. sex discrepantes descriptiones lego: Similiter apud Nicolum Florentinum Serm. 1. cap. de Cura hæmitritæi. Rursus apud Petrum de Largillata, cap. de Podagra, Alexandrũ Benedictum lib. 22. cap. 41. Et Arnoldum de Villa noua: Ut taceam quadruplices insuper magno discrimine, in medicamentarijs seplasiariorũ codicibus, eodem titulo cõpositiones (quod mihi quidem constat) circumferri. Reuera deplorandum est, artem medicam tot habuisse præceptores, ne dicam destructores. Ut autè diu assuetæ satisfaciã huius faciendæ cõsuetudini, de legi uncã (quibuscunq; tamen liberum cõponendi arbitriũ permittens) descriptione, quam hîc ponam, ut qui requirunt, facile inueniant.

2. Methodi per Locos 7. cap. 1. & initio 8. per Loc.

Dia cartami Nicoli Flor.

Dia Cartamum Nicoli Florentini.

Rec. Spet. Diadragaganti frigidi, unciam unum.	Turbit electi, drachmas duas.
Carnium cytoniorum, uncias duas.	Diagridij, drachmas quinq;
Zingiberis albi, drachmam unam.	Mannæ granatæ, mellis rosati, Ana drachmas tres.
Medullæ cartami unciam mediam,	Zacchari unc. xv. Fiat Confectio.

Appendix.

Cartami medulla quomodo terenda. Carnem cytoniorum, mæla ipsa priuatim siccata et concisa, absque corticibus intellige. Medulla cartami scapello minuantur, eodem modo, quo semina quatuor passim in Officinis teruntur: nec enim pistillo quassantur, absque multa oleosa substantia. Diagridium per se, quod frequenter præceptum est, friatur: Manna liquefacto rosaceo dissoluta colatur. In summa, ordine iuxta artem singula miscentur cum zaccharo, et hinc tam forma solida, quam liquida parari compositio potest. Restat de cartamo exponenda historia, quæ paucis sic uenit intelligenda. Græci Cnicum, Arabes Kartam, quidam Crocum Sarracenicum et agrestem, uulgò Wilder Saffran, ac Fluxer appellant. Herbs ignobilis ad tingenda obsonia, eius floribus utitur. Dioscoridi 4. 163. Theophrasto 6. Plant. cap. 4. in satiuũ atq; agrestẽ, cuius duo genera, distribuitur: Hinc secutus est Plin. 21. cap. 15. et Mauritan omnes. De syluestri plenius 8. horum Cõment. Visitur cnicũ semine candido, uetustate ruffescente, plano, anguloso, grandiusculo, cuius medulla est unctuosã. Veteres ex oleum parabant. Herba ipsa nũc ueluti pleræq; nostro solo sedulitate assuescere cepit. Anmaduertat quisq; uocis cartami, et cardami affinitatẽ, unde haud cõtemnenda noxa, facili errore, cõmitti possit.

Cartami breuis historia.

In Dia Cassiam, censura nostra.

Quandoquidem paulò minus plena sine iuniorum uolumina erroribus (quemadmodum sæpè admodum nimis, et indicauimus) quos ulla absque examinatione uulgares recipiunt: proinde interdum eorundem causa, nimirum ut ipsi circumspectiores, aut alij his ipsis prudentiores, in componendis medicamentis, reddantur, nobis totus sermo est amplificandus, ne quid ueritati obsistat. Nemo autè doctus nequit, quàm passim multæ ac diuersæ in medicamentosis Officinarum libris (quos dispensaria uoce barbara appellant) Dia Cassie siue Cassiæ preparatæ reperiantur: quibus tamen confideuer magis, quàm fideliter paratis, omnis penè practixantium turba, tum in corpus sumendis, tum in uentrem infundendis medicamentis, utitur. Ut uerò peregrinas ac uagantes eius descriptiones, et Electuaria leuitim mittam (satius est enim integrioribus potius adseriri, quàm quibuscunq;) Cassiæ pharmacum huc transcripsi, quod Dominicus Apothecarius Colonienis haudquaquam postremus, in inter signio uindis, longo usu paratum retinet, quodq; præcipuorum eius urbis Medicorum commendatione dignum agnoscamus: Habet uerò sequenti dictione:

Dispensaria passim uocata mendosa sunt.

Cassia præparata.

Dia Cassia.

Rec. Passularum à nucleis mundatarum, libram unam.	missem;
Folliculorum Sennæ mundatorum, libram mediam.	Prunorum Damascenorũ dulcium absq; ossiculis, uncias quatuor.
Polypodij quercini, unc. quatuor.	Iuiubæ, Sebesten, ana unc. unam.
Glycyrrhizæ rasæ, uncias duas, & se	Ficuũ remotis granulis, dactylorum sine lapillis, ana numero decem.

Anisũ

A Anisi, fœniculi, cartami, ana unc. me.
Seminum cōmunium : natorum frigidorum, Ana drach. sex.
Capillorū Veneris, florū tritum cor.
dialiū, hordei mundi, ana mānip. ij
Fiat coctura in aqua pluuialis quartal. sex. i. libris trigintaduabus, iuxta artem ad libras sedecim : In colatura dissolue & expurga calsiæ

recenter tractæ ex cannis, ac liberæ a membranis ligneis & granis libras duas.

Tamar Indorum, zacchari ex succo uiolarum, ana uncias quatuor.

Zacchari rubri, lib. unam & mediā.
Percoquantur simul lentissimo igne ad soliram, ac omnibus cognitam crassitudinem.

Id hoc loco inseruimus, ne quid relinquere tur eorum, quæ humano generi profutura cognoscerem. Pleræq; tamen Officiæ aliud parant, quod in usum Encmatum asseruant, quod est tale :

In libra una decoctionis maluarum, uiolarig, Mercurialis, atriplicis, betæ, althææ, coquūt mellis despuma

ti libram mediā : Sub finem admiscēt Pulpæ calsiæ fistularis transmissæ per colum libram unā.

Dia calsia fā cyteribus surpanda.

Porro Franciscus de pede Momium, cap. de Cura male complexionis hepatis, aliam cōplexus est. Similiter Ioannes Concorregus cap. de Paralyti, & iectigatione. Atq; rursus aliā Petrus de insignaua cap. Paralyti, tremoris. Certè Francisci compositio est preciosa, ac sapore gratissimo, si illi Manna addatur. Sed iam oblatum tempus nos de Cassia fistula differere monet. Veteribus (ut hinc ordiar) Græcis hanc Catharticam nigram, seu fistularem nostrā (quæ ab illorū est diuersissima) prorsus fuisse incognitam, tamdudum optimorū Medicorū recentium testimonijs confirmatum habetur. At posterioribus, puta Aëtio simul & Actuario, circa initium libri de Medic. compos. cap. de Potiomb. medicamentarijs, atq; alibi quoq; dilucide monstratur, cum additamento nigræ : Similiter à Mesue cap. suorū simpl. & reliquis Arabibus. Hodie ex India, & Alexandria, Asiæq; portis, ad nos copiosissime conuehitur. Barbarus in Italia seri frustra queritur, quia nec ad frugem peruenit, & celeriter opprimitur. Eligebit foris & intus nigra, ponderosa, pellucens, plena, ac cum inclusa grana licet concutiantur non strepunt, pulpa pingui, succulenta, integra. Quibusdam Siliqua Aegyptia dicitur sed diuersa hæc est, & Siliqua Dioscoridis scripta lib. 1. cap. 130. quam Columella Græcis Ceration rectè uocari tradit : Ceterum illius usq; omnes meminisse oportet, Cassiam simpliciter apud Græcos scriptam, semper intelligendam esse de cassia aromatica uera : Aut in eius penuria, de optimo Cinnamomo. At in Mauritiorum, & eorum sequaciū codicibus, de cassia hac medica siue fistula. Quod autem in descriptione Francisci de Pede momium legitur,

Cassia fistula nostra ueteribus Græcis cognita.

Delectus.

Siliqua Aegyptia. Ceration. Cassia apud autores dicitur men.

B Siliqua Dioscoridis scripta lib. 1. cap. 130. quam Columella Græcis Ceration rectè uocari tradit : Ceterum illius usq; omnes meminisse oportet, Cassiam simpliciter apud Græcos scriptam, semper intelligendam esse de cassia aromatica uera : Aut in eius penuria, de optimo Cinnamomo. At in Mauritiorum, & eorum sequaciū codicibus, de cassia hac medica siue fistula. Quod autem in descriptione Francisci de Pede momium legitur,

Mellis cassiæ fistulæ] Nihil aliud est, quàm ipsius medulla, siue colatura recens.

Candum ros.] Est cōcrescentia siue gelatio illa zacchari, quæ in fundo syrapi rosacci uisitur.

Mel cassiæ fistulæ. Candum rosatum.

Cum decoctione herbarum frigidarum, & quatuor seminū usualium] intelligo uelam albam, uiolariam, maluam, borraginem, intybum : Ex seminibus, quatuor maior a frigida dicta, nempe melonum, cucurbitæ, cucumeris, citrulli. Alia particularia manifesta sunt ijs, qui annum adhibent. Montanus Medicus raro cassia utebatur, sine puræ puluere, uel cymini, uel aliquo simili, nec libenter Electuarijs, quæ Cassiam recipiebant, quia totum medicamentum rancidum facit, & nisi recenter tracta sit, corruptionem facillè semit.

Quatuor semina frigida maiora.

In Dia Catholicon Præpositi, censura nostra

Censura in dia catholico

Nimis uerè in medicamento huius narratione Platearius dicit, unūquēq; Apothecariū pro uoluntate sua hoc ipsum componere. ô deplorandam etatem hanc, in qua tantum sibi iuris arrogant audaculi quidam (quod doctus subinde formidat, ac refugit) tam temerè absq; rei cognitione miscemes pharmacæ, quasi non sit sit per plerosq; arti medicæ affusum calignis, nisi eandem ipsi in immensum prouebant: ut tandem minoris habeatur operis, pharmacū aliquod ex integro cōponere, quàm uitiatum de nouo restituere. Reuera diligentius expendenda res est, ne dum sic compositionū autores haberi uelimus, proximi citius morbum augeamus, ne dicam mortem acceleremus. In tantam audaciam, in tantam improbitatem uehementius scriberem: nisi calami facultatem, sceleratorum confidentia, superaret. Certè aliter pristinos medicæ autores fecisse multorū testimonijs constat, cum omnem operam, omnem industriam exercerent, ne ad latum unguem, à uera componendi methodo aberrarent: tantum abest, ut ita licenter, absque singulari delectu, quascunq; medicaminum constructiones consarcinandas susciperent, unde facillè hominum aut salus, aut perniciēs paritur. Sed operæ precium uidetur in teipsum ad hanc rem producere Marcellum, præclarissimum artis scriptorem, quò nimiam quorundam, in conficiendis medicamentis, licentiam uituperemus: contra bene agentium sedulitatem comprobemus. Moneo sanè, inquit, si qua fuerint paranda medicamina, ne absque Medico, aut incuriosius componantur.

In prauos pharmacorū compositos.

Marcellus medicus summa diligentia usurus tum in parandis, tum in seruandis medicaminibus.

componantur

DE COMPOSITIONE

componantur, aut inãdiligenter habeantur. Nam licet attentissimè species & mensuras earum, remedijs quibusq; adscripsero, & ipsarum mensurarum notas, uel ponderum qualitates, secundum Græcam traditionem, & medicorum ueterum consuetudinem, seorsum libello huic inseruero, & non solum Romana, sed etiã Græca expositione digessero: tamen è re est, ut hæc eadem cum peritioribus conferantur, ac sepius retractentur, & que confecta fuerint uel parata medicamina, sub signaculis semper habeantur, ne aut casus incidat, aut malignitas alicuius obrepat, quæ beneuolè ac syncerè parata corrumpatur, sitq; de remedio uenenum, & de salubritate perniciosa, culpaturq; medicina, cum peccarit incuria. In summa, me hæc benignè parasse, & tamen super his monuisse sufficiet. Sic ille. Sed quorsum ista? mirum ut edoceam, quanti sit in erroribus publicarum Officinarum medicamenta parantium corrigendis, huius unius præstantissimi uiri censura æstimanda, quam & laudare omnes, & admirari debent, quando ueritatem ipsam habeat iudicem. Porro ut ad rem propositã reuertamur, scire oportet multiplices esse huiusmodi compositiones: nam thesauri Aromatariorum autor, Lumen, ac scripti Pharmacopolarum commentarij diuersimodè loquuntur, cuius potissimũ ratione, in superiore sermonem incidimus. Præpositus uerò medicamentum suum ex Alexandrino transcripsit, qui cap. 442. sic ait:

Catholicon.

Catholicum Nicolai Alexandrini.

Rec. Sennæ mundatæ, cassiæ, tamar Indorum, Rheubarbari, Ana uncias tres.

Polypodij, anisi, glycyrrhizæ, Seminum cõmunium, Candi, penidij, Ana unciam unam.

rectius, lib. duabus.

Sirei quod sufficit, in quo ponantur Polypodij uncia octo. Fœniculi uncia tres.

In libris tribus aquæ syrupizentur cum uncijs duabus zacchari. Atque hæc quidè sunt, quæ scribit ille

Ceterum longus usus Præpositi scripturam ut ueram comprobat, quam hoc modo ex quadruplo deurtatam habetote.

Dia Catholicon Præpositi

Dia Catholicum Præpositi.

Rec. Sennæ mundatæ, cassiæ fistule purgatæ, Tamar Indorum, ana uncias duas.

Rheubarbari, florum Aniolarum, polypodij, Seminis anisi, Ana unciam

unam.

Glycyrrhizæ rasæ, penidiarum, candi, quatuor Sem. cõmunium frigidorum mundatæ, a cortice, ana drachmas duas.

Primò fiat decoctio in libris quinq; aque lactis, ex polypodij recentis uncijs quatuor, Sem. fœniculi drach. sex, donec supersint ex colatura librae due, & media. In huius pauca quantitate, dissolue cribrando cassiam, ac Tamar Indos: In reliqua admisce zacchari libras duas, & coque ad spissitudinem Syrupi. Tunc huic refrigerato, cassia, & Tamar Indi, iusto suo pondere, addantur, pistillo ligneo diligenter mouendo: tandem semina concisa, & penidie contusa cribrata eq.

Additio.

Fuchsius neglecta in conferendis compositionibus notatus

Myrepsus Antid. 502. & sequenti diuersimodè, ac prorsus alienissimo, ab alijs scriptoribus, consuetudine officinis familiare cõmendasse: Nam ut dosim, quæ nihil cum Nicolao Alexandrino aut Præposito commune habet, prætere am, res quoq; ipsæ planè uariant: siquidem radices Capparorum, pruna, cerasia, turpetum, diacridium, purgatoria fortissima adiungit, atq; longè aliam, quàm Præpositus cocturam instituit. Et cæcus sit funditus oportet, qui ista non uideat. Proinde manifestum est, quàm nihil operæ, in conferendis autorum compositionibus, reposuerit Fuchsius, quod nunc semel monendum esse duxi, cum frequentissimè aliàs obseruarem, ne Apothecariorum uulgus alioqui ad quiduis suscipiendum sine iudicio procliuè, huiusmodi inscriptionibus sedatur, ac magis autoritati ipsius, quàm rei ueritati credat. Nec potest nec debet ipse, quando uir bonus ac doctus sit, hanc monitionem meam non candidè interpretari.

Dia Phœnicum Mesuæ.

Dia Phœnicum Mesuæ.

Rec. Dactylorũ cheiron triduo aceto infusorum partes centum.

Penidiarum saphiri, partes quinquaginta.

Amygdalarum mundatarum, partes triginta.

Turbit, partes triginta quinque Scamoneæ, partes duodecim. Zingiberis, piperis longi, foliorum, ruta siccorum, cinnamomi, macis, ligni aloës, anisi, fœniculi, dauci, galangæ, ana partes duas & semissem.

Omnia

A Omnia in tenuissimum pulverem redacta, & per angustum cribrum discussa, excipiantur mellis ex pumati sufficienti quantitate.

CRONENBURGIUS.

E dactylis est purgatorium, sicut mox exponam: sed nunc absoluere statui primū, qualis sit aliorū de eo ueterū sententia. Aëtius uolumine 3. cap. 90. Oxyporion Diaphœnicon, id est, ē palmulis scriptū profert: Nicolaus Alexandrinus cap. 204. quanquam aliud cap. 703. simplex tradat. Serapion Tract. 7. cap. 16. diuersum, ab Auicenna lib. 5. summa 1. Tract. 3. positum ordine tertio (tria etenim constituit, cuius primum cum Aëtio similitudinem retinet) Supra hæc insuper Mesue cap. de Turbit huic propinquum facit. At quoniam usus multis antè annis, in omnibus ferè Officinis, priorem Mesues compositionem construendo inualuit: Idcirco nos identidem explicando singula in superioribus de consilio prætermissa hic apponemus. Incipit uerò,

Rec. Dactylorum cheiron, &c.] Quem nunc dactylum uno ore omnes uocamus, fructus est palmæ arboris Dioscoridi lib. 1. cap. 125. cōposita uoce Phœnicobalanus quibusdam, siue palmæ glans. Appellatur insuper caryotides, palmula, & caryotæ palmule, à Græcis, docent Galeno de cibis boni ac mali succi, phœnicæ (unde nominatum medicamentū) ab Arabibus Machla, sicut uidere est apud Serapionem cap. Simpl. 118. ubi immaturum dactylum Balach uocat. Est autem nō exigua in palmulis differentia, nam aliæ sunt siccæ, duræ, & adstringentes, ut Aegyptiæ, quæ propriè Adipsy uocantur, uelut refert Solinus cap. 35. Aliæ molles, humidæ, ac dulces, ut caryotæ dictæ: Aliæ uerò inter has media censentur, ut quæ plus minusus austeritatis aut dulcedinis habent. Nascuntur laudatissima, scribenibus Diodoro Siculo lib. 3. Antiq. gestorum, cap. de Indis, ac Galeno de Aliment. 2. in Hierichunte Syriæ Palæstina oppido, quod uerum esse inde liquet, quoniam qui Hierosolyma ad nos redeunt, passim palmarum ramos secum deferunt, in certissimè peregrinationis suæ symbolum. Præterea in insulis nup̄ repperitis in Occidente abundanter nasci fama est. Iam quædam palmarum fructum nullo intus osse ligno uel producunt, quædam cum eo, quod manifestissimè scriptum reliquit Theophrastus 2. Plantarum, cap. 8. Aëtius cum osse, & sine eo nasci prodidit lib. 11. cap. 30. cuius etiā meminit Plinius 13. cap. 4. Amplius lib. 23. cap. 5. Differunt etiam colore, magnitudine, sexu, figura, sapore, ac loci diuersitate, quæ copiosè Theophrastus pluribus locis prosequitur, & ex recentioribus Hermolaus Coroll. cap. 157. 158. ac Celsus Antiquarum lectionum lib. 5. cap. 6. Iacobus Syluius Medicus, ut si quis alius, in Gallia doctissimus, Cheiros κίρριους legit, & fuluos siue immaturos dactylos interpretatur, sicut flauiores aut nigriores, maturiores. Serapion hayron legit cap. 69. faciūq; speciem dactylorum. Vidi ego Romæ, iuxta aram cæli, in Capitolino monte, crescentem palmam, sed sterilem. Hoc loco apponi uelim immaturos, (utpote potentiores adstringendi, ac roborandi uires retinentes: nam illiusmodi exigua qualitas alijs purgatorijs mista efficacius mouet, Galeno testificante 3. simpl. cap. 14. Quin & scammonium cydonijs rectè misceri, autor est 1. Alimentorum) sine ossibus (quæ nucleos autores dicere consueuerunt) & cerebro (sic enim nominant summam eius particulam) ac lanugine illa intrinseca. Ponderari debent antequam infundantur, & quò sunt sicciores, eò diutius atq; copiosius macerandi: postquam bene humecti fuerint, superflua aceti quantitas exprimat, & mox in mortario, ligneo pistillo tundantur, donec omnino emollescant, tum per incerniculum cochleari ligneo coleantur, ac manu subigantur: quibus penidias ex optimo zacccharo elaboratas, & hordeacea aqua humectas, ac parum liquefactas admisce: Deinde amygdalas excorticatas, scalproq; sutorio minutissimè concisas: postremò species. Sed scammonium per se tritum esto. Mellis cocti atq; ex pumati simi libræ duæ, aut circiter, ex uncis duodecim constantes. Partes in medicamento, drachmæ sunt. Atque ita expositioni in præsens finem faciam, quando de reliquis suprâ desinuimus.

Dactylus est palm. fructus Phœnicobalanus dictus. Dactylorum nomina.

B Cheiri quid notet. Quales dactyli hoc loco apponendi.

Dia prunis uel Diaprunorum Nicolai Alexandrini.

Diaprunorū Nicolai Alexandrini.

Rec. Prunorum Damascenorum maturorum, numero centum.

Ponantur in uase stannato, & tamillo aquæ, ut probè cooperiantur, bulliant, donec dissoluantur. Tunc ab igne deponantur, & quando frigere incipiunt, ab aqua eximantur, ac per cribrum fricentur, donec nihil, præter ossa & cortices, in eo remaneat. In aqua autem illa, in qua decocta fuerint pruna, ponatur (drachma una) uncia semis uiolarum, ac rursus parum ferueant: mox expressis uiolis, appone libras duas zaccchari, & unam ex pulpis prunorum, coquendo ad spissitudinem: Hic adde, Tamar Indorum, & medulla cassiæ fistulæ, Ana unciam unam, dissolutorum & colatorum cum exigua parte superioris decocti. Cum iam rectè habuerint, ac spatha continenter ducta fuerint, hæc infra scripta pta arida, in pulverem redacta, liquidis istis committè:

Rec. Santalorum alborum, rubrorum, Spodij, Rheubarbari, cinnamomi, Ana drachmas tres.

Rosarum, uiolearum, Sem. portulacæ, scariolæ, Berberorū, succi glycyrrhizæ, tragacanthæ, ana drach. ij.

Seminum quatuor frigidorum malo-
rum mundatorū, ana drach. unam.
Si uerò laxatiuū facere uolueris, po-
nantur in unaquaq; libra Diapru-
norū simplicis, scamoniij drachmas
septem, quādo ab igne deponitur,

CRONENBURGIUS.

**Dia Damas-
scenon.**

Hoc ipsum medicamentum quoque Diadamasce non inscribitur. Et quis dubitare poterit, hanc non esse ueram compositionem, cum eadem uerba, tum hic, tum apud Myrepsum Amidoto 88. & Prepositum scripta legantur? Quare superfluum est, profusius illa in dubium uertere. Quod uerò in impresso Alexandrini Codice, primò drachma una, mox uncia semis, uiolearum scribitur, id facile est mendū extimare, & pro drachma una, unciam semissem restituere, ut tota lectio ubique similis atque integra persistat. Ceterum pruna hic esse debent Damascena, quæ exiccata stomacho sunt, autore Dioscoride, utilia, aluū adstringentia, cuius rationem Galenus 7. Simpl. ignorat, cum ipsa palam etiam subducant 2. Alimentorum, minus tamen quàm quæ importantur ex Iberia, ut quæ dulciora sunt.

**Pruna Dama-
scena.**

In satiuorum genere numerantur nigra, alba, uersicoloria, rubra, cerea, hoc est, ex candido in lu-

**Satiuorum
genera.**

teum palleſcentia, purpurea, Damascena (à Damasco Syriae monte, in quo nascuntur) appellata, quibus primam bonitatis laudem omnes ferè deferunt: nec enim omnia persequi uolo. Aëluarius cap. de potio-
nibus medic. & Mesue in simplicib. cap. 19. in emolliendo uentre, Damascena ceteris præferunt. Ego hic, quemadmodum Alexandrinus, dulcioris succi intellige, tum ut magis sit emollicens aluum composi-
tio, tum ut sumentibus suauior. Sed quoniam nos comòdè Damascena recentia habere nequimus, aut se-
id donemus, tamen interſtinguere non possumus (ex tractibus enim diuisis, diuersa ad nos conuehantur, nempe ex Iberia siue Hispania, Gallia, atq; regionibus insuper alijs, ut omittam innumerabilia se-
rè, in hortis nostris, corundemq; sepibus, nascentiū genera, quæ Plinius 15. cap. 13. ac nos paulò ante enu-
merauimus) proinde ex uulgarib. Damascenis diſtis siccis, dulci sapore, optima deligo, quæ diè noctiq;
aqua pluuiæ recentis humecto, mox doctrina superiori paro. Porro, quod apud Mesuen est Conditum
ex prunis, Officinis penè omnibus habetur inuſitatum, uelut Gilberti Anglici compositio, cap. de cu-
ra Arthetica. Sed hic admonere est necessarium, bisariam componi Dia prunorum, simpliciter absque

**Diaprunorū
bisariam com-
ponitur.**

Diacridio, ut suprà indicauimus & cum eo, Adijciendo in unaquaq; libra, drachmas septem diacridij, quando igni aufertur: Ac tunc Diaprunorum purgans, seu solutiuum appellatur. Atq; fugiendi sunt ho-
mines, qui nunc pro tota constructione, unciam mediam diacridij: nunc pro libris duabus prunorum,
uncias duas iniiciendæ, produunt: quippe hoc modo aucta dosis, malignior ac perniciosior censetur: illo
autem inefficacior inualidiorq;. Cauendum interea ne quis uocum discrimine, simplicis aut compositæ
decipiatur, quod Fauentino illustri Medico accidisse cognouimus, dum ex uulgari Bononiensium con-
suetudine simpliciter Diaprunorum ægro cuidam præscriberet Patauij, Pharmacopœus solutiū com-
positum substituit, ex quo errore eger in summum uitæ periculum adactus est. Expende igitur quan-
tas noxæ diſtinctionis unius confusio inuehat mortalibus. Ceterum constructio, & simplicia rerum cogni-
tioni necessaria, aut per se manifesta sunt, aut superius à nobis prodita. Quapropter ea ipsa in animæ
reuocare expedit: nam id facere æquius est, quàm de eisdem sæpenuerò rebus, uerba profundere. De

Obseruandū.

Portulaca.

Spodio autem, uiolis, ac berberis, suo loco sufficenter explicabo, nunc tantum de Portulaca quædam
adiungam: Hæc Græcis Andrachne, de qua Dioscorides lib. 2. cap. 117. Galenus 6. Simpl. & 2. Alimen-
torum: Plinius 13. cap. 22. Dæ sunt eius species, una hortensis, in arcis fermè cultorum hortorum
spontè nascens. Huius selecta folia, oxhalme, siue falsugine, appropinquante uindemia, condiri possunt,
ut in totum annū, aut hincem saltem (quando uirere nesciunt herbe) usui sint. Id à præclaro, & in ge-
nio, & doctrina, uiro Otgero Clememe Medico Amstelredamo olim fieri meminim: Altera est agreſtis,
humili iuxta riuulos, ac lenè repentes aquas, tenuiorib. passim folijs serpens. Indiscreta prorsus huius re-
peritur appellatio apud Dioscoridē, atq; Modernos scriptores, quos uerset eius cōtrouersia cupidus

Dia Senæ Nicolai Alexandrini.

**Dia Senæ Ni-
colai Alexand.**

Rec. Senæ uncias tres.
Auellanarum assatarū numero quin-
quaginta.
Serici combusti drachmas duas.
Lapidis Armeniaci drachmā unam.
Lapid. Lazuli drachmas tres.
Zacchari uncias sex,

Cinnamomi unciam unam.
Garyophyllorum, galangæ, piperis,
spicæ, ozimi, zingiberis, foliorum
garyophyllorum, cardamomi, cro-
ci, zedoariæ, florū rorismarini, ma-
cropiperis, ana drachmas duas.
Mellis quod sufficit,

CRO

CRONENBURGIVS.

Iuxta hanc ipsam dictionis seriem scribit Præpositus, ac continuò aliam ex Gilberto Anglico transscriptam cap. de uitij splenis. Nicolaus Myrepsus Amidoto 112. margaritas, aurum, atq; alia quedam aromata apponit. Rursus numero 465. Amidotum ex rebus 53. constantem recenset, ubi pastilli scilicet Theriacales, hedychoi, & pleriq; alij recipiuntur. Legitur præterea alia 505. ac in uulgatis Præpositi exemplaribus bina, quibus nonnulli Turbit, & Diacridium miscent, quod ex Myrepsio Amidoto 472. aut 490. initium accepit. Insuper supra has inueni tres longè lateq; distantes. Itaq; planè in multis errorum periculis uersari officinas propè dixerim omnes, propter multiplices tum huius, tum aliorum medicaminù descriptiones: cui nemo nisi extremè fatuus reclamare uelit. Nec mihi studio est edocere, quod per se manifestum haberi potest, sed ueras compositiones, ac boni compositoris officium indicare. Quapropter antiquorum monumenta uoluens, huc produximus quæ hætenus aut temporum infelicitate, aut uiuentium incuria, iacuerunt neglecta. Atq; ob eam rem semper ex Archetypis, genuinam dictionem transcribere maluimus: Quamquam adhuc aliud medicamen experientia multa (quæ medicamentorù facultates explorandas Galenus plerisq; locis decernit) comprobatù nomus eius dem habeam. Sed prius uolo superioris expositionem apponere, eorum uidelicet simplicium, quorù in supra dictis non meminimus: deinde id ipsum subscribere. Interea si simi pharmacopola longa conuictudine similes confectiones parantes, eos ut non damno, ita Medicis suis eiusmodi indicent, moneo: ne quispiam per ignorantiam defraudetur. Et quoniam hoc loco Senæ mentio fiat, non intemptiue opinor, quæ nobis uaria de ea suggerit mentio, huic potissimù parti inferemus. Virgilius Marcellus is uidetur acquiescere, qui ab Antiquis Delphinium esse opinati sunt. Auerroës nouis medicinis annumerat. Ego (quod utriusq; uena mihi dicere liceat) neq; Delphinium Senam esse arbitror (quando aliam prorsus a Sena diuersam, ac picturæ Dioscoridis apprimè respondentem cognoui) neq; medicinam nouam omnino esse pator, quia hæud semel apud Aëtii & Aëtuarii, scriptores Græcos reperi, inter atrum humorem purgantia. Quid in ea opinione uersantur, ut existiment Coluteam Theophrasti lib. Planearum 3. cap. 17. aut Colyteam eiusdem lib. 3. cap. 14. Senam esse, ut Ruellius 1. cap. 70. Fuchsius cap. de stirpiù histo-ria 169. Tragus 3. cap. 9. atq; Amatus Lusitanus. Disseniunt uerò Aloisius Mundellus lib. epist. suarum medicarù epist. 15. & imprimis Matthiolus Senensis manifestissimis rationibus. Ita frequenter sunt uaria de una re hominù iudicia Duo eius genera, & per se caducum, & demessum, referuntur. Mesue atq; folliculos ex uiridi nigricantes, folijs ad purgandum esse efficaciores: contrariù Manardus affirmat. Sed sanè se quondam Mesuen pronuncianum erit, si non tam autoritatem, quàm usum quotidianum sequi uelimus: & nisi io qua ratione usq; adeò acer oppugnator Mesues sit Manardus, uir alioqui singulari humanitate, modestia, ac eximia animi sinceritate, & moderatione: sed totam hanc assensionem exquisita doctrina sustulit, perpetua memoria dignissimus Matthiolus in Comment. suis supra Dioscoridem, quos lectitens Medici, nam seplasiarijs sufficiat hæc aperuisse. Quæ subinde in hortis nunc excrescit, multò est orientali inefficacior, ut quatuor uncia uix unam æquent. Tolerant coctionem medicorem. Sericum comburitur per se minutim concisum olla noua, opercul foraminulemo testæ, in clibano. Sercici combur-
Lapidis Armeniaci] Autoribus præterea Armenius, Armenus, & Armenicus appellatur. Lapis Arme-
Aëtio insuper Armusheus lapis, cuius usum ut maxime incolumem, in melancholicis ac crassum sanguinem habentibus, idem lib. 2. cap. 47. prædicauit. Præfertur leuis, colore cæruleo, aut medio inter uiridem, & obscurum terreum, maculis tum uiridibus, tum nigris distinctus, ut habet Mesue, perquam Delectus.
friabilis, calculi expertus. Plinius lib. 35. cap. sexto laudat uiridem communicato colore cæruleo. In huius penuria, securè utitur lapide cyaneo siue lazuli, quoniam pares ferè uires habent, autorum testimonio. Vanum est, quod utrunq; esse unum confundam Auicenna & Serapion. Lotum omnino hic accipi uelim, quod post longam & absolutissimam trituram, ita fieri oportere Galenus lib. 2. Simpl. cap. 1. ac Mesue Medicam purgant. cap. 13. edocuerunt. Alexander Trallianus cap. libri primi 17. ad duode-
nas uices (uetus legit quinquagenas) in alui deiectionibus lauari præcipit. Aliàs promptè uomitù molitur. Atqui de lotionibus ac crematuris, idq; genus alijs, plenè septimo libro expediam. Armeniaci lotura.
Mellis quod sufficit] Esto eius expumati pro tota cõpositione libræ duæ. Atq; hæc satis sumo. Mellis quan-
titas.
Dia Sennæ tabulatum.

Dia Sennæ Tabulatum, quo ego utor.

Rec. Sennæ electæ unciam unam.
Thymi, epithami, trium florum cor-
dial. ana drachmam unam.
Sercici combusti, glycyrrhizæ rasæ,
cinnamomi, macis, spicæ nardi, ga-
ryophyllorum, Ana grana quin-
decim.

Ellebori nigri, lapid. lazuli loti, Ana
drachmam unam.
Diacridij drachmas sex.
Zacchari aqua fumi terræ dissoluti
libras duas. Fiat Electuariù in Ta-
bulis. Dosis est à drachmis sex ad
unciam.

Additio.

Tres flores cordiales. **Trium florum cordialium**] Officinarum Coryphæi, flores borraginis, buglosse, uiolarum interpretantur, uelut etiam omnes constanter retinent.

Veratri siue ellebori duo genera. **Ellebori nigri**] Hoc loco paucioribus quoad fieri queat uerbis, de utroque elleboro, referre statui. Roma uisum duo eius genera indicantes, unum album, alterum nigrum ueratrum, præsertim ad radicum colorem respicientes, dicunt: quod etiam Melampodium: quoniam caprarum pastor Melampus, furentes in se Proeti filias, primus purgasse, & eodem sanasse fertur: quamuis ab hac historia differt ut Vitruuius lib. Architect. 8. cap. 3. Theophrastus, Dioscorides & Plinius, optimè in Amicyra insula, Helicone, Parnaso, & Actolia, gægm tradunt, utpote gustu acre, feruensque illius climatis ratione: in Germania autem nostra non similiter, cælo nimirum frigidiore, ac loco humectiore. Eligi debet ellebori nigri cortex corpulentus, plenus, in quo tenuis medulla, que eximenda est, mox siccatur in umbra. Album autem

Delectus utriusque. **tem ueratrum habetur præstantissimum, fragile, carnosum, non acuminatum, aut iuuecum, nec dum frangitur puluerulentum, tenuem habens medullam, gustu non admodum feruens, nec saliuam subinde ciens.** Hippocrates, ceterique ueteres simpliciter nominatum Elleborum, album semper intelligebant: & nigrum, nisi cum quodam discrimine, sicut testatur Galenus initio commeni primi Aphor. sect. 5. Arabes uero

Discrimen Græcorum & Arabum. **contra. Itaque obseruanda est compositio, Græcæ ne, an Arabica sit.** Fusissimè de utroque tractat Theophrastus lib. 9. cap. 10. & 11. quem exactè sequutus est Plinius 25. cap. 5. & Dioscorides lib. 4. cap. 133. & 134. At quoniam utriusque modò mentionem fecimus, non erit alienum, aliquid de his apponere. Negat in Herbario suo Fuchsius cap. 105. ac celeberrimus Tragus Tomo 1. cap. 135. & 136. Dubitat quoque in

Veratrum uulgare non creditur esse genuinum. **Botanologico suo, Euritius Cordus, uulgare nigrum uerum existere: quoniam usus eius omnino innoxius & plerisque salutaris habetur, contra ueterum omnium de Elleboro decreta: Itaque ab his putatur Consiliog Columella lib. 6. cap. 5. ac Plinij lib. 26. cap. 7. uires eius tradentis: quibus subscribit Ruellius 2. capite 134. Syluius uero Napellum Arabum arbitratur. Sed hic nequaquam silentio prætereundum, triplicem Elleborum nigrum, florum differentia, inueniri: unum flore in purpura albicante, ut ait Dioscorides, alterum candido, tertium herbaceo. Primum cæteris longè præstare consuebuntur, quoniam eius periculum fecerunt: posteriora duo genera etsi inefficaciorem uim edant, non propterea eiusdem speciei esse negandum, quum in uniuersum omnibus eadem est foliorum facies. Præterea tametsi Columella ac Plinius Consilij quædam Elleboro communia tribuerint, non ideo eam uim in hoc desinere, aut minus reperiri inficiantur. Itaque certò statuendum nostri usus Elleborum nigrum legitimum esse, etsi quadantenus inualidum subinde experiamur primo generi comparatum. Nec audiendus est Syluius (pace eius dixerim) quoniam speciatim de Napello, atque Elleboro utroque, Mauritiam disseuerunt. Interea haudquaquam & illud ignorandum, uehemènius terribiliusque per superiora strangulando album ueratrum, quam nigrum expurgare, quod etiam Pausanias ultimo libro, & Plinius asserunt, atque ego experientia, certo definitoque iudice didici: unde Arabum scriptoribus, & Macro quoque securius salubriusque nigrum estimatur, & album uelut molestissimum ac periculosum uituperatur. Vidi olim per uomitionem sanguinem eo epoto educi. Verum id non aduertentes quædam medicæ semina, con-**

In medicas feminas. **fidenter similia fortia purgatoria propinant, inefficaciam aliorum in super calumniantes, quando non decies, aut uicies, uel per superiora, uel inferiora euacuanti: Neque desunt interim, qui non plurimum autoritatis pariter ac prudentie ipsæ deserant. Quis, per deos, tamus stupor nos inuasit, ut quasi mentis ac sensus inopes, nobis ipsis rectè consulere, aut neque amamus, aut negligamus? Imò corpora nostra, res longè omnium preciosissimas, talibus carnicibus uelut o torquenda præbeamus? Celebris est senectutis, omnibus anteuertenda uita cura. In summa, quicquid alij seminum (in quorum catalogo & Plinius constituit) dicentes ueratrum præcis tam promiscuum fuisse, ut studiorum gratia plerique, ad prouidendum cærius quæ commemorabantur, sæpius sumptitauerim: sicut fecisse Carneadem Academicum aduersus Zenonem Stoicum scripturum constat, apud Gellium lib. 17. cap. 15. unde etiam natum pro uerbum est, Anticyras nauigare. Ego tamen inmodicè ac frequenter germanam eius usum formidandum simplicitate reuerentio, etsi delectu quodam non semel, absque ulla molestia, atrabiaris cum melierato, atque alijs quoque, misce-**

Pro uerbum. **Hellebori usus formidandus.** **nigri quæ uicem propinauerim, pro ægotanis robore. Qui antiquitus ueratrum effodiebant, saliuam comedere, & uinum sorbere consueuerunt. Vtriusque uis triginta annis durare putatur. Atque ista de ueracis, ac tota compositione, sufficiam. Nigrum lingua nostra Schwarz Nieswurz, Wangkraut, Christ wurz dicitur: Alterum Nieswurz aut Pronstelfraut. Atqui opportunum est huic loco diluam cæ Sena præstantissimum adscribere, quod est huiusmodi:**

Rec. Foliorum senæ selectissimorum, chmam unam.
drachmas sex. Florum buglosse drachmas duas.
Zingiberis siue cinnamomi triti, dra

Misce omnia uitrato uase figulino angusti oris, mox affunde feruens aqua, aut seri caprim aut bo uini, uncias decem, occluso accuratissime uasculi orificio, ut omnis strandi occasio intercipiatur.

ac eo modo calidis cineribus ad noctem fermententur. Postridie ubi nunc offerendi necessitas instat, ex primantur & colentur: cui pro diuersis temperamentis & morbis, quaedam admisceri possunt. Etenim id optimum experieris.

Dia Turbit cum Rheubarbaro:

Rec. Turbit gummoli, & bonitatis nam.
notas habētis, unc. unam, & semis. Anisi drachmam unam.
Rheubarbari electi drachmas sex. Diacridij drachmas sex.
Zingiberis drachmas tres. Zacchari albi uncias sedecim.
Spicæ, mastichæ, Ana drachmam unam. Fiat electuarium in tabulis.

Dia Turbit
cum Rheubarbaro.

Aliud sine Rheubarbaro.

Siquis autem uolet simplex conficere, Rheubarbarū omittat: reliqua ex suprascripto pondere apponantur. Ut uerō Turbit turbare uentrem desinat, lacte recēns multo perfundatur, deinde siccetur, & in medicamentum recipiatur.

Sine Rheubarbaro.

Multa eius generis Nicolaus Myrepsus, hermodactylum quoq; ac plura aromata multiplici pondere recipientia, proponit, quibus subinde ex Rheubarbaro purgatorium, subinde ex hermodactylo, aut ad podagricos & arthriticos, appellationem indidit. Antidotis 463. 464. 471. 475. 476. 478. 481. 487. & ponē sequentibus. Inter Arabas, Rhazes puluerem ex Turbit ostendit 9. ad Almansorem, capite 71. Sed haud fuerit alicuius ipsius uerba subscribere, quæ sunt,

Puluis ex
Turbit.

Turbit albi drachmæ uiginti, zacchari triginta, zingiberis decem.

Auicenna singulorum portiones pares constituit. Mesue cap. proprio Turbit partem unam, zingiberis dimidiam, amygdalarum duplum, ex iudeo, ut salubre purgatorium refert: Mox loco amygdalarum, flores uolarum substituit. Placentinus de Medicinis cap. 6. ex Rhaza transposuit.

Electuarium Elefscoph Mesuæ.

Rec. Scammoneæ Antióchenæ bona, Turbit albi, Ana drachmas sex. Zacchari albi, uncias sex.
Confice melle despumato sufficenti, quod esse debet, dissoluto cum eo zaccharo, uncia viij. Ita quadruplū mellis ac sacchari erit, ad species. Sed usus ac industria hæc suppeditat.

Elect. elefscoph Mesuæ.

C R O N E N B V R G I V S.

Perinde ferè scribit Auicenna lib. 5. summa 1. Tract. 3. sub nomine Episcopi, addendo præter superiora, piper & cardamomum. Sed quanquam hoc ipsum multis Officinis sit ignotum, non grauior tamen obiter dicere, quod iam olim de ipso cognoscam. Bononienses Medici, atq; inter hos præcipue Amonius Maria Bettus, è scitancibus artem nequaquam infimus, & Philosophus insignis, uir senex, præceptor uenerabilis, illo Electuario in colicis cruciatibus, amuleti uice utebatur constantissimè, ac ingenui laborantium leuamine: a quo ego etiam edoctus, tanquam per manus traditum, in simili malo usurpo, ad unciam subinde, in robustioribus, attingens. Ingrediencia sunt manifesta.

Electuarium ex Psyllio Mesuæ.

Rec. Succii buglossæ domesticæ, syluestris, endiuia, apij, coctorum & despumatorum per laneum colum Ana libras duas. or uerissimè.)
Succifumi terræ, uncias tres. Post unius diei macerationem semel efferueant, mox inijce
Proijce super ipsos adhuc calentes, Violarum uiridium, uel siccarū, uncias tres.
Cuscutæ, anisi, follicul. sennæ, Ana unciam mediam. Epithymi uncias duas.
Capillorum Veneris, manipulum unum. Adhuc paulisper bulliant, deinde colentur, exprimantur, post dissoluantur
Asari, uncias quatuor (drach. quatuor la mouendo, ad integrum diem natura

Elect. ex psyllio Mesuæ.

DE COMPOSITIONE

turalem fermententur: post hæc ex his mucilago tota exprimat. Accipe huius libras quatuor: Appone zacchari albi libras duas, & semis. Scamoneæ coctæ in pomo, id est, diagridij uncias tres, & semis. Faciliter coquantur, ac continuè moueantur, Deinde asperge Pulueris Trochiscorum Diarhodon,

ex spodio, Rauedsceni, ana unc. s. Trochiscorū ex berberis, unc. med. Dosis est à drachmis tribus ad aureos tres. Hamech uocauit hanc cōfectionem Electuariū trochiscorū. Sunt qui addant aceti librā unā, & semissem. Alij succi uiolarum, libram unam & est medicamen nobile.

CRONENBURGIUS.

Generosum proculdubio in flaua bile educenda pharmacum, similiter urentibus febribus, ac curatu difficilibus: quemadmodum Mesue, & post eum Nicolaus Myrepsus Antidoto 224. idem corruptè scribens, indicant: Quo nomine, à nulla opinor Officina, alienum habetur. Ceterum psylliticum illud à Præposito, seu potius Alexandrino cap. 311. in affinibus morbis commendatum, ab usu exoleuit: ueluti quod scribitur à Montagnana cap. 19. in Antidotario. Quare iure à nobis quoque negliguntur, & ad Mesues expositionem conuertimur, simul sermonem de psyllij facultate (quæ ingenti conuouersa iactatur) adijcetes. At priusquam id aggredimur, corrigendus error est, in Asaro, & loco unciarum quatuor, drach. quatuor restituenda, sicut uestustiora ac correctiora habent exemplaria.

Psyllium, Pulicaris herba diuersa ab pulicaria siue Conyza. Psyllij temperamentum.

Psyllij Dioscorides lib. quarto, cap. 60. à pulicum similitudine, quam semen habet, uel quod illos abigat, nomen ei inditum refert. Latinis insuper Pulicaris herba, siue simpliciter Pulicaris, diuersa à Pulicaria, siue Conyza, à quibusdam Cunilago appellata, Dioscoridis lib. tertio, cap. 116. ac Plinij 21. cap. decimo, quarum longa est historia, quam lectores ab ipsi autoribus, quam à me discere malim. Porro quod ad temperamentum attinet, frigidum secunda serie, humidi ac siccum medium, Galenus octauo Simpl. & Paulus lib. 7. statuunt. Neque intra corpus Græci, neque Latini ueteres propinant, quoniam uenenis excessu frigiditatis annumerant. Testis est Dioscorides libro 6. cap. 10. quem unum pro multis nunc citasse satis sit. At etas posterior, seminis mucaginem siue uscidum, quod succum uocare lubet, in quotidianum usum ponere cepit, à Mesue (ni fallor) Simpl. cap. 20. exemplum capiens, uerum interioris ipsius substantiæ exhibitionem uitat. Nemo autem prisorum, de aliquali eius caliditate, uel tantillam est loquutus: Quamquam Medicorum huius temporis quidam, internam eius partem siue medullam, acutam, acrem, imò causticam constituant, nescio quibus instructi sophisticis argutijs: Externam uerò frigidam simul ac humidam, quarto gradu. Certè ego plerumque, id quod est maxime intimum denubis mandendo, gustuq; saporum discretrice præcipua, ieiunus & omnis alienæ qualitatis expers, periculum feci, sed nullum inde manifestum, aut sensu perceptibilem calorem deprehendi, quem impossibile erat, intanta (ut illi uolunt) caliditate, aut igne a ipsius facultate, obscurari: Nam ab euidenter apparentibus, sepius ueritas exoriens cognoscitur, quod quibuslibet mecum est perspicuum: etenim quæ quarti ordinis excalfaciencia iudicantur, uel ipso Galeno teste ult. cap. quini Simpl. urunt, & escharam moluntur. Proinde eos inconsideranter, de duplici eius discreta potentia, pronunciaffe existimo, quandoquidem ueterum nemo, huius in transcurso unquam meminerit. Sed quid circuitu parit nunc tædia longo, dum sequor ambages, summa hæc: Psyllium est secundo ordine frigidum, inter humiditatem & siccitatem temperatum. Ex eo uiscus, aut (à Mesue uerbis utar) uiscositas, manibus, uel torculari exprimitur (quem modum nouerit pharmacopola) cui in compositione cetera adduntur. Nec uenenis metus ullus esse debet, cum non semen ipsum (quod tamen Galenus & Aëtius plurimo usu uelut innoxium habent) sed quod ex eo elicitor humidum, hic recipiatur, sintq; multa mista eius uehementiam emendantia. At quid adhuc longè peregrina exempla requiro? quando huius seminis innocentia, eclegmatis ex eo parati usu quotidiano, tueri commodè queam, quod Loch ex Psyllio passim dicitur. Etenim constat inde adiutos quàm plurimos, offensum neminem, modò dexter Apollo usurpet. Scribitur à Mesue cap. de Curat. Tussis catharralis. Herba ipsa conspicitur in hortulo meo, Germani Psyllienkraut, & Welscher Flöhsamen dicunt.

Veritatis origo.

Psyllij semen innoxium.

Quod autem initio legitur, succi buglossæ domesticæ & syluestris, de uulgaribus nostris intelligi potest, ac succus commodè eximitur, post contusionem foliorum moderatè calfactorum.

Succi Eniuiæ, uidelicet ueræ, de qua in Syrupis egimus.

Troch. Diarhodon, &c.] Horum artem sexto Commentariorum explicabimus, tantum mandandum, in omnibus Mesue compositionibus, eiusdem trochiscos apponendos esse. Et ubi dicit Rauedsceni, trochisci ex Rheubarbaro accipi debent. Reliqua alibi aut diximus aut dicemus.

Elect ex Soldanella.

Electuarium ex Soldanella.

℞. Folliculorū fennæ, tartari albi, rad. Iridis, polypodij quercini, ana drach. iij Turbit

A Turbit unciam mediam, Ana drachmam unam & mediam,
 Soldanelle drachmas sex, Nardi drachmam mediam.
 Sem. Iuniperi, Rheubarbari, ana dra- Zacchari tabarzet dissoluti in aquis
 chmas tres, cichorii, & hyssopi libram unam,
 Diagridij drachmam unam, uncias quatuor, fiat ad artem con-
 Ligni aloes, cinnamomi, zingiberis, fectio solida.

CRONENBURGIUS.

Licet Officinis plerisque hoc medicamentum sit futurum nouum, utpote in nullis libris, quos ego uide-
 re haecenus potui, obuium: tamen usus est nequaquam poenitendi, in hydropis specie Ascite dicta, siqui-
 quidem potenter ac secure aquam educit, ut ego sola huius consuetudine, praeclearum consecutus sum
 effectum. Hoc mihi concinnauit Medicus quidam Italus, quem ego in praxi assiduo comitari soleo. Est
 autem hic ex superabundanti adscriptum, quod nihil in mortalium profligandis malis praetermittatur.
 Quod ad simplicium interpretationem dici possit, ea mihi superius est expedita: De Tartaro, quan-
 do de eius oleo agitur, differam.

De Soldanella, ueluti coronide, summaque totius sermonis nunc expediam: hanc Latini Brassica ma-
 rinam dicunt, quia haud temere, a locis maris, inuenitur. In Zelandia oris, quas Oceanus alluit, ubertim
 prouenit. Iure omnes autores a satiuis brassicis discreuerunt, quando nihil cum illis habeat simile, siue
 formam, siue facultatem respiciamus. Testis est Dioscorides lib. 2. cap. 115. Galenus 7. simpl. Plinius 20.
 cap. 9. Coniungunt tamen historias de brassicis, quod etiam Arabes fecerunt: sed isti decipiuntur, quod
 naturae affinitatem cum caulibus retinere arbitrantur, praeter Graecorum opinionem: id utriusque di-
 stinctionem expendentibus constat. Gentilis errorem manifestauit Leonicensis, in epist. ad Hieronymum
 Monachium, cap. de Turbit, Chakilen Serapionis non esse Soldanam. In eodem errore fuit Syluaticus.
 Nam, quod est in frequentissimo usu, subijciam.

Soldanella
est brassica
marina.

Arabum error
in brassica ma-
rina siue solda-
nella.

**Electuarium ex succo Rosarum Nicolai
Alexandrini.**

B Rec: Zacchari albissimi, succi rosa-
 rum rubrarum, ana libram unam,
 uncias quatuor, Diagridij drachmas duodecim,
 Camphorae scriptulum unum,
 Santalorum alborum, rubrorum, ci-
 trinorum, ana drachmas sex, Tempera ad modum Electuarij, sy-
 rupo facto de eodem zaccharo, &
 Spodij drachmas tres, succo Rosarum.

Elect. ex succo
rosarum.

CRONENBURGIUS.

Hoc est celeberrimum, & omnibus tabernis notissimum. Paratur in forma solida, tritis per se sin-
 gulis, praeter santalos, qui simul contundi possunt. Nicolaus Praepositus ad uerbum ex Alexandrino de-
 lineauit. Quae triplici ordine coniuncto, a Myrepto, Antidoto 152. & sequentibus recensentur, ab usu,
 & a publica lectione uariant: neque mihi placet, similia quantitas Turpeti, nimirum unciae duae, praeter
 diacridium: & camphurae drachmas tres, ac semissis: Haec siquidem, solo fetore, illa, immodica purga-
 tionis formidine offendunt. Itidem in secunda & tertia Antidoto metuendum, quoniam potentem edu-
 cendi uentris uim obtinent. Guilhelmus Placentinus de Medicinis compositis, cap. nono, negligentem
 sandalorum rubrorum drach. octodecim scripsit. Sunt etiam qui malint Mesuen imitari, qui ita habet:

Electuarium Rosatum Mesuen.

Rec. Succi rosarum rubrarum com-
 pletarum libras quatuor, Ignem, dum mellis habeant spissi-
 Zacchari Tabarzet libram unam, & tudinem: Deinde admisce,
 mediam, Trochis, ex spodio unciam unam,
 Tereniabin puri ac recentis, uncias Galliae moschatae, croci, Ana drachi-
 sex, mas duas,
 Scamoneae Antiochenae unciam unam, Trochisc, ex Berberis, drach. qua-
 & mediam, tuor.
 Coquantur omnia supra lucidum Repone in uase uitreo.

Elect. Rosat
Mesues.

Appendix.

Ualis est hoc familiare, et confici debet ijs, qui uti uolunt pilulis aggregatiuis, et ex hermodactylis Mesue. Illud uero à nostris magis agnoscutur, in quo clarus et apertus est totus sermo. Tamum cogitandum, ut scamonium per se ducatur: Teremabin dissoluatur, et per stamen setaceum coletur. Reliquus puluisculus tritius ultimo inspergatur: et ne quis equiuocatione uocis ledatur, oportet diligenter autoris nomen adscribere, quando letale sit utriusq; discrimen.

Elect. Indum maius Mesue

Electuarium Indum maius Mesue.

^a fistularē nostram intelligo, cum hoc sit purgatorium pharmaceuticum.

Rec. Cinnamomi, garyophyllorum, spicæ, rosarum, ^a casia, macis, cypri, ana drach. quatuor.

Zacchari, penidiorū, ana drachmas uiginti.

Galangæ, heyl, cardamomi, asari, mastichæ, Ana drachmam unam, & semis.

Santalorū citrinorū, drachmas duas & semissem.

Ligni aloës, nucis moschatae, ana drachmas duas.

Scamoneæ coctæ bonæ in pomo cydonio drachmas duodecim.

Turbit boni, albi, gummosi, & arundinacei, drach. quinquaginta.

Omnia terantur crassiusculè, & oleo amygdalino fricentur. Deinde accipe succorum

Cytoniorum, ^b granatorum, apij, fœniculi, depuratorum, Ana libram mediam.

Decoque cum melle ad spissitudinē, & confice cum speciebus.

^b Scilicet acerborū, ad uehementiā pharmaci moderandam.

CRONENBURGIVS.

Hoc maius inscribitur, ad minoris mox sequentis differentiam. Serapion Tract. 7. cap. 9. unam atq; alteram Indi compositionem bene confusam memorat. Auicenna uero summa 1. lib. 5. Tract. 3. contra Eriorem. Ego à publica lectione discedere uolens, eas negligo: et sequentem Mesues, nempe minorem et usu frequentiore usurpo: sed huius discriminis, sicut reliquorum omnium, admonemur medici. Permultum enim intere est, maiori ne, an minori utantur.

Elect. Indum minus Mesue

Electuarium Indum minus Mesue.

Rec. Turbit, zacchari, Ana drachmas centum.

Macis, piperis, zingiberis, garyophyllorum, cinnamomi, cardamo-

mi, nucis moschatae, Ana drachmas septem.

Scamoneæ drachmas duodecim.

Confice cum melle despumato.

Additio.

Cordi nefarius error.

Hic nullo silencio turpissimus lapsus, in Dispensatorio Cordi, pretereundus est, quem ego malo imperito calcographo, quam perito iuueni attribuere: manifestior enim mihi uidetur, quam ut iste admiserit. Is est, Turbit drach. sex, pro centum, ut nos uerissime posuimus. Sanè hic error admodum crassus et noxius censendus. Ingrediencia antea explicuimus, quod si ea minus memoria inhererent, rursus ea ipsa, que supra sunt definita, reuise.

Quod autem ad construendi artem spectat, ea uirum potius attentum, quam expositorem requirit. Atq; ego hoc laboris nequaquam detrectarem, nisi illud iam esset persuasum, pariter nimiam loquacitatem fugiens. Mellis despumati esto, pro hac dosi, libra tres medicinales, uncia quatuor, preter zaccharum: His simul iunctis, duplex erit portio, ac dimidia, et due insuper uncia, atq; media. Iam ubi de Hic orationem absoluero, quartum hunc librum finire decreui.

Hiera Dia Colocynthidos, ex inuentione Ruffi, quam scribit Mesue,

Rec. Stœchados, agarici, chamaedryos, ana drachmas decem.

Colocynthidæ bonæ & electæ, drachmas uiginti.

Et in alio: Colocynthidæ, troch. alhandal, Ana drach. uiginti quinq;

Serapini, opopanax, ana drach. viij;

Petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis, ana drach. quinq;

Casia drachmas septem.

Cinnamomi, croci, spicæ, myrrhæ,

polij, ana drach. quatuor.

Myrrham uino infunde.

Medicine terantur accuratissime, et angusto cribro certantur, conficianturq; melle despumato.

CRONEN-

CRONENBURGIUS.

Primo hic corrigendus intolerabilis error, in lectione colocynthide, dum ait Mesue drach. uiginti, Mesue loci & alio loco, Ana drachmas uiginti quinq;. Si uera hæc lectio sit, quis nõ tantam eius dosim in una compositio-
 ne merito uereatur, ac cum ratione mox detestetur? itaq; restituendum existimo, colocynthide drachmas uiginti, aut eius loco Troch. Alhandal drach. uiginti quinq;. Constat etenim per admistionem Gummium (ut in Trochiscis post edocebimus) uehementer castigari, unde sanè tutior ac mitior est, eiusdem auctio & operatio: proinde dosis ad drachmas quinq; intendi potest. Ceterum probata Rusti compositio legitur apud Aëtium lib. 3. cap. 119. in hunc modum, ex uersione Montani.

Hiera Rusti.

Hiera Rusti.

Rec. Pulpæ colocynthidæ, drac. viij
 Chamæpityos, chamædryos, agarici, ris albi, ana drachmas quinq;. Cinnamomi, spicæ nardi, croci, myrrhæ, polij, ana drach. quatuor. Marrubij, ana drach. decem. Mellis quod satis est: uidelicet libræ duæ, uncia una, drachmæ duæ, atque sic duplum pondus est. Sagapeni, casia, ana drach. quinq;. Opopanacis, drachmas octo. Petroselini, aristoloch. rotundæ, pipere

CRONENBURGIUS.

Paulus lib. 7. cap. 8. omittit Agaricum, chamæpityn, marrubium, opopanacum, & casiam. Nicolaus Alexandrinus cap. 412. planè Aëtio subscribit: nemo autem stœchadem admiscuit. Suadeo conficiendam esse ex Aëtio, unde Mesue transcripsit, quoniam dotes habet eximias, ut etiam testatur lib. 6. cap. 23. Myrepsus uerò aliam ostendit numero de Hieris 24. ex Nicolao Alexandrino acceptam cap. 206. quam Præpositus ponderibus geminat. At qui inuis infinita fermè hiera apud scriptores reperiamur, (ueluti paulò post attingemus) nos tamen tres solum manifestabimus, quarum usus futurus sit præcipuus. Prima itaq; erit, quæ ab Aëtio, Galeni testimonio, scribitur. Secunda Hiera Logadium. Tertia pi-
 era Galeni. Sed nunc amplius his non est immorandum, propterea coniuenter apposita prima, mox ad alias transeo.

Hiera Colocynthidos Galeni, ex Aëtio cap. 113. lib. 3. secundum uersionem Cornarij, & cap. 117. Montani.

Hiera Colocynthidos.

Rec. Pulpæ Colocynthidæ, drachmas uiginti. Myrrhæ troglodyt. sagapeni, croci, Scillæ aslatæ, agarici, ammoniaci thymiamat, scamoniac, cort. hellebor. aristoloch. longæ, trium piperū, nigri, stœchados, hyperici, ana uncias duas. cinnamomi, opopanacis, castorei, petroselini, ana unciam mediam. Mellis quod sufficit. Epithami, euphorbij, ana drach. octo. Ego commodè libræ sex excipio, duplo nimirum mellis pondere. Integra exhibitio drachmæ quatuor, media tres, minima duæ, cum mellis crato. Haftenus ille. Polypodij sicci, bdellij, aloës, chamædryos, marrubij, casia, ana uncias duas.

CRONENBURGIUS.

Similem docet Nicolaus Alexandrinus cap. 409. sed acorus inserta est, itidem Myrepsus numero 21. pauculis rebus intermissis. Nos frequenter usu efficacissimã, in ijs uitij, quæ autor commemorat, inuenimus. Arida omnia in unum pòderata, præter gummi; scamoniam, euphorbiū, bdellium, aloën, contunduntur, ac cribrantur. Hæc uerò seorsum teruntur, illa aceto dissoluntur, deinde mellis paucillum adduntur, mox reliqua adduntur: postea cum mellis optimi expumati libræ sex (tantum ego commodè accipio, licet alij plus: sed exactam in huiusmodi mensuram præscribere est difficile, quanquam sub quadam latitudine explicari utcumq; potest) comprehenduntur, & in usum reponuntur. Porro cuiuscumq; iusta mensura, singulorum dosim imminuere licebit, ut semper mediocri fermentatione efficacior hæc hiera habeatur. Ego triplum superioris compositionis parandum Pharmacopolis meis præcipio. Atqui medicamentū a colocynthide nomen habens, quod nunc ex usu passim hieram, id est, sacru uocamus, diuersis (testificante Galeno, de ratione uict. acutorū 2. & de his quos purgare oportet, cap. 5. & per locos 8. cap. 2.) modis constituitur: nam interdum helleborum, interdum scamonij, subinde aliaque alia simplicia, iuxta affluentiæ & expurgandi humoris rationem, recipit, & omittit: Cuiusmodi exempla

Hiera Colocynthidos ueritas.

DE COMPOSITIONE

exempla etiam uisuntur apud Nicolaum Alexandrinum cap. 418. Actuarium cap. proprio. Sunt adhuc pler. eq. Hieræ fortissime nuncupatae, Galeno attributæ, quas prudens Lector promptè apud autores uarios reperiet: & in his omnibus diuersa aromata adiecta sunt, ut uulgò genuinæ Galeni descriptiones non reperiantur. Paulus Aegineta in super Archigenis hieram refert, quam pondere discrepantem habet Aëtius eiusdem libri cap. 119. & Alexandrinus cap. 419. Idem cap. 746. Pacchio Amiocho, auditori uidelicet Philonidis. Catimensis aliam attribuit à Scribonio Largo compos. 106. & Marcello medico antiquissimo quoq; descriptam. Quæ autem iusto autore legitur, Paulo lib. 7. cap. 8. & Aëtio 3. cap. 110. pingitur: sed ille casiam, piper album, ac nigrum prætermisit. Myrepsus cum Paulo conecordat numero 5. tantum pastillos Theriaces interponens: In sequenti scriptura, nouem, simplicia omittit, & polypodium adiungit. Amplius numero 16. rebus conuenit, sed ponderibus uariat. Atque parua est differentia in 17. cum Alexandrino cap. 420. Ad hæc leguntur hieræ Asclepiadæ, Philagrii, Iosephi, Alexandri, Antipatri, Andromachi, Themisonis, Antiochi, Oribasij, Lamponis, Pelusiotæ, Emphythi, Hermetis, Constantini, Auicennæ, Mesues, Ducis, Abbatis, & plerorumq; aliorum, ad fastidium usque, quas omnes certo consilio præterire expedit. Sed mirifica Colocymbidos Amidotus non ignorat, propter multiplices effectus, à uetustissimis, ac ideo iure innumeris illustrata præconijs, à nobis diligenter transcripta est, ut omnes posthac Officinæ eam ritè parare queant. Restat sermonem de Colocymbide absoluere. Dioscorides lib. 4. cap. 158. sarmenta ac folia, instar satiu cucumeris, per terram, repentia enutrire ait: Latmis Cucurbita syluestris, amara, & Alexandrina: Marcello, diminuto nomine, Cucurbitula: Arabibus, Plantarum mors, & 4. Regum cap. 4. Prophetarum filijs, mors in olla, quando Eliseus ex Colocymbidibus frutice pulterem illis, per puerum suum apposuisset, Officinis Colocymbida, quibusdam Albandal, & Alhandahal appellatur. Plinius lib. 20. cap. 3. in satiuam, ac syluestrem, Mesue simpl. cap. 4. in marem & foeminam distinguit. Nos semper fructum, non plantam intelligimus, in Medicinæ usu. Vtilior est pallida, siue potius alba, rara, leuis, exactè matura: Siccior autem immatura, nigricansq; ut uitiosa reprobatur. In agro Bononiensi frequenter uidimus, sed non maturatur.

Hieræ multiplices compositiones.

Colocynthidis eius nomina.

Colocynthidis usus.

Sacrum medicamen.

In nefarios Colocynthidos propinacitores.

Historia impudentis medicatri.

Principes & magistratus iustitiæ ac legum ministri Solonis sententia.

Hiera Logadion.

* si habet interpres, ego potius dixerim thymelea semè, de quo in pilulis ex Mizereo.

Et hic, & ubiq; in compositionibus, interiorem medullam à seminibus uacuum accipi uolo, quæ mirissimè comeri debet, ne aliqua eius pars, stomacho, hepatis, aut intestinorum anfractibus implicetur: nam cum sit natura acris, mordaxq; interna loca ulcerat, ac conuellit. Proinde melius est, eam prius mulsæ perfundi, deinde exsiccatam, in puluerem tenuissimum redigere. Atq; id semper Pharmacopolis memoria tenendum, in omnibus etiam pilularum compositionibus, quæ Colocymbidam admittunt. Et quantumuis eius consuetudo, perniciofa inducat symptomata, hoc tamen loco formidari non debet, quoniam malitiam eius malitijs reprimentibus corrigitur, & insuauitatis pariter mitigandæ gratia, quædam habet admista aromata, unde prorsus sacrum medicamen appellari meruit. Sed illi detestandi, ac pistrino digni, qui temerè ac consenter absq; iudicio, nulla morbi notitia, nulla hominis animaduersione, nullo uirtutis amore: sed perditissimorum carnicum more, semper sese, & ubiq; non iuxta Aëtij doctrinam, scriptulos duos, ex duobus mulsæ cyathis: aut iuxta Aeginetæ censuram, integram eius drachmam, sed binas, ternasue, imò nonnunquam quaternas letali crimine propinacites, mortem instruit. Quæd èdò certius cognosco, quò olim apud quendam ex uulgo medicamentum, Gruningæ uocatus, qui nimis aberat, quin sese eiusmodi poculo imprudens interemerat: quem post fraternam monitionem, simul ac acerbam ex postulationem, ut in posterum ab arte medica ineptus homo desisteret, liber auit. Sed uiam ceu iste, alij complures, pari in se uitæ scelere polluti, mihi hic acquiescentes, tandem nocentem & effrenem Colocymbidæ usum expendere. At uereor ne tales docere, & uelut transformare, hac oratione sit impossibile. Nam qui? ut quos nec principum, nec magistratuū auctoritas, qui iustitiæ ac legum ministri sunt, & uirtutum omnium (inter quas iustitia erga proximum optima, censetur) dispensatores, unde præ clara illa Solonis siue Bizantiensis sententia, magistratus uirū demonstrat: Cum igitur neq; ad honestatis, neq; ad necessitatis usum, confidemes nefarios, & Cercopum cætura, ac lupi decades, legum ac iustitiæ gubernandi ratio in ordinem cogere queat: neq; item ipsi æternæ salutis amore, ab illiusmodi noxiâ temeritate deterreantur: ego priuatus homo absq; imperio, tantum isto humi repente calamo, ab fraudulentis, & malis artibus auertere, aut dehortari possum? Proinde tales nunc omitto, olim à summo iudice seueriter, pro improbis factis, puniendos: in uereca publica detestatione, communiq; odio digni sunt. Transseundum deinceps ad secundam compositionem, quæ Hiera Logadion inscribitur. Sed hic minime prætercunda uidetur confidentia Præpositi, qui mala fide suam ex Alexandrino transtulit: atq; illi sequitur, iniuria potius temporis, quam ingenij penuria corruptus, Arnaldus de Villa noua in Amidotario de Hieris: quæ cum quibusuis manifesta esse possunt, non egent quopiam demonstrant. siquidem lib. de Compos. Pharmacorum cap. 410. hæc ipsa Hiera legitur:

Hiera Logadion Empodiston Nicolai Alex.

Rec. Colocynthidis interioris, poly-podij, ana drach. uiginti,

Euphorbij, polij, * cocognidij, id est, feminis laureolæ, ana drach. xvij. Ablin-

E

D

A Absinthij, myrrhæ troglod. Ana drachmas duodecim.
 Centauræ, ammoniaci thymiam. agarici, folij, scillæ, diacridij, spicæ, Ana drachmas decem.
 Aloës, comarum thymi, castæ, chamædryos, bdellij, pralsij, Ana drachmas undecim.
 Cinnamomi, opopanacis, castorei, aristol, longæ, piperis albi, nigri,

longi. Croci, sagapeni, petroselinij, Ana drach. quinq.
 Hellebori, albi & nigri, Ana drachmam unam.
 Mellis optimi quod sufficit (pro tota hac dosi esse debent libræ sex cōstricto pondere, quod ea ratione, duplum fermē erit.) Confice diligenter, & repone in dolio uitreo, ac pro necessitate utere.

CRONENBURGIUS.

Dum vehementer in conciliandis hieris laboro, ita tandem conuenire mihi uidentur. Prima Myrepsi Hieralogadij scriptura sect. 23. uniuersa Nicolai Alexandrini ingredientia complectitur, præter thymum, & helleborum album: ex suo tamen accumulatur elaterium, salem ammoniacū, zingiber, atq; hypericum: Affirmarem ex Serapionis prima compositione transcriptam, si cognidium, ac centaurei quoq; haberet: quamuis idem etiamnum scordeon, epithamū, amomū, gemianam, & stœchadem aggreget. Secunda uerò Myrepsi prorsus cum Alexandrino sonat, estq; ex decima ponderū parte cōtracta, hanc præpositus nobis tradidit. Tertia itidem quæ numero octauo pingitur, est secunda Serapionis, ex Philagrino accepta, in qua Myrepsus diacridiū neglexit, cuius tamen Arabs meminit: His subscribit Nicol. Alexandrinus cap. 413. Cæterum Pauli altera Amiochi hiera lib. 7. cap. 8. ab Aëtio refertur lib. 3. cap. 116. Alexandrino cap. 411. Serapione Tract. de Amidotis cap. 9. Auicenna lib. 5. Summa 1. tract. 2. Hali 10. Practicæ. Placeniino de Medicinis cap. 7. Priorem autē Montanus in Aëtio prætermisit, quæ Cornarius in uersione sua apposuit, ut hinc manifestò constet diuersa utrunq; exemplaria (quod in epistola præliminari fatentur) habuisse. Quæ apud Myrepsum sequuntur numero 14. & 15. non minus à reliquis discordant, quam apud Alexandrinum cap. 414. & Actuarium eodem titulo. Præterea Theodorici Hieralogadion, ab Alexandrino cap. 415. ac bis à Myrepsos sect. 23. inuenitur, quod proculdubio ex Theodorico Serapionis Tract. 7. cap. 9. aut ex quinq; eiusdem appellationis Auicennæ lib. 5. Summa 1. Tract. 2. collegerūt: In uniuersum tamen uariant. Duo illa apud Paulum lib. 7. cap. 11. ad confectionem Anacardinam pertinent, uelut ipsa inscriptio innuit, sed hanc initio totius uoluminis indicamus. Superest nunc tertia picra Galeni proponenda.

Hierarum uarietas multa, & conciliatio

Hiera Picra Galeni, ex Mesue.

Hiera picra Galeni ex Mesue.

B Cinnamomi, mastichæ, asari, spicæ nardi, carpobalsami, croci, xyloaloes, castæ, ana partes æquales.

Quidam addiderunt absinthium, atq; alij alia. Aloës autem sit duplum ponderis omnium.

Hiera magna Galeni, ex Nicolao Præposito.

Hiera magna

Rec. Cinnamomi, spicæ, croci, schœnu anthos, asari, xylocastie, xylobalsami, carpobalsami, uiolæ, absinthij, epithami, agarici, rosarū, tur-

bit, colocynthida, mastichæ, Ana scriptulos duos.
 Aloës ad pondus omnium specierū.
 Mel quod sufficit.

CRONENBURGIUS.

Ut uerum fatear, multū temporis & laboris impendimus, in Hieris explorandis, enumerandis, conciliandisq; tantū ut rectis medicamentorū parandorum studijs nunc utroq; ueluti cornu laborantibus succurreremus: ac dum huic operæ reuerenter iuxta ac constanter insistimus, examinando Galeni Hieram, non potui usquam eiusmodi scripturam inuenire, nisi apud eos, qui ex Galeni monumentis sese eam descripsisse testificantur. Itaque Nicolaus Alexandrinus cap. 405. & 428. Myrepsus numero 7. Galeno autore, tradunt, ad eum planè modum, quo Præpositus manifestauit. Frequentes insuper aliæ, eidem passim attributæ Hiere, non leguntur sanè in illis uoluminibus, quorum etiamnum copia apud nos extat, sed omnino ex sex aromatis, & aloës plus minus drachmis centum, sicut mox dicemus. Proinde inquisitione dignum est, cur tam multæ illius titulo circumferantur, quæ in ipso non inueniantur. Ac quamuis notissimæ pariter ac familiarissimæ sint hodie Pharmacopolijs, attamen adeò deprauatæ habentur, ut attentum exposcant Medicum, qui eas tutò ac feliciter in usum uertere uelit. Cæterum ut recepta iam dudum à Medicis penè omnibus, & Officinis consuetudo tollatur, transcripsi huc utranque compositionem, Priorem medicantium turba uocat simplicem,

Hæc hiera apud Galeni non inuenitur

sut de

In prauos hie
re Galeni cō
positores.

aut de octo rebus: Alteram magnam siue compositam. Et hic cum illorum eacitatem, ac in nobilissima pharmaco isto, ignorantiam animo uerso, et rei indignitatem, hoc est, Galeno auctori præcipuo (nam inuentorem dicere non queo, cum multis ante cum annis celebrata sit, ut ex lib. 2. Pharmacorum per locos colligo) illatam iniuriam mecum perpendo, non possum non proclamare, o cælum, o terra, o maria Neptun, quò istos magnus deduxit Galeni, et genuini auctoris contemptus, et uera lectionis neglectus? Et in qua Medicorum familia hos præclaros (si dijs placet) Hierarum compositores nobis productos dicam? qui illius uerba, tam absurda additione corrumpere sint ausi, magno, pro scelus, mortali exitio. Atqui ut maximè illis permittamus appellandi libertatem, tamen corrumpendi aut inuertendi arbitrium, id uerò ne utiquam concedendum. Nec hic uideo ullum excusationem dari locum, ut uulgò perunq; solet, nimirum hoc à sciolis immutatum, hoc ab imperito adiectum, hoc typographi incuria uitiatum, illud temporis iniuria deprauatum, illud uerbis diuersum, re tamen idem, atq; id genus alia: quoniam audaci confidentia, et confidenti audacia, uulgarium Amidotariorum scriptores eadem loquuntur. Vnde aliud in animum meum inducere non possum, quàm illos compositores, cum omni exercitu, ac ducibus suis, Serapione, Auicenna, Mesue, Præposito, Arnaldo, Placemino, et eiusdem farinae pluribus, uoluisse Galeni sacrum medicamentum peruertere. Etenim quorsum addere, siue demere quicquã attinet, quando Galeni auctoritate celebratum iri uolumus? Aliàs non huius, sed Rhazis, Serapionis, Auicennæ, aut Mesue, aut Præpositi dicatur. Vbi quæso unquam simili dictione eam scripsit Galenus? ubi carpobalsanum, xylaloën, castiam, pharmaco simplici admiscuisse legimus? ubi absinthium, uiolas, garicum, Turbit, in suum medicamen coniecisse uidemus? idemq; compositum appellasse? Deniq; ubi duplum ex aloë pondus apposuisse tantum deprehendimus? Imò Mesue cap. de Aloë, Galenum ex sex aromatibus cum aloë componere, testatus est. Sed ne huiusmodi diutius tempus teratur uerbis, nunc Galenum ipsum Cornarij opera latine loquentem, audiamus lib. 2. de compos. pharmacorum secundum lecos. ap. in hunc modum: Optimum remedium est (de caput dolentibus ex stomacho scribit) phar macum ex aloë (nam hanc gratam stomacho, ut si quid aliud, 6. simplicium testatum reliquit) quod aliqui picram siue amarum, aliqui hieram, id est, sacrum ex aloë appellant, inq; eius cōpositionem, aloës drachmas centum conijciunt, et sex uniuscuiusq; reliquorum, quorum etiam sex numero existunt. Præstantissimum autem sit pharmacū, ubi minus de aloë additur. Visum namq; mihi est, nimã eius copiam centum drachmas esse, ad proportionem reliquorū, quibus hæc adduntur. Quapropter etiam per xc. drachmas, ipsum composui, et per lxxx. Quia et per pauciores aliquando crocum, quia quidam ex eius usu capite læduntur, quod ipsum ex solo croci odore perpetitur. Quare optima eius fuerit cōpositio, quæ ex aloës drachmis nonaginta, et croci drachmis quinque, constat, quæ ego utor. His uerò, qui neque croci odorem citra molestiam ferunt, sed statim capite replentur, ex quatuor croci drachmis, pharmacum compono. Et rursum 7. methodi: Aloë non elota, ualemius euacuat, elota uacuat quidem minus, sed roborat uentrem magis. Expediit ergo paratam habere, quàm omnes Medici picram, id est, amarã uocant, atq; hanc dupliciter confectam, ex aloë elota, et non elota: admiscemur autem huic

Galeni feri
ptura.

Hiera picra
Galeni.

Cinnamomum, xylobalsanum, asarum, spica nardi, crocum, chia ma que drachmæ sex.
ftiche, sunt autem horum cuius Vnius aloës drachmæ centum.

Compositio
nes Arabū ex
aminandæ.

Præposit. me
ra, nō est Ga
leni.

Tradit quoq; eandem dictionem 6. de Sanitate tuenda, et lib. de Ratione curandi, per sang. missio nem. Superioribus concordat Andromachi scriptura, ab eodem relata cap. 2. de compos. pharmac. per loca, tantum florem iunci odorati, id est, schœnu anihum superaddens. Eandem assignat Orbasius libro Curationum, cap. de Mensibus prouocandis. Paulus insuper lib. 7. cap. 11. (non dubiū mihi, quoniam ex Alexandro Tralliano scriptam lib. 7. cap. 10. ad finem) et adhuc Actuarius cap. de Coniunctis humoribus purgandis. Aëtius quoq; hanc ipsam lib. 6. cap. 45. probat. Et ex Themisone transpositam uehementer prædicat lib. 6. cap. 10. atq; 9. cap. 10. quemadmodum etiam Galenus noster 8. de comp. medic. lib. cap. 3. in nullo à sua discrepantem, nisi quòd Themison loco xylobalsami, carpobalsanum ponat, et pro drachmis sex, unciam integram collocet, quemadmodum integre legimus apud Auicennam lib. 5. Tract. 6. Vnus Scribonius compos. 110. ad Antonium Musam, reducit. Nunc quis obsecro æquus censor, audito ipsius Galeni, siue Andromachi, siue Themisonis testimonio, compositores nimis in barbaros medicos propensos, ac credulos mecum non calumnietur? Certè consultius fecissent, ac maiorem sibi laudem comparassent, si nihil in Galeno, plurimisq; alijs mutassent. Porrò Præpositus hanc ex Nicolo Alexandr. mutuauit, qui eandem lib. Pharmacorum cap. 405. et 425. ad uerbum, absq; alicuius auctoris mentione memorat. Vnde conijcio eam ipsam non esse Galeni, quod ueritas comprobatur, alioqui huius nomen non subiecisset. Myrepsus quinque hieras, Galeni auctoritate, recensens sectione 23. in nulla cum alijs concordat. Atq; hætenus quæ dicta necessaria, ac reprehensione utilia de hieris uidebatur, explicauimus, nam in omnibus tabernis calumniam atq; iniuriam planè adeò grauè passæ sunt, ut nullo pacto iam amplius, dum medicina pristini uitorè recuperare, iterumq; reuiuiscere cœpit, tolerandam esse

A esse arbitraret. Itaque ueram lectionem reducere uolui. Sequens nunc est, ut qua arte rite isthæc pareretur, edoceam. Proinde Galeni instituto insistens, ex drachmis centum aloës dupliciter paro, nempe ex lota, et non lota aloë: Cribratam igitur hanc, exactissimo studio (ut uis huius, sicut aliorum hieram ingredientium, in angustos uentriculi partiumque uicinarum meatus penetret) et aqua pluuiæ, aut fontana purissima sufficiens lotam, itidem rudicula siue spatula lignea, aut ferrea, in patina terrea uitrata agitata, ac postquam subsederit conuenienti tempore excolatam, et sub canculæ æstus resiccata accipio: postea eam ipsam aquam, quæ ab aromatis excolata est, affundo (aromata autem sex illa supra adscripta intelligo) quæ in crassiusculas partes cõminuta, in ollam nouam conijciuntur, et aqua fluuia perfusa, donec dimidium supersit, coquuntur: hac colatura aloën denuo lauo (ut id quod inutile et crassum est, subsidat) in sole deinde rursus siccò, sed quando è patina eximo, paululum tepe facio, mox tero, et sex illas species tenuissimè tritas mistasque, mellis expumati libris medicis tribus, duplo nimium pondere excipio, ac in usum repono, secundum Galeni doctrinam præbens. Illotam uerò tritamque aloën, et simplicita reliqua, seorsum ab illa in puluerem redacta, cum melle misceo, ac in formam pilularum fingo: quas loco Elephantharum, et hieræ ab Officinis dictarum, magno ægrorum fructu, exhibeo. Quæ et pulueris eiusdem portionem reseruo, pro balanis formandis, aut per se, cum liquore propinandum. Dicebat excellentissimus Dn. Curtius, ueluti ueteres hieram melle, ita se castia recentem eam propinare. Iuniorum quidam Galenum imitari uolentes G. de Valetud. seruanda, cinnamomum duplicem, quoniam uulgare nostrum, castiam uerè existimant, at ego exquisitissimum suadeo deligendum.

Picra quomodo paratur ex lota aloë.
Aloës cribratio.
Aloës lauatio

Mellis quantitas.
Pilulæ hieræ picræ ex aloë non lota.
Puluis hieræ Galeni.

Pilulæ hieræ cum agarico.

Aloë.

Delectus.

Aloës genera.

Semperuiuum marinum.

B Baptista Monanus, doctissimus iuxta ac eloquentissimus apud Italos medicus, uice xylobalsami, cubebas ponebat. Quidam superscriptæ compositioni, æquale pondus trochiscorū ex agarico admiscent, nimirum drachmas sex: et tunc pilulas, ex hiera cum agarico uocant: sed de his, peculiari sermone, lib. sequenti. Ego tamen uolo discrimen esse uerum inter has, et Galeni picram. Iam tempestiuum est, contractis huius libri uelis quis scire, tamum addens de Aloë] Dioscorides 3. cap. 22. duos succos eius coacti genera constituit: unum arenosum, quod sedimentum purissimæ aloës esse uidetur, Alterum ad hepatis imaginem uergit. Optima est aloë, boni odoris, myrrha æmula, syncera, quæ nihil doli sensit, niuida, arenarum et calculorum expers, ex rubro colore rufa, friabilis, ac iocinoris modo concretæ, facîle liquefcens, eximie amaritudinis. Improbatur nigra, obscura, dura, et fractu conuexam. Conueniunt omnes, ex India probatissimam adferri, quamuis in locis alijs maritimis, idonea nascatur. Officinis nostris tria succorum genera nota sunt, primum et optimum dicitur Succotrinum, Alterum hepaticum, tertium caballinum, ueterinariæ medicinae magistris familiare, omnium uilissimum, utpote nihil aliud quam ipsius aloës genuinæ sordes, ut ego equidem reor. Nescio autem quomodo ille secus, quam Dioscorides, eius genera enumeret, nisi ex Auicennæ simplicibus, cap. 66. et Mesue, eiusmodi diffensio sit orta. Ego non semel in Italia, herbam omnibus ijs notis, quas illi autores attribuunt insignitam, et hyeme insuper uirentem olim conspexi, eminentioribus adium locis sub diuo expositam, quanquam isthic à natura genuina desiscere, et insignem amarorem remittere censeatur. Imò apud nos quidam in fenestris, ad uulgi admirationem (quoniam incrementum extra terram recipit, ac semper uiridis, dictu mirum, permanet) suspendunt. Idem ante annos uiginti quinq; à Gottefrido Sepiasario Louanien si factum uidi, dum cum eo habitarem: et superiori quoque anno, quando hæc commentarumur, eximius Doctor Ioannes Echtius in horto suo collocauerat, atque nos plantam in hypocausto etiamnum habemus. Sunt qui Semperuiuum marinum nominent. De ea copiosè Galenus 6. Simplic. Plinius 27. cap. 4. cui fossilis quædam aloë uisa uidetur, quam uelut improbam, propter nigrorem, et abundantem humiditatem, reijcit. Ac purgantium medicamentorum ratio, summatim ita se habet, progrediendum nunc ad Catapotia: Itaque quartus liber hic finem sortuatur.

LIBRI QUARTI, DE COMPOSITIONE
MEDICAMENTORVM, FINIS.

DE COMPOSITIONE
LIBER QVINTVS,
DE COMPOSITIONE MEDICAMEN

TORVM, OFFICINIS HOC AEVO VSVALIVM,

Autore Bernardo Desennio Cronenburgio,
Doctore Medico.

Que quatuor
libris sunt tra-
dita.

Pilulae Graecis
coccia & cata-
potia.

Globuli &
pilulae.
Glomera-
mina.

Conseruatio
& diuturni-
tas.

Pilulae ex aga-
rico Mesuae.

VINTVM LIBRVM DE COMPONENDO
rum medicamentorum artificio orsurus, ea denuo repetam, quae a nobis supe-
rioribus libris (quantum mediocri ingenij nostri qualitas patiebatur) tradi-
ta sunt. Primo itaq; Antidota & Electuaria nunc uocata complexi sumus. Se-
cundo coedituras, conseruas, Rob, Locob, & quae ijs propinqua existunt. Ter-
tio Symplicium multifaria genera, eorundemq; parandorum modos edocu-
mus: Quarto Cathartica seu purgatoria, & quae sepe incidant incautis pe-
ricula monendo absoluiimus. Iam deinceps pilularum (quas Graeci coccia,
quasi granula, ac catapotia uocant) compositiones, eodem ordine exponam.

Dicta autem sunt $\alpha\pi\omicron\tau\epsilon$ & $\kappa\alpha\tau\alpha\pi\iota\upsilon\epsilon\varsigma$, quod est deuorare, deglutire uel bibere: quoniam id genus nec editur, nec dilu-
tur, sed integre usurpatur, sicut testatur Scribonius Largus Compos. 87. ac Marcellus, uir illustris
& Medicus cap. Medicam. 16. Romam globulos orbiculose, pilulas pronunciant, ab orbiculari fa-
cie, & diminuta pile forma. Q. Serenus glomeramina uocat, his uerbis cap. 55.

• Dilue praeterea glomeramina, quae gerit intus
• Clausa aries, inter gemine coxendicis umbras.

Excogitata potissimum sunt, Actuaria autem, in uetris deiectionibus, ne sensum sui deglutendo probentur
neue stomachus adscititij grauetur humoribus, quotidianis satis oneratus. Cum itaq; a longinquis hu-
morem aliquem, praeter naturam educere uolumus, ea exhibemus suauis quopiam puluere ex ratione con-
sersa, aut auri siue argenti folijs tecta, aut cum syrupo, pro multiplici scopo. Conseruantur etiam me-
lius ac diutius specierum pulueribus, debentq; per crassius cribrum traici, ut eorum substantia in uentricu-
lo manens longius, ex partibus distans potius trahat, & expurget. Damnamur temporis longitu-
dine, consumpto mirum genuino succo. Serapio ad sex menses durare scribit Tract. 7. cap. 34. Porro
quando non ex istis uerbis comparatur catapotiorum construendorum peritia, sed ex uera eorundem
scriptura, congruum est eam persequi, sumpto, a pilulis ex agarico, exordio.

Pilulae ex agarico Mesuae.

Rec. Agarici drachmastres.	Hierapicrae drachmas quatuor.
Radicis Iridis, prassij, ana drachmam unam.	Colocynthidos, sarcocollae, ana dr. ij.
Turbid drachmas quinque.	Myrrhae drachmam unam.
	Excipe cum robur, id est, sapa.

CRONENBURGIUS.

• Idem autor cap. de asthma ex iisdem construit, licet quaedam sit ponderum dissimilitudo: similiter My-
repsus numero 109. Serapion Tract. 2. cap. 24. Rursus 7. cap. 17. titulo pilularum quae abstergunt pe-
ctus, ac paulo post has facit nouam misturam priori dissimilem. Auicenna libro 3. cap. 40. myrrham
praetermittit. Reuera hic locum habet Conicum illud, Vnum noris, omnes noris, adeo similes retinent
labia lactucas, bisq; per omnia dicunt Arabicae medicinae proceres. Ceterum hodie omnium confessione
Mesuae descriptio paratur, quae propter eandem interpretari expedit. Ut autem usitatum haecenus mo-
rem, ne nunc quidem deseram, necessariam ingredientium declarationem adscribam, idq; ea breuitate,
quam compositionis perspicuitas postulat. Lego principio

Agaricus.

Agarici Dioscorides (hunc ob uetustatem lubenter primo loco citamus) duo eius genera consti-
tuit 3. cap. 1. unum masculinum, foemininum alterum, quod illi praefert, & plantae radicem, aut ut fungum in
arboribus nasci scripsit: quare huic incompertum eius fuisse ortum intelligi potest. Fuit autem in Sar-
matia urbs & amnis Agaricus, unde agarici radici siue fungo datum nomen. Galenus sexto decimo sexto
& Paulus libro septimo, capite tertio radicem truncis innascentem uocant. Plinius uero decimo sexto
uolumine, cap. nono profusius pingens, fungum candidum, odoratum, amidotis efficacem, in summis pra-
sertim glandiferis arboribus nascentem, noctuq; relucemem asserit. Praestantissimum in plerisque Ita-
liae locis larici innascitur, quamuis ex Africa passim ad nos perferatur. Sed non multum refert, quo
loco aut crescat, aut unde uehatur, modo notas bonitatis representet. Paulus docet eligendum
albissimum.

albiſſimum, frangibile, minime lignoſum aut perforatum: Ego ex alijs quoq; addendum cenſeo, leuiſſimum ac rarum ualde: Nigrum, denſum, durum, graue, & quod in fragmentis ſuis, uelut ſila neruorum habet; autores improbant. Vnde eiſmodi, inter noxia medicamenta, reſpoſuit Dioſcorides lib. ſexto, cap. 32. Meſue ait, quatuor annos ſeruari poſſe, alij quinque, cum dauco, libyſtico, polypodio. Cocturam, ac trituram mediocrem fert.

Hieræ picræ] Intellige Galeni compoſitionem, quoniam hanc ipſe Meſue, ut præſtantiorem reliquis, auct alias ſcripſit.

Sarcocolla] Lachryma, ſiue gummi eſt (teſtificante lib. 3. cap. 81. Dioſcoride) arboris Perſicæ, Sarcocolla, pollini thuris ſimilis, ruſſa, guſtu amara: Galeno 8. ſimpl. & Meſue cap. 18. emplaſtica, ſine morſu ſicans: quanquã Plinius lib. 13. cap. 11. albam ruſſã præferat, ſicut etiam 24. cap. 14. ubi uetuſtate multũ nigreſcere ait. Nomen, à glutinandis carnibus, apud Græcos inditum, quod ſeruauit. idem non niſi foris utebantur, Arabes etiam intus ad pituitoſos, & alios craſſos humores educendos, cuius rei gratiã, hic à Meſue additur: cui quoq; lacte aſinino, ad quinque dies, nouo ſemper aſuſo, nutritur ad correptionem, Alijs inſuper muliebri receñter mulſo, poſt aqua roſarũ diſſoluitur. Vera eſt inuentu admodũ rara, & puluerata, adulterij ſuſpecta: ob id conſultius erit, eam integrẽ emere, & guſtu amaroris periculum facere, ut dolum facilius effugamus.

Robub] De eo, in Rob ex Ribes tranſegimus, proinde ſi memoria inuenerent, quæ ibi dicta ſunt, nõ eſt opus denuò repetere: ſim minus, illinc huc tranſferre comode licebit. Et hæc quidem ad iſtarũ pilularum conſiciendarũ inſtitutũ, attinent, comonefactis inſuper lectoribus, ut ingrediencia recte in puluerem uertantur, nõ enim tam exacte conteri debent in pilulis formandis, quàm in electuarijs: Attamen Colocyntidis exquisitiſſimẽ puluerari debet, ne partes tranſitu ulcere lædat: ſimiliter ſarcocolla, & myrrha per ſe. Et ſi quis cum melle expumato hanc maſſam compingat, non erit à ratione alienum.

Pilulæ aggregatiuæ Meſues.

Rec. Myrobal. citrinarum, Rauedſceni, Ana drach. quatuor.
Succi eupatoriij, & abſinthij, ana drachmas tres.
Scamoneæ Antiochenę coctæ in poſmo drachmas ſex.
Myrobalanarum chebularum, Indarum, Agarici, colocynthidos, poly

podij, Ana drachmas duas.
Turbit boni, Aloës, Ana drachmas ſeptem.
Maſtichæ, roſarum, ſalis gemmæ, epithymi, aniſi, zingiberis, ana drachmam unam.
Electuarij roſarum quantum ſufficit, ut compingantur.

Pil. aggregatiue Meſue.

*Intellige eupatoriũ Meſue.

CRONENBURGIVS.

Quinquam Meſue in ſuo compoſitionũ catalogo, præter hanc continuò duas inſuper alias deſcriptiones, maioris ac minoris titulo, doceat: Atq; ab iſdem etiam diſcordantẽ aliam Auicenna lib. 5. ſumma. Tract. 9. attamen hæc omnũ præſtantiſſima efficaciffimãq; indicatur: Quare nos quoq; eandem parantes, paucorum uocabulorum expoſitionem, & uſum, hic ſubiiciemus.

Succi eupatoriij & abſinthij] Hoc loco præmonendum, Eupatoriũ uerum, eſſe agrimoniam uulgarem, ſecundum omnes Dioſcoridis notas, quanquã alij pulicariæ ſpeciem conſtituant, ut ſuprà in Syropy ex Eupatorio indicauimus. Extrahendũ autem ſuccorum ratio, huiusmodi eſſe debet: in ciſis ac conuſis herbarũ folijs molliſculis, ac tota ſimul eorundem ſubſtancia lineo ſacculo indita, torculari mox perquam diligenter premantur, donec id quod dilutũ eſt, effluxerit: mox luculemo igne ſumiq; experte (qualis eſt ex prunis conſtans) uulgatiſſimo apud omnes Sepſiarios more, per columellam coletur, ut craſſum omne, quod feci in uino, & amurcæ in oleo, proportione reſpondet, ſeparatum alibi, uſui accomodentur. Nam que admodum diu per ſe aridi conſeruari non poſſunt, ita etiam cum melle reſpoſiti, languent: proinde media quadam conſiſtentiã hiſ uti oportet. Scorſum uerò terantur ſcamonium, colocynthidis, aloë, maſtiche, ſal gemmæ, bene diligenter: Agaricus cribretur, & reliquæ iuſta doctrina, tandem ſimul miſta, cum electuario roſato, in maſſam elaborentur. Intelligo autem non id quod præpoſitus, ſed quod ipſemet Meſue inter electuaria ſua refert. Alia ingrediencia alibi ſunt dicta. Iacobus Syluius in Meſue, ac Muſa Braſauolus in examine catapotiorum, hoc loco prauũ exemplar ſequuti uidentur, ut qui ter ſecus, quàm nos, ex uetuiſtis codicibus pondera inſtituerim. Myrepsus eaſdem retulit titulo, ad omnes affectus præſtantes, numero 105. intermiſit tamen ſuccum Eupatoriij, abſinthij, aloën, & anifum.

Extrahendorum ſuccorum ratio.

Componenti modus.

Pilulæ Arabicæ Præpoſiti.

Rec. Aloës uncias quatuor.

Croci, drachmam unam.

Pil. Arabicæ Præpoſiti.

DE COMPOSITIONE

Bryonia, myrob. citrinarū, bellirica rosarum, ana unciam unam.
 rum, Indarum, chebularum, embli Castorei drachmas tres.
 carum, Mastichæ, diacridij, afari, Excipiuntur succo sceniculi.

CRONENBURGIUS.

Easdem assignat Gilbertus Anglicus cap. de Arthritide, sed ad presentia, hoc solum dixisse sufficit. Ista raro in usu haberi, tamen pro componere uolentibus, ex Preposito huc transcripsimus, ubi id animaduertere oportet, ut aloë, mastix, diacridium, crocus, singula seorsum tenuissime terantur, & per colum traiciantur: Deinde cetera ex ordine. Porro si solo succo massa formetur, promptè soluitur, friatur, & canescit: proinde satius est oleo rosaceo manus oblinere, atque ita bene concussam massam formare & comprimere.

Pilula aurea Myrepsi.

Pilula aurea Myrepsi.

Rec. Aloës flauæ, diacridij, ana drachmas quinque, & semissem.
 Rosarum, Sem. apij, ana drach. duas, Croci, interior. colocynthidos, hierę picræ, ana drachmam unam.
 Anisi, sceniculi, ana drachmā unam, Comprehendantur aqua infusionis tragacanthæ.

CRONENBURGIUS.

Hæc scribere placuit ex Myrepsio, quoniam longo usu, Prepositi nomine, Officinis uniuersis cognite fuerunt: & ubi in uulgatis codicibus mastiches, hic picræ haud ineptè legitur. Nicolao Alexandrino cap. 807. pondera omnia sunt duplicata. Nec moueri quispiam debet apud Mesuen legens binas descriptiones pilularū Turbit, ubi priorem Auream uocat, præter communem planè consuetudinem. Etenim nemo eas tali nomine cognoscit, quem tamen imitari uoluit Bertrucius cap. sua præ eos, de Actione lesa digestionis stomachi. Cur aureæ denominatæ sint, nihil refert inuestigare, & curiosa nimis est. Epositi, ac Arnaldi Villanouani opinio, qua istas ita inter alias excellere, sicut aurum inter metalla, autumant. Ego autem nominum curam negligere uolo, quod non semel in superioribus sum testatus, quoniam non in eiusmodi rerum notitia consistit: Imò appellationis usus, neq; obesse, neq; prodesse quicquid potest, uerum si in facultate aut constructione, error accidat, hinc ingens ægrotis malum prouenit. Hic obiter attingam, quod scire est operæ precium, ut aloë, diacridium, colocynthidis, singula seorsum terantur, sed postremū hoc, forcipe minutim diuidatur: postea alia tundantur, demum simul mista, cum gummi rosacea aqua dissoluto, comprehendantur.

Pilula Azaiet et Auicennæ.

Pilula Azaiet Auicennæ.

Rec. Pulueris hierę picræ Galeni, ciam mediam.
 unciam unam. Aloës hepaticæ uncias duas.
 Mastichæ, myrob. citrinarū, ana un- Fiant pilule, cū syrupo ex stœchade.

CRONENBURGIUS.

Hanc dosim ex Auicenna lib. 3. Fen. 3. Tract. 1. cap. 29. de Canonibus uniuersalibus curat excogitarunt Montagnana, & Gentilis illius commentator. Et quoniam nihil hic est obscuri, ideo ad alia propero.

Pil. ælephantina Mesue.

Pilula Aelephantina Mesue.

Rec. Cinnamomi, cubebæ, lignia- inde exitceæ, & affunde ipsi aloë, loës, calami arom. macis, nucis moschatae, cardamomi, garyophyllorum, afari, mastichæ, schœnanthi, spicæ, carpobalsami, ana unc. unā, expressiōnis prædictæ circiter libras duas: maceretur aloë, & in sole, aut supra aut intra fornacem, ut gente necessitate, siccetur, donec humorem imbiberit. Tūc admisce Myrrhæ, mastichæ, Ana drach. v. Croci drach. tres. Tere diligenter temporis uerò progressu, reliquū superioris decocti colari immisce, subinde sursum ac deorsum agitando, in sole uel hypocausto, donec marcescant. Ex hac pasta partū tepacta, formentur pilulæ.

CRONEN

CRONENBURGIUS.

Nulla est Officina, que non has, superiori doctrina, parcat, uocanturq; subinde ex aromatibus. Myrepsus sect. 32. numero 10. & 12. proximior est Mesue, quam Serapion duabus compositionibus pilularum de Aloë, cum multis speciebus: & Hali x. Practicæ & 7. de inordinato appetitu. Certè omnes permagnam cum hiera Galeni obtinent affinitatem, nam quemadmodum hæc potissimum ex aloë lota, ita hiera quoque ex eadem construitur, sicut fusiis, quando de hieris sermonem faceremus, exposuimus. Galenus autem non tam operosam, quam Mesue descriptionem refert, sed tamū ex sex rebus, & aloë: cui non dissimilis est pilularum ex hiera constructio, quam inferius attingam, hoc solum mutato, quod hæc ex lota, illæ ex non lota aloë conficiantur. Caterum hodie Pharmacopola constauer Mesuen imitantur, sub canicula solis feruore parantes, unde longo tempore opus est, priusquam à diuturna consuetudine illius emulatores dimoueantur. For metur massa, antequam aloë, cum istis postremis (quæ per se ducantur) siccetur.

In pilulas ex Benedicta.

Pil. ex Benedi-
dicta.

CRONENBURGIUS.

Hæc ex compositione purgatorij ipsius, in tabernis conseruaneur, in gratiam potissimum eorum, qui pilulas transglutire, quam ipsum medicamentum assumere malint. Ego uero, ut supra quarto libro, ita hic quoq; Alexandrinum imitor. Consulant eundem locum Lectores. Et quando eadem compositio ex superioribus euidens omnibus est, ideo eam prolixius repetere nolo: tamū memoria quæ complectetur, quæ isthic sunt dicta. Consequens est, ut ad cochias nuncupatas transcendam.

Pilula Cochiae Præpositi, ex Galeno.

Pilula cochis
Præpositi ex
Galeno.

Rec. Aloës, absinthij, pulpæ Colocynthidæ, scamoneæ, Ana æquali pondus. Cōfice succo sceniculi, uel absinthij, uel solatri, & fac pilulas, dentur secundum quantitatem uirtutis.

CRONENBURGIUS.

Hæc catapotia quidam à Coccus, id est, à capite: alij melius à magnitudine gram (quod κόκκος dicunt Græci) ita appellari putant, quod scire non admodum refert. Sed hæc ipsa iam olim celebra, & laudata fuisse, atq; ob id, omnibus medicinam fatitantiibus notissima, maxime Rhazæ 9. ad Almanforem cap. 1. autoritate, uulgatissimum habetur. Serapion eundem citans Tract. 7. cap. 17. ac Ioannes Mesue, Rhazæ cochias assignat cap. de solutiuis, in frigida ac phlegmatica soda: Similiter Præpositus, & omnes, ex Galeno per Locos 1. cap. 1. transcripsisse uidentur. Ab his diuersas recitant Arnaldus de Villa noua, in Antidotario suo, Bertucius cap. de Actione lasa digest. stomachi, & Ioannes Vigonus libro octauo, cap. 20. sed satius est, omnis istis omnibus, Rhazæ contextum obtinere. Officina capitales interpretantur, ego malim cephalicas.

Pilula Coccie Rhazis.

Pilula coccie
Rhazis.

Rec. Pulueris picræ drach. decem. sem. Turbit, stœchados, Ana drachmas Colocynthidæ drachmas tres, & tertiam, id est, scriptulum. quinque. Scamoneæ drachmas duas, & semis. Fiant pilulæ, & sunt doses decem.

Annotatio.

Easdem scripsit Myrepsus initio pilularum, titulo ad dolorem uentris & stomachi: similiter Placeminius 19. de Medicinis. Porrò nulli dubium esse debet, quin Rhazis picra hoc loco admisceri oporteat, quam ipse eodem libro cap. 64. scribit his uerbis:

Hiera picra
Rhazis.

Hiera picra Rhazis.

Rec. Puluer. rosarum rub. spicæ, mastichæ, xylobalsami, carpobalsami, cinnamomi, xylocasix, asari, ana drachmam unam. Aloës cicotrinæ uncias duas. Singulis ad artem exactissimè tritis, & per cribrum decussis, in usum seponantur.

Excipiendæ uerò sunt pilularum species ad artem trita & creta syrupo absinthij, & in unum globum conformandæ, ex quo postea pilulas, cum iudicio, propinare oportet, quoniam uehementer fortes existunt, unde supra drachmam, earum dosis, id est, iusta ponderis exhibitio, augeri non debet: Alias autem tolerabiles torsiones, ac stomachi peruersionem inferunt.

Dos quid.

DE COMPOSITIONE

Pilulæ communes Rharis.

Pilulæ cõmun
mes Rhazæ.

Rec. Aloës unciam mediam.

Ana drachmas duas;

Croci orientalis, myrrhæ purissimæ, Cum uino optimo, fiant pilulæ.

CRONENBURGIVS.

Pilulæ pesti-
lenticiales.

Melius coherent, ac diutius seruantur. Syrupo limonũ, aut citreorum subactæ. Multũ liquoris nõ admittunt, ad massam conglutinandam, quoniam facîle dissoluitur, & liquefcit aloë, ideo leui occasio- ne emplastica euadunt. Has ponit autor 4. ad Almansorem, cap. de Pestilentia, & dicuntur cõmunes, seu pestilentiales, quoniam cõmuniter tempore pestiferæ luis sumuntur. Practici libri penè omnes, ad eum modũ formant. Inuenioris nomine Rufi, alia est cõpositio, ab ea, qua hodie isto nomine utitur: siquidem Rufus crocũ nõ habet, sed pro eo, guttam ammoniacã. Differunt itidem forma, quia hæc potio fuit, illa in pilulis digesta, ut manifestò Paulus lib. 2. cap. 35. demonstrat. Eius uerba, si quis fortè requiret, sunt.

Rufi potio.

Aloës partes duæ.

Myrrhæ pars una.

Guttæ ammoniacæ partes duæ.

Hæc in uino odorato contrita, in-

star dimidiũ cyathi, exhibetur quo tidie. Haud noui, inquit Rufus, qui post hunc potum, pestem non superauerit.

Scripturam hanc ceu genuinã ac ueram probat, ac cõfirmat Manardus Ferrariensis lib. epist. 5. & 18. epist. 1. Officinæ populariter ex aloë, croco, & myrrha cõcinnant. Auicenna lib. 4. Fen. 1. cap. 8 & Mesue de Febr. cap. 6. absq; ponderũ determinatione inuunt, quos uulgus emulari maluit, quam Græcos artis inuentores clarissimos. Nescio quo exemplari usus sit Myrepsus, dum admodũ multis rebus locupletarit, numero 32. & 83. sect. 32. Porrò Ioannes de Vigo lib. 8. cap. 20. multò à prædictis dissimilem, ac nobis inusitatam tradidit. Ego utranq; compositionem huc repositui, ne quem offendam; parent seplasiarij, ex Medicorũ uoluntate, quãuis præcognoscant nostratia palata nunc deliciariora esse, quàm ut grauem ammoniaci uulgaris odorem perferre uelint. Hæc breuiter Lectori sine notatõ.

Pilulæ e Cynoglossa Mesues.

Pilulæ ex Cy-
noglossa Me-
sue.

Rec. Myrrhæ drachmas sex.

Thuris drachmas quinq;

Opj, hyoscyami, Ana drach. iij.

Croci drachmam unam, & semis.

Rad. cynoglossæ drachmas quatuor,

& mediam.

CRONENBURGIVS.

Hanc compositionem recenset Mesue, in Amidotario suo: plures euariantes habentur cap. de cura catharri. Trallianus lib. 5. cap. 4. Thus & crocum: Myrepsus numero 22. hoc incuria opinor omisit, quoniam eximium correctorium est narcoticorum. Bononienses Medici præpositum imitatur, qui se- quenti doctrina parat:

Pilulæ Cyno-
glossæ Præpo-
siti.

Rec. Cynoglossæ, opj, sem. hyoscyami, Ana drachmas quatuor.

Myrrhæ sex drachmas.

Olibani drachmas quinq;

Garyophyllorum, cinnamomi, co-

zumbri, id est, fæcis, styracis liqui-

dæ, Ana drachmas duas.

Excipiuntur aqua rosacea.

Reuera in omnibus codicibus, magna est huius descriptionis turba, ne dicam insolentia, quæ subinde aliquot in profundũ somnũ precipitat, aut uerius perpetuo ueterno obruit. Proinde si unquam alibi, sane hic industriũ, atq; meticulosum esse oportet Medicũ, ne pro sopore, mortem imprudenter accersat. Itaq; diligenter, quem in hisce parandis pilulis autorẽ Officinarij sequamur, inquirendũ, ut omnẽ inforti- tie occasionem, & calumniam pariter refugiat, ac ægri salutem õportunè tueatur. Alio nomine pilu- læ, ad omnes morbos catharri, inscribuntur. Ego autem sequentibus utor, tanquam securioribus.

Pilulæ alia
ex cynoglossa

Rec. Olibani, mastichæ, Ana drach-
mas duas, & mediam.

Opj, hyoscyami, ana drachmã unam
& mediam.

Rad. Cynoglossæ drachmas tres.

Quod ad uocum expositionem pertinet, aliubi aut diximus, aut dicemus.

Cinnamomi drachmam unam.

Garyophyllorum, galbani, Ana scri-
ptulum unum.

Conficiantur succo expurgato Ab-
sinthij.

Pilulæ ex Eupatorio maiores Mesue.

Pilulæ ex Eu-
patorio ma-
iores Mesue.

Rec. Myrob. citrinarum, succi eupa-

torij, & absinthij, Ana drach. tres.

Rauedsceni drach. tres, & semissem,

Mastichæ drach. unã. Croci drach.
mediam. Aloës bonæ, drach. v.

Cõfice succo endiuig, uel aqua casei.

CRONEN-

CRONENBURGIVS.

Præstantes sunt in autumnalibus febribus, regio morbo, lienis, iocinorisq; obstructionibus: quo etiã nomine mihi in usu habentur, & idcirco hic adscribendas iudicavi. Idem autor continuo sermone minores indicat, quas memorant Serapion Tract. 7. cap. 17. & Auicenna 5. Summa 1. Tract. 9. simili prorsus dosi, præter Raucedsceni. Species ingrediens suis locis ostendimus, ut unusquisq; paruo labore, ex indice discere potest. Melius coherem, et minus exuccæ sunt, si syrupo enpatorij excipiatur. Obserua rationem tritandarum specierum.

Pilulæ ex Euphorbio Mesuæ.

Rec. Euphorbij, colocynthidæ, aga Aloës drachmas quinç. rici, bdellij, sagapeni, ana drach. ij. Fiat massa cum succo porri.

Pilulæ ex Euphorbio Mes.

CRONENBURGIVS.

Iste admodum potentes sunt in artuum morbis, ex humida causa, & hydropicorũ flauam aquam educendo. Sed dubito, an he ipse in tabernis paratæ inueniantur: dubito item, an commodè à quibusdam medicastrois præscribantur. Extant apud Alexandrum Trallinum catapotia, ex euphorbio, dissimili scriptura lib. 10. cap. 1. de Fomenis. Extat apud Actuariũ cap. de cõiunctis humoribus purgandis ex eodem compositio: Extant insuper consimiles Mesuæ descriptiones, & Serapionis cap. proprio, & Auicennæ circa finem Tractatus, de pilulis. Ioan. Manardus præterea lib. epist. 16. præclarum ex Euphorbio medicamen, nõ multũ dissimile illius, quod legitur apud Alexandrũ Benedictum lib. 15. cap. 16. explicat, quod ego neglectis alijs ad superscriptas affectiones usurpare cõsueui, magno meherclè ac penè incredibile profectu, præcipuè ijs, qui potiones & medicamenta respuunt. Exigua nanq; eius quantitas, nempe scriptuli duo, aut drachma media, pro uirium ratione, absq; nocumento, soluit. Sed melius fuerit, ipsum medicamen adscribere, quod est huiusmodi:

Medicamen ex Euphorbio Ioannis Manardi.

Rec. Euphorbij unciam unam. Mastiches, tragacanthæ, Ana uncia mediam.

gito, quicquid intus ex supra scripta materia inueneris, à pasta bene separata, in catapotia, aut unum globum formato, idẽ pistillo calido, perquam diligenter uniendo. Ita fermè habet Manardus.

Medicamen Euphorbio.

Simul in medio crudi panis farraginei concludito, & more aliorũ pistrinorũ operum, in furno coquito: coctum ubi refrixerit perfrin-

Nos hic finem faciemus, tantũ pauca de Euphorbio adijcientes: nam aliorum explicationes, ex ijs quas supra diximus, transferri huc possunt.

Est autem Euphorbium recens, testificamibus scriptoribus, & ipso odore, ac gustu, acerrimum ac prorsus igneum, colore uitreum, translucens, fragile, album: nam uetustate pallescit, flauescit, & incinericium colorem mutatur, adeo ut quinto, aut saltem sexto anno elanguescat, atq; durum fiat. Hoc tamen loco recens, sicut ad nos primò conuebitur, accipi uelim: nam ignea illa facultas, mistione tragacanthæ, & mastichæ, resoluitur, atq; hebetatur. Eius inuenior extitit Iuba Mauritanie Rex, Ptolomæi pater, ac Medici sui nomine, qui fuit Euphorbius, Antonij Musæ frater, appellauit. Torretur uerò crusta pistoria circumlitum, ut paulò antè retulimus. Aliam corrigendi rationem tradit Mesuæ, cap. suorum simpl. de Euphorbio. Non uideo qua excusatione, Niger in Præfatione Dioscoridis, Euphorbium, chamelææ herbæ in Italia nascentis liquorem esse dixerit, nisi quia arbitrator, Euphorbium, illius temporibus, nondum satis cognitum fuisse, quando non ita pridem, Augusto imperante, Iuba illud reperisset, & in Gallia, è liquore chamelææ grana cridia proferente, adulterari cõperat: quæ res Nigrũ, in eam opinionem deduxit, ut ita de illo sententiã, ut suspicor, proferret. Dioscorides 3. cap. 78. Plinius lib. 25. cap. 7. illud tradunt. In uentre ouium incorruptissime seruaturn ad quartum usq; annum. Cõmodè etiam milio, aut fabis, aut lentibus sepelitur. Ceterum qui priorem descriptionem retinere malint, Euphorbium prudenter tritum, agaricum cribratũ, Aloẽ ductam, colocynthidam concisam leuigamq; cum dissolutis in uino gummis, calido pistillo & mortario, tamdiu subigat, donec in massam bene unitam coeant.

Euphorbium & eius delictus.

Euphorbij uctio.

Diuturnitas Compositi modi.

Pilulæ foetidæ maiores Mesuæ.

Rec. Sagapeni, ammoniaci, opoponacts, bdellij, colocynthidæ, harmel, id est, rutæ agrest, aloës, epithymi, ana drachmas quinç. Hermodactylorum, Alsebram, Ana drachmas duas. Scamoneæ drachmas tres. Cinnamomi, spicæ, croci, castorei,

Pilulæ foetidæ maiores Mesuæ.

DE COMPOSITIONE

Ana drachmam unam.
 Turbit drachmas quatuor.
 Zingiberis drachmam unam, & me-
 diam.

Euphorbij drachmæ unius parte s du
 as, id est, scriptulos duos.
 Dissoluantur gummi aqua porri, &
 fiant pilulæ.

CRONENBURGIVS.

Consequenter apponit Mesue minores, et amplius quatuor descriptiones cap. de Aegritudinib. ner
 uorum, quas confusim collegisse uidetur, ex Rhaze 9. ad Almansorem cap. 7. & in Antidotario diuisio
 num cap. Medic. ad torturam oris, ex Serapione Tract. proprio, Auicenna lib. 5. summa 1. Tract. 9.
 & Hali 10. Practica, quos postmodum sectantur Arnaldus de Villa noua, Bertrucius cap. de Actione la
 sa digest. stomachi, & alij plures. Sed omnes non multum distant, ut propè hic usu ueniat, quod ueteri
 prouerbio dicitur, Idem Accius quod Titius. Et quando Mesues superiorem scripturam comuni nunc
 consensu tabernæ profiteantur, ideo particulares quasdam uoces explicabo, mox componendi ar
 tem adijciam.

Ammoniacū

Ammoniaci] Licet eius deligendi notas primo horum annotauerimus, nihilominus in presen
 tiarum quædam ad hunc locum pertinentia, illis adiungam. Est itaq; Ammoniacum, opos, siue succus, fe
 rule cuiusdam, quem iuxta Cyrenen Ammonis oraculum Aphrica gignit: quamuis eodem nomine sal
 reperiatur, subacris, ac leuis, qui nunc tantum factitius existit, uelut olim probatissimus fossilis, argenta
 rijs magis in usu expetitus, quam Medicis. Syncerū à subditio discernes, crustis oblongis, lapidi specu
 lari similibus, qui in igne crepitat, & ex eo exilit, quod spurius non facit. Dupliciter distinguitur Am
 moniacum, Dioscoridi lib. 3. cap. 80. Theophrasto 9 Plantarū, & Plinio 12. cap. 24. Quo passim Offi
 cinarij utuntur, impurū ac uitiosum cernitur, calculos & terram continens, unde alterū genus credo.

Sal ammoni
 cus.

Alscebran.

Alscebram] Lactariarum herbarum species est Mesue rusticorum purgatorij, cuius una ma
 gna, altera parua, & hæc innoxia, si ex arte paretur. Idem quinq; dotibus præditam radicem comen
 dat, præsertim cortice tenui, leui, fragili, subrubro casia fistule modo, ante sex menses collecta. Sera
 pio cap. 371. Scebram, Scplasia maiorem Esulam uocant, estq; indubitato Dioscoridis Pityusa, sicut ex
 mutua scripturæ ratione constat: licet Auicenna de Scebram aliud potius cap. 675. lib. 2. quam Pityu
 se radicem pingere uideatur, & Mezeheregi cap. 491. pro Pityusa assignet. Quare credere oportet,

Scebram est e
 fula maior, si
 ue pityusa
 Dioscoridis.

Mezeheregi.
 Scebra Auic
 enna.

Esula minor,
 quæ herba
 Dioscoridi.
 Tithymali
 genera.

Scebram non esse Auicennæ Esulam, siue Græcorum Pityusam, aut eum bis de eadem radice scripsisse:
 Similiter Serapionem cap. 360. ad finem, dum Pthia (Pityusæ rectius) facultates ex Dioscoride tradit,
 atq; amplius dum Scebræ uel Esule uires recenset, parum fuisse oculatum, quia diuersis capitibus ean
 dem medicinam repetijt. Caterū quam Esulam minorem tabernæ medicamentariæ uocant, est Alsce
 bram & Scebram minus, & Dioscoridis Tithymalus Cyparissia: etenim septem eius genera lib. 4. ca
 pite 146. enumerat, quem sequutus est Plinius 26. cap. 8. ac Galenus quoq; Simpli. 8. & Græci omnes.
 Vnus Theophrastus etate omnium primus, tria tantum genera prodidit lib. 9. cap. 12. Sex ad uisum ima
 gines ostendit Martholus, tres Fuchsius, quatuor Tragus: Verum omnia genera confuderunt Arabes,
 quæ tamen ordine exposuerunt Græci. In hæc autè catapotia, Esulæ minoris radices, ut pote innocuas
 & Veris initio euulsas, lacteq; dulci ablutas, siue sero ipsius, recipiendas suadeo: atq; sequenti doctri
 na coniuugi.

Harmel &
 Alharmel.

Harmel] Mauritani insuper Alharmel dicunt, quæ eadem uoce, nihil aliud intelligunt, quam
 quod Dioscorides lib. 3. cap. 44. quibusdam Harmalam uocari dixit, estq; sine dubio Ruta syluestris, sicut
 in Coment. Syrupi ex Artemisia ostendimus, ubi & eos correximus, qui ubiq; in eius uicem, hyperi
 conem accipiunt, tanquam eandem herbam. Sed nunc tempestiue pudendum, aut uerius perniciosum, ma
 dicam letalem errorem Matthæi Syluatici detestor, qui cap. 322. Harmel cum aspiratione scriptum,
 apud Arabes semen Cicutæ: sine illa, semen Rutæ syluestris interpretatur: quod crassissimum est men
 dacium, quia quomodocunq; scribatur, semper agrestem Rutam denotat, tum apud Auicennam cap.
 Simplic. 340. tum Serapionem cap. 285. & Dioscoridem insuper ac apud Galenum. Eadem calami insecti
 tieq; suæ uirulemia, omnes Officinas ignoantissimum rerum medicarum Quiricus de Augustis Lumi
 naris autor infecerat, dum perpetuò semen Cicutæ, pro Harmel decernit. Nec mouemur Auerrouis testi
 monio lib. 5. Collectanearum suarum cap. 42. pro Harmel etiam Cicutam assignans, & tertio gradu ca
 lidam siccamq; asserentis. Nam quis est adeo in Medicina ignauus, qui mendam primæ occasione non
 animaduertat? Etenim nemo Medicorum Cicutam calidam ac siccam existimauit, tantū abest ut tertij
 excessus ordinis id esse scripserit, sed potius quarto humidam frigidamq; posuit. Vnde facillimum est
 lapsum cognoscere. Abolenda igitur in perpetuum ea erit consuetudo, quæ hactenus Cicutam rem ex
 tremè fatalem, pro salutaris suppeditauit. Miror interea quæ Pallade instructus Petrus Toletus in li
 bello suo de Morbis puerorum cap. 1. Harmel, grana uuarum passerum pronunciarit, nisi rei obscuræ
 maiores tenebras affundere studuerit.

Perniciosus
 error Syluati
 ci, Quirici de
 Augustis, &
 Auerrouis.

Componuntur pilulæ sequenti modo: Gummi humectentur, ac purato succo porri madescant: mox
 species

Species trita, ac seorsum scammonium pariter miscantur: tandem in unum corpus fermentur.

Sed quando porri mentio fit, obiter quaedam de eo supponam. Dioscorides 2. cap. 143. capitati porri tantum meminit, sicut Theophrastus 7. Plantarū, cap. 2. Plinius adhuc duo sectiui genera tradit 19. cap. 6. Differentia consistit satione, cultura, forma, non genere. Et hanc studiosi ex Columella 11. Pall. 1. lib. 3. petant. Sectiuo autoritatē Nero dedit, uocis gratia ex oleo comedens. Fama est Melam equestris ordinis, reum à Tiberio accersitum, in summa desperatione, succo porri ad trium denariorum argentorum pondus hausto, confestim sine cruciatu expirasse. Satione autem est, porros non olere homines, qui Caminum pręgustarint. Alterum Germanica uoce Knoblauch obscure capitatum porrum sonante: Alterum Schnittlauch, nostratibus Biestloch, à quo tanquā ueneno cauent quidam, nam comestum creditur Epithem (quam nocturnum insessorum uocant) conciliare. Tradiderunt autem ueteres, turbulenta somnia inferre, unde opinor uulgi sententia orta fuit. Est insuper Ampeloprason, quasi uatigneum siue uineale porrum, Galeno agreste dictum, cui à porro tantum est discrimen, quantum in alijs congeneribus plantis, inter syluestria & satiaua 2. Alimentorum circa finem. De illis agit Plinius toto cap. 6. lib. 20. & sunt omnia eius genera uulgaris notitię.

Porri genera.

Constantinus
Cæsar lib. 12.
cap. 29.

Ordo compositionis huiusmodi esse debet, ut primo loco gummi succo porri abunde calefacto macerentur, & si impuri sint, colentur: Deinde his etiamnum calidis euphorbium contritū admisceatur, calidiori pistillo: mox aloë, scamonia, colocynthis, seorsum trita: Postremo alia aromata ex arte in puluerem redacta, fiatque una & equalis omnium massa.

Compositio-
nis ordo.

*Pilulæ ex fumo terræ Auicennæ, lib. 4. sen. 7. cap. 7.
de Curatione scabiei.*

Pilulæ ex fumo
terrae.

Rec. Myrob. citrinarū, chebularū, ni gratū, id est, Indarū, ana drach. v. Aloës cicotrinæ drach. septem. Scamoneæ coctæ drach. quinque.

In primis ex myrobalanis eximantur nuclei, deinde imbuantur leuigatæ species succo fumi terræ, & exiccantur: deinde secundo ac tertio rursus humecta, interim exiccando: postea compingantur cum melle expumato, in quo idem succus coctus & consumptus sit: Alias uno mense, non modo lapidis duritiam contrahunt, sed rimas & situm rancidum ostendunt.

Pilulæ ex Hiera Galeni.

Pilulæ ex Hiera
Galeni.

CRONENBURGIUS.

He parari debent, quemadmodum supra docuimus, dum sermonem de Hiera ex Galeno concinnatis institueremus, cum aloë lota, aut non lota, pro uario morborum discrimine: Nam si accuratè laetur, debilitat aut nihil uentrem subducit, ut auctor est Galenus 3. Simpl. cap. 14. Et illota, non uehementer purgat, eodem dicente 8. de pharmac. compos. cap. 2. Colonienses uerò pilulas hieræ formant cum agarico, ad istum modum:

Pilulæ Hieræ cum agarico.

Pilulæ Hieræ
cum agarico.

Rec. Puluerem picræ Galeni, trochisc. ex agarico, ana unciam mediam. Aloës bonæ uncia unam. Cum melle rosato, quantum sufficit, fingatur massa.

Illæ autem catapotia ex aloë, scammonia, & colocynthide primo secundum locos cap. 1. perscripta, ueluti illa Oribasij in medicina compendio, cap. de Aloë, & amplius lib. de Curationibus, cap. de Aloë, ac Tralliani 1. cap. 12. ac 15. & Myrepsi sect. 28. numero 10. non paramur. Brasauolus in examine catapotiorum deligit picram Galeni ueram, cui miscet agarici tantundem, quantum reliquorū ingredientium sex, nimirum drachmas sex, quæ sanè compositio utilis est.

Pilulæ ex Hermodactylis maiores Mesuæ.

Pilulæ ex her-
modactylis
maiores.

Rec. Hermodactylorū, aloës, myrob. citrinarū, turbit, colocynthidæ, bdellij, sagapeni, ana drachmas sex. Croci drach. unam, & mediam. Castorei, sarcocollæ, euphorbij, opopanacis, harmel, id est, rutæ agrest. apij, ana drachmas tres. Confice cum succo caulium.

CRONENBURGIUS.

Idem continuo ordine, duo catapotia iisdem denominationibus apponit, minora, & se autore. Leguntur apud Trallianum quoque lib. 11. quorum prior descriptio est huiusmodi:

Aloës

DE COMPOSITIONE

Aloës scriptuli duo.

Sem. cucumeris agrestis sescuncia.

Scamonij scriptuli quatuor.

Hermodactyli semuncia.

Altera habet:

Aloës, colocynthidos, scamonij, singulorum semuncia.

Hermodactyli uncia, script. quinque.

Ego istas compositiones huc transposui, partim propter ingredientium breuitatem, partim ne igno- remus in totum inuentiones ueterū. Myrepsus secti. de Pilulis, numero 20. aliam refert ex 41. rebus con- stantem, cuiusmodi etiam censendæ sunt numero 102. & 112. ubi maiora Mesues, rebus quinque locuple- tauit. Nec silentio præter eundem, plurimas esse adhuc Amidotos Dia Hermodactyli: Nam Trallianus sex enumerat libro supra citato. Actius unam lib. 12. cap. 46. quæ ferè concordant cum quarta illius. Paulus duas lib. 7. cap. 5. Posterior est sexta Tralliani. Myrepsus quoque Amidotorum numero 125. ac continua lectione duas alias assignat. Græcos Serapion Arabs sequutus, multiplices pilulas efformauit Tract. 7. de Antidotis cap. 17. & Tract. 4. cap. 26. Similiter Auicenna lib. 3. Fen. 22. cap. 8. ac 20. Rha- za 9. ad Almanforè cap. 90. secundam Mesue descriptionem expressit, modò myrobalanos flauas adi- manus. Certè ex omnibus istis, promptè scripturam suam amplificare potuit posterior etas, qualia ex- empla uidentur apud Alexandrum Benedictum lib. 29. plerisque capitibus, Valesium cap. de Gutta, & Sciatica, Montagnanam in consilijs, ac peculiariter cap. Pilularum, Bertrucium cap. proprio, Pla- centinum cap. 19. de Medicinis, Amplius cap. 192. Præxeos, & in summa, ad unum omnes. Ego hic loci annotaui, ut is, qui uelit pro arbitrio uti, ex autoribus queat facillè colligere. Nunc ingredientia expo- nenda suscipiam, ubi imprimis & sola hermodactyli historia necessitate quadam explicanda erit. Sera- pion cap. Simpl. 194. primò Colchicum, deinde Ephemeron, & utrunque Hermodactyli nomine, incerta atque absurda prorsus doctrina comprehendit, ignorans haud parum multum, inter eas plantas, discer- minis ac periculi subsesse, siquidem Dioscorides lib. 4. cap. 72. Colchicum referens, quod quidam Ephe- meron, quidam Bulbum agrestem uocant, fungorum more, strangulati enecare scriptū reliquit, quem- admodum Nicander in Theriacis. Galenus item 6. Simpl. Ephemeridi duo genera memorans, unum dele- terium ac letale adstruit; similiter Paulus lib. 5. cap. 48. Mox sequenti cap. Dioscorides, Ephemeron, inquit, aliqui Irin syluestrem cognominant, & c. Id ceu innoxium tradit: cui subscribum Galenus loco citato, & Paulus 7. cap. 3. Idem paulò superius priuatim de Hermodactylo recensuit, ac usum eius pur- gatorum in Arthriticis cōmendauit. Ex quibus dilucidum habetur duo Ephemeridi genera, ab Hermoda- ctylo Pauli, discreta existere, & quàm imperitè Serapion, dum unco uelut pallio inscitiam suam tegit, de triplici planta prodiderit. Id si sincero iudicio, & adamusim, ut dici solet, Dioscoridis, atque alio- rum Græcorum Colchicum spectemus, conseramusque, uulgari Officinarum Hermodactylo, proculdu- bio eandem omnino radicem comperimus. Quapropter haud iniuria esset, ab consuetudine medica, eliminanda. Et si quispiam imperitè arrogans mihi quotidianam eius securitatem obijciat, alii respon- deo, uel eò mitiorem nostris hominibus uideri, quòd in Colchico solo non eruat, uel quòd minori pon- dere, & aliorum misione correcta, offeratur: Sed in uniuersum innoxiam esse, nemo sapiens proma- ciarit. Ego nulli autor ero, ut temere periculum subeat: Adhibeantur itaque docti & pij Medici in con- siliū. Vulgò Zeitloß, & Herbstblumen, hoc est, autumnus flos, herba ipsa dicitur. Hieronymus Tra- gus eum florem arbitratur Narcissum antiquorum, sicut in Ruta historia aliàs diximus. Porro Ephe- meron alterum pinget. Fuchsius in clarissimis suis de Stirpibus commentarijs, cap. 88. Liliū conual- lium Herbariorum, quod nostratib. Meyenblümle nuncupatur, asserit: sed cum erroris insinuat Matthiolus, atque aliam figuram representat. Atque hætenus de ingredientibus. Genera gommium sus- co caulium dissoluerè oportet, postea repurgare, mox reliqua cum iisdem agitare, & in globum sine massam, addito, si opus sit, melle, cum succo cocto formare.

Hermodacty- li historia. Serapionis lapsus.

Ephemeridi genera duo, ab hermodactylo Pauli discreta. Hermodactylus uulgaris est Colchicum.

Pilula Imperiales.

Rec. Amomi, anisi, mastichæ, zingiberis, cardamomi, cinnamomi, zedoarie, nucismoschatæ, garyophyllorum, croci, cubebæ, ligni aloës, turbit, mannæ, agarici, sennæ, my-

rob. omnium, ana scriptulū unum. Rheubarbari unciam unam. Aloës optimæ cicotrinæ unc. duas. Syrupi rosati quantum sufficit conficiendæ massæ.

CRONENBURGIUS.

Nullum habent constantem autorem, sed uago ac incerto circumferuntur: uerisimiliter ab Imperatore quopiam, qui ijs uti consueuit, notitiam earum in uulgus dimanasse credo. Christophorus de honestis in additionibus super Mesuen, has ad uerbum scripsit, unde huc transposuimus. Magnam cum ca- tapotijs ex Rheubarbaro affinitatem sortiuntur. Species omnes suis locis sumus interpretati, præter mastichen, quam in oleo explicabimus.

Pilula

Pilulae Indae Mesuae, quas scripsit Hali.

Rec. Myrob. nigrarum, hellebori nigri, polypodij, ana drach. quinq.
 Epithymi, stœchados, ana drach. sex.
 Garyophyllorum drachmam unam.
 Agarici, lapid. Lazuli loti, colocyn-
 thidæ, salis Indi, ana unc. mediam,
 Succu eupatorij, spicæ, ana drachmas
 duas.
 Hieræ picræ, drachmas duodecim.
 Fiat massa cum succo apij.

Pil. Indae Mesuae c. Hali.

CRONENBURGIUS.

Hæc descriptio est usualis et securior illa, quam refert ad finem cap. hellebori. At duæ illæ Serapionis Tract. 7. cap. 17. cuius posteriorem præcise refert Auic. lib. 5. summa 1. tract. 9. insulsi simæ sunt, ac ne ab ipsis scio interpretibus intellectæ, cum tam profunda illorum sit ignorantia caligo, et admiranda stupiditas, ut nihil simile ueri ex ijs elicere queam: Proinde barbariem sibi habentibus familiarem ipsas relinquimus, ac nos Mesuen melius docentem sequimur. Apposita autem unius simplicis appositione, ad alia me conuerto.

Salis Indi] Quamquam de salis generibus antea egerimus, tamen manifestioris rei gratia, breuè de **Sal Indus.**
 ijs sermonè adiungemus. Dioscorides igitur lib. 5. cap. 75. ea pertractat: Similiter Gal. 4. Simpl. cap. 19
 et 20. ac rursus cap. 9. de metallicis med. Amplius 11. cap. de ijs quæ in mari, et salis aquis proueniunt,
 et 20. ac rursus cap. 9. de metallicis med. Amplius 11. cap. de ijs quæ in mari, et salis aquis proueniunt,
 Insuper Plinius lib. 31. cap. 7. Sed ut facile est, hæc loca reperire, ita difficile, quid per salem Indum
 Mesue subinde, ac qui eo etate sunt maiores medici Arabes, significant. Aucenna lib. 2. cap. 757. Zue-
 charum Tabarzed dixisse mihi uidetur, quod nostrate factitio est frigidius, et subtilius. Certè constat
 Paulum Aeginetam 2. cap. 53. de lingue asperitate differentem. Archigenis testimonio, omnino id intel-
 lexisse, quod Aucenna lib. 4. Gen. 1. cap. 23. salem Indum dulcedine mellis uocauit. Id hæc etate
 plus ex india apportari non credo. Herculanus et Gentilis zaccharum Candum exponunt: A qua **Zaccharum**
 quidem expositione, neq; Manardus lib. 9. epist. ultima, neque Brasauolus in examine succorum denso-
 rum, discrepant. Leoniceus uerò in epist. ad Hieronymum Monochium, Aucenna interpretes redar-
 guit, qui loco citato, per salem Indum, zaccharum Candi arte factum uerterunt, quoniam candidum nõ
 est, sicut sal Indus, cõmuni sali comparatus, sed potius luteus: attamen zacchari coctores Amuerpiani,
 ac passim omnes, colore albo cognominatũ Candũ parant, quod proculdubio, ut preciosum, ita optimũ
 haberi debet. Atqui Mesue hoc loco, aliud salis genus planè intelligit, cutum, potens, et melancholicæ,
 phlegmaticæq; educiuum sicut ipse testis est. in simpl. cap. de speciebus salis, et in Canonib. cap. 2. de uo-
 mitorijs: cuiusmodi est subniger, uel subruffus obscurus. Paucæ nunc Officinæ glebulas salis in albo ni-
 gricantes, metæ forma, ostendunt. Plinius salis meminit, qui in India ex Oromen monte, exciditur, su-
 præ citato libro. Qui Indum non norunt, salem gemmeum hic supponant. Compingatur massa, prius
 exactissimè tritis, lapide lazuli, sale Indo, et reliquis ex ordine et arte ingredientibus, cum apij suc-
 co depurato, atq; in melle ex pumato cocto et consumpto, ueluti aliàs monuimus.

Zaccharum candum.

Mesue salem Indum dupli- cem nouisse uidetur.

Pilulae ex lapide Lazuli Mesuae.

Rec. Lapidis lazuli abluti drachmas
 sex.
 Agarici drachmas octo.
 Epithymi, polypodij, ana unc. unam.
 Garyophyllorũ, anisi, ana drachmas
 quatuor.
 Scamonee, hellebori nigri, salis Indi
 ana drach. duas & semissem.
 Hieræ picræ drach. quindecim.
 Confice cum succo endiuia.

Pil. ex lapide lazuli Mesue.

CRONENBURGIUS.

Harum usum formidat Montanus Medicus, asserens insuper Lazuli lapidem, melancholiam nõ edo-
 cere, quod an uerè dicat, postea indicabimus: usuales tamen sunt, et in atrabiliarijs affectibus percele-
 bres. Serapion cap. pilulis assignato, in rebus conuenit, at pondus hic penè duplicatum est. Bertrucius
 cap. de Melanch. Mesuen est sequutus, sed ex dimidia dosi, lapidem lazuli minuit. In præsens autem ni-
 hil est obscurum illis, qui superiora diligenter animaduertunt, præsertim quæ in compositionibus pi-
 lularum scetidarum, et Indarum differuimus: quibus insuper magno perè auxilio erit index latissimus,
 quem operi præposuimus, unde quiduis et celeriter et fideliter quærentes cognoscere poterunt. Nunc
 tantum superest lapidem Lazuli enucleare.

Lapis Lazuli Græcis Kianũ Latinis cæra leus. Color. Cærulei due genera.

Kianon Græci uocant, Latini cæruleum, ab ipso colore. Pingitur Dioscoride 5. cap. 58. Græcis etiã
 Cyanus, siue Cyanus, masculino aut foemino genere dicitur, Galeno 9. simpl. teste, Arabibus lazulus,
 Mesue adhuc stellatus, Myrepsa radians. Similis est sereno cælo: deligitur inebriato colore, id est, sata
 rato siue cæruleo coruscate, ut dicit Soli. ca. 20. Olim duplici genere reperiebatur, fossilis chrysocolla
 potissimam

DE COMPOSITIONE

potissimum adherens eamq; complectens: & factilius qui plus in usu est, cuius multe sunt species, ut
tuo etiam uehementius expetitur, & chymistis magis, quam Medicis cognita. Eius faciendi modus Agri-
cola 9. fossilium ostendit. Plinius lib. 33. cap. 13. à Græcis edoctus, tria genera numerat, præter Hispani-

Differetia.

niense, ac Puteolanum. Differunt ipsa in super specie, quæ nunc in nigrorem, nunc in candorem uergit.
Inuenitur non in ararijs tantum uenis, uerum etiam argentarijs & aurarijs, quapropter ipsdem pun-
dis inter distinctus, ceteris antepositur, ac magno æstimatur. Sculptura refertur, Serapioni cap. minera-

Armenio ma-
gna cognatio
cum cœruleo

lium 389. Hager alexoard: cum eo magnam sortitur cognationem Armenius, ut qui in ipsdem metallis
promiscue oriatur, unde alter in alterius locum facile substitui queat. Reuera uiribus sunt paribus, etsi
efficacioribus iudicetur Armenius, modo absq; dolo haberi possit, ut certè ex Germania nostra metal-
lis, uero Armenio, uridi colore ad cœruleum incliuante, congener potest. Non est igitur mirum, si Ara-

Mesue lapsus
in cœruleo et
pyrite.

bes utrunq; misceant. Mesue uno capite cœruleum, quem Lazuli uocat: & Marchasitam, id est, pyri-
tes (qui scinillas leui æris percussu edit) ignauia quadam complectitur. Si uerum mihi dicere liceat,
existi ignoantia, tabernæ factitium cœruleum, pro uero usurpant. Sed mirandi sunt isti, qui eius usum
non errorem leuem, sed perniciosum putant: ac proinde non aliter, quam præsentaneum uenenum for-

Cœrulei siue
Lazuli usus
tutus.

midant. Certè ab hac sententia, si eos non Trallian lib. 1. cap. 17. Armenium eximie laudans, Manar-
di lib. 3. epist. 3. & Alexandri Benedicti, plerisq; locis autoritas, saltem ipsa sæpenuerò experientia
feliciter comprobata dimouere, retrahereq; possit. Quotus enim quisq; nostrum est, qui eius periculum
non incolumiter fecerit? proinde cedendum solis experimentis, quando ratio inueniri nequeat. Et cur

Antipathia
occulra.

quæso, Magnes ferrum trahit? Rursus si adsit Adamas, non trahit. Cur idem lapis alio perunctus, aciem
ad se non rapit? Cur torpedo marina manu cõtacta, aut hamo etiam capta, piscatoris manum stupidam
reddit? Cur quædam militionem mutuam, quædam prorsus non suscipiunt? Nonne Sapphirus antheras
restringit? Nonne Corallium ædes à fulminum iniuria tuetur? Nonne pleraq; Antidota, & simplicia, in-
credibilem aduersus contagia ac uenens, uim peculiariter obtinent? Nonne lapis Bezahar, indubitato

Mauritanorum testimonio, speciali dote, præstantissimus, contra omnia in uniuersum uenena, tum huius
stus, tum ad alligatus habetur? Nonne Ophiten lapidem appositum, capitis doloribus mederi, autores
prædicant? Sanè clarissimus Curtius Medicus, quem aliquandiu profitemur audiuimus, usum Armenij, cum

Mauritanis, magnoperè prædicabat. Erit itaq; innocuus, si perquam diligenter teratur, & post abluta
tur (nam sic facultatis malignitas aufertur) tantum abest quicquam lædat, ut etiam luculenter, in atro-
bile purganda, conferat. Est præterea Cyanus flos, rusticarum puellarum, ac nostratium puerorū co-
ronamentis pergratus, cuius color uenustatem nomenq; dedit cœruleo. Triualis est, in frumentario
nascens agro, calyce rosarum, sed squarroso, tristi, sine odore, quibusdam Baptifecula, quia secantibus
metentibusq; officit, retusa in eius occursum falce, uulgo Blaw Roeken siue Kornblümen. Plinius
eius meminit 21. cap. 11. Hæc de Cyanis. Nunc ad Lazuli lotionem uenio. Licet artem, qua lapidosa

& terrestria abluantur, septimi horum Commentariorum initio, & professo instituere decreuerimus,
nihilominus paucis, loco expetente, de isto adiungemus. Dioscorides, ut Cadmia lauari dicit, sed satis
fuerit cum Alexandro Tralliano duodecies abluisse, sicut lib. supra citato edocuit, & ego in Dia Sen-
ne noui. Idem catapotia in melancholicis affectibus præstantissima, ex eodem lapide reposuit. Me-
sue uero Electuarium ex cyano lapide, cap. proprio. Coniungitur massa pilularum, succo endi-
uæ, cum sufficiens quantitate mellis expurgati costi.

Pilula lucis
maiores Mesue.

Pilula Lucis maiores Mesue.

Rec. Rosarum, uiolarum, absinthij,
colocynthidæ, turbit, cubebæ, ca-
lami arom, nucis mosch, spicæ, epi-
thymi, carpobalsami, xylobalsami,
sezeleos, Seminis rutæ, schœnan-
thi, asari, mastichæ, garyophyllo-
rum, cinnamomi, anisi, fœniculi,
apij, calisæ, croci, macis, ana drac. ij

Myrobal. citrinarum, chebularum, Inda-
rum, bekiricarum, emblicarum. Ra-
uedsceni, ana unciam mediam.
Agarici, sennæ, ana drach, quinque.
Euphrasie drachmas sex.
Aloes cicotrinæ pondus omnium, scilicet
cet uncias xj. & drachmas duas.
Confice succo fœniculi.

CRONENBURGIUS.

Myrepsus hæc catapotia è Sena appellasse uidetur, numero pilul. 11. sed admodum indiscriminatum,
aut numero 33. quadam uenens insinuasse, aut quod uero propinquius est, numero 19. autore Bartholo-
meo Syriano indicasse. Maiores dixit Mesue, ut à minoribus, quas in processu scribit, distingueret. Sed
nunc contemplerur ingrediencia, quorum ferè nullum non catenus supra exposuimus, quatenus pro re-
rum necessitate expedire uisum est: Itaq; tantum superest Euphragam explicare, quæ etsi Græco &
eleganti nomine sit donata, nihil tamen de ea, quod sciam, apud Græcos scriptum inuenitur: at Græci
esse, ipsæ

Euphraga.

esse, ipsa adhuc appellatio testatur, & quia oculorū caligines, ac suffusiones discutiat, ipsosq; oculos delectet, Euphrosinon appellari coepit: quam uocem lingua imperiti deprauantes, in Eufrosiam uertunt. Nonnulli ophthalmicam & oculariam dicunt: Matthæus Syluaticus Adhil, nostri Augentrost: Quatuor eius species enumerat Tragus lib. 1. cap. 108. Suspicio commodè ad frage historiam referri posse. Quod ad pilularum rationem attinet, singula de more comundenda, & redigenda in massam, cum succo fœniculi depurato, & melle cocto, ad eius consumptionem. Vide alibi in pilulis.

Euphrosinon.
Adhil.

Pilulæ ex Mezereo Mesues.

Pil. ex Meze-
reo Mesues.

Rec. Foliorum Mezereonis infusorum in aceto & exiccatorum, drachmas quinque.
Myrob. chebularum, drachmas tres.
Myrobal. citrinarum, drachmas quatuor.
Confice cum Terentiabin, uel tamar Indis dissolutis, aqua endiuicæ.

CRONENBURGIUS.

Has ipsas simili pondere idem ponit cap. simpl. suorum de Mezereo, d quo, tribus descriptionibus uariat Serapion cap. proprio. Valide, ac potius uiolente sunt in educenda Hydropticorum aqua, & ideo maturum & sagax iudicium de ijs facere eum oportet, qui citra calumniam, atq; egrotantis discrimen, propinare uelit. Venio ad Mezereon, qui frutex omnibus Officinis, & quibusdam alijs Almezereon uocitatus, in magnam controuersiam, ac uagam disputationem, propter multiplicem eius atque confusam apud autores omnes, historiam, agitatur: dum quidam chameleæ Dioscoridis, alij thymelææ, eam uocem tribuendam contendant. Hippocrates, Galenus, & pleriq; thymelæam uocant Cnestron. Plineus utranque plantam indiscriminatim prodidit 13. cap. 21. quanquam adhuc seorsum de Chameleæ 24. cap. 15. tradat. Qui autem uolet totam rem cognoscere, & deinde exactè iudicare, huic necesse est, diligenter legat expendatq; Dioscoridis dictionem lib. quarto, cap. 153. ac sequenti, ex Ruellij uersione: in illo chameleam, in hoc thymelæam exprimit. Et quanquam existo autore, res uerè cognosceat, attamen Arabum ambigua, & turbata lectio effecit, ut plerique docti uiri, in ijs distinctim assignandis, haud parum multum tumultuati sint: Nam Auicenna secundo Canone, cap. 467. Serapion simplic. cap. 363. quos ut preceptores suos sequitur Mesue, chameleam cum thymelæa turpiter confuderunt, & obscurarunt, adeo ut ex densa horum caligine, & umbra scripturæ imagine, nihil genuinum aut manifestum diu ostendi potuit: sed potius tenuibus coniecturis tactitata res fuit: quia Pandectarius cap. 170. Mezereon Arabum, Dioscoridis chameleam pronunciat, Cuius semen est, inquit, cocognidium. Similiter Leonucenus in epistola ad Hieronymum Menochium d. Turdit, illam Dioscoridis, & aliorum Græcorum chameleam quoq; definit. It. dem constanter Fuchsius longa oratione probat, ac Brunfelsius. Brasauolus confusionem Arabum agnoscens, in pilularum composit. thymelææ folia accipienda dicit, tamen discrimen utriusque plantæ non demonstrat. Tragus tomo 3. cap. 7. Pandectario & Leoniceno subscribit, & eleganter uulgarem Mezereonem pictura sua ob oculos ponens, ait: In Ianuario plantam ante folia germinare, flores purpureos edere bene olentes, uelut uiolas nobiles, è quibus mense Aprili grana uirentia exurgunt, quæ circa autumnum planè instar seminum Aron rubent, folia promit ad oleæ similitudinem. In cap. præcedenti thymelæam, Germanus peculiariter Bellerophals, referens ex Dioscoride, sine dubio fideliter ea grana pingit, quæ nostri pharmacopole, ex Mezereo uulgari, colligunt: nam rotunda esse dicit, maiora canabinis, linguam uirentia: Dioscorides clarius, fructum habere myrti in modum rotundum, inter initia uirentem, tandem rubescentem, inuoluerum durum, foris nigrum, intus album ostendit. Hæc si uera sunt, ut omnino iudicari debent, non iam Mezereon chameleæ, sed thymelææ erit, ex qua granum siue coccon nudum colligi, & Theophrastus nono Plantarum, cap. 22. & Dioscorides autor est. Constat hinc Tragum generosum alioqui herbarium hic parum attentum fuisse, dum floribus quidem Mezereonem usitatam, seminibus aut fructibus thymelæam representat. Nec mirum, quando Dioscoridis etiam tempore, pleriq; cocognidium fructu chameleæ existimantes, quadam foliorū similitudine decipiebantur: adco sanè & ubique & semper fuit erroribus obnoxia omnis ætas, ut homines esse nos reminiscamur. Syluius Mezereon Mesues, thymelææ rectissimè decernit. Atque hæc prima autorum de Mezereo concertatio, quæ non de oleastro, ut dicit solet, sed de planta est, cuius cognitio ad salutem uel necem humanam, non parui refert. Accedit difficultas altera, Pandectarius Simonem Genuensem redarguens cap. 124. hanc malè Laureolam constituit: deinde cap. 170. eos improbat, qui cocognidium (quod aliàs semen Mezereonis dixerat) semen laureolæ putant: Amplius 481. disertè laureolam, laurum Alexandriæ, & Daphnoiden interpretatur: Vnde manifestum fit, quantum operè sibi dissideat, ut chameleome mutabilior uideri possit. Simili quoque errore Dinus Florentinus includitur cap. 1. in Mesuen commemorans. Vterq; facile hinc arguitur, quod Dioscorides diuersa capita omnium earum herbarum instituat, quodq; Arabes omnes (si Serapionem

Mezereon &
Almezereon.
Chameleæ et
thymelææ hi-
storia.

Arabes Chameleam cum
thymelæa confuderunt.

Tragi error.

Pandectarii
error.
Laureola.

Dini lapsus.

DE COMPOSITIONE

**Franciscani Romani no-
taur.** Mezeron Se-
rapionis, est
Dioscoridis
Chamelea
Olimella &
oleastellu.

**Mezeronis
usus periculo-
sus.**

**Mezeronis
preparatio.**

Excipiamus Mezeronem copioso lacte manare scribam, quod tamen nec profert laureola, nec etiam Mezeron vulgare: Et quamuis Mesue lactariorum maximam dixerit, & Auicenna lacticinum magnum, id esse falsum oculari fide monstratur. Neq; moueor uerbosis sciolorum Franciscanorum Romani de obseruantijs Commentarijs in Mesuen editis, ubi confidenter ac mendaciter Leoniceum & Fuchsum cauillantes, ac Serapionu in quo iure patror inane s, idem comendunt: nam pluris ego mihi sum oculatus testis unus, quam monachi fenestrati decem. Sed quod penè præterieram, non dubiu, quia Dioscoridis Chamelea sit Serapionis Mezeron, quam Arabes & eorum discipuli, non tamum multiplici uerboru imperitia confuderunt, sed insuper cum chameleone albo, ac nigro, letali errore, miscuerunt, ut bonos scriptores legenti mox indubitatim fiet Herbarij Chameleam etiam Olimellam & Oleastellum (qua uoce Marcellus Vergilius cap. in Dioscoridem 166. ac Manardus lib. 8. epist. 1. usi sum) appellam. Atqui illud horrendum, quod Mesue initio sermonis, Mezeron rapere uitam, ac uiduas facere, dixerit: Vnde serio usus eius ab agyrtis & circuforaneis formidari debet, qui integra grana (quia pauculum ore comminuta, fauces accendunt, & linguam miserè uellicam) transglutienda exhibent, extremum hominis periculo. Noui impudensimam ac confidentissimam obstetricem Nouiomagij (quæ primaria urbs Geldriae est) Gretam nomine, quæ passim quibusuis, & quod intolerabili scelere fit, etiam grauidis ac puerperis propinat impunita. ô flagitiosam foeminam, ô impietate execrandam: siquidem pietas est homines seruare, & perdere. Quare prudemi etiam necessarioq; consilio Mesue, accio coram riguntur integra folia, absq; stipitibus ad uiginti quatuor horas infusa moderato calore, Serapioni diebus duobus: deinde siccata friantur crassiuscule, ne nimia tenuitate interiora membra ledant: mox commistis ceteris in massam pilularu formantur. Hæc hæcenus, ubi uerè mihi dicere liceat, nullam esse difficile, quim querendo inuestigari posset.

Pilulae ex Rheubarbaro Mesue.

Pil. ex Rheubarbaro Mesue.

Rec. Rauesceni drachmas tres.	mam mediam.
Succi glycyrrhizæ & absinthij, mastichæ, ana drachmam unam.	Troch. Diarhodon, drachmas tres & semissem.
Myrob. citrinarum, drachmas tres & semissem.	Hieræ picræ, drachmas decem.
Seminum apij, foeniculi, Ana drach-	Excipe aqua foeniculi.

CRONENBURGIUS.

Alexander Benedictus lib. 15. cap. 16. ex Rhabarbaro, & paucissimis alijs fingit. Bertrucius ille Bononiensis locis diuersis diuersas habet istarum pilularum compositiones, nimirum cap. de Doloze casitis, Rursus de catharro, Amplius de Hydrosi. Item Vigonus cap. 20. Amidotarij sui. At Officinae omnes Mesuen, ut præcipuum scriptorem, imitari uoluerunt. Pilulae uerò de Rauesceni Rhabarbari lib. diuisionum, cap. de Medicinis hepatis, ac 9. ad Almanforem, cap. 69. Serapionis cap. 17 & Mesue ab his sunt dissimiles, sed minime in uehementibus splenis iocinorisq; obstructionibus, hydrope, ob præstantes dotes, negligende: Quocirca easdem paulò infrâ describam. Verum nunc ad id, unde præsentis denotata sunt, accedo, quod est

Rheubarbarum Rheubarbarum. De hoc iam dudum inter plerosq; doctos anceps fuit controuersia, quæ nondum etiam in totum conqueuit: Sed hanc operæ pretium non est multis hoc loco referre, quando ex ipsorum scriptis facile eius rei cupidi discere possum: Attamen ut ingenuis Medicinae studiosis, uernatisq; amatoribus satisfiat, in compendium reducam, quæ alioqui ab alijs profusius sunt dicta. Primum constat, potiori eruditorum numero ad stipulante, & quotidianis nauigationibus, uulgatum Rheubarbarum officinarum, ab extremis meridionalis Indiae partibus magno questu, ac copia summa ad nos perferri: non aequilonaribus supra Bosphorum, ut Dioscorides, & Pontum, ut Plinius ac Celus (cumq; indicum sit tacere simul & meridionale, id cognauisse non uidentur) ubi Rhabarbarum in Merotide paludum influit, in cuius supercilij (ut autor est Ammianus Marcellinus 12. historiarum libro) uegetabilis quædam eiusdem nominis gignitur radix, ad multiplices medelarum usus proficiens. Hæc Dioscoridi, Galeno, ætîo, uetustioribusq; Græcis, & Plinio ac Celso Latinis fuit cognita, ut quibus odor planè nullitate, nostrum, à grauitate insigni ac densitate, comprobata iri. insuper ueterum et radix nigra, maiori cœmario similis, magis tamen rubens: Nostra planè diuersa, ut quæ mansa colore et cœco uidetur: illorū subacris, lenta: nostra amara & arida habetur. Breuiter, illorū uim adstringendi nostra omnino soluendi sortita est. Ex his igitur de necessitate consequitur, diuersas esse res. Quam Manardus eam radicem, quam Dioscorides ac Plinius pingunt, absq; dubio se à Sigismundi regis Sarmatarum Medicis didicisse & recepisse affirmat, prorsus à uulgari Rheubarbaro nostro distinctam, ac proinde qua

A Inde duplex esse Rheon in quadam ad Theoniceum epistola ostendit. Similiter Brasavolus in examine simplici talem radicem & plantam ex ipsa moris Venetias allatam conspexit. Itaq; duorum generum Rheubarbarum erit, unum, quod Celsus radicem Ponticam dixit in Mithridatio, haftenus penè obscuratum, sed nunc è Ponto aduehi coeptum, unde Ponticum, & Mesuæ Turchicum uocatum: Alterũ Barbaricum, quo frequentissimè utimur. Hoc ipsum primi Medicinæ scriptores ignorauerunt, sicut nostram pleriq; illorum nesciunt: licet posteriores, ut Aegneta lib. 1. cap. 43. Actuarius, Myrepsus, & Nicolaus, in quibusdam compositionibus, uelut alui ductoriam cognouerint, & Pontici significatione, in usum uerterint, quando Barbari nullam faciunt mentionem. Ruellius tamen Rhapomicum antiquorum, cum Barbarica eiusdem generis existimat, uariantibus tantum patrijs genilibusq; cognomentis 3. d. Stirpibus, cap. 2. A quo non dissencit Iacobus Syluius: sed hos eruditissimè Matthiolus Commentarijs suis in Dioscoridem lib. 3. cap. 2. refellit. Porro radix in seplasijs Rheupomicum dicta, si non est centaurij maioris, fatcor me ignorare, quæ sit. In summa, nemo errabit hoc loco iniiciens Arabibus Rheu, Funicis Rauedsceni, Officinis Reubarbarum appellatum. Hæc radix commode uiget lini aut psyllij semine obruta, siue cera circumlita, ad tres aut quatuor annos. Quod autem uulgo dicitur Rheubarbarũ Monachorum, in multis nunc hortis studiosè cultum, lapathi genus esse uidetur, aut quicquid sit, certum est haudquaquam Rheubarbari loco usurpandum: De eo sexto Comment. plenius.

Rheubarbarum duplex.

Rheuponticum nostrum

Rheubarbarum monachorum.

Quæ hic omnisimul, postea proprijs locis explicabimus, cuiusmodi sunt, mastix, & Troch. Diarhodon. Hieram intellige Galeni suprapositam, aut si quis malit ipsius Mesuæ. Et quanquam autor cum aqua fœniculi conficit, nemo tamen peccarit, si eius loco mel Rosatum accipiat, aut potius mel & succum pariter coquat, ut pilula magis glutinose diutius queant conseruari: aliàs enim facile in lapidis duritiem conuertuntur, unde & uis omnis dissipatur. Sed iam pilulas ex Rauedsceni audiamus.

Compositio pilularum.

• Pilula ex Raued Mesuæ.

Pilula ex Raued Mesuæ.

Rec. Rauedsceni drach. septem. Turbit drachmas decem.
 Ammoniaci, sagapeni, bdellij, Ana drach. quinq;. Spicæ, polij, aloës, ana drach. quinq;. Mastichæ drachmas duas.
 Laccæ drachmas octo. Myrob. citrinarum drach. decem.
B Opopanacis, Mezereonis, gummi, Gummi uino dissolue, & forma pilulas.

CRONENBURGIUS.

Tantum hic commune faciendus Seplasiarius, de Gummi dissolutione, uox in laeuorem redactis in unam massam committantur, & usurpentur, quando ratio postulat. Ingredientium expositionem aliubi quære.

Pilula sine quibus esse nolo Præpositi.

Pil. sine quibus esse nolo Præpositi.

Rec. Aloës ablutæ drach. xiiij. Temperentur succo fœniculi & commisceantur, ut puluis scamoneæ per pannum cum succo sit expressus: sitq; tanta succi quantitas, quæ sufficiat confectioni pilularum: aut seorsum trita scamonea, reliquis iuxta artem addatur.

Quinq; myrobalanorũ, Rheubarbari, mastichæ, ablinthij, rosarũ, uolarum, senæ, agarici, cuscute, Ana drachmam unam.
 Scamoneæ bene tritæ, & puluerisatæ drachmas sex cum dimidia.

CRONENBURGIUS.

Aloës lauandæ modum, quando Hieram & pilulas elephanginas præ manibus haberemus, ex Galeni sententia declarauimus: Quære isthinc petere oportet, quæ hic erunt necessaria: & aromata alla superius scripsimus, quorum memoriam Index plenissimè suppeditabit. Parandi contextus per se planus est. Pinguntur quoq; ab Arnaldo de Villa noua in Amidotario suo.

Pilula stomaticæ Mesuæ.

Pilula stomaticæ Mesuæ.

Rec. Turbit drachmas decem. Aloës bonæ ad pondus omnium.
 Mastiches drachmas quatuor. Confice succo absinthij. Ego malum
 Rosarum drachmas tres. syrupo compingi.

CRONENBURGIUS.

Stomachicæ à stomacho, cui succurrunt, appellantur, atq; hic uidemus, quod in plerisq; compositionibus

DE COMPOSITIONE

libus, magnam nimirum istarum pilularum uarietatem: siquidem Mesue post elephangnas statim unam, & in sequentibus quatuor pronunciat: nec pauciores Serapion Tract. 7. cap. 17. Auicenna unam lib. 5. Summa 1. Tract. 9. Ex Græcis Actuarius orbiculos stomachicos cap. de Coniunctis humorib. purgandis scribit, magis roborantes quàm educentes. Qui practicam ediderunt, turbam harum confarciarunt. Nos in totum has ablegamus, contenti in stomachicis uitijs, unica Galempicra, cui pro educendi humoris necessitate, alia atq; alia adiungimus: Adscripsi nihilominus ex quinq; unam, cuius se autorem Mesue agnoscit: alias prætermisi, quando picram paratam habemus.

Epilogus.

Hactenus præsentii libro, quàm potui luculenter ac breuiter, pilularum usualium constructiones dixi, ut iam nullus relinquatur, in ijs conficiendis, aut scrupus, aut difficultas, quæ pharmacopolam hoc sedulo agentem remorari possit. Quòd uerò tum hoc, tum alijs libris, multas compositionum myriades reliquerim, studio id factum esse uelim quiri sibi in animum inducat. Etenim malui idonea, efficacia, ac paratu facilia medicamenta pauca deligere, quàm gregem inutilium, ne dicam subinde nocentium. Et in his omnibus, hoc egimus, ut à quouis mediocriter perito intelligeremur, persuasi sic potissimum humane uitæ succurri. Nec enim ista sermone affectatoribus, aut magnificis alioqui titulis inflatis elaborauimus, sed studiosis Myropolis, iuuentuti medicinæ cãdidatæ, et in summa ijs, quos conatus noster iuuare potest. Itaque omisis quamplurimis confectiombus, Bechica tantùm medicamina his subnectam: mox sextum deinceps librum, ea literarum serie, qua quodq; nomen incipit, à Trochiscis exordiar: deinde cum eis reliqua copulabo.

Pilulæ Bechicæ Cronenburgij.

Pilulæ Bechicæ.

Rec. Zacchari albissimi, & candi, ana libram mediam.
Amyli exquisitissimi unc. quatuor.
Iridis puluerati unciam mediam.
Gummi tragacanthi, aqua hyssopi dissoluti excipiantur, ac fingantur pilulæ planæ ac depressæ, sub lingua tenendæ.

Dissoluitur quoq; tragacanthi drach

ma una, aut due, septem uncijs, aut interdum pluribus aquæ rosarum: deinde duabus libris zacchari albissimi tusis in pastam, mox pilulæ formantur cõpressæ. Quidam glycyrrhizæ succû, & zingiber: quidam cum moscho alia miscent, & Bechicas cum moscho proscribunt.

Arteriace.
Tusculares

Illud nec omiserim, quod est in Medicorum scholis & tabernis iactatum, atq; à Barbaris non neglectum, Bechicarum appellationem, in Bechichias pilulas corruptam: quæ Arteriace ab arteria, cuius affectibus medentur: & tusculares quoq; haud ineptè dici possunt. Galeni etate Hypoglottide uocabantur: Locus est 7. de Compos. pharmac. localium. Sed huius generis sylulas ubiq; in autorum monumentis per quodq; faciè est inuenire, præsertim Oribasij libro Curationum cap. 103. & 104. Aëtij 8. cap. 52. Tralliani 5. cap. 4. copioso sermone, & Pauli lib. 3. cap. 28. & peculiari diligentia Myrepsij sect. 5. ubi 56. ac sect. de Pilulis 32. atq; ex instituto sect. 42. Itidem Arabum scriptores faciunt. & Latini cap. de Tussi. Ego autem construendi formam unam atq; alteram obiter monstrare uolui. His igitur nunc ad finem deductis, summam mapum huius libro impono, & ad sextum, in quo Alphabeticæ ordine Trochiscos enarrabo, me conuerto.

LIBRI QUINTI, DE COMPOSITIONE
MEDICAMENTORVM, FINIS.

A LIBER SEXTVS, DE
COMPOSITIONE MEDICAMEN

TORVM, OFFICINIS HOC AEVO VSVALIVM,

Autore Bernardo Dessennio Cronenburgio,

Doctore Medico.

ACTENVS MEDICAMINVM INTRA
corpus sumendorum, & in Officinis nostris passim prostantium Composi-
tiones omnes, omni qua equidem potui diligencia, praeter pastillos (quos
perperam uulgus Trochiscos appellare consuevit) pertractaui. Nunc de-
inceps telam coeptam absoluere constitui, hsdem omnino & ratione & stu-
dio utens: ubi nihil bona fide, aut negligencia, aut socordia omittere consi-
lium est, quod humanae saluti ex usu esse queat. Itaque hoc sexto uolumine
Trochiscos siue Cycliscos, id est, paruos circulos ostendam: qui Rotule à
rotunditate: Orbiculi ab rota uel orbiculari figura: Pastilli à pane, per

Trochisci, &
eorum multi-
plices appella-
tiones.
Pastilli.
Forma.

per diminutionem, dicuntur, Festo autore. Est autem cuiuscunq; massa materia, quam subinde in fari-
nam leuigatam, subinde conuenienti humore subactam praebemus, interdum plana superficie fingentes,
in circuli formam cogimus: Hac uerò etate, cum quadam in medio depressione, ac sigillo, ad Lupini se-
minis faciem, aut longitudine quadam serul ac rotunditate drachmae pondere effinguntur. Horum pa-
stillorum quidam potari, quidam iniici, quidam inungi, quidam suffumigari solent: Sed sanè apud ple-
rosq; Medicos eorum usus, propter amarorem & insuauitatem, exoleuit. Porro nomina ipsi partim
à compositoribus, partim ab ingredientibus, partim ab effectibus, imposita sunt. Nos conformandi ar-
tem, praesenti Opere, ex instituto, profiteri uolumus, idq; iuxta literarum, à quibus illi incipiunt, ordi-
nem. Postquam simplicia eorum trita fuerint, conuenienti aliquo humido subacta, in talem, qualem su-
pra diximus, faciem digeruntur: deinde pro necessitate usurpantur. Paulus Aegmeta de ijs lib. 7. cap.
12. Cornelius Celsus quinto, cap. 17. determinant. Initio fortem faciunt operationem, ad sex usque men-
ses debilem, testificante Serapione Tract. 7. cap. 54. Pleriq; Pharmacopœorum ad annos aliquot usur-
pant, quas non probo, quando prorsus uires dissipari atq; euanescere experimento constet. Itaque me
autore ita parauit, ut quotannis redintegrari queant, maximè ex herbarum succis consistentes. Nunc
compositiones ipsas explicabimus, prout sermonem auditoribus perspicuum fore sperauerimus.

Ufus.

Nomina.

Diuturnitas

Trochisci ex Absinthio Mesuae.

Rec. Rosarum, absinthij, anisi, Ana mastichæ, apij, amygdalarum ama-
drachmas duas, rarū, spicæ, folij, Ana drachm. iij.
Rheubarbari, succi eupatoriij, asari, Fac Trochiscos cum succo Endiuia.

Troch. ex ab-
sinthio Mes.

CRONENBURGIUS.

Serapion Tract. 7. cap. 18. ex quinque rebus parat: Similiter Auicenna lib. 5. summa 1. tract. 3. quam-
uis in altera compositione locupletior sit, ac magis affinis Mesuae. Myrepsus equidem à Mesuae edoctus,
inter pastillos suos enumerat 55. sed promastiche ac folio, faeniculum & sebaenuanthon legit. Haec
dissimiles recensuit Actuarius cap. proprio, & Alexandrinus cap. 973. Hic nihil est commentandum,
cum singula sint manifesta.

Trochisci ex Agarico Mesuae cap. simpl. suorum.

Intenditur Agarici facultas, si eiteria pars salis gemmae admisceatur, atque cum Manna in Trochi-
scos compingantur. Et dixit Haly: Si ex sexta parte Ligustici, uel dauci, & quarta salis gemmae, atq;
una agarici, cum mucore polypodij recens, Trochisci formantur, pro necessitate eximij sunt.

Troch. ex a-
garico Mes.

CRONENBURGIUS.

Petrus Ebanus cap. de Vomitu, operosiores scribit compositionem, quam ab Officinis negligi arbi-
tror. sed quando uariè admodum sint componemiu sententia, ac nullum ferè pharmacopolium non ab
alio dissentiat: Ideo mihi quoque permittendum, neq; à professione mea alienum me facere in animum in-
duci, si aliam aliquot annis magno agrorum meorum, capitis, pulmonis, asperaq; arteriae crassiss obstru-
tionibus, ac tenaci pituita laborantium commodo expertam, hoc loco referam, quae est huiusmodi:

P

Rec. Agarici optimas notas habētis exquiritē frātī uncias duas.

• Salis gemmæ, zingiberis albissimī, Commodē hic quoque recensēo scripturam, quam

Ana unc. mediā. Cum oxymelite simplici, uim agarici intendente & castigante, fiant trochisci.

Coloniensium more,

Rec. Agarici leuissimī & albissimī, uncias duas.

Salis gemmæ, zingiberis crassiusculē concissi, Ana drachmam unam.

Primō coquitur zingiber, tribus un-

cijs aquæ buglossæ, ad tertiæ partīs consumptionem, lento igne: In colatura temperatur agaricus, tandem sal gemmæ bene tritus admiscetur, ac finguntur Trochisci.

Sed caueant Medici in horum usu, ne uigorem temporis diurnitate remittant. Iam quando nihil amplius est obscurum, ad alios ordine subsequentes conuertimur, ne ulla fiat temporis iactura, & prolixitatem studio sequi uideamur.

Troch. ex alchechen. Mesues.

Trochisci ex Alchechengijs Mesue.

Rz. Baccarū alcheche nigiarū, dra. iij.

Seminū Citrulli, * albatheche, id est, melonis Indi, siue cucumeris magni, cucurbitæ, ana dra. iij. & semis.

Boli Armenici, gummi Arabici, thuris, sanguinis dracon. papaueris al-

bi, amygd. amar. succi glyzyrrhiz trachanti, amyli, granorū pinearum, ana drachmas sex.

Seminis apij, charabe, terræ sigillatæ, hyoscyami, opij, ana drac. duas. Compingantur cum aqua mellis.

* alijs, bothe ca & anguria.

CRONENBURGIUS.

Autorum in his paradisi uersitas.

Diuersimodē isti Trochisci apud autores leguntur: siquidem aliter Græci, aliter Arabes, aliter Romanæ recentiores: & ueluti in prouerbio est, Aliud noctua, aliud cornix loquitur: neq; inter im ipsi inter se ubiq; cōueniunt: nam Paulus & Aëtius, ab Alexandro Tralliano, & Actuario: atq; hi quoq; ipsi mutuo: Serapion ab Auicenna, Rhaze, ac Mesue: similiter Gordomus & Montagnana, à Bertruccio, & pleriq; alijs discordant: In summa, quem admodū in architectura, siue uerius confusione turris omnium

Diuersa hominum ingenia.

Babylonicæ, Noah posteris accidit, legimus Genesios cap. 11. dum nituntur facere super ætheragressus, & umbriferas transcendere nubes: dum huic ligna uolenti, alter lapides dederit: scalam posuit, ut silices præberet alser: calcem petenti, ferrum tradiderit: perpendiculum exigenti, malleum porrexit (sibi inuicem peregrino idiomate, & à nemine intellecto respondentes) ita confunduntur hic ferme uniuersa, quando de alijs loquenti, de cepis respondetur. Qui itaq; in tanta scriptorum uarietate, in tam multisarijs autorum scripturis, primum aut ultimum: quoniam alius aliam compositionem magis prædicat, uel superat alius: adeo sunt diuersa mortalium ingenia, ut ne Iuppiter quidem omnibus placeat: adeoq; dubitem, an ulla unquā ætas sit experta plus uarietate, dum autorem autore studeant (nescio qua ratione) aut præponere, aut postponere. Ego autem eos imitatus, qui antiquorum doctrinam manifestandam suscipientes, eam amicè magis ostendere & docere (uelut hætenus opinor feci) quàm morosè obscurare ac redarguere: Malui etiamnum è Græcis Medicorū monumentis, præstantiores cōposituras depromere, & huc transcribere, quod hoc opere studiosis omnibus copiosius probatum iri sperem: Et idcirco Pauli uerba lib. 7. cap. 12. potius delegi, quamquam idem lib. 3. cap. 4. ferme Aëtio accedat lib. 11. cap. 29. Atqui horum pastillorum autores legere cupientes, remittimus ad Actuarium de Compos. pastill. Dia physalidos, id est, ex Vesicaria: quem est imitatus sect. 4. numero 22. atq; 35. 9 Myrepsus Nicolaus: Amplius ad Nicolaum Alexandrum cap. 952. & sequenti. Præterea ad Serapionem de Amidotis Tract. 7. cap. 18. ubi de prauatè a libfulidos, aut Aliissulidos, pro physalidos legitur: sicut etiam apud Auicennam ineptè dissulidis lib. 5. summa 1 Tract. 8. idem bisariam eodem loco constituit. titulo Trochiscorum Alchechengi, & rursus de Curatione ulcerum uesicæ lib. tertio, cap. 13. Aliter ostendit Rhazes Diuisionum lib. cap. de Medicinis urinae, id recen et Mesue, de Medic. renum & ulcerum cap. 5. Et Haly Abbas 10. Praxeos nomine Troch. Apsolidis. Atque illos sectati sunt Bartholomæus Montagnana, ac Bertrucius Bononiensis cap. de Mistu sanguinis. Pleraque exemplaria apium habent pro Opio, ut facillimo lapsu, ita difficillimo usurpantium periculo. Ceterū quam

Quibus locis alij autores hos Trochiscos scribant. Serapionis locus restitutus & similiter Auicennæ.

Alexan. Tralliani per Torinum uersio corruptissimè.

communis apud Alexandrum Trallianum lectio corrupta sit, interprete Torino lib. tertio, cap. 14. ad finem, & 36. clarius est, quam ut homini industrio, atque autores alios disquirenti, ignorari possit. Et si cuiquam audacius, quam uerius dicere uideor, is queso uersionem huius, & Guinterij conferat, ac nihil manifestius conuebitur: Vnde Lectorem obiter admonendum duximus, ne Torina uersionem quicquam tribuat, quæ tot scætet erroribus, quot habet periodos, sed institutum repetens, Pauli uerba adscribam.

Trochiscus

Trochiscus ex Vesicarijs Diaphysalidon.

Troch. ex ue
sicarijs Pauli

Seminis cucumeris satiui excortica-
ti, unciae quatuor.

gdal. amar. opij, nucleoru pini pur-
gatorum, singulae unciae.

Seminum Hyoscyami albi, cicutae,
singulorum unciae duae.

Vesicariae unciae tres.

Seminu foeniculi, lapathi, croci, amy

Vini quod sufficit.
Sic ille.

Quemadmodum paulo supra diximus, nolle in hac controuersia nos neque contendere, neque fru-
stra sermonem protrahere, id etiam nunc adijciendum duxi, omnium scriptorum dictionem penes ex
Galeno 10. Locorum, cap. 1. transumptam esse. Nunc ita relicta gregalium quorundam barbarie, ac
prolixa discordia, Pauli interpretationem suscipiamus exponendam: ubi initio habetur

Sem. cucumeris satiui excorticati] Dioscorides satium genus unum definit 2. cap. 128. ex
numero uersionis Ruellij, quem in omnibus istis libris retinemus. Theophrastus tria lib. 7. Plantarum
cap. 4. cui subscribit Plinius 19. cap. 5. Ex recentioribus Marcellus Virgilius totius huius fructus, unam
incertitudinis causam autumat, multiplicem apud Graecos $\kappa\upsilon\kappa\upsilon\omega\varsigma$ id est, cucumerum appellationem:

Cucumeris
uniuersalis hi-
storia.

Estq; inquit, cucumis, supremum ac primum genus similibus fructuum, cui pepones, & melopepones
subijciuntur, sola figura quantitateq; inter se differens. Leonhartus Fuchsius illustrissimi Principis
Alberti Marchionis Brandenburgensis Medicus, arti haud parum multum adiciens, ita distinguit, ca-
pite Voluminis sui de Stirpibus 267. Primum genus satiui cucumeris, plures sortitur species, sed qua-
tuor sunt potiores: una, cucumis noster uulgaris: Secunda, peregrinus siue Turcicus: Tertia, mari-
nus: Quarta Officinis Citrullus dicitur. Alterum genus existit hodie absolute Pepo appellatum, quan-
tum Plinius hunc cucumeris sobolem faciat: Nam quando magnitudine, inquit, excedit cucumer, Pe-
po uocatur. Tertium genus, passim omnibus Melon habetur. Caeterum si pepo mali effigiem referat
crescendo rotundetur, Melopepon Graecis nuncupatur, ex malo & pepone, constituta uoce. Palladius
id genus totum, in Martio ac Aprili, Melones, quasi pomosos dixit. Hos etiam nunc producit Germania
solerti cultu: Saporem praebent, si in tempore carpantur, ualde dulcem, & mellitum: unde Itali semper
ante alios cibos edunt, ac generosum uetustum unum superbibunt: qua ratione fit, ne omnino stoma-
chum, frigiditate sua, offendant. In summa, tanta est inter cucurbitas, cucumeres, pepones, melopepo-
nes affinitas, ut sepe numero Graeci iuxta, ac Latini, & res & nomina confundant. De satione, planta-
tioneq; omnium horum Constantinus lib. duodecimo, cap. 19. & 20 Totam uero historiam cognoscere
uolentibus, satis faciet Ruellius de Natura stirpium lib. secundo, cap. 67. & sequenti: Item Tragus To-
mos secundo, cap. 99. Eiusmodi semina, lacte, aut mulso, praemacerantur, ut dulciorem fructum ferant,
scribente Theophrasto, lib. tertio de Causis plantarum, cap. 12. Haecenus de satiuo, de syluestri autem
nono horum explicabimus.

Satiui primi
cucumeris di-
tributio per
Leonh. Fuch-
sium in qua-
tuor species.
Alterum satiu-
um genus.
Tertium gen-
us.

Cucurbitae,
cucumeru, pe-
ponum, melo-
peponum ma-
gna est affini-
tas.

Cicutae] Videlicet seminis Conion Graecis appellatur. Arabibus Sucaram, uelut omniu in unum
collata uerba testificantur. Dioscorides lib. 4. cap. 67. efficacissimam definit Creticam, deinde Mega-
rensem, mox Atticam, in Chio & Cilicia nascentem. Theophrastus optimam circa Susam, & locis pra-
gelidis oriri testatus est 9. Plantarum, cap. 15. Plinius lib. 25. cap. 11. maximam uim terre Parthoru, mox
Laconicae, Creticae, Asiaticae: In Graecia Megaricae, post Atticae attribuit. Serapion eam pingit libro
Simplicium, cap. 347. Auicenna cap. 671. Canone 2. quamuis sibi prorsus differat Fen. 6. lib. 4. tract. 1. cap. sexto. Iusquiami nigri remedia, Cicutae attribuens. Ego usu didici Cicutam nostram, Germanis
Schierling / & Waerich / Hollandis pypfruyt, quasi fistularem herbam, non eam malignitatem
possidere, quam autores suae exoticae assignant. Ab eius pleriq; consuetudine, Dioscoridis, Theophra-
sti, Galeni, ac Plinij autoritatibus terremur: quonia primus ei letale uenenu inesse, suaq; ui refrigerato-
ria, necare scripsit. Galenus 1. simpl. cap. 12. eius semen, omnium refrigerantium ualensissimum, testatu
est: Et 3. cap. 17. hominem Cicutae necat, & c. Plinius insuper Cicutam uenenum esse, publica Athenien-
sium poena inuisam, pronunciauit. Atque alibi, Sicut Cicutae homini uenenum est, sic Cicutae uinum: Vini quomo-
do Cicutae ue-
nenum.

Cicutae, Gra-
cis Konion,
Arab. Sucari-
a

Auicennae la-
pius in Cicu-
ta.
Vernacula no-
mina cicutae.
Cicutae quas
litae.

Aconiti cum
uino maligni-
tas, & eiuse-
curitas.

Obiectio.
Responsio.

Nimirum post illam, haustum, meracum, uetus, copiosum: ut quod illius frigidi excessus uires infrin-
gat, corpus denud calfaciat, atque intemperiem uincat: Si uero paucum & imbecille bibatur, uene-
num reddit immedicabile, ut quod adscititia caliditate, crassam Cicutae & aliorum uehementer frigi-
dorum partem extenuat, sicq; celeriter ad cor penetrans, natium uitalemq; calorem extinguit, quod
ipsissima mors est: Nam Aconitum (uelut Macrobius septimo Saturnaliorum, cap. sexto ostendit) cum
uino tritum, potuiq; datum, haurientem nulla curatio a morte defendit: Seorsum uero exhibitam,
haustu meri plerosque curari comperimus: cuius rationem idem eo loco ascribit. Breuiter nulli
dubium esse potest, quin eiusmodi res, formidolosum ueneni aculeum uisceribus nostris imprimunt:
Proinde tutum erit plane non attingere, nedum intra os ingerere. Quare igitur Paulum hic rem-
letalem immiscuisse arbitrabimur? Quomodo eum a tam horrendo confidentiae scelere uindicabimus?
Sed necessarium est paulo altius repetentes, simul ostendamus Cicutam non esse usq; adeo mortiferam ut

Obiectio.
Responsio.

P

DE COMPOSITIONE

Rutæ succus
copiosè sum-
ptus ueneni
noxam habet
Venena sunt re-
media,

Venenata in-
trò sumpta
frequenter nõ
lædere.

Quomodo
medicamen-
tum aut læde-
re aut iuuare
aptum sit.

Anus Atheni-
ensis innoxle
Cicutã bibit.

Thrasias Ma-
tinenfis philo-
sophus Elle-
borũ accepit
sine noxa.
Venenum Mi-
thridati Regi
innocuum.

Vt unuscuius
nõ æquè con-
uenit omnib.
ita nõ unum
quoscunq; of-
fendit.

Cõcludit au-
tor usum cicu-
tæ & hyoscy-
ami i troch.
istis esse secu-
rum.
Opij usus me-
dicum peritã
requirit.

interdum etiam inde medicamentum conficiatur efficacissimum iuxta ac tuilissimum, quantumuis secus scriptorum uerba sonare uideantur, quæ modò indicauimus. Et quamuis uim humane nature aduersantem contineat, ad multa tamen (Plinio libris & capitibus supra citatis autore) usus est haud poenitendi, ut quæ Rutæ etiam noxiæ medeatur, sicut idem libro uigesimo, cap. 13. scriptum reliquit, in hanc dictionem: Rutæ succus copiosius sumptus, ueneni noxiã obtinet. At quis Rutam, non inter maximè salutares herbas numerat? quoniam aduersus Aconitum, uiscum, serpenium, scorpionum, araneorum, apum, crabronum, uesparum ictus & aculeos ualet: Attamen longiori quantitate exhibitum succum damnat Plinius: & quod quis iure miretur, Cicutæ succo extinguitur, adeò uenenorum uenena sunt remedia, quando Cicutæ succus prodest manibus colligentium Rutam. Quin & Trifolium celebre contra serpenium ac scorpionum ictus, Sophocles ueneratum dixit. Adde quòd Galenus, multiq; alij frequenter Cicutã, hyoscyamo, helleboro, imò & Opio liquore frigidissimo, una compositione intra corpus sumenda, utantur: cum tamen ne unus quidem in autorum monumentis, quotidianaq; experientia rationi subscribente cõsistens, negare aut poterit aut uelit, illa simpliciter oblata, ueneni suspitione carere. Ego tamen constanter dico, ea ipsa alijs coniuncta malitiã deponere, quod in sermone progressu edocebo. Hic mihi pensitet æquus Lector, omnia, qualitate, non toto genere, deleteria, intrò modicã quantitate assumpta, haud diu post mutari, uariè distribui, ac potemia natiui caloris, corpori nostro assimilari. Vnde manifestum fit, nec uim eorum manere ac uè uehementem, sed omnino à natura superatam sedari. Quin & multa sunt, quæ si extrã applicentur, offendunt: intrò autem accepta nõ lædunt, sed manifestò conferunt. Ad hæc mediocris flamma sæpè plurimum nos iuuat, multa uerò accendit, uritq;: Similiter moderata frigida potio, calidis corporibus utilis: Immoderata uerò damnoſa habetur. Constat itaque omni omnium rerum excessu corpus nostrum uehementer ledi, iuuari autem usum moderato. Sic legimus Lactucam, familiarissimum altoqui homini cibum, immodicã quantitate, non minus offendere, quàm Cicutam, aut Papauer. Locus est apud Galenum tertio Simplic. cap. 17. ne quis temeritatem meam incuset. Quid? quod medicamentum idem, iusta dosi, & ex ratione paratum atque exhibitum seruat: iniusta aut negligenter, hominem præcipitat, aut saltem in horrenda pericula seducit? Nonne quotidie similia exempla, in sectionibus uenarum, experimur? Nonne itidem in plerisq; cathartici apertè uidemus? Ex istis consequitur, omnia præmeditatè humanis corporibus fieri oportere, quod anus Atheniensis, consuetudine de Cicutã facta, monstrat: cuius apud omnes (Galeni eodem citato loco testimonio) percelebris memoria est. Etenim ea, ab exigua Cicutæ portione, auspiciata, nullo uitæ dispendio, ad permagnam copiam, progressa est. Principio etenim pauxillũ contumax eius natura uicit, postea usus in nutrimentum conuertit. Similia testimonia de Thrasia Mantinenſi Philosopho, & plerisque alijs, legimus apud Theophrastum libro nono, cap. decimo octauo in Ellebori usu contigisse, ut manipulos totos consumendo, nihil penitus afficerentur, consuetudine medicaminis malignitatem euincere, ut non amplius medicamina, sed alimenta haberentur. Et insignis hodie fama est Mithridatis Regis, cui unu excogitatum quotidie uenenum bibere, præsumptis remedijs, ut consuetudine ipsa innoxium fiet. Sed & Albertus, cognomemto Magnus, se in celebri Agrippinensium Colonia puellam uidisse scribit, quæ araneas in cibum uenari solita fuerit. Sunt apud Aristotelem, Philosophorum Principem, aliæ historie, quas Cælius Antiquarum lectionum lib. undecimo, cap. decimotertio reposit. Quin nec unus cibus omnibus æqualiter conuenit, quod quum in multis palam est, tum omnium ferme consensu in Surnis, quibus Cicutã cibus est, & coturnicibus ueratro uicitantibus, & in ceruis apparet, qui uoperas citra noxam edunt, quibus cætera animalia moriuntur, tametsi multò maiora robustioraq; sint. Accedit adhuc quod nihil, quantumuis aut calidum, aut frigidum, corpus nostrum lædere, afficere, corrumpere, siue interimere potest, nisi tempus, naturam aptam, & excedentem iusto quantitate habeat. Ea ratione nec ignis calcæcere, nec aqua aut nix refrigerare potens est: Imò nec Cantharis, nec Cicutã, nec Hyoscyamus, nec Mandragora, nec Opium, nec similia, uiolentiam inferre possunt. Quin & Brasauolus non ueretur drachmas decem Rheubarbari infusi, & tres puluerati, pro una dosi offerre, ita occasione ferente. Idem Mauritianum uidit, sine noxa semunciam scammonij comedere, & alium integram libram Aloës. Hanc sententiam Hugo Senensis Comment. Aphor. 50. lib. secundo, ac Nicolus Florentinus Tract. 4. cap. 5. omnino confirmant. In summa, ex his manifestum arbitror, nemini usum seminum Cicutæ, & Hyoscyami albi, in istis Trochiscis, formidandum esse, quando correctoria habeant admista. Proinde superuacaneum quoque eorum metum pronunciamus, ut in superioribus satis edocuius. In Opio autem apponendo, iudicium periti Medici semper saudeo consulendum. Porrò si quis Pyronis hesitationem imitatus, etiamnum curiosus, meticulosus, inuadit exercitatus, rationes supra positas auerſetur: is succũ prius ex Cicutæ semine exprimat, nam eo ablato, erit innoxium prorsus semen, quod Galenum subinde fecisse constat. Sed & illud in transcurſa monendum, iniquè sanè Aucennam primò à Leoniceo ad finem Epistolæ ad Politianum, post iniquissimè à Fuchsio traductum libro de Erratis Medicorum, cap. 19. quasi uerò Aconitum puta ueritè Napellum, quum distinctim tamen utranque herbam dixerit. Nam libro secundo, cap. 503. Napellum, & capitib.

A & capitibus 684. ac sequenti. Aconiti genus utrunq; scripsit, unum strangulatorem adib; alteru; strangulatorem Leopardi appellans. Sed illius defensionem singulari ingenij modestia, & eximia pariter aequitate, Matthiolus Comment. cap. 73. in 4. lib. Dioscoridis suscepit, quo etiam loco, quatuor Aconiti formas conspiciendas proponit, homo in simpl. cognitione, ac Medicinae periti clarissimus. Duplex genus reperitur apud Diosc. quanquam hoc alteru; triplici differentia diuisat lib. 4. cap. 66. Galenum 6. simpl. Plinium lib. 27. cap. 2. & 3. Pardalianche Germanis uocatur Dollwur; Lycostonon Wolffswur; : Omnium usus crudelissimus, ut qui paucis ante annis duos mercatores peregrinos Amuerpit exitio celeri sustulerit, ac alibi, quod scio, puerum unum aut alterum imprudenter eam herbam esitantes. Hactenus praemeditatum Cicuta usum incolumem tutatus sum, consequenter ad alia simplicia, de quibus differere praetermissi, me conuerto.

Pardalianche.
Lycostonon

Sem. Lapathi] iam ante haud poenitendis ueterum autorum testimonijs, ac luculentis rationibus, saepe declaratum est, quantum utilitatis adferat, in recte conspiciendis pharmacis, simplicium uera cognitio: unde Lapathi, siue Rumicis, genus unu; atq; alterum, supra ostendimus: sed quando proprie hic locus uberiorem dictionem postulat, necessarium esse putauit, quae ad uitae retinenda, aut emendanda felicitatem conducunt, iterum atque iterum repetere, quod penitus ista insignitur animis. Sciendum itaq; genera Rumicis quatuor a Dioscoride constitui lib. secundo. cap. 107. Primum est Oxylapathon, id est, acutus Rumex, Officinis Lapathium acutum, Germanis Wengelwur; & Grindwur;, Hollandis Laekenblaen. Secundum est satiuum, id Fuchsio Rheubarbarum Monachorum habetur: si millinum est primo, ac propterea exercitissimum quensq; & utriusq; faciem studiosissime obseruantem nitidè facile fallit, nisi quod stipites, & folia rubicundiora ostendet, & latius sese alijs Rumicibus diffundat. Quod autem Hieronymus Tragus lib. primo, cap. 104. ordinae secundo recenset hortensem Rumicem in culinis grato iucandoq; sapore expetitur, mirum si non sit Hippolapathon Galeni septimo Simplicium, in Germania inferiori Patientiam uocatum. Tertium genus syluestre, quod Tragus & Fuchsius apud Germanos superiores Guter Heimrich / Schmerbel / & gemein Wundtfrant, uocari testificantur. Quartum dicitur Oxalis, estq; acetosa uulgaris, Plinius lib. 20. cap. 21. Hydro lapathon, quasi palustrem aut aquaticum Rumicem addit. Sequitur

Vera simplicium cognitio in conspiciendis pharmacis necessaria.
Rumicis genera quatuor
Primum Oxylapathon.
Secundum,

Tertium.

Quartum.

Veficariae] Iste locus peculiariter requirit, ut diligenter eius differentias declaremus. Est itaq; Plinio inter Strychni genera connumerata, lib. 21. cap. 31. Quatuor species a Dioscoride quarto, cap. 61. & sequentibus Galeno 8. Simplicium Trychnon, ac alijs traduntur. Primam Tragus Tomo primo, cap. 101. sed aliam nostri communiter usurpant notissimam. Cornelius Celsus cap. ultimo secundi libri Strychnon, Macer Maurellam, Apuleius cap. 74. Solatam, quidam Morellam, Officinis Solatrum, Vulgus Nachtschatt uocant. Fructus eius, Vicia canina, & Lupina dicitur. Secunda species proprio nomine Halicacabus, Phyllalis, aut Solanum uescitorium, Barbaris uocant Halicacabi deprauantibus, Alkekengi. Ista fructum in foliis rotundis, puniceis, rubentem, acino uuae aut paruo ceraso, tum figura, tum magnitudine, ad similitudinem profert: unde Cerasum Iudaicum cognominatum est, quo etiam ad coronas iucundo spectaculo praesens utebantur. Nascitur passim apud nos, in croceis uesculis, ubi maturuerunt. Coloniae Juden Kerffen, in Batavia Winter Kerffen, & Boberellen. Tertia est Solanum marinum, quod rupibus maris innascitur, & somniferum siue dormitorium, quoniam drachmae pondere somnum accersit: hoc ad mortem uelocius Opio, si Plinio credimus. Quarta Graecis Maenicon, Latinis insanum seu feriosum, unde ortum suspicor pro uerbium, Strychnum bibit, Tabernis Solatrum mortale. Theophrasti testimonio Plantarum nono, cap. uigesimo primo insaniam parit, duarum drachmarum quantitate, ac septimo Plantarum, cap. decimo quarto, & nono, cap. duodecimo. Quicquid isti adijcitur, mortem portendit Plinio. Illam olim uidi in horto cuiusdam ciuis Gruningani Cornelij Bebingij, qui plerasque herbas singulari cultura fouebat. Atqui cum herbarum beneficia, non maleficia tractemus, non est quod istius malignitati diutius inhaereamus: siquidem uereor, ne inutile quoddam, & sceleratum hominum genus, in luero ponat, talium nefandorum pharmacorum usum, ex nobis audire. Nec demonstranda sunt remedia, quorum medicina alicuius periculum adfert. Redundo igitur ad primas species, alterius semine, siue fructu maturo hoc loco utendum, quod uulgus Offinarum Alkekengi, quam Halicacabum appellare maluit. Possunt autem cum Opio, aut sine eo parari, quod fieri suaserim, quoniam pro necessitate id coniungi potest. Reliqua ingredientia alia tradidimus.

Veficaria inter Strychni genera, cuius quatuor species habentur.
Prima species

Secunda

Tertia

Quarta

Cornelius Bebingius ciuis Gruninganus herbaria medicis studiosus

Trochisci Alandahal Mesuae, qui ponuntur in Hiera Hermetis, & in alijs Confectionibus, loco Coloquintidae.

Troch. Alandahal Mesuae

Rec. Pulpa Colocyinthidos albae, decem leuis, & munda a granis, drachmas Incidantur forcifice, aut incisore minutissi-

DE COMPOSITIONE

minutissimè, & fricentur siue frigan-
tuntur uncia una olei rosati: Dein
de accipe mucoris Tracachanti,

gummi Arabici, bdellij, infusorij
aqua rosacea ad quatrimum, Ana
drachmas sex.

Colocymbidam crassiusculè concisam & tritam cum glutino, siue aliqua parte nucceoris istorum
gummium excipe, ac inde fiam Trochisci in umbra siccandi: post iterum pulueremur exquisitissi-
mè, & denuò glutino eorundem permisce, formemurq; Trochisci: idq; ter aut quater fieri oportet.

CRONENBURGIUS.

Luminaris
error.
Valerij Cordi
dispensatori-
um infinitis
mendis scate

Alhandahal
est Colocy-
thida.

Troc ex Ber-
beris Mes.

Ioannes Mesue cap. Simpl. 4. penè similes Troch. refert. sed mastichen, galliam, & eius genera plu-
ra misceat: Amplius in Auidotario parantur potissimum eo, quo nos transposuimus modo, possuntq; tro-
chisci ex Colocymbide appellari. Dioscorides lib. quarto, cap. 158. autor est, si ex medulla fructus Co-
locymbidos quatuor oboli, cum aqua mulsâ, myrrha, ac nitro, in catapotia cogantur, uim habere pur-
gatoriam. Plinius sârinam aridam in pilulas cum decocto melle paratam, stomacho prodesse scribit li-
bro uigesimo, cap. tertio. Liber Lumen Apothecariorum appellatus, gummiium habet singulorum dra-
mam mediam, magno utentium malo. Hic mihi iure summo Valerius Cordus, etsi doctus iuuenis, cor-
ripiendus uenit, quoniam dispensatorium eius passim usurpâri in Tabernis, tanquam ab omni uitio et
errore liberum, citò, cum tamen quam plurimis locis, pessima fide, multorum hominum exitiali perni-
cie, pharmaca ex autoribus istis reposuerit: cuiusmodi notam euidentissimè cernere licet, in istis Tro-
chiscis, ubi pro 3. x. uncias decem, his characteribus 3. x. pinxit, procliui equidem calami lapsu, sed
egrotantium intolerabili dispendio. Verum non hoc solum loco eiusmodi graues mendæ, sed pleris-
que alijs deprehenduntur: Quapropter cum singulari iudicio, illum Cordi libellum uersandum mo-
neo, ut quod longe esset tutissimum, penitus negligendum: quando plerisq; locis uitiosissimus reuer-
sit. Ceterum Alhandal siue Alhandahal, Colocymbidam esse, latere nunc puto neminem, in primis quan-
do nos ad finem quartu horum commentariorum satis euidenter expediimus.

Trochisci ex Berberis Mesue:

Rec. Berberorum aut succi eorum,
spodij, succi glycyrrhizæ, Semi-
nis portulacæ, ana drachmas tres,
Rosarum drachmas sex.
Spicæ, croci, amyli, tracachanti, ana

drachmam unam.
Seminis citrulli drachmas tres, & se-
missimam.
Camphoræ drachmam mediam.
Confice cum terentiabin.

CRONENBURGIUS.

Aliæ autorū
cōpositiones,
& in quibus
conueniant,
aut non.

Eosdè recenset Myrepsus cap. de Pastillis numero 64. crocum negligenter præteriens. Mesue alios
exoletos, continenti dictione: Serapion Tract. 7. cap. 18. tres compositiones produxit: huius ultima
cum Mesue eadem est: Auicenna septem ostendit. Omnium huius prima, cum Serapione concordat
tertia eiusdem, cum illius secunda, sed in ponderibus est cōtractior: quarta Auicennæ cum alijs sonat.
Reliquæ sunt dissolutæ & uagæ, quod post superuacaneam lectionem perspicuè intelligunt, nisi quibus
præ in citia attrita sponsa est, ac pessundatum iudicium. Scribit ab istis uariantes pastillos Paulus lib. 7.
cap. duodecimo, quos rescripsit Myrepsus sect. 41. numero 19. ac rursum 92. Similiter Aëtius lib. 8. cap.
63. quos etiam ille reposuit numero 26. mutato pondere, & neglectis opio, & zingbere. Alieni sunt,
quos Actuarius cap proprio, Myrepsus numero 65. ex Rhaza non ad Almanforem cap. 67. mutua-
uit, ubi Arabs Rued'eni, ille prompta occasione disiunxit, Rhued senæ dicens. Porrò quando Me-
sues constructio Officinis familiaris sit ideo eiusdem expositionem breuiter expediemus, or dicimus ab
ijs rebus, quarum hætenus mentionem facere prætermisimus.

Berberorum, aut succi eorum] Qui hætenus illustre nomen, in simplicium notitia, consequen-
ti sunt, oxycantham, siue Latinis acutam spinam uocatam intelligunt. Verum ubi penitus utriusque deli-
neationes in examen uocantur, haud dubie ingens discrimen agnosceretur, siquidem Dioscorides lib. 1. ca-
pite 105. & Græci omnes, oxycantham esse agressi pyro similem arborem decernunt, minorem tamen
magisq; aculeatam, fructum ferentem myrti similiudine, plenum, fragilem, rubentem, & intus nucleū,
cui radices subsunt multitudine, alteq; descendentes. At Berberis, frutex potius quam arbor est, è terra
uirgultis plurimis assurgens, uelut Corylus, & ab imo ad summum spinis quibusdam acutissimis lon-
gisq; horret, compressis, albicantibus, fructum edit acinis oblongis, racemo pendulis, punicea mâli acinis
haud absimilem, gustu acido, & subaustero. Hunc in Italia frequenter uidi. Itaq; constat magnam inter
oxycantham, & berberim Mauritanorum esse differentiam. Certè si quid coniectura assequor, omni-
no oxycantham eam arborem existimo, quæ nostratibus uernaculo sermone Speel'orn dicitur, & sa-
nè eadem est. E berberis uinum exprimitur, eodem penè usu, quo ex mâlis puniceis.

Trochisci

Trochisci ex Camphora Mesuae.

Troch. ex Ca-
phura Mes.

Rec. Foliorum rosarum unciam se-
missim,
Glycyrrhizæ, spodij, Ana drachmas
duas.
Santalorum citrinorum, drach. duas,
& semissem.
Crocij, Seminū Citrulli, melonū, cut-
cumeris, cucurbitæ, tracachanti,

gummi, spicæ, ana drach. unam.
Ligni aloës, cardamomi, amyli, ca-
phuræ, ana drachmæ unius partes
duas, id est, scriptulos duos.
Zacchari Tabarzet, tereniabin, ana
drachmas tres.
Confice cum mucilage psyllij ex
tracta aqua rosacea,

CRONENBURGIUS.

Febribus non intermittentibus, ac flauæ bilis efferuescentijs, atque adeo hectica febre languidis con-
frunt, si calida aromata tollantur. Rhazes duobus modis assignat nono ad Almanforum cap. 61. 68.
10. cap. de Hectica, & lib. Diuisionum cap. intemperici hepatis: Similiter Haly Abbas 10. Practi-
ca. Serapion Tract. 7. cap. 18. Auicenna cap. proprio quinque compositiones prodit. Myrepsus nu-
mero 62. proximior est Mesuæ, quam quisquam alius, pariter Auicenna in prima scriptu. Sed nunc in-
stituto satisfaciens, de more simplicia hactenus suppressa manifesta sunt.

Vires.
Aliorū deseri-
ptiones.

Foliorum rosarum] Intellige de rubris siccis, unguibus præsectis: de istis alijs longior dabi-
bitur scribendi facultas.

Folia rosarū.

Seminum citrulli, melonum, &c.] Hæc communiter Officinis frigida maiora nominantur,
quæ admodum semina lactucæ, endiuicæ, scariolæ, portulacæ, minor frigida: non quod his illa magis fri-
gidityte excedant (cum id uanum sit, quia ista uim efficacius obtinent refrigerantem, quam illa prius
enumerata) sed quoniam seminum magnitudo procerior conspicitur. Quoties in Neotericorum libris
simpliciter leguntur semina frigida, semper maiora intelliguntur, quæ quidem hic, atque alibi in huius-
modi misturis à cortice duriusculo purgari debent: Is nostris hominibus primordijs dentibus leuiter
confringatur, mox unguibus commodissime detrahatur! At hoc fieri nolim, nisi præsens usus requirat.

Semina quæ
tuor frigida
maiora.
Semina quæ
tuor frigida
maiora.
Quomodo
cortex in ma-
ioribus istis se-
minibus adhi-
mitur.

Nunc ad explanationem eorum seminum conuertamur. De primis absoluius in Trochiscis ex Vesicarijs,
quapropter in memoriam reuocanda erunt, quæ isthic dicta sunt. Nunc tantum de Cucurbita
adijciam. Dioscorides lib. secundo, cap. 127. satium unum, Theophrastus 7. cap. quarto, & Plinius
19. cap. 5. duo eius genera faciunt. Vnum, quod tenui pediculo libratur auræ immobile pondus, Came-
rarium Latinis uocatum. Alterum quod humi creditur, plebeium appellatum. Fuchsius formam contem-
platus, illud Cucurbitam maiorem, hoc minorem uocauit cap. 138. adiungitq; tertium, quod longiorem
appellat. Vnumquodq; triplicia semina producit, id diligenter Columella carmine lib. 10. ad finem mo-
nuit. Apud nos, multiplice specie fructus excrescunt, si quidem nunc magna, nunc parua: subinde ro-
tunda, oblonga: subinde curua, reflexa: atque alia atque alia uisuntur, uiribus tamen inuicem conue-
nunt. Strabus Gallus, poeta doctissimus, uenustissime eius luxuriantem miramq; crescendi formam ce-
cinit in Hortulo suo, titulo 6. Ab huius quadam imagine, prisca Cucurbitam, quæ potius Cucurbitu-
lam medicam, siue uenosam, siue globosam, sanguinis, uiolemo attractu, ex corpore humano adimen-
di, aut caloris excitandi gratia, excogitarunt, ut Galenus testatur. Porro ex fructibus Cucurbitæ, quæ-
dam uastioris incrementi cernuntur, ut nouem pedum longitudinem interdum excedere Plinius ueris-
sime scriptum reliquerit. Ex rotundioribus fumo sicatis, ueluti olim urceorum cadoremq; uice ad-
condenda uina & olea: Ita nostra ætate, mercatum euntibus, aut religionis ergo peregrinantibus ac-
ruriticantibus, simili usu assumuntur, quo per itinera in diuersorum penuria, sitim & æstum soble-
uent. In Officinis tantum seminibus exiccatis utuntur: Sed à gule magistris, inuentum est delicatum
quoddam ex Cucurbita obsonium, quod ita paratur: Immaturam, utcunque tamen mollem, in talcolas
scindunt, easq; eo ordine ponunt, ut inter singulas Armoatiæ ramenta interserant, quæ acrimonia sua
ipsum fructus corpus extraneo sapore commendent: Deinde superfundunt uim Cretensis quantum sa-
tis esse putant: Atq; hoc modo, post diurnam macerationem comedunt. Et hæc in præsentiarum dixisse
sufficiat. Vulgò Kouworden & Fleffen.

Cucurbitæ
species.

Strabus
Gallus.
Cucurbitula
medica unde
excogitata.

V. coli ex cu-
curbitis sunt
Ex cucurbita
obsonium.

Camphoræ] Eam in Asphalti siue bituminis quoque genere comprehendit, primo horum Com-
mentariorum diximus. Nusquam ueteres Græci, neque etiam Plinius, eius meminerunt: Posteriores
uero, utpote Simeon Sethi, Aëtius, Actuarius, Nicolaus Alexandrinus, & Maurorū quidam Caphurā
nominarūt, atq; lachrymā Indicæ arboris ferulacæ esse dixerūt tam diffuse, ut eius umbra centū ho-
mines delitescere queant. Ceterū quando autores penè omnes diligenter uerso, nihil omnino certi de
camphora prodidisse comperio, nam hæsitans ac instabilis omnium est sermo, ut de liberatione equidem
opus sit, antequam fidas. Sunt qui rem natiuam, sunt qui factitiā credant. Pleraq; differencias tradit
Serapion

Camphora.

Eius historia
est anceps apud
autores.

DE COMPOSITIONE

Serapion cap. simpl. 344. quæ in duo fastigia rediguntur, in eadem et elaboratam, illa ignem non est experta, hæc uero solis uel ignis ardore excocta, atq; purgata, album colorem suscepit. Porro gummi esse existimatur, quod Lusitanorum, per meridiem ad Calicut orientalis Indis emporium nauigationibus, probatur. Secure seruatur, uase alabastrino, aut terreo candido, lini aut psyllij semine obruta.

Caphura temperamentum in disputationem ambigua uertitur. Opinio afferentium camphoram frigidam.

De temperamento eius anceps est disputatio, dum alij, frigidi ac sicci in tertio ordine, decernunt, eorum numero sunt Auicenna cap. simpl. 134. et 2. de uiribus cordis. Serapio 344. et Arabes plerique omnes: alij contra calidi ac sicci, excessus secundi, pronunciant, oriturq; hic ferme eiusmodi controuersia, qualis Galei state, de aceto et oleo. Vtraq; disputantium pars, probabilibus argumentis, innititur. Etenim quæ frigidum temperamentum asserit, eius congelatione, quæ sanè frigiditatem arguit, et quotidiana experientia, et autorum Arabum testimonijs ducitur: Ac quamuis promptè flammam admittit, non ideo calida existimanda, Nam eadem ratione, et oleum omne, et butyrum, calidum esset: cuius contrariū Galenus, atq; alij medici confitentur. Adde non eandem naturam in nobis, quam ab igne suscipit, edere: sed pro utentis discrimine, et mixtura uarietate, facultatem suam retinere. Quia fieri potest, ut unius hominis corpus aptum sit ad suscipiendum calorem, aliud ineptum: Quare principia paria, par incrementum non sequitur, ut autor est 1. simpl. cap. 11. Galenus. Fieri in super potest, ut ab igne perfacile alteretur, nequaquam tamen à calore nostro (ab eo siquidem unumquodq; medicamentum potestate calidum, sui principium accipit, sicut idem 3. temperament. demonstrauit) unde neq; nos calidum facere potest. Itaq; necesse est, limitationes adijcere, quas 1. 2. 3. simplicium lib. acutissime ostendit. Atque ista commodè disputari possunt in unam partem. Platearius camphoram in quarto gradu frigidam aut siccam, præterea succum ex Dioscoride mendaciter constituit, et pueriliter gummi negat. In alteram porro partem probabilius dici potest, quod gustus qualitate, odoris acrimonia, aëria substantia, pondere, raritate, siccitate, caliditas in ea exuperet. Et quomodo si ordinis tertij frigidus esset, ignis inter coquendum, eum colorem induceret? Neque etiam ullum frigidum celeriter accenditur, comburiturq;. Camphoræ autem natura adedigni est amica, ut postquam semel eum concepit, ardeat, donec quicquam super sit. Equis frigidam igitur audebit asserere? Præsertim quando Galenus 1. Temperam. et simplicium, ac quarto de usu partium, eiusmodi calida esse iudicabit. Quapropter haud malè ex Maurorum familia unus, camphoram in secundo ordine, calidam ac siccam pronunciauit. Et iure summo, Pandectarum autor, cap. 119. dubitat, miraturq; pugnantium qualitates et ordines. Nec obstat contrarium medicamentum turba, sola experientia frigiditatem ei assignantium: quando constet certissima industria id prius expendere, quam curiose de rebus inexploratis sententiam dicere: Quamquam eorum opinio uerior esse debeat, qui caliditatem frigiditati anteponunt. Syncera existimatur, si parum calido imposta, madescat. Aliàs fraudulenta.

Platearij error in caphora. Sententia caphoram calidam decernentium.

Camphoræ facultas.

Trochisci ex Charabe Mesues.

Trochisci ex Charabe Mesues.

Rec. Charabe aureos sex, reos duos.
Cornu ceruiusti, gummi afsi, corallij Thuris, croci, opij, Ana aureum unum, & semis.
ustij, tracachanti, acacia, hypocisthidos, balauitix, mastichæ, laccæ
lotæ, papaueris nigri afsi, Ana aumuccagine psyllij.

CRONENBURGIUS.

Galenus noster libro de Compos. pharmacorum, secundum Locos 7. cap. 4. ex monumentis Asclepiadis, ad hæmopticos huiusmodi pastillos ex succino refert.

Pastilli ex Succino Galeni.

Rec. Psyllij drachmas quinquaginta, mastiches, croci, ana drachmas triginta.
Ramentorum succini, iridis Illyricæ, Opij drach. xv. Sicille.

Autorum autorum compositiones.

Galenus 7. per locos, cap. quarto. Oribasius lib. Medicaminum, Aëtius 8. cap. 63. Trallianus 9. cap. 6. Paulus 7. cap. 12. Nicolaus Alexandrinus cap. 951. Actuarius cap. proprio. Myrepsus numero pastillorum 34. et Marcellus de Medicamentis, cap. 16. ex iisdem omnino rebus componunt, sed in ponderibus omnes disconueniunt. Porro Alexandrinus cap. 970. et ex Arabum schola Rhases 9. ad Almanforem, cap. 77. in super lib. diuisionum cap. de Supprimendis mensibus, ac hæmorrhoidib. Haly x. Præctica. Serapion Tract. 7. cap. 18. titulo ad spuentes sanguinem. Auicenna Tract. 5. summa 2. non ponderibus tantum, uerum etiam rebus ipsis uehementer uariant. Certè ego Mesues compositionem insigniter efficacem comperi, ut qui abundantem fluxum muliebrem ex cholera, frequenter ea ipsa per sanauit. Sed

A Sed ne longior sim, iam id persequar, quod tam ad Græcorū, quam Arabum scripturam pertinet. Gummi itaq; Charabe, Arabicum, Tracachaneum, cor allium, & similia, ad magnitudinem orobi contracta, fictili testā, dum usus requirit, assantur, donec albescant & puluerabilia sint. Semina uerò, utpote tenuioris substantiæ, paulò minus assanda, præter ea quæ lenta sunt, cuiusmodi lim & psyllij censentur. Redeo ad Charaben, quam Græcorum quidam lachrymam esse populi albe, uel etiam nigre, assuerare uidentur, quasi non sit Electrum, aut succinum: Sed Dioscorides i. cap. 93. Paulus 7. litera H, non ueritatem, sed uulgi opinionem sequuntur. Serapion de Plantis calidis & siccis, cap. 276. Haur, popululum interpretatur. Auicenna cap. 344. simplicium Haurum Romanum, Achirosam nominat. Dioscorides, ac Galenus Populum nigram, ægyron uocant, ut hinc liqueat Auicennæ achirosam, horum ægyron esse, & corruptā uel ab eo, uel saltem interprete illam uocem. Rursus eadem breuiter repetit capite 310. de Nuce Romana, & cap. 351. absolute Haurum appellat, cuius gummi charabe est. Atq; amplius cap. 374. de charabe peculiariter loquens, gummi nucis Romanæ dicit. Apparet itaq; ab Auicennæ, charaben esse gummi ex Hauro Romano, siue Achirosa, siue nucis Romanæ, quam Populi nigre lachrymam Græci nuncupant. Atqui Auicennam confusissimè unam rem tractantem acriter corripit Fuchsius Paradoxorum suorum i. cap. 20. Certè ad hunc modum nomina permiscuerunt, ut rem ipsam penè obscurarunt. Nos autem quantā possumus fide operam locabimus, ne quid sub ancipiti hæreat. Dico itaq; Dioscoridem non existimasse Electrum, Populi lachrymam, sed ommenitium fuisse ex poetarum fabulis, quibus nemo sanæ mentis unquam credere uoluit. Vnde extat Ouidij facetissimū signentum secundo Metamorph. quod hic transferre, neq; inutile, neq; iniucundum futurum arbitror: Loquitur uerò de Heliadibus Phætonis sororibus, & matre earundem:

Tunc mater truncis auellere corpora tentat,
Et teneros mambus ramos abrupit, & inde
Sanguineæ manant, tanquam de uulnere, guttæ.
Parce precor mater, quæcunq; est saucia, clamat,
Parce precor, nostrum laceratur in arbore corpus.
Iamq; uale, cortex in uerba nouissima uenit.
Inde fluunt lachrymæ, stillatq; sole rigescunt
De ramis electra nouis, quæ lucidus annis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.

B Lucianus hanc quoq; ut uanam historiam narrat, libello de Astrologia, & alijs ad Padum eius explorandæ rei causa uisite, sed succini lachrymas nusquam inuenisse: Diodorus quoq; Siculus lib. 6. antiq. gestorū, cap. de Oceani insulis, tanquam irritam ac prodigosam fabulam ridet damgatq;. Vnde rectius scribit Solinus in Polyhistore, cap. 23. barbaros eam lapidis speciem, in Illyriū tulisse, quæ cum per Pannonica cōmercia, usu ad transpōdanos homines foret delata, quoniam isthic primū eam uiderant, ibidem & natam putarunt. Breuiter, satis nunc sit ostendisse, Romanos rectè succinum nominare, quia ex pingui terra succo cōcreuit: & Græcos Electrum, quod attritu calfactū ad se paleas trahat, aliasq; res tenues ac minutas: Mauros uerò Persico sono charaben, siue rapiens paleas, quod certè charabe appositè quadrat, & nequaquam Populorum lachrymæ, aut gummi. His addendum, Græcos adstricto rios ex succino Trochiscos uocasse (ut supra liquet) quos Mauritanæ Karabe inscribunt. Quin & Plinius rectissimè lib. 37. cap. 3. in septentrionalib. insulis Oceani Germanici,igni tradit, ex arboribus pinei generis ad autumnum, sicut gummi quoddam, & à Germanis appellari Glessum, quod utriū est, quoniam uitri modo pellucet, unde natum prouerbiū, Electro lucidius. Pineæ autè arboris gummi esse, indicio est pineus in attritu odor, & quod accensum tædæ & resinarū modo ac nidore flagret. Atque hanc rem magis Cor. Tacitus in sine libelli, quæ Germanorū moribus dedicauit, illustrem fecit. Iniquissimum est ueritatem occultare. Germani, inquit, qui mare scrutantur, soli omnium succinum, quod ipsi appellauit Glesum, inter uada, atq; in ipso littore, legunt: & reliqua, nam locus longior est, quam ut breuib; recenseri possit. Genera eius plura, quæ Plinius, & Georgus Agricola enumerant. Inuenitur etiam albo colore in extrema Germania Sarmatis uicina. Inter Basileam & Argentinam, Chalcidonus lapis appellatus, qui Murrhino quàm simillimus uenarum uarietate apparet: Vulgo nostro Cassidontenstein: qui luteo siue fuluo colore est, passim Medicis nostris Ambra citrina, plebi Geel Amern / & Geel Welftein dicitur. Hi sanè omnes, simul cum uitro Muranio, Venetijs ad nos aduecto, in usum religionis, in minutos calculos perforatos, transferuntur. Quomodo autem, & quibus locis, Succinum reperiat ac colligatur, incunda equidem narratione Georgus Agricola quarto Fossilium libro, pag. 242. ex Frobenij typis manifestat. Quod uerò in orationis contextu, de plerisque animalibus, bestiolis, paleis, ac rebus inanimatis succino inherentibus asserat, uerissimum agnosco, siquidem muscas integras, culices, uermiculos, formicas inclusas concretasq; uidi, in succinis orbiculis, quos pietate, eruditione, & indefatigabili cognoscendarum herbarum studio prædicandus poeta Dn. Georgus Amylius, circum collum, raritatis admirabilis exemplo, gestabat, Succinū omne, pro facie nomina sortitur,

Conficiendi modus.

Charabe quid apud Græcos Haur Serapionis & Auicennæ. Achirosa Auicennæ est Dioscoridis ac Galeni Populus nigra. Charabe qd Auicennæ.

Electrum nō est Populi lachryma apud Diosc.

Electrū Græci, Succinum Romani uocant, Arabes Karaben.

Plin. Glessum uocat.

Tacitus Glessum appellat Succinum.

Succinum albi coloris. Chalcidonus. Ambra citrina.

Cor. Amylii laus.

quod nigrius, et deterius. Atque ista copiosius, quam ipse constitueram narraui. Sequitur autem in ff. C

Cornua an i
sexu ceruino,
mares soli ha
beant.
Cerui cornua
quotannis de
ponunt.
Prouerbiū.

Cornuū ceru
uorum usio.

Cornu ceruiusti] An soli mares, an femina quoque cornua habeant, dubium est, quoniam u-
trinque sunt testimonia, ut apud Aristotelem, qui solis maribus: & Euripidem in Iphigenia, femineo
sexui etiam tribuit, dum ait, Ceruam cornigeram manibus achæorum tradam, &c. Et in Terundis,
Ceruam ab Hercule expugnatam, cum cornibus fuisse scribit. Sunt autem solida, in ramos sparsa, at-
que singulis annis, stato Veris tempore, decidua. Quapropter tunc quammaximè noctu pascuntur,
nam ipsi omnis, uelut inermes latere: unde extat prouerbiū, Quò abijciunt cornua cerui. Negat A-
ristoteles Animalium 9. cap. 5. sinistrum cornu, Plinius lib. 8. cap. 32. dextrum ab ullo inueniri, quia id
tanquam medicamentum præditum ipsi occidunt, humane uitæ tantam felicitatem inuidentes. Vstio eor-
um docetur Dioscoride 2. cap. 50. & Scribonio Largo compos. 122. in hæc uerba: Sumuntur cerui
cornua, dum tenera sunt (intellige ante trimatum, uel circa id tempus) in taleolas breues diuisa, olla
noua fictili componuntur, operculoq; superposito, ex argilla undique circumdata, fornace urunur,
donec in cinerem candidissimum redigantur, atque ita in uase uitreo mundo reponuntur. Aut simpli-
citer integra cornua, uiuis carbonibus, obruta, aut flammæ immissa urunur: & quamuis primò ni-
gricant, ad plenam tamen ustionem alba fiunt. Ego præseni loco ab ustione lauari uelim, quoniam sic
magis dysenteriam, ac sanguinis excretionem, & coeliacos affectus sanant, autore Galeno undeci-
mo Simplicium.

Balaustiū est
stospuncti syl
uestris, cyti-
nus uerò do-
mestici.
Plinij sen-
tentia.

Celsus.

Malicorium.
Psidium.

Flores quo-
modo explo-
randi.

Balaustia] De istis dissensio est, tam inter Græcos, quam Latinos: Nam Dioscorides lib. 1. cap.
127. Balaustum dixit florem punici syluestris, cytino similem: meminit uerò paulò antè satiui siue do-
mestici, cuius stos cytinus est. Idem scribit Galenus noster sexto simpl. & Græci posteriores. Plinius
autem lib. 23. cap. 6. primum pomi huius partum florere incipientem, cytinum Græcis uocari tradit:
& deinde balaustum, cytinorum stosclos constituit, quum tamen Dioscorides, ac Galenus, ceteriq;
Græci, balaustum mali punici syluestris florem esse prodant. Plinius adhuc libro 13. cap. 19. tam sati-
uum quam syluestrem florem, Balaustum nominat. Hinc opinor usus in hunc diem, indistinctam pro-
nunciationem obtinuit. At Celsus lib. quinto in Emplastro Rhypode diligentior, cytini capitula, id est,
calyces mali punici appellauit, quum flores pro capitulis dicere potuisset, si eos cytinorum uoce si-
gnificari putasset: Marcellus Medicus, Caliculum dixit. Sum ergo res diuersæ, Cytinus & Balau-
stium, licet reciproci, ac indifferens, eorum usus nunc sit. Aromatariorum uulgius Balaustias nun-
cupat: poma ipsa Granata: Cortex siue putamen, Malicorium: quoniam coria maximè illo, ab anti-
quis tingebantur. Aliquibus Psidium, Græcis Sidion, quia fortasse à Bœotis, mali punici arbor, grana-
& malicorium, sic appellatur: Testes sunt Hermolaus Barbarus, & Cælius Rhodignus. Flores hui-
usmodi ab ipsa arbore, sunt auellendi: non autem colligendi spontè decidui, Fucus detegitur, si una par-
te nigricent, neque toti rubeant. Vulgari lingua nostra Granatbim. Et sic finem istis Trochiscis
imponamus, quando reliqua ingredientia prius sint exposita.

In Trochiscos Dia Coralli Præpositi, iudi- cium nostrum.

Iudicium de
trochiscis dia
Coralli Præ-
positi.
Autorum di-
uersitas i scri-
bendis troch.
dia Coralli.

Erroris occa-
sio Auicenne
fuit imperitia
Dia Coralli
uera denomi-
natio.
Anagallis est
morsus galli-
næ mas Offi-
cinarum.
Pessimo erro-
re hi trochisci
dia coralli in
theriacam in-
tegrati.

Postquam hos Trochiscos ex numerosis scriptoribus expendo, singulos singulam penè eopositio-
nem proferre intelligo, siquidem Galenus ex Nicerato, mox Diocle Chalcedomo secundum Locos se-
pono, cap. quarto bis scribit: ex priori Paulus septimo, cap. duodecimo effingit, ex posteriori Bætius
octauo, cap. 63. duodecim insuper simplicibus locupletans. Eidem omnis duobus acquiescit Actuarius
cap. proprio, sex Myrepsus sect. 41. numero 29. Trallianus uerò octauo, cap. sexto, Dioclis scriptu-
ram decurtauit: Similiter Nicolaus Alexandrinus cap. 949. Amplius subsequenti, præterea Myre-
psus 03. quæ est altera Actuarius, si macim, & Aristolochiam rotundam adiungamus, & 24. In uulga-
ribus codicibus, autore Præposito, ter eiusmodi Trochisci leguntur: ac certissimum est, aut ex Nico-
lao Alexandrino, cap. 896. aut Myrepsu 54. de præuatè traductos esse, quia corallium, & folium irre-
pserunt, præter genuinam auctoris uoluntatem. Sed facile suspicor erroris occasionem, nam Auicenna li-
bro tertio, cap. uigesimo secundo, cap. nono Pauli, siue aliorum Græcorum medicamentum, ex Corallio
recensens, Albesud uocauit, & corruptissimè ibidem pro Anagallide Phœnceum florem producente,
Alkeirim pronunciauit, & Leucoij speciem arbitratus est, quem dignè Manardus quarta epist. tertij
libri reprehendit. Itaque non à uero Corallio (uelut Genuensis, ac omnes ei credentes putarunt) sed
à similitudine floris Anagallidis Corallium rubrum imitantis, medicamen hoc denominatum est: Ab
Officinis ea herba Morsus Gallinæ mas dicitur. Eadem ignorantia Corallium istis Trochiscis adiu-
xerunt. Atqui ut id concedamus, attamen non puduit illos, noxia temeritate, (quæ, ut in rebus omni-
bus mala, ita sanè in medicaminibus consuecendis pessima) Theriacæ eosdem iniicere: quando neque
Galenus, neque ueterum quispiam ita fecit, sicut primo libro legemibus ostendimus. Nam eorum pa-
stillo

A *stilorum loco, magna Hedychroum posuerunt, cuius scriptura de Antidotis primo ex Andromacho edocetur. Nec insuper minori stupiditate, morosi confidentesq; Arabum propugnatores, nunc in Alindaracaron, nunc in Andracharon, nunc in Idiocri peruerterunt: quod superiori etate animaduertit nemo. Discant igitur nunc obsecro, errorem corrigere, et Græcos potius veritatis autores, quam barbaros Arabes ignorantia professores imitari: siquidem nihil iam Medicinæ obsuit, maioremq; confusionem peperit, quam amethodica Arabicarum uocum coaceruatio, Sed iam lectionem legitimam ex Galeno audiamus.*

Nominis corruptæ res notantur.

Hedychroi compositio.

Hedychroi uult magma, mari bimas sibi drachmas:
 Aequales et amaraci habens^a, asari, aspalatiq;
 Et iunci teretis, calami qui suauis odore est,
 Phu Pomi, ligni, et succi, quem balsamon edit,
 Tres sunt drachma, totidem costi, cinnamoni^b:
 Myrrhe sex alias misces, folij malabathri,
 Indorum nardi, flauiq; croci insuper æquas,
 Quinetiam casie totidem^c: sed pondus anomi
 Sume duplum^d, drachmam chie sed mastiche habeat^e
 Hec uno debent conspergi cuncta phalerno^f.

Hedychroi compositio.

^a Id est, drachmas duas.
^b Id est, Andrach. tres.
^c Id est, Andrach. sex.
^d Id est, drachmas xij.
^e Id est, drachmam unã.
^f Id est, præstatissimo, uelustiss. et sua uisimo.
 Aliorum scripturæ examinantur.
 Hedychroi apud ueteres nobilitas.
 Maron herba.

Ab hac euariantem paululũ refert idem ad Pamphillanũ: item altam ad Pisonem, ex Magni traditione: Paulus lib. 7. capitis undecimi initio, similem habet, nisi quod pro opobalsamo carpobalsamici constituat, et Rhu adiciat: Deprauatè apud Aëtium lib. 13. cap. 59. Ari pro mari legitur: et apud Nicolaum Alexandrinum, marathri cap. 97. ac aspalathi dicto supprimitur. Myrepsus illius uice, Meon proclui lapsu posuit sect. 20. numero 8. Rursus 22. numero 2. Rheubarbari, ac botryos, loco mari, et calami. Actuarius sine menda ostendit cap. de Antidotis, nisi quod abundet folium Indicum. In ponderibus ubique magna est uarietas, sed carminum ratio cogit me Galeno magis, quam alijs subscribere. Trochisci formenur similes scillinis, ac uiperinis. Fuit autem hæc confectio tami apud ueteres, quanti Theriaca, quæ absque illa parari non potuit. Superest nunc explicatio.

B De Maro] Quam quidem herbam uulgò cognitam, surculosam, flore origani, odoratiore, folijs multò candidioribus, natura sisymbrij scripsit Dioscorides 3. cap. 10. Plinius quoq; summa breuitate picturam eius perstrinxit lib. 12. cap. 25. ut nemo facile quid sit, ex eo discat. Marcellus Virgilius legit Sisymbrium, et in suo ueteri Dioscoride, nusquam Maron inueniri, imò huic et Plinio, diuersum maron testatur: cuius opinionis etiam est Euritius Cordus. Hieronymus Traugus syluestrem maioranam putat lib. primo, cap. nono, Marardus epist. 3. lib. 6. Maron si non est, inquit, sampsuchi species, ingenue fateor, me nescire quid sit. Et rursus lib. 9. epist. 3. De Maro non semel scripsimus ex Galeno, de Antidotis libro, adeò similem esse amaraco siue maiorana nunc uocatæ, ut eodem nomine, utraq; maiorana, apud nos dicatur. Nobilitior tamen habetur Maron, quoniam odoratior, nec uillosa ut uulgaris maiorana, folijsq; albicanibus. Est secundo Auicennæ libro caput de Maro, in quo sicubi aliàs, maxime detegitur, quam ignarus fuerit simplicium medicamentorũ. Galenus lib. de Antidotis, tamen in amaraci, quantum mari, in Amaracina confectura (de qua Dioscorides primo, cap. 57.) admisit. Unde certa coniectura arbitror, Amaracum et Maron parum disidere, neque eos errare, qui unum pro altero usurpent. Iacobus Syluius uehementer suspicatur, herbam esse Gallis dictam Mastice, maiorana similimam, flore muscoso in pappos abeunte.

Auicenna igno-
 rantissimus
 simplicis me-
 dicinæ iure
 haberi potest
 Mastice herba
 apud Gallos.

Trochisci Dianæ Præpositi.

Rec. Florum uiolarum albarum uiri scriptulum unum.
 dium drachmas quinque. Balsami scriptulum unum.
 Sem. plantag. drachmam unam. Rheubarbari drachmã unam, & scri-
 Amyli drachmas tres. ptulos duos.
 Sem. papaueris albi, drachmas duas, Rodostomatis quod sufficit.

Dialon, id est
 ex uiolis, sic
 melius legitur.

C R O N E N B U R G I V S.

Admodum turpiter hic lapsus est Myrepsus, qui inter passillos, numero 48. uiolas balsim totius compositionis prætermisit: Sanè crasior est error, quam ut excusari a quoquam possit: nisi in codicem potius, quam autorem reiiciendũ quis existimet. Nicolaus Alexandrinus cap. 160. eosdem recensens, tripulum pondus Præpositi constituit: unde hunc ex illo transcripsisse euincitur: quanquam in uulgatis codicibus mendosè Rheubarbari scriptulus habeatur, sed nos ex archetypo uitium sustulimus. Annotandum Rhazam lib. diuisionum cap. de Medicin. Colicæ, et itidem Scrapionem tract. 7. cap. 18. duas ed-

Myrepsi tur-
 pis lapsus.

DE COMPOSITIONE

fundem Trochisc. descriptiones phlegma & choleram educonium contexere, quem obscure imitatur Ioannes Mesue, in Trochiscis Hamech: Amplius cap. de Turbit & Asthmate, cap. de Violis dimidium Turbit, alijs scammoniū, uiolarum parti apponi, est autor. Placennius moschum postremo admiscet cap. 18. de Medicinis. Sed quoniam alia insuper scriptura, in celebri usu sunt apud Colonenses, ideo apponendam eam hic pensui ex Mesue.

Trochisc. ex
uiolis Mesue

Trochisci ex Violis Mesue.

Rec. Violarum drachmas sex.
Turbit generosi drach. quatuor.
Mannæ, succi glyzyrrhizæ, diagridij, Ana drachmas duas.

In puluerē tenuissimū rediguntur, atq; ita mista omnia asseruantur. Qui autem uolet, syrupo ex uiolis in Trochiscos compingat.

Leucoion enim id proprie ea uox significat: quanquā Dioscorides Leucoion appellatione, albo, luteo, cæruleo, ac purpureo flore, uiolas comprehendat lib. 3. cap. 118. Atqui isti Trochisci recipiuntur in confectioibus utriusq; Nicolai, conficiunturq; Rhodostomate, id est, aqua rosacea ui ignis eliquata. Alij adhuc leguntur Trochisci Cathartici, & in purgantibus medicamentis usurpantur.

Troch. Dia-
rhodon Mes.

Trochisci Dia Rhodon Mesue.

Rec. Foliorum rosarum rubrarū, aureos sex.
Spicæ aromat. aureos duos.
Glycyrrhizæ aureos tres.
Ligni aloës aureos duos.

Spodij aureum unum.
Crocii aureum medium.
Masticæ drachmas duas.
Confice Trochiscos unius drachmæ, cum uino albo.

CRONENBURGIUS.

Quod alibi sepè, idem hic fieri admonendum uenit: nempe uariè uarias compositiones ab auctoribus componi: Idem præsentis loco euenire nemo diffiteri potest. Nam Dioscorides Pastillos rosæ, quos Rhodides uocat, ex uiridibus rosis, quæ nullo amara humore madefacta extabuerint, Indica nar- do, ac myrrha, parari scribit: quibus alijs costum, iridem Illyricam, & uinū Chium, cum melle adijciunt cap. lib. primi 117. Galenus 2. de Antidotis ex Damocrate refert, à quo dissenit Paulus libro 7. cap. 12. Actuarius cap. de pastillis, & Myrepsus numero 15. Serapion autem Tract. 7. cap. 18. quinque; descriptiones congegit, Auicenna undecim lib. 5. summa 1. Tract. 8. Rhazæ quoq; nono ad Almanforem cap. 63. & 35. ac lib. 10. cap. de Quotidiana febre, amplius cap. diuisionum, duas: Mesue adhuc tres disconuenientibus uerbis constituit, quarum prima est huiusmodi, multis Officinis peculiaris.

Trochisci ex Rosis Mesue.

Rec. Foliorum rosarū drachmas decem.
Glycyrrhizæ drachmas quinque.
Spicæ aromat. drachmas duas, & me-

diam.
Vino albo excipe.
Si uis purgatorios, adde scammoniū drachmas tres.

Ex recentioribus quidam mutuò istos Trochiscos confundunt: quidam pastillis Diarhodon, & è rosis promiscuè utuntur, alijs tanquam rebus diuersis. Sed horum singula uerba huc transponere, longum est, & garruli aut ociosi cuiusdam hominis. Proinde legere illa cupienti, & autores & loca indicare tantum uolui. Attamen multò maxima Officinarū pars hodie Mesues lectionem initio explicatam retinet, quam omnibus eiusdem Antidotis, quemadmodum à Præposito scriptam suis etiam commiserit, uerissimè autumat. Nemo autem nisi cum summo dedecore ambigere aut debet aut potest, quin lectionem suam Præpositus, ex Nicolao Alexandrino, sermone ad quintuplum decurtato, cap. 60. aut sermone ex Myrepsus, numero Pastillorum 47. mutuauit, quod ipsa uerborum serie demonstrabo.

Trochif. Dia-
rhodon Nico-
lai Alexand.

Troch. Dia Rhodon Nicol. Alexandrini.

Rec. Rosarum uiridium, drachmas uiginti.
Spodij drachmas decem.
Santali rubri drachmas octo.

Santali albi drachmas sex.
Crocii drachmas quatuor.
Camphoræ drachmam unam.
Rhodostomatis quod sufficit.

Appendix

Appendix.

Que in ista compositione dicuntur, nullam habent obscuritatem, is præsertim qui prædictorum me-
nuerunt. Vnde superfluum existimo, eadem rursus repetere: Nam omnia in omnibus dicere locis, lo-
quacitatis potius, quam doctrinæ proprium habetur. Transeo itaq; ad ordine sequentes.

Trochisci ex Lacca Mesuæ:

Rec. Laccæ mundatæ, succi glycy- rum, rubeæ tinctorum, anisi, apij,
rhizæ, absinthij, berberis, succi eu- schoenuanthos, Ana drachmam u-
patorij, raued, aristolochiæ longæ, nam.
costi, asari, amygdalarum amara- Conficiantur Trochisci.

Troch. ex lac-
ca Mesuæ.

CRONENBURGIUS.

His proximè accedit Serapion, tantum intermittens schoenuanthon: deinde Auicenna in secundâ
descriptione sua, & hoc, & Raued omittens: sed Rhaza nono ad Almanforem, cap. 67. & Anidota-
rio diuisionum, cap. de Medic. hepatis, Haly 10. Practicæ, Myrepsus numero pastillorum 55. omnino
discordant. Hic cum primis genuina Lacca inuestiganda, cuiusmodi dotes ac primarias laudes, unâ
cum alijs ingredientibus, accuratè prioribus libris prosequuti sumus: Itaq; consulendi erunt, & In-
dex pariter, in quo tanquam speculo singula promptè elucescunt. Compingantur uno, aut decocto ari-
stolochiæ & schoenambhi.

Lacca genui-
na inquirenda

Trochisci ex Myrrha Rhazæ, 9. ad Almanfor-
rem, cap. 83.

Rec. Myrrhæ drachmas tres. duas.
Lupinorum drachmas quinque. His baccarum Iuniperi succo suba-
Foliorum rutæ, mentastri, pulegij, ctis, formentur pastilli duarum dra-
cumini, rubeæ tinctorum, assæ, sa- chmarum pondere.
gapeni, opopanax, ana drachmas

Trochisci ex
myrrha Rha-
zæ.

CRONENBURGIUS.

Huic cognatam ualde compositionem ostendit Myrepsus ultimo pastillo, cum duabus uoculis in-
terpreti omnino incognitis. Ego certa coniecturâ ducor, hic deprauatam esse scripturam, que haud
incommodè ex Rhazæ redintegrari possit. Bertrucius cap. de Retem. mens. succo rutæ componit,
quod non est ab instituto alienum. Rhazæ fermè festati sunt recentiores omnes, puta Guilhelmus Pla-
centinus, Bartholomæus Montagnana, Niculus Florentinus, Medici temporibus suis celeberrimi. Su-
perest paucorum simplicium expositionem adiungere.

Myrepsus id-
cus depraua-
tus, quomo-
do restitui
possit.

Myrrhæ] Memini primo horum uolumine me de myrrha sermonem constituisse, ubi & discreti
ua eius signa, tum probæ, tum reprobæ, breui dictione complexus sum: Sed nunc cognitionem etiam
ulteriorem nactus, & in scrutandis simplicibus paulò factus exercitior, diligentius, & copiosius
quædam hoc loco adscribere uisum est. Dioscorides itaque (ut hinc exordiar) primo, cap. 67. myr-
rhæ definit lachrymam arboris Arabiæ, Aegyptiæ spinæ similem: cuius tres habentur species.
Optima, ac primæ nota est Troglodytica ex Aphrica, accepto à loco cognomine, in quo gignitur
splendens, uirescens, ac mordax. Galenus primo de Anidotis, omnibus prætulit Aimeam, Dioscorides
Aimeam damnauit, de diuerso myrrhæ genere loquens, ut ego arbitror. Alia, Caucaalis cognomina-
tur, præter modum exoleta, nigra & retorrída. Omnium pessima, Ergasima, pingui carens, cano situ
obducta, acris, ad gummi imaginem uergens, uribusq; eius proxima. Diodorus tertio Aniquorum ge-
storum, Lentsico arbori æqualem constituit, & bis anno fructum reddere, rubrum Vere, propter ro-
rem, album æstate. Plinius lib. duodecimo cap. decimo sexto arboris formam de pingens, Theophrastum
nono, cap. quarto imitatus, sex eius genera commemorat.

Myrrhæ.
Tres eius spe-
cies.
Prima &
optima.
Secunda.
Tertia.
Sex genera
Theophrast.
ac Plinio.

Probatur minutis glebis & oblongis, in concretu, albicantis succi ac tabescentis, con fracta candi-
dos unguis edens, gustu acris, odorata, pinguis: Pessima que intus nigra: adhuc peior, si foris. Nos
ex doctissimorum uirorum (quos non paucos præsens uidet ætas) iudicio, non abs re dubitamus, an
sinceram myrrham habeamus, quod inter cæteras improbas notas, grauisimus odor, arguit, eum sua-
uissimum alioqui obtinere debeat. Etenim si Galeno per Locos secundo teste, plurimi ab eius olfactu
dolorem capitis perpetiuntur, quomodo non grauisimè à uitiata myrrha offenduntur: prouide non

Bonitatis
nota.
Myrrha pro-
ba caremus.

revera, sed solo nomine cognitam credo. Itaque in hac fit, quod aliis sepius, ut grauis humanas pre-
mat ignorantia mentes. Proinde non desino, pharmacorum compositores sedulo admonere, ut diligen-
ter iuxta ac constanter solida simplicium cognitioni inhereant, sine qua nullum medicamentum rite
confici potest. Audio nunc legitimam myrrham ad nos aduehi, sed tam paucam, ut haecenus non uide-
rim. Galenus in succidaneis, eius penuriam, calamo odorato supplet.

Lupini duo
genera.

Lupinorum] Duo sunt eius genera Dioscoridi secundo, cap. 102. Satiuum, quod nunc infinitis
locis, cum superioris, tum inferioris Germaniae nostrae, satum nascitur, editurque in annonae caritate, aut
potius frumentorum inopia: Alterum sylvestre, illo minus. Amarum legumen est, nisi longa decoctio-
ne, aqua bis aut ter mutetur, aut sex siue septem diebus aqua fluuiatili maceretur. Vnde extat Zeno-
nis Citiensis dictum celebre: Is cum alioqui duriori, et iracundiori ingenio praeditus, uino libera-
lius sumpto, hilaris ac blandiusculus euaderet. Interrogatus deinde: Ecquid sibi tam repemina morum
mutatio uellet? Respondit, sese non aliter, quam Lupinos affectum esse: nam hi priusquam aqua ma-
cerantur, amarissimi sunt: postea imbuti, dulces ac mites redduntur. Vniuersam atque adeo mira-
bilem eius historiam studiosi legant apud Theophrastum, libro octauo Plantarum, diuersis locis, et de
Causis lib. quarto, cap. sexto ac octauo. Amplius apud Plinium decimo octauo, cap. decimo quarto, et ui-
gesimo secundo, cap. ultimo: Apud Columellam secundo, cap. duodecimo, Constantinum Caesarem lib.
secundo, cap. 37, Serapion cap. 74. triplici differentia distinguit, Titulo Taurinus: Auicenna capite
451. etsi fructum satis manifeste ostendit, tamen inrepte fabam Aegyptiacam dixit: Quibusdam nostrum
Wickboenen, alijs weiss Feigboenen.

Eius historiae
auctores.

Mentastrium.

Mentastri] Id est, sylvestris Mentae genus, hirsutiore folio ac candidiore: prorsusque maiore
quam Sisybrii, et odore grauiore: Quare minus ad sanorum usus expetitur. Huc ea, quae in syr-
po ex Mentae recensuimus, applica. Reliqua ex alijs libris pete.

Trochisci ex Rheubarbaro Mesuae.

Trochisci ex
Rheubarba-
ro Mesuae.

Rec. Rued boni drachmas decem, mas duas, & semissem.
Succi eupato. drachmas quatuor, Spicae, anisi, rubeae tinctorum, Semi-
Rosarum drachmas tres, nis apij, absinthij, afari, Ana drach-
Amygda, amararum drach. quatuor, mam unam.
In quibusdam exemplaribus drach- Fiant trochisci aurei unius.

CRONENBURGIUS.

Actuarius ab hodierno usu semotos conficit cap. proprio, quos ad uerbum reposuit Myrepsus nu-
mero 56. Ex Arabibus Serapion, atque Auicenna plane conueniunt: Rhaxa, et Haly dissentiunt.
Haud dissimilem compositionem lego apud Galenum, ex testimonio Aesclepiadis octauo per Locos, ca-
pite octauo, Similitudo nono, cap. primo ex Charixene, nisi quod Rheubarbarum imprimis non recipiant
Galeno aut ignotum, aut alia ratione usurpatum. Tantum hoc loco Confectorem meminisse prius dicto
rum oportet: In horum uero ignorantia, sepe illa legere ac repetere: quod si ne hoc quidem uelis siue
possit, ex indice nostro discere, singulaque singulis locis applicare, ac uelut ex promptuario ad manum
apponere, quibus pro tempore ac necessitate uti queat. Sed hic obiter admonendus est Sephasarius,
Rued significare Rheubarbarum, ac succum Eupatorij ex Mesuae deligere, quod tertio libro horum
Operum, peritis Medicis cognosci coepisse monstrauimus: aut quibus eius cognitio etiamnum deside-
retur, ex uulgari agrimonia eliciant, cuius succo puluerem in pastillos cogere conuenit: Brasauolus
ex absinthio magis probat, sed discrimen est exiguum.

Indicis utili-
tas ac commo-
ditas.

Rued.

Trochisci ex Scilla Myrepsi, numero 51.

Trochisci ex
Scilla Myre-
psi.

Scillam integram fermentacea pasta tere in mortario, cum tantundem
circumline, in furno coque: dein farinae eruiam, mox Trochiscos
de purgatam medullam eius con- bono uino forma.

CRONENBURGIUS.

Idem praeterea dupliciter refert, numero pastillorum 124. ac 125. adiunctis aliquot simplicibus.
Galenus Latinus de Antidotis primo, in haec fere uerba sonat: Siue scilliticos, siue scillimos malit ali-
quis appellare pastillos, aut orbiculos, aut rotulas, quae ex scilla praeparantur, nihil refert. Compo-
sitis est: Scillam bonae habitudinis albam recentem ex terra sumes, quam folia eius et caulis exacte
inauerint: cortice radiceque lignosa ademptis, tritici recentis quam licet optimi farina circumline
postea in calido copiosoque cinere, uel clubano calido, cum panibus coque, donec massa farinacea in
crystallam omnino indurescat: qua ablata scilla medullam, id est, partes interiores tenerimas in le-
uorem

Trochisci ex
scilla Galeni.

A morem cogito, adiecta erui candidi farina paululum torrefacta, ac tenui cribro creta: aut in eius penuria, panis albisimi mica friata. Sint uero huius duas partes, tres autem scilla. Deinde tenues orbiculos formatos, in domo meridiem spectante, non tamen in ipso solis ardore, reponito, donec siccentur. Ad eundem modum, ad Pamphilianum scriptum reliquit: ad Pisonem autem erui farinae laudatissime recentissimeque equalis portio scilla miscetur, cum Damocrate. Magnus dimidiam partem, & minus: Andromachus duas, multum inijcit. Ceterum equalis modus fingendis pastillis optimus est. Paulus Aegineta lib. septimo, cap. undecimo, ex duabus partibus scilla, & una farinae erui parat. Aëtius de cimetertio, cap. 88. Actuarius cap. de Antidotis, cum Galeni pondere, conueniunt. Quanquam aliquando, inquit, ex equo ambo commisceantur, rosaceo oleo in his confirmandis adhibito: deinde in umbra siccantur, ac bis diebus singulis uersentur. His acquiescunt Nicolaus Alexandrinus cap. 895. Adhuc Myrepsus sect. 210. numero 3. Mauritanii per omnia Græcos imitantur, sed maximè Galenum ad Pisonem. Plinius indeterminatè prodit lib. 27. cap. duodecimo. Nunc postquam totam constructionis seriem omnibus ostenderit, non est diffusus sermo producendus. De scilla ultimo horum Commentariorum expediam. Transeo ad sequentes.

Aliorum autoru compositiones,

Trochisci ex Spodio, cum semine Acetosa.
ſæ Meſuæ.

Trochisci ex spodio cum semine acetosa Meues.

Rec. Rosarum rubrarum, drachmas duodecim.	Sem. portulacæ, Sem. coriandri acetoso infus. & torrefact. pulpe sumachana drach. duas, & semis.
Spodij drachmas decem.	Gummi Arabici alsii drachmā unam & mediam.
Seminis acetosæ drachmas sex.	Comprehende succo agrestæ.
Amyli alsii, balauſtiarum, berberorum, ana drachmas duas.	

Dioscorides meratori utino coriandri noxas corrigi, lib. 6. ca. 9

CRONENBURGIUS.

B Continua scriptura alios pingit, cum quibus sermè congruit Actuarius cap. propriis, ac Myrepsus pastillorum numero 61. Alios scribit Rhaxa nono ad Almanforem, cap. 72. & 10. cap. de Febribus, & in Antidotario. Similiter Ioannes Damascenus lib. de Febribus, cap. 15. & Haly Abbas 10. Practicæ. De Serapione atque Auicenna, haud ineptè dici potest, quod olim prouerbio locum dedit, in eodem utrumque ludo edoctum esse. Ceterum quando uniuersus eruditorum chorus, ueteres Græcos imitatus, Spodij usum non nisi extrà applicando recipit, non possum non isdem subscribere, legens Dioscoridem libro quinto, cap. 41. & Galenum nouo Simplicium. Sed Auicenna aliud Spodium, rem omnino diuersam assignat, nempe radices canyiarum adustas cap. Simplicium 617. Itaque Græcorum, & Arabum diuersitatem diligenter internoscere oportet, necubi grauis error contingat. Hoc igitur loco, Spodium Auicenna assumendum, ac nequaquam audiendus Manardus, aut Brasauola, qui in eius penuria Tutiam substituendam consulunt, quod constet hanc, ut nec Spodium Græcorum, neminem intra corpus sine uitæ periculo accepisse. Quid autem Tutia sit, libro sequenti, in Commentarijs Emplasteri Gij sei expediam.

Spodij Græcorum usus foris erit, non intus. Spodium Arabum.

Manardus & Brasauolus notantur.

Trochisci è terra sigillata Meſuæ.

Rec. Sanguinis draconis, gummi Arabici alsii, ramich, folioru rosarum, & sem. earum, Amyli alsii, spodij, acaciæ, hypocisthidos, lapidis Hæmatitæ, eupistidos, balauſtiæ, boli Armeniæ, terræ sigillatæ, sedenægi, corallij, charabæ, Ana drachmas duas.	Margaritarum, tracachanti, papaue- ris nigri, Ana drachmam unam, & mediam.
	Sem. portulacæ assæ, cornu cernui uſti, thuris, gallarum, croci, ana drachmas duas.
	Fiant Trochisci, cum aqua Arnoglossæ.

Troch. è terra sigillata Meſuæ.

CRONENBURGIUS.

Horum usus Bononiæ frequens est. Galenus octauo libro per Locos, ad finem cap. tertij, eiusdem scopi pastillos duplices, Titulo Aster recenset, quos postea Paulus septimo cap. duodecimo, Aëtius nono, cap. decimo, uariè reposuerunt: similiter Myrepsus numero 85. & 86. atque Actuarius pastillo ultimo, sed paucioribus ingredientibus Serapion 7. Anid. cap. 18. Auicenna lib. 5. summa 1. Tract. 3. Trochiscos stelle appellant. Ac simili facultate præditos, quamplurimè edocuerunt, in sanguinis re- iectionibus, ac dysenteria. Sed Officinarij nostri, quid inter es, & Lupinum inter sit ignorantes, nullò

DE COMPOSITIONE

Eupistidos & Sedenagi.

delectu, quamcunque scripturam confidenter arripiunt: à quibus imprimis discere uelim, Ecquid per uocem Eupistidos, & Sedenagi intelligam. Posteriores hanc Christophorus de Honestis, sumum terrae explicat, Alij semen Camabis: Simon Genuates lapidem Hematiten. Ego, etsi per Iouis lapidem isti mihi iurent uera esse, nulli tamen credam, cum in tam multiplici uarietate, Siculis gerris ineptiora somnient. Etenim hic non nimis aduertisse deprehenditur, eundem lapidem paulo ante hanc compositionem ingredi. Certè satius est res perplexas, incognitas, & inexplicabiles, quarum uiam ne Excelestides sanè inuenerit, modis omnibus effugere, ne quid ex improbo, aut usu dubio, noxa cuiquam contingat, praesertim quando plura similes effectus pollicentia medicamina, cum simplicia, tum composita, in autorum libris ubique sunt obuia, & in tabernis publicis passim parata, quale est, ex charabis constans. Qui uerò hos conficere uolet, pro Ramich intelligat compositionem quandam Mesues infra adscriptam: Et pro Sedenagi, semen Canabis, aut sumum terrae. Illi autem interpretes, qui Eupistidos, pro barbula siue barba hircina explicant, quam Dioscorides secundo, cap. 137. Theophrastus septimo Plantarum, cap. septimo pingunt, minime nobis satisfaciunt, quando ipsa herba prorsus officinis incognita habeatur, ac proinde non posse usurpari palam est, aut saltem à paucissimis. Sed malim credere, ab imperitis adiectum fuisse hypocythidos scribere uolentibus: quanquam in continua scriptura, id quoque legatur. Sed alterum uelut peregrinum expungendum decerno, quicquid contra stupidus monachus unus, & ab eo Italus constituat, Auicenna autoritati innitens.

Ramich. Eupistidos nox.

Lapis hematita. Sanguineus. Blutstein.

Lapidis Hematitæ] ita dictus est, uel quòd sanguinei sit coloris, uel quòd præclarè assistendi sanguinis uim retineat: uel quòd aquarijs cotibus attritus sanguineum succum reddat: unde simplici quoque nomine Sanguineus & Sanguinarijs appellatur, uulgò Blutstein. Quapropter Marbodius Gallus cap. 36. Operis sui, de Lapidibus, scripsit:

Sumpsit hematites græcum de sanguine nomen, &c.

Carites.

Uide testimonio Solini cap. 33. ac Galeni nono Simplicium probatur. In Arabia, Aethiopia, Africa, Aegypto non tantum gignitur, uerum etiam quibusdam Saxonie locis. Dioscorides lib. quinto, cap. 90. naturæ friabilem hematiten, saturato colore nigrum, durum, suo pte ingenio æqualem, nullis lineis distinctum, sine sordibus commendat. Plinius in quinque genera distinguit, præter magnetem, lib. 36. cap. uigesimo. Uulgaris noster sub nigro aut obscure rubro colore cernitur, cum filamentis, ac sine ijs, ac sepe scitius ex uulsiimo pseudobolo alijsq; imposturis unctis circumferatur. Quidam etiam Carites dicunt, teste Celio libro tertio, cap. duodecimo. Admirabilem eius efficaciam in Hemoptoide prædicat Trallianus lib. septimo, cap. primo, secundum Guinterij uersionem. hoc loco laugare ipsum curiosè oportet, in cote Medica, quando usus postulat: ut prorsus in tenuissimum puluerem redigatur, atque

Scedenigi.

ita reliquis commisceri. Serapioni cap. Simplicium 421. ac Genuensi cap. 411. Scedenigi uocatur. In qua quidem dictione, & similibus, utpote Alscedenegi, Schedenegi, quam operè sese recciores quidam tulerint, ab Auicenna haud dubie cap. 241. & 665. lib. secundo seducti, hic non attinet dicere, & est atioqui absurdum, in re tam leui, adeò grauitè desipere. Nec desum qui stupidè Hematiten, cum aërite confusant, ac promiscuè usurpent, quando tamen omnes autores, discreta utriusque capita assignent. Nec desum insuper, qui postremum hunc cum Sagite permisceant: aut potius eundem arbitrentur, quos uelim Mundellæ epistolam medicam quartam diligenter euoluere.

Hematites non est Aërites, & hic non est Gagates. Bolus Armenicus.

Boli Armenici] Ego in ea sum opinione, ut uulgarem bolum, Dioscoridis Rubricam Sinopicam arbitrer, lib. quinto, cap. 61. siquidem densa est, grauis, iocinoris coloris, calculorum expers, sibi color, & cum diluitur, copiosè fusilis. Hæc Rubrica etsi olim ex sola Sinope Cappadociae urbe deferebatur, nihil tamen obest, quin hodie in Germania fodinis aurarijs, argemarijs, & arijs, ferrarijsq; & proprijs etiam uenis reperiatur, qua officina omnes tam chirurgorum, quam seplasiariorum abundant. Eadem pastillis exiccantibus, & adstrictorijs admisceri solet, ut scriptum reliquit Dioscorides, & Galenus. Qui autem bolum genuinum cognoscit, habetq; hic apponat, aut legitimam terram Lemnam, qua seplasijs celebrioribus, ueri boli orientalis cognomine uocatur. Et hæc doctrina quando ut uerissima apud homines doctos, recepta sit, æquissimum est, pharmacopolas ueram quoque rerum cognitionem admittere. Lauatio eius eadem censetur cum Cerussa. Compinguntur præfentes Trochisci aqua, aut succo Arnoglossæ: sed necesse habeo, occasione materiam suppeditante, eiusdem historiam texere, quando paucam uerè norunt. Est itaque Arnoglossa Græcis, Agni lingua. Latinis

Arnoglossa seu plantaginis duo genera.

Maius.

que Galeno sexto Simplicium, & passim Plantago nuncupatur: Cuius duo genera à Dioscoride libro secundo, capite centesimo decimonono, & Apuleio ponuntur: Maior peculiariter, à septenis in folijs apparentibus, neruis, lingue Græcæ scriptoribus Heptapleuros, quasi Septineruia: & Polyneuros, ab earundem fibrarum multitudine: Officinis simpliciter Plantago: Serapioni cap. Simplic. 233. Lifen alhamel: Germanis Rotex/Coloniensibus Breyter Wegetich, ac Wegebreit, id est, uia

Minus.

folium, quia iuxta sepes, ualles, paludes, & publicas uias, frequentissimum. Minor, Græcis Pentaneuros, & improprie Cynoglossa, Romanis Quinqueneruia, atque Canis lingua, quibusdam quoniam folium in lancea mucronem fastigiat, Lanceola, & Lanceolata dicitur: Superiori Germaniæ

A Germanice Spitziger Wegerich / nostris Sünffreib & Hundzung: quanquam exacte loquendo alia erit, eodem nomine, herba, quam Dioscorides lib. 4. cap. 13. scribit folia latifolia plantagnis habere, arctiora, minor, lanuginosa, sine caule humi sparsa, in sabuletis: hæc seorsum etiam refertur ab Apuleio cap. 96. Scio omnino hanc Officinis aliquot, Arnoglossam, siue Linguam Arietis inepte dici. Certè Medici, ac seplasiarij, nullo discrimine, rotæ Wegerich / & breuiter Wegerich, Trago cap. 75. Tomo 1. aut Plantagne maiore, mediaq; Fuchsi cap. 11. depictis, utuntur. Plinius Romana breuitate, omnem Plantagnem, una uoce comprehendit, linguæ pecorum folia simillima adstruens lib. 25. capite 18. Ruellius 3. Stirpium, cap. 129. Brunfelsius Tomo 2. Tragus cap. 76. duorum generum Cynoglosson constituunt: unum modo diximus tabernis plerisq; linguam arietis appellari, alteru promptum est apud Tragam, & prorsus iuxta Dioscoridis scripturam, apud clarissimu Medicu Andream Matthiolum, in doctissimis Comentarjjs suis in eundem studiosissime elaboratis lib. 4. cap. 124. conspiciere. Aut me fallit animus, aut hanc herbam frequenter in agris triticeis, & secus uias, nullo honore, Buglosi syluestris penè facie uidi Auicenna cap. 439. Plantagnem simpliciter, linguã Arietis improprie uocat, distribuitq; in magnam, ac paruam: Mesue uerò in amplam & longam: Pandectarius in feminam, masculum, aquaticam cap. 57. Omitto turbam illam nominum, quæ apud Apuleium est, cap. 1. in summa, Trochisci præseues, succo Arnoglossæ, siue uulgaris plantagnis purato, excipiantur. Ceterum aquaticam illam plantagnem, planè ex ipsa Dioscoridis 3. cap. 144. Plinij 25. cap. 9. scriptura, atque oculari fide, Alismam arbitror, quam Damasomon quoq; cum his, Galenus sexto Simpliciu, & Pandectarius cap. 77. Barbam sylvanã, alij Pastoralem fistulã appellat, uulgo wasser Wegerich.

Cynoglossi duo genera.

Plantago Aquatica est alisma. Damasomon

Trochisci Ramich Mesuæ.

Trochif. Ramich Mesuæ.

B Rec. Oxalidis uncias sedecim: semel feruefiant, cum rosarum uncia una, baccarum myrti uncijs duabus, cola: His miscè gallarum recentium curiosè tritarum uncias tres. coque iterum. Deinde pulueriza super ipsa foliorum rosarum unciam unam, fantali flauï unciam unam, & quartam drachmæ. Gummi Arabici unciam unam, & dimidiam. Carnium Rhois, spodij, Ana drachmas octo. Omphacij drachmas septem.

Succi baccarum myrti multum tritarum uncias quatuor, Ligni Aloës, garyophyllorum, maccis, nucis moschatae, ana drach. iij. Miscè omnia simul, & extende in scutella lapidea usq; dum siccentur: post tere minutim, & cum Caphuræ aureo uno, & aqua rosarum, fac Trochiscos paruos: Sicca in umbra. Sunt qui loco succi Oxalidis, sumunt succum cydonioru immaturorum: quidam quoq; aromatizant moschi drachmæ unius quarta parte.

CRONENBURGIVS.

Rarissimus est eorum usus, nisi quoties necesse sit, in alias compositione apponere, cuiusmodi hic est exemplar. Suspico Ramich siue Ramic, ut Manardus legit, ex Rumice uoce Romana aut detortum aut deprauatum, quæ eadem herba est cum Oxalide, aut acetosa nostra, cuius recipit uncias sedecim, à qua appellationem ortam coniectamus: Sed quoniam suspicio sepe hominem fallit, nolui mustemere usitatam lectionem mutare, attamen indicare uisum est. Apud Serapionem Ramich cap. Simplicium 240. Galla est, aut eius materia: mox compositionem ex Gallis, passulis, aqua, melle, oleo sesamino, & quibusdam aromatis tradit. Auicenna cap. Simplicium 586. Ramech scripsit, sed quid sit, ut rei ipsius imperitus, omisit. Ex Serapione ac Mesue recenset Pandectarius cap. 586. Sed affinium uocum magna habetur copia, apud alios Arabes, locis multis. Sunt qui compositionem rerum adstrigentium interpretemur. Quicquid est, nobis satis erit, si compositionem legemes intelligant, & seplasiarij rectè conficiant.

Ramich, siue Ramic, quid significet.

Trochisci ex Thiro Præpositi, qui in magna Theriaca Galeni recipiuntur, sic fiunt.

Trochisci ex Thiro Præpositi.

Inuentis Thiris unius palmi longis, oculis rubris, lingua bene mobili, & instar frumenticeï grani cornutis: caput caudamque quatuor

digitoru longitudine præscinde, dein quod remanet excoria, & intestinis proiectis, dulci aqua accuratè abluendo perfunde, ac coque, donec

DE COMPOSITIONE

donec spinæ à carnibus separen-
tur; quibus demptis carnē in mor-
tario diligentissimē conterere, atque
æquali pondere orobi puluerati,

aut panis puri asii adiecto, affuso-
que iure suo, Trochiscos penden-
tes solidum finge, & in umbra
sicca.

CRONENBURGIUS.

Viperæ ex-
imia potestas,
in omnib. ui-
rulentis.

Trochisci ex
Thiro aliorū
scriptorum.
Viperarū ue-
natio, appa-
tus, delectus,
& coctura.

Amatus Lu-
sit. curatone
55. centurie 2.
tertiam par-
tem panis suf-
ficere scribit,
quem bis co-
ctū decernit.
Quomodo pa-
randi & sicca-
di pastilli.
Quomodo re-
ponendi.
Diurnitas
& cōseruatio

Paulus lib. 7.
cap. 11. Aētū
13. cap. 90.
Sexus uiperi-
ni differentia

Auicēnz im-
peritiā Thi-
ro.
Præter uipe-
ras nullū ani-
mal apponen-
dum.
Lege Lucia:
num de Dip-
sibus.
Viperarū so-
lum natale.

Viperæ uirulenta potestas, aduersus omnes pestilentes feras, ceu potentissimum antipharmacū, ab
omnibus scriptoribus celebratur: maximē autem si illarū caro ex arte paretur, quam mox trade-
mus. Hos pastillos ligato sermone, primō docuit Andromachus senior, uelut de Amidotis primo signifi-
catur: Galenus uerō, pinguiore quod aiunt Minerua, oratione religata, in hunc ferme modum diuersis
locis explicauit. Viperas foeminas (quarum notas paulō post adscribemus) uenari conuenit, desinen-
te Vere: aut si Ver admodum hyemale fuerit, æstatis initio (prægnantes autem repudiare oportet) &
capita & caudas ipsius uiuis præcidere (non quod carne, ut Dioscorides libro secundo, cap. decimo-
quinto ait, uacent, sed potius quod ueneni uis in ipsis consistat) in magnis utrobique, ad quatuor digi-
tos: in paruis, magis, in mediocribus, mediocriter: Summatim in tantum (ut dicit Aëtius) quantum ui-
deris in eis carne nudatum, primō caput, postea caudam. Interim deligendæ sunt agiores, & quæ san-
guinem diutius post amputationem fundunt (immobiles & exangues, ueluti inutiles spernendæ) to-
tum mox corpus, pinguedine tota, intestinisq; exemptis, cuteq; detracta, aqua perlutum cacabo inde-
re, cum aqua fontis pura, porro, uiridiq; anetho, & super carbones perustos, aut ligna sine fumo inco-
quere conuenit. Eandem penē doctrinam secundo ad Glauconem cap. de Elephantia curatione, undeci-
mo simplic. de Viperarum carne, Aëtius lib. 12. cap. 47. ac sequenti cap. 123. & inter Arabas primæ au-
toritatis Auicenna Fen. 3. Can. 4. Tract. 3. cap. 4. docent. Iam si conuenienti tempore uiperas cepe-
ris, paululum salis iniici debet: Sin autem æstate, nihil. Vbi uerō diligenter ipse percoctæ fuerint,
quemadmodum si quis comesturus esset, aqua carnes eximendæ, spinæq; accuratissime auferendæ. Quod
si olla efferre se (solet enim a sidue inter cocturam aqua ebullire, & effundi) frigida aqua irroran-
da: postea carnibus probè tritis, adiecto pane friato purissimo, salso, fermentato, eleganter in cliba-
no cocto, & in siccis edibus (ut in mortario ad leuorem redigi possit) siccato, pastilli tenues forman-
di. Quidam panis partem mediam, quidam tertiam, Galenus subinde quartam, aut quintam miscet, ac
modico opobalsamo subigit: Paulus cum æquali pondere fingit. Myrepsus ex sola uiperina carne co-
cta, liquore addito format sect. 22. numero 4. Sed 41. 53. farinam aut panem, superiori doctrina, con-
iungit. Oportet uerō carnem ac panem per se prius siccatum, tritumq; exquisitissime miscere, & exi-
les Trochiscos facere, ne antequam siccescant, caro putrescat, & panis acescat. Domus in qua siccesce-
re debent, omnino sit sublimis, ad meridiem conuersa, aut saltem non ad septentrionem, ut solis radios
bona diei parte accipiant: cauendo tamen post conformationem, ne solis splendor pastillos uitiet. Præ-
terea uertere se p̄ expediat, ut omni ex parte siccescant, ad dies quindecim. Tunc extra solis radios,
in uase uitreo, siue aureo potius, quam stanneo (cū id plumbum conineat) reponatur. Efficaces
sunt bene initio siccati ac sepositi, ad tres & quatuor annos, modò puluis, qui ipsis obducitur, puris
linteis abstergetur: nam si is longiori spacio adhæreat, ipsos perforat. Præstaret tamen ritè paratos ab
initio usurpare, priusquam ulla iniuria afficerentur. Est igitur præparandi ratio non tam periculo-
sa, quam operosa artificiosaq;: præassumpta Theriaca, ipsum etiam uenatorem, citra omne periculo-
lum, certo tuetur. Licebit insuper captantis manus ad rotano, melissophyllo, aut origano conficere,
post abluere uino, in quo capræ oletum dissolutum est. Atqui haud faciliē confectioes, ab inexpertis
fiunt. Nunc tempestiuum est, sexus discrimen proprijs notis diligenter distinguere. Sunt autem foemi-
næ sublaue, magnæ, agiles, oculis rutilis ac subrubris, collo prominenti, capite latiore, serino aspe-
ctu, cauda non inuoluta, sed potius conuersa carneq; nuda, uentre sinuosiore, gressu tar do ac firma-
to, dentibus caninis pluribus duobus: quod Nicander clarus medicine uates, ita cecinit:

Masgeminis notus uirus ructare caninis
Denibus, his autem fert foemina uiperæ plures.

Certē Auicenna confusim, & imperitē de Viperarum, siue Thirorum speciebus, loquutus est. Iam id
quoq; cognoscendum, uelut mare in compositione, ita reliqua serpentium genera Viperæ similia, ui-
tandæ sunt: cuiusmodi Amodytes, quibusdam Aspis cornutus uocatus, Hemorrhous, Cenchrus,
Seps, & omnium maximē Dipsas censentur, ut difficillimum sit uiperam (Leonceno autore, quem re-
darguit Matthiolus Comment. in sexto Dioscoridis capite quinquagesimo) à Dipsade, nisi duabus
nigris iuxta caudam lineis, intersingere, & loci tantum (autore Galeno undecimo simplicium) in
quo uiuunt, diuersitate. Nam quæ circa Oceanū, atq; in locis degunt multam falsuginē habitibus, carnē
obtinēt salsam. In Libya, sed præcipuē Arabia, ingens uiperarum proventus, rarior uerō in Italia.
Reperio alia adhuc Dipsadam nomina, qualia sunt Prester, causon, melanurus, sed horū explicandorū
non est

C

D

A non est hic locus. Redeo ad uiperam, in cuius inuestigatione Auicenna, & Alberto, cognomine Magno nimium tribuens superior etas, diu multumq; frustra à laborauit. Sed quid multis opus est? totam huius serpentis notitiam scire uolentes, legant doctissimam Leonucenti epistolam de Serpentibus, ad Leonoram Ferrariae ducem. Ceterum omnia uenosa animalia, ex peculiaribus signis dignoscere oportet, praesertim colore, quo sublauo uipera est: reliqua arenoso, fusco, nigricante, praeter Dipsadas, qui à uiperis minimo distans, ut indicauimus.

Auicenna & Albertus Magnus in uiperis errarunt. Venenosorum animalium notitia peculiaris.

Et haec uera atque integra cuiuscumodi trochiscorum formandorum ratio est, quam uereor, ne multi hominum assequantur. Nam quanta opus sit diligentia, uirtute, & animi in his capiendis animalibus praestantia, ex superioribus est manifestum: Contra quanta nostri homines torpent ignauia, negligentia, ac segnitia, neminem doctum, ingenuum, aut industrium latere potest. Etenim cuiusmodi pastillos, in emporijs, ab ignotis barbarisq; mercatoribus, ne dicam impostoribus siue circulatoribus erant, quos ne transferri quidem ad nos satius esset, quam adeo corrupte euandos, prauatos, ac genuina uirtute omni destitutos: quos magno interim aestimant, nulla tamen uita mortalium utilitate.

In ignauos horum trochiscorum emptores.

Porrò si unus adulterati medicaminis uitium (testante Galeno ad Pambilianum de Theriaca libro) uniuersam Theriacam corrumpit, ecquomodo haec Antidotus nobilissima, non uitiosissime haberi existimabitur? in qua multa leguntur, nunquam neque huius seculi, neque Europae hominibus uisa, cuiusmodi è multis, Opobalsamum, inueni quidem rarissimum, precijq; maximus: similiter ex uiperis, genuina pastilli. Vnde certo mihi certius est, Theriacam integrè, ex Galeni nostri doctrina, componi non posse, aut sanè difficillimè: Quod constanter Manardus epistola Medicament. tertia, libro sexto confirmat. Ceterum Auicenna, eiusq; sequacium pudendus error, quo uiperam à Thiro diuisit, corrigendus est: siquidem unus ac idem serpens est, Graecis Echidna, & Echis: Latinis uipera, Arabibus Thirus, quod manifestissime apud Serapionem cap. Simplic. 448. euincitur, dum eadem de Thiri carne, quae Dioscorides, Galenus, Paulus, atque alij in uniuersum Graeci, de Viperina scribit. Equid uetat eosdem Trochiscos, tam uiperinos, quam Theriacos appellare? Etenim in his, & sale Theriaco, nulla est diuersitas. Erroris occasio fuit, quòd Auicenna Thiros, nunc uiperas, confuso sermone in multis Theriaces compositionibus, scripsit & plerorumque serpentium proprias uoces ignoranter confudit. Vidi ego frequentissime in Italia uiperarios, qui publicè ac priuatim, seu uirus eiaculaues uiperas contrectarent. Vidi insuper eas, inter umbilici & caudae partem, genituram continere, quam singulari confidentia, atque miranda incolumitate, Dn. Gysbertus Horstius Amstelredamus Romae inter primarios Medicos habitus, exprimebat. Etenim tum in amplam saxeam, ad harum ferarum usum in hortulo suo, qui iuxta aedes exquisitissimis ac peregrinis herbis refertus erat, collocarat: Nec est, quòd Italia uiperas uelut inefficaces aut inermes despiciamus, ut quarum pestilens praesensq; uenenum, plerique eius incolae, exitiali malo, deprehendunt. Vnde istinc aduectas non prorsus improbauerim, modo rectè tractentur: Ideo earundem discretionem supra ex praestantissimis quibusque autoribus, recensendam duxi. Ceterum an quos modò nominauimus Viperarios, ex Marsorum ueteri familia, nimirum Circes ueneficae filio, gentè antiqua ortos, an à Psylli Libyae Rege productos (qui ingenitum robur aduersus serpentium uirus obtinebant, autoribus Solino, cap. trigesimo, Plinio libro septimo, cap. secundo) existimare debeamus, incertus sum: Quamquam hominum quoddam genus, nocentissimos quosq; serpentes, uelut uenena contemnens, absque periculo subire tractare: ac rusticos per deuia in uiaq; errantes, potionè quadam sancto Paulo attributa, praemunire saepe uiderim: quod miraculum etiam uetustas illis familijs assignat, ut ex uno Plinio libro uigesimo quinto, cap. secundo, & uigesimo octauo, cap. tertio probatur. Quare uerisimiliter creditur, aut successu, aut fraude, aut prerogatiua quapiam lege, insignitos fore. Sed quid de istiusmodi ante mille ac sexcentos annos, testificatum reliquerit Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum 16. cap. 11. audiamus. Gens in Italia Marsorum orta fertur, à Circes filio Marso, propterea Marsis hominibus, quorum duntaxat familia, cum externis cognationibus, nondum etiam permixta corruptaq; sunt, ut quadam genita datus, ut serpentium uirulentorum domitores sint, & incantationibus, herbarumq; succis, faciunt medelari miracula. Haec eadem uis, praeditos esse quosdam uiderimus, qui Psylli uocantur: Idem docemur à Solino cap. octauo. Meminit horum Virgilius septimo Aeneidos, dum ait:

Vnum adulteratum medicamen tota Theriaca uitiat.

Theriaca difficillimè nostris hominibus componitur.

Auicenna pudendus error in Thiro.

Viperarum in Italia multi. D. Gysbertus Horstius Amstelredamus, Medicus Romanus domus suae uiperas alebat.

Marsorum familia uenenatorum cõtemptrix ac dormitrix,

Psylli.

Marassius serpens. Vide Celsum Rhodionum antiqui lect. libro 6. cap. 13. Lege quoque Anatum Lusitanum, centuria prima curationum medicinalium scholae suae exempla

Quin & marrubia uenit de gente sacerdos
Fronde super galeam, & felici comptus oliua,
Archippi Regis iussu fortissimus Vmbro,
Vipereo generi, & grauitè spirantibus hydris.

Et quae sequuntur. Amplius lib. decimo, & Syllius Italicus lib. octauo. Quin Galenus undecimo Simpli-
cium, de iisdem testificatur. Hinc adducor uulgo Marassum, eundem serpentem dici, interpretatione
etymologica à Marsorum populis deducta, quoniam id genus ferarum maximè consecrarentur, cir-
cunferrentque. Nunc commodè huic loco adijcio uiperam, non quòd ui, aut pereat, aut pariat, appel-
latam fuisse, sed uerius, quòd uiuè animal pariat, non sanè oua, & ceterorum serpentium mare, cuiusmodi uiua
exempla

DE COMPOSITIONE

exempla ego cum Italis quibusdam obseruauim, & ex Aristotele s. Animalium, cap. 34. & Philostrate in uita Apollonij Tyanei, didici. Nec nouus est iste error, nec noua opinio, siquidem inter alios nature speculatores, etiam Magnus Basilius Hexæmeron Homilia 9. ac D. Hieronymus ad Presidium, Nicander in Theriacis, Galenus ad Pisonem, Plinius 10. cap. 62. & Herodotus lib. 3. & pleriq; alij, in ea fuerunt. Atq; ista omnia, quorundam me aut imperitia, aut incuria, aut simul utraq; prolixius referre coegit. Nunc autem ubi duas Confecturas Trochiscis sermè congeneres apposuerimus, orationem huius libri finiemus.

Alipta moschata.

Alipta Moschata Nicolai Alexandrini cap. 368. & Myrepsi Antidoto 423.

* Myrepsus script. semis.

Rec. Ladani puriss. uncias tres.
Styracis calamitæ, unciam unam, & mediam.
Styracis rubræ unciam unam.
Ligni aloës optimi drachmas duas.

Ambrae drachmam unam.
Caphuræ * script. unum & semissem Moschi scriptulum medium.
Aquæ rosarum quantum sufficit.

Confice sic:

In diebus Canicularibus pone utrunq; styracem, & ladanum, crassiusculè contrita, ad solem in catino, ut emollescant: mox in mortario pistillo calidiusculo contere, paulatim aspergendo puluerem ligni aloës: Ambram uerò, & caphurâ seorsum leuigatam ex arte, præterea moschum rosacea aqua dissolutum coniunge, ac forma Trochiscos. Ista serè Nicolaus.

Gallia moschata.

Gallia Moschata eorundem cap. 367. & Antidoto 424.

* neq; est opus tanta quantitate olei, neq; ebullitione.

Rec. Mastiches uncias duas,
Gummi Arab. unciam unam.
Caphuræ scriptulum unum.
Terantur subtilissimè & cribrentur, deinde Trochisci fiant, cum aqua rosata, & siccantur in umbra: postquâ fuerint siccati, terantur exquisitè, admiscendo olei sambuci bul-

liti ac colati ad medietatem * uncias quatuor, Tunc adde Cinnamomi, garyophyllorû, nucis moschatae, ana unciam mediam.
Omnibus istis commistis, fiant Trochisci, in medio concaui, sigillo depressi, ac oblititi aqua rosata, cû Moscho.

Gallia moschata Mesue.

Gallia Moschata Mesue.

Oleû de been

Rec. Xyloaloës crudi boni & electi, partes quatuor.
Ambrae partes tres.
Moschi boni partem unam.
Glutinis tracachati aqua rosacea dissoluti quantum sufficit, ad commi-

scenda ea, fiant Trochisci, sigillentur, ac uitreo uase reponantur.
Alij ambram, in uitrato poculo, oleo de Been pauco, id est, balanino, dissoluunt, & cætera cum eo comprehendunt.

CRONENBURGIVS.

Gallie quatuor.

Trochiscorû repositio.

Alipta ueteribus cognita

Vtriusq; autoris compositionem, propter magnam affinitatem, committere uolui: Et licet multiplex earundem, pro maioris minorisq; ingrediendum ratione, sit discrimen (quoniam quatuor Gallie, scilicet Moschata, Sebellina, Aelephangna, Magna siue Regalis, à Mesue manifestantur: atq; Rhaxa Troch. Moschati cap. 61. Elect. ex Gallia, cap. 71. ad Almansorem nono) attamen Officinarum nostrarum usus, tantum supra scriptas retinuit, quas semper, in cuiusq; scriptoris consuetudine, peculiari-ter accommodare consueuit. Et ego præstantius arbitratus sum, paucas integras, quam multas deprauatas huc transcribere: unde non tantum nomen, uerum etiam rerum confusio solet oriri. Iam si quis tutò Trochiscos cupiat reponere, prius diligenter siccat, mox pyxide firma concludat: quippe eo modo à corruptela uindiciantur, simul & odor fragrantissimus cominetur, ne usq; euaporare queant. Sunt uerò huiusmodi confectiones, neq; nouæ, neq; inusitatae, quando Græcis, atq; Arabibus cognita, et uariisq; hominibus in delicijs fuerint, quas odoris gratia circumstrebant, ut commendabiliore longinquo, ex fragrantia, alijs uiderentur: cuiusmodi exempla in ueterum historijs legimus, in olfactoriis, in succandis corporibus, in smegmatibus, in lenocinijs, in lasciujs, in amatorijs lusibus, atq; id genus uoluptatum blanditijs: unde Horatium quoq; iocose conuitiatum in sermionibus at bitur,

Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

Et illud,

Non bene olet, qui bene semper olet.

Actius

A Actius ad finem Operum suorum, eiusdem farinae aliquot formas memorat: Sed nunc de ingredientibus differam, a Ladano auspiciatus: Hoc ex altero fieri Cisti genere, tradit Dioscorides 1. cap. 110. appellariq; a nonnullis Ledon, & Ladon. Non ad Medicinam tantum usum, sed ad conficienda multifaria unguenta utile est, & praecipue ad suffitum, ut refert Herodotus in Thalia. Galenus 7. Simpl. Paulus Aegineta, Dioscoridi acquiescunt. Supra in Comenarijs Esdrae, Plinij errorem, in Cisso ac Cisto, facili unus litera lapsa indicauimus, qui Auicenna cap. simpl. 173. ac 432. & Serapioni cap. 42. errandi occasio fuit. Probatur maxime in Cypri insula collectum, purum, molle, odoratum, colore subuiridi, pingue, resinosum, sine arenis, & scabritie. Hodie tabernis notissimus est succus, Labdanum corrupte sonantibus. Profuse historiam eius explicat Ruellius lib. 1. stirpium, cap. 67. & 87. Ego olim in Florentinis colibus caprarum pastu celebribus, & uidi, & tractaui.

Ladanum cisti alterum genus.

Delectus.

Styracis calamitae, & rubrae] Ostendi illam alias, hanc uero intelligo, rubicundiore colore, aut fecem illius, aut quod ex Myrrha exprimitur Magma. Styrae rubra.

Moschi] Officinis nostris eius quoddam genus odoratissimum simul ac preciosissimum in usu esse manifestius existit, quam ut ulla probatione egeat. Interim etiamnum obscura, ambigua, & non satis determinata habetur ipsius rei notitia: attamen potiori eruditorum numero, duorum generum existere constat, Alterum maturum, immaturum alterum. Ex India partibus ad nos defertur. Colligitur ex Dorcade siue dama, italis Gazella (estq; in caprearum peregrinarum genere, at de quibus differunt uocatis caninis) in Venerem exagitata, putris ueluti sanguis, quo sese natura ceu onere leuat, ex umbilico, aut praegnante uomica, dum humi crebro uoluitur. Interdum syluestres dorcades (etenim multas differentias enumerat Plinius lib. 8. cap. 53.) in saxis, magno pruritu se scabunt, cum uomica maturam esse praesentiant, atq; ita sanioso cruore, lapides commaculant. Sed quamuis ueteribus odoriamentum fuerit peregrinum, posterioribus tamen Graecis usuale fuit: diciturq; conuenienter Moschus, & Moschon, unde moschatae confectiones, Arabibus Misch appellatae sunt. Verum quisq; quo uolet nomine utatur, modo rem cognoscat. Porro quam Musa Brasauolus historiam narrat, in examine syrporum, uerissimam confiteor, siquidem ipse ego eiusmodi animal, ex quo Moschus congritur, in horto elegantissimo iucundissimoq; illustri Ferrariensi ducis Herculis Estensis, quem in Pado flumine possidet, spectauit. Accurate historiam eius scripsit Serapion cap. Simpl. 185. Atqui commodè hoc loco referam, quae mihi autoritate, in Repub. Gruningana, uir grauis, Euerhardus a Mepfchen, de Moscho aperuit. Is olim Romae in contubernio Alexandri Farnesij, eo tempore Romanae ecclesiae Cardinalis, deinde eiusdem Pontificis (quando Paulus tertius est uocatus) uersans, similis generis feram inter cetera, ex ceteris primò testibus, aperto uulnere, nobilium quibusdam, in delitijs asseruari uidit, quam statis temporibus, ferarum more, resti alligatam insequebantur irritabantq; donec uehementer fatigata aestuaret: tum accedentes sudorem, & iracundiam, & agitata lassitudine, contractum curiose ossis cohaerentibus corradabant: qui sanè grauem admodum circumstantibus odorem praestabat, postea coeretis, pro genuino Moscho habebatur. Imò usque adeò narsis feriebat, ut plures eo offensus, sola bombace cochlearia, aut animalis scrotum abstergerent, summi odoriamenti uice fruerentur. Haec tamen de Zibetto, uelica uoce nostris etiam, dicto, malim intelligere, cum uera fide, magis huic quam Moscho conueniant. Expeditur id singulari quodam desiderio, molliter libidinosi. Est autem animalis cati magnitudine (catobleptum quidam putant) excrementitius genitalium humor. Sed habeant nobiles, habeant aulici, habeant item voluptuarij, quo se magno impendio (uncia enim decem aureis iusti ponderis emitur) oblectent: Ego neq; tantas eas sordes facio, neq; ijs acquiesco, qui nihil a gris prodesse, quam quod peregrinum ac preciosum sit, existimant. Moschus ab Oriente & Occidente, pilosis utriculis conclusus, ad nostras oras defertur, multorum generum. Praefertur colore subflauro, maiore odoris gratia, ex uomica maxime matura erutus, plumbea pyxide potissimum seruat. Odorem deperditum cloacae foetore recipere dicitur, quod ego usu uerum comperi. Nunquam pistillo simpliciter conteritur, sed prius aqua rosacea dissoluitur, mox cum alijs simplicibus miscetur, quibus uniri debet. De Musco siue Bryo, Officinarum Vinea, diuersis arboribus nascente, alibi copiosius indicabo, si ita occasio incidat. Atq; ista nunc sufficiant. Deinceps compositiones Officinis receptas, quarum extra corpus usus est, commentabimur: quales numerantur

Moschus.

Moschi duplex genus: Vnde colligatur. Dorcas quale animal.

Moschatae confectiones, Arabibus Misch. Herculis Estensis Ducis Ferrariensis hortus.

Zibettum.

Catobleptum.

Zibetti precium.

Delectus

Moschi.

Muscus, siue Bryon, Officinarum Vinea est. Argumentum quatuor sequentium librorum.

Cerata, Emplastra, olea, unguenta, & si qua sunt similia: de quibus omnibus ordine alphabetico quatuor hunc sequentibus libris distinguemus.

Primus uero, Cerata atq; Emplastra tractabit.

LIBRI SEXTI, DE COMPOSITIONE MEDICAMENTORVM, FINIS.

R.

DE COMPOSITIONE
LIBER SEPTIMVS, DE
 COMPOSITIONE MEDICAMEN
 TORVM, OFFICINIS HOC AEVO VSVALIVM,

Autore Bernardo Dessennio Cronenburgio,
 Doctore Medico.

Scopus libri
 presentis.

Cerata & em
 plastra apud
 ueteres medi
 cos.
 Ceræ & olei
 modus in ce
 ratis atq; em
 plastris.

Ceratorum &
 emplastrorum
 usualium ma
 teria.
 Emplastra ex
 metallicis ca
 taplastmata di
 xerunt ueteres
 Ceratum qua
 le medicamē
 4. simpl. cap.
 4. 5. 6. 10. & 5.
 Methodi.
 Ceratorum
 ab unguentis
 differentia.
 Emplastratur
 cogitata.
 Forma.

Plin. de cera
 tis, malagma
 Empl. censu
 12.

Simplicitate
 meram uete
 res amarunt.
 Ceratorum &
 emplastr. mul
 tiplex mate
 ria.

VONIAM SUPERIORIBVS LIBRIS, OM
 nem omnium usitatorum medicaminum (quorsum enim attinet infinitam scri
 ptorum multitudinem recensendam suscipere?) intra corpus sumendorum ma
 teriam ex posuerimus; superest nunc ad ea remedia conuertamur, quibus no
 stra ætatis medici exterius serè quotidie uti assueuerunt: cuiusmodi sunt plu
 rime compositiones, quas in promptu myropole, propter humane uitæ con
 moditatem, retinent. Etenim generosi animi censetur, omnia in proximi salu
 te moliri: ac tempestiue potius iuuare, quam intèpestiue delectari, uiri est
 qui cõmunes uitæ actiones, quam prudensimè disquirat. Hinc inductus Cerata & Emplastra (quod
 Deus uertat bene) præseni libro dilucidè proponam. Ea autem ueteribus Medicis, ex oleo & cera
 (qua sine nullum eiusmodi fieri potest) componebantur, sicut testatur Paulus Aegnetæ, ad finem capi
 tis decimiseptimi, lib. 7. Si liquidum, inquit, ceratum, ut in fracturis præparamus, ceræ duplicatum:
 si medicamentum emplastri figuram habens, efficere cogitauerimus, portio olei & ceræ equalis erit,
 in moderato aère ambiente: Aut si cera uetusta & sicca, aër frigidus sit, oleum paulò copiosius quàm
 cera erit: Contra si cera recens & pinguis, aër calidus, paulò oleum minus erit, ac ceræ plus. Quæ
 uerba ex Galeno lib. de compos. pharmac. per genera quatuor in medicamento ex Euphorbio, & Ori
 basio lib. 2. de uirtute simpl. perscripta uideri possunt. Atqui hoc æuo insuper, resinam, ter ebinthinam,
 succos, plantarum partes multiplices, gummi, liquores, adipēs, aromata, metallica, & pleraq; alia reci
 piunt: Quapropter definitus ceræ modus præscribi nequit, ut mox ex ipsis formis edocēbimus. Constat
 præterea antiquos, Emplastra ex metallicis conflata, aut ore Cornelio Celso lib. 5. cap. 17. Cataplas
 smata uocasse, usq; adeo uagum olim nomen fuit. Nunc uerò ceratum est medicamen cõsistentia firmè
 medium inter unguenta & emplastra: qualia autem ista habeantur, Galenus edocet, ut quæ tenaciter
 corpori admotæ meatibus inhærent, ac sanguinis cohibendi potestate obtinent: carentq; eiusmodi mor
 dacitate, & omni acrimonia. Differunt ab unguentis, quòd in illis medicamina crassius, quàm in istis
 (ubi tenuissima esse debent) ducuntur. Cur uerò à primis autoribus Emplastra excogitata sint, Gal. pri
 mo per genera explicat. Propria eorundem forma est, quando ingredientia ita in massas siue offas
 (quæ Galeno *μαζαλλία*, uulgò Magdationes dicuntur) sunt coacta, ut cõmodè per se imponantur,
 aut in malagmatis figuram diluantur, aut liquoribus additis resoluantur. Parantur in gratiam eorum
 qui pharmacorum illitorum compositiones recusant: quoniam neq; sudoribus abortis diffluunt, neq; re
 siccata cõtem circumbundunt, uelut autor est Gal. lib. 5. per locos, cap. 7. & Aëtius 8. cap. 16. Caterum
 quanto perè prior ætas, cuius farinae multitudinem neglexerit simul ac contempserit, ex Plinio omni
 bus manifestum esse potest, qui lib. 22. cap. 24. ita scriptum reliquit: Non fecit cerata, malagmata, em
 plastra, collyria, Antidota, parens illa ac diuina rerum artifex: Officinarum imò uerius auaritia, em
 menta sunt: naturæ quidem opera, absoluta atq; perfecta gignuntur, paucis ex causa, non ex coniectu
 ra, rebus absumptis, ut succo aliquo sicca temperètur ad meatus, aut corpore alio humentia ad nexus.
 Serupulatum quidem colligere, aut miscere uires, non coniecturæ humane opus, sed impudentia est.
 Nos nos Indicarum Arabicarumq; mercium, aut externi orbis attingimus medicinas. Non placent re
 medijs tam longè nascencia, non nobis gignuntur, imò ne illis quidem, alioqui non uenderent. Odorum
 causa unguentorumq; & deliciarum si placet, etiam superstitionis gratia emanant, quoniam thure sup
 plicamus, & costo. Salutem sine his quidem posse constare, uel ob id probabimus, ut tanto magis sui de
 litias pudcat. Sic ille. Certè meram simplicitatem ubiq; delegisse uidentur ueteres medicinae artifices,
 unde nostram prodigiosam, ac sumptuosam misturarum superfluitatem odisse debemus, si antiquæ ar
 tis genuinos imitatores haberi nos desideremus. Ut autem receptæ iam multis annis consuetudini sa
 tis fiat, & ex quibus, & qua ratione, Cerata atque Emplastra commodè consiciantur, iam nunc enar
 rare aggrediar. Materia itaque eorum multiplex existit, & operosum equidem studium adhiberi o
 portet, si exactam omnium qualitatem consequi laboramus: Nam ex oleis, medullis, gummi, liquorib
 ribus, succis, aromatibus, resinis, metallicis, animalium plantarumque partibus, ac plerisque alijs con
 stituuntur, quemadmodum in sequentibus, dum seorsum singula explicabimus, manifestum erit. Por
 rò quando liquationis, dissolutionis, triturationis, uisionis, lauationis, extinctionis, & in
 numeris

A uniuersum coctura, atq; forma, in eiusmodi artificio, necessitas permagna est. Idcirco presentis libri initio, generalem doctrinam obiter instituere decreuimus, ad quam studiosi, ueluti in tabula, hoc Opere dicenda omnia expendere possunt: quamuis harum rerum cognitio, homine egere mihi uidetur perspicaci, qui ex frequenti inspectione, simul ac diutina contrectandi peritia, magis eam compararit, quam ex his meis, aut aliorum Commentarijs, tantum legerit. Quatenus autem quispiam oratione iuari poterit, lubentis sane animo, omnem operam nostram imparticimus: tantum animaduertat Lector ad ea, quae in processu dicturus sum. Si cui uerbosior ero, is cogtet, me in hanc partem delinquere maluisse potius, quam in obscuritatem incidere. Ignis itaque calore liquantur Stimmy, arsenicum, sandaracha, sulphur, alumen omne, chalcitis, chalcantum, misy, erugo, sori, lithargyros, salis species: similiter gagates, succinum, unguis odoratus, asphaltum, mumia: promptius ac celerius oesypus, ladanum, castoreum, sanguis hirci, gummi Arabicum, trachantum, caucanum, caphura, myrrha, bdellium, styrax, mastiche, sarcocolla, gummi hederæ, lumperi, cerasi, prunu: Prædictis adhuc facilius resinae ac liquores, ut sunt: Opium, euphorbium, gummi, hypocisthis, aloë, elaterium, pix, colophonia: Possunt autem quaedam horumteri, quaedam dissolui. Omnium facillimè cera, mel, oleum, butyrum, adipēs, & medullæ liquefcunt: Sed horum aliqua, cum humore quopiam, aut oleo, supra ignem, aliqua absque eo emollescunt, soluuntur, liquanturq;. Succu recentes concreti humore aliquo idoneo placidè dissoluuntur, deinde sensim alijs ingredientibus miscentur. Si uerò mediam quandam consistentiam retinent, ut neque humecti, neque item sicci sint, pistillo calidiorè flaccescere atque emollire conuenit, mox Emplastris refrigerare incipientibus permiscendi, atque unendi erunt. Si omnino sicci fuerint, in puluere m uersi, postremò inspergantur. Galbanum, ammoniacum, sagapenum, opopanax frequenter aceto, aliàs uino, aqua, aut simili liquore subinde calido celeriter, subinde frigido tardè soluta, si pariter in unum ceratum, siue Emplastrum recipiuntur coniunctim, sin minus, diuinctim colantur: ut postea tamen pondus maneatur legitimum: Tandem reliquis, Emplastro sufficienter cocto, adiunguntur, spatha cominenter agitando, ne materia indurescat, aut concreseat. Cauere insuper oportet, ne inter dissoluendum, naturale humidum absumatur, aut in ariditatem immodicam conuertatur.

Doctrina generalis horum parandorum

Simplicia liquetibilia.

Succorum concretorum diuolutio.

Gummium dissolutio.

Gummi & resinae quomodo commode miscantur.

Trituratio mineralium.

Verèdi modus diuersus.

Vitiorum finis. Metallicorum lauatio.

Gale. 2. simpl. ca. 15. Metho di 6 & lib. 10. per genera.

B Similiter lachrymae resinosae oleosae, gummosae aqueis humoribus citius soluiuntur. Exploranda, ac distinguenda quoque sunt uini, & aceti genera, ne medicamento uires, ex diuersis eorundem temperamentis, aliter atque aliter mutentur. Adipes, pinguedines, & coagula, super ignem alijs miscentur, continua motione. Terebinthina semper ultimo loco apponitur, ut minimum ignis toleret. Ceterum quod ad triturationem pertinet, in uniuersum sciendum, arida omnia singularem operam laeuiganda esse: Metallica, terrea, mineralia, lapidosa eiusdem substantiae, simul teri possunt, super lapidem marmoreum porphyrium, aut maritimum per molulam ductam, pauco liquore conuenienti, ne puluisculus euolet, asperso: nam egrè laeuigantur. Sunt, qui in mortario chalybeato diu terunt, postea per lintea magis minusq; rara, aut densa transigunt. Argentum uiuum sublimatum, ac praecipitatum tenuissimè per se pulueratur, more aliorum metallicorum. Cerussa sola conficitur, uelut lithargyros. Sanè non aliter, quam quae ad ophthalmicas facultates miscentur, hoc est, Alcohol, siue pollinis instar, conterere oportet, ut in corporum profundum subire queant. Atque haecenus breuiter liquationes, dissolutiones, triturationes expediimus. Reliquum est, ut quae supersunt, paucis absoluamus: Vrendi modus non omnibus unus, ut nec aliarum preparationum: nam quaedam per se sola uiruntur, quaedam commista: Rursus quaedam crassius franguntur, quaedam omnino puluerantur ante ustionem. Quo modo autem singula commode fiant, Dioscorides quinto libro proprijs capitibus, Galenus secundum Locos cap. quinto luculenter, & alij libi, demonstrant: Proinde hic tantum communia quaedam praecipua instituiam: Cerussa, chalcitis, misy, chalcantum, auripigmentum, sandaracha, plumbum, & metallica pleraq; omnia sartagine imposita, ac operculo contacta, cremantur. Cadmia siue calaminaris, & es, fictili crudo. Sal, nitrum, spuma eius, operculo indito, ne exiliant: Plumbum olla aenea, uel ferrea: Aerugo, chrysocolla, lithargyros, alumen, patina noua: Sarmenta, ligna, radices, cortices, herbae, & plantarum partes, uasculis testaceis foraminulenis tectis, torrefiunt: Similiter animalium particulae, ac lumbrici terrestres loti, donec in puluerem aptè conuerti queant. In summa, quaedam in olla supra cineres ostium, quaedam in fornace aurifabratorum, Alia in foco, alia in clibano panis, alia in furno sigulorum, alia in fornace chymistarum, uarijs formis uruntur. Omnium terminus siue finis erit, dum perfectè cocta, usta, siccata fuerint. Et ex his multa deinceps lauamur, ut empyreuma, id est, ignitionem, ac contractam acrimoniam remittant: siquidem combustorum nullum planè est frigidum, testificante Galeno noni Simplicium initio. Inprimis, lapidosa, metallica, atque dura ex se conerere, est necessarium, plurimumq; aqua fontali purissima, praesertim estate, aut uino, aut aceto, pro diuersis scopis, lauare, subinde priori humore quietissimè effuso, quoad nihil in eo innatet, mane atq; humor prorsus, à coneriti medicaminis qualitate, immunis: Nam quandus, aut qualitatis eius quippiam in gustu appareat, aut aliquid inhereat, tandiu terere, & effundere oportet: Etenim nisi hoc pacto quidnis eorum abluas, mordacitatem non deponit. At qui exercitatum habet gustandi sensum, iudex erit

Ingredientiū ceratis, & emplastris cocturis. accuratus: nam quedam bis, ter, & amplius lauari postulant. Venio nunc ad coquendi modum, qui pro multiplici ferme rerum differentia exercetur, ex quibus, post uarij colores Emplastris conciliantur, nunc albi, nunc nigri, interdum rubri, melini, fului, uirides, sicut locis plerisque, Galenus indicat. Lithargyros diu tritum ex aceto, oleo, uino, aqua coquitur, asidue spatha mouendo, ne uisionem experiatur: Modus coctionis est, quum à tumore subsidet, & manus non inquinat. Similiter plumbago, erugo, chalcid, squama eris, & similia: Parum aut minimum, ladanum, propolis, galbanum, opopanax, gummi, & aromatum pulueres: sed potius extra ignem, refrigeratis ferme alijs admiscentur. Ac quum terrena liquationem respuant, autore Galeno Simplicium nono, usq; approbante, ideo tenuissime puluerata, ad sinem iniiciuntur: quemadmodum etiam cortices, radices, ligna, folia, surculi, flores, fructus, semina, singula siccata, & in puluerem exactum tusa, ac cribrata. Cera concisa liquefieri cum oleis primo debet: Propolis autem ferè semper ablatis ab igne Emplastris adiungitur. Obseruandum quoque in ijs formandis, ut hyeme plus olei, estate minus indatur: & quanto ceram, ac resine molliores pinguioresq; sint, tanto parciore, praesertim estate, esse debent: Denique omnia Emplastra, ad consumptionem aceti, uini, aquae, succorū, uel aliorum liquorū coquuntur, dum contrectantis manus non contaminent. Haecenus quae in Ceratis pariter ac emplastris conficiendis, necessaria mihi uidebantur, breuiter retulimus: quoniam copiosissimo atque manifestissimo scripto, omnes eorum differentias Iacobus Syluius lib. secundo ac tertio, de medicamentorum preparationibus exposuit, quas medicorum maxima pars negligit, ac contemnit: dum ritus, usus, macerationes, contusiones, ablutiones, uisiones, & ut summatim complectar, totam eiusmodi artem, hominibus quibusdam barbaris permittit: quasi non permagni, ad hominis uitam tuendam, morbosq; profligandos, referat, recte ne an perperam unumquodq; medicamentum tractetur, Paulus quoque Aegineta priuatam huiuscemodi institutionem lib. septimo, cap. decimo septimo tradidit. Superest nunc tantum ut usuales seorsum compositiones ordine subiungam.

Cerati cespipi Galeni, ex Mesue.

Ceratum Oesypi Galeni, ex Mesue.

Rec. Ceræ citrinæ uncias tres. **Croci** drachmam unam & semis. **Ol. Chamomil, irini, ana** uncias sex. **Terebinthinæ** unciam unam. **Mastichæ**, unciam unam. **Resinæ** unciam mediam. **Spicæ** drachmas duas, semis. **Oesypi** drachmas octoginta.

Oesypi compositio.

Oesypus autem sic paratur apud Mesuen:

Rec. Lanæ ouium succidæ, nondum à sordibus expurgatæ libras ferme sexaginta. Aquæ fontana feruida, octo horis, macera: deinde ubi ebullierint semel exprime. Colatura prunis imposita, in stanneo uase coquitur, donec mellis fluxilis crassitudinem consequitur. oportet uerò calens & bulliens adhuc pharmacum continuè spathalata miscere, ne ab igne exuratur.

CRONENBURGIUS.

Error scripturæ uulgaris.

Non Isopi cerotum, uetus habet Mesue, sed cespypum, ouium sordes uidelicet, & succidarum lanarum pinguitudinem, sudoremq; lanis inherentes, tum apud Dioscoridem, tum apud Galenum, aliosque Græcos lego. Sed priusquam amplius dicam, error ex speciaris tabernis, & recentium quorundam animis, eliminandus est, qui Isopum humidam, ad discrimen hyssopi herba, uocis propinquitate seducti, per ignauos Græcorum interpretes Hyostopos pro Oesypos, hoc est, Hyssopium pro Oesypo peruertentes, usurpant. Eodem errore contaminati sunt loci aliquot Plinius, & Celsus, sicut Commuarijs suis disertè in secundum, per Locos Galeni, Cornarius ostendit: Præterea Auicenna, Serapion, Aggregator in Seruitore, ac barbaræ Medicinæ sequaces omnes: cuiusmodi, in Receptarijs libris, manifestò cernuntur. Simplicis Oesypi conficiendi modum, triplici ratione, Dioscorides lib. secundo, cap. 66. prodit, ex quo, ad uerbum, Aëtius 2. cap. 118. & Nicolaus Myrepsus emplaestro 77. transcripserunt, quamuis confectionem aliam ille lib. 15. cap. 25. tradat. Galenus Atticū Oesypum ceteris præstare autor est 14. Methodi. M. Varro simpliciter succidam appellauit, lanam recentem tonsam sudore humectam lib. 2. cap. ult. Plinius etiam Oesypum neutro genere dixit, sumq; sordes pecudum, ac sudor feminum alarumq; lanis adherentes: mox colligandi usum monstrat, & in stannea pyxide condiri. Probatio est, ut sordium uirus oleat, & manu fricante, ex aqua non liquetur, sed albescat, ut Cerussa, libro 29. cap. secundo. Quod apud Mesuen sequitur Paulo adscriptum, omnino diuersum lib. ipsius auctoris 7. cap. 17. legitur, & à Myrepsio, in Emplastris numero 104. repositum: sed quoniam officinis nostris inusitatum, ideo uelut super uacans omisi, si quis tamen compositum ex cespyp.

Oesypi detectus.

A Oesypo pharmacum uolet, Mesuen in scriptura Philagrii imitari potest: & quantumuis nigro colore conspiciatur, multa tamen agitatione, Emplastrum album redditur.

Ceratum ex Oesypo Philagrii.

Rec. Croci drachmas quinque.
 Bdellij, mastichæ, ammoniaci, aloës,
 styrac. liquidæ, ana drach. septem.
 Cerae citrinæ libram unam;
 Terebinthinæ unciam unam, & se-
 mis,
 Medull. cruris uaccini, adipis anseris
 Ana drachmas quindecim.
 Oesyphi libram unam, & mediam,
 Olei nardini quantum sufficit.

Bdellium, ammoniacum, & aloë, aqua
 infusionis fœnugræci, chamomil
 læ dissoluatur, ac cum cæteris, fiat
 unguentum.
 Post Philagrium addiderunt expres-
 sionis squillæ uncias tres,
 Olibanî unciam unam.
 Seu i uitulini drachmas quindecim.
 In alio: Cerae libram unam, minus
 quarta, & uerius est.

Ceratum ex
 Oesypo Phila-
 grii.

Annotatio.

Visum nobis fuit, omnem autoris sermonem eò magis referre, quò euidentiùs mendas aliquot isto lo-
 co tollamus, quales sunt, in priori compositione, ex Luminari maiori, ceram cum oleis, equali ponde-
 re poente: mox in processu, croci drachmam, pro sesquidrachma: & Oesopi humidæ drachmas de-
 cem, pro octoginta, scribent. Ego non lubenter illius multiplices errores inuulgo, si ulla excusatione
 ueniam mererentur: at tam manifestos ac impudentes suppressere, & mihi indecorum, & agris de-
 trimensum omnino censeo. Est autem genuina, atq; correctæ lectio, quam nos reposuimus. Ad
 finem appendicis, etsi densò cera legatur, non ideo bis cerato misciendum, sed alteram ceu superfluam
 dictionem expungendam decerno: Etenim satis erunt, pro totius cerati consistentiâ, uncia nouem ceræ:
 Hoc ipsum emplastri titulo assignat, ex Græcis Myrepsus sectione 10. numero 75. 76. ac Nicolaus Ale-
 xandrinus cap. 321. Ex Arabibus Auicenna libro quinto Tract. 11. Serapion Tract. 7. cap. 27. nomine
 Dhimadh. Mesue amplius cap. de Bothor, & Apostemate Aurium, quod uehementer probat Alexan-
 der Benedictus lib. Praxeos tertio, cap. nono, sed ubiq; ponderum rerumq; est ingens diuersitas, uelut
 apud Ioannem Vigorium lib. octauo, cap. 16. atq; alios practicos est inuenire. Hactenus diligenter me-
 liorem uariam scripturam ostendimus: nunc ingredientiu enarrationem adiungemus, in qua primas
 res supra exposuimus: Restant autem adhuc Cera, & adipis. Naturæ prodigijs, ceræ conficiendæ ratio,
 annumerari potest, operosum uidelicet apum opificium. Iustum libro decimo tertio: & Virgi-
 lius quarto Georgicorum, Aristæum in Arcadia latè regnamem, harum, & mellis usum primò inue-
 nisse, autores sunt. Cicero Aristomachum Solensem annos duodesexaginta nihil aliud gessisse, quàm
 quòd libros de Apibus scripserit, testatur. Eas in nouem genera distribuit Aristoteles libro quinto
 Animalium, cap. uigesimo secundo. Sed nos tantum de ijs hic intelligimus, quæ fauos initio è floribus con-
 struunt, ceram fingunt, deinde sobolem, postremò mel elaborant: quæ ipsæ ad uitæ usum laborem tole-
 rant, opera conficiunt, rempub. habent: Quare inter omnia, apibus principatus (ut uerissimè Plinius
 lib. 1. cap. 5. ac sequentibus) & iure, præcipua admiratio: Sole faciunt, quæ nullus hominum potest, so-
 le opera hominibus inimitabilia construunt. Harum supra fermè naturalem generationem, mutationem,
 transformationem, naturam, industriam, sedulitatem, disciplinam, progeniem, habitationem, conserva-
 tionem rerum, atq; inter se discrimen: Imò uniuersam adeo historiam, & leges, festiuissimè maximeq; se-
 riò (quæ Socratis quoq; Musa fuit) pro more suo 4. Georg. Virgilius comexuit, quam insuper Ari-
 stoteles, in Animalium historia lib. 9. cap. 40. pluribus exponit: Similiter Aelianus lib. 16. Marcus Var-
 ro de Re rust. lib. 3. cap. 16. Palladius lib. 1. Titulo 37. & sequentibus. Item lib. 5. Titulo 8. Columella nonò
 cap. 2. ac reliquis, quæ sequuntur. Plinius 11. cap. 16. atq; abundanter Constantinus Cesar lib. 13. cap. 2
 3. 4. Porro omnis apibus, ceræ institutum prosequentes, ex Dioscoridis sententiâ lib. 2. cap. 75. opti-
 mam pronunciamus Ponticam, aut Creticam, subfuluam, pinguem, puram, odoratam, sapore melleo:
 secundum locum obtinet candidans, ac suapte natura pinguis. Punicam cæteris præponit Plinius 21.
 cap. 14. hanc candidam Hermolaus putat. In parando medicamine, mordacitatis omnis experte, fugien-
 da est cera, Galeno teste 4. simpl. cap. 5. quæ ex acri thymosq; melle conficitur. Quocirca idonea cen-
 setur, ex melle tum aquosiore, tum dulci, ut omni prorsus acrimonia careat, qualis est cera alba uirgi-
 nea uocata spontè producta, atq; ex nouis fauis separanda: alioqui alba factitia utenda, cuius faciendæ
 doctrina apud Diosc. legitur. Quando autem talem habere nequimus, recentissima dulcis aqua lota
 accipiendâ erit, nam ea ratione acrimoniâ à melle contractam deponit. Lauatur uerò sic: Liquefacta
 ad ignem, in qua purissima, demergitur, manibus diu ac multum agitur, expurgaturq; Galenus 2. sim-
 plic. cap. 15. ita edocuit: Lauanda est nò tantum cera, sed & pix, resina, oleum, & quicquid aliud aqua

Luminari
 maioris erro-
 res corrigun-
 tur.

Locus resti-
 tutus.
 Altorum au-
 torum loca.

Ceræ confi-
 ciendæ ratio.

Ceræ autor.
 Apum ge-
 nera.

Apum naturæ
 admirabiles.

Ceræ optimâ.

Ceræ qualis
 fugienda.

Qualis acci-
 pienda.

Ceræ albæ du-
 plex differen-
 tia.

Ceræ lauatiô

DE COMPOSITIONE

misceri non patitur: primumq; modicè concalfactum, mox in uas latioris ac magnum, cuique insit aqua purissima copia, simul & omnis qualitatis expertis, insudito: Nam in ea, quicquid id sit, quod abluatur, acrimoniam suam exuit. Deinde tere, tunde, frange, manibusq; impense subige, ut unaquaque abluendi medicaminis particula, aquam contingat. Denique effusa priori aqua, rursus quod lauatur exalfaciens, in aliam aquam aequè synceram iniice, denuoq; diutissime comunde, donec qualitatem suam in aqua relinquat. Hæc de Cera: nunc de medulla, adipe, pinguedine, & affinis uocibus, sermonem apponam, ut in omnibus pariter compositionibus, ipsarum cognitionem habere queamus. Solent Medicinam hodie factitantes promiscuè, atque indifferenter huiusmodi materiam usurpare, tanquam nihil intersit, an medullam, adipem, aut pinguedinem quis dicat: at nos rem, & ipsius discrimen bene examinantes, de singulis autorum testimonia discutimus. Ac quoniam medulla cruris uacuum, primo loco, in Cerato habeatur, ideo nos quoq; ab eo ordiemur. Medulla omnis & uera cõinetur in ossibus Plinio 1. cap. 37. Iulio Polluci, ossium complementum dicta, lib. 2. Non tamen uniuersa animalia illam retinent, ex Aristotelis doctrina 3. Animalium, cap. 20. Accipitur autem non solum medulla ex ossibus, sed & ex spina, quæ tum durior, tum sicciore est, quam alia, debetq; seorsum reponi, ut Galenus eentem suam in aqua relinquat. Hæc de Cera: nunc de medulla, adipe, pinguedine, & affinis uocibus, sermonem apponam, ut in omnibus pariter compositionibus, ipsarum cognitionem habere queamus. Solent Medicinam hodie factitantes promiscuè, atque indifferenter huiusmodi materiam usurpare, tanquam nihil intersit, an medullam, adipem, aut pinguedinem quis dicat: at nos rem, & ipsius discrimen bene examinantes, de singulis autorum testimonia discutimus. Ac quoniam medulla cruris uacuum, primo loco, in Cerato habeatur, ideo nos quoq; ab eo ordiemur. Medulla omnis & uera cõinetur in ossibus Plinio 1. cap. 37. Iulio Polluci, ossium complementum dicta, lib. 2. Non tamen uniuersa animalia illam retinent, ex Aristotelis doctrina 3. Animalium, cap. 20. Accipitur autem non solum medulla ex ossibus, sed & ex spina, quæ tum durior, tum sicciore est, quam alia, debetq; seorsum reponi, ut Galenus eentem suam in aqua relinquat.

Medullæ, adipis & pinguedinis discrimen.

Medullæ differentia.

Quando colligenda.

Adipis ac pinguedinis discrimen.

Seuum.

Adipis generatio, & in quibus animalibus.

Adeps suillus proprie axungia dicitur.

Pinguedinē habent uolucres.

Adipis curandæ ratio.

Adeps, pinguedo, medulla simpliciter scripta.

Quomodo ex ueteri recentia fiant.

Cerati ex typo faciendi modus.

Medulla omnis & uera cõinetur in ossibus Plinio 1. cap. 37. Iulio Polluci, ossium complementum dicta, lib. 2. Non tamen uniuersa animalia illam retinent, ex Aristotelis doctrina 3. Animalium, cap. 20. Accipitur autem non solum medulla ex ossibus, sed & ex spina, quæ tum durior, tum sicciore est, quam alia, debetq; seorsum reponi, ut Galenus eentem suam in aqua relinquat. Hæc de Cera: nunc de medulla, adipe, pinguedine, & affinis uocibus, sermonem apponam, ut in omnibus pariter compositionibus, ipsarum cognitionem habere queamus. Solent Medicinam hodie factitantes promiscuè, atque indifferenter huiusmodi materiam usurpare, tanquam nihil intersit, an medullam, adipem, aut pinguedinem quis dicat: at nos rem, & ipsius discrimen bene examinantes, de singulis autorum testimonia discutimus. Ac quoniam medulla cruris uacuum, primo loco, in Cerato habeatur, ideo nos quoq; ab eo ordiemur. Medulla omnis & uera cõinetur in ossibus Plinio 1. cap. 37. Iulio Polluci, ossium complementum dicta, lib. 2. Non tamen uniuersa animalia illam retinent, ex Aristotelis doctrina 3. Animalium, cap. 20. Accipitur autem non solum medulla ex ossibus, sed & ex spina, quæ tum durior, tum sicciore est, quam alia, debetq; seorsum reponi, ut Galenus eentem suam in aqua relinquat. Hæc de Cera: nunc de medulla, adipe, pinguedine, & affinis uocibus, sermonem apponam, ut in omnibus pariter compositionibus, ipsarum cognitionem habere queamus. Solent Medicinam hodie factitantes promiscuè, atque indifferenter huiusmodi materiam usurpare, tanquam nihil intersit, an medullam, adipem, aut pinguedinem quis dicat: at nos rem, & ipsius discrimen bene examinantes, de singulis autorum testimonia discutimus. Ac quoniam medulla cruris uacuum, primo loco, in Cerato habeatur, ideo nos quoq; ab eo ordiemur. Medulla omnis & uera cõinetur in ossibus Plinio 1. cap. 37. Iulio Polluci, ossium complementum dicta, lib. 2. Non tamen uniuersa animalia illam retinent, ex Aristotelis doctrina 3. Animalium, cap. 20. Accipitur autem non solum medulla ex ossibus, sed & ex spina, quæ tum durior, tum sicciore est, quam alia, debetq; seorsum reponi, ut Galenus eentem suam in aqua relinquat.

Cerati expelle arietina D. Arnaldi Vils languani.

Ceratum ex pelle Arietina Rainaldi de Villa noua lib. 2. cap. 30. de Crepatura.

℞. Lithargyrii aurei, lapidis hæmatites, sanguinis draconis, boli Armeniæ, mastichæ, ammoniaci, mumiæ, galbani, thuris, costi, lumbricorum terrest. ana drach. mediam.

Picis naualis, colophonie, ceræ albæ & rub. Ana drach. unam. Radicū Consolidæ maior. mediæ, minoris, Ana drachmas tres. Rosarū, myrrhæ, aloës, ana drach. iiii. Paleæ

A Paleę marine cōbustę, gallarū, balau drachmas duas.
 ftiarū, aristol. rotūdę, ana drach. vj Sanguinis hominis ruffi, libram unā
 Visci quercini, terebinthinę, Ana minus quarta.

Conficitur hoc modo: Accipe pellem hœdinę, aut arietinam integram nō depilatę, coque ad dissolu-
 tionem: Huius colatę librę admisce uiscum quercinū prunis dissolutū, in stagnea sartagine ebulliendo,
 & assidue spatha mouendo: Deinde ceram, picem, colophoniam, & reliqua ordine continuo: Gummi
 uino dissoluatur, nullam etenim cocturam sustinent, neq; igne colliquefcunt, nisi addito aceto uel uino,
 quā potius statim cōburuntur: quā propter tantū emollire oportet, & si quid inest arenosum aut du-
 rum, tollere, mox subigere: postremō sanguis, terebinthina, & pulueres minutissimē triti, ac lumbrici ut
 no loti, atq; seorsum alio cocti, pistillo calidiusculo cōmoueantur, & alijs cōmittantur. Signū cocturę
 sufficiētis est dum tractabilia fiant, mollia, glutinosa, & non inquinent in frigidam aquam instillata.
 Alia idem refert eodem cap. & Montagnana in Antidotario suo, atq; Genilis primō Consiliorum suo
 rum: Similiter Præpositus, in uulgaribus receptarijs, ac Bertrūcius sectione 4. cap. primo. Idcirco non
 pauca numero, iuxta huiusmodi permutationē, erunt: imō & iuxta misturam ipsam ex multis coacer-
 uatam, plurima emplastra fiunt, cū alijs alia quāmitate misceantur. Unor autem etas eiusmodi em-
 plastra conglutinatoria, in herniarum speciebus composuit, quibus maximē solutas dissipatasq; partes
 coniungere, glutinare, & in unitatem reducere, arbitratū. Sed omnium eorum eadem est neq; ratio,
 neq; usus, quoniam alia glutinantia pueri ac mlieres, mollia uidelicet humidaq; corpora: alia uiri &
 potissimū qui ex uirilibus munijis soleq; durum corporis habitum cōciliarunt, desiderant. Cuius etiam
 generis sunt barbara illa emplastra ab Andromacho inuenta, & à Galeno lib. 2. per genera tradita. Syl-
 uam talium promptū est inuenire apud Aëtium 14. cap. 23. Certē quod Rainaldus scribit, ad uerbū pe-
 nitus accepit, ex emplastro Oribasij, à Mesue relato, nisi quōd pondera uariēnt, cap. Praxeos 13. par-
 ticule 3. sect. primę, de solutione continuitatis stomachi, & ulceribus, & ruptura, ubi eadem scribun-
 tur, propter cardamomū & coquimbiam, quę temerē à quodam ignoratissimo, sine omni prorsus ra-
 tione adiecta suspicor. Interim cuilibet perito seplasiario (quandoquidem magna in huiusmodi compo-
 sitione uarietas sit) iudicium deferimus, utq; Medico ijs uti uolenti, exactam autoris constructionē in-
 dicet, monemus. Nunc expositionem quorundam indicabo.

Gummi coctū-
 ram non suffi-
 nent, sed dis-
 soluuntur.

Glutinatum
 medicamēto-
 rum uarietas
 & usus.

B Sanguinis draconis] Sicut in ædificijs duu duraturis, fundamenta poni debent firma, si quid
 ædificiorū in ijs stabile futurum sit: sic etiam arbitror, in cōponendis medicamentis cura habenda est,
 ut uera, integra, & in uigore sint omnia, quę ammiscentur, si corporibus ægris profutura, atq; eadem
 ad salutem, restitui ijs posse confidamus. Proinde ob letale discrimen, quod ex hac uoce parum rectē
 intellecta, oriri possit, nō grauabor alicuius sermonē repetere, quō nunc saltem Medicorū uulgas, &
 gregarij pharmacopolę, genuinam sanguinis draconis distinctionē intelligant, & notitiā cōsequantur.
 Atq; hæc sanē præfatus sum, ut discendi cupidi, perpetuō omnē in omnibus diligentiā adhibeant. San-
 guinem draconis, ut refert lib. 5. cap. 59. Dioscorides, quidam Cinnabarin existimabant, ex Aprica de-
 latam, magno constantem, nec adeo multā, ut uix uersicoloribus pictorū lineis satisfaceret, intemo co-
 lore, nō diluto. Cū itaq; tam tenuiter sanguinē hunc, cinnabarin quibusdam putatam, attingat, ut neq;
 eius materiam, neq; qualitatem, neq; substantiā exprimat, obscura manet apud eum tota historia. Pli-
 nius lib. 33. cap. 7. Solinus in Polyhist. suo cap. 28. uulgi opinionem sectantes, cinnabarin, sanguinē dra-
 conis elisi, elephantorū morientiū pondere, permisto utriusq; animalis sanguine, esse scripserūt. Quo
 modo autem id fiat, idem lib. 8. cap. 12. in hæc uerba tradidit: Elephantis sanguis est frigidissimus, quā
 propter estu torrente, à draconibus præcipuē expetitur: Itaq; in amnes merfos bibentibus insidiamur,
 arctatisq; illigata manu, in aurem morsum infigunt, quoniam is tantū locus manu defendi nō potest. Dra-
 cones uerō tanti sunt, ut totum sanguinē capiant. Proinde elephanti exhausti siccatisq; concidunt, atq;
 inebriatos sanguine dracones opprimūt, cōmoriunturq;. Amplius nullum colorē, in picturis, sanguinē
 magis reddere asseruit. Iam si horū autorū scripturā diligenter expendamus, contra uulgaris usus san-
 guinem draconis contemplerur, nō equidem intelligo, quomodo utrobq; hic noster, cum Dioscoridis,
 & aliorū dictis conueniat, præsertim quo ad uiuum illum sanguinē colorem, qui nullus in nostro ap-
 pareret. Accedit doctissimorū hominū etate nostra ignorantia, cū, in eius cognitione, aut dissideat, aut
 uacillent, unde difficillimū est, rem ipsam uerē explicare. Nec tamen sum nescius, alium nunc sanguinē
 draconis, in seplasijs nobilioribus ostentari, fractu minimē contumacem, colore rubicundo, ac pelluci-
 do, qui pictorię inferuire queat. Sed an iste sit, de quo Diosc. cap. de cinnabari tradit, inuestigare haud
 erit inutile. Initiō hallucinari eos dicit, qui cinnabarin cum Minio eandem arbitrentur. Mox cōtinuo
 cap. Minium abusuē Cinnabarin dici, autor est. Non est ergo simpliciter Cinnabaris Minium, quod ue-
 nenum pronunciauit Plinius, et usus cōprobauit. In dictionis processu Dioscorides Cinnabarin, uim ha-
 bere hematite lapillo eandem scripsit, quem nō modo ad multa oculorū uitia utilē, sed etiā bibitū con-
 tra arinę difficultatē, & mulierū fluxiones, in uino, ac sanguinis reiectationes, cū succo māli punici,
 efficacē prædicauit, eiusdē libri cap. 90. Atqui facultatē hanc nequaquā inesse uulgari Cinnabari, equis

Sanguis dra-
 conis.

Plinij ac Soli
 ni opinio.

Sanguis dra-
 conis uulgaris.

Cinnabaris
 nō est Minium

Cinnabaris
Dioscoridis
est sanguis
draconis
noſter.

Exotica ſapē
traudis plena

Sanguis dra-
conis Serapio-
nis quid.

Pix naualis
ſiue liquida.

Delectus.
Piſſeleon.
Oleum picis
num.

Palimpſiſſa.

Amſtelreda-
mū quaſtuo-
ſiſſimum Hol-
landiæ empo-
rium.
Pix ſicca, Of-
ficiſi Colop-
honia.

Colophonia
unde, ac quo-
modo fiat.
Pices aquæ
miſceri ne-
queunt, nec
cera, nec ole-
um.

Coſſida ma-
ior, media &
minor.

dubitare poteſt: cum ea exulceret, rodāt, atq; interimat, omnium teſtificatione, ſed potius noſtro ſanguini draconis appellatō, nimirum ſyncero illi, rubro colore. Quia propter in illos uſus frequenter à peritis medicis conuertitur: unde nō à ratione alienum cenſeri debet, ſi hunc ipſum Dioscoridis cinnabarin putemus: Etenim potenter adſtringit, & ad ea, quæ idem recensuit mala, præclarum habetur, & color ſanguinis ſpeciem referens hoc confirmat. Addam his, quæ Aloyſius Cadamuſtus patrius Venetus nauigationis ſuæ lib. 1. cap. 4. reſcribit. Eſt, inquit, in ſiſula, cui nomen portus ſanctus, ſanguis draconis, qui lacryma eſt arboris: nam ſtato anni tempore, arbores ferro ſauciant, quæ ubi inciſe ſunt, anno ſequente gumma per inciſiones emittunt. Ea ahenis cocta deſecataq; ſanguis efficitur, quem draconis appellant. Eius arbor producit fructum inſtar ceraſi, menſe Martio, guſtu eximium, coloris Veneti. Sic ille. Vnde inferitur, non eſſe animum alicuius ſanguinem, aut ſaniem, ſed arboris lacrymam. Ego in emporijs, magna diligentiâ, uberiorē huius rei cognitionem inueſtigauī, at ex nullo unquam cognoscere potui, qui me amplius in iſto ſucco inſtitueret: nam barbaræ nationes, longo à nobis regionum interuallo diſtantes, eum ad nos conuehant. Reuera Hiſpanorū ac Luſitanorū peregrinationes, proceræ arboris lacrymam eſſe teſtantur, quam Draconariam appellant. Nulli tamen dubium eſſe debet, quin exotica quædam ſapē ſepē contaminata, exteri illi negociatores nobis tranſmittant, ita ignota omnibus, quàm quæ ignotiſſima: in quorum numero ſunt, orbiculares illa maſſæ, ſubnigra, ſæculmæ, in quibusdam etiamnum tabernis proſtantes, quas impoſtores ex caprino ſanguine, rubrica ſinopica, ſiue pſeudobolo, uel ſabril, ſorbis, tracaſhamæ, rubiæ imctorū radicibus, & alijs quibusdam, formant, ac proſanguine draconis paſſim exponūt. iam & hoc in tranſcurſu admonendū, Serapionis ſanguine Draconis, quem cap. 341. Simpl. De malochoben uocat, eſſe quartā ſpeciem herbe Sideriuidis Achilleæ Dioscoridis quarto, cap. 28. ut manifeſtè conferenti conſtat. Aëtius autor eſt, in India, ex herba draconia colligi, lib. decimoquinto, cap. duodecimo. Ex ſupradictis itaq; conſtare poteſt, quid ſit uerus ſanguis draconis, & Cinnabaris uera, ubi ſententiam noſtram liberam quidem, & à periculo tutam apperimus. Præterea dolum pernicioſiſſimum cautè diſcernendum, inter Cinnabarim ac Minimum, eſſe aperimus: Mox de uulgari dicto draconis ſanguine quorundam opiniones recensuimus, ſimul Serapionis, atque Aëtij doctrinam adiungentes. Et iſta fuſius referre operæ precium fuit, ut doctos, & inquirēdas res, inſtigarem, & myropolæ diligentiæ ſuæ cōmoneſcerem, ne temere iſti aut audacter quicquid uſurpent, ſine induſtriæ ac probi Medici cōſilio, & autoritate. Nūc ad ea quæ ſequuntur propero.

Picis naualis] Eadem dicitur liquida, ex pinguiſſimis piniceæq; lignis, atq; ex larice terebintho, tēda, cedro, palma, & reſinoſa ſubſtantia igni parum ſiccata, coquitur, congregaturq; ut ſcribit Dioscorides lib. 1. cap. 78. Eſtq; nihil aliud quàm incenſa in furnis reſinæ fluxus, autore Plinio 23. cap. 1. optima eſt ſplendens ſyncera, leuis, odorata. Præfertur cocta cruda, & arida liquida. Hac naues ad diuturnitatem mununtur ſimul ac ſeruantur. E pice quoq; humida, piſſeleon, id eſt, picatum oleum, efficitur, Galeni teſtimonio 8. Simpli. ac 1. per Locos cap. 3. & 2. cap. 1. affuſo oleo picis liquida. Dioscorides lib. 1. cap. 97. oſtendit, ſimiliter Plinius 15. cap. 7. & 24. cap. 7. ſeparato nimirum liquore aquoſo, qui ſupernat at pici, ſicut ſerum lacti. Porrò quidam iterum decoquunt, & Palimpſiſſam uocant, uelut ex Plinio locis aſſignatis intelligi poteſt: Hanc eſſe ſuſpicor, qua calcearij in compingendis ſoleis utuntur. Notiſſima eſt pix in Orientalibus plagis, unde copioſiſſimè mercimonie naues Amſtelredamum quaſtuoſiſſimum Hollandiæ emporium (quæ patria mihi dulciſſima) conuehant. Eſt aliter a pix ſicca ſiue arida, ſubinde Græca, ſubinde Hiſpana, cognominata, Officiſi Colophonia, quæ ſanè nunc nihil aliud eſt, quàm deſtillata terebinthina, aut abietis ſæx: olim alia reſina eſt at, quæ à Colophonia Ioniæ urbe petebatur, autore Dioscoride primo, cap. 77. Eſtq; præter ceteras ſilua, ut reſcribit Plinius 14. cap. 20. Huius etiam meminit Galenus lib. 7. de Compoſitione medicamentorum per genera, & 2. eiusdem. Auicenna lib. 2. Tract. 2. cap. 548. atq; Serapion cap. Simplic. 272. omnem ſimul picem comprehenderunt. Quo modo eam urere conueniat, à Theophraſto lib. Plantarum nono, cap. 3. reſcribitur, ex quo ſtudioſus Lector ſi uidebitur ediscat: quia omnium ubiq; memiſſe, præter id quod in imenſon libri magnitudo excreſcit, multis fortè abſq; utilitate moleſtum eſt. Interea cognoscere neceſſarium exiſtimo, Colophoniam nullius arboris ſyncerum gummi eſſe, ut quidam ſiniſtrè opinantur, ſed rem fraude parabilem: nam ex multiplici reſina fit: Atq; hinc adeo multorū colorum uiſitur, pro multa reſinarū differentiâ. At nulla harum aquæ miſceri poteſt, ſicut nec cera, nec oleum, quod ne uni quidem liquori commodè iungitur, quia glutinoſum & in ſe reductum diſſecari nequit, ex Galeni ſententia 2. Simplic. cap. 15. & quotidiana experientia, quæ in huiusmodi rebus neutiſſimè inferior habenda eſt. Picis genera monſtrant Theophraſtus lib. 9. cap. 2. Plinius 14. cap. 10. & 16. cap. 12. ac ſequenti. Columella de pice liquida ad condituras lib. 12. capitibus 22. 23. 24.

Coſſida maior, mediæ, & minoris] Dioscorides Symphyton, cuius duo genera oſtendit lib. 4. cap. 8. Vnum Romanis Solidago, quibusdam Agraria iugra, & radix unctuoſa, tabernis coſſida maior uocatur. Alterū petræum, id eſt Alum, de quo Plinius 27. cap. 6. Scribonius cōpoſ. 83. Marcellus de Medicamentis libro, cap. 17. Porrò ut illud paſſim propter aggeres, & in ulgiſſimis tra-

A Tribus floribus nunc purpureis, nunc candidis, subinde luteis, proueniens, nulli penè hominum, uulgari nomine *Walwurts*, & *Schmerwurts*, quasi glutinosa radix, à lemore, quem hæc edit, incognitè censetur: ita alterum petrum appellatum paucissimis est compertum: & in hac ignorantia, pro se quisque constanter uaticinatur, ne nihil dixisse uideatur. *Tragus* Tomo 1. cap. 173. *Sanculam*, & *Consolidam* minorem asseruit, quidam illam quartum genus *Pentaphylli* appellant: Alij aliter pronunciant. Ego ut imperitiam meam non celem, hæctenus quod equidem sciam, eam herbam non uidi, nec qui uiderint, audiui. Solus *Matthiolus* in clariss. nuper editis *Commentarijs* suis, ad uinum affabrè expressit, è quibus petam plantariæ rei studiosi. Hæctenus breuiter de duobus generibus *Symphyti* siue *Consolidæ* *Dioscoridis*. At recentior etas, pleraq; insuper alia numerat, nempe *Cōsolidam* mediam (hanc uulnerarij medici *Buglam* nuncupant) præterea minorem, quæ, *Fuchsio* autore, *Bellis* dicitur, estq; duplex, urbana, ac syluestris. His addit quidam, *Consolidã* regiam, nostra lingua *Rittersporn*, Latina equitis calcari: *Attamen* doctiss. *Matthiolus* eam herbam, *Caminũ* syluestre alterum *Dioscoridis* esse maualt, cum præstantissimis Medicis *Ruellio*, & *Gesnero*. Nec suprãdictis contenti, etiam *Sarracenicam*, *Sanicula* unũ atq; alterum genus adiiciunt aliqui, ita nominũ turba, cõfusionem parit, quæ in rebus medicis, pessima & abominanda iure maximo est decernenda. Ut autem expediam, quas potissimũ plantas hic accipi uelim, eæ siue *Symphyti* alterum, siue maius, *bugla*, ac *bellis*, quæ *Colomensibus* *Matsoessgen*, *Hollandis* *Magdaliessen* uocitatur. Vtinam istis *Consolidis* singulis singula propriaq; nomina indere quæ, sed in rebus dubijs uarietq; distractis bene interdum uoluisset, sat esse debet, atq; adeo culpã deprecor.

Paleæ marinæ combustæ] Ut promptum est paleam quasi palam, a iumentorũ pabulo, dici coeptã indicare, rem uidelicet inanẽ ac leuem, qua plures gentes pro feno utebantur, autore *Plin. lib. 18. cap. 30.* sicut etiam nunc plerisq; locis: Ita sanè arduum, ne dicam impossibile, quid hic, per paleam marinã, uerè intelligendũ sit, interpretari opinor: eam neq; Græcis, neq; Latinis, neq; Arabibus, quod sciam, uel obscure tractetur: proinde istã tantũ relinquamus, qui peregrinis uoculis inueniendis, aut potius somniandis sunt intenti: quos adeo non pudet, res synceras uerborum ignorantia, atq; obpuritate, incognitas facere: Exosum hominum genus, conentiosis ambagibus uitam traducens. Idcirco cum mihi neq; de nomine, neq; de usu istius constet, nihil amplius habeo, quod dicam.

Palea marina.

Gallarum] Eas mæltæ arbores producunt, sed præstantissimas, quercus. *Dioscorides lib. 1. cap. 123.* duorum generum dicit. Quædam omphacitis, id est, immatura, appellatur, parua quidem, sed tuberosa, solida, grauis, nullo foramine peruia, efficacior: Altera plana, siue glabra, leuis, laxa, ac perforata. *Theophrastus* duplici specie, nimirum nigra, & candida ostendit tertio *Plantarum*, cap. septimo, & cap. octauo ac nono. Earum historiam prosequitur *Plinius lib. 2. cap. quarto*, solidam, perforatam, albam, nigram, maiorem, minoremq; enumerans: lib. autem 16. cap. 8. *Theophrasti* uerba Latina reddidit. *Galenus* in maturam & immaturam distribuit 7. *Simpl.* Non producit eas *Germania* nostra, & si mirã fertilitate, quercibus luxuriet, nisi quædam abortiuas paruas. Ceterum hoc loco non perforatas, firmas, uirides usurpari uelim, utpote acerbioris facultatis, qua constringunt contrahuntq; laxas partes, quod imprimis hic queritur.

Colla. Duo eius genera.

Visci quercini] Græcis *Ixos*. Nunquam in terra, sed in arboribus, & omnium præstantissimum, quod è granis gignitur in quercu. *Diosc. lib. 3. cap. 85.* præter *Theophrastum 3. Plantarũ* cap. 9. plurimas arbores id edere scribentem, atque etiam *Plinium* septem genera enumerantem, in malis ac pyris quoq; nasci uerissimè dixit. Nostra ætate *Musa Brasauolus*, in mespilo, cotoneo, salice, imò omnibus ferme arboribus, et quod miratione magis dignum est, in uite produci obseruauit. Nos insuper supra alias arbores uidimus. Rationem eiuscemodi generationis *Theophrastus* reddidit 2. de *Causis Plantarũ*, cap. 24. & *Virgilius 6. Aeneidos* cecinit frondem eius ferme perpetuam:

Viscus quercinus.

Quale solet syluis brumali frigore uiscum

Frondem uirere noua, quod non sua seminat arbor.

Equidem uerè *Plinius* testatum reliquit lib. 16. cap. ultimo, quædam in terra gigni non posse, nam eum suam sedem non habeant, in aliena uiuunt, sicut uiscum: omnino enim satam, nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maximè palumbis, & turdis. Optimum est recens sine cortice, leuissimum, intus porraceum, extrã sulum, quo nihil est glutinosius, quodq; nihil asperi, sursum osiq; habet. Vetus quidam poëta, sudorem quercus nominauit Nonnulli cæca caligine aridum lignum, pro molli & succulento uisco, in ceratis atq; emplastris, substituunt. Est præterea aliud uiscũ, a uibus capiendis tantũ idoneũ, uulgariter *Dogelleim*: fit ex immaturis siue uiridibus acinis uisci, qui mesium tempore colliguntur, ut *Plin. docet: Serapion cap. simpl. 167.* aliter paratur. Quin & ex quarundã arborũ radicibus conficitur, uulgò ex pellibus coriaceis aqua humectis, dissolutisq;. Commodè hic duarum uocum magnam similitudinem, sed maximam uirium dissimilitudinem, uidelicet *Ixi* siue uisci, & *Ixiæ*, commune facio, quando hæc in uenenorum, illa remediõrum censu ponitur: quod tamen discrimen, neq; *Auicenna*, neq; *Plinius*, satis intellexerunt: unde iure hic à *Leomeeno* in epistola ad *Angelum Politianum*: Ille à *Euchisio 10. errore Medicorum*, atque cap. 14. *Paradoxorum* castigantur. Sequitur in contextu,

Delectus.

Quercus sudor.

Ixi siue uisci, & Ixiæ differentia.

Sanguinis

Sanguis hominis Ruffia

Sanguis in homine.

Sanguinis humani usus apud ueteres.

Sanguis suillus cum humano non conuenit.

Sanguinis hominis ruffi Hic demiror ineptam quorundam sciolorum curiositatem, quae magna solitudine, ruffi omnino hominis sanguinem requirunt. Satis erat, me iudice, temperati hominis, et secundum naturam se habentis, sanguinem accipere, nam is, Galeno testificante, reuera sanguis est. Sed quando nemo aut prudens, aut sanus, multum e corpore cruoris sibi detrahi patiatur (quod dubio procul maximo incommodo, et summo sepe uitae discrimine committitur, quoniam sanguis imprimis homini necessarius existit, uigoris naturalis fons, et origo, spirituum materia, atque adeo natura thesaurus) quomodo quae so recte, pro scriptorum arbitrio uoluntateque, ceratum hoc conficitur? Profecto neque Galenus, neque Graecorum, neque Arabum unus, sic humano sanguine est abusus. Plinius lib. 26. cap. primo in balneis, folia quaedam, ad elephantiasin, humano sanguine temperari scribit. Orpheus et Archelaus, eo efficacissime anginam illini tradunt: similiter ora comitiali morbo lapsorum, ac protinus exurgere. Itaque, ut haec remedia prodigiosa rarissimaque sunt, sic quoque exiguum sanguinis quantitate requirunt: Hoc autem loco, unci et nouem desiderantur. Atqui cum suillus sanguis eandem cum humano naturam obinet, si nullumque effectum praestat, ecquid per Iouem, tam anxie ille profusus expetitur? Quia Galenus 10. Simplicium, et tertio Alimentorum, nullum inter utrumque discrimen agnoscit, cui Auicenna lib. secundo Tract. 2. cap. 610. prorsus subscribit. Proinde peccatum nullum, detrimentum nullum, mihi committere uidetur, si quis hic porcinum sanguinem substituatur, qui quouis anni tempore, facile ad manum haberi potest. Neque moramur quosdam contemiosos, et nimis in rebus stiuolis nasutos, qui tam mordicus opinionem suam retinent, ut maline hominis recemer matritati sanguinem imprudenter colligere, quam si similis omnino facultatis materiam suadenti acquiescere. Sed repudiato isthoc hominum genere, ad ceratum stomachicum transeo.

Ceratum Galeni stomachicum ex Mesue

Ceratum Galeni stomachicum roborans.

Re. Rosarum, mastichae, ana drachmas uiginti.
Foliorum absinthij siccorum drachmas quindecim.
Spicae Indae drach. decem.
Cerae mundae uncias quatuor.
Olei Rosati libram unam, & me-

diant.
Ad ignem cera & oleum liquentur, ac frequenter aqua rosacea lauentur: post denuo dissoluta uino ueteri austero, & succo cytoniorum, atque aceto pauco abluantur: postremo pulueribus admixtis fiat Ceratum

CRONENBURGIUS.

In isto uidebitur forte negligentior Galeni studiosis Mesue, scribens ipsum Ceratum multo aliter quam Galenus, dum octauo Methodi, et Locorum, cap. 1. magnam habet cum illo differenciam, ubi ad sequentem ferme modum pingit:

Stomachicum Galeni.

Aloes, mastichae, singul. drach. una, aut plus, non tamen supra sesquidrachmam.
Cerae, unguenti nardini, sing. unc. j.
Cera esto Pontica amara, aut tyrrhenica: si neutra in promptu sit, aliqua alia odorata & pinguis lota.
Liquescant cera, ac nardinum, in uase duplici refrigeratis aloen, & ma-

stichen exquisitè trita permisce. Si uerò maior adstrictio requiritur, omphacij olei aequale pondus, cum aloë & mastiche, adijce: primum illud, deinde haec uniantur. Additur subinde succus absinthij, subinde hypocisthis, nunc oenanthe, nunc Rhois succus, atque iuxta proportionem nardinum augetur.

Stomachicae compositiones multiplices.

Similem penè sententiam apud Trallianum legimus lib. 7. cap. 14. neque omnino absimilem apud Paulum 3. cap. 37. Aetium 9. cap. 16. et alijs locis, nimirum apud illum 7. cap. 18. Titulo Baion, similiter Alexandrum Trallianum lib. 7. cap. 7. quod ex Aetio transcriptum uideri possit lib. 9. cap. 34. Polyarchionis tertij scriptura, rebus parum mutatis, ponderibus uerò multum. Est autem huiusmodi Ceratorum materia multiformis, et uaria, unde copiosissime in omnium autorum libris tradita habetur: quam studiose ex ipsis petere, quam ex me audire malim. Atque hoc euo nulla est taberna, quae non peculiarem in stomachi uitij compositionem habeat: qua in re modum adhiberi uelim, ut cum ratione fiant, ne per istarum multiplicem uarietatem pariter et errorem, egri nonnunquam in magni discrimen perducantur. Nec multum interest, quo nomine uocemus Ceratum ne Galeni, an Mesue, pari modo unguentum ne, an Emplastrum: quibus ineptijs dictu mirum, quanto per se sese quidam agitent. Nos uerò quibuscumque liberum uocum arbitrium permittimus, modo a genuinis rebus non discedant, inter quas unguentum nardini ueri constituo.

Nominum usus negligentus.

Emplastrum

Emplastrum è baccis Lauri Mesuæ.

A Rec. Thuris, mastichæ, myrrhæ, ana unciam unam.
Baccarum lauri uncias duas.
Cyperi, costi, ana unciam mediam.
Meltis* colati quantum sufficit com

pingendo emplastro;
Si autem ex triplo cyperus atq; uaccarum sterfus, & caprarum, ut uaccarum sterfus, ad pondus omnium, redditur in hydropre mirabile.

Empl. ex baccis Lauri Mesuæ.

* Brasauolus maluit calidi legere, nam crudum mel non tam siccu empl. facit, ut colatum. Malagma ex baccis Lauri Galeni.

CRONENBURGIUS.

Emplastrum siue malagma hoc iam olim nobile, & laudatum, in dolore colico, atq; hydrope tympanite habetur, precedentiq; scriptura, omnibus opinor Officinis cognitum: quanquam aliter à Galeno nostro lib. 9. per Locos, cap. 3. in hæc uerba edocetur.

Malagma ex baccis Lauri Galeni.

Ceræ, resine piceæ, picis brutiæ, baccarum lauri siccatarum, nitri rubri, Ammoniæ, thymiamatis, adipis uitulini subacti, singulorum libra una.

Arida tundito & cribrato, per angustissimum cribrum, liquefabilia liquantur, & frige facta aridis adificiuntur, atq; ita contusis simul, repositisq; utimur.

Alia.

Et mox aliud parum uarians: Item aliud septimo per genera, in quo ordinem mutauit, pondusq; decurtauit, & loco ammoniaci, scripsit chalbanum, addiditq; piper, ac cyprinum. Paulus lib. 7. cap. 18. proxime Galeni scriptis secundum locos ad stipulatur, sed in duorum posteriorum simplicium ponderibus euariat, dimidium uidelicet, ad reliquorum cetera, componens. Aëtius ad amussim Galeno sentit lib. 10. cap. 22. Alexander Trallianus 9. cap. 3. mannam thuris admiscet. Actuarius lib. de medicam. compos. magnam ac paruum tradit: hoc ferè cum superioribus simile, illud ex quibusdam auctum. Ab his non discordat Celsus lib. 5. cap. 19. duo quoq; Titulo Dia daphnidon recensens. Myrepsus emplastro 65. de seminibus inscribere uoluisse uidetur, sed epithemate quinta, sect. 11. prorsus Galenum imitatur. Atq; hætenus diuersos autores comprehendimus. Nunc Mesues constructionem repetentes, & pauca illi addentes, mox ad alia transibimus.

B Thuris] Græcis libanos, Olibanum dicitur Officinis, que more suo utraq; uocem confundentes, rem unam & eandem pro diuersis intelligunt: quam ambiguitate isto sermone semel descissam ablatamq; cupimus. Est autem thus, lachryma ex cortice sue arboris emanans, Libanotus quoq; uocata. Dioscorides cap. 70. li. 1. in Arabia, que ideo thurifera appellatur, gigni tradit, in qua Sabæi, propter thuris fertilitatem, clarissimi olim habiti sunt, ut ex somibus poetarum, cum Græcorum, tum Latinorum, nimirum Homero, atq; Virgilio (alios horum dignitate non nomino) demonstrari potest. Galenus in emplastis medicamentis, Methodi 5. Thus deligendum magis tenax, & resinosis decernit: id sane tum mollius est, tum albidius, tum quod mansum, ritu aloës, & marmæ, non comminuitur, sed partes suas sibi coherentes defendit, ueluti mastiche. Atqui nunc in mentem uenit, primo horum uolumine, in Dia olibano, nos de thure recensuisse, uelut ingredientibus alijs, que hic ad memoriam reuocari uelim.

Thus.

Libanotus. Arabia thurifera. Sabæi.

Thuris delectus.

Ceterum mel copiosius additur, si sterfus in emplastro admisceri debet. Galeni constructio est huiusmodi: Intitio ceram contusam, resinam, picem, & adipem eliqua, continuo ab igne depositis nitrum adijce, deinde ammoniacum pinguisimum acerrimo aceto dissolutum, prioribus ferè refrigeratis, stibiosè agitando, coniunge: deum baccas lauri ab externo cortice mundas, ac contritas adde, simul elaborando, donec omnium unitas fiat, ad emplastri spissitudinem.

Constructio malagmatis.

In Emplastro Ceroneum Nicolai Præpositi, censura nostra.

In emplastro ceroneum Præpositi, censura auctoris.

Que quotidiano penè usu à seplarijs, uulgaria exemplaria atteruntur, in discriminatim multis mendis abundant, quorum meminisse piget. Atq; ipsi adeo magistri, collatis scripturis, idem fateri coguntur, uelut in sequentibus, ueram lectione cõsiderantibus ostendemus. Quare primò monendum, hoc Ceroneum à Nicolao Alex. sicut alia ferè uniuersa (neq; id cuiquam excidisse arbitror, cum frequenter alias indicauerimus) Præpositum transmutasse, ubi dosim ad tertias ferè auxit, cõficiendi ordinè peruertit, & sese præcipuum autorem cõstituit, uehementer equidem culpandus, quod aliena pro sua, mala interim fide, reponit. Nunc autè ipsum autorem audiamus, ut sermonem nostrum ueritatis testimonio confirmemus.

Exemplaria uulgaria mendosa. Præpositus à Nicolao Alexandri. multa mutauit.

Emplastrum Ceronia Nicolai Alexandrini.

Empl. Ceronia Nic. Alexandrini.

Rec. Picis naualis, ceræ, ana dra. viij. Sagapeni drachmas sex.

Ammoniæ, terebinthinæ, colophonæ, croci, ana drach. quatuor.

Aloës

DE COMPOSITIONE

Aloës, thuris, myrrhæ, ana drach. iij.
Opopanacis, galbani, styracis calam,
mastiches, aluminis, fœnugræci,
Ana drachmas duas.

* Ammonius
fecem styra-
cis liquidi,
uulgò thus lu-
deorum, ex-
ponit.

* Confitæ, bdellij, ana drach. unam.
Lithargyri drachmam mediam.

Confitice sic:

Lithargyrum in subtilissimum pul-
terem redactum, cum oleo suffi-
cienti percoque: deinde picem,
qua liquefacta ceram, postea am-

moniacum, sagapenum, opopana-
cem, galbanū colata appone, mox
confitam, styracem, terebinthinā,
& spathula bene cōmisce: Postre-
mò colophonie, mastiches, thuris,
bdellij, aluminis, myrrhæ, fœnu-
græci puluerem paulatim insper-
ge. Quando coctū fuerit, in aquā
funde, & magdaleonibus factis, u-
sui reserua.

CRONENBURGIUS.

Conficiendi
forma.

Emplastrorū
formandorū
ratio.

Ceroma

Emplastrum
oxycroceum
Nic. Alexan.
cap. 287.

Neminem uelim, in hoc Emplastro, autorem uel ignorantie, uel inconstantie accusare, quòd in li-
bris impressis, dum simplicia recenset, galbanum & opopanacem prætermittit. Facilis enim error est,
ac interpreti uerius, aut exemplari, aut transcribenti attribuendus, quàm auctori, qui ad finem in con-
structione eiusdem, utramque uocem fideliter expressit. Vnde etiam apud Præpositū restitutus legimus,
ut qui per manum exemplar consequutus fuerit, quòd nos quoque præstitimus. Et ista obiter commonefe-
cisse sufficiat, nunc ad parandi formam conuertamur. Hodie initio picem, & colophoniam liquant,
mox ceram in frustula concisam, deinde gummi uino dissoluta & colata, eodemque insumpto, reliquis ad-
miserunt, refrigeratis terebinthinam, postremò aliorum puluerem exactissimè iuxta artem leuigatū, ac
cribratum paulatim addunt, cauendo ne uel leuiter ulla species calore quopiam corrumpantur: unde
opopanacem cautissimè ac diligentissimè continuò spatha agitare, donec in Emplastrum aptè redigi possit,
& manus non inquinet. Tunc super marmor Magdaliæ, manibus oleo perunctis, & croci puluere in-
tersperso, formantur. Atque hanc in proposito, & sequentibus Emplastris, rationem cōpositionis phar-
macopœos obseruare uelim: sed uereor dum ita curiosè omnia in omnibus præscribere studeo, illis
prolixus uidear: uerum æquius est, ut non tam mihi longitudinem, quàm sibi ipsi inscitiam imputent, ut-
pote parum rectè scriptorum uerba & intelligentibus & scilicet amantibus. Nec multum refert, an Cero-
neum, an Ceroma (quo athleta peculiariter in luctam perungerentur) quis dixerit, quando non de no-
minibus (ut iam frequenter monuimus) uel in hoc Opere, uel in alio nostrorum ullo laboramus, modò
ueram artis medicamentariae doctrinam, & sincera simplicia habeamus. Ingredientia superius ma-
nifestauimus, præter paucissima, quæ opportuno loco dicemus.

Emplastrum Oxycroceum Nicolai Alexandrini.

Rec. Cerae, picis naualis, colopho-
niæ, croci, Ana uncias duodecim.
Terebinthinæ, galbani, ammoniaci,
myrrhæ, olibani, mastiches, Ana
uncias quatuor.
Aceti phialam unam,
Picem cum aceti parte, in olla noua,
ad cōsumptionem aceti decoque:
Ammoniacum, & olibanum, cum

reliqua parte aceti, in mortario, tri-
tum ac solutū de coctioni adde, in-
deficienter agitando, cauēs ne ac-
tum ex olla profiliat. Cū autē ad
aceti consumptionē decoctum fue-
rit, galbanū, myrrhā, & mastichen
adhibe, postea crocū puluerifatū,
ac resoluta omnia in mortariū fun-
de, & magdaleones forma.

CRONENBURGIUS.

Denomi-
natio.

Veterū cōp-
sitiones reti-
nendæ.
In chirurgos
aliquot no-
ri
temporis.

Talis quidem est ipsius emplastri dictio, quòd ab oxy, hoc est, aceto, & croco plurimū recipiente
haud dubiè denominatum est. Cōiunximus autem hoc ipsum, extra ordinem, ceromati, propter magnam
certè utriusque & affinitatem, & usum, cuius nunc mentionem idcirco pluribus facere expedit, quoniam
ceteris penè omnibus præstare à multis creditur. Nam nulla est, in tota opinor Europæ latitudine, Of-
ficina, in qua præsens emplastrum, licet rebus ponderibusque subinde euariet, nõ conficiatur. Etenim se-
curum est, eoque confidenter, & Medici, & Chirurgi utuntur, consuetudine, à priscis olim seculis, tan-
quam per manus, accepta. At malè faciunt illi, qui ut in huius præparatione, ita in plerisque alijs, pro-
prias publicèque inconsuetas descriptiones retinent, quas etiam nullo discrimine usurpant, posthabitis
interim laudatissimis antiquorum scripturis, à quibus temerè nequaquam esset recedendum. Itaque ad-
mirationem mihi sæpenuerò induxit, ex qua tandem ratiocinatione, aut in qua schola, admirandi illi
chirurgi doctrinam suam didicerim. Neque enim diuinantium more, ab hariolis, aut harusplicibus, com-
positiones petendæ, aut ab imperitis magistris, excogitandæ, sed à uiris doctis, & in artis operibus exer-
citatis.

atq; ea discere oportet, qualis etiam Nicolaus Alex. censetur: à quo presens hoc, ad tertiam partē ponderi subtrahendo, aut certē à Myrepto id duplicando, Prepositus scripturā suam mutuauit, quod promptē ex ipso autore probatur, qui tametsi parandi emplastrī formā breuiter aperuerit, nos tamen manifestioris doctrine causa copiosius ostendemus. Initio igitur picem, et ceram concisas, ac colophoniā in frustra dissectam, uase amplo, et eiusmodi rebus conficiendis apto, pone: leuiter liquefactis amoniaci, et galbanū aceto soluta colataq; adiunge, ac coque donec pharmacū aliquo modo spissetur. Tunc ab igne tepentibus myrrham, olibanum, et mastichen exquisitissimē leuigata omnia insperge: postremo terebinthinam, croci puluere admisto, assidueq; spathula moue, dum neq; manibus contactu in hercant, neq; uas amplius inquinent, neq; in frigidam aquam instillata diffuant. Tum demū omni materia in aqua suscepta, magdalcones humectis manibus cōforma. Ad eandem doctrinam, coquuntur etiā emplastra diachylon, gratia Dei, et Gryseum uulgō uocata. Atq; sic coquere iubet Paulus emplastra uulneraria. Et hæc admonere uoluimus, quoniam frequenter apothecariorū uulgas, in miscendis eiusmodi cōpositionibus, imperitorū coquorum ritu, hallucinatur, ubi uix illorum unus ab autore prescriptam croci quantitātē emplastro admiscet sumptibus parcens, adolo haudquaquā malo, ut Syluius ait, quoniam nimia illa uires nō auget, sed potius mercedem. Spathula uerō emplastrū diximus mouendū, quæ rudicula est chalybeata, uel ferrea oblonga planaq; ab una parte lata, ab altera, et per totam sui substantiam, quæ manu uersatur, rotunda, cum nodulo, ad extremū: Haec igitur unguemarij et aromatarij, in ducendis uersandisq; unguentis et emplastris, semper in coctura utuntur, ne nidore ab igne recipiant. Dicitur adhuc spatha, specillum, ligula, lingua, et diminutiue, iuxta Aristophanē in conuicatoribus, Priscianū et Gellium 10. cap. 25. ligula. Columella uerō lib. 9. cap. 15. ac Plinio 21. cap. 14. Ligula est mensura nomen, de qua lib. horum 10. Hodie in tabernis nostris notissimum usitatissimūq; instrumentum habetur, uulgō Latinum nomen emulantur, et in Spatel.

Prepositi scriptura.

Empl. parans di modus;

Crocum pleriq; minuunt

Spathula quæ le instrumentum.

Spatha, specillum, ligula, lingua.

Emplastrum ex crusta panis, Montagnanæ.

Roc. Mastichæ, spodij, mentæ, coraliorum rubrorum, santalorum amborum, ana drachmam unam.
Crustarū panis affati infusarū aceto ad mediam horam uncias duas.
Oleorum mastiches, cydoniorū, Anaborum, ana unciam unam.
Farinæ hordei q. s. fiat emplastrum.

Empl. ex crusta panis Montagnanæ.

CRONENBURGIUS.

Non desunt ex medicis iunioribus, qui in puerorū, et etiam aduolorū uomitionibus, ac propriè stomachicis, id est, cibum nō continentibus, stomachiq; imbecillitate laborantibus, hoc emplastro magna confidentia presidioq; utantur. Et scio quasdam tabernas, quæ idem cōponere assueuerunt, proinde alienū mihi uisum nō fuit, ipsum apponere, ne quispiam aliquid omissum queratur, quod sibi ex usu futurū sit. Est alterius generis, ex micis panis Aetio paratum lib. 9. cap. 16. de stomachi inflammatione. Plura hic expectare nō oportet, utpote de quibus in superioribus dictum est, santalos intellego albos, et rubros, nimirū citrinus magis adstringentes. Constructio est, ut arida panis torrefacti crusta aceto persundantur, persufus olea apponantur, deinde pulueres seorsum triti, ultimò farina hordeacea, et in unā cōpagem absq; igne quæ illi possit, redigantur, et in lapideū uasculum transferantur. Potest insuper modica cera, crassitudinis acquirenda gratia addi. Nunc diachylones adiungemus, ordiendo à Mesue.

Emplastrī usus.

Compositio.

Emplastrum Diachylon Mesuæ simplex, quod album nuncupatur etiam Officinis.

Empl. diachylon Mesuæ simplex.

℞. Mucilaginu seminū foenugraci, lini, & radicū althææ, Ana lib. unā.
Lithargyrii argentei plumbo & sco- ria purgati exquisitissimē tritidibram unam, ac mediam.
Olei antiqui clari, libras tres;

Lithargyriū summa diligentia tritum absq; igne, et oleum diutissimē in mortario aereo, pistillo terreo ducantur, deinde supra prunas lenes coquantur, inde siner agitando spathula lignea lata, dum concrescant, et in cōpagem coeat lithargyriū: tunc ab igne ablata aliquantisper frigidari finito, postea mucilagnes paulatim ad finē cocturæ affunde, ac permisce cōtinua agitatione, donec ad iustam crassitudinem prunis paucis imposita redigantur. Eximia eius facultas intenditur, adiecto Iridis puluere, uncia uidelicet una, pro libra massæ emplastrī. Si autē mucilagnes meliloti et propriè seminū eius accedant, sedatiuū doloris erit uehementius. Sunt qui uice cōmunis olei, irinū, et chamemelinū substituāt, ac redditur efficacius. Albius erit, si lithargyriū, et oleū liquidum prius diligenter aqua laues pura ac candida, mox igni ex lignis perustis, aut carbonibus exactē incensis coquas, in aere syncero, sub dio in sole: nam oleū obscurū, aqua turbida, aer pluuuius, fumus, et similia faciliē medicamentū quoduis uitiat, ac nigredinem, præter naturam, induunt. Postremo manibus uersando formantur Magdalcones.

Medicamentū quæ alteret

Emplastrum Diachylon magnum Mesue.

C

Empl. diachy
lon magnum
Mesue.Rec. Lithargyri puri triti & lauiga
ti uncias duodecim.Olei Irini, chamæm. lini, anethini,
Ana uncias octo.Mucilaginum sem. lini, fœnugreci,
ficuum pinguium, passularū. Suc-
ci Ireos, scillæ, Oesyphi, glutinis al-
zanach, ana drach. xij. & mediam.

Terebinthinæ uncias tres.

Resinæ pini, ceræ citrinæ, Ana un-
cias duas.Conficiatur, ut diximus, hoc est, ubi
eodem ordine, ueluti in suprascri-
pto emplastro coctum erit, ad finē
ablato igne adijciatur succus Ireos
& scillæ.His consumptis, apponant cera conci-
sa, ac resina; postremò terebinthi-
na, & ichthyocolle siue gluten al-
zanach dissolutū, ut post dicemus,
atq; œsypus, ut minimū ignis sen-
tiant.*Emplastrum Diachylon paruum, eiusdem.*Empl. diachy
lon paruum,
eiusdem.

Rec. Lithargyri uncias sex.

Olei ueteris clari libram unam.

Mucilaginis psylli uncias quatuor.

Mucilag. hyoscyami unciam, & me-

diam,

Mucilag. seminum lini, radicum mal-
uæ, Ana uncias duas.

Formentur ut superiora.

CRONENBURGIUS.

Triâ hæc emplastra, propter cōmunitatem nominis, cōstructionis, & rerū ingrediētū, cōiungere
placuit; sed reuera tam uariæ, ac multiplices extant eorundem emplastrorū cōpositiones, ut eas uix u-
na nauis uehat. Colonia simplex formât, ex una parte Lithargyri argentei absolutissimè ducti: olei par-
tibus duabus simul coctis, ad consistentiam, estq; coloris inter nigrum & subrubrum medij. Si uerò ex
lithargyro aureo paratur, prorsus nigrum redditur. Proinde tunc quando ad dimidiū cocturæ perue-
nerit, ad libras pariter sex, uiridis aris exquisitissimè cribrati unciam mediam, atq; aceti uncias duas
affundunt, simulq; coquunt, & accipit omnino nō aliam faciem, quàm si ex altero lithargyro formetur.

Diachylon
simplex, Co-
loniæ parati
Color.

Sed nos uulgaria omittentes, cum gummi parari solita præcipuè adscripsimus. Quàm uerò sint multi-
formia, autorum testimonijs manifestatur, siquidem Gal. lib. 7. per genera: Oribasius lib. 2. simpl. ad fi-
nem, atq; alibi de uirtute: Aëtius lib. 15. cap. 14. Alexander Trall. lib. 3. cap. 10. Paulus 7. cap. 17. Nico-
laus Alex. cap. 304. Scribonius compos. 214. 215. Itidem Myrepsus emplastra 63. diuersa edunt. Pos-
tremum mendosè transtulit Præpositus. Liqueat ergo Mesuen emplastra sua ex Græcis effinxisse, nam

Aliorum au-
torū scriptu-
ræ.Mesue empla-
stra sua ex
Græcis effin-
xit.

ex iisdem ferè rebus omnes formant, ac ueluti uno tenore, eadem sonant, quàmuis dissimilia sint pōdera,
quod iuxta affectuum, temporū, etatum, hominū diuersitatem, factum arbitror. Similiter Arabes, idem
emplastrū, obscuris simul & corruptis uocibus, tradunt, siquidem Rhazes 7. ad Almanf. cap. de Stru-
mis, & lib. de iunctur arū morbis, cap. 26. Serapion Tract. 7. cap. 28. Auicenna lib. 5. summa 1. tract. 11.
Haly Abbas 10. Practicæ, & quicunq; alij interiecto tempore scripserunt, eosdem emulantur. Ioan. de
Vigo Diachylon bene magnū composuit, atq; item parū, lib. Antidotarij sui 8. cap. 16. Nec omnino dissi-
milia sunt emplastra, à Gal. per genera lib. 7. scripta, ac Paulo lib. 7. Titulo Maseæ. Sed quid pluri-

In malos, offi-
cinarios.

bus his immoror? Officinæ nostræ semper Diachylon perperam sonantes, ferè plerunq; ex rebus pessimi-
sime formant. Vnde sortem quorundam infelicè iure conqueror, & spontaneam aliorū maleuo-
lentiam incuso: Illorū quidem, quod à puero malis deprauatisq; rebus inscienier assueuerint, ac propte-
rea agrè possunt, ijs relictis, ad ueriores sese cōuertere: Horū uerò, quod licet à bonis ac doctis ad in-
te.iores inuitentur, tamen arrogantiores sunt, quàm ut uelint meliores aut discere, aut facere. Atq;
hinc ad id fit, ut pessimas quasq; res promptius, nulla habita cōscientiæ ratione, amplectentur. Proinde
sicut illorū inscitia miserationē, ita horum malitia odium meretur. In hoc igitur emplastra parando,

Amurca.

multi neq; oleum ex iride, neq; ex chamæmalo, neq; similia ab autoribus assignata recipiūt, imò omnium
sordidissimū, & aculentissimūq; utpote uilissimū (quod amurca dicitur, res oleo inimicissima) cui lithar-
gyrium soli admiscent, & sic præsens emplastrū citius confundunt, quàm cōficiunt. Huic uitio damnan-
do potissimū Antuerpiani sunt obnoxij, quos utinam corrigat publica censura. Iam quid attinet, de ad-
miscendis mucilagibus dicere? ex quibus ne tantillum pessimi homines apponūt, in questū pernicio-
sissimū potius, quàm in proximū ac sui ipsius necessariā salutē animaduertentes. Sed quid multius? omnes
gregatim uolentes in eiusmodi errores proruum. Deus opt. max. aduersus humani generis casus, peri-
cula, morbos, ulcera, uulnera, & corporis calamitates, pro genuina sua, & nunquā peritura benigni-
tate, nobis herbas, stirpes, frutices, succos, mineras, & (ut summatim cōprehendam) res, ac remedia in-
numera donauit, quæ fertilis natura, omnium parens, indies profert: Similiter & celebres uiros, qui in-
de fatigato studio, omnē terræ prouentū, omnia Dei dona, in mortaliū cōmoda reponere nouerūt, tamū
superflua

Dei larga be-
nignitas, in
profigandis
morbis,

D

A Superfunt quidam idiotæ (ad quos, ceu ad iustos possessores, tota ars medicamentaria, & conficiendorum pharmacorum ratio iniuste deuoluta est) propter detestandam negligentiam, pertinaciam insuper arroganter exercetes, uniuersam penè artè pessundantes, omnia remedia malitiosissime uitare audent. Magna admiratione dignum est, tales malignos à laudatis rebus pub. nō puniri. Maiori sanè singulis annis omnes omnium Officinarum cōpositiones, & separatim, ex quibus ipsarum magis, pharmaca sua tam exte rius quàm interius administranda condant, per uiros æquè probos, atq; artis peritos, publico decreto non explorari. Ego constanter moneo, neq; alicuius emulatione, neq; odio, neq; autoritate cōmoueor (nam firmo uirtutis ueritatisq; presidio, animum meum iam dudum munui, adertiq; uocatus Apollo) & repetens iterum iterumq; monebo, omnino necessariū esse, ut quotannis saltem semel publica tabernæ uisitentur, emendentur, & ab erroribus (quibus hominum salus in periculum sæpè uenit) expurgentur. Atq; ideo nō parum miror, quid sapientissimū Senatum nostrum ab hoc consilio reuocarit, dum superioris anno eiusmodi saluberrimū institutum moliebatur, nisi unius aut alterius improba malignitas rei faciendæ ignorauit, & elancularia inuidemia, optimorum uirorum animos aliorum, magno reipub. incommodo, ac intolerabili ciuium iniuria, reflexerit. Sed quod tunc aut intermissum, aut protractum fuit, propediem maturiori iudicio, ac maiori prudentia, quæ, Platone in legibus docete, omnium uirtutum dux est, resarciendum iri speramus. Sed ista hactenus ad cōmunem utilitatem, in maleficos emplastra rios, & pertinaces aliquot seplasiarios, & inuidos maleuolosq; homines, dicta sufficiam, quibus omnibus ex animo meliorem mentem precamur. Redeo nunc ad Diachylon, cuius insuper aliud ex Mucilagibus uocatum, celebratur, quod cum gummis quidam inscribunt, & sequenti dictione legitur.

Officinæ quot annis ex necessitate explorandæ ac restituendæ.

Senatus Cōloniensis prudentissimum institutum.

Prudentia omnium uirtutum dux.

Emplastrum cum gummis, aut è Mucilagibus.

Empl. cū gummis, siue ex Mucilagibus.

- Rec.** Mucil. Seminum althææ, lini, gapeni, Ana unciam mediā.
 Mediani cort. ulmi, fœnuigræci, Cera nouæ uncias uiginti.
 Ana uncias quatuor, & semissem. Croci drachmas duas.
 Oleorum Chamom. liliorum, anethi, Terebinthinæ uncias duas.
 Ana unciam & mediā. Formetur emplastrum.

Ammoniāci, galbanī, opopanacis, sa

B Passim adhuc eius generis multa in medicamentarijs, & manuscriptis Officinarum codicillis, reperiuntur, quæ huc transcribere nō libet. Apud Gal. 1. per genera, plurima emplastrorum alborum materia traditur, quam uolentes isthic reperiunt. Ceterum primum Mesues emplastrum, medicanū turba cōmune uocat, & ex Mucilagibus: Theauri consarcinator emplastrū minus appellare maluit: sed demus illis liberam appellationē, modo ueris simplicibus, cōmodisq; presidij, affectibus singulis succurrant. In his cōpositionibus scire nō abs re est, quomodo mucres ex radicibus ac seminibus trahantur. Oportet itaq; utranq; materiā paululum cōfringere, mox sufficiens aqua, supra candentes prunas coquere, donec humectior, mucis speciem de se præbeat, mox per rarum linteū ualidè exprimendo percolare. Sed sanè cōponendorum medicamentorum peritia nō tam scribendo, quàm contemplando exercendoq; paratur: ut enim nemo unquā, ex charta nauclerus, architectus, aut medicus euasit: ita nec ullam scienciam, absq; doctore exercitacioneq; quis assequitur. Progredior ad Lithargyrii, siue lapidis argenti explicationē, id Latinis Argenti spuma dicitur, sed rectius spuma, uel lapis plumbi, ut diligentissime annotauit Georg. Agricola lib. 9. de natura fossilium: nam & hæc spuma ex plumbo conficitur, & uicissim plumbum ex spuma: sed nec ex argento spuma fit, nec ex spuma argentum. Diosc. lib. 5. cap. 52. triplici discrimine fieri tradit, ex arena, argento, & plumbo, quæ flauo colore atq; auri emulo spectatur, Officinis Lithargyrium aureum uocatur: quæ pallido, argentum: Et hæc duo genera nostri aromatarij norunt: Ex plumbi autem mixtura, in fornacibus argentarijs conficiuntur omnia, quod Plinius lib. 33. cap. 6. & Agricola luculenter ostendunt: ut ingenuè dicere liceat, nihil aliud esse Lithargyriū, quàm plumbum aris, aut argenti vaporibus cōmistum. Mitto hic ineptias Seruitoris, Platearij, ac similia imperitorum, qui ex auro & argento fieri putantes, ridicula quedam prodiderunt. Serapion cap. 400. simpl. Martech appellat, Pandectarius uerò Marechet cap. 519. Vstionem lauationemq; dilucem Dioscorides edocuit, unde alij quidam nimis indoctè reposuerunt. Simpliciter scriptum de aurco intelligitur, ut quod ceteris præstat. Lithargyriū cum erugine, aut oleo, cui nō nihil aceti mistum est, prompτε liquatur. Idem facit adiecta aqua, sed longissima cōstione. Testis est supra quotidianum usum Gale nus 9. simpl. & manifestius 1. per genera. Redditur uerò id cōctum efficacius, sicut & multa metallica. Testatur idem per Locos 6. cap. 1. Nec dissimilis est sermo apud Paulum lib. 7. cap. 17. & Aëtium lib. 14. cap. 24. Nunc quod in compositione sequitur, expeditamus.

Mucres quomodo ex seminibus trahantur, & radices.

Lithargyrii.

Seruitoris & Platearij errores.

Lithargyrii liquatio.

Alzanach ¶ Hic Herculis nodus proponitur dissoluendus. Syluaticus ille Pandectarius, qui se omnium barbarorum nominum interpretem constituit, Alzathanan, et mox Alzanarai cap. 34. hederā dicit, eiusq; gummi exponit, sed penitus malè, ut paulo inferius dicemus. Iacobus Manlius passim ab omnibus ignorari, seq; uidisse nunquam, ac neminem qui uiderit nosse, autor est: tamen ex multorum consuetudine, colla

Alzanach.

piscium, dubia tamen fide interpretatur. Postea in agro Romano quendam dixisse autumat, uiscum esse supra arborem affixit, nascens. In dictionis processu, uiscum quercinum intelligit. Itaque constanter nihil determinat. Petrus Argillata uiscum, quo aues irretuntur, exponit. In summa, uox obscura relinquitur, quantumuis isti eam illustrare conati sine. Quare mihi in alieno foro litigare uidentur. Vnus interea potior obtinet, ut pro Ichthyocolle, siue glutine piscium intelligatur. In hoc emplastro, aqua communi, leni igne, aut super cineres calidos diu maceratur, et paulatim coquitur, donec omnino in cremore dissoluatur. Sed commodè hoc loco dissolutione eius manifestissimis uerbis, ex Actio lib. 8. cap. 63. adscribo, ubi ait: Gluten, more eorum qui arcus faciunt, dissoluto, per triduum in sufficiens aceto maceratum, quarta deinde die, exemptis ex eo pelliculis, repurgatum paulatim tolle, et in mortario cum pistillo cotunde, et quam diligentissime dissolue, aut super calidum cinerem pone. Difficiliter enim solubile existit. ubi uero solutum fuerit, rursus in are, aut ferro, aut, ut dictum est, cinere calido cum aceto decoque, et sufficiens tempore assidue agita, ut quam crassissimum fiat, deinde in mortarium contum satis diu tere, ac forma, uelut supra dictum est. Non sunt audiendi, qui gummi hederæ esse asserunt, quæ à Græcis Cissos, Latinis hederæ sonat, tam calidæ facultatis, testante 7. simpl. Galeno, ut obscure aduret: unde hic non conuenire, manifestius est, quam ut copiosius exponi debeat. Diosc. lib. 2. cap. 172. Theophrastus 3. Plant. cap. 18. plurimas in specie differentias sortiri significat (unde à Plinio uicini numerantur) sed tres præcipuas. Candida est Plinio 16. cap. 35. foemina: nigra eidem mas: tertia Helix, quasi clauicula: cuius similiter plura sunt genera, potiora tamen tria, herbaceæ, candidum, uersicolor. Omnis uero hederæ amplexiculis est. Theophrastus 6. cap. 2. duo tantum genera prodit, marem uidelicet, ac foeminam. Nos quoque duo nouimus, perpetuo uiride, unum folijs maioribus, rotundis, duris, pinguioribus, flore in pallidum luteo, ex quo grana siue acini uirides, ad maturitatem, nigri instar fructuum luniperi: Alterum paruis, triangulis, folijs obscure nigricantibus, humi sine fructu repetitibus. Dicitur Germanis superioribus maur Ephew/ oder Eppich, nostris Alim vff, quasi arbores, aut alios muros, turresque conscende, et nigrum candido, et candidum nigro permiscem. Serapion cap. simpl. 41. hederæ recensens, Cissus haud dubie dixit, ubi Cissus, siue Cissos, debuit. Auicenna itidem cap. 173. lib. 2. Cissus, ac corruptissime cum Cisto perturbat, unde certò constat, aut ipsum herbaria Medicinæ ignorantissimum, aut interpretem linguarum imperitissimum fuisse. Est insuper alia eiusdem nominis, ac quadam similitudine affinis herba, Officinis hederæ terrestris, Romanis Hederæ pluuiatica, quam Tragus Tomo 2. cap. 87. et Fuchs cap. 336. multis rationibus, chamæcisson esse affirmant. Germani eè Gundelreb, ac reuera nihil aliud sonat, quam humilis, et ad terram repens, hederæ: sed illis aduersatur Matthioli, chamæcissi delationem, cum hederæ terrestris non conuenire, apud Dioscoridem asserens. Pingitur à Diosc. lib. 4. cap. 110. ac Plinio 24. cap. 15. Consequenter pauca uerba de Vlna adijciam, atque ita sermo nem, de Diachylis, finiam. Hanc arborem recenset Diosc. lib. 1. cap. 95. Theophrastus 3. cap. 14. duo eius genera, uelut etiam Columella lib. de Re rust. 5. cap. 6. tradit: Plinius 16. cap. 18. quatuor. Arbor omnibus nota est, etsi eius discrimina plerisque nostrum incognita habeantur, quæ ex Trago Tomo 3. cap. 64. cognosci possunt. A Serapione cap. simpl. 105. et Auicenna lib. 2. Canon. cap. 216. Virdar uocatur, ubi in utriusque lectionis ingressu, malè Cimicum, pro culicū legitur, Pandetarius etiam pessimè, pro fraxino exponit cap. 217. Germ. Lindbast/ Vlnen/ Rystholz/ et Rissenholz.

Glutinis dissolutio.

Hederæ.

Hederæ speciei differentiæ.

Serapionis & Auicennæ in Cisso & Cisto error. Chamæcisson.

Vlnus.

Virdar.

Emplastrum gratia Dei, Nicolai Præpositi.

Empl. Gratia Dei Nic. Præpositi.

- Rec. Terebinthinæ libram mediã.
- Resinæ libram unam.
- Cera albæ uncias quatuor.
- Mastiche unciã unam.
- Verbenæ, betonicæ, pimpinellæ,
- Ana manipulum unum.

Herbæ uirides concisæ in uino albo syncero bulliant, ad consumptionem tertiæ partis: deinde liquor ad medicamentum confecturam exprimatur: huic colato, cera et resina addantur, et bulliant agitando donec ad densitudinem reducantur: Refrixis Terebinthinam admisce, postremo paulatim mastiche pulueratam affunde, diligenter mouendo, fac magdaleones. Hyeme tantum olei addimus, quantum pro molliore siue tenacitate sufficit. Solet enim hoc tempore fragilis reddi.

CRONENBURGIUS.

Empl. Gratia Dei minus.

Denominatio.

Recens est inuentum, et tabernis quibusdam minus, maioris differentia, quod postea dicemus. Coloma penitus negligitur, in plerisque, tamen locis magni usus existit, in generanda carne, et consolidanda ulceribus, uulneribusque. Multis modis fit. Nomen ab excellenti eius potentia iudicium arbitror, ut quem admodum Gratia Dei præsens ubique, ac certissimum sit peccantium Asylum, sic etiam in ueniendis, quæ procul distant, partibus, hoc emplastrum efficax, et indubitatum remedium censeatur. At ista parum ad rem, quando non ex nominum ratione, sed genuinis medicamentibus, sanata paratur: quamuis multi Medicorum eiusmodi cognitionem non ad se, sed potius Apothecarios, et eos qui manibus uulnera tractant, pertinere putant, quos hoc loci pluribus consutare nolo, quando Galenus Medicum in omnibus perisum.

A peritum, exercitatum, ac natura prudenter esse uoluit: atq; manifestum est libros eiusdem cum iudicio & ratione legentibus, quanto per eam hanc tertiam Medicinæ partem celebret: quod insuper ex sexto lib. Pauli, & plerisque Ætj, atq; alijs, probare possemus. Porro etsi in præsemi emplastro, operæ non multum desideretur, attamen in hoc, & uniuersis compositionibus, Medicum in dijudicando industrium, in retinenda ueritate acrem, & in ueris inquirendis uindicantibusq; laboriosum esse oportet: Nam si omnes (docente Galeno 3. Methodi) aut corporis cuiusq; naturam, aut medicamenti adhibiti uim celeriter inuenire queant, non esset tali uarietate opus, ut quibus unum medicamentum, uni corpori aptum inuenire promptum esset. Sic ille. Nunc uero cum id nequaquam fieri potest, necesse est nihil prorsus prætermittere, nihil negligere, nihil contemnere, nihil in alios rejicere, quod ad artis finem, & proximi utilitatem pertinet: sed omnia ac singula indefesso labore ipsos expendere, uersare, explorare, ut simplicium æquæ atq; compositorum notitiam ipso rerum usu tractatq; assequamur. In summa, nisi Medicus uitæ integritate plures amecellat, nisi doctrinæ disciplinarumq; præstantia multos uincat, nisi misericordie humanitatisq; plenus eius sit animus: fieri nequaquam potest, ut cum laude, honore, ac tranquilla conscientia, medicetur, aut artem suam exerceat.

Medicus qualis uir esse debeat.

Emplastrum Gratia Dei, autore Petro de Argillata, cap. de Medicinis facientibus nasci carnem, quod maius dicitur.

Empl. Gratia Dei maius.

Rec. Cerae albæ, resinæ pini, ammoniaci, ana uncias sex.
Terebinthinæ uncias tres.
Galbani, olibani, mastiches, myrrhæ ana unciam semissem.
Aristolochiæ rotundæ, drach. duas.
Terendaterantur, & infundantur uino decoctionis sequentium her-

barum.
Rec. Betonicæ, uerbenæ, consolidæ maioris, minoris, Centauræ pimpinellæ, hyperici, herbæ Gratia Dei, bautiæ, Ana manipulum unum.
Malaxentur cum lacte mulieris.
Hactenus autor.

B Ioannes Vigonius secunda parte Operis chirurgici lib. 5. aliud memorat, & ponderibus, & rebus, ab alijs uarians. Transeo ad ingredientium expositionem, ubi initio legitur

Resinæ] Multiplices esse eius differencias, autor est Diosc. lib. 1. cap. 77. Differunt arborum di-
ferentia multi-
plicies.
Delectus.
fermine, ex quibus profluunt. Optima ex terebinthi ligno, non fructu, spissa, leuissima, odoreq; gratissima: Ex pino copiosissima, ponderosissima, & picosissima. Colligitur etiam ex cupresso, abiete, lentisco, populo, pinu, picca, larice (quæ hodie omnes penè tabernæ, pro uera utuntur, quarum errorem loco commodo aperiemus) atq; alijs quàm plurimis. Præcipuæ differencie duæ, sicca, & liquida: Illa in pinu, ac picca fit: Hæc ex terebintho, larice, lentisco, cupresso. Si omnem historiam exactè quis cognoscere uolet, Theophrastum legat 3. Plantarum cap. 15. & 9. cap. 2. atq; eius uelut interpretem Plinium 14. cap. 21. Apud ueteres si simpliciter legerimus resinam, è terebintho collectam intelligemus: Vnde à Paulo lib. 7. cap. 3. huic principatus defertur: & Galenus simpl. 8. mox post lentiscinam siue mastichinam, constituit, quem Ætius lib. 1. prorsum sequutus est. Quomodo resinam omnem urere oporteat, Dioscorides 1. cap. 77. plenissimè docet.

Resinarum differencie multiplices. Delectus.

Præcipuæ differencie duæ.

Resina ueterum.

Cerae albæ] Cerae colores diuersi reperiuntur, naturales flauis, siue lutei, fusci, albi: Ascititij quoq; & hi ipsi, insuper uirides ab erugine: rubri ab anchusa, uel cinabrio uulgari: nigri ab atramento, uel charta usta. Quæ autè arte eiusmodi colores inducantur, norunt pigmentarij: Nunc tamen de Cera alba dicere proposuimus. Ea duplex habetur, natura, & ablutione, quod etiam Dioscorides 2. cap. 75. monstrauit, atq; nos breuiter, in Cerato ex æsypo Philagrii exposuimus: Hoc loco albam intelligo, quam adulescentior apum populus cõfecit, ceram uirgineam apiarum & uulgius nostrum appellat, quæ è nouis fauis separanda erit: In cuius penuria substitui factitia potest, qualis olim Tyrrhenica habita fuit: si hæc non adsit, alia aliqua odorata & pinguis lota, uelut à Galeno lib. 8. per Locos cap. 1. factitatum legitur. Nec me præterit, Scribonium Largum, albam illam appellasse propolim parum propriè, quoniam nemo ueterum ita usurpauit, sed semper, ac ubiq; ut res diuersas, & uirgineam dictam, & propolim omnes usurparunt. Testes sunt Dioscorides 2. cap. 76. Varro 3. cap. 16. Plinius 11. cap. 7. & si qui sunt alij. Hæc etate passim Venetijs, Francoforti, ac Amuerpia, institores conficiunt, quare non duxi necessarium, amplius illi insistendum. Scribonius compos. 82. & Marcellus Medicus, cap. 15. sacram quoq; uocant, quod in phanis ac delubris deorum opinor eius usus esset, quemadmodum nunc in Pomificum Cæsarumq; mensis, ac sacris peragendis. In propoleos penuria Galenus ammoniacum, thymiana ponit, 7. per genera: & in succidanois, ladanum, uelut ex eodem Paulus.

Cerae diuersi colores.

Cera alba duplex.

Propolis.

Cera sacra.

Verbena] Duo eius genera numerat Dioscorides post lib. 4. cap. 50. & continenter sequenti:

Verbenæ duo genera.

DE COMPOSITIONE

primū uerbenacā, alterum sacram herbam est interpretatus. Ruellius: Rectam illud, supinam hoc Marcellus. Græci autem peristerion utrunq; dixerunt, que madmodū Latini Verbenacā. & Verbenam. A plantæ habitu, Dioscorides simul ac Apuleius cap. 3. & 65. A sexu Plinius lib. 25. cap. 9. discernunt. Nulla herbarum, Romanæ nobilitatis plus habet: nam hæc, in publicis remedijs, & sacris legationibus utebantur, hæc Iouis mensa uerebatur, domus purgabatur, ac lustrabantur: breuiter multæ ueterum superstitionibus dedicata fuit, quas carmine elegantissimo reposuit Macer. Mitto ac negligenter turbam illam diuersarum appellationum, quæ hinc inde sparsim cognosci facile possunt. Hieronymus Tragus Tomo 1. cap. 69. Verbenacas tres proponit, ubi uulgarem scemellam luteo flore, inter sinapitæ genera, cap. 32. collocat: atq; in dictionis sine, Irionem, siue Erysimon Dioscoridis decernit. Fuchsius tamen aliam faciem cap. 96. delinat. Quam uerò ille pro gallinacea crista propriè assignat, amè Otho Brunfelsius sic depinxerat, quem errorem Euritius Cordus in Batanologico suo animaduertit. Ego eam herbam flore purpureo marem, alteram sceminam appello: Vtraque est Officinis nostris cognita, & eodē effectus (testante Plinio & Galeno octauo simplicium) habet, uulgo Eysentraw, quasi ferri herba, alijs Zserhart, uelut ferrum durum.

Quorundam
rores manife-
stati.

Pimpinella.

Pimpinellæ] Quomodo apud Græcos aut Latinos sit appellata herba, nōdum inter doctos cōuenit. Ruellius lib. de stirpibus 2. cap. 136 germanum Elatine pampinariae genus constituit, Brasauolus Dioscoridis Teucrium suspiratur, sunt qui Tragū, quā autem uerè, iudicent, quibus est exacta rerum notitia: Fuchsius & Matthiolus in maiorem ac minorem partiumur, uulgo Pimpinellam, paulo maiorē Pampinellam, aut Bipinnellam appellant, quōd foliola, circa ipsos surculos, quos habet densos, & rubentes, alteruam uelut in binas pinnas distincta sunt. Radices per se, aut zaccharo cōditæ, zingiberati uinum quibusdam præstant. Figura est saxifragæ affinis, sicut isto uersiculo comprobatur,

Pimpinella pilos, saxifragæ non habet illos.

Hieronymus
Tragus.

In sabæosis, & pratis aridioribus, sine cura passim pullulat. Falluntur qui cum Sanguisorba, Onocheolo, uel Alcibiadio, coniungunt. Hieronymus Tragus herbarum diligentissimus investigator Tomo 1. cap. 156. inter apij genera Dioscoridis, iure maximo numerat, peculiariterq; Petroselinum in Macedonia nascens, siue Apium saxatile, siue Petrapium iudicat, cui nos omnino acquiescimus, & ingenium insuper laudamus, ut qui utili labore herbarum notitiam in integrum restituit, ac dilucide exponit. Vulgus Officinarum, maioris & minoris diuisione, aut linguae discrimine agnoscit, dum maiusculam herbam, Pimpinellam, alteram Bcucnellam appellat. Memini me quoque hæc de re in Anidoto Hemagogo, disse-

Herba Gratia
Dei.

Herbæ gratia Dei] Quemadmodum Maro olim bene cecinit, Aeneam suum, & cæco Didoni amore irretitum, & magnis deorum iussibus parere nitentem nesciuisse, ecquid primū institueret, aut unde sermonis initium ad Didonem faceret:

Dumq; anumum nunc huc celere, nunc diuidit illuc,

In parte s; rapit uarias, perq; omnia uersat.

Ita ego quoq; hic anceps subsisto, paratus e quidem confusam, uerbosam, obscuram huius herbæ, cum tota affinitate sua, historiam explicare: sed ingenij tarditate, & rei ambiguitate implicitus, nec quid primum, aut ultimum, aut unde ordiar, sat scio. Noui enim quā præclari uiri, quā eximia ingenia, quā oculati homines, hoc saxum, inuiti penè labore, uoluerint: Vnde maior mihi suspicio simul ac metus est, ne negocij magnitudine succumbam, & ceptum laborem turpiter deseram. Attamen quando ex necessitate quādā, eius herbæ explicatio mihi incumbit, ut qui labens iuuan di proximi studio, huc sum progressus, spero ac confido, equum Lectorem bene interpretaturum conatū meum, aut saltem non male: nam in rebus dubijs, si quis diligenter differit, nemo aut culpandus, aut traducendus uenit. Proinde ad id, quod propositum est, me cōuerto. Qui superiori etate celebris, in tabernis publicis,

Iacobus
Manlius.

exstitit Iacobus Manlius, herbam gratia Dei, uulgarè & passim in pratis abundantem dixit, palmi longitudine, aut hanc parum excedentem, hyssopi folijs, inter quæ flos paruus, colore ad album ac purpureum medio cernitur, non dissimilis Volubili in uinetis nascenti, radice exigua, & simplici: promptè autem ex foliorum sapore, quem amarum, uelut centaureum minus, edit, cognoscitur. Hæc illius est sententia. De qua, si mihi, sine aliorū offensa, pronūciare liceat, dico prorsus inanem, uanam, ridiculam,

Idem no-
satur.

ac friuolam esse: ut quæ perperam, indistinctam, & nihil ueri indicet, siue edoceat. Et quis eam herbam, uelut per nebulam, aut calignem, ostensam non dicet: haud aliter quā si ex decem pictis, ad unam ideam, imaginibus, pictor quam ipse animo cogitat deliquit, quæpiam iubeat. Etenim quæ hæc est demonstratio, quæ figura, quæ doctrina? nimirum quōd in pratis ea herba (de qua nunc loquimur) copiosè proueniat, quōd uulgaris sit, palmum longa, hyssopi folijs: & quæ sequimur, Et quis etsi exquisitissima ingenio natus, ex talibus comunibus notis, herbam ipsam aut noscere, aut dignoscere queat: itaq; ali-

Autorum sen-
tentia de her-
bæ Gratia Dei

unde inuestiganda est eius notitia. Otho Brunfelsius Tomo suo 2. cap. 11. inter Geranij genera recenset, Herbarijsq; gratiam Dei, ac Rostrum ciconiæ, dici affirmat. Ruellius lib. 3. cap. 62. tria geranij genera, Plinium sequutus, monstrans huius nominis penitus non usurari. Hieronymus Tragus Tomo 1. cap. 354

A cap. 33. Chelidonium minus appellare uoluit, herbam uulgo dictam Gots genad: improbatq; eos, qui Geranon, qui herbam Roberti, qui Acum muscatam, qui Pedem columbinum esse contendunt: in quorum tamen catalogo habentur, quotquot simplicis Medicinæ artem tradunt, aut ingenuam stirpium cognitionem proficiunt recentiores uiri doctissimi. Ut uerò certius id cognosci possit, breuiter eorū opinionones adscribam. Pandeſtarius Geranium simpliciter herbam moschat interpretatur cap. 278. de qua copiosius nono horū, in Vnguento Marciato. Quatuor Geranij species describit Tragus, cap. 114. Sex pingit scitissime Fuchsius, cap. 76. Primā Germanica uoce nuncupat Storckenschnabel/id est, ciconiæ rostrum: Alteram Daubensäss/Columbinum pedem: Tertiam Ruprechtskraut/Roberti herbam: quartam Brantzhals/quasi gruum collum: quintam Gottes gnad/Dei gratiam: sextam Blutwurz, id est, sanguinariā radicē. Ex his constat, herbam Gratia Dei, sub gerano contineri, quāuis dissentiat primo loco Tragus, et obscurissime tractarit Manlius: Dicta uerò tali nomine est, ab eximio sanandorū uulnerum effectu. Sed formarū discrimen, ex nomine uerius, quā Fuchsio discemus. Ego quatenor, aut quinque species distinguere noui, quæ prorsus delineationibus respondent. Prætereo hic Serapionis errorem, cap. 279. Pedem columbinū, anemū uocantis: similiter periculosum Pandeſtarij lapsum, cap. 572. Anagyrj speciem proficentis, quando periti homines, et ego quoq; has ab illis diuersas omnino herbas esse sciamus. In summa, quid in tam aſſentuarū uarietate, in tam ambiguo dogmate, in tam multiplici scriptorū calamo definemus? Certè meum consilium est, ut diligenter ueterum doctrinam expendamus: id dum facio, unum Latinis Geranon esse, quod aliqui Myrrhin, alij Myrrhida appellant, Plinium monstrasse comperio lib. 26. cap. 11. folijs similibus Cicuta minutoribus, caule breuiori, rotundo, saporis, odorisq; iucundi: Hoc ipsum Officinis Rostrū gruis ac ciconiæ, quibusdam Acum muscatam uocari arbitror, atq; eam esse herbam, quam Rubertam, recepto nunc passim nomine, uocamus, quia tota ad eō illi est similis. Ioannes Ruellius supra citato loco, ideo reprehendendus est, quòd hoc Plinij, ac Latinorum Geranon, primam Dioscoridis speciem, cum anemone folijs, et radice rotunda putarit: quādo neq; eiusmodi folia, neq; radicem, in superiori dicta herba, rostro uidelicet ciconiæ, aut Acum muscata (quam ipse Acum pastoris dixit) uisamur. Notandus insuper, quòd Myrrhin Dioscoridis, statuit herbam Roberti, sicut etiam Ioan. Tragautius lib. 2. Inſtit. chirurg. cap. de potionib; uulnerarijs: Nam præter id, quòd Myrrhin, conijuncta Geranonū serie, Dioscorides nō numerat, uelut in congeneribus herbis facere assueuit (etenim lib. 4. cap. 101. pingitur) tum et figura, et facultate insuper uariat: siquidem Myrrhis caule folijsq; est simillima Cicuta, radice molli, rotundaq; cibo nō ingratissima, mensibus mouendis, ac humoribus è thorace et pulmone repurgandis, idonea: At herba Roberti, nihil habet horum, sed contraria: Itaq; nos Myrrhin, Cherefolium syluestre pronunciamus, cum Brunfelsio Tomo 2. Trago cap. 158. et Manardo lib. 12. epist. 4. Nec satis excusari potest Hermolaus Barbarus, dum Plinij Geranium indicat Dioscoridis Myrrhin, seductus opinor eiusdem nominis appositione, nec meminerat ex professo traditū, 4. cap. 16. Et hæc de Geranio Latino, atq; quorundam erroribus.

B A Græcis duo traduntur genera, uelut ex Diosc. 3. cap. 111. edocemur. Primū assignauimus Roberti cognomine: Alterū omnino uulgarem Pedem columbinū credo, etsi Barbarus hoc existimet herbam Roberti. Miror Brasauoli malam fidem, dum ait, Geranium diuisuras maiores habet, quā Anemone: pes autem columbinus nō tam magnas, nec etiam rotunda radix ipsi inest. Sed nō animaduertit Dioscoridem in altera geranij differentia, nullam Anemones mentionem facere, at in prima: quæ incognitania hominū imposuit. Satis nunc copiose pariter ac laboriose de istis herbis disceptauimus. Ceterum hoc loco Fuchsio depictam herbam, Geranonum quintam acciperem, aut uulgarem Roberti dictam. Boni consulat Lector hanc meam operam, aut qui uoluit, meliorem uerioresq; offerat, nec decerni sine præmia laudi. Iam ad aliud emplastrum ueruo.

Geranij
lufforia.

Geranij species
sex.

Serapionis
laofus.

Pandeſtarij
lapius.

Geranium
Latinorum.

Ruell. lapsus
in geranio
Latinorum, &
myrrhi
Dioscoridis.

Myrrhis.

Hermolai
lapsus in Plinij
geranio.

Geranij duo
genera
Græcorum.
Brasauolus
notatur.

Empl. Gry-
seum.

Compositio-
nis ratio.

Emplastrum Gryseum.

Rec. Lapidis calaminaris loti librā unam & mediam, Camphuræ unciam mediam.
Terræ sigillatæ libram mediam. Ping. castrati libras tres, & semissem.
Cerussæ uncias duodecim. Cerae libram unam.
Osis sepiæ uncias tres. Ol. Rosarum, terebinthinæ, Ana libram mediam.
Vitrioli albi uncias duas. Compositionis ratio talis est:
Lithargyrj unciam unam.

Liqueſcibilia, ad splendidū ignē, præter terebinthinā, resoluuntur, deinde ab eo refrigis, terebinthina abluta miscetur: Arida uerò omnia per se trita, et exactissime leuigata, reliquis tepescētis affunduntur. Mixta simul in magnū mortariū transfunduntur, ac probè rursus pistillo ligneo cōtunduntur, donec ab solucissimè coëant: Postremū aqua tepida paululū dissoluta, ne laborantis manus multū inquinentur, in magdalcōnes aptantur. Id nūc obiter cōmonuisse sufficiat, quia in alijs emplastris copiosius ostēdimus.

DE COMPOSITIONE

Ceterum isto modo scriptum, uelut frequenti usu, in siccando, cauamq; ulcera replendo, ualensissimū re-
censere uolui: tametsi hac in re nolim unius statuere legem, sed ubiq; optimas optimorum autorum con-
structiones imitandas esse sedulus inculco, &

Tempore iam longo quarum integritasq; fidesq;
Pluribus indicijs ~~se~~ probata patet.

Atqui commodum adhuc appono Coloniensibus pharmacopolis usuale, quod tale est:

Aliud Colo-
nia uisatum

Rz. Lithargyrii optimè triti, unc. iiii.
Olei oliuarum pintam mediam.
Cerae uncias sex.
Resinae, terebinthi, ana unc. duas.
Seui ouini uncias duas.

Lapid. calamin. uncias octo,
Cerussae uncias duas, & semiss.
Aristol. rotundae unciam mediam.
Mastichae, myrrhae, olibani, sarcocol-
lae, Ana unciam mediam.

Pulueranda puluerentur ut alcohol, et iuxta arte formetur magdalones. Sunt apud nos, qui adius-
gant uirid. eris, caphuri idem podus, cum mastiche & sequentibus: olei ouorum unciam unam, & mediā.

Reperiuntur affinia quoq; emplastra apud Aëtium lib. 15. cap. 37. 42. Titulo ex Pompholyge, &
Paulum 7. cap. 17. Dia Cadmia inscriptum, ac Scribonium cap. 142. atq; alibi, praesertim in uulgari

Denomi-
natio.
Compositio-
nes unitor-
um esse debe-
re,

bus receptarijs libris, nullo celebri testimonio commendata. Dicitur uideri potest gryscum, aut uerius
Chryseum, à coloris specie, quam affectatur ex cinerea candidam. Sed ego ne intelligere quidē possum,

quomodo nonnulli inutilibus uerbis, germanas confectiones passim cōspurcam, nihil pensi habentes me-
lius ne an deterius, an maiore temporis dispendio, an inani magis opera, eas illustrent, aut obscurant.

Nōne praestantius fuerit, omnes emplastrarios, simul ac tonsores, cum discrimine un formen composi-
tionem diligenter, quam promiscuè negligenterq; multifarias cōficere? Nōne necessario dexter phar-
maci usus, eiusmodi abusu uitiatum? Itaq; satius iudicauerim, longo experimento, longoq; usu, pharma-

ca probata deligere, quam noua, & inuisitata arroganter effingere. Iam quomodo quae so praesens em-
plastrum uerè ac comode parari potest, nisi indubitata fide, constanti doctrina, ex quibus consistat in-

Metallorū no-
titia paucis
mis medico-
rum cognita.

gredientia noscantur? Et quotusquisq; hodie ex numerosa medicamentum turba, uel sextuplam metallo-
rum, quae hoc, atq; similia medicamina constituunt, notitiam est consecutus? Proinde mihi planè fuit ne-

cessè, dum in hoc Opere uersor, omni qua potui diligentia, optimorum autorum monumenta perscruta-
ri, & metallorum naturam inuestigare, quò uerior esset tota componendorū medicamentorum ratio,

atq; intelligentia. Hanc autem, ex pamine plenius & exactius, sum edoctus, quam ex absolutissime eru-
ditionis, ac celeberrimae exercitationis uiri Georgij Agricola Commentarijs, quos cum summa hominū

Georg. Agri-
colae laus in li-
bris de metal-
lis.

utilitate, & maxima sui nominis laude, superioribus annis scriptos edidit. Quare ad inuicem omnes illi,
pro nobili eiuscemodi studio pariter ac immenso hoc beneficio (quo equidem antiquorum breuitatem

& obscuritatem, tam dilucido, copiosoq; calamo illustrare uoluit) plurimum obertati sumus. Et quan-
ta fuit imperitia, in lapide calaminari (cuius hic usus est) quanta contouersia ut pauci nomen ip-

Calaminaris
lapis, est Cad-
mia fossilis.

sum norint, tantū abest, ut rem uerè deprehendere potuerim. Est autem Calaminaris, Graecis Cadmia
fossilis aut naturalis, quā iure quispian lapidem nuncupauerit, aut lapidosam Cadmiam, atq; hanc Ga-

lenus (si quid ego iudico) è Cypro, aut potius ex Sole monte, in Asiam, Italiamq; ad amicos portauit, à
quibus summam inijt gratiā, quod se uel maximū munus accepisse dicerent, ut quae omni alia Cadmia

multo esset praestantior. Haec species, nostra etate, abundè ex montibus, prope Aquisgranum pariter,
ac Lemnigam Vuestphaliae oppidulum eruitur, uernacula Germanae lingua weisser Calmeystein,

Cadmia fo-
ssilia.

quas albus calaminaris lapis. Transportatur in pleraq; nostrates oras, ad usum arariorum omnis ge-
neris, siquidem eo passim uasa aerea tinguntur, ut ex rubido albescant (Eupffer in messing.) Est ad-

huc Cadmia factitia, quae ex aere in fornacibus eandente, fuligine egesta statu, & lateribus camerisq; for-
naceum inherente gignitur: unde fornacaria dici coepit, estq; haud dubie Cadmia botryitis, apud Diosc.

Tutta est
pompholyx

lib. 5. cap. 40. Eadem officinis omnibus Arabes sequemibus malè Tutta appellatur, cum uerius sit pri-
ma species Cadmiae, ut modò dixi: nam Tutta legitimo nomine Pompholyx est, quae Dioscoride & Gale-

no autoribus, ex eris, uel Cadmiae fauilla, in glomusculos uelletū similes coit, ac farinae modo, cōtacta di-
spertitur, aliàs Nil albū uocantū, ut potè cādidissimo colore, uelut amygdā. Teritur prōptè in leuorè, atq;

Cadmia
lauatio.

cinerem. Iam ad lauatiōnem Cadmiae peruenio, quam his uerbis apud Diosc. Latini lego: Lauatur
in mortario trita, effusa subinde aqua, dum sordidum nihil emergat, deinde coacta in pastillos reponi-

tur. Sic ille. Et sic sanè lauantes, medicamentū efficitur mediocriter tum desiccans, tum extergens absq;
mordicatione, utile ad ulcera carnis implenda, in corporibus impendit mollibus: Duriora uerò, ualen-

Sanandi mo-
dus haudqua-
quam unus.

tius exiccantia requirunt. Non est igitur unus ubique lauandi modus, sed cum pro multiplici curan-
di scopo, uariare oportet, quod cum primis & Medici, & Chirurgi officium est, uti Galenus nono

Simplicium, de Metallicis monere uoluit, & Plinius cap. decimo quoque supra scripti libri. Vrendi ra-
tionem idem assignat & Dioscorides, & Galenus per Locos 4. cap. 6. apud quos omnē omnium metallo-

rum preparandorum, ac tractandorum doctrinā, peculiaribus locis, scriptam inuenimus, & nos huius prin-
cipio

eipio satis euidenter indicauimus: Quod propter huius loco haudquaquam censui apponendam. Porro
 quanta olim fuerit cuiusq; generis metallorum inuestigandorum, effodiendorum, cognoscendorum, Metallica tel-
 coquendorum, purgandorum celebritas, utilitas, ac necessitas, utcumq; apud admirandos priscos scri- itudinū, apud
 ptores, cum Gracos, tum Latinos, cognosci potest: sed omnium absolutissime ex duobus illis uoluntati- antiquos cele-
 bus, quos singulari industria, eximiaq; diligentia, de ueteribus ac nouis metallis, descripsit Georgius bre.
 Agricola, intelligitur: ubi antiquitatem, & dignitatem iam inde ab orbe condito eruendorum metal- Georg. Agri-
 lorum eris, ferri, auri, argenti: mox eorundem inuentores, & loca multa, fluuios, gentes, oppida, in- cola quid lib.
 sulas, montes, ex ijs denominatos, copioso calamo explicat: In sermone progressu, opes illustrium ui- primo de me-
 rorum ex metallicis studio collectas, atque ipsos quoq; uiros metallicos diligenter recenset: Continen- teribus ac no-
 ter Germanicis metalla, & quomodo ea reperta sint, & estimationem eorum apponit. Atq; ista primo uis metallis
 libro tradit. Secundo, quibus orbis regionibus, praestantissima quaeq; metalla, cum ueterum testimonio, doceat.
 tum recentium hominum consuetudine inueniantur, ordine aperit. In quibus, iure Germaniam, & me- Quid lib. 2.
 tallorum ubertate, & fodinarum frequentia, & artificum industria, praedicat, ut quae nemini terrarū, Germania fo-
 per latissimum coeli conuexum, inferior censenda sit: quando intra nostros parietes habemus Offici- dinis metalli
 nas, ex quibus omnia instrumenta uitae humanae necessaria consequimur. Mitto in praesens aurum & cis abundat.
 argentum, quod plerique in luxum, & uitae perniciem conuertunt: sed quis, quae so, sine maximo incom- Quibus me-
 modo, aere, plumbo, stanno, ac ferro carere queat? unde non solum suppellex domestica, non solum seren- tallis carere
 dis colendisq; agris, & aedificandis domibus, instruendis castris, urbibusq; condendis moenibus, compin- nō possit hu-
 gendis nauibus, familiaris materia suggeritur: sed insuper innumeris rebus tractandis idonea suppedi- mana uita.
 tatur. Quis sine uitae discrimine, aut membrorum saepe detrimento, erugnem, alumen, atramentum su- Artis impres-
 torium, cerussam, chrysocollam, lithargyrum, minium, pompholygen, pyriten, salem fossilem, uitrum, soriae admirā-
 ac similia metallica respuat, uel ignoret? Quis prudens, aut prudentia saltem studiosus, admirabi- da celebritas.
 lem ac diuinam prorsus imprimendorum librorum artem non ueneretur? qua omnes memoriae dignae da celebritas.
 res, ab obliuionis iniuria uindicantur, & fidelis gestorum aeternitas conseruatur. At haec quomodo aut da celebritas.
 inchoabitur, aut perficietur, nisi ferrum characterum materiam habeamus? iam quis horridam hye- da celebritas.
 mis tempestatem: quis pluuia, niues, grandines, procellas, glacies lubenter ferat?

Dum ualido terram quassas rex Aeole flatu,
 Dum nemora ingenti uento, dum littora plangunt,
 Et saeuus boreas gelida demissus ab arcto
 Murnure dum pelagus conturbat, deniq; mortem
 Nautis praesentem minatur singulis unam.

Atqui hanc omnem ac intolerabilem saepe molestiam, nonne ferri beneficio, lenimus impediimus, & pel- Fornacis fer-
 linus? quando ex eo fornaces constatae in hypocaustis reponuntur? quae pro necessitate Vulcani ratarum uti-
 instructae, rigida membra fouent, totumq; hominem equaliter calfaciunt. Ecquis igitur hanc ex fer- litas ac neces-
 ro felicitatem, quis uberem fructum, quis rei necessitatem non collaudet? Vnde iam olim Reges, Re- sitas.
 publicas, ac potentes populos magnifice celebratos pariter, & adiutos fuisse, insignum uirorum li- Schleida fer-
 teris proditum est. Ut autem peregrinas mihiq; parum cognitae ferrarias fodinas praetercam, negri ri fertilissima
 ri in consinijs nostris non potest, quotidiano usu ueritatem comprobante, quin Schleidanum solum Schleida fer-
 ferrum gignat & optimum & copiosum, e quo eiusmodi opera hyemis gelicidia pellentia, calo- ri fertilissima
 remq; reuocantia affabrè constituuntur: unde quotannis, cum laminae quaeque ferreis, quadrangu- ri fertilissima
 lari longaq; forma, in utriusque Germaniae oras, haud exigua utilitate, & quaestu deportantur. Nec ri fertilissima
 praeterea isthic desunt talium uenarum exploratores, nec fossores, nec fabricae, nec ferrarij, qui stu- ri fertilissima
 dio atque industria, puteos, cuniculos, intermedias columnas ipsas cauernas fulcidentes, canales, a- ri fertilissima
 queductus, demque uniuersam metallicam non exactè perquirere, colere, & absoluerè etiam pos- ri fertilissima
 sint. Quapropter iidem magnam spem faciunt, ut non modo ferrarias, uerum argentarias insuper fo- ri fertilissima
 dinas inueniendas existiment. Nam Petrus Monhemius eius loci exquisitissimus quaestor, uir pius, & in lite- Petrus Mona-
 ris bene institutus, aliquando glebas argenti mineram continentes mihi ostendit, manifesta sanè Latenti- hemius.
 ex simili materia uenarum indicia. Quas opes utinam, prima occasione, Dei benignitas largiatur gene- Generosus co-
 roso Comiti Theodorico à Manderscheidt, qui totum illum tractum Bistriae multis iam seculis, iustissima mes D. Theo-
 heroum suorum possessione, praeter alios illustres Comitatus, ac celebres amplasq; ditiones, occupat. doricus à Ma-
 Atque hac opto, non quod res caducas, tam praclarum animum petere existimem (quando omnem bea- derscheidt.
 titudinem in sola uirtute positam habeat) sed quod tali auctuario uerè dignissimum iudicem, ut qui derscheidt.
 pietate, clementia, prudentia, opulentia, liberalitate, comitate, quid multis? omnibus naturae do- derscheidt.
 tibus, nemini in magna Germania Comitum (absit uerbo inuidia) postponendus ueniat. Hic derscheidt.
 possem pro meo modulo, raras ingenij pariter ac fortunae suae felicitates commemorare: sed quo- derscheidt.
 niam nec id huius Operis est institutum, nec eximia eius modestia tolerat, non amplius eiusmodi derscheidt.
 Elogijs insistam, praesertim quando tam inferior, quam superior Germaniae orbis, generosam derscheidt.
 hunc uirum & nouit, & celebrat. Quid de sapientissimo patre suo dicam? qui (ante triena derscheidt.
uiri.

DE COMPOSITIONE

nium eheu, nature leges exoluit) uiuus, ea fuit apud supremos Monarchas autoritate, ut eius confilio & auxilio, in rebus etiam grauiſſimis uterentur. Quare in publicis conueniſſimis, ac comitijs, in ſumma gratia, ſummoq; precio habitus eſt: non ob uenerandam tantum canitiem, ſed etiam in primis prudentiam, quam laudem, omnium teſtimonio, adeptus fuit Huic ut etate, ita & generis nobilitate, ac ſapientia, par extitit, illiſque Comes à noua Aquila Guilielmus, qui anno ſuperiori quoque ſatis conceſſit grandæuius ſenex (quis enim à morte tutus eſt?) publico totius diœceſis Coloniensis morore: relicto unico filio, cui Hermannus nomen, ne utiquam clarifſimo parente inferiore, ſiue quis fidem, ſtudium, probitatem, ingenium: ſiue fortitudinem, confidentiam, operam, & in rebus agendis bello togaq; dexteritatem, perpetuamq; de bonis omnibus bene merendi uoluntatem expendat. Eruditione autem, doctrina, philoſophia, literarumq; cognitione, penè omnes Germania Comites uincit. Precandus eſt Deus, ut tales filios, ab optimorum parentum moribus, & natura, haudquaquam degenerames, diu incolamus Reipub. ſue ſeruet. Reuertor ad emplatri expoſitionem, in quo habetur

Guilielmus à noua Aquila, Comes illuſtris. Dn. Hermannus generoſus comes.

Sepia.

Oſis ſepiæ] Dioſcorides lib. 2. cap. 19. eius medicinam tantum morat, ſicut Galenus 11. ſimplic. & Plinius 31. cap. 4. 5. 6. Ariſtoteles 4. Animalium, cap. 1. plurimum atramenti, cui atramentum nomen, ſepiæ in eſſe tradit, quod, metu percuſa, effundit. Rurſus 9. cap. 37. ſepiam, mollium piſcium aſtutiſſimū dicit, & humore illo uti, dum metuit, dumq; ſe tutatur. Habet igitur atramentum proſanguine, ſicut teſtatur Plinius 9. cap. 29. In ſequenti, marinum piſcem, magnitudine binum cubitorum aſſerit. Lib. 3. cap. 6. ex Anaxilao, tantam eius atramento uim in eſſe ſcripſit, ut in lucerna addito, æthiopes uideamur aſtantes, ablato priore lumine. ſepiæ fraudes cecinit quoq; Oppianus poëta 3. Halienticon. Piſci in ipſum calamo oſtendit Paulus Iouius, in doctiſſ. libello ſuo, de Romanis piſcibus, cap. 39. & uera faciē Petrus Bellonius lib. 2. de Aquatilibus cap. 2. Nunc paſſim in aurifabrorum Officijs, ſepiarum teſtæ reperiuntur, ut quibus ipſi, in fundendo auro, & argento, & iconibus exprimendis utantur. Conradus Geſnerus in Pandectis ſuis, de Phyſicis, Titulo 11. in Weſpſin interpretatus eſt, quaſi maris araneam: faciē exhibet Tomo Animalium.

Sepiarum teſtæ.

Vitriolum album.

Vitrioli albi] Spacioſum ingredimur æquor, ſi ſingulatim omnes eius differentiās, & autorum accuratè placita exponere uolumus, quæ non unam, aut alteram paginam implebunt, ſed integrum ſanè quater nonem. Nobis autem tutius uisum eſt pedibus ingredi, quando natæ non didicerim: ac contractis uelis iuxta littora potius nauigare, quàm procul ab oris fluctibus altis (in quibus haud parum multi arroganter ſtupidi naufragum fecerunt) agitari. Proinde breuiter, modèſtè, ac ſimplici dictione ſententiā noſtram proderè meluimus, quàm inſcitiam occultando, ſuperflua prolixitate, orationè implicare, ac confundere. Memini me in Theriacis explicatione, de Chalcitide loquutum, quam uitrioli ſpeciem conſtituimus: nunc uerò ſermonis uicinitate prouocati, copioſius rei ueritatem elicere conabimur. Quod itaq; hodie paſſim medicamentarij Vitriolū, Germani Vitriol, & Buſſerwaſſer

Vitriolum Latino nomine Atramentum ſutorium, Græco Chalcanthum dicitur, quod tam ars, quàm natura fingit, ex aqua, Sory, Miſy, & Chalcitide, atq; ideo diuerſa ſpecie uſitur. Etenim aliàs ex eis candè dum, aut pallidum, aliàs uride, aliàs cœruleum naſcitur, tam pro regionum, locorum, ac cœli diſpoſitione, quàm ipſius ſubſtilis materiæ, à qua artificio paratur: ſed quocunq; ſit colore, perſpicuum ſerè certatur: Eſtq; durum ac craſſum, ſubinde ſpiſſum & graue, ſubinde rarum & leue, nonnunquam ſubpingue. Idem torretur, in bullas aſſurgit, æquè ac nitrum, atque alumen: quod tale non eſt, ſi ſiccum tantum. Tam natiuum, quàm factitium ſacilius toſtum teritur: illud, in Medicina uſum, præſtat cœruleum, graue, ſpiſſum, pellucidum. Huic cognata ſunt, Miſy, Sory, Chalcitis, Melaneria, atq; horum omnium quaſi parens, pyrites eroſus exiſtit. Hanc doctrinam ex Dioſcoridis lib. 5. cap. 64. Galeni 9. ſimpl. ac Plinij 34. cap. 12. accepi. Officina publicæ, Vitriolum uiride, & Romanum dicunt, eſtq; id factitium, quod modò Chalcanthum, & Atramentum ſutorium appellauimus. Id ut credam imprimis, uirtus eius urens, cum adſtrictione iuncta, facit, qua cruſtas etiam inducere poteſt. Vnde nos Bononiæ, & alibi, ueterij potencialis loco, frequenter uſurpauimus. His accedit, quòd nigro colore reſtingit, poſtquam liquore quopiam ſolutum fuerit. Quare etiam nomen ſuſcepit, & prouerbio locum dedit, Atramentum ſutorio oblinere: nam uidemus in pannis, pellibus, & corijs denigrandis, eo infectores ac ſutores carere non poſſe. Hæc tam diu conſtanter affirmabo, donec rerum metallicarum peritus, hanc opinionem meam manifeſta ueritate cõarguat. Quod uerò Galenus Chalcanthum in Chalcitim tranſiſſe uiderit, intima eius parte illius ſpeciem ſeruare, in eadem & nos, dum ſoli ſeruenni aliquandiu fuiſſet expoſitum, ſæpè conſpeximus. Sunt autem ſupraſcripta metalla, ſi utantur, tutiora non uſtis, ac uirium ſimilitudine admodum propinqua, proinde indiſſerenter uſurpari poſſunt. Quidam Chalcanthus hic, aut hæc, & hoc Chalcanthum, Colchotar, ſiue Chalcitim interpretantur, ita errorem ex errore, uelut nodum ex nodo, formantes. Noſtri patria lingua Vitriolum album, weiſſen Roſſerroot / ögenſtein, & weiſſen Clemeſ appellitant: Viride autem, & cœruleum, ſimpliciter Roſſerroot. Haſte

Differentia. Eius forma.

Vitriolo cognata res.

Prouerbium.

Chalcanthum in chalcitim tranſiſt. Metalla uſta tutiora non uſtis.

uocant, Latino nomine Atramentum ſutorium, Græco Chalcanthum dicitur, quod tam ars, quàm natura fingit, ex aqua, Sory, Miſy, & Chalcitide, atq; ideo diuerſa ſpecie uſitur. Etenim aliàs ex eis candè dum, aut pallidum, aliàs uride, aliàs cœruleum naſcitur, tam pro regionum, locorum, ac cœli diſpoſitione, quàm ipſius ſubſtilis materiæ, à qua artificio paratur: ſed quocunq; ſit colore, perſpicuum ſerè certatur: Eſtq; durum ac craſſum, ſubinde ſpiſſum & graue, ſubinde rarum & leue, nonnunquam ſubpingue. Idem torretur, in bullas aſſurgit, æquè ac nitrum, atque alumen: quod tale non eſt, ſi ſiccum tantum. Tam natiuum, quàm factitium ſacilius toſtum teritur: illud, in Medicina uſum, præſtat cœruleum, graue, ſpiſſum, pellucidum. Huic cognata ſunt, Miſy, Sory, Chalcitis, Melaneria, atq; horum omnium quaſi parens, pyrites eroſus exiſtit. Hanc doctrinam ex Dioſcoridis lib. 5. cap. 64. Galeni 9. ſimpl. ac Plinij 34. cap. 12. accepi. Officina publicæ, Vitriolum uiride, & Romanum dicunt, eſtq; id factitium, quod modò Chalcanthum, & Atramentum ſutorium appellauimus. Id ut credam imprimis, uirtus eius urens, cum adſtrictione iuncta, facit, qua cruſtas etiam inducere poteſt. Vnde nos Bononiæ, & alibi, ueterij potencialis loco, frequenter uſurpauimus. His accedit, quòd nigro colore reſtingit, poſtquam liquore quopiam ſolutum fuerit. Quare etiam nomen ſuſcepit, & prouerbio locum dedit, Atramentum ſutorio oblinere: nam uidemus in pannis, pellibus, & corijs denigrandis, eo infectores ac ſutores carere non poſſe. Hæc tam diu conſtanter affirmabo, donec rerum metallicarum peritus, hanc opinionem meam manifeſta ueritate cõarguat. Quod uerò Galenus Chalcanthum in Chalcitim tranſiſſe uiderit, intima eius parte illius ſpeciem ſeruare, in eadem & nos, dum ſoli ſeruenni aliquandiu fuiſſet expoſitum, ſæpè conſpeximus. Sunt autem ſupraſcripta metalla, ſi utantur, tutiora non uſtis, ac uirium ſimilitudine admodum propinqua, proinde indiſſerenter uſurpari poſſunt. Quidam Chalcanthus hic, aut hæc, & hoc Chalcanthum, Colchotar, ſiue Chalcitim interpretantur, ita errorem ex errore, uelut nodum ex nodo, formantes. Noſtri patria lingua Vitriolum album, weiſſen Roſſerroot / ögenſtein, & weiſſen Clemeſ appellitant: Viride autem, & cœruleum, ſimpliciter Roſſerroot. Haſte

De Oleis Roſarum, ac Terebinthina, require lib. octauo.

Empla

Emplastrum ex Meliloto Mesuae.

Empl. ex Me-
liloto Mes.

A
Rec. Meliloti uncias sex,
Florum chamae, foenugraeci, baccarū
lauri, rad. althae, Ana drach. tres.
Seminiū apij, ameos, cardamomi, ire-
os, cyperi, spicae nardi, casiae, Ana
drachmam unam & mediam.
Absinthij, sampsuchi, ana drac. tres.
Ammoniāci, drachmas decem.
Styracis, bdellij, ana drach. quinç.
Terebinthinae unciam unam, & me-

diam,
Ficus pingues duodecim.
Sebi caprini, resinæ, Ana uncias du-
as, & semissem.
Cerae uncias sex.
Olei sampsuchini & spicae, ana quan-
tum sufficit.
Aqua decoctionis foenugraeci, cha-
momillæ, & meliloti, quantum sa-
tis erit infusioni aliorum.

CRONENBURGIUS.

Vbiq; confessum inter omnes est, à Meliloto herba, quam abundanter recipit, & nominatū: siquidē
uel ab effectibus, uel ab ingredientibus, pro maiori portione, appellationū occasiones fuerunt. Compo-
sicio autem hæc multiformis existit, attestante hoc ipsum Galeno per Locos 8. cap. 1. & 5. atq; per ge-
nera lib. 7. Oribasius, supra alios autores, pleraq; addit: Trallianus lib. 7. cap. 14. detrahit. Aëtius 9.
cap. 16. anomū omisit: Paulus apposuit Gleucinum & bdellium 7. cap. 18. sic quoq; Nicolaus Alexan-
drinus cap. 219. Ego aliorum scripturam intermisi, sed loca adiunxi, ut facile inueniri possint. Ponde-
rum ubiq; est magna uarietas. Serapion Arabs duo emplastra assignat Tract. 7. cap. 27. Titulo Dbi-
madh, de meliloto. Ioannes Vigomus lib. 8. cap. 16. atq; pleriq; omnes, qui practicas scripserunt. Ego nō
solum per rationem, sed etiam per experientiam, emplastrum Mesuae, quo uix aliud in emollicendo
præstantius reperiatur, ab Officinis omnibus consiciendū decerno: In quo, ad constructionem necessa-
ria, sunt declarata, qui ueram doctrinam, in alijs emplastris parandis, consecuti sunt. Ut tamen sin-
gula manifestissimè habeantur, primò radices althae concisæ minutim aqua decoquantur: post adde-
flores meliloti, ac chamemali: quando omnia languent, conuulsa pistillo ligneo in mortario, donec
prorsus molles sint radices pariter, & flores. Deinde ficus humecta & similiter tusa apponantur, ac
simul moueantur. Postea gummi aceto soluta, & colata: Seuum uerò, resina, cera, in oleis liquentur,
ac mox coniungantur prædicta omnia, bene sursum & deorsum agitando: ubi frigere cœperint, tere-
binthina, & pulueres reliquorum triti creticiq; iniiciantur: Postremò ex arte finge magdaleones. Sit
autem tanta oleorum copia, quanta ad molle faciendum pharmacum necessaria uidebitur. Reliquum
est paucissimis de Meliloto expedire.] Hæc herba, Dioscoride, Plinio, Scribonio, Sertula
campana: Catoni, Columelle, Celso insuper, Serta campanica dicta est. Nascitur laudatissima in Atti-
ca, & Cyzico, & Chalcedone, colore croci æmulo, odore iucundo, ac circa Nolan in Campania, co-
lore in luteum languescente, languido odore, ex Dioscoridis scriptura. Quotquot de re herbaria, ui-
ri & doctrina, & iudicio celebres scripsere, inter Trifolij, aut Loti genera, illam reponunt. An no-
strum uulgare melilotum, iure censeret eo nomine debeat, sanè mihi non uidetur, cum potius lotum urba-
nam Dioscoridis credam, ab eo depictam lib. 4. cap. 96. quia trifolij effigie constat, nasciturq; non in
pratibus tantum, sed etiam in uiridijs & hortis. Adde his, quòd hætenus nomen suum seruauerit, nec
pe Lotum, cui initio accessit Meli, à melleo opinor flore, unde promptè hæc uerba Lotus, legitime me-
liloti locum occupare potuit. Vulgaris usus plana, bina facie ostenditur. flore tum luteo, tum purpu-
rascente. Certè consuetudine liquo, eas differentias facultate parum differre, quam cum foenugraeco
eandem obtinere existimo. Antè biennium monstrauit mihi semen, è Creta allatum, Doct. Echijs, quod
terra concreditum feliciter excreuit, at dissimili forma, ab uulgari nostro. Grauius nemo hic peccat,
consuetam melilotum usurpans, Herbarijs Hollandicis Malloet, Colomensibus Amloot. Leguntur
adhuc alia emplastra, & Ceratiformia, apud Galenum lib. 1. per genera, uidelicet alba, & lib. 2. ac 3.
uiridia. Amplius Melina, aurei coloris, glua, nigra: & lib. 6. fusca. Rursus apud Paulum 7. cap. 17.
Actium 4. toto adeò libro, & 15. Præterea Nicolaum Alexandrinum, Actuarium, Myrepsum, Scribo-
nium, & alios: Quæ cognoscere uolentes, ex eorum lectione requirant. Nobis propositum fuit, non o-
mnia, sed quæ in Officinis communiter fiunt, persequi. Atq; sic omnem de eiusmodi me-
dicaminibus sermonem necessarium absoluisse mihi uideor. Itaq;
nunc bonis auib; octauum librum aggredior.

Medicamen-
torum appella-
tiones unde.

Consiciendi
forma.

Melilotum.

LIBRI SEPTIMI, DE COMPOSITIONE
MEDICAMENTORVM, FINIS,

LIBER

DE COMPOSITIONE
LIBER OCTAVVS, DE
COMPOSITIONE MEDICAMEN

TORVM, OFFICINIS HOC AEVO VSVALIYM,

Autore Bernardo Dessennio Cronenburgio,
 Doctore Medico.

Blattarij quis-
dam in medi-
cina.

In ignavos
emulos.

Autoris sco-
pus.

Apologi cur
tot extet ho-
die.

Propositio.

Diuisio olei
generalis.

Oliua.
olea.

Oleum genus
duplex.

Gegera plura

Differentia.
Oleum est ma-
teria aliorum
simplicium.
Oleorum di-
uisio particu-
laris.
Oleum optimu

IPPOCRATEM OMNIUM PRIMVM ME-
dicinae uiam inuenisse, Galenum deinde multis nominibus illustrasse, deni-
que posteriores insatiabili penè rerum naturali studio incumbentes, tan-
tum non absoluisse, nemo eruditus est, qui non lubenter agnoscit: sed recla-
maui pauci, grandiores quàm ut sperent: crassiores, quàm ut possint ipsam
rem intelligere. Nam uelut in omnibus ubiq; disciplinis, ita etiam in Medi-
cina adhuc sunt blattarij quidam, perpetua inscitia obruti, studiosis omni-
bus inuidentes, atq; alienam operam carpentes. His persuaderi nõ potest,
quin semel omnis coru autoritas collapsura sit, si Medicinam, ex ipsi for-

tibus, studiosi petant. Praeterea quia eruditiores, principum, magnatum, celebrium uirorum, ac lauda-
tarum rerum pub. beneuolentia foueri uident, eò uehementius afficiuntur, quò ipsi contemnantur ma-
gis: ac propterea continua emulatione, talibus frustra derogare nituntur. Atqui cum ipsi Philomede
quopiam indoctiores haberi possint, totiq; orbi deridendos se proponant, ampliori consutatione indi-
gnos uensemus. Quis etenim uir bonus, eiusmodi deprauata ingenia non negligat, et respuat. Proinde
cum nobis constanter is scopus propositus sit, ut artem nostram, si non illustriorem, certè dilucidiorè
reddamus, haud iniquum puto, si me quoq; non de curru aut plastro inanes fabulas, sed seriò de medi-
camentis componendis loquentem differrentemq; homines audiant: et si bene horas collocasse uidebor,
laborem boni consulant: sin minus, hoc est, in quibusdam humana incertitudine aut deliquisse, aut haud
lucinatam fuisse conuincar, haud grauatim errorem confitebor, taneum monentes quæso, a conuitijs ca-
ueant. Etenim errare hominis est, erratum non agnoscere, arrogans. Atq; ideo tot extant etiamnum

doctissimorum uirorum Apologiae et retractationes, quibus aut sese excusant, aut interpretantur, aut
malitiosas columnias resellunt. Et est cõmunis mortalium calamitas, ne quis se absolutu siue beatum, an-
te ultimum diem reputet. Ista pramonuisse sufficiat. Nunc octauum librum orsurus, et philiatros, et
pharmacopœos exercemus, in ijs parandis oleis, quæ nostra tempestate, in præstantissimis quibusque
Officinis reperiuntur, idq; pro consuetudine nostra, iuxta alphabeticam seriem adiungentes locis ob-
scuris expositiones, pro imperitioribus. Sed priusquam peculiarem scripturam aggrediar in genere,

de oleo dicam. Id sicut humorum præstantissimus habetur, qui foris corporibus nostris conueniunt, ita
plantis et apibus omnino infestissimus: cuius opificium Aristæus princeps excogitasse fertur Plinio 7-
cap. 56. Absolutè et simpliciter scriptum oleum, ex oliuarum cuiusq; generis bacis expressum intelli-
gimus, reliqua omnia per translationem et abusum, quemadmodum Galenus 2. simpl. cap. 7. ac lib. 6.
luculentissimè docet. Plinius 15. cap. 3. oliua præsertim immatura succum dixit. Fructus uerò, ex quo

oleum premitur, solus ex omnibus, oliua nuncupatur, et arbor olea, quamuis grammatici in his ua-
riant: sed nos de rebus, non nominibus, et quomodo in Medicorum, non Grammaticorum schola intelli-
gantur, differimus. Græcè tam oliua, quàm olea, λάδι uocatur, atq; ipsum oleum λάδιον. Illius ortus
Minerua cum Neptuno de nomine Athenarum urbis commendati, eorundem testimonio, attribuitur,
sicut Constantinus Caesar lib. 9. Agriculturae cap. 1. eandem historiam recensens ostendit: Unde etiam
Mars cecinit primo Georgicorum:

Oleaq; Minerua inuenitrix.
 Quamquam alij eius inuentionem Osiridi malint ascribere, autore Diodoro lib. 2. Antiquorum gestio-
rum. Iam ne extra oleas seramur, paucis de harum generibus attingemus. Est olea satina et syluestris,
Oleaster dicta, utraq; magnam cognationem habet, ac non facile, nisi fructus diuersitate distinguitur,
qui in hac, quàm illa, sapidior constat. Plinius, autoritate Virgilij, tria genera refert, lib. 15. cap. 1. De-
cem Columella 5. cap. 7. Macrobius Saturnal. 3. cap. 20. sedecim: De oliuetis instituendis Palladius in

Februario Titulo 18. Itaq; plures olearum differencias, pro etate, satione, loco, arte inducta alteratio-
ne, et commistorum natura, existere est necesse, cum sit uelut materia ceterorum medicaminum: que-
quid enim herbarum, florum, siue cuiuscunq; rei oleo inditur, odorem suum manifestè in eo relinquit,
et uires depont ualentiissimè. Est insuper oleoru aliud maturum, uetus, candidum, dulce, pellucidum,
odoratum, moderatè calidum, et optimum (id in summo uasis, aut saltem supra dimidium pleno fieri
Macrobius lib. 7. Saturnal. cap. 12. desinit, et Celsus Antiquarum lect. 28. cap. 25. ac Ruellius 1. cap.

A 143. atq; usus quoq; comprobatur. Aliud immaturū recens, uiride seu crudum, Græcis Omotribes, Latini Omphaciniū, ex immaturis & acerbis nimirū oliuis expressum, nominatur. Hoc magis illo tum refri gerat, tum adstringit, & diutius multo seruat. Præstat recens, odoratum, purum, quod non mordeat, quodq; intuenti translucidum cernitur. Commodissime in uitro sub terra reponitur, ut pote natura frigidō, quo olei natura gaudet: Si tale nō habetur, in nouis si Alibus gypso dantis, ad Septentrionem locis siccis. Hinc imbres copiosos, oleum in amurca deterius reddere, Theophrastus 1. de Causis plant. cap. 23. scriptum reliquit. Ceterū qua ratione oleum frigore concreseat: uinum, acetum, aqua marina, non, Alexandro Aphrodisiensi in problematis suis, Macrobio Satur. lib. 7. cap. 12. Gellio 17. cap. 8. ac Celio Antiq. lectionū 30. cap. 25. discussum habetur. Qui ferrum emollire uolunt, oleo oblinunt, qui indurare, aqua mersant. Olea serendæ rationes Theophrastus lib. 2. cap. 7. & de Causis 1. cap. 3. Plinius ex Catone 15. cap. 5. & 17. cap. 18. & omnem ad eō eius curam, Constantinus toto lib. 9. agriculturæ suæ ostendit. Oliuitates autē assignat Columella lib. 12. cap. 50. quarū diligentia aut negligentia, oleum ipsum uariatur. Atq; ista obiter dixisse haudquaquā arbitror inutile erit, ut nō tam olei inuentionem, quā naturam, genera, differentiam, delectum, & quibus locis tutō seruetur, cognoscamus. Quoties uerō aliquid in simplex oleum iniicitur, puta flores, stirpes, fructus, semina, radices, & similia: tunc alium atq; alium doctrine modum postulat: nam quod ex floribus coctat, aliud diu insolatur, aliud paucotempore: nullum tamen cum floribus coctionem tolerat, imō ne solem quidem æquē omnes: quia flores subtiles & inualidiores, promptē distillant, unde uirtus quoq; resoluitur euanescitq; idcirco ij diurnum aërem non ferunt, nec ullam cocturam, aut saltē ebullitionem: tales iudicantur lilia, cheiri, sambuci, meliloti, & similes. Porrō qui ualidam odoris uim, pluribusq; diebus constantem edunt oleo mersi, tale insolatu tenuius magisq; utile redditur, sicut habetur quod ex rosis, uolis, chamæmalis, nymphæis, papauere consistit: cui annuero oleum Anethinum, rutaceum, nardum, melinum, myrteum, & id genus alia, quæ in duplici uase coqui desiderant, antequam colemur: Similem rationem expetunt & stirpibus, ex fructibus, seminibus, ac uarijs insuper speciebus consistētia: Dissimilem quæ torculari premmuntur, ut amygdalinum, laurinum, nucum, ex seminibus papaueris, lini, & quæ per alembicum eliciuntur. Sed hæc omnia, multiplici opera, & ordine inter se discrepante conficiuntur, quod particula ri studio, suis quibusq; locis manifestabimus. Quoties in oleis arte parandis, uinum siue succus recipitur, is leui coctura absumi debet, quod ita intelligitur. Etenim si guttulas aliquot ex uase oleum ac succum habente spatha in ignem conicias, non crepitant, neq; flammæ repugnant: secus fit succo nō dum consumpto, quapropter diutius adhuc coquendum, donec rursum sicō periculo, id quod modō diximus, consequimur. Nōnulli homines, inquit Galenus 4. sanitatis tuendæ, diu macerari, tum flores, tum semina, non ferentes, partim ea percoquere in oleo coguntur, partim aquam iniicere, utique qui cautiōres sunt: quo uidelicet nec torreantur, quæ sunt iniecta, nec oleum uisione odore referat. Qui uerō his magis sunt curiosi, in duplicibus ij uasis coquunt: hoc fit cum in lebete, in quo sit aqua feruens, inseritur exiguum uasculum, in quo fundi oleum debet, id quod sanē nos facimus, non tamen ad semina florē sue coquendos: quippe hac coctione minimē egemus, propterea quod ea diu maceramur. Qui uerō celerius ea præparare cogitur, huic necesse est, & (ut prædictum est) præcoquere, & ne torreantur, aquam uinumque iniicere, alterutrius tantum, quantum coquendo totum euanescet: Is modus erit, si quadruplum eius, aut quintuplum oleum sit. Sic Galenus. Ego nunc particulariter ad scilicet olea uenio.

Oleum Absinthij.

Fit, ueluti oleum Chamæmalinum.

CRONENBURGIVS.

Non dubium quin ab oleo, & Absinthio, nomen huic inditum sit, sicut eiusdem generis omnibus, a rebus ingredientibus. Neq; mirandum cur a nullo celebri autore tradatur, licet in humida frigidaq; uentriculi intemperie, potentissimū iure censeatur: Id factum conicio, quod uulgare & quibuslibet cogitum, aut nō usq; adeo uetustū fuerit. Sed dum Dioscoridem, atq; alios claros Medicos diligenter inquirō, serē semper uni parti florum siue herbarum, tres olei admixtas inuenio. Hos ergo secutus, simili ratione, & hanc compositionem parandam existimo: cuiusmodi exemplum profusus in oleo rosarū explicabo. Serapion de Amidotis cap. 25. & Auicenna lib. 5. Tract. 10. ex Dauic uno olei sesamin, & uncijs duabus absinthij parant. Sed hic considerandum Dauic, siue Durach, quod in synonymis a Serapione, 3. particula, Saladino, ac Pandectario cap. 199. putatur pondus sex granorū hordei, interdum trium, quomodo tam exigua mensura, uncia duæ absinthij madescere queant. Itaq; necesse erit, alterutrius lectionem ut deprauatam reicere, & dosim alterius augere. Villanouanus in Amidotario, quatuor portiones olei, & tres absinthij constituit. Placentinus duabus uncijs absinthij, librā olei affundit, insolando diebus quadraginta, cap. 20. de Medicinis. Quiricus de Augustis, Lumius Apothecario rum autor, herbæ absinthij, tantundem succi eiusdem miscet: eritq; ita paratum efficacius.

Omotribes. Delectus.

Repositio.

Oliuitates.

Ex quibus olea composita fiant. Oleorum compositionum diuersitas. Olei ex floribus consicienti ratio.

Olea ex stirpibus, fructibus, seminibus, & alijs rebus.

Oleorum coctura cum uino aut succis.

Coctura in duplici uase.

Oleum absinthij.

Denominatio. Cur ab alijs non sit traditum. Olei, & florum quantitas, apud antiquos.

Dauic siue durach.

DE COMPOSITIONE

Oleum Amygdalarum dulcium Mesue.

Oleum amygdalarum dulcium Mesue.

Rec. Ex amygdalis mundatis ab utroque cortice, quantitatem quam uolueris, tere contritione ultima, in mortario lapideo: post dimitte loco calido, circiter horas quinque. Iterum tere, ac pone in zaynari, id est, torculari, atque oleum exprime. Vel in uase duplici, hora una

coque. Vel sub arena calente, aut cinere, amygdalas facculo inuolutas foue; deinde eodem modo fortiter constringe. Aut tritas, & in pasta loco calido subactas, affusa pauca aqua calfacta, simili ritu, co-prime.

Zaynari.

CRONENBURGIUS.

Amygdalas pinguem atque oleosam qualitatem participare, supra quotidianam ac uisoriā experientiam, Galenus quarto Simplicium, cap. septimo, & de Alimentorum facultatibus secundo asseruit. Nicolaus ille Alexandrinus, cap. libri sui de Compositione medicamentorum 729. hoc modo condit:

Nicol. Alexandrinus.

Rec. Olei libras quinque. Amygdalarum purgatarum, uncias uiginti quatuor.

Amygdalas tritas & maceratas oleo per triduum, ad medias coque, ac cola. Sic ille.

Oleum amygdalarum, per contusionem & expressionem.

Hodie per solam contusionem & expressionem, oleum fit, sed uariè. Præstiterit uerò recentes electas si pelliculis, exactè contritas, in uitro aut uitrato uase, aut saltem stanneo ocluso, reponere, quod mox in aliud uas aqua cōtinens transferatur, lentoq; igne incallescant, ut amygdalarum substantia dissoluatur, id quarta parte horæ, aut citius, pro ratione ignis, fieri potest. Mox recluso uase, effundantur amygdalæ, in sacculum canabinum nouum, aut setaceum robustum, aut stamen uulgare, & continenter torculari, siue prælo librario asculis utrinque, hoc est, supra & atque infra apposis, iuxta ignem fortissimè exprimantur. Hic modus ut est facillimus, ita quoque omnium præstantissimus: quamuis alios aliter atque aliter facere cognoscam. Non tamen probo eos, qui mola trusatili, affusa interdum aqua, interdum oleo, eliciunt: quæquam tolerabilius sit oleum paucum dulce, quam aquam affundit, quando copiosius oleum expetit.

Oleum amygdalarum amararum Mesue.

Oleum Amygdalarum amararum Mesue.

Paratur sicut oleum ex amygdalis dulcibus.

CRONENBURGIUS.

In mortario lapideo sapius, subinde terimus æreo. Ex alijs scriptoribus.

Dioscorides li. i. cap. 33. ad sequentem modum facit: Semodius (sextarij tres) ex amaris nucibus repurgatis, siccatiq; in pila ligneo pistillo leniter tunditur in offas, & aquæ feruefactæ sextarius adijcitur, ac postquam media hora humorem hauserit, uehementius quam antea tunditur: mox tabellis premitur, & quod digitis gånasit, concha excipitur. Pressis his nucibus rursum hemina aquæ insperguntur, quam postquam ebiberint, iterum exprimuntur. singulas heminas reddunt, singuli modij. Hactenus Dioscorides. Atqui iste secundus ferè modus, olei amygdalarum dulcium Mesue esse uidetur.

Ruellij uersio in interpretando Actuarij loco, expenditur.

Paulus lib. septimo, cap. uigesimo, simplex ac compositum habet. Nicolaus Alexandrinus cap. supra dicto simpliciter conficit, uelut Mesue. Actuarius cap. proprio, tantum non Dioscoridem exprimit, ubi expendendum doctis propono, cur Ruellius utriusque interpres, hoc est, Dioscoridis, & Actuarij, in uno censuerit uertendum, amygdalarum repurgatarum semodium, in altero chœnices quatuor, quum alioqui una eademq; sit in utroque totius dictionis sememia. Deinde ad finem compositionis, apud Dioscoridem, singulos modios (amygdalarum) singulas heminas (olei) reddere dixit, quando tamen apud Actuarium quatuor chœnices, heminam olei conficere ait, dissimili prorsus scriptura, ac inæquali omnino mensura: nisi aliter apud hunc quam illum sonet Græcus textus, quem nondum uidere potui. Marcellus Virgilius pro semodio, quartam partem modij interpretatus est: ac semodium amygdalarum, heminam unam olei reddere scripsit, conuario rursus sensu. Quid autem chœnix, quid hemina sit, diligenter aperiemus, uolente Deo, libro horum Commentariorum decimo, ubi de omnibus mensuris, atque ponderibus, explicabimus. Istud oleum Græci pariter omnes Metopium appellant, quos sequutus est Plinius decimo quinto, cap. septimo. Nunc in Myropolijs, ex contusione, & expressione amygdalarum amararum seruatur, quas Galenus, Plinius, Celsus, & Neoterici quidam, Nucces amaras appellant. Simili omnino studio ex iuglandibus, atque auellanis, &

Nucces amare Oleum ex iuglandibus & auellanis.

alijs seminibus fieri possunt.

Oleum

Oleum Anethinum Mesuae.
Componitur ut Chamomillinum.
CRONENBURGIUS.

Ol. Anethinū
Mesuae.

Dioscorides lib. 1. cap. 50. libris octo, & dodranti olei, florum anethi ~~libras undecim~~, & bessem admiscet. In oleo, diem unū macerat, tunc manibus premit, ac recondit. Quod si vires intendere uelimus, recentes anethi flores, iterum in oleo demergimus, eadem ratione. Paulus Aegmeta lib. 7. cap. 20. comae refrigerat & uiridis anethi unciam unam, olei dulcis sextario Italico adijcit, soli xl. diebus uasis ore constricto exponit. Idem prorsus Actuarius cap. proprio, & Myrepsus oleorum num. 15. referūt. Aëtius autem à Paulo uariat, duplo pondere. Nicolaus Alexandrinus, cum Mesue senuit cap. 730. Galenus 6. simpl. de Anetho, oleum ex eo fieri manifestè indicat, sed utriusq; quantitatem subicit: Similiter 3. ac 4. sanitatis tuendae lib. ubi cum ex sicco, tum ex uiridi anetho, componi assueuisse innuit, dum remedia cuius densam relaxantia & alfacientiaq; numerat. Mauritanus Serapion ex libra una, et media olei, & uncia una seminis anethi siccati componit, quem Auicenna sequutus est. Conficiendi insuper unguenti anethini formam ostendunt Paulus 7. cap. 8. Alexandrinus cap. 302. Actuarius cap. de Unguentis. Interim ego cum Manardo non uideo, quomodo illa pauca apud Dioscoridem olei quantitas, tam multam florum Anethi mensuram recipiat, probeq; madescat, praesertim quando Aëtium, ac Paulum conecplor. Haecenus de oleo, nunc de herba, paucis expediam. Vulgaris est notitia, ita ut nemo ueterum pingat: tam Latinis quam Graecis Anethum dicitur. Remedia Dioscorides tertio, ca. 56. docet, & Galenus sexto Simplicium, Aëtius primo, Plinius uigesimo, cap. 13. Apuleius cap. 121. Auicenna lib. 2. cap. 72. & Aemilius Macer eleganti carmine. Paulus Aegin. uocat Anemion lib. 6. Serapion cap. simpl. 326. Xebeth. Vulgus Dilleant / ac Dillen. Ex recentioribus, anethi faciem monstrant Ruellius lib. 3. cap. 41. Tragus Tomo 1. cap. 150. Fuchsius & alij. Eadem herba ex are facta, ac bubulis carnis interiecta, uix dici potest quantoperè sapidas faciat. Galenus quoq; in albo iure utitur, & pisces perfundit. Culinariae Colonensium foeminae, ac Rheni accolae, recens semen, commendabili sapore, brassicis capitatis condiendis interspergunt.

Ol. Anethinū
ex alijs auto-
ribus.

Anethum.

Oleum è Balsamo Mesuae.

Ol. ex Balsa-
mo Mes.

Fit ex planta cubitali aut bicubitali rutaegreste simili, cuius cortex Orientem spectans scarificatus, aut scapello uulneratus, lacrymas fundit, estq; ipsius arbuti pinguedo. Interdum quidam palmitis, siue surculos eiusdem plantae, ueris initio in pila terunt, mox in aqua coquentes, torculari exprimunt, uocantq; Oleum Balsami. Sunt insuper alij, surculos tusos in oleo ueteri ad quadraginta dies insolantes, deinde in duplo uase coquentes. Rursus surculos in eodem oleo bis renouant, tandem collant, ac reponunt.

CRONENBURGIUS.

Nunc cum nobis hoc loci de Balsamo proposita sit disputatio, non possum non inprimis imperitorum quorundam gregem eximie improbum uituperare, qui apud simplicem plebem, in medijs foris, buccis inflatis, factitium balsami pro genuino liquorem exponunt, atq; inepta quadam sermonis blanditie rhetoricen suam edunt, atq; ita illorum animos illectant. sed horum insignis impudentia, simul & damanda impostura, probatissimorum autorum testimonijs detegitur: partim ut re dula nimis turba melius instituat, ac re uelut indice monstrata, ueritatem agnoscat: partim ut eiusmodi nebulones, proborum hominum mentes tot quotidie mendacijs (emungendae tantum pecuniae gratia) ludificare desinant. Et hic me uera differentem patiemer ferant uolo. Nam quae haec erit aut iniuria, aut consuetudo? Talibus ne prudenter malitiosis inanem loquacitatem, imò arrogantem uerborum sonitum, ac quamcunque in proximo fraudem exercere licebit: mihi uero publicè cum autoritate Medicinam exercenti, id quod res est explicare, atque indicare, non permittetur? Sed utinam in solo Balsamo blaterones isti consisterent, & non uasta lingua garrulitate, sacrosanctam artem nostram temerarent, ac defecarent pessimè, quando nullum prorsus morbum esse tacitent, cui illi proximis succurrere non queant, unde auidam audiencibus spem immani pollicitatione iniiciunt. Eiusmodi nebulones sceleratissimo, alter Italus, Flandrus alter, testimonio mutuo, mutuo officio utentes, & uelut dici solet, mutuum scabentes, dum alter alterius praconem pariter ac interpretem specioso equidem dolo agebat, anno post CHRISTVM natum quinquagesimo, celeberrimam urbem Agrippinam Coloniam ingressi, ne fraudulenti technis praclarus fucus deesset, famosam sibi diuersorium, quod durum pugnum, pro symbolo habet, ad scaenarium forum, deligentes, publicè & impune (nescio qua Senatus amplissimi sapientissimiq; indulgentia) quamplurimis, magno aere, imposuerunt, in intolerabilem artis contemptum, & eiusdem professorum iniuriam, ac ruium dispendium, Ego tamen constanter tunc

In arrogatè
impudentes
balsami fa-
ctitij uendi-
tores.

Duo scelerati
circumfora-
nei per auto-
rem correpti

DE COMPOSITIONE

Medicorum unus, eos erroneos impostores, & splendidos circumforaneos corripere sum ausus, sicumq; palam detegere: quod etiam multo confidentius per me factum fuisset, nisi quam in partem, tale meum consilium, non dico ab amulis raperetur, uerum insuper ab amicis interpretaretur, ueritus essem. Atqui hos nunc misso faciente, Balsami historiam enarremus. Dioscorides itaque libro primo, cap. 18. in sola Iudaea ualle quadam, & Aegypto, arbutum nasci testis est: cui Diodorus Siculus quorum gestorum tertio, cap. de Indis, &c. & Strabo decimosexto, subscribitur. Aetius inquit, sub ortu Canis, arboribus, arboribus unguibus ferreis inciditur, manatq; e plaga succus, quem Opobalsamum uocant, sed tam exiguo stillatu, ut annis singulis, ne plures quidem, quam sen septeniue congi cogantur, inibiq; pondus duplo rependitur argento. Solinus uero cap. 38. lignum caudicis attractatum ferro, sine mora mori, testatum reliquit: Eapropter aut uitro, aut cultellis offeiss, sed in solo cortice, artificio plaga, uulneratur. Egestippus acutis lapidibus id fieri scribit libro primo excidij Hierosolymitani, cap. de cimoquinto, & circa Hierichuntem oppidum, Balsami hortum fore, libro quarto, cap. decimosextimo.

Balsami historia

Opobalsamus.

Huic acquiescit Iosephus de Bello Iudaico libro primo, cap. quinto, & Amiquitatum decimoquinto, cap. quarto addens, nusquam alibi quam in Iudaea nasci, esseq; preciosissimum. Quin Iustinus Trogi Pompeij testimonio fretus, incredibile tradit, quantum opes Syriae generi ex uectigalibus Opobalsami creuere, quod his tantum regionibus gignatur. Theophrastus nono Plantarum, cap. secundo & sexto, lachrymam ex Balsamo exiguum manare scribit, odore adeo eximio & copioso, ut procul sese exerat eius paucitas: sed interim nullum liquorem syncerum ad Graecos deferri queritur. Plinius 12. cap. 26. inter Iudaeos & Romanos, pro frutice dimicatum esse refert: hic genera tria, ille duo assignat. Succus e plaga manat exigua suauitatis, sed tenui gutta, ut Magno Alexandro res in Iudaea gerente, unam die aetiuo concham impleri iustum esset, ac duplo rependebatur argento. Cornelius Tacitus libro Annalium 21. modicam arborem asserit, & ut quisque ramus intumuit, si uim ferri adhibeas, pauem. Veni frangi lapidis aut testa aperiuntur. Vnus autorum, quos equidem lego, Pausanias, uim Balsami magnam in Arabia subnasci, arbitratur est. An non satis igitur, ex tam uetustis classicisq; scriptoribus, probatum quis opinabitur, nos uerum Balsami succum nec habere, nec habere posse? sed hoc ipsum, & ratio, & usus, confirmat. Accedit his, quod difficillime extra prouinciam mittatur, & paucissima quantitate, sed immenso precio, siquidem duplo argenteo pondus eius rependi solet. Quin & constans fama est, regios apud Memphim hortos aut desisse, aut incultos iacere. Galenus quoque de Antidotis primo testatur, sua etate adeo illud adulterari, ut exercitatisimos falleret. Est autem succi

Balsamum uerum nos non habemus.

Balsami probatio.

modice linguam mordens: peior est uiridis crassusq;: pessimus niger. Multis dolis corrumpitur, quos ita distinguere oportet. Nam syncerus lanae uesti instillatus, neque maculam facit, neque si eluatur, notam relinquit: Idem lacti infusus coagulat, celeriter cum in hoc, tum in aqua liquatur, subsidet, colorq; lactescit, ac uetustate crassescens, deterior fit. Corruptus autem olei modo inuolat, aut in forma quam stelle diffunditur. Ruellius ferrum genuino liquore perunctum in igne ardere, adulterino nequaquam scripsit libro primo, cap. 35. Eat nunc imperitus populus, & fallaci agyrtarum turba, de Balsami oleo, garriemi credat. Atqui nostri seculi aliquot docti homines, huius succi copiam ac efficaciam, in Officinis Medicis, desiderari cognoscemes, singulari studio, & artificiosa coniectura, olea facultate propinqua meditati sunt, cuiusmodi formas paulo post subscribemus. Sed Pharmacopolas praemonitos uelim, ne sibi, in nundinis aut mercatu, ab impostoribus, imponi patiantur, quando ipsimet illa non conficiant, quod tamen fieri uolentius cupio. Quidam in ueri Balsami penuria, oleum ex floribus Lauandulae nostrae collectum usurpant. Valerius Cordus oleum ex Caryophyllis factum probat. Ego autem, ad stipulam sagacissimo Medico Ioanne Echio, ex myrrha syn-

Olea in uice Balsami excoctata.

Ioan. Echtius sagaciss. medicus.

cerisina, oleum elici in huius uicem procuravi, dum peritissimus Pharmacopola Coloniensis, Dominicus Mithridatum nobis intuentibus absolutissime pararet Anno quadragesimonono, sub Calendas Februarij, ac sequenti protinus anno, Ambrosius, diligentissimus fidelissimisque etiam Pharmacopoeus, Ceterum haud clam me est, pro Balsami succo in succedaneis, Galenum nostrum, stacten myrrhae, uel oleum Irinum supponere: Id, a doctrina nostra, non est alienum, quia stacte est sudor, aut expressio recens ac pinguis myrrhae, cum exigua aqua tusa, uelut Dioscorides lib. primo, cap. 67. docet. Ea perquam odorata, & preciosa existit, facitq; per se unguentum, stacte appellatum, cap. 62. Paulus stillatitiam myrrham lib. septimo, cap. uigesimoquinto uocauit. Quin Plinius duodecimo, cap. decimosexto myrrhae arbores, sponte, priusquam incidamur, stacten fundere, cui nulla praefertur, tradit. Diuus Hieronymus quoque hanc ipsam, myrrhae guttam siue stillam interpretatus est, in Ezechielem cap. uigesimo septimo, & explanatione Psalmi quadragesimi quarti ad Principiam uirginem, ubi inter cetera inquit: Narrant & hi qui aromatum nouere uirtutes, stacten, florem esse myrrhae. Atq; ideo opinor Marcellus in Dioscoride suo pinguisimum myrrhae florem dicere uoluit. Recte igitur a Dn.

Balsami succedanea.

Stacte.

incorruptum

Oleum myrrhae pro balsamo.

Echio, & me, (nisi fallor) myrrhae oleum, pro Balsami succo, positum fuit, quando neutrum

A incorruptum habemus: Testatur Anatus Lusitanus singulari fide, in enarratione sua 18. primi libri Dioscoridis, se legitimum opobalsamum, ex Peru nouiter inuenta regione, aduclum uidisse, atq; experientia comprobatum habere: Id decuplo argenti pondere, ob eximiam eius facultatem, redimitur. Eius hoc testimonium si uerum habetur, possemus et nos eundem liquorum impendio, ac studio consequi. Porro à Scràpione cap. simpl. 46. et alijs Arabibus, storax liquida nuncupata, non est stacte censa, ut nec nostra uulgaris, quia amaritudinem gustul nullam, fragrantiam nullam (ut alias dotes Galeno lib. de Antidotis scriptas præteream) edit. Errant itaq; uehementer illi, qui stactem à myrrha discernere negligunt. Errant præterea, qui Officinis usitatam, rem factitiam, odore tetro, à myrrha alienissimam, pro stacte usurpant: quos non refellendos, sed potius conemendos existimo. Nam Hippocratis arte dignum, optima quæq; deligere, ac pro utribus Medicinæ studium locupletare, decet: non autem rectè inuenta, deprauare, quemadmodum et hi faciunt pariter, et illi, quos supra notauimus. Nunc eas compositiones aggrediar, quæ in uicem Balsami, à plerisq; doctis reponuntur.

Storax liquida non est stacte.

Medicorum officium.

Oleum Balsami artificiale uocatum, Guilhelmi Placentini

4. Practicæ suæ, cap. 20. de oleis.

Oil. Balsami Guilhelmi Placentini.

Rec. Carpobalsami, myrrhæ, nucis Indicæ, ana unciam mediam, Hypericonis unciam unam, Tere crassiusculè, quibus admisce olei ueteris uncias quinque, Terebinthinæ, unc. unã cõ dimidia. Post hæc simul commoueantur sursum ac deorsum, & in figulinum

uas coniecta, prunis impõnantur, occlusis undique rimulis, ac chymica ratione destilla: Ad finem recluso operculo, adde Moschi grana quinque, Ambra grana tria, Olei ex lateribus uetustis unc. unam Hoc Balsami uice tutò usurpatur.

Aliud præstantius, eodem autore.

Alind.

B **Rec.** Olei libram unam, & mediam. Myrrhæ, xylobalsami, opopanax, bdellij, aloës, carpobalsami, ammoniaci, serapini, nucis Indicæ, hyperici, macis, gummi Arab. Thuris, tracachanti, Ana unciam unam. Lateris triti igniti, & oleo extincti communi, uncias tres: Attamen præstat aquam nunquam sensisse. Terebinthinæ purissimæ, uncias se-

prem. Aromata subigantur, cribrentur, & ubi gummi uino odore dissoluta fuerint, arida adijciantur: Deinde in mortariũ translata, ac probè cõ oleo & terebinthinæ agitata, uasculo uitreo supra focum luculentum cõstituant, & alembico more, oleũ eliciatur. Hoc liquore ceu efficacissimo balsamo utitor.

idem etiamnum plura eiusdem generis olea recenset, quæ non habui necesse huc transponere.

Oleum Balsami Ioannis Mesuæ, cap. de Passionibus cordis, sermone de Vnctionibus, quod Petro Aponensi attribuitur, et à Guidone de Cauliaco, eximio loco habitum fuit, utpote efficacissimum, in ueri liquoris Balsamites penuria. Habet autem

Myrrhæ electæ, aloës hepaticæ, spicæ nardi, sanguinis dracon. thuris, mumia, opopanax, bdellij, carpobalsami, ammoniaci, sarcocollæ, croci, mastichæ, gummi Arab. styracis liquidæ, Ana uncias duas, Ladani electi siue castorei unc. duas, & semissim. Moschi drachmam mediam.

Terebinthinæ optimæ ad pondus omnium. Arida terantur, gummi uino dissoluantur ac percolentur: Deinde simul mista terebinthinæ cõmittantur. Postea figulino inclusa, & ex more operculo adaptato alembicè diligenter destillentur. Balsamo est proximum.

Hic in uulgari scriptura Mesuæ, mutauit in 3 meliori Codicũ fide, ac commodiori ponderum dit

mento: Ac facilis est lapsus alterutrius, propter signorum uicinitatem maximam: Eapropter nos in toto opere integras notas expressimus. Refert adhuc aliud Montagnana in Aucidotario, cap. de Vn-
guentis, inscriptione, Ad Balsamum faciendum: Id plerique Amuerpia, pre omnibus eius farina oleis,
deligunt. Similiter Ioannes Vigonius tria diuersa ponit, quae nos, nimiam prolixitatem fugientes, hic
omissimus.

Aliud uiride.

Rec. Olei oliuarum, terebinthinae, Viridis æris drachmas sex.
Analibram mediam. Fiat oleum.

Certè si quis oleum terebinthinae, in cupreo uase ad unam noctem permittat, omnino uiride postri-
die uidebitur. Atq; hoc esse arbitror, quod uulgo à circumforaneis, & Officinarijs quibusdam exponi-
tur, quò questum alieno periculo scenerantur, morbumq; ex morbo nectunt: unde noua uitia, ad nouum
questum, semper faciunt, perditissima telluris onera uerius, quàm homines. Alexander Benedictus lib.
15. cap. 26. Aegyptios, factitium opobalsami genus, ex cortice recentis odoratissimo, amygdalino oleo fer-
uefacto, parare scribit, singularis odoris, si recens misceatur. Ioan. Manardus lignum & fructum bal-
sami, ad integram diem, oleo ueteri made facit, extrahitq; deinde per chymicam artem oleum, & ad-
feruat eò opobalsamum, ad multiplices usus. Hanc dictionem Iacobus Syluius 3. Com. suorum in Mesu-
reposit. Villanouanus Breuiarij sui lib. 1. in Additionib. cap. 24. aliud memorat balsamo equipollens.
Legi quoq; nuper apud Euonymum Philiatrum de Remedijs secretis plerasq; compositiones, atq; etiam
in manuscriptis libris, quas omnes hic omitto, cum satis sit superiores aperuisse. Caterum hoc loco à me
nemo audire expectet de ijs censuram ullam, sed quisq; seplasiariorum, perui diligenterq; Medici consi-

Oleum balsa-
mi circumfo-
raneorum.
Balsamum alio
scriptorū

Simplicia
multa aut nō
habemus, aut
adulterina
sunt.

Hieronymi
Gemusæ cen-
sura de medi-
camentis ali-
unde ad nos
portatis.

Nux Indica.

Nuxregia nō
est Indica.

lio amplexatur, quod imprimis probabile arbitrabitur. Id certè indubitatum haberi debet, multa simpli-
cia, ex quibus ea olea consistunt, subinde fucata, subinde omnino in regionibus nostris nō reperiri, quod
suprà in quibusdam ostendimus. In summa, uiros bonos cum iudicio ubiq; delectum facere uelim, cogita-
re q; num ex enarratis oleis unum, aut alterum ipsi censeant parandum, an malini, ancipiti fide, à pere-
grinis hominibus emere, qui, uix dici potest, quam operè nobis imponant. Vnde uerissime ac doctissime
in quadam epistola Hieronymus Gemusæus Medicus, in hæc uerba: Medicamenta non omnibus in lo-
cis nascuntur optima, sed alia alio genere regio præstat. Asphaltum & opobalsamum Iudæa gignit: sed
quæ quibusq; in regionibus sunt optima, aut talia nō mittuntur, aut non nisi mille modis uitata, ad nos
portantur. Quando enim iam olim imperium totius obtinētib, & libera commercia facientibus, ha-
rum rerum studiosis hominibus, tamen nec passim, nec apud omnes, reperirentur simplices medicinae
sincerae (nam uix apud paucos, & non nisi summos Imperatores) quamominus hoc tempore, in tanta
rerum ac hominum difficultate, tenentibus late omnia loca barbaris, & ferocibus hominibus, & utro-
rum ad id idoneorum commercia prohibentibus: ac proinde improborum auaritiæ, & libidini, nullam
non imposturæ occasionem facientibus? Sic ille. Itaq; denud omnes constanter moneo, ut quam minimo
uitio compositiones instituant, domi potius quàm foris, cum dispendio ac fraude experiantur. Superest
nunc, de nucce Indica, quedam adiungere, atq; sic istum sermonem finire. Hæc ut uetustioribus Grecis
Medicis insequens, ita in recentiorum compositionibus frequens habetur: à quibus Arabum sectatores,
aut illi ab his mutuarunt. Quæ autem reuera sit, incomperitū mihi est. Mirum ni ex India ueniat, unde
eidem nomen. Non desunt regiam nucem septem uncias Galeno pendentes, quibus non ac-
quiesco, quia hanc, & Persicam, & iuglandem, unam eandemq; esse scio, ex Plinio lib. 15. cap. 22. Ma-
crobio Saturnal. cap. 18. Constantino 10. cap. 73. & Ruellio ueterum doctrinas referente 1. de Natura
piripium, cap. 89. Quam Indica cognomine ostentant Officinae, prægrandis est, & fructus cuiusdam ar-
boris, palmæ effigie creditur, magnorum melonum instar. Pingitur Serapione cap. 128. atq; Auicenna
cap. 509. Canone 2. Amatus Lusitanus in Dioscoridem enarratione 137. primo libro, Elaten palmam ar-
bitratur, quod mihi nunquam persuadebit, dum bene dictionem utriusq; examino. Diuites, quiq; in uitæ
delitijs uiuunt, siccatum eius corticem argentea, aut potius inaurata bractea, opere sculptorio uestiunt,
& amplo sulcro excipiunt, quo in meratoribus conuiujs, capacis patere loco fruuntur. Hæc de
ista nucce habet.

Oleum ex
Capparibus.

Oleum ex Capparibus.

Rec. Corticem radicum capparidis un-
ciam unam.
Sem. agni casti, Scolopendriæ ueræ,
cyperi, tamarisci, Ana drach. duas.
Ruræ drachmam unam.
Olei maturi libram unam.

Aceti, uini optimi, Ana uncias duas.
Comminuantur crassiusculè, ac di-
plici uase igni imposito, donec a-
cetum & uinum absumentur, co-
quantur. Tunc sacco excolatum
liquorem, in usum transfer.

Aliud

• *Aliud.*

Rec. Cort. rad. capparor. unciam unam.

Iridis, agni casti, tamarisci, Ana unciam mediam.

Olei communis libras duas.

Vini uncias quatuor.

Ad consumptionem uini bulliant, duplo uase, & colentur.

C R O N E N B U R G I V S.

Veterum nemo hoc oleum docuit: at nostra etas præclaram eius uim, in attenuando, moderatè calfaciendo, resolueno, discutendo, ac corroborando splene, celebrat. Ac iure quidem, cum ex rebus, à ueteribus, & Galeno in primis cõmendatis, ad Glauconè 2. cap. 6. ac 13. methodi, consistat. Laudo itaq; ut in omnibus tabernis paratum habeatur. Attamen scire oportet alterum altero uehementius esse, in discutientiis crassis flatulentisq; humoribus, quod nõ tam ad culinariam, quàm medicamentariã pertinere arbitramur: siquidem illa ad pharmacopœiã, hæc ad Medicum necessariò referenda sunt; & ut unicure, quomodo pharmaca parentur, esse debet, ita alteri, quomodo cõmodè usurpentur. Miror autem nõ parum, huiusmodi olei scripturam, apud neminẽ autorem celebrem inueniri, cum tamen passim ea uox inter splenica remedia legatur, absq; determinata simpliciu ac ponderum ratione, nec mihi anxie perscrutanti usquã hætenus uidere conigit, nisi eo, quo scripsimus, tenore. De ingredientibus diximus aliã, nunc solum de Agno casto desinam. Dioscorides lib. 1. cap. 116. duum generum pingit. Græci Lygon, & agnum, quasi dicas castum uocant, quoniam matronæ in Thesmophorijs Atheniensium castitate custodientes, huius folijs cubitus sibi sternunt. Eadem testificatur Galenus 6. simpl. 1. Alimen. ac 6. tuendæ ualitud. Similiter Plinius 24. cap. 9. Serapion cap. 309. Fama chesit, arborem Abrahamæ, semen uerò piperellam, & piper Eunuchorum appellat. Nos semine solo utimur. Oleum intelligo, tenuiũ partium, quod ex utriusq; excessus mediocritate participat, quodq; caloris frigorisq; differentiã, neutrum insigniter efficit, quale est, neq; maturum, neq; immaturum.

Hoc oleum apud ueteres scriptum nõ habetur. Vires.

Agnus castus

• *Oleum Castorei ex uulgaribus Præpositi exemplaribus.*

Rec. Castorei unciam unam.

Olei uerustissimi libram unam.

Coquantur ad consumptionem tertiæ partis, & conseruetur oleum, cum puluere castorei. Sine uino

aurem coqui non potest; Ideo duæ aut tres unciæ affundendæ sunt, nisi in sole feruenti, absque illo, coqui maluerimus quadraginta diebus,

Oleum castorei Præpositi

• *Aliud ex Luminari maiori.*

Castorei, styracis calam. galbani, euphorbi, casia lignee, croci, opopanacis, carpobalsami, spicæ nardi, costi, Ana drachmas duas.

Cyperi, schoenanthi, piperis longi, & nigri, sauinæ, pyrethri, Ana dra

chmas duas, & semis.

Olei maturi libras quatuor.

Vini albi & boni libras duas.

Bulliant omnia simul uasculo duplici, ad consumptionem uini, deinde exprime, & reserua.

C R O N E N B U R G I V S.

In manuscriptis libris, binas ab his discordantes compositiones legimus, sed quoniam debili inmittuntur fundamento, fieri non potest, quin effectum penè nullum sint edituræ: idcirco magis probauimus supra assignatas. Actuarius cap. de Emplastris, Dia Castoriũ scriptum reliquit, ex multis constans. Arnoldus de Villa noua in Anidotario suo recipit pulpæ colocynthis, ac castorei unciam, cum olei maturi libra una, & coquit ad tertiã: Sed quomodo id fiat, non intelligo, cum nullum liquorem habeat admistum. Miror superioris etatis uiros celebres, hæc, ac similia non animaduertisse, sicut nec Præpositi, unde mihi necesse fuit, isthic unum apponere. Nunc locus Castoris expositionem requirit, quam subtexam. Gal. de simpl. medic. facul. 11. ita scriptũ reliquit: Testiculos castoris incupant Castoreũ, medicamentũ & celebre, & multi usus, adeo ut Archigenes, de eius usu, totum conscripserit librũ. & c. Si quis ipsum uolet ad unguem leuigatũ, ac oleo maceratũ, parti cuiuspiam infricare, euidenter illam incallescere percipiet. Animal ipsum Latinis Fiber uocatur. Præstantissimi arbitrantur Pontici, quos tamẽ uiriosos cecinit Virgilius, & Strabo uenenosos inibi scripsit haberi, fortè quia plurimæ plantæ in Ponto leuiferæ sunt, adeo ut mel quoq; uenenosum isthic ggnatur. Vulgus medicantiũ, & Apothecariorũ, id quod in officinis seruat, ipsius animalis testes cõstantissimè affirmat, quos urgente periculo sibi præmorde dicitur, utpote gnarũ, ob illorũ mortali uitæ utilitatem, sese à uenatoribus insequi, sicut etiam Põticum, aut potius uanum hoc carmen declarat, qui se Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno.

Superioris seculi negligentia. Castoreum.

Fiber.

Iuuenalis Sa-
tyra 12.

Testiculi quoniam medicatum intelligit inguen.

Cuius quoque opinionis fuit Columella lib. de Arboribus, cap. 15. Solinus uero cap. 19. geminos testes de-
norare ait. Atqui totum hoc falsum, ac commentitium, Dioscoridis lib. 2. cap. 22. & Plinij 32. cap. 3. te-
stimonio, comprobatur: siquidem prior dicit uanum esse quod traditur, testes ab ipsis euelli, & a sese
abijci, cum uenatu urgentur, quia tangi nequeunt, ita ut in suis substricti. Posterior scribit Sextium Me-
dicum diligentissimum negare hoc animal testes sibi amputare, nec enim posse sine uita. Nec eos mora-
mur, qui Plinium 3. cap. 30. adducunt, fibrum, imminere necessitate, sibi ipsi eas partes amputare, scri-
bentem: quoniam id illum, ex pertinaci magis uulgi opinione, quam uero ipsius euentu, dicere isthic ar-
bitramur. Sed quid diutius rem fabulosam confuto? cum ipsum Brasauolum, ter, quaterque, in uiuis sis-
mul, ac mortuis fibris, idem obseruasse nouerimus, itaque constat paruos esse, & dorso ferè inherentes.
Ego haud temere dubito, eoque sit materia uulgaris, Castoris nomine celebrata: Miror si non sine re-
nes eiusdem. Est usus quotidianus, & in omnibus quoque compositionibus opio constamibus, quoniam con-
trariè omnino facultatis: atque idco hac medela illius excessiua frigiditas corrigitur. Pari ratione, &
calida subinde semina familiaria, eidem adduntur: quibus sane omnibus, opij malitia, mortiferaque uis
obtunditur, atque celerius in corpus distribuitur, & in profundum eius operatio acceleratur. Imò sic
perpetuò à Grecis, Arabibus, Latinis, & in uniuersum, ab omnibus hodie artem fabricantibus Medi-
cis præstantibus obseruatur. Licet ante annos undecim præclaro cuidam uiro, à turgido mireque
temerario Medico, citra ullum correctorium, in Hollandia, opium propinari uiderim, qui certè, si non
ob aliud, hoc tamen inconsulto facinore, dignus, publicè nominatimque traduci: Ac ita de me meritis,
nisi maior mihi honestatis, & Christianæ charitatis, quam illius inciuilitatis, atque stupiditatis ratio con-
sisteret. Ceterum ista latius, quibus fortasse edocuius, ut omnes in fortium uerè die animam consuetudine,
prudenter agant. Nunc ad institutum redeo.

Castoris uisus
in compositionibus opium
habentibus.

Oleum chamomillinum
millinum Mesuae.

Oleum Chamomillinum Mesuae.

Conficitur sicut oleum rosatum, sed ex maturo oleo, aut sesamino.

CRONENBURGIUS.

Dies naturalis.

Pharmaca in
tegre cum ius-
dicio summo
paranda.

Oleum chamomilla
ex floribus siccis.
Chamomilla
historia.
Chamomilla
Chrysanthemum.
Heranthemum
Anthemion.
Anthemion
germanica
in Germania.
Parthenium
Cotula foetida.
Chamomilla
agrestis.
Cotula non
foetida.

Hoc oleum magnificè celebratum est Galeno 3. simpl. cap. 9. sed construendi eius artem nusquam
apud eum inuenio. Paulus lib. 7. cap. 20. sumit florum, absque albo, qui per naturalem diem (is Galeno te-
ste 9. methodi uiginti quatuor horas complectitur) tabuerint, uncias duas, pro sextario uno italico olei
dulcis, & tegi uas simpliciter linteo, ut transpiret, solique quadraginta diebus exponit, postea colatum re-
ponit. Aëtius lib. 1. similiter parat, insolat, & excolatum, uas locato in tabulis domus temperate, ser-
uat. Myrepsus ex hisdem recensuit, numero oleorum 14. Nicolaus Alexandrinus cap. 731. ex una parte
florum, ac tribus olei conficit. Actuarius luteum à candido separans, duabus florum uncias, olei libram
affundit. Palladius unam unciam florum, libram olei, & quadraginta dies in sole constituit. Magna autem
diuersitate lego, apud Serapionem Tract. 7. cap. 25. & Auenennam lib. 5. summa 1. Tract. 10. Nostrum
plerique, consulum hoc oleum, sine ponderis certitudine componunt, admiscens quoque pro arbitrio
flores, & ita reponunt. Hoc loco non possum non mirari, quid tandem medicastri, in talibus rebus, con-
grent, cum magis ad questum impudenter agris illudunt, quam prudenter consulunt, nihil pensi ha-
bentes, quomodo cum hominum salute ac uita agatur, modo ipsi quod uolunt consequantur: quando ta-
men in nulla re tantum, quantum in eiusmodi indulgentia periculum sit. Sed nos hoc opere diuersum o-
mnino scopum nobis praesigentes, pharmacopolas ingenuos monere, erudire, atque adhortari nunquam
desistuemus, donec omnia sua pharmaca integre, determinato ubique pondere, constituant. Proinde in
hoc parando oleo, Rosatum Mesuae animaduertant. In penuria uiridium florum, siccatos accipere
possunt, ac duplici uase coquere, sed erit debilius. Superest nunc de Chamomilla adijcere, quae notior
est, quam ut multis representari debeat. Graece Anthemis, seu Chamemalon, quoniam odorem mali ha-
bet. Tria eius genera, floribus tantum distantia inueniuntur, auctore Dioscoride 3. cap. 131. nam flores,
etsi intus aurei sint, tamen foris orbiculato ambitu, foliola candida, aut lutea, aut purpurea ostendant:
qui uero per orbem candidis foliis uisitur, uulgo proprie Chamomilla uocatur: qui luteis constat,
haud dubie Chrysanthemum: Tertius purpureis folijs, Heranthemum est. Hanc doctrinam apud Plinium
lib. 22. cap. 21. lego. Theophrastus Anthemion, & Anthemion, eiusque duo genera constituit, lib. 8. cap. 13.
Heraclaus Caroll. cap. 595. cui Ruellius lib. 3. cap. 69. & plurimi acquiescunt, Matricariam arbitra-
tur: Marcellus Virgilius, Chamemalo congenerem herbam. Diligenter admodum Tragus lib. 1. cap.
47. quatuor, in Germania, prouenientia numerat genera. Primum uocat Parthenium Dioscoridis, ter-
tio, cap. 132. siue nobilem, aut Romanam, nostris dictam Chamomillam: Secundum, Cotulam foetidam
uulgarem, Germanis Hundsdill (nec est Parthenium, ut multi putarunt:) Tertium, Chamomillam
agrestem uulgarem, Dioscoridi Anthemida peculiariter appellatam, quam Leucanthemum, seu Melan-
themum Plinij decernit: Quartum, Cotulam non foetidam, aut Chamomillam in odorem enunciat, pro
suisque apud

D

A susq; apud Dioscoridem 4. cap. 48. chrysanthemum existimat. Atq; hoc est merum eius iudicium, quod malim quam cuiusvis alterius suscipere, quam simplex sit, ac manifestum, neque multis ambagibus implicatum. Serapion cap. Simplicium 22. & Auicenna 122. triplicem differentiam cum Dioscoride faciunt. Porro chrysanthemum, Leonharto Fuchso cap. 336. tradita mihi videtur, inter ranunculos collocanda: in pascuis ac paludibus frequens, cuius flos pueris Batauis imprimis uoluptuosus, ut qui eum sub mense tenentes, butyri speciem mentiuntur, quapropter ipsdem Butterblum nuncupatur. Herimolus Barbarus Corollariorum suorum cap. 586. ac 670. Chrysanthemum male credit Bupthalamon, ut qui non modo aliorum scriptis, sed oculari insuper fide, euincitur. Habet autem haec herba flores Chamomillae maiores quidem, at ualde affines, nunc per orbem candidos, nunc luteos, formamq; magu oculi aurei referentes. Pingitur Dioscoride tertio, cap. 133. Plinio 25. cap. octauo, Serapione capite Simplic. 158. Bithar. Auicenna Bithar cap. 101. Canone 2. Gallica rura, croceam chamomillam nominant, Ruellio teste lib. tertio, cap. 69. Euritius Cordus eandem cum Cotula non foetida, ac diuersam a chrysanthemo pronunciat: quod si uerum sit, error erit apud Tragum, qui tam esse similem uulgari chamomillae autumat, ut non nisi solo odore discerni queat. Non ergo magnitudine adeo insigni exuperat, quod tamen uerum fatebitur, quisquis utraq; nouit. Omnino male conuenit Idea Fuchsi. & Traug, sed huic magis, quam illi subscribo. Vulgus Latinum nomen expressit, Rindsaug & Balbsaug, quasi bouis oculum dicens. In summa, multorum errorum multa nomina causa sunt, unde studendum est nominibus tantum, quantum ad illustriorem significationem eorum, quae dicuntur, ex illis quis iuari possit. Reliquum uero tempus superuacaneum existimandum, quod ad studium rerum meliorem commode reponitur, ueluti docet Galenus 2. Praesagorum, cap. 7.

Chrysanthemum Fuchsi.

Barbari error in chrysanthemo.

Bupthalamos.

Bouis oculus. Nomina multa fugienda.

Oleum Cheirinum Mesuae.

Fit ex cheiri citrina, ad modum olei Chamomillae.

CRONENBURGIUS.

Ol. Cheirini Mesuae.

B Flores isti ab Arabibus Cheiri, seu potius Keiri: passim e muris, atq; antiquis aedificijs enascuntur, subinde in hortorum macerijs spectantur. A Graecis Leucoia, quod ex utrorumq; collationibus uisitur: Etenim similia uerba Serapion cap. 210. & Dioscorides lib. 3. cap. 118. recensent. Et quamuis Leucoion proprie albam Violam significet, attamen eodem adhuc nomine, purpurea, martia, rosea, rubra, ac lutea imprimis comprehenduntur, quas Mauritaniam peculiariter Violas citrinas, & Alkeiri uocant. Errat Auicenna tertio Medicinae suae libro, Fen. 22. cap. 9. Albesed, Alkeiri exponens: Errat quoque Simon Genuensis, ac Luminare maius, Bezed siue Albesed Auicennae, Corallium interpretans, cum Angulidem flore phoeniceo aut rubro debeam. Vtrunq; inscitiae arguit Manardus lib. 3. epistola quarta. Tu uero industrie Lector, ex uno atque altero barbaro omnes agnosce, & ex optimo autore, deteriores iudica. Caterum lutei flores efficacissimi habentur, ex quibus oleum parari debet, Germanice geel Drolen. Hic si myropolae eorum, quae in oleis anethi, & chamemali indicauimus, memores sunt, facile huius compositionem auerterent. Inter recentiores Hermolaus, cap. Corollarij 568. Leucoij historiam pingit, quam ad uerbum Ruellius libro tertio, cap. 64. reposuit. Dicit uix potest, quanto opere illius ingenio ne an labore hic delectatus uideatur, qui ubiq; Hermolai dictionem, in suos de Natura stirpium libros transtulerit.

Keiri. Leucoia.

Auicenna, Simonis Genuensensis, ac Luminaris maioris error.

Ruellius multa ex Hermolao transtulit.

Oleum Costinum Mesuae.

Rec. Costi amari uncias duas. dendum duabus noctibus.
Cassiae unciam unam. Olei sesamini libras tres.
Extremitatum sampsuchi, uncias octo. Decoquantur horis sex, sicut Narcissinum.
Vini odori quantum sufficit, ad infusionem.

Ol. costinum Mesuae.

CRONENBURGIUS.

Rhaza nono ad Almanforem cap. septimo, singulare, & eximium recenset huiusmodi:
Rec. Costi unciam unam. Castorei unciam mediam.
Piperis, pyrethri, euphorbij, Anatheriam partem unius unciae. Omnia in semilibra olei Cheiri, id est uiolae luteae, aut narcissi dissoluantur.

Ex Rhaza.

Mesue idem reposuit in Practica sua, cap. de Paralyti, ubi pyrethrum deest. Serapion Tract. 7. cap. 25. similiter Auicenna lib. quinto, summa prima, Tract. 10. bis referunt, simili omnino in utrisq; scriptura, uerum pondere a Mesue dissimili in priori, in altera neq; cum hoc, neq; cum Rhaza consentiunt. Caterum ab isto descriptum oleum, uehementius est illius Mesuae. Ideo initio usurpari non debet, nisi urgente necessitate, ac corpore bene a causa effeetrice expurgato: siquidem ab ea est inchoanda curatio, docent Gal. 4. Meth. Idem illud legitur apud Arnaldum Villanouanum & Valescencium cap. de Paralyti, sed in

sed in

DE COMPOSITIONE

sed in altero ponderibus deprauatissimis. Simplex habetur in Antidotario suo. Ab omnibus istis differt Guilhelmus Placentinus cap. 20. de Medicinis, dupliciter pingens. Atqui bene parari non potest, nisi ueram costi radicem habeamus: Ea siquidem radix, quam pro costo emunt, ac reuendunt aromatarij, prorsus à genuini costi notis distare, Dioscorides, & ceteriq; scriptores, picturis suis ostendunt: nam candida, abundè plena, densa, &cca, à teredibus non erosa, odora, gustu calida, & mordens esse debet. Hæc penè uniuersa, in uulgari eius radice, desiderantur. Syluius galangam maiorem, pro uero costo suamendam suadet, aut radicem Enulæ. Dioscorides tres illius species memorat lib. 1. cap. 15. Meminimus quoq; primo horum Commentariorum in Dia Costo.

Costi radice
aceram nō ha
bemus,

Costi succi
dancum.

Ol. Crocinū
Mefuz,

Oleum Crocinum Mefuz.

Rec. Croci unciam unam.
Myrrhæ puræ unciam mediam.
Cordumeni drachmas nouem,
Macerentur aceto diebus quinque,
præter Cordumeni, id sexto die

addatur: Septimo affunde olei li
bram unam ac mediam,
Coquantur lento igne ad aceti con
sumptionem. Sunt qui loco ace
ti uinum ponant.

CRONENBURGIUS.

Dioscorides primo, cap. 53. Crocinum, quandoq; iuxta ritum Liliini, quandoque Cyprini, fieri tradi
dit, cui postea crocum, aut myrrham tusam cribratam miscet. Optimū iudicatur, quod abundè crocum
spirat, proximè quod myrrham: uerū eō modo paratum, unguenti potius quā olei formam repræ
sentabit. Plinius 13. cap. primo Cinnabarim, anchusam, & uinum addi olim solere scripsit: Paulus Ae
gineta Cardamomum, piper album, oleum Nardinum, & opobalsamum adhuc apponit, lib. 7. cap. 20.
Certè si ita paratum haberi possit, totas ædes fragrantia eximia impletet, ac summo iure, primas in
præstantia æstimationeq; partes sibi uendicaret: Nunc autem frustra in Balsami, & Nardini penu
ria, quidam id persuadere conantur. Porrò multa est differentia lectionis Nicolai Alexandrini, O
pium cap. 732. addentis. Auicenna quinto, summa prima, Tract. 10. in rebus cum Mefue concordat, sed
olei mensura, extra medium, aut nimia, aut minima apparet: Etenim habet pro drach. xvij. 5. specie
rum, olei sextarios quinque. Iam si iuxta Græcos sextarium expendimus, erunt haud dubiè olei libræ
Medicæ octo, & uncia quatuor: nam sextarius pendet uncias mensurales uiginti: quod sanè pondus
nimis auctum erit, iuxta tantulam reliquorum ammixtorum proportionem: Sin iuxta Arabas, aut
ipsummet Auicennam exploremus, erunt tantum uncia duæ cum media. Si quidem Auicenna scribit, ul
timo cap. lib. quinto, Tract. 8. in hæc uerba: Mina Romana, est uncia uiginti: Mina Italica & Aegy
ptiaca, uncia sedecim. Et Mina, est sextar. quadraginta: Sic itaque sextarius, secundum mensuram
Romanam complectentem uncias uiginti, erit uncia media. Sed quā absurda & mendax hæc sit sen
tentia, iam non dico, quum mediocriter doctis pateat, & nos libro horum ultimo manifestabimus. Nec
multum, sequens Auicennæ dictio, dosim locupletare potest, dum ait, sextarius est drachmæ sex: Eo
enim modo aromata, & oleum, habebunt eandem quantitatem, si ex duabus drachmis & semisse, illa
multiplicantur: qualis reuera olei constructio inepta esset. Proinde iustum puto, ut tales descriptio
nes in dubio positæ, inutilis reputentur non aliter, ac si nunquam scriptæ fuissent. Sed certam ponde
rum iuxta ac mensuram determinationem, postremo libro trademus. Compositio ipsa, per se nota
est, nec à nobis longius non tractanda.

Crocinum
optimum.

Sextarius.

Mina apud
Auicennam.

Oleum Cytoniorum Mefuz.

Ol. Cytonio
rum Mefuz.

Rec. Carnium cytoniorum maturo
rum cum cortice suo tritorum, &
succis eorum, Ana partes æquales.
Olei ex oliuis immaturis, quantum
sufficit, pone in uase uitreo, per di
es quindecim ad solē, deinde co

que in uase duplici, horis quatu
or: postea caro cytoniorum, & suc
cus mutantur, bis aut ter, ad eandē
doctrinam, insolando ac coquen
do: tandem colatum repone.

CRONENBURGIUS.

Cydon oppi
dum.

Græci málum Cotoneum, siue Cydonium, simpliciter μάλον, hoc est, málum uocant, ut generis no
menclatura, species cotoneorum interdum, quasi per excellentiam indicetur. Itidem in his, quæ ex hoc
málo parantur, faciunt: siquidem oleum melinum, ex mális cotoneis intelligunt. Plinius ex aridis lo
cis nata, ad hunc usum magis laudat, ac maxime, quæ ex Sicilia ueniunt lib. 23. cap. sexto. Constat ab
insigni olim oppido Cydone, in insula Aegæi maris mediterranei, Creta (quæ æcenum urbibus habitata
fuit)

fuit, sicut inter omnes auctores conueniens) aduocata, ac dicta primo fuisse, unde Quintus Serenus ait :
Aut quæ poma Cydon Cretæis misit ab oris.

Plura eorum genera require apud Athenæum 3. Dipnosophistarum: Theophrastum lib. 2. Plinium 15. cap. 11. et 23. cap. 7. Galenum secundo Alimentorum, atque ad finem 6. tuendæ ualitudinis, Catonem cap. 7. Columellam lib. 12. Tria autem habentur genera præcipua, Mustæ, quæ præcocia sunt: quæq; passim Cotonea uocantur: struthia, quæ serotina, proprie Romanis pyra Cydonia: et Plinio Miluiana, nonnullis Notha appellata. Ceterum quomodo in longum tempus illa seruari queant, discere ex Plinio lib. 15. cap. 17. Varrone 1. cap. 59. Constantino Cesare 10. cap. 38. ac Ruellio 1. cap. 72. copiose uniuersam historiam ex alijs patefaciente. Columella 11. cap. 45. certam quandam à se expertam doctrinam tradit, quam promptum est imitari. Prætereò uulgarem condiendi modum iamdiu Officinis tritum, Redeo ad Melinum, quod Dioscorides dupliciter componit 1. cap. 44. Paulus 7. cap. 20. sequenti dictione proponit.

Cotoneorū
tria genera
præcipua.
Cotoneorū
conseruatio.

Oleum Melinum Pauli Aeginetæ.

Ol. Melinum
Pauli.

Cydoniorū bene deterforū, & cum Olei omphacini sextarius unus,
suis corticib. incisorū, uncia tres. Exponitur soli diebus quadraginta.

Non dubium mihi, quin ex Aëtio transposuit Paulus, qui similiter primo libro parari docuit. Nicolaus Alexandrinus cap. 734. omnino diuersum habet ex plerisque auctum. Actuarius cap. proprio uni parti malorum, tres olei addit. Myrepsus numero 12. oleorum, medullam prius cum internis granis abijcit, mox cum cortice dissecat, in exigua frustula, et Paulum prorsus imitatur. Auicenna accipit olei partem unam, intelligo succum, aquæ partes tres. Plinius in unguenta transire dixit, admixtis omphacii, cyprio, sesamino, balsamino, iunco, castia, abrotano, lib. 13. cap. 1. Omnium maxime laudatur, quod cotonea mala olet. Sed nunc, ut in pauca contraham, dico me in plerisque cholericis fluxu laborantibus (in quibus sanè adstrictione opus erat) Mesues compositione feliciter, paucis discrimibus appositis, usum fuisse. Quapropter distinctim hic subscribere placuit.

Rec. Cydoniorū penè immaturorū,
in frusta cum corticibus suis dissectorū, ac paululū tuforū: succi eorundem ana partē mediā. Abscinde tamē initiō quicquid lignosum in intimo malorum extiterit, præcipuè si putridum fuerit.

Olei omphacini, id est, immaturi partes tres.

In uitrato uase quindecim diebus insola, postea ad horas circiter qua-

tuor, duplici uase coque, hinc fortiter excoque: Rursus superiori doctrina colatis, alia cydonia, atq; expressum succum adde: Idem ter repete. Postremò colatū reponere, eritq; cōstās, & certa eius facultas. Si desit oleum omphacinum, alio oleo, & uuæ acerbæ succo, unā coctis, dum succus omnino absumptus sit, assiduè mouēdo, in uicem substitue.

Ol. cydoniorū
distinctim
rescriptum.

Oleum ex Euphorbio Mesuæ.

Rec. Euphorbij unciā mediā.

Olei de cheiri uncias quinque.

Vini odori tantundem.

Decoque ad uini consumptionem.

Alius modus, eiusdem.

Ol. ex euphorbio
Mesues.

Aliud:

Rec. Staphidos agriz, condisi, Anadrachmas quatuor.

Pyrethri drachmas sex.

Calamenti montani sicci, drach. xij.

Costi drachmas decem.

Castorei drachmas quinque.

Macerentur contusa ad biduum, in uase uitreo, cum uini libris tribus, & mediā: tum ad dimidias coquantur. Deinde frica manibus fricatio

ne uehementi, & cola: postea affunde

Olei cheirini, aut sesamini, libram unam, ac mediā.

Percoque donec reliquum uini consumptum sit, inspergendo euphorbij recentis, & albi exquisitissimè triti, drachmas quatuor, ac coque ad perfectionem.

CRONENBURGIUS.

Galenus lib. 1. Pharmacorum per Locos cap. 1. et 2. cap. 3. olei atq; unguenti missionem ostendit: Similiter Aëtius 12. cap. 44. Trallianus 11. libro Ceratum ex Euphorbio pingit, quod Paulus tertio cap.

DE COMPOSITIONE

Locus Avice
na restitutus

cap. 78. recensuit. Sed quoniam Mesues descriptio prior, ex Galeni monumentis, uelut posterior ex Aulicenna lib. 5. transcripta haud temere uideri potest: Ideo non inutiliter utranq; fieri equum est: ubi euidens menda apparet, quae tamen facile praesidio Codicis Mesuae corrigitur, mutando 3 xl. in 3 xl. et alioqui procliuus fuit error, ob scripturae utriusq; uocis uicinitatem, pro uncijs drachmas pingere, contracto characterulo. Quidem Mesues ponit uini libras iij. S. unciae autem quadragma, libras tres Medicas, ac uncias quatuor efficiunt. Est itaq; duarum unciarum, inter utrunq; autorem recte scribendo, differentia. Inter parandum, summo studio, puluis et sumus Euphorbij cuitandus, ne acrimonia sua fauces naresq; apprehendat. In praesentia uidetur, perspicuitatis gratia, Condifi exponere, Graecis σπύδιον, Latinis Radicula, Lanaria herba: Arabibus, et Officinis Condifi: nonnullis Herba fullonum, aut Saponaria: Germanis Speichelwurz, et Seyffenkraut. Ea, ut Dioscoridis aeno lib. 2. cap. 155. uulgo nota, ita nunc ne tritissimis Herbarijs, ac peritissimis aromatarijs, dubito an ipsis etiam fullombus (quoniam in antiquo lanificio, hac imprimis infectores utebamur) satis cognita, adeo multa, et temporum iniuria, et maiorum negligentia, deperdita sunt. Theophrastus inter folio aculeatas numerat lib. Plantarum 6. cap. 3. Pingitur Plinio lib. 19. ca. 3. his uerbis: Floret estate, grata aspectu, sine odore, spinosa, caule lanuginoso: Semen ei nullum, radix magna, quae conciditur lauandis lanis. Ostenditur a Trago lib. 2. cap. 131. ac Fuchsio cap. 299. Quarto ordine calfacit resiccataq; Galeo no octauo simplic. Prof. Ad in errore uersantur, qui herbam tabernis Ostruthium uocatam, eandem cum Stouthio statuant.

Ostruthium non est struthion, Oleum ex frumento Mes.

Oleum ex frumento, Mesuae.

Quando frumentum inter duas laminas mediocriter ignitas comprimatur, oleum ex se remittit. Aut quando triticum excorticatum alembico destillatur, idem facit, quemadmodum alibi dicemus, scilicet in oleo Philosophorum.

Ol. Genista.

Oleum Genistae.

Conficitur sicut oleum Chamamelinum, ex floribus eius.

CRONENBURGIUS.

Genista non est Spartium.

Villanouanus lib. 3. Curationum cap. 42. in additionibus, oleum eiusmodi, in splenis obstructionibus refert, quod simo ad quindecim aut uiginti dies fermentat. Porro cum de Genista nusquam supra meminimus, quam Spartium pleriq; omnes indubitanter credunt, ideo hoc loco Lectorem admonere uolui, ne magna utriusq; herbae similitudine inductus, unam esse putet, cum sint diuersae, quod ex Plinio lib. 19. cap. 2. ac 24. cap. 9. ostendi potest: quanquam obscure utranq; herbam discernat, ac dubitans prorsus fide tradat: mihi tamen priori loco, iuncos aculeatos, siue uirgas longas, sine folijs eas omnino intelligere uidetur, quas Hollandi Oceani magni accolae, ob urgentem damnosumq; maris impetum, atq; inundationem, arenosis montibus inferunt, ne ualidiori arena uento prompte diffuat, aut dissipetur: Est etenim, sicut retinaculum, ut si quid aliud. Et Plinius montes quoq; Spartio operiri, in citerioris Carthaginensis Hispaniae portione, scripsit. In Hollandia Zelum uocant, quasi galeam. Hanc omnino pinxisse Dioscoridem lib. 4. cap. 139. arbitror, uelut uulgaris usus Genistam, Plinium lib. 24. mihi persuasum habeo. Tragus lib. 3. cap. 8. duo eius genera assignans, sub finem dictionis, ad Ericam Dioscoridis lib. 1. cap. 100. adducit, quam Mesue cap. simpl. purgantium 29. Albrachin, Myrticam, et Genistram appellat. Spartion uero lib. suo 2. cap. 8. ille constituit herbam, uulgo dictam geel herbblis, meum Genistellam Germanis Klein pfrimmen, oder stehend pfrimmen, mauult Silybum Dioscoridis 4. cap. 140. existimare. Credo autem Herbarios nostros passim, omnes istas herbas nouisse, etsi fortasse uera nominum notitia destituantur. Genista pfrimmen superiori Germaniae, inferiori Bremen uocatur.

Ol. Hyoscyami.

Oleum Hyoscyami.

Fit ex contuso semine eius, ueluti amygdalinum. Dioscorides quoque simili modo parari docuit lib. 1. cap. 35. Herbae ipsius expositionem, primo horum Commentariorum, cap. de Athanasia, fecimus.

Ol. Hypericonis.

Oleum Hypericonis.

Paratur simplicissimum ad normam olei Anethini, siue Chamamelini, ex tribus uidelicet olei partibus, & una florum Hyperici.

Aliud Manlii

Aliud Iacobus Manlius refert, ad hunc ferme modum.

- Rec. Florum hypericonis, unc. tres. duum perfunde, deinde duplici uase ebulliant bene obsignato, refrigra
- Vino odorifero quantum sufficit, tri

A frixâ exprime: Rursus totidem flo-
rum tusorum affunde, pari dierum
numero: si interea uinum desit, ad-
datur. Postea appone,
Terebinthinâ uncias tres.

Olei antiqui uncias sex.
Crocî scriptulum unum.
Coque mista duplo uase, donec in-
sumptū sit uinum, & colatum atq;
expressum serua.

Aliud Ioannis Vigonij, lib. 8. cap. 19.

Aliud Vi-
gonij.

Rec. O- } Omphacini uncias sex.
leorum } Mastichini unciam unā.
} Rosati completi uncias ij.
} Terebinthinâ drach. sex.
Terebinthinâ purissimâ, uncias ij.
Mastichâ, thuris, ana drach. duas.
Myrrhâ, aloës epaticâ, Ana drach-
mastres.
Gummi Elemi, colophonîâ, ana dra-
chmas duas, & semis.
Millefolij uncias duas.
Radicū Tormentillâ, dictamni, Car-

di benedicti, Ana drach. unam.
Crocî drachmam mediam.
Succorum, hypericonis, centaureâ,
plantaginîs, caudâ equinæ, ana un-
ciam unam.
Rubeâ tinctorum, granæ finissimâ
Ana drachmas tres, & semis.
Vermium terrestrium uino lotorum
uncias duas.
Foliorum fraxinî, & radicū eius,
Ana manipulum medium.
Vini odoriferi libras duas.

Contunde quæ contundi possunt, mox liquecibilia liquefacta, & simplicia bene concisa affunde,
unâ cum uino & succis: deinde ebulliant, aut in feruente cinere, ad liquorū consumptionē, ore uasculi
lana obfirmato macerentur. Postea sacco excepta fortissimè comprimantur colando. Post hæc in Ve-
re diebus quindecim, iniectis semine, floribusq; hyperici, & pauillo roremarino, in uitro feruenti soli
committe: bis in hebdomada flores muta, ueteres expressos abijce, ac tandem omnibus modis absolu-
tissimum oleum sanandis uulneribus habebis, quo, ubi utendi tempus inuenerit, tutò uteris. Non longè
post, aliud diuersum scribit. Sunt quoq; in alijs Dispensarijs aliæ descriptiones, quas non est operæ
precium huc transferri.

B Primo modo paratum est maximè simplex, atq; ita sanè componi suaserim, nisi priuatum aliud Me-
dicus expetât, cui parère oportet Secundo uerò, atque tertio loco conscripta, medicamenta sunt.
Liberum autem erit cuiusque, pro iudicio deligere: nam qui rerum naturas diligenter scrutatur, &
artis præcepta, ad curationes potissimum necessaria, expendit, quod nec Hippocrates omnium salu-
rium institutorum semina (at teste nobis Galeno septimo Methodi) præbens, facere est grauatius,
Is haud dubiè probam compositionem ab improba, concinnam à uaga, rationalem ab irrationali. In
summa, salutarem à noxia inueniet. Plurima namque hodie (sicut olim Galeni tempore, quidam Romæ
achrochorodonarum, & myrmecciarum in ore sanationes, excogtauit) inueniuntur, quæ apud præcos
Medicos inuenta non extiterunt: cuiusmodi est multiplex parandorum medicamentorum ratio. Sed
hoc non est uulgarium medicamentum opus. in præsentî uerò sermone, olea per infusionem, & per destil-
lationem balnei Mariæ (de quo in horum decimo) uocata, & per putrefactionem, confecta proponun-
tur. At infusiones ut factu faciles, ita minus sunt efficaces: contra est, si ordiem mutes. Proinde &
Medico, & aromatario, in cõpositionibus, prudentia exercitatioq; est necessaria. Scire autem por-
tet, calorem, in huiusmodi oleorum generibus, per diuturniorem macerationem, accedentibus in super-
pluribus calorificis, multum intendi. His itaque edoctis, ingredientium quorundam interpretatio-
nem aggrediemur, orsi à Gummi Elemi] Hoc esse lachrymam oleæ Aethiopicæ, apud Diosco-
ridem lib. primo, cap. 119. corruptumq; initio in eleæ, postea in Elemi, & Elemni, docta Medicorum
schola credit. Nostrum autem uulgare potius ab odore, resina piccâ, siue pinus est censenda, quam ue-
rum gummi: qui ambigit, supra ignem experiatur, nam continuo colliquescit ac diffunditur, resina-
rum instar, quod Gummi non faciunt, atque sic conuersiæ sue ipse iudex sit. Nescio cur Alexander
Benedictus lib. Curationum primo, cap. 48. uulgare hoc gummi, tertium genus Halimi censuerit, quum
tamen Dioscorides fruticem, alij plantam asserant, ac prorsus de lachryma nihil.

Oleum pri-
mum.
Secundum ac
tertium.
Compositio-
nū examinan-
darum ratio.

Gummi Ele-
mi, est lachry-
ma oleæ Aethi-
opicæ.

Hypericonis] Dioscorides continuis capitibus quatuor lib. tertio huius herbæ, & maximè af-
finium historiam aperit, ubi exquisita equidem dictione singulas distinguit: Nomina ipsa sunt, Hyperi-
con, Ascyron, Androsomon, Coris. Similiter factum lego à Paulo Aegnetâ lib. septimo, ubi prorsus Ga-
leni uerba sexto & octauo simplicium exprimit. Serapion cap. 267. Reiofricon uocans, sententiam
Dioscoridis satis fideliter assequitur. Elin. lib. 26. cap. octauo. duo Hyperici genera ostendens, prius ui-
detur Dioscoridi peculiariter Hypericum uocatum constituere, posterius eidem Corim: quanquam
scorsum libro 27. cap. quarto ac quinto Androsomon, & Ascyron reponat. Attamen cum presit

Hypericon.
Ascyron.
Androsomō,
Coris.

DE COMPOSITIONE

omnium scripturam contemtor, haud magnum inter has herbas discrimen, nisi foliorum, atque ex-
 crescenti magnitudinem quis respiciat, comperio, adeo & generis, & speciei affinitate, ubique con-
 iunguntur, quapropter tutò sibi inuicem substitui possunt. Pingit sanè eleganter Tragus quatuor ima-
 gines lib. 1. cap. 23. similiter Matthiolus, quas non magni laboris est agnoscere, & interstinguere. Sed
 interea nemo in ijs sit sollicitus, dum uulgare hypericon nostrum, quod quibusdam fuga demonum, Her-
 ba S. Ioannis, & perforata dicitur, ad manum habeat, quoniam illa ijsdem uiribus omnes insignitur.

Fuga demo-
 num.
 Herba S. Ioan-
 nis.
 Perforata.
 Cauda
 equina.

Cauda equinae] Graecis Hippuris, Latinis Salix, siue herba equinalis, & Equisetum, ex ety-
 mo, ac rei similitudine, nomen trahens, autore Constantino Agricult. lib. secundo, cap. quinto. Recentio-
 ribus herbarijs, atque Officinis, uerbum uerbo reddentibus, Cauda equina. Duae eius species refert
 Dioscorides quarto, cap. 38. sola magnitudine, proceritateq; nulla tamen uirium dissimilitudine, dif-
 ferentes. Inferior Germania, Latinum nomen exprimens, Peerden stat, superior Roschwanz
 uocat. Notissima omnibus orbis tractibus herba, & inueni facillima. Maior crescit circum sepes,
 prata, lacunosa, & aquosa loca: Minor interdum in montibus, ac arenosis, uno nodoso nudoq; stipite,
 folijs ferè plerunque priuato. Nullibi sanè dissimiliorem natura finem, quam in hac herba, à sui initio se-
 cit. Italiae & pleraque Germaniae culinariae, ex stanno, ere, ac ferro, uasa hodie ea purgant, poliumq;
 Eleganter exprimitur Plinio 26. cap. 13. & Ruellio tertio, cap. 97. Graphice pingitur Trago lib. se-
 cundo, cap. 46. 47. Itidem Matthiolo, genus utrunque, in binas species, distribuemes.

Millefolij hi-
 storia.

Millefolij] Hoc nomen, propter foliorum multitudinem, alijs herbis conuenit. Quidam ex Pli-
 no lib. 25. cap. 5. instructi, Achilleam (quae decernitur quarta species Sideritidis à Dioscoride lib. quar-
 to, cap. 28. & Serapione cap. simpl. suorum 341. falso Sanguis draconis dicitur) Itali Millefoliam ap-
 pellant. Plinium adamusum sequutus est Hermolaus cap. Coroll. 647. cuius doctrinam, ex more, Ruel-
 lius tertio, cap. 92. de Stirpibus, mutuatus est. Habetur amplius Myriophyllon siue Millefolium in palu-
 stribus nascens, autore Dioscoride, eodem lib. cap. 100. Id tra. s. posuit Plinius 24. cap. 16. Est adhuc Stra-
 tiotes Millefolium in aquis proueniens, quibus supernatat, absque radice uiuens, representatum apud
 Dioscoridem superius citato libro, cap. 87. & Plinium eiusdem libri cap. 18. praeterea sequenti mox
 cap. delineatum. Proinde plures herbas Millefolij appellatione uenire colligitur. Brasauolus uulgaris
 usus Millefolium, Myriophyllon existimat, sed ego malim illud cum Matthiolo Stratiotem affirmare,
 quod hoc loco usurpari debet, quodq; passim in agrorum marginibus, pratis, secus uias, locisq; incul-
 tis arenosis spectatur, caulibus lignosis: Nostrate lingua Garben & Schaafgarben, Hollandica uero
 Geruw, & Dusenblat. Mirificam in glutinandis uulneribus uim praestat, qua gratia à Chirurgis
 omnibus expetit.

Stratiote mil-
 lefolium.

Cardus bene-
 dictus.
 Ignorantia
 quorundam.

Cardi Benedicti] Nescit Brasauolus ad aliquod Dioscoridis caput, hanc herbam assignare,
 conuensem interea sugillans, sedum minus arbitramem. Pandectarius cap. 242. intolerabili inscitia,
 Erigeron, Senetion, ac Sedum uocat: Lumen itidem matris in Syruo Eupatorij, Sedum, & Herbam
 Turcham. Certè omnes in eodem ignorantia luto haerem. Quisquis eorum errores cognoscere uolet,
 apud Dioscoridem Sedum, Senetionem, & Attractylidem uerset, ac tum demum, quae harum planta-
 rum Cardum benedictum magis representat, profiteatur: aut quod ego magis probauero, Theophras-
 tum expendat lib. Plantarum 6. cap. 4. ubi Cnici, & Attractylidis historiam prodidit, atq; urbani Cni-
 ci unum, syluestris uero genera duo notat. Hermolaus cap. Coroll. 533. Ruellius de Stirpibus lib. 3. cap.
 55. & 155. Fuchsius cap. historiae Plantarum 41. & Marcellus Virgilius in Comment. suis, Attractylidis
 dem, hoc est, syluestrem, nihil aliud esse Theophrasto asserunt, quam Cnici syluestris primum ge-
 nus: quia ab isto alia planta est Theophrasto Attractylis, uelut legentes apud ipsum indubitata fide
 comperient, estq; tum huic, tum Dioscoridi, unum duntaxat, Attractylidis genus lib. 3. cap. 89. cui pro-
 prium est, è folijs succum sanguineum fundere, quod sanè nulli Cnici generi tribuitur. Non itaq; Attra-
 ctylida Cnicum agreste esse potest. Amatus Lusitanus frequenter odiosa confidentia, uirus inuidiae

Amatus Lusi-
 tanus notatur

suae, in clarissimum modestissimumq; uirum Matthiolum Senensem eructat, dum passim nimis intempe-
 stiuè huius doctrinam, super Commentarijs in Dioscoridem editis, coarguit ac insectatur, quibus pro-
 bae fidei hominibus nihil aliud quam malignum animum, & perniciosam inuidiam ostendat, ipse in-
 terim infinitis modis dignus, qui ob magnam stirpium imperitiam, atq; improbam in se translata opo-
 ram alienam (quod crimen est longè omnium turpissimum) uelut è sublimi doctis ueniat deridendus.
 Bequid etenim enarrationibus suis inseruit, quod non iustissimo titulo, um Matthiolo acceptum refer-
 re debet: A quo dum emulandi studio dissemit, in graues manifestosq; errores imprudens homo pro-
 labitur: cuiusmodi exemplum, tum in hac planta, tum in Acanthio, tum Coronopo, Elichryso, ac in ple-
 risq; alijs uisitur. Multò satius fuerat, quò doctiorem se estimaret, ed quoque modestiorem prestare,
 quod ingenuum philosophum decet: unde Socrates solus ab Apolline sapiens iudicatus legitur. sed ad
 primos illos scriptores sermonem meū reduco. Errandi omnis occasio fuit, ut ego suspicor, Plinius lib. 23
 cap. 15. & Paulus lib. 7. cap. 3. dum syluestrem Cnicum, quibusdam Attractylida uocari tradunt. Id tam
 nisi uerum sit, nò propterea eandem herbam affirmam: Nam Plinius seorsum Attractylidem memorat
 cap.

cap. 16. eiusdem libri, qua pro suis priscæ mulieres utebantur. Sed quid nunc de Cardo benedicto appellata herba pronunciandū: Qui stirpium cognitionem magna autoritate profitentur, alteram cnicī sylvestris speciem credunt. At doctissimus Ruellius in hoc decipitur, quod sanguinem ex se fundere autumat, quem nemo unquam mortalium inde profluxisse uidit. Iacobus Syluius maluit Acanthium, aut chamæleomis speciem existimare, cuius iudicium, etsi alioqui suspiciendum, hic probaretamen nequeo, eum Græcorum pariter ac Latinorum uoluntati repugnet.

Cardus benedictus est alterum Cnicū syluestre.

Foliorum fraxini] Hanc cognitam uulgò arborem adstruit Dioscorides lib. 1. cap. 92. Serpentibus est inimicissima, Plinij testimonio, adeò ut ne matutinas occidentisue umbras huius arboris attingant, tametsi longissimè distens lib. 16. cap. 14. Duo eius genera Theophrastus lib. 3. Plantarum cap. 10. Et ex eodem Plinius, posteritatis memoriæ prodidit. At miror hunc nominis propinquitate circumuentum, fraxini folia iumentis mortifera dixisse, quod de Taxo censuit Theophrastus: Etenim Melia Græcis fraxinus, Smilax Taxus appellatur. Reliquorum ingredientium expositionem intelligunt, qui Commentarios istos haud negligenter legunt.

Fraxinus.

Oleum Irinum Mesuæ.

Ol. Irinum Mesuæ.

Rec. Radicum eius simplum, florū eius duplum. aut de Oliuis maturis, quantum oportet, & decoque in duplici uase. Aquæ decoctionis radicū eius quantum sufficit. Deinde permuta radices, ac folia, & fac, ut diximus, in oleo Rosato. Funde super ea oleum Sesaminum,

CRONENBURGIUS.

Fit etiam ex solis floribus ireos, ad modum rosati, uiolati, siue liliorum, eodem autore. Porro neminem latere debet, hoc oleum indiscriminatus esse à Mesuæ proditum, quando non bene rerum, ac olei pondus certum determinat. Dioscorides prectiosissimum, sed nobis factu, ob ingredientium inopiam, impossibile scripsit, lib. 1. cap. 55. Paulus autem 7. cap. 20. diuersissimū tradit, quod Aëtius primo lib. Nicolaus Alexandrinus cap. 718. Actuarius cap. proprio, & Myrepsus numero 30. uno calamo pingui: Paulo helenium, transcribens opinor negligentiā, omittitur, Plinius lib. 15. cap. 7. ex succo Iridis, oleo macerato expressoq; componit. Sed quando superius unam aut alteram scripturam retulerimus Mesuæ imprimis familiarem, necesse est quoq; eundem imitari. Itaq; olei partes tres superfundendas iudico, aquæ decoctionis radicū Iridis particulatim dissectæ partem unam: paratur, ut in oleo Rosato dicemus. Caterum qui singulis radicū ac florum additionibus, decoctum quoq; ex integro conficiendum putant, efficacius medicamen consequentur. Ego autem malim oleum, ex solis radicibus siccatis Iridis effingi, ut quæ odorata tantum habeantur, flores uerò inodori. Id tametsi Dioscorides, & relii qui, non euidenter dixerint, cum tamen odorum præstantia eiuscemodi misturæ commendentur, haud difficile erit per se cognoscere. De Iride reuocatis ad memoriam ijs, quæ aliàs tradita à nobis sunt, perspicua erunt omnia.

Oleum Irinū simplex.

Alorum auterum.

Mesuæ scriptura redinte gratat.

Oleum Iuniperi Mesuæ.

Oleum Iuniperi Mesuæ.

Rec. Lignorum Iuniperi minutim concisorū quantitatē sufficientē, quibus imple uas, intus uitratum, stricti orificij. Finge foueam, & postquā foraminulentam laminā, instar triticeī cribri, alteri uasi uitrato imposueris, apteq; luto sapientia circumlineris, ut mutuò sese complectantur: & mox inferius uasculum, terra ad osculum uestiueris, aut potius sepiueris: Tunc ignem luculentum subijce, nimirum ut ignis feruore, sursum uas pores attollantur, in comprehensu uasculū (quod chymistæ Calerum uocant) ad horas aliquot, & alembica arte manabit oleum: id receptorio suscipere oportet.

CRONENBURGIUS.

Hæc est summam Mesuæ dictio, qua unumquemq; erudire in unuersum conatur, cequis in eliciendis ex rebus liquoribus, per artem chymicam modus esse debeat, cuius nequaquam ipse ignarus fuit, ueluti ex hoc, ac plerisq; alijs locis colligere possumus. Lignis autem omnibus oleum inesse, inde manifestari potest, quod eorundem cinis pinguitudinem contineat, quam in lixiuio exiit. Atqui medicanium uulgus, & medicamentum paramium, his omnibus neglectis ac contemptis, aut cauillandi mordacitate rapitur, aut sordido questu consenscit, aut ociosa omnino uita fruitur, quæ maxima eorum quidem turba est. Proinde eorum paucissimi, amabilem ueritatem, & perspicuam rerum cognitionem

Ars chymica. Lignis omnibus oleū inest.

Vulgò medicamentū & medicamentum paramium.

DE COMPOSITIONE

rem requirunt: imò ut audacius dicam, deuouenda ignorantia, dolendaq; cecitate submersi, malunt ignorari multa, perire multa, multa perperam in tabernis publicis fieri, mortalibus passim inanem falsamq; de rebus opinionem ostentari, quàm ipsos quicquam nescisse, uel præterisse uideri, uel meliora etiam ostendentibus monemibus ac quiescere: quod partim deplorandum, partim taxandum uent. Solent circulatorum eo titulo oleum, singulari philautia, & suauit iactantia, cum tabellis impressis uim eius diffusè cominentibus, exponere: hoc plures admiratores nanciscemes, quò ipsi sint confidentiores. Quod autem ad superiorem doctrinam pertinet, impossibile est quenquam in ea commode institui posse, nisi coràm ipse artem uiderit. Etenim quidam desodiunt in ollis nouis, ac uelut putrefaciunt pharmaca, præsertim huius generis olea, & uina speciebus aromaticis condita, ad dies quadraginta in fimo equino, quò facultatem eorum præstantiorem simul ac constantiorem reddant. Quidam statim atque destillanda miscuerint, aut res per se, absque fermentatione, substrato ad artem foco, innatum humidum proliciunt, ac quodammodo ignis uehementia exurgere cogunt, quod continuo stillatu, rursus in subiectum uasculum defluit: Sed priusquam ista aggredimur, figulina rimulas undique uestiunt. Alij ad uiginti, alij ad pauciores id dies conantur, operculo quoque diligentissimè obfirmantes, ne ulla fiat perspiratio. Spacium etiam inter olla siue uasis operimentum, picæ, aut luto, aut argilla obturant, postmodum succenso igne infra craticulam, oleum, & succum illum naturalem educunt. Alij aliter moluntur, quos prætermitto, nec enim isto sermone, omnia eliciendorum oleorum genera complecti statuo, quum potiores modos narrauerimus. Quidam facillima ratione, per expressionem recentium baccarum iuniperi, ut alia quæ ex seminibus parari Dioscorides monuit, oleum faciunt: cuiusmodi exemplum ostendit in Thesauro suo Euanonymus Philatros, pagina Tigurina apud Andream Gesnerum 339. & alibi.

Circulatores oleum iuniperi exponentes.

Oleorum sermèndorum marij modi.

Iuniperus:

Serapionis error in Iuniperi & Sabina. Sàdaraca uocatur, est gummi Iuniperi are facti gummi, si Ruellio, Syluio, Brasauolo, Mundelle, Matthiolo, ac rei denique ueritati credimus, alia uoce Vernix nuncupatum, quia uerno tempore exudat, ac legitur lib. decimotertio, cap. undecimo, ad nihil utile pronunciauit, quod etsi eius ætate uerum existimemus, attamen fieri potuit, ut posterior maiorem eiusdem utilitatem experiri ceptam comprobarit. Atqui Fuchsius in Paradoxis suis, lib. primo, cap. 34. istis repugnat, esseq; ab Aristotele quinto de Historia animalium, cap. 22. Plinio lib. undecimo, cap. septimo, & Varroni tertio Erithacen uocatum, Latinitate Aristotele nono Animalium, cap. 40. at fallitur re ipsa bene explorata. Sed quoniam in Sàdaracæ mentionem peruenimus, obiter adijcimus antiquos præter naturalem, factitiam quoque cognouisse, quam nono Simplicium Galenus ad finem, ac Plinius 35. cap. sexto, Sandycem dixerunt, quæ ex cerisibus sola cremata, interdum æqua Rubricæ parte ammixta, confatur. Fit insuper ex Sàdaracha Arabum, siue gummi iuniperi, et oleo ex semine lini presso, uernix liquidus, cuius usus est in illustrandis picturis. Pluribus id nunc non monstrabo, quoniam frustra rebus manifestis testes adhibentur, attingant tamen ex multis paucos: Est etenim illud inconfesso, aliam Sàdaracæ ueneno, omne iumentum interire, scriptum reliquit octauo Animalium, cap. 24. Arabum autem panè tuta habetur, iuniperu Germani Wachalter, Hollandi Junner, quidam Dambearn uocant. Baccas huius non unius esse generis, bene obseruauit diligentissimus Tragus: Etenim alia sunt grandes, exigue sunt alie, in his dulces, in illis prorsus amaras reperimus: Rursus quedam spectantur rotundæ, quedam oblongæ, atq; acuminatæ. Paruo iuniperi, Germanæ nemora, & syluasi saltus, apud nos, abundant.

Erithace. Vernigo.

Sandyx. Sàdaracha duplex.

Iuniperi baccæ differunt.

Oleum Laurini Mæsur.

Oleum Laurinum Mæsuræ.

Baccæ Lauri maturæ & recentes teruntur in pila, deinde aqua in caldario siue lebete, diu coquantur, postea torculari pland non concauo exprimuntur, quod supernat

oleum, colligitur: Iterum baccæ tritæ, calida aqua affusa teruntur, ac cauato torculari exprimuntur, collectum oleum reponitur.

CRONENBURGIUS.

Baccarion.

Vetustissima est eius componendi ratio, Baccarion ab Hippocrate uocata: Id scribit Dioscorides uolumine 1. cap. 37. simplex ac compositum, quod calamū, styracem, myrrham, aliosq; odores recipit; illud

A Illud est syncerus succus, ex lauri baccis recentibus tuis expressus, diciturq; absolute Laurus: hoc admistionem habens, Laurinum oleum, Galeno testificante secundo per Locos, cap. primo. Antiquitas hoc ipsum tamen indifferenter oleum siue Vnguentum proferebat. Paulus ipsum refert septimo, cap. vigesimo, Aëtius primo, Nicolaus Alexandrinus cap. 727. Actuarius cap. proprio, Myrepsus sectione 16. numero 8. inuicem parum uerbis, sed ponderum discrimine differentes. Dioscoridem imitatur Plinius lib. decimo quinto, cap. septimo, & Palladius secundo, cap. uigesimo, in priori dictione. Quidam maturas baccas lauri, unâ cum folijs coquunt, max colant; Alij tritas illas uino humectant per triduum, aut dies quadragenta, quando ita citius oleum sua qualitate, & ui inficiet, quod de Abietino asseruit Galenus quarto sanitatis tuende. Deinde torculari exprimunt, & semen, uel baccas abijciunt. Vtilius habetur, quò recentius, quòque uiridius colore. Nostrum uulgus propter baccarū uiridium inopiam, in emporijs aliunde aduectum, & ambigo an bene paratum, paruo emunt. De Lauro, primo horum libro dixi.

Laurinum.

Oleum ex ligno Guataco.

Ol. ex Ligno Guaiaco.

B Indicum lignum, siue Guaiacū pingue, ac succosum, in fragmenta, aut tesseras diuides, & nouum fictile uas refertū, testaceo operculo foraminulento obturabis: quod diligenter lutatum, uel argilla circumlitum excipiat altera testa uacua, in terra defossa ad os usq; superiori desuper incumbente probeq; cō-

glutinata, ut per operculum, flammam uel circumcirca æstuate, in uacuam illam, quatuor aut quinque horarum spacio defluat oleum: postea coniuncta uascula aperiens, aqua oleum innatas inuenies; quod si papulas, exulcerationes, ac tubercula morbi gallici perunxeris, iuuamentū haud exiguum cōsequeris.

CRONENBURGIVS.

Primus eius autor est Petrus Andreas Matthiolus Scenensis, celeberrime fame Medicus, libro suo de Curatione Gallici morbi: per chymicam artem (quam Chymista Descensorium uocant, nostri Alembicum) educitur, cuius institutionem monstrauimus in oleo Balsami, lunperi: Postea insuper pro occasione copiosius in oleo Philosophorum, & alibi repetemus. Ioannes Manardus Epist. quarta, libro 16. ad Cardinalem Campegius, ait se ex ramencis ligni crudi, in nobili quodam, uino decoctis, affuso amico oleo, Linimentum parare, quod dolentibus locis utiliter illinitur, ac certum modum non eximit: Id superiori anno copiose atque crudite præstitit Iacobus Hollerius lib. primo de Materia chirurgica. Verisimile autem est, eiusmodi lignum oleosum fore, ut grauiora ligna uniuersa: nam leuiora ac rariora succum pinguem, in gummi siue resina comutant, proinde minus oleo abundant. Scendum uerò hoc recens inuentum esse, quemadmodum & ipsum ex quo paratur lignum, quod ex incognita patribus nostris orbis parte, ad perniciosi cuiusdam morbi, ac noue pestis (cuius explicationem postea, ita se nobis offerente occasione, apponemus) curationem, ante annos plus minus sexagena, ex India, per Hispanorum atque Lusitanorum nauigationes, transferri ad nos cepit: cuius etsi precium amplissimum, attamen ob exinias nature sue dotes nemo tunc refugebat: quoniam eo solo, ceu alexipharmaco, & diuite, & passim omnes, qui contagioso morbo torquerentur, utebantur. Mox quia singulari efficacia, aut uerius diuina beneuolentia, morbi tum grassantis malignitatem ac impetum reprimebat, aut si commodè in usum uerteretur, extinguebat, Lignum sanctum quamplurimis est appellatum: alijs post Indicum, quoniam ab Oceano interioris insulis aduehebatur. Deinde experientia compertum, aliud alio generosius esse, pro locorum natura. Ceterum quando ut medicina nouo, in nouo morbo, Medicini coeperunt, fieri non potuit, quin graues errores coningerent, alijs aliter discrimine magno usurpantibus. Proinde in magnam quoque controuersiam agi cocepit, dum nemo ueram eius notitiam indicare potuit. Fuerunt ea etate, qui pares cum Hebeno facultates ostendere, quin ipsum Hebenum fore contenderent, idq; sanè haud leuibus argumentis: quæ opinio etiam nunc firmiter multorum animis insedit, quam paulò post aperiemus. Atqui quum promiscuè pars hominum ingens, immensi horrendaq; lue corripere, unaq; miserrimè Clarissimus eques Germanus Virichus Huttenus, ac præter totius penè orbis fidem, atque omnium Medicorum spem, solo hoc ligno, Dei clementia restitutus esset, nolens hanc felicitatem solus cognoscere, auspiciatus est ipse, ut omnium opinor primus, ita etiam doctissimus, idem lignum peculiari calamo illustrare, quod Huatacum, aliàs Guaiacum uerissimo nomine, ab Hispanis pronunciarum scribit cap. Voluminis sexto. Et ortum eius in Spagnola, insula iuxta Americam, ubi longitudine in Septentrionem desinit, assignat. Hieronymus Fracastorius, qui eruditissimo carmine Syphilida lufit, Hysacum, Hysacum, & arborem sanctam dixit.

Descensoris.

Ligna grauis sunt oleosa. Oleū ex guaiaco, & lignū guaiacum, recens inuentū.

Lignum sanctum aut Indicum.

Lignū guaiacum existimatur hebenum.

Virichus Huttenus, quæ Germanus.

Ligni sancti nomina & ortus.

Quod de guaiaco
et gallico
morbo scri-
psit.

Nec desunt qui Guaiacum, ac Guaycanū sonent. Scripserunt diligenter de eodem ligno et morbo, Nicolaus Leonicensis, Ioan. Manardus, Antonius Beneuenus, Sebastianus Aquilanus, Andreas Matthio-
lus, Almenar Hispanus, Nicolaus Massa, Nicolaus Pollius, Benedictus Fauenninus, Angelus Bologni-
nus, Alphonsus Ferrus, Ioannes Fernelius Ambianus, Fracastorius de Morbis contagiosis lib. 2. cap.
11. et 12. Amplius 3. cap. 10. Ioannes Tagautius, Musa Brasauolus, Antonius Gallus, et si qui sunt alij.
Massa ex insulis ultramarinis, Calecuti uocatis, lib. tertio, cap. secundo, asportari testatum reliquit.
Ferrus distinctus primo, cap. tertio, tres insulas, à Sancto Ioanne, Dominico, et Cruce, denominatas
patriam eius, ac solis propinquitate distantiāq; lignum commendari, atque inter illas, principem lo-
cum habere oram D. Ioannis, decernit. Hæc breuiter de nomine et loco. Nunc quoad fieri potest

An guaiacum
sit hebenus.
Qualis arbor
sit hebenus.
Hebeni gene-
ra duo.

breuissimè attingam, an iure Hebenus dici mereatur, mox an ueteribus cognitum lignum. Hebenus
celebratissima olim arbor, quam Virgilius unice docuit, uelut Indiae propriam, Regibus fuit Per-
sidis tributaria, ac Pompeio Magno, deuicta Mithridate, Romanis facta triumphalis. Eius duo genera
Theophrastus Plamarum quarto, cap. quinto ostendit. Alterum laudabili materia pulchrum, uile ui-
ciumq; alterum: illud rarum, hoc multiplex habetur. Huic subscribit Plinius duodecimo, cap. quar-
to. Spississima omnis materia, et grauisima, natura perpetua, Theophrasto autore primo Plamarum
cap. octauo, cuius lignum colore Buxo simile, sed decorticatum redditur nigrissimum. In aquis non
fluitat, at tota mergitur, nec cariem, nec uetustatem suscipit, eodem teste nono, cap. 22. et Plinio 16.
cap. 41. Dioscorides optimam pronunciauit Aethiopicam nigram, deinde indicam, lib. primo, cap. 11.
dixitq; Plinius sexto, cap. trigesimo in meridie Aethiopiae syluas eius existere. Iulius Solinus cap. 55.

Hebenus an
nostrū lignū
guaiacum sit.

exigua sui parte tantum crescere autumat. Nunc an hæc nota cum uulgari Indico siue Guaiaco, do-
ctissimorum uirorum testimonio, conueniam, expediam. Ioannes Manardus lib. decimo quinto, epist.
quinta, Ruellius libro Stirpium primo, cap. 45. Hebeni genus credunt. Brasauolus in examine suo sim-
plic. Alphonsus cap. secundo, et in primis Antonius Gallus uerissimè utriusque faciem pingens, negant,
etsi in plerisque notis non distare confiteantur. Amatus Lusitanus secundam Hebeni speciem pronun-
ciat. Matthiolus, Guaiacum nigritia sola ab Hebeno dissidere, autor est, Comment. in Dioscoridem.

Massa erit
in ligno san-
cto, siue Indi-
co.

Malui hic solum loca adscribere, ne Lectorem sermone longo fatigem: et promptum et iucundum a-
lioqui est, ipsos autores uersare. Fallitur Massa lib. tertio, cap. secundo, dum procliuus est, in Karon
Aucenna scriptum lib. secundo cap. 386. ubi ait, Est lignum, quod affertur ex India, ad terram no-
stram, etc. Falluntur quoque qui eiusdem cap. 337. Hesteden suspicati sunt, quod etiam malum Le-
ctorem, ex Alphonso lib. primo, cap. secundo, ac plenius ex Antonio Gallo, et Matthiolo, quam me in-
telligere, sicut et totam guaiaci, siue Indici arboris historiam. Ne tamen nihil dixisse, omnemq; operam
subterfuisse uidear, primò breuiter ex uno aut altero, qui ceteris rem acutius inspexerim, eius ligni
genera, mox delectum diligentissimè, deinde præparandi rationem, ac facultatè summa fide ostendam:
postremum de morbo crudelissimo, in quo potissimum usus eius requiritur ex necessitate (quando hu-
ius nouitate pariter ac immanitate, omnes penè etate nostra medicina, uincuntur) uerba faciam. Ma-

Ligni Indici
tria genera.

nardus lib. 17. epist. 3. tria distincta genera numerat. Primum est densum, graue, crassum, interna parte
nigricans, externa subpallida, lineis quibusdam in fuscum uergentibus, per longum æquè distansibus
intersectum. Alterius pars exterior magis albet, cum minore nigredine media. Tertium genus, præ-
cipue sanctum uocatum, totum ferè albet, cuius longitudo exilibus ualde lineis distinguitur. Hoc ual-
dentissimè asserit, quia acrius et odoratius: Reliqua duo in Hebeni censu planè collocat. Certè ab hæc
sententia non est alienus Antonius Gallus lib. de Ligno sancto non permisculo, ubi duas præcipuas eius
differencias agnoscit. Etenim quod plurimè in medio nigri representat, cum cortice firmiter adhe-
rente, leui, duro, Guaiacum propriè: Alterum colore fusco, siue flauo, aut potius plurimum albicante, cor-
tice laxiori, cinericio, pustuloso, Buxum emittente, Palum ac lignum sanctum appellatum, præstantissi-
mum cum Manardo semper animaduertit. Sed omnia utiantes, ac fraude corrupentes, impostores,

Buxum pro li-
gno sancto se-
pe exponitur

propter uiciniam utriusq; colorem, Buxum sæpè pro Sancto, in Italia præsertim exponunt. Est et huius-
modi discrimen: Guaiacum accensum pinguescit, et resinam fundit: Sanctum contra est macrum, nec
resinaceum spirat, adeo ut ne ab inflammato quidem quicquam defluat. Pleriq; radices tota arbore po-

Guaiaci ac li-
gni sancti dis-
serentia.

teniores aiunt, sed Gallus arborem laudat atatis integræ, succi bonitate turgescemem, fructu maturo
uigentem, uiribus firmam. Ex qua neq; caules ampli, neq; surculi exiles, neq; truncus arboris radicibus

Delectus.
Palus san-
ctus.

proximus eligi debent: sed quæ inter hæc sunt media, ex temperatiore ora, qualis D. Ioannis cen-
sur. Qui igitur cum utilitate sanctum lignum tractare uolet, ei suaserim, ut ex isto Palo recens adue-
cto, nihil graue spirante, nec situ obducto, nec carie arroso aut euanido: sed halitu odoro nare uibrante,
sternutamentumq; mouente, gustu acri et subamaro aromatico, pondere graui, denso, duro, corti-
ce extuberante, colore tam exterius quàm interius albescente, etate media (quia nimis tenella arbor
crudo aqueoq; humore plena est: uetustior uerò exucca aridaq; ac deo iners et ignaua) ex tali, im-
quam, Palo sancto, scobem serra concumaci eliminatam, et tenuissimè dissectam, et si necesse sit, subtra-

hæc rusa

liter lasam eribratamq; (quod non est in minimo ponendum, ut efficaciam suam potentius exerat, quia durum) seligat: atque ea recenturatur: alias expirat, et uim uetustate deponit. Porro materatur die uno, breuius ac diutius, ut uel acrius, uel clementius pharmacum desideratur, aqua pluvia, cuius locupletem rationem Clarissimus Antonius Gallus reddidit: Deinde coquitur ad medietatem Hutteno, cap. septimo. Itidem Fracastorio in Syphilide lib. tertio, et de Curatione eiusdem tertio, capite decimo, Massa tertio, cap. quinto: Matthiolo autem ad tertias, ac Antonio: Verum Pollio, Manardo, atque alijs nunc ad dimidias, nunc tertias, nunc plus minusue, pro morbi constitutione, et Medicorum consilio (etenim quod contractius coquitur, eò uehementius agit) idq; uase fictili bene cocto plumboq; illito, amplo, ad quartam partem in aere seu uacuo, ut sursum ac deorsum efferuere queat, semper operculato, nisi quando spumam auferre uolumus, quæ circa cocturæ initium colligitur, supra ignem purum moderatum, sumi expertem, magna cura, attentaq; diligentia. Aqua sit sextupla, octupla, decupla, duodecupla, sedecupla, aut uigecupla. Nam in mensuris, multiplex, ac conuersa opinio est, secundum multam uariamq; eius coctionem, ex ligni et aquæ proportionem: similiter iuxta morbi et usurpationum diuersitatem, et potionum quantitatem. Sed hæc absolute intelliget quicumq; remedia uitijs, corporibus, etati, sexui, membris, aëri, atque ijs propinquis rebus, secundum rationem accommodare nouit. Igitur suam quisque uoluntatem, ad egrorum salutem, sequatur: nec alienam calumnietur, nisi euidenter falsam. Atqui nunc postquam genera, delectum, parandam ritam edocuumus, reliquum est, ut facultatem ligni recenseamus. Anxiè hanc, nec una omnes statera, pendunt: siquidem Massa lib. tertio, cap. tertio morbi Neapolitani, caliditatis secundum ordinem, non autem siccitatis transcendere, autor est, cum humiditate temperata. Manardus lib. 19. epistola quarta calere dicit, sed impensius exiccare. Alphonsus in secundo gradu calidum ac sic cum asseruit. Fracastorius subtilissimum partium, ac calidarum siccarumq; circa gradum tertium, lib. tertio, cap. decimo de Curatione Syphilidis. Sed si quis uero iudicio, quam habeat naturam, cognoscere uolet, actiones suas omnes expendat: nam incidit, terget, tenuat, calfacit, sudores mouet, uehementer nutrit, roborat, moit, laxat, stringit, anodynum est, aliaq; præclaras doses ac contrarias edit, admiranda equitate, citra ullam iniuriam. Quis igitur ista bene uersans, inter calida temperamenta quam temperatissimæ naturæ non decernat? Ac quamuis ex primarum qualitatibus agere probari queat, attamen indubitatum in infinitis exemplis est, frigidis articularum doloribus, quibuscumq; neruorum affectibus auxiliari: Tumoribus, collectionibus, sinibus, tophis, et similibus malis mederi: Ad hæc uentriculi, iocinoris, licnis, capitisq; morbis piuita genitis mirifice succurrere. Et quod incredibile iure quis miretur, in abiecta uincendaq; lue Venerea, tam efficaciter, tam celeriter, tam familiariter, tam tutè, calidos iuxta ac frigidos, humidos perinde ut siccos humores discutit, ut omnium ore in ultimis orbis sinibus celebretur. Quapropter cum excellentissimo Medico Antonio Gallo constanter credo, omnem hanc uim ex substantiali proprietate, atq; abditâ naturæ causâ fieri. Ac ideo pessimè faciunt, qui tam celebre donum ineptis miscellaneis uitiant, et diuinam eius uirtutem turbant. Imò Huttenus proprio exemplo cap. 7. et decimo, impermixto Guaiaci usu, dissuadentibus multum Medicis, imperatam salutem consequutum se gloriatur. Equidem longior sim, si omnes eius uires enumerare cœpero, quas idem cap. uigesimo quinto et Antonius Gallus, et alij enumerarunt. Sed hoc loco mirari subit inscios aliquot sycophantas, qui confidenti temeritate, ac temeraria confidentia, ubique et apud quosuis tam torquatos nobiles, quam mediocri fortune homines, sese in morborum curationes ingerunt, plenisq; buccis aureos montes pollicentes, dum nihil aliud, quam lignum lignum crepitam, aut ungendum ungendum clamitant. Ignauum pecus, tortores potius quam uirtutes, et carnisces uerius, quam Medici: quia nihil horum eiusmodi, quibus frequenter hic opus fit, dum alia atque alia, pro uirium collabentium necessitate, ac morbi discrimine interueniunt accidentia. At nimis frustra hæc queritor, quoniam pars populi maxima falli gaudet. Ceterum quando hucusque de Ligno sancto ratiocinando peruenimus, et usum eius pro necessitate rei Medicæ, atque utili cognitione, breuiter monstrauerimus: operæ precium est, huic sermone, morbi nomen, (in quo lignum hoc peculiariter usurpatur) originem, causas, naturam, dira et multiplicia symptomata obiter adiungere, ut multorum hominum opinionum ac sententiarum, genuina doctrina, cognoscamus. Itaque principio mali huius, cuiusdam Diuo, nimirum Ioho, aut Euagrio, aut Rocho, appellationem hanc tribuebant plerique. Unde mox alia nomina comminiscbamur. Postea latius crudelissima peste, calamitosaq; ægritudine sese diffundente, imò uniuersam Europam deuastante, Itali Gallicum morbum: Galli Hispanicum, Germani scabiem Hispanicam, et Mœnium, alij Indicum malum, alij Neapolitanum, quidam lue Veneream dicere cœeperunt: cuiusmodi uoce Fracastorius tertio Syphilidos usus est, dum eleganter sanè eius exordia canit. At imprimis testatum uolumus, nullam generem qualicumque appellatione hic notari, sed nos ex uulgari tantum hominum consuetudine, uocabula usurpare. Leoniceus simpliciter Epidemicalem, et æstiuum morbum Originem definit, cum pustulis primò obscenas partes occupantibus, deinde reliquum corpus, magno sæpè dolore, atq; ipsam imprimis faciem, ex uaria humorum corruptione genitis, propter immodicam aëris in calore

Ratio macerandi ligni.

Coquendi.

Aquæ ad coquendum quantitas.

Ligni guaiaci facultas.

Ligni impermixtum usurpari debet.

In confidentes medicos ex ligno, & temerarios uisitatores.

Morbi Galli dicti nomen

Originem

Opiniones
multorum de
Gallici nomi-
ne,

Morbus gal-
licus nouus
est.

Quando mor-
bus cepit.

Causae morbi
huius multi-
plices assigna-
tur,

Opinio
auctoris,

Signa, & sym-
ptomata cau-
sa.

Opinio quo-
rundam de ori-
tu morbi,

et humiditate intemperiem. Sed hanc definitionem euidenter, ac ciuilitate Manardus libro septimo, Epistola secunda, ut minus perfectam confutat, similiter Antonius Gallus ut insufficientem improbat, lib. de Ligno sancto non permiscendo. Sunt qui Saphatum siue Graecorum Achoras, sunt qui Elephan-
tiasin, qui Lichenem, siue Impetignem: qui Variolas, Carbonem, Persicum ignem, Epimictidas, & Cor-
nelij Celsi Phygethlon uocauerunt, quos omnes Manardus conuellit, loco nunc dicto, ac Epist. prima,
lib. 2. Sunt qui Lepram, quos etiam manifestissimis scripturae testimonijs uincit Fracastorius secundo
morborum contagiosorum, cap. decimotertio. Sunt adhuc qui Memagram ac Pudendagram existi-
ment, atque hi suos correctores habent, ut mihi non sit necesse, operae quicquam hic insumere: Haud
tamen negauerim istos affectus singulos, et complures sibi mutuo superuenire, et alium ex alio gigni
posse: Attamen proprijs appellationibus utentes, nemo supra dictorum ullum, uerè Gallicum, siue Hi-
spanicum dixerit, aut ueterem morbum putauerit. Nam, ut Plinij etate, noui accidebant aequis pror-
sus incogniti (uelut ipse scribit 26. cap. primo) Ita nostra memoria, et indies etiam, noua morborum
genera accedunt, priscis ignota, et cum arte Medica ex insidijs belligerantia. Nescio autem cur Ni-
colaus Massa lib. tertio, cap. secundo de Neapolitano, hunc antiquum probare uoluerit, Auicenna au-
toritate lib. 2. cap. 535. de Olibano, cum ne uerbum quidem isthic, ad hanc sententiam legatur: sed so-
lum transfert Dioscoridis scripturam primo, cap. 70. de Thure, cum ait, formicantes uerrucas inter
initia, impetignesq; ex aceto et pice, illitum tollit. Atqui indubitata omnium fide constat, Anno post
CHRISTVM natum M CCCC XCIII. aut sequenti, quando Galliarum Rex Carolus, in
Italiam arma moueret, coepisse. At Galli hanc ignominiam minimè ferentes ex Hispania, aut incolarum
eius nauigationibus, ex nouo orbe (in quo hereditaria uindicta simili labe corripimur omnes) pesti-
mum malum in reliquis nationes irrepsisse, clamitant. Ut haec res sit, nouus omnino morbus est, anti-
qua carens appellatione: Itaque noua quoque Medicina opus, et eam ingenuè docteq; Guaiacum as-
seruit Huttenus toto libro, de curando Gallico. Ceterum causas diuersas diuersi assignant, quas lege-
re uolentes, possunt apud peculiare scriptores. Ego constitueram ea breuiter hoc loco contrabe-
re, sed uideo dictionem uberiolem fieri, quam putaram, itaque desino. Sed quis me clanculum, ut cum
laborem subeam, stimulat? Certè Genius meus est, totius aetate istius auctor, qui reluctantem impellit,
ut hoc quoque officio, Apollinis studiosos demerem, cui iunc obsequendum est. Celeberrimus Am-
bianus libro secundo, cap. decimoquarto de Abditis rerum causis, pituitosam materiam uenim malefic-
cio per fusam, acrimonia participem, foedissima huius luis occasionem praecipuam monstrat. Doctissi-
mus Fracastorius de Morb. contag. lib. secundo, cap. 12. originem, principiaq; eius, ad crassum sordidumq;
phlegma, refert, in quo seminaria productiua acria delitescunt, et conuicta herent: Talia au-
tem initio fuisse in aere, ac per potentes pluresq; Syderum constitutiones, sordidam quandam putrefac-
tionem raro contingentem habuisse, quae mox ad eiusmodi materiam, in nobis analogam siue consen-
sum agendi sortita, effectus omnis sordis huius causae extiterunt. Atque hanc doctrinam, constan-
ti equidem fide tuctur. Ego autem, aliorum pace dixerim, ex quocunque humore putrido corrup-
to, aut uapore clam uenensoso, uenae cauae sanguinem, arteriaq; magna spiritum labefactante fieri ar-
bitror: (sicut fit in infantibus, à polluta matre aut nutrice; lac sugentibus, et quibusdam in super-
cum infectis, ex eodem poculo potantibus, aut effusioribus basijs corruptum spiritum in os excipien-
tibus) et praeterea ex sordorum corporum contactu: (uelut euenit obstetricibus inquinatis mulie-
ris partum suscipientibus, accondormientibus, qui iisdem stragulis et linteis ad sudorem usque con-
tegentur) sed omnium promptissimè ex contagioso concubitu, atque impura Venerea missione. Quae
re obscenae partes ferè plerumque primò, paulo post de cur putredine inscitur, deinde sensim in om-
ne corpus, uirus perreptat, seuitq;: et ex leui aliquo occasione, grauius initia, et uires immanes
suscipiens, in multa hominum milia, in multa oppida, in multa castra acerbissime grassatur. Quum
itaque cerebrum uitatur, caluariam, frontem, tempora, faciem, abominabili aspectu foedat: cum gra-
uius serpit, crosionibus saepe palatum, gargarionem, fauces, tonsillasque infestat, ut prorsus exceden-
tium ulcerum naturam imitetur: quibusdam nasus, quibusdam oculi, quibusdam genae, ac labia de-
pascuntur: Alijs capilli è capite, memo, palpebris, destuunt. Alijs dentes labuntur, plerisque labe-
factantur, quod non ex medicaminibus tantum, sed morbi malignitate fieri omnino censendum est. Cum
adhuc amplius dilatatur malum, in toto corpore, urulenta pustula diuersorum generum exurgunt:
maligna ulcera immenso dolore, et perniciosa contagia serpunt, quae ossa nudant, neruos destruunt,
uenas corrumpunt, plerasque corporis partes horribili tabe maculant, et intolerabili cruciata
miserrimè affligunt, molestissimeq; deuastant: tam exitiali perniciè, tam putrida foeditate, ut nec to-
lerari, nec uideri, nisi cum horrore, ab intuentibus queant, atque ipsi egroto, uita odium, opta-
bili morte gignant. Volunt quidam inextricabile hoc fatum Valenitè, in Hispania Taraco-
nensi primò ortum, ubi Elephaniosus unius noctis libidinem, à nobili meretrice quinquagen-
ta aureis impetrauit: qua cum mox alij salaces gregatim sese miscerent, paucis diebus atrocissi-
mum contagium in quamplurimos dissipatum fuit. Equidem experimentis sexcentis constat, quò quis
est in

A est in qualemuncq; Venerem precipitantiore, & immoderatiore: eò celerius calamitosiusq;, horrenda ista labe apprehenditur. Constat quoque eam ipsam asperiores in foeminis fieri sæpè quàm uiris, quoniam illæ uerècundo pudore uirus in sinu occultantes, Medicos ad secretiora mala confectos esse nolunt. In summa, apud omnes confessum est, infinitos intemperantes, solo Venero turpi complexu, serâ nimis pœnitentia contaminari. Caueant igitur eiusmodi spurca uinaria, qui calamitatem istam euadere cupiunt: Caueant, inquam, tametsi ipsam uultu oreq; Cypriam mentiamur meretriculæ, quid multis locis de formem tabem, uelut occultum uenenum circumferunt: quod magno precio, celeriq; uolutissime emitur. Et hæc hætenus, nunc quæ sequuntur ordine Olea prosequor.

Causa uerissima.

Remedium tutissimum.

Oleum Liliorum alborum Mesues.

Oi. Liliorum alborum Mesues.

Fit sicut oleum chamomillæ, abijciendo ex lilijis, intermedium illud croceum.

Oleum Liliorum compositum.

Aliud compositum.

Rec. Foliorum liliorum uncias octo.
Mastiche, calami aromatici, costi, carpopallami, Ana unciam unam.
Garyophyllorum, cinnamomi, Ana unciam mediam.
Crocii drachmas tres.
Omnia, præter folia liliorum, aqua sufficiens horis uiginti quatuor per

fundantur: deinde semel aut bis efferueant: Tunc admisce Olei Sesamini aut dulcis mauri, libras duas.
Mox adiectis liliorum folijs, diebus quadraginta, soli exponantur, postea colatum reponere.

CRONENBURGIUS.

B Dupliciter Mesue instituit, simplex ueluti Chamæmalinum: compositum ex aliarum rerum mixture paratum, id ungueni speciem ostendit. Apud Dioscoridem quidam ex Balsamino, siue alio oleo, & lilijis conficiunt: Refert insuper aliud compositum, quod ut operosum, ita sanè preciosissimum fragrantissimumq; iure haberi debet: Nostris, in rerum penuria, nequaquam parari potest, sicut legentibus manifestatur, libro illius primo, cap. 51. Græci Sasinum, Crinum, Lirinum, Lirium, & Syrium quoque appellabant: Latini simpliciter Liliolum. Paulus Aegineta lib. septimo, cap. uigesimo, similiter ut Dioscorides duobus modis tradit: unus duplici florum mutatione, ad uncias duas, sextarium olei ponens, triduumq; fermentatione perficitur: Alter ex plerisque aromatis, tribus mietionibus consistit. Aëtius lib. primo huius priorem retensens, ternis alterationibus liliorum folia inijcit. Alexandrinus capite 741. compositum, ab alijs diuersum aperit: Actuarius simplex, olei dosim geminans cap. proprio. Myrepsus oleorum numero 16. Aëtium imitatur. Apud Plinium decimotercio, cap. primo constat ex lilijis, balano, calamo, melle, cinnamomo, croco, myrrha, asphaltio. Palladius lib. sexto, titulo 14. singulis olei libris, dena tantum lilia apponit. Serapion Arabs olei sesamini sextario, decem drachmas florum adijcit cap. uigesimo quinto de Amidotis. Auicenna lib. quinto, Tract. 10. ex aromatis coponit, quod transcripsit Placentinus cap. uigesimo de Medicinis. In primis laudatur oleum, quod lilia redolet, unde quò frequentius recensia macerantur, eò ualidius censetur. Sed cauere oportet, ne ulla florum iniectione, ultra triduum persistat, quoniam diuturnior, grauem ac sædum potius odorem edit. Itaque in simplici oleo, ten folia liliorum, abiectis croceis filamemis, mutantur, ac singulo tri duo, excolatis ueteribus, noua immittantur, assidue insolando: Postremo excolatum denuò insola, more similium oleorum. Hæc genuina est simplicis componendi ratio, quam Seplasijs omnibus imitandam proponimus. Nunc de Lilijis pauca adiungam, quæ Rosæ nobilitate sunt proxima, ad ut ijs, nec specie, nec odore, cedere credamus. roseo collata decori, uelut canit Macer. Flos ipse poetis, Iunonis rosa, aut flos Regius. Nulli florum excellitas maior, interdum cubitorum trium. Coronamentis tribuit Dioscorides lib. tertio, capite 97. Quadruplex genus Theophrastus recenset lib. Plantarum sexto, cap. sexto, Plinius triplex 21. cap. quinto, nimirum candidum, rubens, & purpureum. In primo floris candor emaculatissimus est, habens nucui simulachra nitore, unde iure summo, in summo quoque honore, ac delicijs hodie habetur, uelut insuper rubens, qui plerisque Narcissus, ex ueterum testimonio putatur. Certe multe Narcissi species uisuntur hodie, florum uarietate distinctæ, ut in Betonica historia monuimus. Sed nunc pluribus Lilia non exponam, cum nemo tam sit infans, aut rudis, qui ea non noscat, & amet. Germani, coloris discrimine, uocem mutant, Serapion copioso atq; indeterminato sermone tradit cap. Simplicium 189. Suffen appellans, Auerroës Alcoltam.

Veterum nomina.

Lilium optimum.

Parandus modus.

Lilia.

Iunonis rosa, aut flos Regius.

Liliorum genera.

Narcissus.

Oleum

Ol. ex lini se-
mine Mesues

DE COMPOSITIONE
Oleum ex Lini semine Mesues

Fit sicut oleum Sesaminum: attamen hoc semen non excorticatur;

CRONENBURGIUS.

Aëtius lib. i. uelut Cicinū preparari, scriptum reliquit. Certè triviale admodum est hodie, ac passim
notissimū omnibus, Trusatili mola exprimitur. Eo Nationes aliquot, statorem ieiuniorum tempore, ci-
bos condiunt, maximo corporis dispendio, utpote quòd febres peculiari quadam corruptela pernicio-
sas multis inferat. Satius itaq; fuerit relinquere solis Medicis, pectoribus, lucernarum commoditati, &
quibus religionis ergò iucundum est, corpus adfligere, noxia materia.

Ol. Lumbrico-
rum Monta-
gnanæ.

Oleum lumbricorum Montagnanæ, in Antidotario
cap. sexto de oleis.

Rec. Olei uulpini uncias tres.
Olei maturarū oliuarū libram unā.
Lumbricorū terrestriū, scutellā unā.
Lauentur lumbrici bene diligenter,
post ponantur in frixorio ferreo,

cum prædictis oleis, ferueantq; ad
consumptionem tertiæ partis; cola-
tum, in phiala obturata, ad me-
diam horam bulliat. Deinde extra
suo utere.

Aliud simplicius.

Aliud simpli-
cius.

Rec. Vermium terrestrium lotorum
uino albo libram mediam.
Olei oliuarum dulcis libras duas.

Vini uncias duas.
Bulliat donec uinum consumptū fue-
rit, & coletur.

CRONENBURGIUS.

Improbandum ac damnandum est uulgaris multarum seplasiarum usus, quæ lumbricos in cacabum
anem ponentes, affuso oleo feruefaciunt, simul & oleum uitiames, & uermiculos comburentes: Ex-
quisitius fieret uase uitreo, per calorem sublimationis, ut diu uiui uermes oleo innatarent. D. Giber-
tus Horstius Amstelredamius, iam à Rome Medicinam magna laude factitans, quo haud scio, an quis-
quam in Romano agro, non simplicium tantum, sed omnium penè rerum naturarum peritior ac diligen-
tior: quod multis apud me argumentis, coram in edibus suis obtinuit, probauitq;: Et si hic locus præ-
dicandis eius laudibus peculiariter datus esset, possem uerè multa de eodem narrare. Is, inquam, se-
quenti modo parat: Vermes terræ repurgatos primò ab omnibus excrementis, accipit: mox de nouo la-
uat uino, postea lagenâ includit, & ponit sub sino equino tandiu, donec in liquorem oleo similem uer-
tantur. Si uera mihi memoria constat, nūquam apud alios artis Medicæ scriptores hoc inueni, & ideo
tanquam nouum est recipiendum. Bononienses quidam familiariter in leui paralyti, & neruorum affe-
ctibus, usurpare solem: Etenim non quoduis pharmacum periti Medici, cuius præscribunt semper,
sed primùm à mitioribus inchoando, pro causa exigentia, ad uehementiora progrediuntur, ad eò ut in
eadem aliud statuunt robusto, aliud imbecilli, imò nonnunquam eidem homini, in eodem morbi genere,
aliud ministrant iuueni, aliud seni, aliud ualitudinario, aliudq; morbis conflantibus, aliud nunc iam in mor-
bum prolapsis. Et alioqui huius olei usus talis existit, quando non uehementi opus est calfactione, dis-
cussioneq;: aliàs ad uehementiora, utpote ex maiorana, castoreo, uulpino, euphorbio, & ex causticis,
parata conuertuntur. Neq; hic morandum, quis medicaminis autor sit, modò de eius integritate, atque
experimento, certa comprobatio habeatur: quanquam ubiq; malim uetustis artis magistris longaq; cõ-
suetudinè probatis, quàm nouis, parumq; exercitatis ac quiescere. Porro quando nihil ad huius scri-
pturam intelligentiam, reliquum uideatur, de lumbricis quædam opponam. Dioscorides terrenos uermes
Græcis γῆς ἔρπετα, hoc est, intestina terræ, Lumbricos Latinis dici, annotauit lib. 2. cap. 59. Quada-
tenus similes sunt lumbricis, alio & intestinis innatis: Improprie tamen quidam utranque uocem mi-
scunt, præsertim in Medicinæ usu, quando uermes intra terram geniti, hic à cunctis autoribus expetan-
tur, Lumbrici uerò minime: Et si non nesciam Plautum in Euclyone nullum discrimen agnoscere, dum
Staphylam anum senex coarguit, inquit, foras, foras lumbrice, qui sub terra erepsisti modò, qui modò
nusquam apparebas, nunc quom compares peris. Atqui Aëtius libro secundo, cap. 168. distinxit, hos
uermes, omne genus lumbricorum eiecerit, scripsit singulari diligentia, quam ante ipsum admirandus
Hippocrates uarijs suorum monumentorum locis obseruauerat, & inter Neotericos præstantissimus Ba-
nardus lib. tertio ac quarto, epistolis primis. Teutonice etiam utriusque differentia pronunciat, &
Pteren oder Erdwormen, ac simpliciter Leibwormen.

D. Gibertus
Horstius Me-
dicus Roma-
nus.

Alius parandi
modus.

Pharmacorū
discrimen.

Usus huius
olei.

Vermes
terreni.
Lumbricorū
& uermium
discrimen.

Oleum

Oleum Maigranae, sive Sampsuchi Mesuae.

Fit ueluti oleum ex Myrto.

Oleum maigranae.

CRONENBURGIUS.

Galeno 4. sanitatis tuende lib. huiusmodi oleum, hyeme, regione frigida, ac simili tempestate probatur, ubi eadem ratione, Rosmarinum herbam oleo incoquendam monet, quam doctrinam Aëtius quarto, cap. 42. & undecimo, cap. 44. reposuit. Ceterum hoc loco accipiti animo, pariter ac incerto consilio, non semel dubitanti, an eadem esset herba, Sampsuchus & Amaracus, quando euidentia utriusque discrimina in Sampsuchini & Amaracini compositionibus Dioscorides primo, cap. 47. & 57. docuerit, ac Galenus & Paulus seorsim de utraq; herba loquuti sint. itaque lectionis scripturae ratio, me commouit, ut diuersas herbas, sicut diuersas compositiones, existimarem. His accedebat, aliquot eruditissimorum uirorum opinio, amaracum Galeni ac Pauli, parthenium Dioscoridis putantium, quia illi nusquam quicquam de partheno tradiderunt. Ecomrã plerisque; aliter omnino decernere comperibam, ut mox dicam. Proinde nunc magis hæc, nunc illa meditatio, ingenium meum occupauit. Itaque reliquos rei herbarie, ac medicaminum scriptores diligenter peruestigans, inueni Paulum Dioscoridis Amaracinum recensere, ad finem cap. 20. lib. septimo, nulla habita alterius compositionis mentione, quinque interim simplicibus adiunctis: Præterea Aëtium lib. primo, tantum non Dioscoridem adumbrare, uerum pro Amaraco Sabinam substituere, & oleum prætermittere: Conerã Nicolaum Alexandrinum cap. 7. 16. ingredientia ad unum omnia Sampsuchini Dioscoridis, & quædam ex Amaracino enumerare, atque ita mixtum quoddam, ex utroque pharmaco, oleum constituere: Amplius Actuarium, Sampsuchinum solum edocere cap. proprio. Myrepsus uero oleorum 28. ex Aëtio transcripsit, sed semen Amaraci apponit, quod ille omisit. Breuiter intelligo Theophrastum, Dioscoridem tertio, cap. 38. Plinium 21. cap. 11. & 22. de Maronem, Lucretium, Columellam, ceterosque; poetas Latinos, & unam herbam, genus tantum diuersarum nominibus distinctam: ita unam compositionem rebus quibusdam præstantiæ & tituli discrimine ac loco, differentem tradidisse. Hæc autem cum ita esse comperissem, ambiguitatem omnem deposui: atque pro una eademque; compositione, maiori, secundum loca, herbae bonitate, aut uilitate, & componendi quoque uarietate, usurpari agnouî. Etenim quis nescit nobiliorem, aut ignobiliorem herbarum originem, multaque; multis tractibus simplicia magis uigere, melioraque; peculiaribus locis, quam alienis existere? Præterea unum medicamen exactius ab uno parari, celebriusque; pro regionis dignitate haberi quam aliud? quod nos plerumque in præfatione huius Voluminis, ostendimus, & Galenus undecimo Methodi, de Nardino unguento, testatur. Itaque nihil est discriminis, quam diximus. Ceterum quanta iam olim fuerit huius unguenti odorata nobilitas, & gratissimi odoris iucunditas, hinc est manifestum, quod optima præstantissimaque; unguenta sint, Amaracina dicta: unde etiam Prouerbio nomen, Nihil cum Amaracino Sui, apud Erasnum explicatum, Chiliadis prime, centuria quarta. Sed ad Mesuen redit, cuius conficiendi modus, postea ad finem olet Myrtum annotabitur. Manardus ex cacuminibus sampsuchi, siue maioranae nobilis, ter, quaterue permixtis, & in uase duplici, cum oleo coctis, parandum decernit. Herbam ipsam supra in Electuario Xyloaloes, & Compositione Hedychroi aperimus.

Ol. Rosmarini.

Sampsuchus, & Amaracus, an eadem herba.

Oleum maioranae & amaracinum, idem est.

Amaracina unguenta. Prouerbum.

Oleum Mandragoræ Mesuæ.

Ol. Mandragoræ Mesuæ.

Accipe succi horum pomorum maturorum, olei sesamini, Anapartes æquales. Coque in uase duplici, ad succi consumptionem.

Deinde iterum cum tantundem succi recoque, ut prius: & sic tertio, postea reponere.

CRONENBURGIUS.

Hoc à nostris parari non potest, in eiusmodi pomorum penuria, quæ Mesue Rabiole, & Iabrole, Arabica, opinor, uoce appellat. Serapion cap. simplicium 343. maluit labora, cuius fructus Loble, & labrole, sub. Auicenna cap. 368. labrol, exponitque; radicem syluestris Mandragoræ: Auerroës Lesaba, Simon Genuensis Iobroha, Pandectarius Iabroa, labrob, labroch, cap. 358. & Leborat cap. 484. Atque simul omnes, Mandragoram interpretantur. Nos autem manifestioris doctrine pariter ac tituli causa, simpliciter Mandragoræ appellationem præscripsimus. Interea barbarorum hominum, anxios imitatores improbo, ut qui sua obscuritate, genuinæ dictionis significationem perdunt, pluraque nomina congerunt, quam aut intelligunt, aut digerunt. Sed quæ ista est, per Mercurium, ignorantia, quæ cecitas, quæ metamorphosis, ut absurdis, peregrinis, perplexis, ociosis, uti malim uocabulis, quam cognitis, perspicuis, scrijs, & in uita usum habentibus? Scripsit idem oleum Præpositi, cuius errores facillimum erit omnibus, ex germani autoris scriptura, deprehendere, qui, citra dubitationem.

Poma Rabiole, & labrole.

In barbarorum nomina sturdios.

Præpositi errores.

Dubitatio.

Mandragora genera.

Malus canina, ac terrestris, aut Circea.

Circe uenefica.

Hypnotica, Prouerbum

In mandragora radice magnoti autorum error.

In mandragora impostores

Oleum Mastichinum Mesuæ.

Alterum.

Lentiscinum Lentiscus.

dubitationem, Nicolays Alexandrinus est constituendus, ut liquet cap. 739. de compos. medic. lib. aut saltem Myrepsus sectione 16. oleo 50. Villanouanus uncias pro arachmis, in Amidotario suo prudenter posuit. Superest ipsius fruticis historiam aperire. Dioscorides initio cap. 65. lib. 4. duo eius genera assignat, nigrum quod foemina putatur, Thridatias appellatum: et album, nonnullis Morionas dictum: quanquam ad eiusdem cap. finem, tertium genus, eodem nomine tradat, quod ab Hieronymo Trago lib. 1. cap. 101. Solano furioso attribuitur. Theophrastus nusquam sufficienter formam expressit. Plinius uero diligenter sanè, in duo fastigia distribuit 25. cap. 11. Latinis Malus canina, et terrestris uocatur, quibusdam Circea, quoniam radix eius ad amatoria conferre uidetur: aut quia Circe nobilissimum scortum, ac flagitiosa uenefica, eam herbam repererit, aut ea in ueneficijs suis uteretur. Nam constat illam, ab Hecate matre sua primò, uenenatis artibus instructam fuisse, deinde pestilentissimam ueneni malitiam inuenisse, sicut testatur quoq; Dioscorus lib. 5. Aniq. gestorum cap. de Argonautis. Scribit in super 7. Aeneidos Virgilius eandem mulierem, Vlysis socios, errore longo, in feras conuertisse, dum ait:

Quos hominum ex facie, dea seua, potentibus herbis
Induerat Circe, in uultus, ac terga ferarum.

Quem quidem locum ex 10. Odyssea Homeri transtulit, quemadmodum etiam Ouidius 14. Metamorphoseos, ubi copiosa uena cant hanc Circes miserabilem fraudem, qua in fractos Vlysis sodales mutauit in porcos, ac seua arte circumuenit, nefanda foemina. Sunt, qui ob uim refrigeratoriam, et somniferam, Hypnoticam nuncupent, unde adeò Prouerbum, in somnolentos officiorumq; negligentes, dici coepit, quòd Mandragoram bibissent. Explicatur ab Erasmo nostro, Chiliadis 4. Centuria quinta. Porrò haud parum multum eos autores, ut uetustate ac doctrina prestantissimos, ita rei ipsius notitia, ueraq; demonstratione destitutos, accuso, dum radicem Mandragore, hominis imaginem emulandi asserant, atq; ideo Anthropomorphon appellant: cuius occasionis initium fecisse uidetur Pythagoras, eiusmodi nomen usurpans, et Columella lib. decimi principio, semihominem dicens, hoc carmine:

Quamuis semihominis uesano gramine foeta
Mandragora pariat flores.

Quin inter Græcos adhuc Theophrastus Plantarum 9. cap. 9. et inter Latinos, Plinius, simili quadam scriptura usi sunt, ne quid contra communem tunc uulgi opinionem, ac communem sensum dixisse uideri possint: adeò non puduit (ut uerissimè ait Marcellus Virgilius in Commentarijs suis) hos autores in tanta rerum grauitate, quas scribebant, populares et sine ratione ritus, posteris mandare. In eadem ignorantia fuit Auicennas cap. proprio. Nec desunt hac etate malitiosi aliquot Agyrta, nugacem hanc imposturam, ne dicam execrandam impudentiam (inducta talibus radicibus humana utriusque sexus imagine, distinctis particulatim membris) mentientes, qua uix dici potest, quantum per multorum animos, in eiusmodi fraudem, celeri credulitate, pelliceant. Memini me puero, tales sepe nebulones in foris publicis stare solitos, ac nescio quid prodigiorum fingentes, et fortuna secundioris pollicentes, dum circa surum cunctes, ploratu ciulatoq; quodam, eas formas subito euulsiisse comminiscerentur: Atq; interea speciosi circumforanci, Bryoniae radices affabre circumscriptas, ridicula prorsus merce exponebant, quod utriusq; huius herbae uera descriptio, celeriter euidenterq; indicare potest, ut docere id longus superuacaneum omnino sit. Memini me ante annos uiginti quatuor, Mandragoram in hortu Godesfridi pharmacopoli Louaniensis, in inter signio Tugurij siue Casa, cõspexisse: sed fateor tenuem eius speciei memoriam, tum ob lubrica etatis erroneum intellectum, tum ob rei parum agnita incognitantiã apud me remansisse. In Italia autem frequenter in uiridarijs cultioribus spectatur. Atqui nunc ad oleorum explicationem stylum conuerto.

Oleum Mastichinum Mesuæ.

Rec. Mastichæ uncias tres, Olei sesamini, kist unum.
Coque in uase duplici.

Alterum, eiusdem.

Rec. Olei rosarum uncias duodecim; Mastichæ uncias tres. tuor.)
Vini boni uncias octo (in alio, quatuor.)
Coque sicut primum, ad uini cõsumptionem.

CRONENBURGIUS.

Dioscorides lib. 1. cap. 39. ex trita mastiche, quod mastichinum, et cap. precedenti, ex maturo fructu oleum fieri prodit, Lentiscinum cognominatum, quoniam arbor ipsa Lentiscus dicitur, quæ mastichen ceu

Athen seu resinam stillat, eodem autore cap. 75. & Plinio lib. 14. cap. 20. Galenus quando duum generum mastichen collegisset, candidam uocatam Chiam, ac nigram Aegyptiam, ex illa tantum oleum confici dixit 7. simpl. Aëtius primo libro, ex mastiches uncia una, & olei acerbi sextario uno, coctis in duplici uase, componit. Similiter Paulus Aegnetia 7. cap. 20. ac mox aliud magis uarium: Vtrunq; reeuset Actuarius cap. de Compositis oleis, attamen quaedam simplicia, in posteriori, interciderunt. Nicolaus uero Alexandrinus plane discordat cap. 735. sicut Myrepsus quibus, numero 39. & 49. At 22. simplex Pauli, & 38. Compositum tradit, ad quintuplam ferme partem contrahendo. Ad haec Paulus lib. 15. cap. 14. Emplastrum ex mastiche collocauit, ab Actuario uocatum Mastichera, cap. proprio. Inter Arabas Serapion, ex libris tribus olei Sesamini, & mastiches libris sex format. Sed mendam hic esse nemo dubitet, quando olei & mastiches quantitatem expendit: Etenim non conuenit, ut sex librae mastiche, in tres olei conijcianur. Ego loco librarum, uncias ex mastiche substituerem, si mihi illius doctrina imitanda foret. Auicenna, in priori Mesues dictione, conuenit. Palladius libro 2. titulo 21. ex granis Lentisci maturis, ut Laurinum componi autumat. Arnaldus Villanouanus in Auidotario oleorum, praestantius reddit Schoenuambo, ac calamo. Officinis nostris altera Mesues compositio sola usualis habetur. Ceterum hoc loci monendus uenit Lector, scripturam in uulgato Mesue (quae habet in alio uncias quatuor) corruptam esse, & a librario quopiam insciemer appositam: nam ipsa orationis series, & ordinis concinnitas, manifeste declarant, postremum id abundare: & alioqui minor esset uini quantitas, pro iusta compositione. Potior autem Apothecariorum turba, propria ignauia, ac suapte culpa, eiusdemodi considerationes turpiter negligit, quae sane conficiendis Amittotus magno opere sunt necessariae. Coqui etiam debet uase duplo, nimirum imponentes unum uasculum altero, quod calidam aquam copiose complectitur: uerum hanc formam in Locoh ex radicibus Altheae tradidi, satisq; constare ijs existimo, qui mediocriter in artis operibus sunt exercitati. Itaque diffusius, hac de re, sermonem non extendam. Hoc tantum cognoscere quenquam uolo, ut mastiche pertrita paulatim, circa finem coctur, affundi debeat, continua motione uestionem impediendo: cito enim liquescit, ac permiscetur. Mastiche laudatissima in Chio insula prouenit: Triplicem differenciam Flisius 12. cap. 18. ostendit, praesertur candida splendens, & Chia consueto more cognominata, deterior est uiridis & nigra: Adulteratur thure, ac resina. Leniscinum in Senensi Italiae agro frequenter paratur. iam quia Kist in priori Mesues descriptione legitur, expedit eiusdem expositionem compendio subiungere, ut nihil praesenti orationi desit. simul & Seplastarijs ipsam construere uolemibus, in obscura dictione prompte satisfiat. Est itaque Chist (sic enim melius legitur) Graece Xestis, mensura duarum cotylarum siue heminarum, Arabibus, eorumq; imitatoribus saepe consueti, quamuis triuales Medici ferè plerunq; uago pondere confundant. Erunt ergo olei unciae octodecim. At harum rerum absolutam notitiam faciemus, ultimo horum Commentariorum.

Oleum mastichera aliorum aut forum.

Mastichera, Serapionis locus restitutus

Mesuae locus restitutus.

Vas duplex.

Coctionis forma.

Mastiche.

Chist qualis mensura.

Oleum Meliloti Mesuae.

Conferat, & fit sicut oleum e Chamomilla.

Ol. Meliloti Mesuae.

CRONENBURGIUS.

Quantum ad huius tum compositionem, tum expositionem attinet, leui obseruatione constabunt: Est enim eadem faciendi, cum oleo Chamamalino, aut Anethino ratio.

Oleum Mentae.

Ol. Mentae.

Hoc uelut superius, in multis tabernis, conficitur ex Mentae sicca, odora, crispa: & oleo maturo.

Præcellit in calfaciendo, appetentiam irritando, coctionemq; promovendo.

Oleum Myrtinum uulgare Mesuae.

Fit sicut Oleum ex Cytonijs.

Ol. Myrtini uulgare Mes.

CRONENBURGIUS.

Haud leuiter in restaurando hoc oleo laboratum a nobis est, quando tam corrupte, tam obscure in uulgaribus codicibus, aut temporum uitio, aut librariorum imperitia, legebatur, ut prorsus qua ratione parandum esset, passim & Medici, & Seplastarij ignorarent, dum alij ex folijs Myrti, alij ex succo, ex semine alij, indistincto pondere, incertaq; fide constituerent: Vnde fieri non potuit, quin magna ubique dissidenciam oriretur, cunctis hic sibi parum conuenientibus. Sed nos ipsius auctoris uoluntate, ac rei concinne uero ductu, ueram lectionem restaurauimus. Etenim dissidere homines, in rebus obscuris, ambiguis, obsoletis, & non satis explicatis, nunimè mirum: nescire autem sese de nomine altercari, indignum atque odiosum esse debet. Proinde nos omnem controuersiam tollentes, Malinum pro Myrtino, legendum arbitramur: nam ueruti melinum, per excellentiam, de Cydonijs intelligitur: ita haud

DE COMPOSITIONE

Subiè continuo sermone Mesue malinum, non myrtinum, oleum edocere uoluit. Et quæ similitudo, obse-
cro, myrto est cum cydonijs? Aut ubi caro, aut similis substantia, in myrti semine? aut quæ tandem huius
seminis, cum mandragoræ pomis, equalitas? Quod uerò communis lectio deprauata est, ex sequenti
scriptura manifestissime colligitur: ubi postquam de pomis Rabiole, id est, mandragoræ absoluisse, sta-
tim perspicue in antiquis libris Myrtinum subtextit, ut uel ob hoc suspicari liceat, imò cognosci certò
queat, hunc mox, post oleum Cydoniorum, apud Mesuen non esse iustum Myrtini locum: nam aliàs tem-
merè in tam breui interstitio, diuersimodè repeteretur. Quamobrem Myrtinū censeo expungendum,
& Malinum substituendum: magna siquidem est Cydonijs, ac mális societas, & commodè ad eandem
regulam fieri possunt. Huc semeniæ meæ si quis obstinatè resistat, per me herclè licebit errare, & bis
idem eadem pagina legere, siquidem per difficile est, errorem inueteratum hominum animis eximere.
Demiror autè tantam in Officinis calignem fuisse, & genuina myrtini compositio, quæ omnibus in ore
semper uersatur, quæq; multorum aures personant, quæq; constancissimè utuntur, penè sit amissa. Et
hæc præmonere uolumus, quò ab errore in scios uindicaremus. Iam ad alias compositiones accingor.
Dioscorides uoluntine primo, cap. 36. ex succo & omphacino oleo: Amplius ex folijs, oleo, & aqua si-
mul coctis: præterea cum oleo, folijs in sole maceratis: postremum adiectis malicorio, cupressò, cype-
ro, iunco odorato, simul inspissatis: Quaterna itaq; ratione conficit, absq; determinatis ponderibus.
Apud Gale- Galenus ex oleo, & ex baccis myrti, aut ipsius etiam myrti succo, mixta facultatis oleum fieri dixit,
num. lib. per Locos 1. cap. 8. Aëtius parat ex foliorum myrti utridium uncijs duabus, & sextario Italico olei
Apud allos. omphacini, atq; uini odorati adstringentis quarta sextarij parte. Ad eundem modum Myrepsus nume-
ro oleorum 21. Actuarius myrti unam unciam iniicit. Nicolaus Alexandrinus plerisq; rebus, ac ponde-
re auget cap. 733. Serapion æquali portione myrti decoctæ, & olei, ad consumptum liquorem facit,
mox igne ablatis, ladanum, & uinum miscet: facit & ex oleo sesamino, myrto, ac uino cap. oleorum
25. Rhaza plerisq; modis parat cap. proprio Antidotarij. Plinius fermè Dioscoridem exprimit lib. 15.
cap. 7. Palladius lib. 2. titulo 18. ex uncia foliorum, libra olei, & hemina uini ueteris styptici compre-
hendit. Variat ab omnibus Villanouanus in Antidotario suo. In summa, ego ex Mesue, sequenti ritu, in-
usum reuoco.

Oleum mali-
num pro myr-
tino legendū

Oleum myrti
nū apud Dio-
scoridem.

Apud Gale-
num.
Apud allos.

Oleum Myrtini
uerum Mesue.

Oleum Myrtinum uerum Mesue.

Rec. Olei ex Oliuis immaturis, ex-
trematum tenerrimarū myrti ue-
ræ, expressionis earundem, Ana
partes æquales.
Vini odoriferi adstringentis partem
mediam.

Decoque ad succi uiniq; cōsumptio-
nem, duplo uase, deinde cola, ac re-
conde.
Præstantius erit, si eadem ter reno-
uentur, ac balneo calentis aquæ
mergantur & percolentur.

Ad eandem doctrinam effingitur oleum sampuchinum.

Oleum Nardinū
Mesue pri-
mum.

Oleum Nardinum Mesue.

Rec. Spicæ aromaticæ, uncias tres.
Vini & aquæ, Ana uncias duas, & se-
missimam.
Olei Sesamini, libram mediam.

Decoquantur in uase duplici, lento
igne, circiter horas quatuor, fre-
quenter mouendo.

Secundum.

Eiusdem, secundus modus.

Rec. Spicæ Indæ, uncias tres.
Sampuchi uncias duas.
Xyloaloes, Innulæ, folij Indî, calami
aromatici, foliorum lauri, cyperi,
schœnuanthos, cardamomi, Ana
unciam unam & mediam.

Contulis crassiusculè affunde uini,
& aquæ fontis, quantum satis fue-
rit.
Olei sesamini libras sex.
Coque igne paruo, sex horis, in ua-
sculo duplici.

Tertium.

Eiusdem, tertius modus.

Rec. Spicæ Indæ, uncias quatuor.
Nucis moschatae uncias quinque.
Styracis, garyophyllorum, Ana un-
cias tres.

Olei balsami uncias sex.
Olei sesamini libras quatuor.
Horis quinque coquatur, fiatq; ut præ-
scripta duo.

CRONENBURGIUS.

Oleum Bene-
dictum.

Traslaturi Nardinum, initio autem oleum Benedictum multorum iuuamentorum uocat, sicut quæ-
dam alia

Am alia, ob multiplices ac præstantissimas eius dotes, quas in vulgariis compositionibus, temerè quis desideret. Quid enim illæ ad istam? & quomodo rectè parabitur, quando neque odora Nardinum, neque olei Balsami veri copia nobis sit? quod in alijs libris copiosè monstrauimus. Est autem Nardinum, ex optima Nardo quam suscipiebat, appellatum: uelut Spicatum, ex nardi spica: & foliatum ex Malabathro, quorum ingentia præcia Romæ Galeni tempore (quando tamen eiusmodi simplicita & commodius, & minoris multò haberi poterant) fuerunt, quemadmodum octauo Methodi, lib. primo per Locos, cap. secundo: Similiter secundo, cap. primo ipse testatur. Porro hæc unguenta, quæ Romanorum luxus ac uoluptas inuenisse uidetur, ad gratiam nobilium deliciarumq; mulierum fiebant: sed parandi usus multiformis apud præcos legitur, qui subinde Nardinum, & foliatum, pro uno unguento (sicut Plinius lib. decimotertio, cap. primo) subinde pro diuersis intelligebant, quod manifesta ueritate, cum apud Dioscoridem primo, cap. 64. ac sequenti, tum Aëtium lib. primo, Paulum tertio, cap. 23. Myrepsum numero oleorum 31. & 36. atque alios, uidere est. Nardinum peculiari- ter Dioscorides aut malabathrino folio, aut sine eo fieri scripsit. Plerunque autem balano oleo, aut omphacino, iunco odoratus spissamenti gratia adijcitur, uelut odoris tucundi causa, costus, amomum, nardum, myrrha, balsamum. Laudatur tenuis, nõ acre, nardi sicca, aut amomi odorem referens. Liquidum est, nisi resinam habeat. Simplex fit ex omphacino oleo, iunco, calamo, costo, nardo. Galenus noster optimum parari docuit octauo Methodi, quod per Locos octauo Ceratum uocat, quo asiduè utebatur: Est autem huiusmodi: Cera Pomice amara, aut Tyrrhenica, aut alterius bene odorata pinguis lotæ, Nardini unguenti, singulorum drachmæ octo. Liquefiant uase duplici, refrigeratis probè per muscæ Aloës, mastiches tritorum, singulorum drachmam unam, uel paulò plus, non tamen ut sesquidrachmam transgrediaris. quod si ampliori opus sit adstrictione, omphacium pari pondere addatur, ut trium singulorum drachma sit una. Atqui in cerati præparatione, primò miscetur omphacium, deinde alia unantur. Aëtius libro primo numerosam compositionem refert, triplici diuersa fermentatione ac coctura: & conuenter quatuor adhuc alias scripturas ostendit: Paulus differentes tres libro septimo, cap. decimo octauo: Myrepsus primam Aëtij, ex dimidia dosi, contraxit, numero oleorum 31. Variam Alexandrinus cap. 7. 11. & Actuarius cap. proprio. Inter Arabes Serapion cap. Antidotarij sui 25. tripliciter concinnat, sed huius prima descriptio, est Mesues secunda: Tertia utriusque eadem habetur. Quam proximè ad istas accedit Auicenna quinto, summa prima, Tract. 10. Alienus est Rhazà nono ad Almanforem cap. 64. Qui chymicam artem profitentur, ex lauandula floribus, aut Nardi Italicæ surculis, aquam per alembicum colligunt, quæ paucis septimanis soli exposita, oleum fragrantissimum & odore acerrimum reiecit, quod separatim multi congregant. Quidam flores uitreo uase excipiunt, ac simo equino tribus mensibus sepeliunt, deinde singulari opera, alembico more, oleum segregant. Suspicionem ignobilem medicastro- rum & Officinarum turbam, ex floribus lauandula oleo infusis fermentatisq; exprimere. Præstatit simpliciter antiquorum lectio- nem imitari: sed quis nobis nardum odorat, xyloaloe integrum, folium, costum, amomum, myrrham, balsamum inuentu rarissimum suppeditabit? quis artificem probum, ac absolutum? Est equidem nardinum aliud alio excellens, Galeni testimonio undecimo Methodi. Atqui illiusmodi cum omnium sit penuria, ecquid amplius genuinum ac nunquam satis decantatum Nardinum, aut Spicatum hoc dicemus? Plinius, errandi occasionem, per nouem herbas nardum Indicam emulantes, indicat: Tamã, inquit, adulterandi huius materia est. Non dubium mihi, quin olim simili preciosissimo ac fragrantissimo nardi pistice unguento, IESVS CHRISTVS unicus Dei patris æterni filius, in Bethania recubans, à Magdalena, in summo uertice percussus sit, cuius eximio odore ac spiritu, tota domus im- pietate fuit, testimonio Matthæi 26. Lucæ 7. Ioannis 12. Marci 14. Deinde iterum postquam huma- ni generis peccata in crucem sustulisset, iamq; in monumentum nouum reponendus, ex assuetu illustrium Hebræorum ritu per Nicodemum, Ioannis 19. postremò à tribus mulieribus diuitibus, picq; pro- digis diluculò primo die Sabbatorum, paratis aromatibus, eundem honorem Domino Iesu iam mortuo exhibere cupientibus: etsi superuacaneum id officium fuerit, quod uiuo in ædibus Simonis leprosi, Magda- lena impenderat, piq; sedulitate mortui Iesu, antequam moreretur, tali munere honorarit, sicut uerã gelica historia indubitanter asserit, Marci 16. Lucæ 24. Hunc unguentorum corporum morem anti- quissimi Aegyptij habuerunt, ne celeriter cadauera defunctorum putrescerent: unde peructustus Poëta Lyricus Alceus in caput pectusq; affundi unguentum præcipit. Itidem ex Plinio (grandia si paruis assimilare licet) lib. 13. cap. 1. consequimur, quom Alexander Magnus, castris Darij Persarum Regis expugnatis, in reliquo eius apparatu, scrinium unguentorum recepisset, quæ inter laudatissima & honestissima uitæ bona, à Romanis, admissa sunt, qui honos ad defunctos quoq; pertinere coepit. Eadem gratia, Regale dictum unguentum, ad Parthorum Regum usum, constitutum opinor, quod ab eodem sequenti superioris libri capite, refertur. Hæc ex multis, quæ dici amplius poterat, satis dicta nunc sint. Ego autem eximium quoddam Nardinum diutina consuetudine probatum habeo, quod huic loco ad- scribendum existimaui.

Nardinum.
Spicatum.
Foliatum.

Nardini præ-
paratio.

Nardinum di-
uersorum au-
torum.

Oleum ex flo-
ribus lauandu-
læ per chymi-
cam artem.

Oleum ex flo-
ribus lauandu-
læ uulgare.
Nardinum ue-
rũ haberi nõ
potest.

Nardinum quo
Iesus Chri-
stus percussus
fuit.

Mos ungen-
dorum Aegy-
ptiorum cor-
porum.

Regale un-
guentum.

DE COMPOSITIONE

Oleum Nardinum nostrum.

Ol Nardinum
nostrum.

Rec. Spicæ odoriferæ uncias tres.
Florum lauandulæ unciam unam, &
semissem.
Garyophyllorum unciam semis,
Masticis drachmas tres.
Vini destillati uncias quinque.
Styracis unciam semis.
Vini Maluaticæ libras duas.
Aquæ lauandulæ uncias quatuor.

Olei omphacini, libram unam, & me-
diam,
In uitro reposita, ac bene obturata
macerentur, duplici uase, per di-
em naturalem, atque ubi probè u-
nita fuerint, per horas sex diligen-
tissimè coquantur; post oleum à
facibus segregetur, & in usum re-
ponatur.

Scio insuper alias atque alias eodem nomine compositiones, apud practica Medicinæ scriptores,
& in uulgatis Seplasiariorum codicibus inueniri, sed eas ipsismet relinquamus, nobis satis sit superio-
res ostendisse.

Ol Nenupha-
sinum Mes.

Oleum Nenupharinum Mesuæ.

Fit sicut oleum Violatum.

CRONENBURGIUS.

Nymphaea. Herbam hanc, & Græci & Latini pariter Nymphæam appellant, quoniam aquosa amet. Poëtarum
uanitas, à nymphæa zelotypia erga Herculem mortua, denominatam tradit, sed hæc, ut commentitia ne-
gligamus. Duas eius species ostendunt, Medicæ materiæ periti autores, flore ac radice differentes:
nam prior candido, lilio albo simili, in cuius medio filamenta cræca, & radice foris nigra, bene cras-
sa, scabraq; uisitur: Altera flore prorsus luteo, rose magnitudine, radice alba. Vulgaris est in palu-
stribus, ac stagnantibus herba, ut quæ passim totus aquas, folijs suis latis, & in obtongum rotundis fir-
mis, ac uelut corium solidis, opacet. Pingitur à Dioscoride libro tertio, cap. 116. Theophrasto nono
Plantarum, cap. decimotertio, Plinio 25. cap. septimo, Apuleio cap. tertio: Tabernis nostris uoce bar-
bara, Nenuphar dicitur, Germanis, florum discrimine, weis oder geel Seeblumen, alijs Wasser-
sen/Hollandis Pompen/ & Plombloemen. Vere utriusque herba flores leguntur: Ex albis au-
tem oleum conficitur: & seorsum flores, filo traiecti, in umbra, siue aëre sicco, suspenduntur in annis.
Radix in octa pisis, hæc olla circumscribitur. Autumno eruitur, ad usus Medicos.

Ol. Nucum
Mesuæ.

Oleum nucum Mesuæ.

Modus compositionis eius est, sicut Amygdalinum.

CRONENBURGIUS.

Ad eundem modum parari docuit Aëtius libro primo, sed hoc loco necesse est prioris Mesuæ scri-
pturæ meminisse, quæ fuit, de oleo Amygdalarum amararum: nam & hoc, & confirmata, ad exemplum
illius confici docet. Dioscorides lib. primo, cap. 34. è nucè Iuglandæ, oleum fieri dixit, quod Caryminum
uocatur: similiter Plinius decimoquinto, cap. septimo, atque 23. cap. quarto. (& eandem uim habe-
re, quam Balaninum) cuius faciendi modum cap. 141. ex tuis nucibus ille absoluit. Galenus septimo
Simplicium idem confirmat, Quoniam ipsius, inquit, quod edendum est, oleosum ac tenue existit, ita e-
tiam facile efficitur: quamobrem oleum ex eo inueterato exprimeret licet. Ac quinto per Locos cap.
primo oleosam nucem, per ætatem factam recenset. Et reliqui Græci eandem doctrinam suis locis tra-
didit. Plinius 23. cap. octauo, siccas unguinosiores pronunciauit. Fit igitur hoc oleum per expres-
sionem, sicut in Amygdalino planus ostendimus. Eadem penitus ratione, ex Auellanis elicitur, in Er-
thriticis præclarum. Arbor ipsa Iuglans Latinis uocatur, & Iouis glans, quasi hoc Deo digna, auto-
ribus Plinio lib. 15. cap. 22. & Macrobio tertio Saturnaliorum cap. 18. Græcis δ'ιός βλάγος, id est,
Nux Iuglans diuulgans, eodem teste. Optimum genus Persicum, ac Basilicon, siue Regium: fructus, nuce Iuglandæ
& Regia, ea-
dem. appellatur, quapropter alias Regiam nucem, & hanc eandem esse scriptoribus statimus. Quidam
insuper Castaneas etiam, Iouis glandes dixerunt, uelut Dioscorides primo, cap. 122. Constantinus deci-
mo, cap. 73. & alij. Certè arbor, fructusq; ubique genium noscitur, ut nulla ampliori scriptura opus
sit. Vulgo Germanæ Baumnuß/Batanus Walnuet & Ofenuet.

Ol. Nucum
moschatarum.

Oleum nucum Moschatarum.

Rec. Nucum moschatarum oleosa-
rum libram unam, Garyophyllorum unciam unam.
Contundantur uelut Amygdalæ fo-
lent,

lent, in pane Martio, paulatim aqua absinthij adstillado, assidueq; agitatio in mortario, donec probe emolliantur. Deinde affunde Olei mastiches, mentæ, Ana libram unam, & mediam.

Vini maluatici uncias quatuor. Macerata ad dies septē, in duplici ua-

se, ad prunas placidissimè bulliant, eo undiq; obturato, ne suauissimus odor transpiret, idēq; ad uini cōsumptionem. Postea exprimantur, & in vitro uasē conseruentur.

Eximius erit, si per Alembicum eliciatur.

Oleum hoc accepi à Domino Helico Paduano Forolinensi, Medico Bononiensi clarissimo, qui in credibili naturæ ingenijq; dexterritate (ut curam ac diligentiam uehementem taceam, quibus sanè duobus proficere magnoperè solent in cientijs homines) artem Medicam multiplici egrotantium utilitate, magnaq; sui laude, ante annos decem et nouem, quando nos eo Præceptore, eximia beneuolentia, ac modesta familiaritate, uteremur, factitabat: cui equidem, quantum nunc eruditionis insignis, quantum occultæ philosophiæ, quantum indubitatae experienciæ, breuiter quamū solidae scientiæ, acceuisse existimabimus, dum iugo labore, indefatigatoq; studio, etiamnum practicam gloria summa exerceat. Is, inquam, hoc oleum in Itomachicis frigidis, humidisq; semper usurpabat: unde ego edoctus, commodissimum quoque usu frequenit inueni. Non desunt, qui Zibet loco habeant. Alias eximias parandi formas, in Euyonymi Thesaurō pag. 488. & reliquis scriptis legi, quas uehementer probo, & uolentibus consicere locum demonstro.

D. Helici Forolinensis, Medici Bononiensis laus.

Oleum uicini mēschatarū usus

Oleum Ouorum Mesuæ.

Accipe uitellos ouorū elixatione induratos circiter triginta, cōfringe eos manibus, & in sartagine figulari, siue terrea siue plumbata, frige, supra ignem mediocrem mouendo, ligneo aut ferreo cochleari, donec rubescant, resoluaturq; ab eis oleum, quod cochleari premendo

abundantius dabunt, Vbi indurati uitelli, mola cōminuantur, mox malaxentur, & torculari exprimantur, ueluti in Amygdalino diximus. Vel in destillatorio uasculo positi, per chymicam artem oleum eliceatur, ut post in Philosophico explicabitur.

Oleum Ouorum Mesuæ.

CRONENBURGIUS.

Ouorum usum in Medicina fuisse, ex Galeno undecimo Simplicium facultatum, Aëtio libro 19 cap. 28. & 30. Oribasij autoritate, & Paulo lib. septimo, cap. 17. promptè colligitur, ubi de gallinarum ouis loquutos imprimis fuisse credendum est, utpote ceterorum altilium præstantissimis. Mauritanii omnes, oleum ex illis colligentes, non parum quoque manifestarunt. Testes sunt Serapion Tract. septimo, cap. 25. Rhaza in Antidotario, & Auicenna lib. quinto, Tract. 11. Recentiores tanquam per manus eam doctrinam recipientes, commoda exercitatione, in prauis neruorum affectibus, cutis utrius, atque alijs ulceribus coniuuantur: Nam Arnoldus Villanouanus cap. proprio, Ioannes Vigornus libro 18. cap. 19. Montagnanus in Antidotis cap. sexto, Alexander Benedictus lib. 3. Bertrucius Tract. 3. cap. quarto, & libro secundo, Tract. 4. ac plerique omnes Practici uocati, diligenter transcripserunt: proinde ego hic apponere uolui. Sed difficulter admodum parari potest, nisi grauitè oleat, minus tamen si per chymicam destillationem sublimando fiat, quod Auicenna indicasse uidetur.

Oleum ex Papaueris granis Mesuæ.

Fit sicut oleum è semine Lini.

Aliud, eiusdem.

Paratur uelut oleum Violatum ex floribus: Insuper ex capitibus & folijs papaueris.

CRONENBURGIUS.

Auicenna ex libra una olei, & uncis duabus florum Papaueris componit In Officinis nunc ex semine Papaueris albi confuso, ac torculari expresso, nunc ex fermentatione atque insolatione florum, ad dies quadraginta seruatur. Ceterum quando hoc loco nihil scripturæ perspicuitas desiderat, non duxi diutius huic immorandum. De Papauere uerò secundo & tertio horum Commentariorum uoluntate egimus. Deinceps quomodo Petroleum fiat, docere constitui.

Oleum ex papaueris granis Mesuæ.

Aliud.

Olei Petrolei censura.

- Petroleum.** Omne oleum ex petris stillans siue fluens, Petroleum, quasi petra oleum appellari iure potest, sed perpendenti mihi autorum hic sententias, visum est aliud quoddam esse peculiare genus à Dioscoride, primo, cap. 85. Naphtha uocatum, asphalti siue bituminis colamen, colore candidum: quia nigrum in super inueniri primo horum libro manifestauimus. Sed an idem sit Naphtha, & oleum ex Agragantino Siciliae productum, non possum certo definire: at manifestum est, quum eiusdem generis sit, ita non multum discriminis habere. Strabo libro decimo quinto, pro eadem re intelligens, admirabilem eisdem naturam inesse prodit, ut quæ promptè uicina corpora igne corripit, & ea illita depascit. Quare etiam Plutarchum, in gestis Alexandri Magni, Babylonorum regionem ingressi, nihil æque cum Regem fuisse miratum, quam in Ecbatanorum agro, telluris hiatus, ignem uelut ex fonte scaturientem, recensuisse comperio: unde non procul Naphtha, magno inundat gurgite, qui bituminum persimilis, tantam igni cognitionem habere uidetur, ut priusquam flammam attingat, per ipsum luminis splendorem, medium persæpè aërem incendat, &c. Cuiusmodi etiam testimonium Plinius lib. secundo, cap. 108 perhibet. Herodotus scriptor uetustissimus lib. sexto, Darium Regem circa Ardericam puteum habuisse, trifarias rerum species exhibentem narrat: nam ex eo Asphaltum siue bitumen, salem & oleum haurium, Persis Rhadinace appellatum, atrum, ac grauius olens. Atque idem lib. primo ad flautum, cuius nomen, asphalti bituminis grumos reddi, autor est, quò muri Babylonis constructi sunt. Consequitur itaque diuersorum locorum, multiq; usus bitumen apud antiquos fuisse, ac non ad: o multum à Naphtha discriminis habuisse. Nostra autem tempestate, doctissimorum hominum consensu, petroleum usuale similis farinae censetur. Colligitur id & ostenditur differentia duplici, Naturale ex mira in insulis ac scopulis multipliciter fluens (ueluti in Theriacis expositione indicimus) cuius subalbum, nobilissimum aestimatur: subrubrum, mediocre: subnigrum ac crassum, pessimum: tale ad nos ex Sicilia, uel Liguria, uel Neapoli, uel è montanis Mutine, ciuitatis Italiae antiquissima (ubi nos uidimus, diciturq; Oleum monis Sibij) uel saltem ex stillantibus aliarum regionum petris, conuehitur. Alterum artificiale, cuius census mihi uidetur Oleum Philosophorum Mesue. Quod nunc passim in officinis uenditur, in dubio adhuc apud me est (nec enim ex ignorantia mea, res iudicanda uenit) cuiusmodi generis existimari debeat. Et hic obiter monendum, Naphthicum sal. Plin. o sodomium uocatum, à nostris desiderari, qui subniger naphthæ odore est, ut Mesue refert: A Serapione sal lacus mortui cap. 409. dicitur. Nunc tandem dilucidioris doctrine gratia, ipsam auctoris lectionem huic loco apponendam arbitror.
- Rhadinace.**
- Is flumen.**
- Pet. oleum duplici.**
- Naturale.**
- Artificiale.**
- Naphthicus sal.**
- Sal lacus mortui.**

Oleum Philosophorum Mesue.

Oleum Philosophorum Mesue.

Accipe uetustos lateres potissimum ex rubescēte terra coctos, & in frustra magnitudinis nucis Juglandis contractos: hos igne ardente, donec penitus ardeant rubeantq; succende. Tunc oleo Rosismarini, siue ueteri claro, quantum combibere possunt, eluito, ut largiter madi di extinguantur. Deinde rursus probè per se siccatos exactissimè conuassa, & per angustissimum cribrum concerne: post in uitratam ollam figulinam, aut cucurbi-

tam, aut angusti oris robustum uitrum cōijce, quod alterum incumbens uasculum strictè obturatum habeat. Mox subiectis accensisq; in fornace carbonibus, attentè destilla, & emanabit oleum: Hoc uitreo simul uasè longioris rostri, recipiendum erit. Postremò resolutis tepida aqua trium uasorū osculis, in aliud uitrum translatum beneq; obturatum repone, ac pro necessitate usurpa. Quanto sanè antiquius, tantò præstantius.

Appendix.

Simile legitur apud Rhazam in Antidotario, & Albuchasim in Seruitore suo. Celebre est ac summi apud Philosophos nominis, qui insuper (docene Mesue) Oleum sapientia, Benedictum, diuinum, sanctum, ac perfecti magisterij, uocatum. Multi pro genuino balsamo, magna confidentia, nec minori utilitate, recipiunt: Quapropter à plerisque autoribus transcriptum colitur. At studiosè miroq; ingenio laborandum, ut iuxta sublimationis artem, oleum eliciatur. Haud credo officinarios nostros tam impensè rerum naturalium cupidos, ut aut labores & sumptus eiuscemodi parandis impendant: aut per alios è longinqua orbis regione conuehi, bona fide petroleum natuum demandent: nam vulgare nostrum, intuitu iudice, colore pallidum non uidetur, sed potius subrubrum, siue fuluum. Erutaque factitium oleum, & nequaquam Naphtha ueterum,

Oleum

Oleum Rosarum Mesue.

Oleum Rosarum Mesue.

A Oleo ex Oliuis, aut Sesamino, recenti aliquoties fontana abluto, rosarum folia rubra uiridia tusa, sufficienti quantitate permisce, mox in uitrato uase soli diebus septem expone: Deinde coque in uase duplici, ad horas tres. Tunc expressas Rosas proijce, & nouas crasso modo tusas in oleum mitte, ac rursus dies septem insola; posthac ad

ignem admota, ut prius, coque. Denuo excolatas Rosas reijce, & alias adde, cum aquae infusionis rosarum tradita, in syrupis, quarta parte. Atque ita obturato uase, ad dies quadraginta sub sole permitte: ubi hoc modo oleum a Rosis qualitatem acceperit, exprime, & iterum longo tempore insola.

Alius modus.

Alius modus.

Paratur insuper ex succi rosarum, & aquae infusionis rosarum praedictae, ana parte una. Olei loti, ut diximus, partibus tribus. Foliorum rosarum tularum quantitate sufficienti.

Reconde in uase uitreo, expone soli, superiori doctrina. Vltimo uero oleum solum, cum succo rosarum, & aquae infusionis earum reconde in uase, & quadraginta dies insola.

Alius.

Alius.

Aut Amygdalarum dulcium purgatarum, quantum uolueris, exactissimè cum folijs Rosarum tere, & forma pastas, quas ad unum diem loco calido asserua; Deinde iterum

continenter in mortario subige, paucula aqua rosacea calidè affusa, ac postremo torculari oleum exprime. Pone in uase uitreo, constringe os eius, & expone soli.

Alius.

Alius.

B Quartò similiter fit, tantum loco Amygdalarum, Sesamum excorticatum substitue. Hoc ad comple-

tum, illud ad incompletum oleum materia utilior.

CRONENBURGIUS.

Quatuor huius componendi Regulas ex Mesue produximus: mox etiam ante hunc sermonem, ex oleo completo, & folijs Rosarum completis ac maturis: similiter ex rudi siue incompleto, & Rosis immaturis, formari docuit. Potest itaque ex utrorumque oleorum genere, atque ex Rosis, tum absolute, tum nondum maturis, confici: Estque praclarum in contrarijs affectionibus pharmacum, teste Galeno nostro secundo per Locos. Ceterum Rosas oleo macerari, inq; unguenta transire iam inde a Troianis temporibus, autor est Homerus, Roseum id uocans. Solet insuper cum sale parari, uelut ex Dioscoride loco proprio, Galeno libro per Genera secundo, atque alijs locis, manifestum est. Ars uero lauandi olei, ut hoc per occasionem obiter adiungamus, ab eodem secundo simplicium, cap. decimoquinto, in haec uerba legitur: Oleum lotum non tantum mordacitatem exiit, sed etiam candidius in tere efficitur. Oportet autem ipsum non perinde uehementer uerberare, ut picem, ceram, aut resinam, ne adeo aquae misceatur (est itaque tantum aquae purissima affundendum, quantum pro lauando oleo erit necessarium) ut a gre postea separari possit: sed ita uerbera, ut dum quiescere parum siueris, ipsum totum innatans facile possis detrahere. Mesue ex completo & incompleto, ac Rosis in totum, aut nondum dehiscentibus, simplex oleum perficit, & insolat quadraginta diebus aestatis principio, tunc ebullit paululum, & potentissimè excolat. iam similis generis olea, ad idem institutum, finguntur: qualia sunt, Absinthinum, Anethinum, Chamemalinum, Cheirinum, Genustinum, Lilinum, Melilotinum, Mentaceum, ac si qua censentur alia, ex dulcitanum oleo, componenda. Sed hoc loco sciendum, ueteres plerisque uariandi ritibus Rosaceum instituisse, cuiusmodi manifestum exemplum habemus apud Dioscoridem primo, cap. 41. ubi multiplici opere construit at simplicissimum est, quod detractis Rosarum unguibus selibram habet, & olei sextarium, ad tertiam usque perfusionem quadraginta diebus insolat. Haud dissimilem a Dioscoride doctrinam Plinius 13. cap. primo tradit. Galenus quoque distinctim ac clarè lib. secundo simplicium, cap. ultimo, sanitatis tuendae sexto & decimo Methodi edocuit, sed quoniam eius dictio longa est, nos loca ostendentes, eam intermittendam censemus. Aëtius lib. 1. constituit ex sextario uno olei, rosarum rubrarum ex unguum, & ad intergrum diem

Roseum.

Olei lauandi modus.

Olea multa ad formam Rosae fieri parari possunt. Rosae diuersitas. Oleum Rosarum simplicissimum.

DE COMPOSITIONIBUS

ficatarum uncijs tribus: rosis reiectis, os uasis ocludere oportet, intrinsicem linteolo, forissecus pellicula, propter imbres repentinos, & insolare ad dies xl. atq; ita excolatum reponere super tabulas, in domo temperata. Quidam alia quaedam rosis adiungunt. Optima est preparatio, ex rosis & oleo confans. Alij non insolant, sed uas in puteum aque frigidae, ad dies quadraginta suspendunt. Eandem sententiam lego apud Paulum Aegyptiam lib. 70. cap. 20. & Myrepsum numero oleorum 13. Nicolaus Alexandrinus (a quo mutuauit Prepositus) ex olei immaturi libris tribus, rosarum exungidarum libra una (hoc loco alter lib duas olei, ac seculibrum rosarum posuit) misceat, & diebus octo soli exponit, nono colatur & tantundem rosarum adijcit, iterumq; ad octo dies insolat: tertium colat, ac totidem rosarum immittit, mox uas fortiter obturatum quadraginta adhuc diebus ad solem collocat, cap. 740. Actuarius indeterminatum olei pondus relinquit cap. proprio. Rhodium dixit Plinius 15. cap. 7 Palladius lib. 6. rei rusticae, Titulo 15. purgatarum rosarum uncijs singulas, singulis olei libris committit. Quidam Vnguentarij rosas aliquatenus siccare primo consueuerunt, nempe ut odore in unguento syncerorem efficaciorumq; relinquunt, non dubium quin ex Theophrasto moneti, lib. 6. de Plantaru causis cap. 23. Celsus oleum Rosatu sine odoramentis, rosam uocare assuevit. In summa, a Mesue, uelut ex equo Troiano, omnes omnium Arabum, ac recentiorum compositiones fluxerunt. Potest insuper odoratissimum fieri, putrefactis uno mense rosis sub fimo, diligenter obstructo uase: aut balneo calenis aque: similiter ex rosis fragrantissimis, quae nomen a provincia Gallie uulgo sortiuntur. Est praeterea unguentum Rosatum Mesues, in calidis intemperiebus iucundum ac utile: Id seorsum couerti in usum uelim, & nos suo loco recensebimus. Ostendi haecenus Vnguentarijs fideliter plerasq; omnes Antiquorum de Rosaceo formas, sperans hoc officio me plurimum commodi, & ipsis, & usurpanibus prebuisse. Consulant quoq; Medicos suos, ut delectum habeant, & errores uitent.

Rhodinum:

Rosae parum siccandae priusquam oleum affundatur.

Oleum Rosarum quomodo odoratissimum fiat.

Ol. Rutae Mesues.

Oleum Rutae Mesues.

Paratur ueluti oleum Myrtinum.

CRONENBURGIUS.

Perficua prorsus haec lectio est, tanumq; oportet ad oleum Myrtinum confugere, ac parare ex molliusculis folijs Rutae, parum siccatis (etenim uirtidia excremefoso succo abundam) oleo maturo dulci, & ipsius herbae succo, eadem mensura ac pondere, quibus isthic legitur. Actuarius autem sicut Anethinum ex pedit, Euariat Serapion. Lullius ex seminibus Rutae, preciosissimum, & aduersus uenena efficacissimum, elicit, quod praclaris dotibus celebre, apud cum legant construere uolentes.

Ol. Salviae.

Oleum Salviae.

In hoc parando, doctrinam oleorum ex herbis conficiendorum retinere oportet, quae petenda erit ex Chamemali, aut Rosarum institutione.

Salviae historia.

Iam hic locus postulat, ut peculiariter de Salvia dicam: Haec apud Graecae linguae scriptores, Eleliphaccon appellatur, cuius meminit Dioscorides libro tertio, cap. 32. Theophrastus uero sexto, cap. secundo, duo eius genera agnouisse uidetur, urbanam ac syluestre: Illud Sphacelum, hoc Eleliphaccon, utrumque tamen satium, diuersa quadamtenus foliorum specie uisitur apud nos: Unde quidam maius, & minus dicere mauerunt, quam hortense, & agreste: Nostrum plerique eundem sonum imitant, Grosser oder Rinner / aut Grobber oder Schmalzer, hoc est, crassam & tenuem Saluiam expriment, & nobilem siue ignobilem. Plinius libro uigesimo secundo, cap. ultimo, hanc manifestissime cum Lente syluestri confudit: nam quod Graecis Lens phacos dicitur, credidit Eleliphaccon, Lentis esse speciem: Nemo enim unquam uniformem utriusque faciem statuit, sed Plinium haud dubie sefellit affinitas uocum, Phacos & Eleliphacos, quod dilucide oculatissimus Ruellius tertio de Stirpibus, capite uigesimo octauo ostendit. Salvia itaque & officinis & culinis nostris usitatissima: uix enim piscis assatur sine ea, praesertim anguilla, & salmonis tabula, quorum grauiorem eorum nidorem, comoda salubriq; suauitate mitigat: Quin & uina, eximio sapore, nec minori conseruanda ualetudinis ratione, nobilitat, quae Saluiata uulgo nuncupantur. Eandem herbam saepe usurpantes sterilitatis damnatae mulieres, redduntur grauidae: etenim uix ulla herbarum ad foecunditatem censetur efficacior, licet contrarium, nescio qua ignauia, sibi nostrates persuadeant. Sed his adiungendum diuersam herbam fore tabernis penes omnibus Salviae agrestis uocabulo cognitam, Herbarijs nostris Ambrosianam, & Linsagum (Eleliphaccon opinor dicere uolentibus) Pandectario Elissagum cap. 214. appellatam. Hanc Leonhartus Fuchsius, & ante eum Ruellius, Horminum syluestre docerunt, uelut satium, eam herbam, quam Romani Geminalem dicunt, ac officinae nostrae Galetricum, uelut Schatlach & Scherley. Cui posteriori semeni non admodum refragatur Tragus lib. 1. cap. 15. Licet hanc malit Sideritum Heracleam Dioscoridis lib. 4. cap. 27. & agrestem illam, marrubium syluestre, quod nostri foetidum nuncupant, Idem eodem libro, cap. 16. binas adhuc Salviae agrestis ideas ostendit.

Plinij error Salviae & Lentis syluestri.

Saluiata uina.

Salviae agrestis, & eius nomina.

Horminum syluestre & satium.

Salviae agrestis duae species.

A ostendit, quarum altera genuina, iuxta uias, agrorum limites, cultosq; agros, exurgit, sola se abritie differens, quia non est uelut Galitricon lanuginosa: Altera est Nepeta species, cui Calamintha montana nomen: Hec passim in syluis luxuriat, folijs rotundis serratis, & paululum acuminatis, urticae speciem representantibus. Ruellius libro de Stirpibus secundo, cap. 118. Rursum tertio, cap. 28. ac 66. Bluestre Horminum asserit, quod Centrum gallinae uocant Herbarij: uulgus Gallicum Saluam transmarinam, Officinae Galitricum, melius galli Centrum nominatur, & prorsus Salvia congenerem herbam negat. Hunc simul & Fuchsum impugnat Matthiolus, in doctissimis Commentarijs suis, supra Dioscoridem conscriptis, & omnino legitimum Horminum isthic affabre appictum ostendit: Alij tamen aliter sentiunt, nam, Velle suu cuiq; est, nec uoto uiuitur uno. Vtrunque genus traditur Dioscoride libro tertio, cap. 123. Ego in tanta ueterum ac iuniorum diuersitate, uix habeo quicquam certi definiendum, Itaque eruditus ingenijs, liberum inuestigandi iudicandiq; arbitrium defero. Fuit iam olim de iisdem fruticibus mihi quoque controversia, cum Reynero Praednio, scholae Gruninganae moderatore celeberrimo, cuius equidem omnimodam eruditionem haud facile quis explicarit, ut qui philosophiam summam summe eloquentiae coniunxerit: & in simplicis Medicinae notitia, uelut in disciplinis alijs, uere doctis omnibus sit suspiciendus. Id non grauatim stentebuntur, quicunque uiuax uiri huius ingenium norunt, norunt autem quamplurimi. Porro nemini cerealis Hormini appellatio aequiuoca imponat, quod Galenus & Aetius inter olera, Theophrastus autem aliquot locis, ac Plinius lib. 18. cap. septimo & decimo, in censu frugum numerant.

De Hormino sententiae uariant.

Reynerus Praednius scholae Gruninganae moderator.

Horminum Cereale.

Oleum Scorpionum simplex Mesuae.

Rec. Scorpiones circiter uiginti, uel plures, uel pauciores. Copone in uase uitreo, quod habet olei Amygdalarum amararum libras duas.

Mox obstrue, & diebus triginta insola. Post cola, ac utere.

Ol. Scorpionum simplex Mesuae.

Aliud compositum, eiusdem.

Rec. Aristolochiae rotundae, cyperii, gentianae, cort. radicum capparidis, Ana unciam unam.

rum amararum, uiginti diebus. postea scorpiones a decem ad quindecim oleo immerge, celeriter uas obturando, & soli exponendo ad mensem. Postremo colatum reponere.

Aliud compositum.

Kist.

B Insolentur, affuso Kist uno, id est, libra una & media olei Amygdala-

C R O N E N B U R G I V S.

Scorpiones uiuos accipere oportet, & in oleo submergere, donec in eo moriantur. Posterius oleum refertur a Rhaza nono ad Almasorem, cap. de Lapide renum, & uesicae. Admirandam huius olei efficaciam, cum in seuissimo pestis contagio, tum in uenenis omnibus praedicat Manardus, si ex oleo antiquo, adiectis simplicibus medicamentis aduersus uenena laudatis paratur: Ea ad unguem enumerauit simul & conficiendi arte tradidit Matthiolus Senensis, Comment. suis, in Praefatione libri sexti Dioscoridis, peculiari experimento, unde in Thesaurum suum reposuit Euonymus pag. 507. Varignana cap. quinto Febrium, oleo scorpionum simplici, quotidianam, tertianam, ac quartanam curam. At neutra Mesuae compositio, a nostratibus fieri potest, quum scorpiones non habeamus. Proinde necessarium est accurate, quomodo, & ubi parentur, cognoscere. Prius descriptum oleum frigidum est: posterius, ob aromatum admistionem calidum: non tantum propter horum calorem, atq; essentiae tenuitatem, sed etiam totius substantiae scorpionum proprietatem, ac formam specificam, autore Iacobo Syluio, Dioscorides libro secundo, cap. decimo & undecimo, duo scorpionum genera assignat, terrestre unum, marinum alterum, nec exprimit eorum formas, utpote passim tunc opinor notissimas ostendit marinum Petrus Belonius lib. 1. cap. 16. de Aquatilibus. Nicander in Theriacis, octo colore distincta recenset Aelianus lib. uariae historiae nouem. Similiter Plinius 11. cap. 25. ex Apollodoro. Omnem historiam, ac eorundem naturam discere uolentes, ex multis Aristotelis de Animalibus locis intelligent. Scorpiones terrestres, Italiae notissimi habentur.

A nostris parari nequit.

Scorpionum genera.

Oleum Sesaminum Mesuae.

Ex cortice, priuatis granis, ueluti amygdalinum, torculari oleum exprimitur. Purgantur uero grana hoc modo: Aqua salsa consperguntur, manibus fricantur, atq; denuo madescunt, post modica affatione siccantur; deinde aspero sacco alsi.

• duae agitant, donec cortex dissoluitur. Tunc molateruntur, atq; amygdalino more, oleum extrahitur. Quoad simul cum cortice eadem grana modeste & paulatim torrent, mox in farinam cribrant, dein simili opere oleum elicitur, ut diximus.

Ol. Sesaminum Mesuae.

C R O N E N

DE COMPOSITIONE
CRONENBURGIVS.

Sesamum. Eius parandi modus apud plerosque intercidit, adeo ut pauci nunc in Germania Sesamum agnoscant, quapropter etiam olei usus perijt. Attamen inter lini segetes affatim ubiq; locorum, praesertim in Alsatia, & tractu Rheni provenit, sed propter eius ignorantiam, aut negligitur, aut velut herba inutilis euulsa abijcitur. Interim nec candore semen apud nostrates uisitur, nec ea efficacia habetur, quam olim & in Italia, & maxime in Aegypto, ubi amplissima copia, oleum dulce atq; odoratum expressum, in alias regiones conuehebatur. Raro admodum nunc Venetijs Francofurtum, aut ex Hispania Antuerpiam perferitur, quibus locis subinde nostri emunt. Dioscorides autem primo libro, cap. 34. Aetius primo, Paulus 7. cap. 20. Actuarius cap. de oleis, Myrepsus titulo Oleorum nono, sicut Amygdalinum, expressis granis conficiunt. Quondam Columella ac Plinij testimonijs, in Italia notissimum, nunc ferme peregrinum. Porro quando huius apud nos facultas non fuerit, oleum Amygdalarum dulcium, aut lini, haud inscienter substituemus. Herbae ipsius faciem representant Ruellius lib. 2. stirpium, capite 29. Tragus itidem secundo, cap. 28.

**Ol. Sinapinis
Mefuae.**

Oleum Sinapium Mefuae.

Fit, ut oleum ex frumento.

CRONENBURGIVS.

Mirari subit Mefuen hic Sinapinum, ad oleum ex frumento in constructione comparasse, quando penitus nulla sit alterutrius conuenientia. Quid enim sinapi cum frumento commune? Aut quo modo, equali ratione, tum ex semine, tum ex frumento oleum elici queat non uideo. Cur itaq; in hanc utriusq; comparationem inciderit autor, explicare non possum: tantum indistincte hanc compositionem ab ipso prolatam, & utriusq; ambigue orationem perductam dicere possum. Quin & ingens sit medicamentorum penuria oportet, si tam curiose omnia inuestigauerimus. Praestat igitur cum perspicuitate, tum facilitate, in parandis pharmacis deligere. Dioscorides lib. 1. cap. 35. tritum sinapis semen, calidumq; aqua madefactum, adiecto postea oleo, exprimi autor est. Nicolaus Alexandrinus cap. libri sui medicamentarii 736. ita concinnat:

Aliud. Rec. Olei libras duas.
Vini libram unam.
Sinapi libram mediam.
Hoc pulueratum in aqua & oleo, die

bus tribus infusum, ad uini consumptionem coquatur: colatumq; usui referuetur.

**Sinapi hic
coria.**

Actuarius Dioscoridi acquiescit, Plinius solo oleo, absque aqua madefacit & exprimit, lib. 20. cap. 22. Nihil facilius quam per confusionem, atq; expressionem facere, ut oleum amygdalinum, sed absque collachrymanibus oculis uix exprimi potest, ob uehementem uaporis acrimoniam. Addeam quaedam, tanquam auctarium de sinapi. Hoc Athenienses Napi dicebant, quod etiam testatur Plin. lib. 19. cap. 8. Dioscorides unum genus, nempe hortense, memorat lib. 2. cap. 146. Plinius loco citato tria, quae in Italia obseruantur. A Pythagora imprimis celebratur, ac Macri carnine:

Inter eas, quas Pythagoras laudauerat herbas,

Afferretur primam laudem tribuisse sinapi.

Sinapi uetus.

Duo nunc genera hortensi uolitores numerant, alterum pullo seu fusco, alterum semine albicante. Hieronymus Tragus in uniuersum nouem commemorat lib. de stirpium historia primo, cap. 32. Hac aetate frequentissimus huius seminis usus est, in mensis nostris, ut non credam apud praesicos maioris unquam fuisse: Nam quotidiano condimento maxime probatur, quando crassarum partium cibaria indurata manduntur, ueluti sunt, porcina caro, bouina, salsa, fumo siccata, sarcinina, pisces duri, ac marini omnes. Quinetiam dudum assa, & refrigerata (ut nihil non belluonum gula temat) cum sinapi ac uino, absque aceto, iterum friguntur, singulari uoluptate. Quidam insuper in Germania inferiori, dura oua sinapio atque aceto, in sartagine coquunt. Praemaceratum aceto semen, molis subigitur, seruatq; in annum usum? Alij pro aceto, mustum album siue rubrum recipiunt, quo equidem suauius fit condimentum, ac minus uehementis acrimonia, linguam mordicans, aut caput feriens. Quidam pigmenta adijciunt, nempe Cinnamomum, piper, Zingiber, nuce moschatulas, zacccharum, & similia: quod studium non improbo, cum stomacho magis conuecat, & concoctionem praestantius adiuuet. Fecit insuper hoc

Sinapisinus.

semen, nobili medicamento nomen, quod Sinapisinus uocatur. Totam historiam Sinapi legere uolentibus, ostendimus caput Ruellij 86. lib. secundo.

Ol. sulphuris

Oleum Sulphuris, ex Iacobo Mantio.

Rec. Sulphuris flauis, terebinthinae,
• Ana uncias tres.

Vini odori, uncias duas.
Olei rosae, libram unam.

Ebulliant

A Ebulliant omnia, ad consumptionem uini, igne lento, & fiat ex sulphure oleum.

CRONENBURGIUS.

Hoc chymicè extractum quibusdam usuale habetur, sed potissimum manu artem tractantibus, quibus sanè aliquid ex carne aut ulcere demere atq; abscondere promptum est, at id ipsum restituere, ac commodis medicamentis persanare, tamè non difficile, ut sepe impossibile sit. Porro in pudendorum ulceribus putridis, rebellibus, & deploratis, nec non Hispanico dicto morbo, ac similibus curatu conglutinatusq; difficillimis, eo quoque utebatur, in inelyta & uetustissima Bononiensi Academia, Dn. Helideus Paduanus Foroliuensis præstantissimus Medicus, ac fidiſſimus olim præceptor meus, cuius uirius autoritas tanta apud me est, ut hac sola (uelut olim de Pythagora traditum scripsit Cicero) in confidenter utendis medicaminibus contemus sim. Erat autem illius hæc compositio:

D. Helideus.

Sulphur uinum, siue ignis expers ac curatè tritum, in nouam uitratam ollam, siue aliud uasculum simile conijcitur, cui uitrum destillatorium in corona perforatum aptatur, quò per ipsum foramen, sulphur super prunas positum, commodè uirgula ardente immissa succendi queat. Mox diligenter hoc ipsum coniectum seruetur, ut neque à uento, aut aère, noxa contrahatur, neque transpiret: Deinde ex uaporibus sursum eleuatis, oleum fluit, quod more alembico, in catinam subiectum destillans excipitur.

Ol. sulphuris Dn. Helidei præceptoris.

Annotauit quoque eius parandi modum Matthiolus Senensis, in Dialogo suo, de curando Gallico: similiter Cardanus in libris eodem titulo editis. Romæ per sublimationem, ac descensionem uulgo appellatam, paratur. Est autem preciosum, quoniam ex multo sulphure, paucum oleum colligitur. Sed in huiusmodi, de necessitate, ut in plerisque oleis, tota Chymicæ exercitationis cognitio requiritur: quam cum ego (ut ingenuè ignorantiam meam confitear) nesciam, à peritis eius artis candidè petendam suadeo. Nunc talem industria, ex diuersis Aromatibus, oleum nature arcana proxime inuestigans elicitur, sed nusquam exquisitior ignis ratio, quam in eiusmodi esse debet: cum uehementior flamma, aromatum facultatem corrumpat, & imbecillior, nihil efficiat. Idem magno successu, in liquoribus, resinis, fructibus, seminibus, floribus, corticibus, melle, ac zacccharo, tentatum nouimus. Et quod admiratione maiori dignum mihi uidetur, ex ossibus, lignis, lapidibus, gemmis, rebusq; omnis penè succi expertibus. Et hæc hæc tenus.

Ol. sulphuris Dn. Helidei præceptoris.

Ars chymica.

Oleum Tartari.

Vi ignis, uelut Sulphuratum, elicitur.

Ol. Tartari.

CRONENBURGIUS.

Docuerunt eius parandi modum plerique Neoterici, sicut Petrus Argillata, Furnerius, Rogerius, Syluius, & quidam alij: sed commodissime e quidem ratione sequenti.

Accipitur sex uini generosi, quæ cum in dolio deferbuerit, sedimentum est, ac uino sustinendo, & alendo, & uiribus sufficiens, quasi radix, autore Macrobio Saturnaliorum septimo, cap. d. uododemo. Debet uero sui cuiusque generis estimatione haberi. Hæc subinde, in maiora frustra, subinde in minora, ex dolijs eruitur, testa noua, igni claro, donec ardeat, ac penitus incendatur, & quandam æris colorem acquirat, crematur. Alij uiuis carbombus, fecis glebam obruunt, atque idem prosequuntur. Experimentum legitima uestionis est, Dioscoridis testimonio libro quinto, cap. 70. ut aërio nitore in albescat, linguamq; tactu urere uideatur. Est autem recenti utendum, quoniam celeriter, efflata ui, languet, ac, ut Plinij aetione utar, 23. cap. secundo, exinanitur. Hinc ubi refrigit, in puluerem ducitur, cui aluminis triti exiguum adijcitur, atque in sacculum pyramidalem inditur, artiusq; compressum suspenditur, obscuro, ac subterraneo loco: Deinde sensim putrescit, & liquorem uelut oleum ex sese acerrimum remittit. Quidam sine alumine per se solùm, quidam aceto, alij uino potenti madefaciunt, coquunt, conterunt, & linteolo inuolutam facem in penuario suspendunt, & nisi spontè in humorem resoluator, fortissime expriment. In uitrato uase seruatur. Officina Tartarum uocant, præferturq; quod medium dolijs uinarijs adheret, infimum utpote sordidum, & supremum uelut spumosum, repudiatur. Germanico uocabulo Weinmutter. Certè huiusmodi fermè destillandi doctrinam, si usquam aliàs, apud Dioscoridem obseruauit, dum lib. primo, cap. 80. fuliginem, ex liquida pice, fieri tradit.

Aliusmodus Fax uini. Eius uestio.

Tartarus.

Oleum

Oleum Terebinthinae.

Oleum Terebinthinae Mesuae, ex granis uiridibus,
& est Albotin.

Conficitur uelut Laurinum.

CRONENBURGIUS.

Veteres haud dubie aliud parabant, quam hodierno suo Myropola: nec mirum ullum est, nam ipsi ex maturo Terebinthi fructu, factis prius spissamentis (ut in Laurino diximus) temperabant. Nunc uero quum hunc fructum nos non habeamus, nec essarium est, ut hoc oleum aut omittamus, aut aliud eius uice ponamus, aut alio tandem more conficiamus, cuiusmodi exemplar subiungemus unum. Dioscorides insuper sicut Laurinum ac Lentiscinum lib. 1. cap. 38. facit. Nostro euo inuentum receptumque omnibus est ex Terebinthina uel ignis, per opus chymicum elicere, quale est sequens.

Oleum Terebinthinum Iacobi Hollerij lib. de
Materia chirurgica.

Rec. Terebinthinae libram unam.
Laterum recentium, mastiches, styra-
cis, Ana unciam unam.
Lateres igniti (eo quo nos ostendi-
mus modo, in oleo philosophorum)
extinguuntur, post infriati caeteris

comiscentur in albedico uitreo, atque
ita simul resoluuntur supra ignem.
Triplex liquor deinceps effluit,
quorum tertius optimus est. Cauere
autem diligenter oportet ignis uehe-
mentiam, alioqui feruet materia.

Albotin. Atqui quod initio dictionis Albotin adscripsimus, Interpretibus Serapionis, & Auicennae factum sciunt omnes, quoniam ille cap. simpl. 159. Baton uel Boton, arborescentem graui uiridis: ac Botim, Terebinthum interpretatur: Hic uero Cano ne 2. cap. 30. arborem Albotim, uiridia grana producere ait. Intelligimus itaque per grana uiridia, Terebinthi fructum, & per Botim siue Baton, siue Albotin, ipsam arborem, quod Syluaticus confirmat capitibus. 24. 103. & 297.

Terebinthina. Caeterum quam hodie Tabernae aliquot Terebinthinam usurpant, est opinor Abietina, quae pudendo errore, pro uera supponitur. Quapropter danda opera erit, ut ex ipso Terebintho, gummi, siue resinam habeamus. Ex diuersis olim tractibus conuehebatur, celebratissima tamen fuit ex Chio insula. Adromachus in Theriace Libycam sibi praefert, nunc Cypria, Venetias ut omnium praestantissima, compositari coepit, unde etiam Francofordiam, & Antuerpiam defertur: & nos Coloniae habemus albam, pellucidam, utriusque colore, odoratam, omnino a Terebinthina uulgari alienam. Haec si quis careat, Laricina siue Larice arbore, Germanice Lerchenbaum, in Italia frequentissimo, & in Schlesia multiplici prouentu, utatur, quam ad omnia ualere, ad qua Terebinthina, scripsit Galenus, Paulus, & Aëtius. Notam arborem dixit Dioscorides lib. 1. cap. 76. cuius resinae delectum, libro horum primo diligenter assignauimus.

Ol. Violarum
Mesuae.

Oleum Violarum Mesuae.

Paratur ueluti Rosaceum, sed ex oleo uiridi, aut Amygdalino, aut Sefamino.

CRONENBURGIUS.

Mesuae hoc ad Rosaceum reducit: Id quomodo fiat, paulo superius est explicatum. Institue igitur ac forma hoc, ex illo, tantum mutando flores, & aquam infusionis Violarum.

Iasminum unguentum. Iasme uox quid Graecis. Barbari & Marcelli opinio reprobata. Gelsimini flores. Auicennae lapsus.

Dioscorides lib. 1. cap. 66. Iasminum unguentum describens, ex albis uiole floribus, apud Persas fieri docet, quod sane uiolaceum erit, siquidem nihil aliud Iasme uox apud Graecos designat: non tamen hic uiole nigrae, siue purpureae Dioscoridi lib. 4. cap. 107. dictas intelligo, de quibus paulo inferius, Heruolauus Barbarus, & Marcellus Virgilius Leucoion Dioscoridis ueterumque, eos flores esse credunt, quos in Italia uulgo Gelsomini appellant, non sine magno errore, cum utraque planta, omnibus notis inuicem dissideat. Miror autem uiros longe doctissimos usque adeo caecutisse, ut ex floribus Gelsimini (quos Marcellus idem caerulei Leucoij existimat) Iasminum componendum asseruerint, quando Dioscorides palam ex albis uiolis formandum decernat, quem sequutus est Aëtius lib. 1. Id Serapionis insuper testimonio probatur, Ieseminum siue Zambachinum cap. simpl. 176. ab Leucoio, Mauritani omnibus Keiri uocato, separantis, ac nullam prorsus Dioscoridis mentionem in Iesemino facientis, praeter consuetudinem suam. Unde arbitror Gelsimini flores odore eximios, Dioscoridi & ueteribus ignotissimos fuisse, & eundem de ijs, atque unguento inde odorato, uelut in aliena ora, nimirum Perside, confecto, loquentum. Serapion cap. allegato, ex doctrina Isaac, triplici colore Ieseminos numerat, albo, luteo, caeruleo: Auicenna similiter cap. 619. Canonis 2. sed in locum caerulei, purpureos substituit: & pudendo

A pudendo errore, pro sambacho aut zambach, sambucum longè dissimillimū fruticem legit, quod omnibus manifestissimū esse potest, tametsi nō desine haud infini nominis uiri, qui eadem ignorantia implicentur. Hieronymus Tragus lib. suo stirpium 1. cap. 192. Serapionis Ieseminiū (ex quo præclarū odore unguentum fieri diximus) herbam Trinitatis, & Iaceam, de prauata uoce à Iasmo deductam putat, cui haud difficile est resistere, cum eiusmodi flores, nullo prorsus odore commendentur, cuius potissimū causa, unguentū illud olim expetebatur. Porro ab Hermolao, uiolam Persicam & Parthicam cap. Coroll. 79. appellatam, & Trago lib. 1. cap. 194. delinatā, in Hollandia flores Damascenos uocari suspicor: Etenim odorem edunt præstantissimū, colore candido, purpureo, ac subrubro usuntur. Dictū mirum, quanto studio, à sceminis nostratibus, cum ob eximiam fragrantiam, tum ob gratissimam speciei uarietatem, colantur & foueantur, ut per totam ætatem in uiridarijs, in ædium fenestris seruentur, atq; in coronamentis singulari gratia ueniant. Nec alienum fuerit, eosdem flores, in Leucoij censu numerare. Sed redeo ad Violaceum, Paulus lib. 7. cap. 20. ex uiolarū purpurearū, lutearū, albarum floribus, differtis unguibus continnat: uerū in eius temperatura, olei quantitas mihi uidetur immodica, nam ad sextarios Italicos quinq; uiolarum tres uncias apponit. Aëtius lib. 1. unum tantū sextariū olei recipit, terq; flores mutat, ueluti in Lirino: Itidem facit Myrepsus numero oleorum 19. & 20. Nicolaus Alex. cap. 742. ostendit olei, unam partem uiolarum adijcit, inæquali mehercle pondere. Actuarius duabus olei libris, florum uncias tres. Palladius in Aprili, Titulo 6. quot uiolarū uncias, totidem olei libras substituit. Villanouanus ex oleo dulci recentis, & uiolis purpureis, ad modum rosacci cōcinna in Antidotario suo. In summa, indubitātū esse debet, ex purpurearū siue nigrarū uiolarū floribus construendum fore, sicut consuetudo etiam hoc æuo ubiq; obtinuit. Diosc. lib. 4. cap. 107. eos flores peculiariter monstrat. Ego in his uniuerso orbi notissimis, Lectorem amplius nō remorabor, ubi solam monuero, & satius uiolas, & agrestes, diuersorum colorum inueniri. Primo Vere in clementi cælo, odore, coloreq; gratissimo, simul ac speciosissimo emicant: unde uerissimè cecinit Macer:

Nec roseus superare decor, nec lilia possunt

Fragrantes uiolas specie, nec ui, nec odore.

Differentiæ earum à Theophrasto 6. Plant. cap. 6. ac 7. similiter Plinio lib. 21. cap. 6. & recentioribus stirpium scriptoribus luculenter distribuuntur, quorum studio uolentes utantur.

Oleum Vulpinum Mesues.

B Accipe uulpem integrā exenteratā, id est, cuius interanea euulsa sunt. Coquatur in aquæ fontanæ & marinæ, ana kist duobus, hoc est, sextarijs duobus, siue libris tribus. Olei antiqui clari, kist duobus ac medio (id est, libris tribus, & uncijs nouem) cum salis uncijs tribus, ad aquarum consumptionem. Inter conquendum admisce Anethi & Halafech, ana lib. unam. Atq; affunde aquā dulcem, in qua

earundem herbarū, ana manipul. unus coctus sit: deinde simul recoque, ad huius aquæ absorptionē. Est enim mirabile.

Quādoq; sine oleo coquitur in aqua fontana, & salsa, cum ipsdem herbis, & administratur locis affectis, estq; efficax. Neq; etiā prætermitemus, quin uulpes tamdiu coquantur, donec discocta sit, & eius artus omnes laxentur dissoluanturq;.

C R O N E N B U R G I V S.

Ad eundem modum similia olea ex animalibus effingere quis potest, qualia sunt, rana, uipera, & c. **Olea ex animalibus.** genus alia. Ex Mesue id præcipiendū, nō semper exactā aqua quantitatē accipi debere, sed in uniuersum tantam, qua uulpes non solum immerg, sed ad omnimodam membrorum dissolutionem, atq; emolliationem excoqui queat, supra moderatum ignem, deinde percoletur. Galenus 10. simpl. autor est, uinas uulpes in magnum lebetem à quibusdam iniecti, alijs subinde mortui: totasq; in oleo coqui. Sic item Aëtius lib. 12. cap. 44. ad finem, & Paulus 3. cap. 78. Rursus septimo, cap. tertio. Nicolaus Alexandrinus cap. 745. absq; aqua, reiectis excrementis, ac uulpe tamdiu contusa, donec totius corporis ossa contritissima fuerint, adiecto oleo sufficienti, conficit, post torculari oleum exprimit, cum carne uulpina, & c. Ego ex bene sagnata, media florentiq; etate, ac recentem macerata uulpe, cum ipsis etiam interioribus, in oleo abundantis, cum reliquis admistis parari malim. Quando autem ipsum animal, uenatu longaq; insectatione defatigatur, tunc oleum multò fit digerentius.

Hic admonendū, in uulgaribus exemplaribus passim, Kist unum aquæ fontanæ, ac marinæ, legit: atta Kist. men nos ex antiquo codice, uitium hoc loco subesse arbitrati, in Kist duo mutauimus. Græcè ξίσυς, Latine Chist dicitur, estq; sextarius, siue duæ cotylæ, quemadmodū ultimo horum manifestabimus. Halafech, quibusdam Origanum, alijs Thymum: Bertricius Tract. 4. sectionis, cap. 2. Hyssopum exponit,

Vulpes. Porro vulpes notum omnibus animal, Germanica uoce ein Suchs. huic natura inest astutia, ac calliditas, sicut leonibus audacia, & fortitudo, alijsq; animalibus propria natura dotes, unde cum semel laqueos effugerit, non facile denuò in eos incidit: & uelut in prouerbio est, Annota uulpes non capitur laqueo: Nam infinitas fraudes nouit, quas apud Aelianum imprimis, & Erasimum in Chilia dibus cognoscimus. Restant insuper cum apud Græcos, Latinos, Mauritanos: tum etiam apud Neotericos, quamplurima oleorum genera, quæ singulatim recensere fortasse multis superuacuum uidebitur, quoniam eorum ratio in dissuetudinem abiit, & quædam difficulter parari possunt. Quicumq; autem eiuscemodi compositiones requirit, legat primum Dioscoridis librum, Pauli septimum, cap. 20. Aëtij primum: præterea suis locis Trallianum, Alexandrinum, Actuarium, Myrepsum, Rhazam, Serapionem, Auicennam, ac practitorum turbam. Operamur omnia, donec rancida fiant, ex Serapionis scriptura tract. 7. cap. 34. Et hæc mihi de Oleis dicta sufficiant.

Diuturnitas oleorum.

LIBRI OCTAUI, DE COMPOSITIONE
MEDICAMENTORVM, FINIS.

LIBER NONVS, DE
COMPOSITIONE MEDICAMEN

TORVM, OFFICINIS HOC AEVO VSUALIVM,

Autore Bernardo Dessennio Cronenburgio,

Doctore Medico.

VANTVM LABORIS PARITER ET TEM-
poris in octo præcedentibus libris consumpsimus, puto nequaquam latere
eos, qui studio ac negotio magis, quam ocio & ignauia uitam transigunt.
Cum autem propria hominum officia sint, agere atq; intelligere aliquid sem-
per naturæ professioneq; sua dignum (quorum alterum animi, alterum corpo-
ris cõsilio & imperio eiusdem animi obtemperamus, uirtus est) ideo nos pro-
uiribus, optimorũ autorum uolumina se dulò diuq; perferutames, tandem id
sumus cõscuti, quod mortaliũ uitæ prodesse queat. Superioribus itaq; libris

omnẽ penè pharmacorũ materiã, hoc æuo ubiuis gentiũ cognitam, hæud obscure monstrauimus; nunc
in orationis contextu, omni equidem diligentia, quæ proprium sibi istum locũ postularum, explicare
constitui, idq; nõ alio scribendi ordine, quam quo hactenus usi sumus. Et hic omnes medicinam exercen-
tes, ac unguentarios cogitare ex animo uelim, satius esse serò tandem discere, quam omnino nescire,
quæ cum primis cognoscere oportuit. Ea sunt inter pleraq; alia, unguentorũ componendorũ rationes,
ac materiã, ex quibus iusta permistione cõsistunt. Hanc igitur prouinciam, cum præfenti libro obuen-
dam, rei medicæ iuuandæ, a literariæ scientiæ amplificandæ cupiditate, mihi proposuerim, liceat cum
bona gratia, illorũ multiplices formas depingere, mox expositionibus illustrare, & si uidebitur neces-
se, castigare libriorũ siue sciolorum imperitia, siue temporũ iniuria, errores cõmissos. Nec opus es-
se arbitror, hoc loco recensere labores nostros, quos in tollendis mendis, & unctiõibus uitiosè scri-
ptis repurgandis, maleq; parare solitis emendandis impenderimus, cum hoc ipsum integri iudicij Le-

Vnguenta. clor & in præcedentibus, & sequentibus luculenter cognoscere poterit. Proinde omnis uerborũ am-
bagibus, rem siue doctrinam fiendorũ unguentorũ deinceps aggrediamur: ubi initio sciendum ea esse,
quæ succum ac cõmisionem odoramentorũ, addito oleo, recipiunt: quibus non uoluptatis tantum, sed
necessitatis quoq; gratia, corpora unguuntur. Vnde Pomponius Digest. de argento legato, ac Vlpianus,
unguenta ualeitudinis causa usurpari solita, mundo non coninert, scripserunt. Diosc. noster lib. 1. cap.
40. autor est, ea aut medicamentis mista, aut corpori persusa, aut naribus obiecta, in quibusdam corpo-
rum uitijs, plurimũ conferre. Plinius lib. 13. cap. 1. inter laudatissima atq; etiam honestissima Romano
uite bona numerat, quorũ honos & ad defunctos pertinere cœpit. Quis primus inuenerit nõ traditur,

* Est pondus attamen constat uetustissimũ poetam Homerũ frequenter unctiõnũ meminisse, Similiter Alcaũ Lyricũ
mensuræ pro uatè, dum in caput pectusq; affundit unguentiũ præcipit. Inuenio quoq; cõfessionẽ olei sancti, ex odorã
zinci et alio mentis præstantissimis, nẽp myrrhæ spontè fluentis quingentis siclis, cinamomi aromatici dimidio eius,
minedictæ, ea hoc est, ducentis quinquaginta, et calami aromatici ductis quinquaginta, cãsiã uerò quingentis secun-
piës duas Co- dum siclum sanctuarij, & Him. olei de olea. Ex his cõfectum est unguentiũ opere unguentarij, quo Mo-
as Atticis. Jes ipsos sacerdotcs, temoriũ cõuentionis, arcam testimonij, mensam, & omnia instrumenta eius, ac reli-
qua uasa

A qua uasa illinens, purgavit, Exodi cap. 30. Similiter apud Iosephum lib. Antiq. 3. cap. 11. Atqui ueteribus Ethnicis duo fuerunt discrimina, delicti destinatum unum, palestra alterum, & utriusq; laboriosa multaq; semper fuit diuersitas. Romana luxuria, quando ab Alexandro Magno Darius esset fesus, ad peregrinos unguentorum odores primo uenit, quae tamen Publij Craffi, ac Iulij Caesaris censura, nonnihil coercita fuit. Post uero uitia uicerunt, & Senatui adeo haec delicta placuerunt, ut ijs quoq; in penetralibus tenebris uterentur, Solim testimonio cap. 48. Qui mores etiam hac aetate nostra apud proceres, & eos, qui ex Mercurio nobilitatem traxerunt, magno lasciuiae argumeto, durant: quoniam thymata, myromata, xyromata, breuiter omnia odorum suffituumq; genera ambitiosissime ambiunt, ut & ambram, & moechum, ad fastidium usq; ructent, quod uirus ac morbidum contagium suum celes, simulq; hircinum odorem tegant inquinatissimi homines. Ita facta nunc est res necessaria, quae olim fuit abominabilis: aut quae sanitati quondam inferuiebat, delictarum coepit esse instrumentum. Interim nec desunt utriusque sexus purpurati, qui transcentes simili illectamento retinere, & ad lasciuum ueneris luctum inuitare laborem: Tanta est hodie impunita corruptelae publicae libertas. At Solon ex septem Graeciae sapientibus unus, Athenis diuendi unguenta uctuit. Quin & unguentarios ciuitate pellebant Lacedaemonij, oleum corrumpere eos distantes. Sed nunc plerisque uilescunt penes uniuersa, nisi qualicumq; exotico odorem comendetur. Verum mitto curiosas istas uoluptates, & ad honesta unguentorum studia me conuerto, quorum usus in Myropoljs nostris habetur. Construuntur autem ex floribus, fructibus, succis, plantarum partibus, aromatis, animalibus, metallicis, resinis, simplici aut multiplici opere: atq; alia alijs non parum plus minusq; possunt. Est insuper magna inter coquendum differentia, dum quaedam una uice, quaedam duabus, aut pluribus repetitis uicibus, igni committuntur. Sunt quae nullam tolerant cocturam, & in singulis crassities est, quae ab oleis discernuntur. Plinius duplicem parandi rationem ostendit, succum & corpus: ille olei generibus ferè consistit, hoc odorum: Haec stymmata uocant, illa bedysmata. Tertius inter haec color est a multis neglectus. Ceterum cognomina dederunt alijs patrie, alijs succi, alijs arbores, alijs cause: quanquam Apollonis auctoritatem ac praestantiam unguentorum non locis aut regionibus, sed peritia artificum & industria acceptam ferat. Probanur odore, ut si ea oleant, ex quibus fiant: siquidem odores in oleo quamoptime seruantur, ac per eos unguenta iucundiora redduntur, quae tamen frigore (ut pote coepto tunc aere, odoremq; in sese continent, nec diffari permittent) tantum non percunt. Debent aromata, quaeq; summam habent fragrantiam, nouissimo loco illis addi. Ad eundem modum herbae puluerate, metallica, ac terrea exquisitissime trita unguentis miscentur. Alias uirides humore quopiam maceratae coquuntur, & exprimuntur. Deinde earum expressio, cum reliquis ingredientibus, ad sui consumptionem coquitur. Liqueores uero siccati, gummi, ac resinae teruntur, uel pistillo calidore soluta (si necesse fuerit) alijs unguentur. Cera semper cum oleo primū liquatur, mox ab igne inter refrigerandum, continua motione ducitur. Porro quis huius, cum oleo in unguentis, modus esse debeat, absolute & in uniuersum semel determinari nequit, siquidem aestate plus cerae, hyeme minus requirunt: & interdum firmitus diutiusq; supra corpora manere, interdum infirmitus ac breuius, uolumus. Itaq; pro diuersis medicationis scopis, cera aut adijcitur, aut subtrahitur. Idoneus tamen modus erit, si cera quarta pars, resinae duodecima sit immixta: sic enim non solum pulcherrimum, sed etiam quod in loco bene haerebit unguentum faciemus, quemadmodum a Galeno nostro 4. tuenda ualitudinis lib. instituiuntur. Cuius doctrinam Orisarius in unguento ex Euphorbio lib. de Curationibus, Paulus lib. 7. cap. 17. ad finem, & alij auctores, confirmant. Quae arte diuersa unguentorum genera conficiantur, idem eodem lib. cap. 20. tradit. Optime seruantur in Alabastris, monente Plinio 13. cap. 2. Amplius 36. cap. 3. Sumq; unguenta uetustate meliora. Atqui ut nunc tandem dilucidius quae diximus, intelligantur, continui sermone singulatim unguenta Myropoljs nostris cognata explicabimus, ordientes ab Agrippino.

Vnguentorum discrimina duo.

Vnguentorum utus. Vnguentorum abusus.

Vnguentorum materia, ac costruendi modus multiplex.

Cognomina.

Probatio.

Cerae indendae ratio & modus.

Vnguentorum conseruatio.

Vnguentum Agrippae Praepositi.

Rec. Rad. bryoniae libras duas.
Rad. ebuli, tribuli marini, ana unc. ij.
Rad. succid. libram unam.
Scillae uncias sex.
Iridis uncias tres.
Rad. filicis uncias duas.
Omnes radices ter uel quater bene abluantur, et in pilo marmoreo terantur: mox libris quatuor olei lentisci, aut albi communi excipiantur,

ac simul fermententur diebus duobus: Si autem sex aut septem fermententur, efficacius calore, atq; odore unguentum redditur. Deinde rursus ferueat, donec subsidat. Mox per saccum cola, & exprime. Calefactis iniice Ceræ albisimae uncias quindecim, Post lecto igne ad crassamentum mediocre redigantur, ac reponantur.

Vng. Agrippae Praepositi

*Cucumer. asinini.

CRONENBURGIUS.

Euidens est denominatio, nimirum ab Agrippa, eius inuemente, sine quo ipse diu usus fuerat: nam plura

Denominatio huius.

DE COMPOSITIONE

res eodē nomine apud Romanos extitisse legimus. Sed Nicolaus Alex. maiori fide auctore demonstrans, regem Iudaeorū fuisse asseuerat, uerū quando duo eadē appellatione fuerint (sicut Iosephus lib. Amiq. 17. cap. 2. Amplius 18. cap. 12. ac sequentib. Rursus 19. cap. 8. et de bello Iudaico lib. 2. cap. 8. atq; 10. Iidem Egesippus lib. 1. excidij Hierosolymitani, cap. 3. ac 5. referūt) indeterminatū adhuc est, uter horū auctor habendus sit. Sed huiusmodi uerba, auditores nihilo doctiores reddere possunt: proinde satius est hęc negligere, et ipsam cōpositionem prosequi, quam uariē traditā cōperio: nam lumen Apothecariorū ceræ albæ uncias quinq; Præpositus quindecim scripsit, sicut hunc imitatus Villanouanus in Amidario suo. Non dubiū, quin alterutro modo unguentū, uel multo liquidissimū, uel durissimū consistit. Itaq; distinctius, ceræ tantū sumitur Alexandrino cap. 995. quantum cōponendo illi sit satis. Idem olei mensurā nō exprimit, haud scio an ultrò relicta, an aliās deperditā: at Præpositus certā definit. Adhęc Lumen maius radicū ebulli drach. duas, pro uncias posuit, ut facili, sic scribendo 3. ij. 3. ij. ita intolerabili tamen errore. Quod autē apud Præpositū legitur olei eleuisci, aut cōmunis, in diuersum ab interpretibus trahitur: quoniā alij leuiscinū, alij leucon, id est, albam oleum intelligunt: sed huic sententiæ magis accedo, si quidem illud nō eam uim, in emolliendis tumoribus, subducenda aluo, cienda urina, et renum doloribus, obtinet, quam oleo candido ueteri, et ex oliuis maturis expresso, natura atq; experientia attribuit. Porro in descriptione, hęc simplicia ueniunt exponenda.

Locis restituti

Bryonię genera & nomina. Fescera.

Fescera.

Radicum bryonię] Duorū generū à Diosc. lib. 4. cap. 163. et sequenti assignatur. Illud Græcis Ampelos leuce, Latinis Vitis alba, Arabibus Fescera, Albazarasen, fescera, et alfescera, testamibus Serapione cap. simpl. 37. Auicenna cap. 269. Mesue in simpl. Hoc Græcis Ampelos melena, Romanis nigra uitis, Mauritanis fescera, semanim, fesceresin, et cucurbita reptiliū dicitur. Officina ad unum omnes simpliciter primū genus Bryoniā uocant, uulgo Bryony, Germani Stuckwurz et Hundtskürbs: omnibus id cognitum, alterum paucis. Plinius diserit utriusq; faciem pingit, ac Bryoniā albam quosdam appellare ait, lib. 23. cap. 1. Matthæus Pandectarius cap. 263. fesceresin, et fescera, exponit uitē albam, ac uiticellam, tametsi nō desint, qui hanc ab illa sejungunt: fescerescenda uerò uitē nigram. Sed ualeant barbarā hęc nomina. Nobis satis sit ex Græcis Latinisq; germanā utriusq; plantā cognitionem aperuisse: et quamuis pares penē uires præ se ferant, nigra tamen uitis imbecilliores edit, aut tribus Dioscoride, atq; Galeno 6. simpl. Radices Veris initio commodē effodiuunt, et siccaunt.

Tribulus marinus.

Tribulus terrestris.

Tribuli marini] Nullam mihi plantā, lucule uiori fide, ostendisse uidetur Theophrastus, quā hosce palustres tribulos: adeo enim dextrē, imò crasē ob oculos ponit 4. Plant. cap. 11. ut ipsammet proprio intuitu herbam, quis uideri se iure existimare queat, dum eius scripturam uoluit. Pingit quoque fideliter Diosc. 4. cap. 13. Plinius quoq; et nō nisi in palustribus, ac fluminibus, nasci prodidit, lib. 21. cap. 16. et 22. cap. 10. sed reuera in mari etiam gignitur, unde marinus dicitur est. Dirā res alibi, ut quā inter frugum morbos ab eodem 18. cap. 17. numeretur: quæ uerba, de terrestri tribulo sonant, nam duplex eius genus, ab autoribus, locis citatis, habetur: Amplius apud Theophrastum lib. 6. cap. 5. Hoc itaq; genus spontē in agris, uillarū ruderibus, et uis, spinoso acule atq; solis prouenit, quo nihil est infestius cicere, Germanica uoce Wegdorn. Serapion Hasach uocauit cap. simpl. 112. Pandectarius cap. 329. et Manlius Cicerem Imperatoris interpretatur, ex ipsius opinor auctoris synonymis, e docti. Auicenna lib. 2. cap. 339. Hasch scripsit, et obscurissime tradidit. Hoc loco, radix lacunosi tribuli, nō fructus (uelut infeliciter annotauit Valerius Cordus) accipi debet, cui discussoria uim tribuit Plinius, quam in isto unguento requirimus. Uulgo Wassernuss. Est passim cognita plantā.

Gordi lapsus

Succid.

Rad. succid] Sphingis ænigma proponitur, quā cupere Oedipū quendā dari, qui dissolvere possit, mihi hercle obscura, atq; incognita uox uidetur. Quidā cucumerē asininū exponunt, ac quo in unguento Arthanitæ. Sum qui Succid dici malim, quemadmodum in unguento Aragon Præpositi legimus. Pandectarius cap. 625. Sicidam interpretatur Bryoniā, mox Sicidem agat, cucumerē agreste, ubi agris haud dubiē reponendū credo, ueluti pro Sicides, sicyn: ut integrā lectū sit, Sicys agrion, quæ Latinis sonat, Cucumis syluestris. Nec adduci possum, ut succid, siue sicid, Arabicæ uoces existimem, quia nō nec Serapion Arabs cap. 204. de cucumere asinino scribit, nec etiā Auicenna cap. simpl. 181. asinum. Et quod magis demiretur quisbiā, ne ipse quidē syluaticus, locupletissimus alioqui uocē illarū interpretis, qui cap. 588. hunc cucumerē Arabicē Reio dixit. Proinde nō suspicari iam, sed pro cōperto, uitū hoc loco esse, credere cogor, quod ita ut nos fecimus, recognoscendū putamus. Et seio temerariā haberi, de rebus dubijs, promptā enunciationē, ideo nos, diligētē inuestigandā prius, q̄ incognitā decernendā existimauimus. Peculiariter autē de syluestri cucumere trademus, quādo nobis unguentū ex Arthanitæ exponendū erit. Rad. filicis] Græci pterin, Latinis filicē nomināt, cuius duo genera Diosc. lib. 4. cap. 165. Theophrastus 9. Plant. cap. 20. et Plin. 27. cap. 9. assignāt, in marem ac seminā quoq; distribuentes. Neutrū habet caulem, florem, aut semen, concordī auctorū fide: cuius tamen contrariū prædicanda Hieronymi Tragi sedulitas demonstrat. Nam is quadriennio asiduo (ut ipse recenset lib. stirpium 1. cap. 186.) quando singulari proposito hoc semen inuestigaret, summo mane noctis D. Ioan. Baptista, substratis circa filices pannis, id papaueris seminis instar, consequutus est, absque ullis partibus magis.

Filix, Græcis Pteris.

Hiero. Tragi sedulitas in cōsequēdo semine filicis.

Rad. filicis] Græci pterin, Latinis filicē nomināt, cuius duo genera Diosc. lib. 4. cap. 165. Theophrastus 9. Plant. cap. 20. et Plin. 27. cap. 9. assignāt, in marem ac seminā quoq; distribuentes. Neutrū habet caulem, florem, aut semen, concordī auctorū fide: cuius tamen contrariū prædicanda Hieronymi Tragi sedulitas demonstrat. Nam is quadriennio asiduo (ut ipse recenset lib. stirpium 1. cap. 186.) quando singulari proposito hoc semen inuestigaret, summo mane noctis D. Ioan. Baptista, substratis circa filices pannis, id papaueris seminis instar, consequutus est, absque ullis partibus magis.

C

D

magis, siue ulla superstitionis nota, quam pleriq; nostrum nimis impie consecantur. Atq; hanc Tragi diligentiam non existimauit subterfendam, partim ut ueterum uanitatem ostenderem, partim ut pertinacem quoq; uulgi opinionem infringere, quia uiuis exemplis magis, quam simplici autoritate capiuntur plebeia ingenia. Præterea etsi duas tantum species constituant præsci omnes, ille tamen plures indubitato testimonio manifestat: inter quas alterum filicis maioris genus pictum arbitror, Officinis Osmunda. dam cognita uoce dictam. Quicquid sit filix, est omnibus uiatoribus, in syluis, locisq; incultis, obuia, ac frequenter agricolis molesta, ut quæ totos sæpè agros occupare soleat, nec facile repurgari, ubi semel infecerit: Itaq; passim notior, quam expediat. Serapioni cap. 56. & Auicennæ cap. 628. Sarax, Vul. Sarax. 20 Sarax dicitur.

Vnguentum Alabastrinum.

Vnguentum Alabastrinæ.

Rec. Vini albi odoratissimi lib. ij.
 Olei rosati omphacini libram unam.
 Florum Chamomillæ recent. uncias quatuor.
 Rutæ uiridis manipulum unum.
 Cymarum rubi, manipulum unum.
 Foliorum fœniculi uiridiû, unc. ij.
 Concisa efferuescant, donec omnino flaccida, uim suã deponant: postq; refrixerint cola, deinde rursus ceræ citrinæ uncia tres liquantur.
 • Remissa caloris uehemētia, adde illis Alabastris exquisitissimæ triti, unc. vj.
 Albumina ouorum duo.
 Tunc omnia bene diligenter, spatha agitata in usum reponantur.

CRONENBURGIUS.

Aliud extat apud Nicolaum Myrepsum unguentorum numero 61. Idem aliud in Empiricis excellentissimi Benedicti Fauentini, cap. 1. Id quia eximijs dotibus præditum, in quocunq; capitis dolore, uehementer celebrat, haud inutile huic loco apponendum duxi. Habet autem

Succi Chamomillæ recentis, uncias quatuor.
 Succi rosarum recentium, unc. duas
 Succi rutæ & betonicæ, Ana unciam unam, & semissem.
 Succi radicum altheæ, uncias duas.
 Olei rosati omphacini, libram unam, ac mediam.
 Alabastris optimi & purissimi, uncias tres.
 Teratur hoc instar pollinis, ac simul fermententur uniuersa, ad integrum diem. Tunc lento igne in duplo uase coquatur, & adiecta sufficienti quantitate ceræ, formetur unguentum. Sic ille.

Aliud Benedicti Fauentini

Communicauit mihi, pro eximia beneuolentia sua, aliam scripturam Doct. Ioannes Ectius, ponderibus diuersis, sed rebus iisdem. Frequens equidem eius est in Italia usus, quem quoniam ad nostros etiam Myropolas tractatum cupimus, nequaquam hoc unguentum silentio præterire uoluimus.

Superest Alabastris historiam declarare, in qua primò monendum, Alabastrum lapidem, uasculis seruandis preciosis unguentis idoneis, nomen tribuisse: nam ob frigiditatem soliditatemq; Alabastrum unguentorum odores quàm diutissimè incorruptos seruant, autore Plinio lib. 36. cap. 8. Dicuntur sic Græcis, quoniam propter leuorem suam, haud facile manibus comprehenduntur. Idem lapis, ob similitudinem, quam ad Onychem gemmam (de qua lib. 9. in Aurea Alexandrina diximus) edit, onyx appellatur, sicut Dioscorides 5. cap. 93. & Plinius 36. cap. 7. atq; alij testificantur. In marmoribus censu comprehenditur. Infrequentibus Italia templis, sacellis, ædibus, ex eiusmodi materia, multiplicis coloris structure, & ædificia spectantur: quæ & integra templa, integræ turres, marmoribus parietibus intus ac foris uestiuntur, cuiusmodi exempla ipsi uidimus Bononiæ, Florentiæ, Senis, Venetijs, Romæ, ac plerisque alijs locis, admirabili prorsus opere. Commodum igitur illinc ad nos Alabastrum transportatur, nisi propius ex Germania haberi queat.

Alabastrites lapis.

Onyx.

Vnguentum album ex Cerussa Mesuæ.

Vnguentum album ex cerussa Mesuæ.

Rec. Cerussæ, merdalengi, id est, lithargyr. Ana uncias sex.
 Plumbi usti, scorix argentis, Ana unciam mediam.
 Mastichæ, olibani, Ana drach. duas, & semis.
 Olei rosati, aceti albi, ana quan. suff.
 Tritis omnibus in mortario paulatim nunc oleum, nunc acetum affunde, indefinenter ducendo, donec pinguescat. Si opus est in affectu argento uiuo, eius addatur drachmæ quinque: Aut pro necessitate Zinniar, id est, æruginis, drach. duas.

DE COMPOSITIONE
CRONENBURGLVS.

Leuce emplastrum. Multipliciter cum à priscis, tum ab huius ætatis hominibus, hoc unguentum uertitur, ut tandem absque dubio in uarias descriptiones iactitatum sit. Nam quidam Mesuen, quidam Præpositum, quidam Villanouanum, Alij Lumen Apothecariorum, Alij Magistralia quædam sectantur, ut tacetam interdum sub emplastri formam ex Cerussa, & olei, æqualibus partibus coctis, interdum sub unguenti speciem, circumferri. Certè Galenus noster lib. primo per Locos, cap. 8. Leuce emplastrum album in exuperabile, ac primo per Genera, de albis Emplastris in uniuersum determinat. Similiter Paulus libro 7. cap. 17. emplastrum ex Cerussa, uel ouis, quod sermè recenset Actuarius cap. de Emplastris, & Nicolaus Alexandrinus cap. 305. licet aliàs euariet: hic quidem cap. 1028. Ille uerò cap. de Unguentis scribens Cerussatum. Myrepsus duo adhuc alia, numero unguentorum 53. & 54. prius propinquum est Præposito: Atq; amplius emplastro 129. ex cere albæ uncia una, olei rosarum, lithargyr. ana uncia media, cerussa integra, amyli sesquiuncia, ouorum albuminibus duobus, & semisse. Ex Latinis Celsus lib. 5. cap. 19. Ex Mauritanis Rhaza 7. ad Almanforem, cap. de adustione ignis, & c. idem idem tradunt. Similiter Serapion Tract. 7. cap. 28. duo, quæ Auicenna prodit Tract. 11. & Hali Abbas x. Practicæ. Insuper ex recentioribus, Ioannes de Vigo lib. 8. cap. 16. duo ad alijs discrepantia, simplex unum, Camphoratū alterum. Angelus Bologninus de Cura ulcerum cap. 4. adhuc sex. Ut interim sileam, quæ in Dispensarijs priuatis unguentariorū reperiuntur, quorum omnium exempla huc proferre superuacaneū est, nimirum cum omnes autorum libri ea doceant, nec mihi tantum sit ocij, ut aut possim, aut uelim: Hoc unum tamen dixerim, in omnibus esse contrarietatem magnam. Quod uerò ad promiscuam uenditionem Amuerpiæ paratur, nō probo, quoniā ex rebus pessimis, axungia obsoleta, oleo impurissimo, absq; ullo pondere conficitur. Nos autem unum atq; alterum adscribemus, deligat cum iudicio quæsiā, quod maxime probet. Denominatū uideri potest à colore, quem ex Cerussa ostendit: nam antiquitus etiam alijs ad succandū eam addi consueuisse, Galenus 1. Pharmacorū per genera autor est: aut ob uim refrigerandi, atq; adstringendi, quas sanè uires ego potius, quàm colorem animaduertentim. Et hodie emplastrorū, & unguentorum colores, potissimū à Chirurgis uariantur, ne ab ægris & assistentibus dignoscantur. Sic Galenus 6. Methodi, quosdam aliquid emplastro à se inuento admiscuisse prodit, quò uidelicet succatum appareret. Nunc autem compositiones pauculas adiungam, nam id facturum me spondi.

Vnguentū album in emporiis paratum adulterinū est.

Denominatio.

Vnguentorū colores.

Vnguentū album crudum ex Cerussa.

Vnguentum album crudum ex cerussa.

Rec. Olei rosarum libram unam, Cerussæ albæ uncias sex, Cerussæ lotæ uncias decem, Camphoræ drach, duas. Miscæ.

Vnguentū ex cerussa coctū.

Vnguentum ex cerussa coctum.

Rec. Olei communis lib. quatuor, Cerussæ subtilissimè tritæ lib. duas, Lento igne indefinèter mouendo coquatur ad spissitudinem. Sunt qui adiciant ceræ albæ mūdæ uncias octo, & in globos congerunt.

Vnguentū albi apud Antuerpianos.

Apud Antuerpianos ita paratur.

Rec. Cere libras duas, Olei communis libras decem, Axungia porci libras sex, Seuouilli libras tres, Cerussæ libras nouem, Alburna duorum ouorum, Cōcutiantur cum libra una aque rosarum. Ad finem adde camphoræ opt. tritæ drach. duas. Fiat unguentum.

Luminare maius notatur.

Se admirari subit istius unguenti, & similitum ueram cognitionem, Medicis nostris (pace eruditorū dixerim) ita obsoleuisse, quæ tamen priscis Medicinæ autoribus tritissima erat: quorum sanè periculosam ignorantia, & Myropolas mirè confidentes facit, & artem omnem reddit concepitibilem: ac male propitios habeam omnes, si quid hic mentior. Vnde etiam uitium Luminaris maioris, hoc in loco signare uolumus, dum drachmas, pro uncijs male scribit, initio uestitionis. Ad Cerussam uenio, cuius conficiendæ rationem Dioscorides lib. quinto, cap. 53. copiosè aperit, uelut insuper Plinius lib. 34. capite ultimo, & Vitruuius Architecturæ 7. sed manifestissimè Georgius Agricola de Naturæ fossilium 9. Olim probatissima erat Rhodia, Corinthia, Lacedæmonia, at nunc passim, per Europam uniuersam, ex plumbo & aceto conficitur. Germanis Dleyweiß, quibusdam Weissæ Cerussæ nuncupatur. Vltionem ac lotionem Dioscorides quoque docet.

Argenti scoria.

Scoria argenti] Quod Græci Storian, Latini Recrementū uocant, sicut apud Diosc. lib. 5. cap. 51. legitur. Est autem inutile purgamentū uenæ metallica ex coacta in ferrace. Plinius 33. cap. 4. spurcitiā in omni metallo, scoriam uocari testatur, attamen propriè hæc in argenteo helcysina dicitur eisdem, cap. eodem, & Galeno 9. simplicium, & non est eius squama, quæ malleo decutitur. Sed est scoria simpliciter, quasi sex, & steruus metallorum, uelut Serapion cap. simpl. 415. pronunciant ubiq; in

Alta ferraria sive ferrucea, & in uis propinquis, spongiarum instar spumosa, atq; inanis aceruatim spectatur. Vulgus Cocaturam uocat. Germanicè pro rei diuersitate, appellationem mutat, in uniuersum tamen Schlacken dicitur, hic autem Silberschlacken, quasi argenti scoria, quæ nõ aliter prope argenti fodinas reperitur, quam reliquorum metallorum spurcities, iuxta suam quæq; uenam.

Vnguentum chalaesticum Dialthææ Nicolai Alexandrini.

Vnguentum chalaesticum dialthææ.

Rec. Aquæ sextarios quindecim.
 Radicis althææ libras quatuor.
 Seminum lini, foenugræci, ceræ, ana libras duas.
 Olei libras octo.
 Scillæ, colophonix, resinæ, ana lib. unam
 Terebinthinæ, galbani, gummi hederæ, ana uncias quatuor.
 Radices & semina, per triduum, aquæ

infunde, quarto die lento igne, in uale æneo stagnato, ad cõsumptionem aquæ decoque, & fortiter per linteolum cola: Deinde in succi libris quatuor, oleum funde, mox ad illius consumptionem coque. Iterum cola, post ceram adde, & liquefactis gummi, postremo colophonix puluerem, ac resinæ. Repone ad usum.

CRONENBURGIUS.

Ab Euisco siue Althæa denominatum est. Aëtius lib. 15. cap. 14. Poletæ autore, in plerisque uariat. Tral Denominatio, lianus lib. 11. Actuarius cap. emplastrorum, & linimentorum, Emicis malagma uocat, mox compendiosius aliud scribit. Paulus 7. cap. 7. pent. cum Alexandrino sonat. Eiusmodi quoq; cataplasma Galeno notum fuisse 14. Methodi liquet. Reuera Myrepsus unguento 49. ex Nicolao Alexandrino scribens, quartam partem dosi subtrahit, Præpositus mediam. Scripsit ex Neotericis quoq; Montagnana, Titulo unguentum cum gummi. Scripsit Villanouanus in Antidotario suo: Scripsit Quiricus Luminus minoris autor: scripsit item alij: In summa, tot extant huius notæ compositiones, quot sunt nostratiuæ tabernæ: hoc est, adeo multipliciter ac indistinctim unguentorum confectoribus conflantur, ut nullus certus parandi modus præscribi à nobis queat. Attamen huic errori occurrere cupientes, initio genuinam auctoris scripturam, mox qua arte ueteres parare consueuerint, deinceps in loca quibus ad facili inueniatur, recensui. Nam si mihi animus esset, omnem illius generis multitudinem patefacere, possem integrum quatermonem de ijs implere: quod Officinarios haudquaquam latere puto, quia uelint nolint, hoc ipsum fateri coguntur. Sed hos castigare, & in ordinem redigere, quando hanc fraudem publicè a complice factitant, graue mihi, ne dicam, impossibile, existimatur. Id pluribus non probo, ne actum agere uidear. Apud Amuerpianos sequenti ritu usurpatur.

Rec. Radicum bismalux lib. unam.
 Sem. Lini, foenugræci, scillæ, ana libram mediam.
 Ex his mucos eximantur, deinde bulliant clementer, cum quartis (Gheltas isthic uocat, suntq; quar

ta lia Coloniensia octo) quatuor olei Ceræ libras tres.
 Resinæ libras duodecim.
 Terebinthinæ libras duas.
 Axugie porci, seu ouini, ana lib. iij.
 Fiat ad artem unguentum.

Vng. Althææ apud Antuerpianos.

Vt breuiter absoluam, quo quisque uelit modo conficiat, sed absit fucus, & impostura, usurpantiq; compositionis formam indicet. Ingredientia alibi exposuimus.

Vnguentum Apostolorum Auicennæ.

Vng. Apostolorum Auicennæ.

Rec. Terebinthinæ, ceræ albæ, resinæ, ana drach. quatuordecim.
 Opopanacis, * floris aris, ana drachmas duas.
 Ammoniaci drach. quatuordecim.
 Aristolochiæ longæ, thuris masculi, ana drachmas sex,

Myrrhe, galbani, ana unciam semis.
 Bdelli drachmas sex.
 Lithargyr. drachmas nouem.
 Macerentur bdellium, opopanax, ammoniacum, & galbanum aceto uini, decoquantur æstare duabus libris olei, hyeme uero tribus.

* Alias, eruginis, & melius.

CRONENBURGIUS.

Hoc refertur ab eo, quæ Principem Medicinæ appellant quidam, lib. suo 5. tract. 11. Est, inquit, Apostolicum, & nominatur Vnguentum Venoris, & medicina duodecim Apostolorum. quod omnino uanum est, quoniam huiusmodi exotica unguenta illos usurpasse nunquam (ut qui medicam uerbo omnia sanantem sibi haberent

DE COMPOSITIONE

Denominatio, familiarem, à quo etiam omnem gratiam receperum) indubitatum mihi est. Sed potius ex fortuito initio ita appellatum uideri potest. Nam cum ingredientia sint duodecim, totidemq; numero Apostoli, Apostolicum quoq; dictum arbitror. Atqui ista nihil ad rem. Aëtius lib. 15. cap. 14. Veneri inscriptum emplastrum recenset, non multum ab isto discrepans, unde suspicor Auicennam inde unguentum suum formasse. Ideo diu mihi animum fuit ali titulo proferbere, sed reuocauit nos ab hoc consilio, longus ac pertinax chirurgorum & Officinarum usus. Intermissio itaq; nomine, lubet ipsam compositionem manū fistare, quæ habet,

Empl. Veneri inscriptum apud Aëtium. Spumæ argenti unc. uiginti quinque.
Ammoniacy uncias decem.
Colophoniam uncias septem.
Aeruginis, galbani, Ana unc. duas.
Bdellij, opopanax, Ana unc. tres.
*Cornarius uertit Myrrham. Aristolochiam, *thuris, Ana unciam unam.
Cera, olei antiqui, Ana libras duas.
Oleum cum spuma argenti decoquito,

& in medio coctionis, æruginem imposito, finitoq; ut simul bulliat, donec inquinandi finem fecerint: deinde colophoniam transcolatam, & ceram adijcitur: ut ex ab igne sustuleris, Aristolochiam cum reliquis prius in mortario ex aceto tritis admisceto, postea in mortario uersentur, ac uniantur. Sic ille.

Empl. Apostolicum. Quod mox consequitur alterum, affine isti est. Nicolaus ille Alexandrinus lib. de Composit. Medicamentorum, cap. 285. Emplastrum Apostolicum narrat superioribus dissimilimum: id Præpositus sermone ad triplicem dosim auctam reposuit. Myrepsus Emplastro primo, mannam, & resinam adiecit, sed propolim, uel cum lapidem calaminarem, terebinthinam, squamam æris, sarcocollam, es ustum, dictam uel præpositum omisit, ponderaq; omnia uariavit: Vnde mihi uerisimile sit Alexandrinum, ac Præpositum nequaquam eundem esse scriptorē. Mesue in Antid. suo unguentum Ceraeos magnū & parū, Auicennæ pro seos, id est diu pinquū tradit. Inter recentiores Bertrucius cap. de Vlcereb. auriū, Auicennam esse secutus, terebinthinam ad iustam crassitatem intermittens: similiter Placentinus cap. 21. lib. Praxeos 4. Angelus Bologninus lib. de Vlcere siti, coctura eius cap. 4. & Petrus Argillata cap. de Medicinis mundificatiuis. Leonardus autem de Preda, paleo cap. de Vlcerebus uirulentis, Antonius de Genua, Montagnana, Ioannes Vigonius lib. 3. cap. 13. uariat.

rectius Ceratiformia uirida. Sed dum Galeni librum secundum & quintum per genera in memoriam reuoco, non multum dissimile ab isto unguento, ceratiformia uirida legisse me memini, præsertim quod ad colorem simul, ac facultatem attinet, licet omnia neq; ea rerum copia exuberent, neq; simili pondere consent, quæ posteriorum putō diligentia, ne tam uehementer in delicates cutes ageret pharmacum, ex ratione pariter & necessitate, mutauit. Attamen si rem ipsam bene examinemus, certè quedam ueterum medicamenta, in eodem modum usum uertemus, nisi chirurgia nunc penitus à medicina, per teperarios aliquot homines, distingeretur. Atq; hinc adeo factum, ut quisq; Chirurgus, pro arbitratu suo, tum hoc, tum alia componat, aut quomodocunq; compositum ex Myropolij petat. Atqui nunc his omisis, flos æris, quæ Græci Chalcamhon uocant, interpretabimur, id nonnulli clauorum ueterum pſegma, quasi reſegmen, aut ſegmentum, à chalcantio tamen diuersum, de quo alibi. Quomodo fiat, docetur à Dioscoride lib. 5. cap. 4. & Plinio 34. cap. 11. Differentia hæc est, quod æris squama, malleorum ictibus decutitur, uulgò battitur æris: Flos uero, erumpit à concreſcit subito ac sponte, ex ære fuſo, frigida aspersa. Optimus est friabilis, in attritu salueſcens, nilij effigie, & numero, breuis, ponderosus, modice splendens, atq; conſtringens, qui delinatam æris ſcobem non recepit, qua sæpè adulteratur. Germanica uoce Bupfferbrum dicitur. Caterum hoc loco, non ille flos æris, sed ærugo accipienda erit, quæ uiride es, barbaris serioribus, uulgò Spangrum appellatur. Nec audiendi sunt illi, qui utranque uocem, pro eadem usurpant, quoniam res omnino diuersissime sunt, uelut in unguento Aegyptiaco ostendemus. Conficitur autem sequenti ratione: Gummi uino dissoluta per se cola, iusto pondere, mox terebinthinam admisce diligentiſsimè terendo, assidueq; mouendo. Postea resinam, ceram, ac lithargyron oleo frictum, & fuſa hæc simul ab igne confunde: ubi iam etiamnum caleus unguentum strigmemosum reddiur, Aristolochiam, thus, myrrhamq; per se singula tusa ac leuigata reliquis committe. Postremò æruginem, id est, uiride es exquisitiſsimè tritum, sine igne, & tunc in mortario omnium unitas fiat. Reponatur in pyxidem unguentariam æream, siue testaceam. Tranſeo ad id, quod ordine sequitur.

Flos æris, Græcis Chalcamhon, uulgò Squama, Aëris squama. Sed dum Galeni librum secundum & quintum per genera in memoriam reuoco, non multum dissimile ab isto unguento, ceratiformia uirida legisse me memini, præsertim quod ad colorem simul, ac facultatem attinet, licet omnia neq; ea rerum copia exuberent, neq; simili pondere consent, quæ posteriorum putō diligentia, ne tam uehementer in delicates cutes ageret pharmacum, ex ratione pariter & necessitate, mutauit. Attamen si rem ipsam bene examinemus, certè quedam ueterum medicamenta, in eodem modum usum uertemus, nisi chirurgia nunc penitus à medicina, per teperarios aliquot homines, distingeretur. Atq; hinc adeo factum, ut quisq; Chirurgus, pro arbitratu suo, tum hoc, tum alia componat, aut quomodocunq; compositum ex Myropolij petat. Atqui nunc his omisis, flos æris, quæ Græci Chalcamhon uocant, interpretabimur, id nonnulli clauorum ueterum pſegma, quasi reſegmen, aut ſegmentum, à chalcantio tamen diuersum, de quo alibi. Quomodo fiat, docetur à Dioscoride lib. 5. cap. 4. & Plinio 34. cap. 11. Differentia hæc est, quod æris squama, malleorum ictibus decutitur, uulgò battitur æris: Flos uero, erumpit à concreſcit subito ac sponte, ex ære fuſo, frigida aspersa. Optimus est friabilis, in attritu salueſcens, nilij effigie, & numero, breuis, ponderosus, modice splendens, atq; conſtringens, qui delinatam æris ſcobem non recepit, qua sæpè adulteratur. Germanica uoce Bupfferbrum dicitur. Caterum hoc loco, non ille flos æris, sed ærugo accipienda erit, quæ uiride es, barbaris serioribus, uulgò Spangrum appellatur. Nec audiendi sunt illi, qui utranque uocem, pro eadem usurpant, quoniam res omnino diuersissime sunt, uelut in unguento Aegyptiaco ostendemus. Conficitur autem sequenti ratione: Gummi uino dissoluta per se cola, iusto pondere, mox terebinthinam admisce diligentiſsimè terendo, assidueq; mouendo. Postea resinam, ceram, ac lithargyron oleo frictum, & fuſa hæc simul ab igne confunde: ubi iam etiamnum caleus unguentum strigmemosum reddiur, Aristolochiam, thus, myrrhamq; per se singula tusa ac leuigata reliquis committe. Postremò æruginem, id est, uiride es exquisitiſsimè tritum, sine igne, & tunc in mortario omnium unitas fiat. Reponatur in pyxidem unguentariam æream, siue testaceam. Tranſeo ad id, quod ordine sequitur.

Delectus. Flos uero, erumpit à concreſcit subito ac sponte, ex ære fuſo, frigida aspersa. Optimus est friabilis, in attritu salueſcens, nilij effigie, & numero, breuis, ponderosus, modice splendens, atq; conſtringens, qui delinatam æris ſcobem non recepit, qua sæpè adulteratur. Germanica uoce Bupfferbrum dicitur. Caterum hoc loco, non ille flos æris, sed ærugo accipienda erit, quæ uiride es, barbaris serioribus, uulgò Spangrum appellatur. Nec audiendi sunt illi, qui utranque uocem, pro eadem usurpant, quoniam res omnino diuersissime sunt, uelut in unguento Aegyptiaco ostendemus. Conficitur autem sequenti ratione: Gummi uino dissoluta per se cola, iusto pondere, mox terebinthinam admisce diligentiſsimè terendo, assidueq; mouendo. Postea resinam, ceram, ac lithargyron oleo frictum, & fuſa hæc simul ab igne confunde: ubi iam etiamnum caleus unguentum strigmemosum reddiur, Aristolochiam, thus, myrrhamq; per se singula tusa ac leuigata reliquis committe. Postremò æruginem, id est, uiride es exquisitiſsimè tritum, sine igne, & tunc in mortario omnium unitas fiat. Reponatur in pyxidem unguentariam æream, siue testaceam. Tranſeo ad id, quod ordine sequitur.

Viride æs. Caterum hoc loco, non ille flos æris, sed ærugo accipienda erit, quæ uiride es, barbaris serioribus, uulgò Spangrum appellatur. Nec audiendi sunt illi, qui utranque uocem, pro eadem usurpant, quoniam res omnino diuersissime sunt, uelut in unguento Aegyptiaco ostendemus. Conficitur autem sequenti ratione: Gummi uino dissoluta per se cola, iusto pondere, mox terebinthinam admisce diligentiſsimè terendo, assidueq; mouendo. Postea resinam, ceram, ac lithargyron oleo frictum, & fuſa hæc simul ab igne confunde: ubi iam etiamnum caleus unguentum strigmemosum reddiur, Aristolochiam, thus, myrrhamq; per se singula tusa ac leuigata reliquis committe. Postremò æruginem, id est, uiride es exquisitiſsimè tritum, sine igne, & tunc in mortario omnium unitas fiat. Reponatur in pyxidem unguentariam æream, siue testaceam. Tranſeo ad id, quod ordine sequitur.

Conficiendi unguenti modus. Gummi uino dissoluta per se cola, iusto pondere, mox terebinthinam admisce diligentiſsimè terendo, assidueq; mouendo. Postea resinam, ceram, ac lithargyron oleo frictum, & fuſa hæc simul ab igne confunde: ubi iam etiamnum caleus unguentum strigmemosum reddiur, Aristolochiam, thus, myrrhamq; per se singula tusa ac leuigata reliquis committe. Postremò æruginem, id est, uiride es exquisitiſsimè tritum, sine igne, & tunc in mortario omnium unitas fiat. Reponatur in pyxidem unguentariam æream, siue testaceam. Tranſeo ad id, quod ordine sequitur.

Unguentum Aragon Præpositi.
Rec. Rorismarinum, maioranæ, radicis unciatres.
* Aliter succid. larii, serpilli, rutæ, radicis * siccid. Pulicariæ maioris & minoris, ana uncias nouem.
Foliorum lauri, saluiæ, sauinæ, Ana Bryoniæ uncias tres.
Laureo

- A** Latreolæ uncias nouem. •
 Nepitæ, foliorū siccidis, ana libram
 mediam.
 Mastichæ, olibani, ana drachmas se-
 ptem.
 Pyrethri, euphorbij, zingiberis, pi-
 peris, ana unciam unam.
- Olei muscelini unciam semis
 Petrolei unciam unam.
 Adipis ursini, olei laurini, ana uncias
 tres.
 Butyri insulli uncias quatuor.
 Olei communis libras quinque.
 Ceræ libram unam, & uncias tres.

Herbæ, ac radices, in uinum ad diem unum proijciantur, altero eximantur, & in mortario diligen-
 ter ligneo pistillo tundantur, deinde oleo diebus septem persundantur: octauo die rursus coquantur,
 donec herbæ omnes flaccescant. Mox per saccū coleuntur, cui colaturæ admisce, ubi ebullire cœperint,
 butyrū, adipem, ac ceram. His liquatis adde petroleum, atq; olea muscelini, & laurini. Postremo pulue-
 rem mastiches, olibani, zingiberis, piperis, pyrethri, et euphorbij tenuissimū insperge: moue ac reponere.

CRONENBURGIVS.

Hic quid Aragon, siue, ut alij uolunt, Arrogon, designet, sciteor me nescire: atq; sine eius intelligentia,
 modò peritus sit artifex, componi unguentum potest. Saladinus Adiutorū interpretatur. Ego diu per
 uolumina uolutatus, neq; de alio autore, neq; de compositione affectus sum. Tandem apud illanoua-
 num in Antidotario, decurtatis ad unciam unam ponderibus pulicariæ utriusq; ac lauroleæ: similiter
 Myrepsum in unguentis numero 43. tituli ad omnem dolorem stomachi & uentris &c. scriptum inue-
 ni, tamen loco radicum Iari, Iridis: mox pro radice sicca, malua syluestris legit: In eadem quoque folia
 siccidis, & utramq; pulicariam omisam animaduerti, atq; ingredientium pondera ex dimidio contra-
 cta. Nos autem nihil sustulimus, sed unicuiq; liberam potestatem relinquentes, integrā eius actionem
 describendam iudicauimus. Id tamen monemus, in Thesaurō & Lumine, uulgaribus nimirum Dispensa Locus redin-
 tois, deprauatè rad. siccidis 3. iij. s. pro 3. legi, proclini quidem lapsu, attamen non negligendo: Itaq; tegratus,
 legentes falli nolimus. Nunc quæ exponenda restant, compendio subiungam.

Radicis Iari] Perlectis studiosè autorum placitis, procul dubio Aron herbam, quam etiam bar Iarus,
 bam Aron, pedem uituli uocant, decerno: de qua primo horum Commentariorum plenius fuit sermo.
 Decretum hoc meum confirmant Pandectarius cap. 1. ac 361. & Ruellius lib. stirpium secundo, cap.
B 97. Vulgus uidetur initio I adiunxisse.

Pulicariæ maioris & minoris] Quicquid Cōmentatores, aut potius corruptores quidam, Pulicaria ma-
 de hac herba somniant, non solum scripturam, sed insuper rem ipsam miserè conspurcantes, nolo dif-
 fusius repetere, cum in propatulo sit legere uolentibus: siquidem alius helleborum album ac nigrum, a-
 lius thymum, & saturiam interpretatur. Sed rei ueritatem audiamus. Diosc. noster lib. 3. cap. 16. Co-
 nyzam pingens, in duo gener. nimirum maius & minus, distribuit: paulò inferius, tertium genus adij-
 cients. hunc imitatur Aëtius lib. 1. Theophrastus uerò lib. 6. stirpiū, cap. 2. in masculam, ac feminam con-
 stare tradit, quem sequutus est Plinius 21. cap. 10. Sed hæc herba Conyza pulicaris, ad differētiā
 psyllij, quæ etiam Pulicaris est, dici iure debet, & quomam pulices necare ab autoribus scribitur, Ta-
 bernis nostris absolute Pulicaria uocari cœpit. Hieronymus Tragus utramq; speciem, Matthioli ter-
 tiam apposuit. Vnde ignoantes institui commodè possunt. In quibusdam superioris Germaniæ tracti-
 bus, Dürwurz, ac Donnerwurz appellatur, alijs uerò Flöhkraut.

Foliorum siccidis] Require huius interpretationem in unguento Agrippæ.

Pyrethri] Hoc meminisse mihi auct. lib. 1. dictum esse, sed nihil oberit, nunc latius idem repetere. Pyrethrum,
 Dioscorides 3. cap. 69. Saluare quoq; uocari tradit. In orbe nostro crescere non uidetur. Neq; enim
 longitudo, neq; radicis crassitudo, germanæ delineationi respondet: Quapropter Ptarmicen esse, aliàs
 diximus. Pingitur Dioscoride 2. cap. 154. Galenus 9. per Locos, cap. 4. Nauplion Euboicum, & mag-
 nicè Pyrethrum appellat. Nunc passim ex ipso pyrethro fasciculi, Amuerpam ab Oriente conuehū-
 tur. igneam uim possident. Germaniam Bertram, alijs Dandtwurz, quoniam frequētissimus earum
 usus uulgo est in demum cruciatibus.

Olei muscelini] Magna est huius olei cōtrouersia, quam ita cōpositam habetote: In primis ex-
 plodenda est eorum sententia, qui Galeno tribuunt, quoniam pleraque ingredientia ipsum ignoras-
 se constat. Est uerò hoc oleum descriptum apud Nicolaum Alexandrinum, cap. 712. & Arnaldum
 Villanouanum, in Antidotario Oleorum, licet utrobique sit in Moscho diuersitas, quoniam hic un-
 ciam unam semis, ille drachmas sex scripsit. At quomodocunque scriptum legatur, certe sumptuosum
 ualde, nec minus factu difficile erit: quòdque magis artifices à structura arcebit, est rarissimus eius
 usus. Et hoc loco, quantula erit portio unciæ dimidiæ ex oleo muscelino, pro tota unguenti istius
 compositione, omniq; impensa faciendā? Itaque non uideo, qui parare uelit. Censeo igitur Rutaceum,
 siue Laurinum substituendum, nec minus erit efficax, & parabilius. Sunt ex recentioribus,
 Pandectarum au-

Oleum mu-
 scelinum,

DE COMPOSITIONE

Quid pro Pandectarum cutar cap. 166. Christophorus de Honestis in Mgluen, & alij, oleum de Ben exponen-
leo Musceli- res, quod alijs Balaninum dicitur. Id si recipimus, quanta mox obscuritas simul ac ignorantia in hac
no recipi pos- noce, cum apud Græcæ lingue, tum apud Arabicæ disciplina Medicos, orietur alijs aliam rem inter-
at. pretantibus. In hac diffensionis, ex nucibus iuglandibus oleum per conuersionem exprimendum decer-
 no, quod eandem uim cum Balnino, quod Mauritanij de Ben uocant, retinet, Dioscoride lib. primo au-
 tore, cap. 34. Arnaldus de Villa noua, pro Muscelino, Petroleon legit, haud inepta significatione. Nec
 hoc ignorare Lectorem uolui.

Adeps urfi. Nunc adipem urfi, mox constructione breuiter attingam. Plinius lib. 8. cap. 6. à profundo somno,
 adipem urforum, Medicinae laudari dixit. Sed præstat eius dictionem paulò altius repeterc. Coitus pa-
 riendiq; tempore, mares quadragenis diebus latent, feminae quaternis mensibus. Specus si non ha-
 buere, ramorum fruticumq; congerie edificant impenetrabiles imbribus, molliq; fronde constratos.
 Primis diebus bis septenis, tam graui somno premuntur, ut ne uulneribus quidem excitari queant. Tunc
 mirum in modum, ueterno pinguescunt. Illi sunt adipem medicaminibus apti, contraq; defluuium capil-
 litenaces, &c. Scribit idem lib. 28. cap. decimo, plures eius medicinas utiles. Et Aristoteles utriusque
 sexus historiam iucundissimè recensuit, de Animalibus lib. sexto, cap. 17. & 30. Amplius lib. octauo, ca-
 pite quinto ac decimo septimo. Rursus nono, cap. primo atque sexto. Curandæ adipis formam ostendit
 Dioscorides lib. 2. cap. 63. Fæsic ingredientia hoc loco absoluimus. Vnguentum non aliter, quàm su-
 præ monemus, componi debet, in quo, exercitatione artificioq; opus erit: ut primò subiecta materia
 ingredientia, atq; eiusdem discrimina agnoscantur: mox qualis sit futura ipsa compositio.

Vnguentum
 arthanitæ ma-
 gnum Mes.

Vnguentum Arthanitæ magnum Mesue.

Rec. Succij arthanitæ libras tres.
 Succij cucumeris asinini lib. unam.
 Olei Irini libras duas,
 Polypodij uncias sex.
 Butyri uaccini libram unam.
 Euphorbij unciam mediam.
 Pulpæ Colocynthidis uncias tres.
 Terenda tere, & succis atq; oleis im-
 merge. Pone in uase uitreo stricti
 orificij bene obturando, diebus
 octo. Deinde bulliant ebullitione
 una, colentur, & cõmisce Serapini
 aureos quinque, Myrihæ aureos
 duos. Prius tamen sufficienti ace-
 to dissolue. Mox prunis impositū

pharmacum continenter bacillo
 mouendo coque, donec succij fe-
 rē consumpti sint. Tunc appo-
 ne ceræ uncias quinque, Fellis uac-
 cini aureos quinque. Elisqueant, et
 refrigeratis propemodum sequen-
 tempuluerem probè committe,
 Scamoneæ, aloës, Mizereon, Colo-
 cynth, Ana aureos quinque.
 Euphorbij aureos duos,
 Salis gemmæ aureos tres,
 Turbit aureos quinque.
 Piperis longi, zingiberis, chamomil-
 læ, cinnamomi, ana aureos duos.
 Vsu uerò expetente administra.

CRONENBURGIVS.

Loco duo Ad Alexandrū autorem reducit Mesue Eandem scripturam cap. de Arthanita perhibet, nisi quòd
correcti. Euphorbij integram unciam isthic constituit, hic uerò dimidiam: & myrrha dosim ibidem ad aurcum
 augeat. Sed uterque locus uidetur depraustus, quia omnes quos uidi codices, ex Euphorbio tantum
 mediam unciam, ac myrrha, binos aureos ostendunt: Et est per se alioqui uehementissimum unguen-
 tum. Porro subticendus non est Thesauri, ac Luminaris error, uaccini fellis aureos sex, pro quinque
 ponentiam. Mesue insuper paruum assignat transcriptum à Valeseo lib. quinto, cap. 13. quod in ponde-
 ribus mutilum, ex historia Arthanitæ eiusdem Mesue, restitui commodè potest, magnam in minuendo
 licne efficaciam obtinens. Quin & Præpositus ad eundem usum bene numerosam compositionem, in
Vnguenti la- Amidotario suo produxit, unguentum laxatiuum inscribens. Succinctam Nicolaus Alexandrinus ca-
katiuum. pite 1034. Scribunt alij eiusdem generis unguenta, quæ hic non recenseo, ne in longum exerescat sermo.
 Inuenta equidem arbitrò, ut imbecillioribus naturis minori omnino periculo, ac tutiori medicamento
 mederi queant: quoniam pleraq; sunt deuorata noxia, quæ foris illita, securitatem retinem. Iam quòd
 ab initio quoq; statueramus, ad Arthanitæ expositionem conuertamur. Dicimus itaq; Dioscoridem lib. 2.
Cyclamini cap. 156 duorum cyclaminū meminisse, Pliniū 25. cap. 9. trium, & Apulcium cap. 17. unum tantū sicut
historia. ante Dioscoridem Theophrastus lib. historie Plantarum 9. cap. 12. Romanis peculiariter Rapum,
 tuber. panis. umbilicus terre, & orbicularis, propter radicis formam, appellatur. Serapion cap. simpl.
 299. Buchormarien. Auc. lib. 2. cap. 62. Harthanitæ, quæ sicut Serapion interpretatur, atq; haud dubiè
 priorè cyclaminū Dioscoridis intelligunt, Mox Aucenna obscurā insciuitā suam tam manifestè prodit,
 ut excus-

A ut excusare siue illustrare eam, nulla Academia aut possit, aut uelit, cum opinor ne ipse quidem Apol-
 lo intelligat. Deinde ne quid ignauide priori desit, arborem Mariæ exponit, cap. 70. Mesue Ar-
 thantam nuncupat, & duorum quoque generum signat. Sed posterior Cyclaminus, discreto nomine,
 Cysambemos Plinio uocatur. Dextrè atque apertè, ab pristina ætatis autoribus, pingitur, & à nostris
 ostenditur. Sed magnus pertinaxq; error omnium Medicorum pariter ac Sepiasiariorum animòs
 obsedit, qui nunc cum bona eorum gratia aperiendus, & post ex Officinis explodendus erit: siquidem
 doctissimi quiq; herbariæ Medicinæ professores, Cyclaminum, herbam panem porcinum dictam esse,
 constantè asserunt, quia eius radix porcis gratissimus cibus, & expetitur pabulum habetur: sed id ut
 uanissimum commenum, ipsius radicis acerrimus penè gustus, ut alias inclementes eius facultates si-
 leam, monstrare potest. Etenim nullum genus pecudum, tam dira unquam sames pressit, aut tam impro-
 ba nunquam fuit uentris rabies, ut eam radicem pro pabulo admiserit. Mitto saporis iniucunditatem.
 Nec præterea eam purgandi & abortum faciendi uim, nec eas in Medicina dotes porcinus panis edit,
 quas Cyclamino, concordati testimonio, tribuunt autores. Vt autem rem ipsam uerè omnes agnoscat,
 & quæ sit panis porcinus appellata planta, intelligant, moneo Dioscoridis caput 157. diligenter uerè
 sandum lib. quarto, ubi eam prorsus exprimit, quam nostra gens Erdtafer, quasi terrestrem glan-
 dem uocat: Nam & Græca uox Chamæbaianos, qua eadem herba induitur, eandem significationem
 habet. Theophrastus Plantarum nono, cap. decimo ad finem, Ischas siue Apion dixit, & turbinatam
 hanc radicem pyri formam (quali certè quotidiano aspectu uisitur) ostendit. Theodorus Græca, cari-
 eam, & pyrum uertere maluit, eorundem fructuum similitudine inductus. Hanc esse radicem, quam
 auidè porci in Hollandia esitant, non habeo necesse longa periodo demonstrare, quum isthic ingens in
 triticeis proueniat, frequenter eos sagnat. Quin & homines non minori uoluptate, citra omnem no-
 xam, isdem aluntur. Radicis cortex foris niger, post elixationem, promptè detrahatur, mox totum
 corpus candidum, sapore aqueo dulci est, atque non aliter isthic, quam plerisque locis castanæ nuce
 oblectant. Habeo sententiæ meæ ad stipulatorem Ruellium, qui lib. 3. stirpiū, cap. 150. in frugum inopia, eius
 radice pauperes uesci autor est. Hanc igitur plantam uere porcinum panem appello discretam a Cyclami-
 no, quam Germaniæ uulgo Sewbror, uerbū uerbo reddens, raterere Erdtaus, id est, terrestrem
 nucem, & Erdseigen, quasi terræ ficus, sonat. I nunc iam quisquis auctoritatem magis, quam uerita-
 tem miraris, & hanc nostram, cum aliorum sententiâ, diffice: postea non, quid inter album atq; nigrū,
 ut dici solet, sed quid inter rectum ac prauum, sit discriminis, iudica. Atqui ne omnino sine testibus, cau-
 sam producere uideamur, habemus & Tragum, & Fuchsium, & Cordum, imò utriusq; herbæ uiua
 simulachra, quibus inuiti iustissimū est. Porro eequid de Ruellio Gallie magno ornamento (ut qui her-
 barie simul ac artis Medicinæ cognitionem eximiam consecutus fuerit) dicam: Quid de Ioanne Tagau-
 tio præclarissimo item medico: quorum uterq; alterum Cyclaminū, à paucissimis nunc cognoscit. Si-
 ptum reliquit: & quod improbare debet, sigillum Mariæ officinarū intrepidè constituunt, quem nos
 supra lib. 2. Polygonatum, & auctoritate, & testimonio, iudicauimus. Aut igitur Herbarij, & Tabernæ
 Gallicæ, aliam herbam, à nostro sigillo Mariæ diuersam habent, aut doctissimi illi uiri, hoc nomine cir-
 cumuenti sunt: nam indubitātū est, nequaquam easdem fore. In succi Cyclamini penuria, radices quoad
 fieri potest recentissimas accipe pondere duplo, Bulli contusas aqua sufficiens, deinde liquorem for-
 titer exprime, non alio more, quam in colligendo succo glycyrrhizæ, fieri consueuit. Et hæc hætenus.

B Succu cucumeris asynini] Boni uiri est. promissorum fidem non uicere, sed re ipsa, dum occa-
 sio siue tempus sit, liberare. Itaq; cum nos in unguento Agrippæ, de cucumere agresti, dicturos spon-
 derimus, æquum est, loco sic se offerente, idem præstare. Dioscorides, quem ex more primū citamus, so-
 lo fructu à satiuo cucumere, que uel longè minore in parit, oblongis glandibus similem, differre autor est
 lib. 4. cap. 136. Græcis sicys agrios, Latinis Cucumis agrestis, anguinus, & erraticus, Officinis Asini-
 nus dicitur. Plin. quoq; multò in sua magitudine satiuū asseruit 20 cap. 1 quod oculari fide, omnes te-
 stificari possumus. Nasctur in sabuletis, & rudibus, frutice in totū amaro. Frequens eius prouentus
 est, in plerisq; Italiæ locis incultis. Boni uerè nura sæpè luxuria, maximā copiam, in aggere murum ciui-
 tatis sustinent, olim uidi, & nunc Colonie in horto Doct. Ioan. Echtiij. Ex huius fructu succus elicitur,
 tum Græcis, tum Latinis, Elateriū uocatū, medicamentū nobile, priscisq; medicis usitatisimū, uelut ex
 Diosc. & Theophrasto lib. Plant. 9 cap. 14. atq; alijs monemur. Plin. ex semine fieri dixit. Sed quomo-
 do hic locus intelligi queat, docti norum, & Marcellus satis annotauit in Cōmentarijs. Theodorus agri-
 tatorum interpretatus est, apud Theophr. istū 9. cap. 10. Modus faciendi à Diosc. omnino petendus, ut
 qui plenissimè, atq; manifestissimè, eū explicuerit. Præcipua laus succo, desinente est. Ne, siue autumnò,
 ex fructibus per maturitatem pallentibus (etenim tunc solo tactu proflicentem ex se humore remittit)
 elementer sine uehementi expressione extracto, ac sole siccato. Elateriū optimū esse cōstat, leue, absq;
 se abritia, nō ponderosum, cum candore, leniter humectū gustu amarissimū, quodq; lucernarū lumini-
 bus obiectum, facile ea extinguit. Accusandus est Antonius Brasauolus, qui ex radicibus succum
 albidum potius, quam ex fructu, fieri arbitrat, sensu, à Dioscoride & omnibus scriptoribus, prorsus
 alieno

Cyclaminus, non est panis porcinus, ut passim omnes credunt.

Panis porci- nus uulgo Hollariis Erdtafer. Glans terrestris.

Cyclaminus, Germanicè Sewbror / Erdtaus / Erdseigē.

Ruellii ac Tagautii lapsus, in altero Cyclamino.

Cucumer asyninus.

Elaterium.

Elaterij delectus.

Brasauolus uellitur.

DE COMPOSITIONE

Eius diuturnitas.

aliens, contrarioq; Nos itaq; illius ignorantiam, non autorum doctrinam improbamus. Seruatur delectationibus utile Dioscoridi à biennio ad decennium. Theophrastus ducentos annos durasse integrum, autor est, locis supra citatis. Et Plinius nullum ex medicamentis, longiore aeo durare scripsit, quoq; netustius, sed melius. Mesue uerò triennium seruatur, & post menses sex usurpatur. Serapion Kefe abliemar, uel Kate Alhemici cap. simpl. 204. uocat.

Fellis multiples differentias.

Fellis uaccini] Multa de bile aut felle, à ueteribus rectè scripta sunt, at magnam ex numerata id habentiū animalū difficulti, differentiam sortitur. Siquidem alia est eius natura ouis, alia hirco, alia sui, alia boui, alia urso, breuiter alia alijs animalibus. Pari ratione uariatur in uolueribus, quadrupedibus, & aquis degentibus. Similiter in domesticis, syluestribus, & in ijs ipsi animalibus, pro sexu, etate, ac nutritione. Itaq; eiusmodi discrimina haud negligenter sunt discutenda, cum medicamentum bilem recipiens parandum erit. Sed hanc doctrinam ex professo Galenus lib. simpl. 10. instituit: Ex quo Paulus Aegnetas lib. 7. cap. 3. & Aëtius 2. cap. 106. transcripserunt. At Mesue hoc loco fel uaccinū constituit, proinde caprinum, uel ursinum tutò accipitur, quoniam æqualem facultatem obtinent. Ego malim taurinum substitui, utpote temperamento calidius, nam eiusmodi qualitas hic conuenit: aut si id haberi nequeat, fel uiuida etate bouis. Porro curanda, ac seruandi modum, ex nemine melius aut certius,

Fellis curandorum ac seruandorum modus.

quàm ex Dioscoride petemus, qui habet lib. 2. cap. 70. hæc uerba: Recens fel, praeligato ore folliculi lino, tamdiu demissum in feruentem aquam, dum quis spaciū trium stadiorum (Plinius lib. 28. cap. 9. semihom) percurret: mox exemptum sine sole siccatur, pluuiā nō redolens. Sed quod ad oculorū medicamenta seruandum erit, funiculo ligatum, in uitreum uas, quod mel habet, immittitur: circumuoluto ad os uasis lini principio, & operto uase reconditur. Duplici igitur ratione seruari docuit, melle uel delictet, quæ oculis usum prestare: & seruente aqua, quæ alijs corporū uitijs succurrere possum. Ceterum quod ad unguenti constructionem attinet, id opinor omnibus, ex ipsa scriptura, facile cognoscetur: Esi bis aut ter idem conspicando quis didicerit, sufficientem ac perfectam, cum huius unguenti, tum reliquorum omnium, noticiam assequetur.

Unguentum Aegyptiacum magnum Mesue.

Ung. Aegyptiacum magnum Mel.

Rec. Aeruginis aureos quinq;
Aceti acerrimi aureos septem,
Mellis aureos quatuordecim.
Coque supra ignem, donec densata

fuerint. Ab igne ablata, reponere.
Sunt qui aspergant
Thuris masculi triti, aureos duos, &
semissem.

CRONENBURGIUS.

Denominatio.

• Si squamam aris admixtam haberet, sanè ex Aëtio transcriptum iudicarem lib. 14. cap. 32. Et potuit alioqui ea uox transcribentium incuria facile negligi. Qui hodie manu artem factitiam, unguentum rubrum, in uulnerū ulcerumq; absterfione, carneq; putrida remouenda, sequenter usurpant, Aegyptiacum simpliciter pronunciantes. Nomen quidam deriuatū existimant, uel quia ex Aegypto ad nos eius cognitio prima manarit (nam Plinio scribente 13. cap. 3. hæc terrarum omnium accommodatissima unguentis) uel quia isthic frequentatum, ac laudatum fieri consueuerit. Sunt qui unguentum ex melle uocent, sed ad ueteribus in usu fuit, quod Metopion patria appellatione, propter galbani mistionem, dicebatur: nam lignum, in quo galbanum nascitur, Metopion est, autore Dioscoride lib. 1. cap. 60. Galbanus per Locos 2. cap. 9. non solum Aegyptium, sed & Mendesium nuncupari prodit. Nonnulli etiam Megæum scribunt. Dioscorides locis citatis diuersa fuisse unguenta testatur, simulq; compositionem utriusq; aperit, uelut insuper Plinius loco supra scripto. Quia oleum Amygdalinum simili uoce distinetur ex Dioscoride notauimus aliàs. Præterea ocularia medicamenta, per Galenum lib. 4. cap. 7. secundum Locos, ac 3. per Genera, ex Asclepiade, Philoxeno, & Andromacho transcripta, prorsum & rebus, & ponderibus, à superioribus disseminum. Illud refert Aëtius lib. 15. cap. 13. & Actuarius cap. proprio. Galenus in eiusdem uoluminis sexto emplastrum Serapionis, quod quidam Aegyptium, alij Venereum uocant, recensuit: & identidem Andromachi dictionem, ac quod Damocrates carmine celebravit. Ceterum à Paulo 7. cap. 18. expressis ponderibus Mendesium appellatū, idem est, quod Dioscorides cap. 61. primi libri, eodem titulo posteris manifestauit. Quid multis sicut magna est apud Græcos diuersitas, ita etiam apud Arabas. Vnde aliter apud Auicennam Tract. 11. cap. Unguentis dicato, aliter apud Rhazam, ad calcem Antidotarij, aliter quoq; apud Serapionem, mutatis interim titulis, similiter apud recentiores per uniuersos. Sed quando prædictorum nullus hodie sit usus, ideo sermonem nunc de ijs finientes, ad id quod primo loco ex Mesue narrauimus, reuertamur. Nec interest quomodo quispiam uocet, Metopion ne, an Mendesium, aut Aegyptium, aut ex melle, cum nulla uel comoditas, uel officina solerter acetum cum melle coquant, tritam exactè eruginem indendo, & coquendo: sic enim erugine rubrum colorem trahit. Nam si parum feruat, unguentum lutrum fiet, aut alioqui bini coloris. Coquat

Aeruginis coctura.

itaq; do

A *Itaq; donec iustam crassitiam adipiscatur, nisi omnino ineptum uelimus: crassa siquidem solum, liquida natant. Ab igne sublatur, in unguentarium uasculum recondimus. Hoc loco commodè errorem in uulgatis codicibus castigo, qui ubiq; florem æris, pro ærugine sonant. Alia enim res est flos æris, qui repente concreto, et addensatione, dum æs liquatur funditurq; ut autor est Dioscorides lib. 5. capite 43. infusa super ipsum adhuc ignitum frigida, colligitur. Aërugo autem Serapioni, cap. simpl. 383. et alijs Arabibus Zinjar, Germanis Spangreim, quoniam primò ab Hispanis ad nos delata. Dioscorides lib. 5. cap. 45. Plinius 34. cap. 11. conficiendæ illius disciplinam ostendunt, ac rasilem primo loco, mox qua aurum ferruminatur (hanc Plinius 33. cap. 5. sub Chrysocollæ nomine celebrat, et Romanis Sarternam nominari ait) postremò uermicularem à similitudine speciei uermicularum dictam, Plinio cap. 12. Scoleciam, edocet. Huius duo sunt genera: quædam enim est fossilis, altera factitia: illam in Medicina præfert omnibus Dioscorides, sed hac ætate ad nos (ut ego quidem arbitror) perferri desijt tam scolecia, quàm fossilia ærugo: qua uerò nos abundamus, factitia est, ex ære, aceto, aut pueri impubis urina, uinaceis acescencibus (nam uitium pediculi, ac uirgulæ, passim in æruginum massis, reperiuur) in Hispania et Gallia collecta. Porro omne æs (à Spartiano Cuprum, quod in Cypro soderetur, uocatum) ærugine rasili obducitur, ac potissimum aspersione acrium liquidorum, quod oculari fide quotidie in æreis omnibus spectamus. Differt itaq; flos æris, ab ærugine. Promde ignorantes hactenus, errorem nunc intelligant, et emendent, atq; æruginem siue uiride æs, ob colorem sic hodie dictum, accipiant. Quæ id recipiunt unguenta, uiridia euadunt, ex Galeni testimonio lib. 2. per genera de Melinis emplastris: uerum coqui nostri tamdiu æruginem coquendo uersant, donec colorem rubrum induat, ut ita minus opinor ægros aspectu terreat: cum autem immodicè coquitur, nigrum redditur. Satis est autem ex aceto in sole laugare, ad tollendam omnem mordacitatem.*

Vulgari error: i flos æris, & ærugine.

Scoleciæ duæ differentia.

Æs siue cuius præ omne, rasili ærugine obducitur.

Vnguentum Basilicum magnum Mesuæ.

Vng. Basilicū magnū Mesæ.

Rec. Cerae albæ, resinae terebinthinae, seui uaccini, picis naualis, thuris, myrrhæ, ana partes æquales. Olei quantum sufficit.

In alio libro:
Cerae uncias sex.
Picis uncias tres.
Aliorum unciam & dimidiam.

Vnguentum Basilicum minus, eiusdem.

Vng. Basilicū minus, eiusdem.

Rec. Cerae, resinae, picis, Ana.

Olei quantum sufficit.

C R O N E N B V R G I O S.

Utrunq; à Mesuæ scriptum resensuimus, ut utrunq; componere uolentibus gratificemur: Maius tamen uelut præstantius anteponitur. Latinis Regum dicitur, quoniam regijs opinor olim uiris expetitur, uel quoniam regie cuiusdam efficacie censeretur. Officinis Græcum nomen retinuit, quo etiam Tetrapharmacum Aëtio libro 2. cap. 52. appellatur, quod quatuor rebus æquali pondere mistis constat, nimirum cera, resina, pice, seuo taurino, aut utulino: cuius rei testimonium Galenus quoq; perhibet lib. de Elementis 1. Commentario de Natura humana, simpl. 11. et 3. per Locos, cap. primo. Quamquam octauo eiusdem uoluminis cap. 5. aliud Basilicum ponat stomachicis utile. Refertur adhuc 2. de Aneidosis aliud simili Titulo medicamen, ad rabiosorum morsus. A Serapione etiam inter Collyria traduntur. Est insuper delingibile ab Aëtio lib. 8. cap. 68. atq; 12. cap. 47. *Mysterium* uocatum: Sed ad primum reuertamur. Aëtius 15. cap. 21. Alexander Trallianus lib. 3. cap. 5. Paulus Aegnetæ septimo, cap. 17. Actuarius cap. proprio, et Myrepsus in Emplastris, numero 107. Ex Latinis Scribtoribus Largus Composit. 210. ac Cornel. Celsus lib. quinto, cap. 17. Galeno subscribitur: estq; iisdem autoribus, exigue inflammationi, puriq; mouendo aptum: quod idem testatur 4. 5. et 13. methodi. Consensit Serapion Tract. 7. cap. 18. Auicenna lib. 5. summa 1. Tract. 11. paulum euariat. Montagnana resinam ac Colophoniam discreuit. Ioannes Vigonius lib. 8. cap. 16. similiter libro 5. secundæ partis aliter scripsit. Componitur hoc modo: Primò liquefiant cera, et seuum cum oleo: mix ac resina si puluerata iniiciuntur, minus coqui postulant, alias diutius, ut mollius tractabiliusq; fiat, olei plus addatur.

Vng. Regiū.

Tetrapharmacum.

Mysterium.

Appendix.

Qui propter minutulam uocem, eamq; dubiam, totius pharmaci certitudinem nobis adimunt, in illis mihi uidentur compositorum nomine, quales hoc seculo permulti sunt. Id faciunt quædam in Aesculæ scriptura, Gluten, et Olibanum, nunc interstingentes tanquam diuersas res, nunc contingentes uelut unam. Sed autoris sententiam ignorant, siquidem uerè lectio habet non Olibanum, sed Olibathum: quod Auicenna expressit, interpretaturq; ab Arabice lingua peritis, Gluten, id est, Ichthyocolla: In Arabio tamen relinquitur, cuius generis esse debeat. Petrus Bellonus dicit Latinis Collanum piscem asse

Olibathus.

DE COMPOSITIONE

rit lib. 1. cap. 9. de Aquatilibus, nostrate lingua Bolidy / Hollandica Babbelian. Nos eius loco thus re-
posuimus. Atqui melius erit, perspicuam Græcorum, quàm obscuram Arabum dictionem Basilici, in u-
sum reducere. In mollibus naturis, cera pinguis, adeps suillus, uel uitulinus esse debet: In durioribus
taurinus, aut hircinus.

Vnguentum Citreum Nicolai Alexandrini, cap. 1039.
ad omnes maculas faciei, lentigines,
& morpheam.

Vng. citreum
Nic. Alexan-
drini.

Rec. Mellis expumati colati uncias
uiginti quatuor.

Succi cyclamini uncias duas.

* alias, nitri,
aut nitri.

Far. fabar. * nigellæ, sinapi, tartari, a-

* Aron intelli-
git.

na unciam unam, drach. duas.

Succi radicis uiticellæ purgatæ, Ra-

dic. * Iari, rad. cucurbitinæ, fructus

sicydis, succi fœniculi, ana unc. j.

CrySTALLI, salis gemmæ, amenti dul-

cis, & salis, umbilici marini, Coral-

lij rub. & albi, ana drach. duas.

In uase, succos cum melle, & puluer;

sinapi, fabar, nitri, & tartari simul

miscere, & diebus canicularibus ul-
ginti, ad solem suspende, atq; ebul-
lientia ligneo bacillo agita. Vice-
simo die, puluerem aliarum specie-
rum adde, & rursus ad dies decem
soli expone: Tricesimo autem die re-
conde. Cum manè inunxeris, post
tres horas, faciem saponem aut pane
in aqua infuso ablues. In balneo
quoq; usus eius erit, postquàm pluri-
mum sudaueris, similiter abluendo,
cutem subtiliat, ac colorem bonum
facit.

CRONENBURGIUS.

Haud iniuria, inter comptoria pariter, & exornatoria pharmaca, quissiam numeret eiusmodi un-
guentum, ut quod naturalem corporis pulchritudinem morbo aliquo uitiatam restituere ac conserva-
re, atq; adscititiam inducere queat. Illud homini probo & liberaliter educato, simulq; perito Medico
exercere licet, hoc autem minime. Vnde alterum ab altero diligenter Galenus distinxit lib. 1. per locos.
cap. 2. Myrepsus num. unguentorum. 2. è Citrijs uocat, sed tum rebus, tum ponderibus, à superiori pro-
sus euariat: ex isto transcripsit Præpositus, amentum dulce, pro amianto Myrepsi (qui Dioscoridi li-
bro 5, cap. 93. & Plinio 36, cap. 19. lapis est scisso aluminis similis) ac loco Cerussæ preparatæ, cum
draconto, gersam serpe. ariam substituens: additq; seuum caprinum, & pinguedinem gallinæ. Le-
gantur isthic quoq; obscuræ, & admodum ambiguae dictiones, in quibus explicandis, Sibylla opus est
interprete, cum coniectura magis, quàm certo sensu passim intelligamur: quales sunt umbilici marini,
antali, dentali. Pandectarius postremas uoces cap. 44 & 206. ossa alba, uelut caninos dentes longos,
intrò perforatos, inanes dicit, inueniriq; inter profundi maris lapides. Sed quando hæc tam incerta
sit explicatio, ut iure nulla haberi possit, ego in conchylium marinorum, buccinorum ac porphyronum
siue purpurarum genere comprehendere eas res arbitror: ac proinde errare ueminem, qui putamina im-
bricata uariè corrugata, & concaua, aut concharum testas in umbilici speciem potissimum conuertas
effigatasq; (quibus Hollandica littora, suggerente uicinis mari, abundant) accipiat. Harum autem mul-
tiplicem uarietatem scriptores quamplurimi tradiderunt, quos uersare oportet, hanc cognitionem af-
sequi uolentes, & imprimis Petrum Bellonium lib. de Aquatilibus 1, cap. 14. & 2, cap. 10. ubi uiuas fa-
cies pingit. Arnaldus Villanouanus in Antidotario suo idem unguentum recensens, dici uix potest, quan-
to perè ponderum characteres corruerit. Signauimus etiam in margine, pro nigella, nitrum, aut ui-
trum legi posse, quoniam autor in constructionis ratione, non nigellam, sed nitrum repetit. Guilhelmus
Placemius lib. 4. Præcos, cap. 21. Ametum, & amyllum neglexit, ac cerussæ drach. sex legit, contra
ria scriptura Præpositi uncias sex habemus. Nunc quod hætenus dicere de ingredientibus distuli, ab-
soluam. Viticellam supra in unguento Agrippæ indicauimus, & hoc loco Cucurbitinam, eandem
herbam intelligo, nimirum bryoniam, itaq; succum ac radicem eius apponendam hic censeo.

Umbilici
marini.

Viticella est
Cucurbitina
aut Bryonia.
Crytallus.

Plinij & Al-
berti Magni
sententia ua-
ria.

CrySTALLI] Hæc, ex gelu uehementiore concreto, fit (ut autor est Plinius lib. Nat. hist. 37. cap.
secundo.) Nec alibi, inquit, reperitur, quàm ubi maximè hyberna niues rigent, glaciemq; esse certum
est, unde & nomen Græci dederunt. Et paulò post: Cælesti humore, paruâq; niue, fieri est necesse. Al-
bertus Magnus, ex frigore, interdum ex niue, gignit scripsit. Vtriusq; opinionem ut omnino uanam, at-
que ineptam, Iulius Solinus improbat in Polybistore suo, cap. 20. Etenim si aqua esset gelu concreta,
nec Alabanda Asia, nec Cyprus insula, hanc materiam procrearet, quibus regionibus incitatisimè ca-
lor est: imò etiam ignis, uel ad mota solis feruori, statim liquefceret quorum neutrum coningere quoti-
diano testimonio docemur. Quin & glacies per aquas innatant, crytallus protinus subsidit. itaq; glacies
non est.

A non est, neq; rigida, neq; annosa nix hyberna durata, sed succus frigore intra terram densatus, qui quoniam similitudinem glaciæ obtinet. Crystalli nomen, apud Græcos pariter & Latinos, inuenit. Effoditur ex marmorum saxorumue canalibus, reperiturq; in uenis, tam metallicis, quam proprijs, multis sane regionibus. Constat autem ex succo purissimo, quæ propter insigniter clara ac perspicua uisitur, modo alijs sui generis bonitate præstet. Caloris adeo est impatiens, ut ex ea facti calices, calido humore infuso, rumpantur. Diodorus lib. 3. antiquorum gestorum cap. de Indis, lapidem ex aqua pura ortum, ac congelatum dixit, non quidem frigore, sed diuini caloris ui, quam duritiam seruat, uariosq; suscipit colores. quæ quidem sententia à uero non abhorret. Nos compendio quid sit, & plerisq; locis reperiri, manifestauimus. Vulgus nostrum Crystallum uocat, ac perniciosissimum uenenum credit, cum potius eius Antidotum censeret possit: quod pluribus monstrare desino, quando inutilis & inanis eiusmodi labor hic futurus sit.

Amenti dulcis & salis J Barbara uox est, qui uero earum interpretationem suscepit Matthæus Syluaticus, uirum coctum asserit cap. 37. Manlius Gypsum coctum dicit. Alij lapidem, siue axungiam uiri uocant. Theophrastus lib. plantarum 3. cap. 17. arboris nomen constituit. Itaque dubia fide, quid sit etiamnum existit. Ego interea malo Amianum lapidem intelligere, qui Germanice Sederweiss, Plantæ & Salamanderhar appellatur. Is à Matthiolo, Alumen de pluma Officinarum, quod Medici perperam scissile arbitrantur, habetur: quoniam hoc adstrictionem nullam edit, sed mordacitatem, atque in ignem iniectum non comburitur, quod sanè Amiani est proprium. Qui secus semine, pro arbitrio ex ratione inuenio, quod uidebitur substituunt. Ceterum gypsum ex lapide quodam candido coquitur, atq; etiam è terra eruitur: accedit tamen magis ad illum, quam hanc, ut rectè Theophrastus iudicat. Plura sunt eius genera, autore Plinio lib. 36. cap. 24. quæ adamusim enumerauit doctissimus Georgius Agricola lib. fossilium 5. Permixtum aqua, lactis colorem imitatur, attamen lacte misceri gypsum non potest. Ego in Bononiensi ditione, frequenter ex montibus auulsi, colore nuceo. Qui hoc, lapidem peculiarè, Græcis Selinitur dictum existimant, rei uicinitate fraudantur, nam res ualde cognate sunt, ut hominum industria, ex speculari faciat gypsum: & natura contra, ex isto alterum formet.

Atq; hæcenus de ingredientibus compositionem tam Præpositi, quam Alexandrini. Sunt adhuc alia unguenta citrina, quæ uulgò componuntur, qualia sunt sequentia.

Amenti dulce ac salum.

Alumen plus meum Officinarum est Amiatum uerus

Gypsum.

B *Unguentum citrinum Montagnanæ.*

Rec. Olei rosati uncias quatuor.
Resinæ pini uncias sex.

Terebinthinæ uncias quatuor.
Cerae quan. sufficit, Fiat unguentum.

Vng. citrinum Montagnanæ

Aliud, eiusdem.

Rec. Terebinthinæ lotæ in aqua hordei libram mediam.
Vitellos ouorum sex.

Mellis rosati uncias quatuor.
Farinæ hordei quantum sufficit, Fiat unguentum.

Aliud, eiusdem.

Unguentum Comitissæ Guilhelmi Varignanæ Tract. 16. cap. 4. de retentione Menstruorum, & excitatione oris uteri.

Rec. Cort. medianorum castanearum glandium, & arboris eius, myrtillorum, caudæ equinæ, gallarum, cort. fabarum, acinorum uuarum, sorborum siccorum, mespilorum immaturorum, foliorum prunorum syluestrium, Radicum chelidoniæ, ana partes æquales.

Terantur crassiusculè, coquantur aqua plantaginis perfectæ, & coentur. Accipe post ceram quantum uis, eam dissolue oleo Myrtino, ac noues laua, prædicta aqua, renouando eandem semper singulis uicibus. Deinde

Vng. Comitissæ Guilhelmi Varignanæ.

Rec. Corticum castanearum glandium, & arboris eius, gallarum, ana partem unam.
Cineris ossium cruris bouis, Seminum myrtillorum, acinorum uuarum, ana partem mediam.
In puluerem subtilissimum ducantur.

h. huius partes duas, Troch. ex Charabe partem unam, cum cera superscripta misceantur, & olei myrtini loti, & olei mastiches non loti, adde singulorum quantitatem sufficientem, formeturq; unguentum, quo renes & pecten ungetur, pro necessitate.

DE COMPOSITIONE
CRONENBURGIUS.

Montagnas
na etatis suae
primarius me-
dicus.

Varignana
uerus istius
ung. autor.

Montagnana sui seculi primarius Medicus, duo ex corticibus castanearum unguenta similis facultatis memoriae prodidit cap. de Unguentis primo, in Amidotario. Similiter Niculus Florentinus cap. de Fluxu humiditatum e matrice; quae plerique postea recensuerunt. At dubio procul primus eius autor Varignana est pronuntiandus: etenim sua se industria id comperisse testatur, magnamque eius uim praedicat, quam nos quoque ab annis hinc uiginti haud leui diligentia obseruauimus, talemque experti sumus, ut in antiquitatis uestigia abeuntem, cum ueterum scriptorum medicamentis, de compositionis uirtute, certare possit: siquidem in mensium profluuiio retinendo, atque aborsu praescauendo, praestantissimum unguentum est. Quapropter hoc ipsum in studioforum beneuolentiam hic reponere uoluimus. Nunc quaedam subiungemus ad simplicium expositionem.

Castanearum
historia.

De Corticum medianorum castanearum Dicitur Iouis glans, quod ex Diosc. lib. 1. cap. 121. et Constantino Casare lib. 10. cap. 6. liquet, quamuis regiae nuce, hanc appellationem Latinis tantum sortiuntur, sicut alibi monuimus. Phocion Grammaticus autor est, castaneas primo dictas, quoniam a Castano Magnesia oppido aduectae sunt, ut forte Dioscorus, Castanias nuce inde nominari. Appellatur Graecis quoque Sardiaca glandes, quia in Sardinia optima, aut (ut Plinius) primum isthinc pronuntiare. Nunc plura earum generum uisuntur. Inter nuce uenire, testatur in Bucolicis suis Virgilius, Plinius, et Macrobius 3. Saturnaliorum, cap. 18. Arbor et fructus uulgo noscuntur: Trim subinde partibus ex uno calyce. Integrorum probatio est, ut in frigidam mittantur, siquidem prohi siue incorrupta merguntur, uitiosi supernant. Corticem extremum fructus habet asperum, quem Galenus primo per Loca, cap. primo, barbam castaneae, ac Plinius echinatum (quia erinacei marini animalis pelliculae forma respondet) calycem nuncupauit, lib. decimoquinto, cap. 23. Habet deinde alterum puniceae coloris coriaceum et lentum: et adhuc tertium, quem membranam siue tunicam melius dixerimus, ipsam carnem uestientem. Mirum quod uilissimus sit fructus, quem tanta cura uestiuerit natura. Sationem docet Palladius in Nouembri, Titulo 7. Nostri arborem Castanienbaum fructum Casteyen dicunt. Porro hanc compositionem, cortex ille medius, lentus, ac puniceus, qui extimum echinum, et intima tunicam distinguit, ingreditur: sicut etiam fructuum, et arboris quercus, quos glandes communi omnium

Nomina.

consensu appellamus. Sunt autem multae arbores glandiferae, inter quas numerantur, esculus, cernuus, ilex, suber, fagus: sed haec, et quercus, dulcissimas atque optimas producant, autoribus Theophrasto tertio Plantarum, cap. nono et decimo: ac Plinio 16. cap. sexto et septimo. Distinguuntur fructu, situ, sexu, sapore, uelut, forma. Glandis caro duplici cortice tegitur, quorum exterior crustaceus, et durusculus est: interior membrana tenuissima similis, nucleum glandis circumuoluit: hic isto loco accipiendus: et liber, qui corticis ligno intercedit. Est uero haec arbor uulgo notior, quam ut pluribus percenseri debeat.

Glandes plerumque
arbores
signant.

Glandium
discrimina.

Sorba. Sorborum siccorum] Commodum, et ex ratione, qualia hic esse debeant sorba, humectant, an arida, expressit: nam recentia stomacho profunt, sed aluum magis sicca sistunt: itaque propter adstringendi facultatem, in unguento ponuntur. Dioscorides lib. 1. cap. 136. formam praeteriit, quam singulari opera ostendit Theophrastus 3. Plantarum, cap. 12. in duo genera, nempe in marem et foeminaem, dissimili quoque facie, distribuens: Plinius uero in quatuor, lib. 15. cap. 21. Arbor ipsa dicitur Sorbus, frigida loca suapte ingenio quae, quod Theophrastus lib. 2. cap. 3. annotauit. Syluestris maturiorem suauioreque fructum edit, quam urbana, Pingitur Trago lib. 3. cap. 31. Fuchsis cap. 217. Germania superioris Spexweibaum, inferiori wilde Wespelen nuncupatur. Serapion de prauate Sorbum, pro mespilo pingit, cap. simplicium 109.

Sorbus
arbor.

Mespilorum
historia.

Mespilorum immaturorum] Ut nimirum uehementius adstringant. Dioscor. lib. 1. cap. 131. in duo fastigia distinguit. Theophrastus 3. Plantarum, cap. 12. Ideorum secutus observationem, tria mespili genera fecit, quemadmodum Plinius 15. cap. 20. Mespilum cum Sorbo quidam confundunt, ut autem omnem historiam dilucide assequamur, legenda erunt, quae ex ueteribus contraxit Ruellius lib. 1. cap. 97. fructus mespilorum nostratum, neque lapillos pauciores, neque plures quinque prodit. Serapion cap. simpl. 109. absque dubio Zaror alias Zarur, et Zazur (quod Sorbam uertit interpres) Mespilum Dioscoridis tricoecum assignat. Nostrates unum tantum genus norunt.

Zaror Sera-
pionis est me-
spilum trico-
ecum Diosc.

Chelidoniū
maius, hiru-
dinaria.

Radicum chelidoniae] Pingit Dioscorides duo eius genera, maius et minus, lib. 2. cap. 173. et sequenti: Illud Hirundinaria, et Hirundinis herba dicitur, quoniam ab illis auibus inuentam tradunt. Idem autor eadem herba hirundines matres, excacatis pullorum oculis, usum restituere scripsit: cui etiam Plinius lib. 25. cap. 8. atque 8. cap. 27. ad stipulatur. Alij, quia praesentem anni nouitatem designat, et Martio mense flos erumpens, nouum Ver nunciet (quo etiam tempore hirundines ad nos aduenire solent) ita dictam asserunt, uelut Theophrastus 7. Plant. cap. 14. autor est. Unde Maer eccinit:

Hanc nasci dicunt, auibus uenientibus illis,
Et desiccari, solito dum more recedunt.

Indeque nomen habet Chelidonia, namque Chelidon

Dicitur hæc uolucris, Græcorum more uocari. Nostris uulgariter Schellkraut. Ceterum alienissima est Hirundinaria uocata herba, Tomo Brunfelsij secundo, Rhapsodia 9. & Trago lib. primo, cap. 58. Atque ista de Maiore. Minus uero Chelidonium per pauci Pharmacopole norunt, ut qui uulgarem hederam terrestrem passim intelligunt, errore pessimo. Ego autem eos erudiam, non possum nunc commodiorem descendere eius plantæ uiam monstrare, quam caput Hieronymi Tragi 35. libri primi, & Fuchsij 333. Diligenter admodum Dioscorides formam radicem expressit, quam imprimis etiam oportet inspicere. Herba ipsa cito perit, ut quæ uere nascatur, ac areseat. In uliginosis, & fossarum marginibus frequens est, folijs hederæ minoribus, rotundioribus, subpinguibusque, sine caule, luteo flore, tenui pediculo. Nec dubium, quin ipsissima herba, plerisque apud nos locis, habeatur, etsi saporis acrimonia discrepet, quod soli uarietate commodè excusatur. Ruellius lib. stirpium 2. cap. 111. Scrophularia genus constituit. Serapion cap. simp. 234. nomine Memithæ percensuit. Ad dam his insuper Arabum male sanam dictionem. Serapionis interpres cap. simplicium 306. Kauroch, Curcumam imperitiissime uertit, ut primo horum indicauimus. Similiter Auicennæ interpres, cap. 200. in hæc uerba garrit: Cancum quid est? dixerunt quidam quod est Vene, & ipsa quidem dicitur Memirem. Et dixerunt alij, quæ est parua Memirem, & quæ magna est Alguardaione, &c. Ad finem autem, uim eius explicans, inquit: Quando bibitur (coquitur, scribendum erat) succus eius super prunam, ad medietatem, acuit usum: & quando excocatur pullus hirundinis, adfert ei mater hanc plantam, & redit ad ipsum usum, & propter hoc uocatur hirundina. Sic ille. At quis obscuro per hæc uerba, rem ueram agnoscere siue intelligere possit? quando obscura isthac atque ambigua interpretatione nihil penitus ostenditur. Abeat igitur monstrum hoc, dignum in ultimas terras, baud quaquam in Medicorum scholas de portandum. Hactenus de utroque Chelidonio dictum est. Quum uero facultatem accuratius expendo, simul & presentis unguentum comtemplor, non uideo in quem usum radices eius hic recipiantur, quæ calide atque extersorie sunt: ac ideo nullam habent qualitatem hoc loco ferendam. Proinde satius fore arbitror, si omnino deseramur.

Chelidonia minus.

Auicennæ interpretatio exploditur.

Unguentum siue ceratum Galeni, uehementer infrigidans, ex Mesue.

Ung. infrigidans Galeni, ex Mesue.

B Rec. Cerae albae unciam unam. Oleum multoties bene lauatur aqua fontana, tandem coquasset aceto albo claro pauco, & in usum reponat.

CRONENBURGIUS.

A plerisque album Galeni Ceratum uocatur, & refrigerans, sed necessarium est ipsius autoris uerba transcribere, ut autographam dictionem audiamus, quæ est Latine interpretata primo Simplicium, cap. 6. & manifestus decimo Methodi. Incipiam autem, inquit, ab eo medicamento, quod omnium quæ humescunt, ac refrigerant, est simplicissimum. Debebit ad id preparari cera quam optima elota. Sanè ea fuerit uel alba Pontica, uel quæ ex Atticis sit fauis. Esto autem rosaceum, quod ex oleo omphacino, siue crudo, citra salem, confectum sit. Maxime ad rem pertinebit, si & ipsum tenuium sit partium, cuiusmodi Sabinum est. Cum uti uoles, ambo mista liquamur, in uase duplici, & quoque humido cerato, cuiusmodi erit, quod triplum, aut quadruplum rosacei, ad ceram habebit. Postquam ipsum refrigeratum fuerit, miscetor ei paulatim in mortario tantum aquæ, quantum in se molliendo accipere poterit. Expedi autem Ceratum ipsum prius admodum esse refrigeratum, atque etiam quæ huic admiscebitur, aquam esse frigidissimam. Abundè Ceratum refrigerabis, si cum modicè coiuit, totum uas in quo continetur, in qua frigidissima, deponas. Quo si aceti ualde tenuis ac clari paululum adijcias, utique magis adhuc tum refrigerans, tum humectans medicamentum efficies. Similem doctrinam perhibet Orbasius initio libri de Morborum curationibus. Item Aëtius lib. 1. de Oleo rosaceo, & 5. cap. 91. Paulus 4. cap. 23. & Myrepsus numero olcorum 13. Trallianus lib. 12. cap. 4. Cerae uncias tres, rosacei duas accipit. Serapion Tract. 5. cap. 22. & 7. cap. 27. Galeno subscribit. Rhaza 13. Continetis, Nenupharinum, pro Rosaceo substituit, & Camphoram apponit. Sed non animaduertit Galenum penetrandi confortandi que uim requirere, quarum neutra in Nenupharino existit. Plerique homines ignaui, pro fontana aqua, rosaceam recipiunt, non intelligentes illam magis quam hanc, in profundum penetrare, ea propter acetum aquæ mistum indidit Galenus, & ceram lotam, quod illi magno quoque errore intermitunt. Estque cum rosacea paratum unguentum minus humidum, ac magis adstringens. Refrigerationem per quam triplum fieri docet 2. per locos, cap. primo: uel simpliciter, ut uasculum aqua uehementer frigida collocetur, uel ut uas in puteo suspensum aquam contingat, uel ut etiam aqua destillans se uasi illdat, qui modus efficacissimus habetur, uelut Galenus secundo simplicium, cap. 7. & 8. ac 9. Methodi palam ostendit. Nunc passim apud diligentiores Medicos, tantum recens, in presentem usum, parari iubetur.

Ceratum Galeni.

Error quorundam.

Refrigeratio per aquam tripliciter.

Unguentum Marciaton magnum Nico Alexandrini

Vng. Martias
ton magnu
Nicolai Ale
xandrini
*Alia myrti.

Rec. Cerae albæ libras nouem.
Olei communis sextarios sex.
Rorismarini, foliorum lauri, ana lib.
duas, & semissem.
Amaraci libras duas.
Ebuli, saluiæ, Innulæ, pimpinellæ,
costi, semperuiuæ, centūnerna, sa
binæ, polij, betonica, agrimonîæ,
cymarū sambuci, millefolij, fragu
læ, balsamitæ, calamintæ, brancæ
ursinæ, absinthij, chamædryos, quin
quefolij, ocimi, artemisiæ, herbæ
uenti, herbæ paralytis, herbæ cras
sulæ, centaureæ, herbæ Tetrahit,

*Valer. Cor
dus legit ma
turellam, id
est, phu ma
ius, cuius ra
dices accipit

ana libram unam & mediã.
Radicis euisci, cymini, * myrrhæ, a
na libram unam.
Fœnugræci libram mediã.
Butyri uncias quinç.
Vrticæ, uiolarū, papau, rubri, mentæ
sarracæ, & crispæ, lapathi, polythri
chi, carduncelli, matris syluæ, * ma
rathri, herbæ moschata, alleluyæ,
linguæ ceruinæ, crispulæ, campho
rata, styracis, medullæ ceruinæ, a
dipis ursini, adipis gallinacæ, ana
uncias quatuor.

C

Herbas tritas diebus septē infunde uino, octauo die, lento igne, ad consumptionem fermē uini coque,
& oleum adde, simulq; omnia tandiu coque, donec succi herbarum absumentur. Deinde cola, & abie
ctis herbis, styracem adhibe, cumq; modicum bullierit, ceram. Liquefacta, ab igne remoue, & thuris
puluerem admisce: ubi coaluerit, uase unguentario reconditum usui serua.

CRONENBURGIUS.

Scribit ijs uerbis autor lib. de Compos. medic. cap. 99. Paulus Aegnetæ lib. 7. cap. 18. Aëtius 12. cap. 44. & Myrepsus unguentorum Titulo 3. ex decem rebus iisdem parant, sed Aëtius gleucinum omittit. Myrepsus initio sectionis 34. oleum omphacinum relinquit. Alexander Trallianus lib. 7. duobus mo
dis prodit, sed breuioribus: similiter Myrepsus sect. 3. Porro Alexandrinus cap. 994. aliud, quod par
uum siue minus haud incommode uocari possit, docuit. Id hoc loco transponere placuit, & quod cele
rius fieri queat, & methodicum magis, quam alterum sit. Quare prorsus in usum reuocandum suadeo,
si unquam quisquam in unguentario aberna Martiaton habere uolet.

D

Unguentum Marciatum paruum.

Vng. Martia
ton minus.

Rec. Foliorum lauri libras tres.
Rutæ libras duas & semis.
Amaraci libras duas.
Rorismarini libram unam & mediã.
Foliorū myrti ueræ libram unam.
Ebuli, balsamitæ, ocymi, Ana drach
mas sex, aliã uncias sex.
Butyri uncias quinque.

Styracis, medullæ, cerui, adip. ursini,
gallinacæ, ana uncias quatuor.
Mastiches uncias tres.
Thuris uncias duas, & semis.
Ol. nardinî unciam unam.
^aOl. oliuarum, ^bcerae, Ana quod suf
ficit.

*Cordus li
bras sex.
^blibras iij.

Herbas contusas diebus quinç; oleo macera, sexto die, ad lenes primas tandiu coque, donec succus
consumatur: deinde cola, & abiectis herbis, medullam, & adipem liquatos appone, ac spathula agita
do ceram adijce. Liquefactis puluerem terendorum admisce, deinde ab igne depositis, oleum nardinum
infunde, & agita, donec in unum corpus redigatur: postea uase conditum usui referua.

Præpositus Nicolaus ad quadruplum pleraq; pondera decurauit. Nunc de obscuris, aut non satis
intellectis uocibus, operam nostram ueritatis studiosis impartiemus.

Semperuiuæ
historia.
Sedum pri
mum.

Semperuiuæ] Latine uox est, Græcis Aizoon, quia semper folia uirent, ac uigent, ut quam
cunq; hyemis uiolentiam faciliè respiciant: Sedum etiam dicitur, tria cuius generis leguntur, apud Græ
cos, & Latinos, uelut Dioscoridem lib. 4. cap. 77. Plinium 25. cap. 11. atq; Apuleium cap. 123. Primū pe
culiariter maius uocatur, id haud temerè felicius nascitur, quam in muris, petris, tectis, ac domorū cul
minibus, ubi feritur, quod diligenter annotauit Dioscorides. Hoc unū pingitur Theophrasto lib. Plan
tarum 7. cap. 4. Germanis Hauswur, quasi domus radix, nostris Hausflouch, id est, domus porrius
quia potissimū in ædium tectis prouenit, ut diximus. Habet præterea pleraq; alias appellationes, quas
uitandæ confusionis occasione omittimus. Alterū genus Sedū, ac semperuiuū minus nuncupatur: in Se
plasijs, & apud herbarios nostros, crassula minor. Id quidam fab crassam & inuersam arbitrantur,
nescio quæ uerè, cū potius eo nomine telephiū ueniat, quod ego equidē in Hallandia uulgò Semelstuel
hoc est.

Sedum alterū

Telephium,

hoc est.

hoc est, cœli clavis, atq; in tabernis Crassulam maiorem dici existimo. Ex ea herba, fœmine nostrates, ad diem D. Ioannis Baptiste, coronamenta fronde ferè annua concinnant, quæ in ædibus magna uoluptate, ac diuturno uirore suspendunt, non sine ethnica superstitione. Et dictu mirum, tellure alimemq; omni priuata, florent, crescuntq;. Illius herbae radices, utpote temperamenti secundi ordinis calidi, ac tertij principio sicci (autore Gal. 8. simpl.) in hoc unguentũ recipiendæ censeo: aut si habeatur siue cognoscatur tertiuũ genus Sedi, quod aliqui portulacam syluestrem, aut telephiũ uocauerũt, Romani Illecebram, quidam Vermicularem, nam uermiculi instar, ad terram uoluitur, uulgus Mauropfeffer, quasi Muri piper. Vim hæc habet excalfactoriam, acrem, exulcerantem, & strumas discutientẽ, quæ sanè si cultas in prescripto unguento requiritur: ac proinde ab utroq; primo Sedo, utpote tertio ordine refi gerant, abstinere. Nunq; Trugo subscripsero, qui Tom. 1. cap. 122. telephiũ illud, in Batauiã, ut supra dixi, Semelstulæ uocatũ, Dioscoridis Chrysocomen credit, cum omnino inuicem & figura, & facultatibus repugnent, quod ex autoribus honeste fidei, Lectore intelligere uelim. Barbarus cap. Coroll. 667 Iouis barbã appellari Chrysocomen asserit, sed apud antiquos id inueniri Marcellus negat. Comodum hic etiã Auicennæ errore detego lib. 2. cap. 65. et 642. semperuiũ, Suchutũ dicẽtis, quãdo Sedũ debuit.

Sedum tertium.

Tragi hallucinatio.

Auicennæ error. Centumneruia. Fragula.

Centumneruia] Pandectarius, Gilbertus, & Manlius, hæc herbam exponunt arnoglossam, siue plantaginem maiorem, de qua aliàs pensum nostrum absoluimus. Nunc ad reliqua progredior.

Fragula] Hanc medicorũ quidam fragariam dicunt, sed è plurimis uix unum inuenias, qui quomodo ea Græcis sit appellata, ceretò desinat. Sunt qui Rubum id eum Dioscoridis lib. 4. cap. 30. eum maximè, qui sine spinis uisitur: quorum sententiam nos supra sequuti sumus.

Branca urfinæ] Et poetarũ tum Græcorũ, tum Latinorũ literis, & uetustissimis architecturae monumentis celebrata hæc herba est, etsi nunc paucissimis hominibus bene noscatur, adeoq; miror Hermolao Barbaro uiro oculatissimo eius notitiã subterfugisse, dum cap. Corol. 720. omissam antiquis scribat: nouerat nihilominus Acanthũ, Topiariã & urbanam herbam esse, cuius historia ex Plin. cap. 443 Coroll. sui reposuit. Sed nõ semper eadem, hominũ uni, in omnibus, perspicuitas. Manardus Brancã urfinam, Galeni Punion & Arction lib. 14. epist. 4. putauit, cui nõ accessimus: at uerius, ultimã hanc herbam, Personatiã dixit epist. 3. lib. 16. de qua nos ung. Populeo. Dioscorides, ut rem ipsam ostendam lib. 3. cap. 17. duo Acanthi genera delineat, satiuum folijs molliter spinosis, lactucæ latoribus & longioribus, erucæ diuisuris, nigricantibus, &c. Alterum syluestre, aculeatum, illo breuius. Similiter Plinius 22 cap. 22. Atqui laudanda est doctorum hominum hac ætate strenua sedulitas, qua ueram Acanthum, in communem utilitatem, monstrare uoluerũt. Ea quondam mihi inuest in Italia, Brancæ maioris titulo, quam isthic insuper Romanam dicebam. Et ne quis fortè Germaniam medicinae herbarie cultoribus destitutã suspicetur. Habemus Brunfelsios, Cornarios, & Fuchsios: habemus Cordos, Gesneros, Tragos, & alios haud contemnendæ doctrinæ, diligentiaq; uiros, qui pro se quisq; gnauiter hanc prouinciam susceperunt, quorum etiam opera, Officinis nostris, peregrina Acanthus cognosci, & in usum reduci cepit. Vulgò Welsch Bernlaw, propter similitudinem anteriorum pedum urfi, sed ò deplorandam ignauiam Matthæi Syluatici, qui cap. Pandectarũ 6. plantam gummi Arabici dixit Latine appellari.

Branca urfina.

Hermolai lapsus.

Manardi error in branca urfina.

Acanthi genera.

Herba uenti] Iacobus Manlius nõ dubium, quin à Pandectario cap. 45. institutus, in maiorem ac minorè distinguit: illam Parietariam, uiriolam, alifinem (rectius alfinem) pronunciat. Hanc uerò Con solidam minorem, flore artheticæ. Atq; sic hætenus creditur. Verum dum ego accuratius rem exploro, & autorũ scripta uerso, Ruellium testimonio peritorũ herbariorũ, Herbam uenti, designare Anemonem syluestrem comperio lib. 2. stirpium, p. 107. Gallis ac Italis Cocles uocatam. Tragus autem ipsam ideam lib. 1. cap. 137. oculis subiiciens, uoce ambigua, inter Ranunculi species numerat: Etenim piper aceo sapore linguã ferit. Muliercule plantarie in Germania appellant Buchenschell/ uel Büschell, quasi culinariam, aut bouinam campanam, quia flores, uelut rosæ, capillamenta quedam lutea ostentant, cymbalis similia. Ex quibus (si Ruellio habenda fides) intelligimus, Herbam uenti, & facie, & facultate, parietarie nostræ aduersari. Interea nec ego satis scio, quid per herbam uenti, & uera usurpandum sit. Hæc ideo monere uolo, quò medicinae purioris cupidos pariter ac Seplasiarios, ad res diligentius quàm uulgò fieri solet inquirendas, infigem.

Herba uenti.

Herba Tetrabit] Pandectarũ autor (ad quem in nominibus barbaris, siue ambiguis explicandis, ceu ad sacram, ut dici solet, ancorã confugere assueui) herbã Iudaicã interpretatur cap. 364. quam Erbum cap. 241. aliàs Herbũ declarat. Iacobus Manlius hanc uocẽ exponit Orobũ, sicut etiã Valerius Cordus. Quod autè de hoc mihi dicendũ erat, abundè in Antidoto Hæmagogo præstiti. Ruell. lib. 3. stirpium cap. 112. irrefrago calamo Sideritim, esse Iudaicã herbã scribit. Eam parũ rectè, ut Matthiolus refert, ad uiuum expressit Leonhartus Fuchsius, Sideritidis primæ figura cap. 295. Germanus Gleditsch aut, id est, articularis herba. Sunt tamen, qui herbam Iudaicã nominent, ab aliquibus herbarijs & medicis, Virga aurea, dictam. Ceterum in Officinis Tetrabit, ea planta intelligitur, quæ à Dioscoride lib. tertio, cap. 86. Aparine inscribitur, Plinio Omphalocarpon, & Philanthropon lib. 27. cap. 5. Pandectario Aproparine cap. 52. insuper cap. 377. Lappago (fortasse Theophrasto lib. Plamarũ, cap. 6.

Herba Tetrabit. Herba Iudaica.

Articularis herba.

Aparine eius, que nominatur.

DE COMPOSITIONE

Lapago) ubi cum Personatia confundit. In sepibus, ac macerijis ubiq; obuia herba, nam ad cognoscendam se, suiq; contemplationem, nolentes etiam conuertit, dum pr eter eunium uestibus inherescit. Vnde qui busdam Aspergula, siue uerius Asperula cognominatur. Germanus Alebtrauit. Deligant ad hanc compositionem magistri, utram magis conuenire existiment.

Cardumcelli Cardumcelli] Pandectar. coaceruator cap. 136. Cardum benedictū exponit, quem Erigon asserit homo nō ubiunq;, in interpretandis nominibus, felix. Deinde cap. 242. errorem errori, uelut nodū nodo coniungens, sedum, uel senitionem, atque alias enigmaticas uoces apponit. Ego lubens immensum huius autoris laborem agnosco, & propterea nō triuiali laude dignū censeo, sed eiusmodi sepē ignorantie tenebras quis equo animo toleret? Reliqui interpretes uno ore omnes Cardum benedictū dicūt.

Periclymenos historia. Matris syluæ] Eo nomine insigniuit Periclymenon Græcorū, Latinus scriptor uetustissimus, Scribonius Largus compos. 129. Quapropter nemo ambigere, ac dubio ueluti animo subsistere debet, in istius herbe uera cognitione, quam luculenter apud ueteres Diosc. lib. 4. cap. 12. Plinius 27. cap. 12. aperuerunt. Galenus 8. simpl. Volucrum maius quoq; appellat. Theophrastus lib. 9. cap. 19. Clymeno (quod uolucrum dixit interpret) eam uim assignat, quam Dioscorides Periclymeno: illius sententiā sequutus Marcellus, à uero aberrat: Etenim magnū est utriusq; herbe discrimen, quod legemes latere haudquaquam potest. Et hæc obiter cōmunesse satis sit. Pandectarius cap. 135. & 522. Caprifolium nostrum declarat, nam notæ, cōn Periclymeno ueterum, satis conueniunt. Vnde qui de simplici Medici na uiri doctissimi scripserunt, uno consensu idem sonant, si Matthiolum & Amatum excipiamus, nam ij Caprifolium prorsus pyxacantham asserunt. Mesue inter Volubiles tertiæ speciei ostendit. Vulgus tabernarum, Liliū inter spinas uocat. Germani Waldtgilgen, hoc est, syluestre liliū: Geyfblatt, id est, Capri folium: Brabant Wewen.

Caprifolium Herba moschata] Eadem Colonienſiū Officinis iua moschata. Quomodo autem ueteribus uocata sit, non facile explicauerim, etsi Tragus feliciter faciem ostendat Tomo 1. cap. 168. attamen infeliciter nomen exprimit, dum Galation, siue Galion Dioscoridis lib. 4. cap. 81. definit. Ego indubitata siue de, unam ab altera secerno. Pandectarum consarcinator, cap. 278. absolute Geraniū dixit, sed nos hoc ab herba moschata distinguimus, inq; multiplices species distribui supra lib. 7. monstrauimus. Nequaquam assentior Valerio Cordo binas differentias constituenti, unam perperam Rostrum ciconiæ (quod Geranon Plinij alijs indicauimus) Alteram Aristolochie similem asseruit, Germanicè Besemtraut, quanquam Tragus eo nomine uocatā herbam aliter inscribat lib. 1. cap. 26. & 112. Porro iua moschata Germanis Hertzfreud/ Colomenſibus Waldtmeester, Hollandis Weerzaech appellatur. Folia, stellæ modo, circum stipitem radiata obtinet, oblonga, & eximia quadam dote redolemia. Quapropter siccata uestibus inferponuntur.

Herba moschata. Herba moschata] Eadem Colonienſiū Officinis iua moschata. Quomodo autem ueteribus uocata sit, non facile explicauerim, etsi Tragus feliciter faciem ostendat Tomo 1. cap. 168. attamen infeliciter nomen exprimit, dum Galation, siue Galion Dioscoridis lib. 4. cap. 81. definit. Ego indubitata siue de, unam ab altera secerno. Pandectarum consarcinator, cap. 278. absolute Geraniū dixit, sed nos hoc ab herba moschata distinguimus, inq; multiplices species distribui supra lib. 7. monstrauimus. Nequaquam assentior Valerio Cordo binas differentias constituenti, unam perperam Rostrum ciconiæ (quod Geranon Plinij alijs indicauimus) Alteram Aristolochie similem asseruit, Germanicè Besemtraut, quanquam Tragus eo nomine uocatā herbam aliter inscribat lib. 1. cap. 26. & 112. Porro iua moschata Germanis Hertzfreud/ Colomenſibus Waldtmeester, Hollandis Weerzaech appellatur. Folia, stellæ modo, circum stipitem radiata obtinet, oblonga, & eximia quadam dote redolemia. Quapropter siccata uestibus inferponuntur.

Iua moschata. Herba moschata] Eadem Colonienſiū Officinis iua moschata. Quomodo autem ueteribus uocata sit, non facile explicauerim, etsi Tragus feliciter faciem ostendat Tomo 1. cap. 168. attamen infeliciter nomen exprimit, dum Galation, siue Galion Dioscoridis lib. 4. cap. 81. definit. Ego indubitata siue de, unam ab altera secerno. Pandectarum consarcinator, cap. 278. absolute Geraniū dixit, sed nos hoc ab herba moschata distinguimus, inq; multiplices species distribui supra lib. 7. monstrauimus. Nequaquam assentior Valerio Cordo binas differentias constituenti, unam perperam Rostrum ciconiæ (quod Geranon Plinij alijs indicauimus) Alteram Aristolochie similem asseruit, Germanicè Besemtraut, quanquam Tragus eo nomine uocatā herbam aliter inscribat lib. 1. cap. 26. & 112. Porro iua moschata Germanis Hertzfreud/ Colomenſibus Waldtmeester, Hollandis Weerzaech appellatur. Folia, stellæ modo, circum stipitem radiata obtinet, oblonga, & eximia quadam dote redolemia. Quapropter siccata uestibus inferponuntur.

Crispula historia admodum incerta. Crispulæ] Eiusdem uocæ & hæc herba est, cuius incertitudine, in diuersas sepē opiniones trahuntur Medici. Siquidem Pandectarius cap. 186. Herbam cancri pronunciat, mox in eius pictura, albam dicit, minutis folijs ac crispis, uirtutis calida sicca. Manlius aliorum fide, nunc Oculum bouis, siue Buphthalmon (quam Cotulam uocat) nunc herbam Cancris decernit: sed ignorari generaliter ait. Hoc est, quid album, quid nigrum sit, ipse nescire uidetur, iuxta cum ignorantissimis. Nos quid Buphthalmon, superius in expositione olei Chamomille manifestauimus: Nunc quid sit herba cancri, dicere conabimur. Atq; hic Trago hominis industrii diligentia silentio nequaquam est pretereunda, qui capite 71. lib. primo recenset, ac pingat Bursam pastoris, Germanis dictam Teshelleraut: huic ipsi, nomen illud, & Crispulam simul indit. Nec clam me est, Bursæ pastoris appellatione, plures alias herbas uenire, sed cum primis hæc tali nomine insignienda erit, si Trago credimus. Hanc igitur plantā si hoc loco recipimus, ecce autem iterū nouā controuersiam: nam facultatem obtinere docet idem autor frigidam & acamq;, & rectè, sed hæc in Crispula cum Pandectario repugnat. Proinde consultum esse arbitror, tantisper hic Buphthalmo uti, herba nota ac conuenienti, donec pleni in lucem detegetur res in occulto nunc plerisque delitescens. Ruellius lib. Stirpium tertio, cap. 157. Heliotropium, ab Herbarijs, Herbam cancri uocari tradit, quod flores in caudæ cancri similitudinem inslectantur, uel quod efficaax sit aduersus carcinomata, & ulcera gangrenosa, ut Matthiolo placet, qui Heliotropij utriusque imaginem affabrè ostendit, & paucissimis hodie agnitam. Commonstrata mihi olim herbula est, Cancris cognomine, à nobili Chirurgo Hollando, quæ in pratis, ac spaciōsa area graminea communitalis Herlemorum ciuium, sparsim exigua forma, instar nouiter exurgentis coronopi, inueniebatur. Ipse uehementer in cancerosis affectibus prædicabat. Et forè Coronopus erat, quam ob inconsultam adolescentiam tunc non animaduerti. Dolendum hanc Medicinæ partem, quæ simplicia comprehendit, apud magni nominis uiros, tot sordidis uocabulis conspersam, imò ut uerius dicam, tanta caligne obrutam: ut uix doctissimorum hominum multipliei labore purgari, & indefesso ueri studio illustrari queat. Quod ad me attinet, si non ubique qualem uolui perspicuitatem assequutus sim, certè caui diligenter ne dictionem ullam, ulla obscuritatis nube, infecerim: sed pharmaci facultatem fideliter retinuerim.

Herba cancri Buphthalmon (quam Cotulam uocat) nunc herbam Cancris decernit: sed ignorari generaliter ait. Hoc est, quid album, quid nigrum sit, ipse nescire uidetur, iuxta cum ignorantissimis. Nos quid Buphthalmon, superius in expositione olei Chamomille manifestauimus: Nunc quid sit herba cancri, dicere conabimur. Atq; hic Trago hominis industrii diligentia silentio nequaquam est pretereunda, qui capite 71. lib. primo recenset, ac pingat Bursam pastoris, Germanis dictam Teshelleraut: huic ipsi, nomen illud, & Crispulam simul indit. Nec clam me est, Bursæ pastoris appellatione, plures alias herbas uenire, sed cum primis hæc tali nomine insignienda erit, si Trago credimus. Hanc igitur plantā si hoc loco recipimus, ecce autem iterū nouā controuersiam: nam facultatem obtinere docet idem autor frigidam & acamq;, & rectè, sed hæc in Crispula cum Pandectario repugnat. Proinde consultum esse arbitror, tantisper hic Buphthalmo uti, herba nota ac conuenienti, donec pleni in lucem detegetur res in occulto nunc plerisque delitescens. Ruellius lib. Stirpium tertio, cap. 157. Heliotropium, ab Herbarijs, Herbam cancri uocari tradit, quod flores in caudæ cancri similitudinem inslectantur, uel quod efficaax sit aduersus carcinomata, & ulcera gangrenosa, ut Matthiolo placet, qui Heliotropij utriusque imaginem affabrè ostendit, & paucissimis hodie agnitam. Commonstrata mihi olim herbula est, Cancris cognomine, à nobili Chirurgo Hollando, quæ in pratis, ac spaciōsa area graminea communitalis Herlemorum ciuium, sparsim exigua forma, instar nouiter exurgentis coronopi, inueniebatur. Ipse uehementer in cancerosis affectibus prædicabat. Et forè Coronopus erat, quam ob inconsultam adolescentiam tunc non animaduerti. Dolendum hanc Medicinæ partem, quæ simplicia comprehendit, apud magni nominis uiros, tot sordidis uocabulis conspersam, imò ut uerius dicam, tanta caligne obrutam: ut uix doctissimorum hominum multipliei labore purgari, & indefesso ueri studio illustrari queat. Quod ad me attinet, si non ubique qualem uolui perspicuitatem assequutus sim, certè caui diligenter ne dictionem ullam, ulla obscuritatis nube, infecerim: sed pharmaci facultatem fideliter retinuerim.

Bursa pastoris.

A Camphorata] Restat etiam unum, in hoc unguento, explicandus modus, quem Trago uel altero Theſeo adiuuante ſoluemus. Sed prius audiendi Syluaticus, Gilbertus, Leonardus, Manlius, & ſi qui eius ſarime plures reperiantur. Hi, inquam, tanquã barbaræ cohortis primarij duces, herbam colore Camphoræ, ad ſimilitudinem foliorũ abrotoni albicantis, inſtar Tanacetij: Aut abrotonum ſylueſtre, quod eadem cum chamomilla, folia obtinet, cõſtituunt. Et recte quidem iſti, ſed nimis tenuiter rem ipſam ſignificant. Itaq; opus eſt paulò craſſius didicere, ut manifeſtius intelligi queat. Tragus in perueſtigandis cognoscendisq; plantarum myſterijs talis, ut cum quouis ueterum haud iniuria conferendus ſit, ita mihi ſtirpem hanc expedire uidetur lib. i. cap. 111. ubi abrotoni hiftoriam tradit. Sylueſtre abrotani genus per terram ſe diffundit, & prorfus non aſurgit, ſed tenuibus uirgulis humi recumbit, non aliter quã Centumnodia dicta herba, Germani Weggras, paucis folijs accuratè ſiſis circumſum. Flores in unum uelut nodulum collecti, cinereum colorem edunt, artemiſie modo, odore medio-criter bono. Naſcitur aduerſus montes, ſabuloſis uijs, collibus ſoli expoſitis, & à ſentibus liberis: nec ceſſiter hyeme congelat. Sic quæ ille Germanicè, nos Latine uertimus. Ex quibus uerbis ſatis ſignificanter camphoræ colorem, quem cinereum dixit, & ſimilitudinem candidæ artemiſie abrotoni, ſicut Tanacetij, uerifimilius artemiſie, & quæ amplius utriq; conferri poſſint, expreſſit. Quin & natale ſolum, ac proueniendi rationem tam euidenter appoſuit, ut nemo niſi omnino ſtupidus ignorare eam herbam queat, paſſim conſpicitur quibus ſignauimus locis, foliorum colore prorfus cum abſinthio Romano ſimili. Manlius in hoc unguento miſci uidit abrotonum uulgare: Idem idem noſtræ ætatis Vnguentarios hætenus facere arbitror, itaque conſuetudinis ius obtinet, quod ego labefactare, ſiue infringere nec uolo, nec debeo. Satis nunc ſit Camphoratam aperuiſſe, & abrotoni hiftoriam legere uolentes monuiſſe. Iam alia perſequamur.

Camphorata

Tragus

Vnguentum pediculos potenter necans.

Vng. aduersus pediculos

B Rec. Staphisagræ uncias quatuor. unciastres.
 Aroës epaticæ, lupinorum, myrrhæ, Liqueſcibilis primò liqueſcât, dein-
 ana unciam mediam. de arida ſeorſum trita refrigeratis
 Sulphuris uſui unciam unam. committantur, mox aſſidue ſimul
 Axungie porcinæ uncias ſex. moueantur, ac tandem in uſum re-
 Saponis liquidi, butyri recentis, ana ponantur;

CRONENBURGIUS.

Mifera ſanè hominũ conditio, ut quæ à ſordibus & ſupplicijs uitam ordiens, agatibus, ploratiuis, lachrymis, omnia cõpleat: & inter tot periculorũ genera, tot morbos, tot caſus, tot metus, tot curas, tot iniurias per omnem ad eõ uitam, pediculari in ſuper morbo, ſub uitæ exordium, ad ultimum uſq; diem, uexetur. Sic natura opinor reſum parens, item & nouerca, tam ſædo pudendoq; uitio, noſtræ corruptiois memores nos eſſe uoluit, ut ne ſummi quidem uiri, turpiſſimam iſtam corruptelam effugere potuerint. Nam conſtat Syllam Dictatorem, Alcmanum, ac Pherocydem clarifſimos Græciæ poetas, eadem periſſe. Nec deſunt, qui ſapientiſſimũ Platonem eodem morbi genere extinctum arbitrentur, ad eõ eſt calamitoſa hominis uita, & malis innumeris domi ac foris plena, ut non temerè à Sileno dictum ſit, & deinde poſteris Philoſophis celebratum. Optimum eſſe nõ naſci, aut quamocumq; aboleri. Sed iſta excurrentis ſunt, illuc redeo unde diuerſi. Huc itaque mortalium miſeriæ ſuccurrere ſatagen, induſtria medica, diligenter excogitauit medelas, quas huc tranſcribere non decreui, quando eas cognofcere uolentibus, relictæ ſunt ueterum monumenta, utilia quidem illa, & neceſſaria. Proinde neglectis quàm plurimis (quæ paſſim in manuſcriptis libris leguntur) unicum tantũ remedium, ut præſentiffimum, ſic quoque paratu ſimpliſſimum aperuimus, quo quicquid eſt in uniuerso corpore eorum animalium, facile ac ſecurè periri queant, potiſſimum ex Staphide agria conſiſtens, unde & ea herba commodè nominari poſſit. Porro Celenus per locos primo, cap. 7. pedicularis morbi methodum indicans, inter reliqua hanc affectionem curandi pharmaca ab Archigene prodita, Staphidis agriam, ſandaracham, nitrũ, cum aceto, & oleo commendat, quemadmodum Oribasius libro de Curationibus, cap. 17. Cælius Aurelianus lib. quarto Chron. capi. ſecundo, & Aëtius lib. ſexto, cap. 67. Quin Paulus lib. tertio, cap. 3. ſe unctioe eiufdem, quod uolbat aſſequutum prædicat. Eadem penitus remedia Arabes capitibus proprijs reliquerunt. Vt uelæ noſtræ, ex contrita Staphisagræ (ſic uulgo appellatur) & butyro recenti, linimentum necandis pediculis efficaſſimum concinnant. Quædam argenteum uiuum, ita ab indefinente motu dictum, ſaliua hominis ieiuni (quæ eximias in eo corrigendo doctes habet, nam aduerſus uenenofos iclus ualere, Ariſtoteles lib. 8. Animalium, cap. 29. ac uenenofa omnia interficere, Auicenna lib. 2. cap. 607. & 621. tradiderunt) extinctum admifcent, quòd uis eius maleſtica, ea ratione elanguelcat. Sed quãdò huc oratio noſtra deſlexit, ad ſcribam quæ probabiliter, de qualitate, & uſu huius, Græcis hydrargyri uocati, dici, ac diſputari queant. Inerea induſtrijs candidisq; ingenijs,

Pediculari morbo obnoxij.

Pharmaca ad pedicularem.

Argentum uiuum.

Argenti uſus hiftoria, ubi eius qualitas, uſus, & autorum ſententiæ examinatur.

DE COMPOSITIONE

ingenijs, calculum atq; iudiciū suum de sero. Initio igitur originem, ac discrimen, mox ambiguas & differentes scriptorum sententias proponam: deinde incolumitatem eius, postremo quatenus noceat, ostendam. Dioscorides lib. 5. cap. 60. factitium genus unum, naturale duplex constituit: Alterum huius uocem liquoris æterni Plinius, Alterum argentum uiuum appellauit: quod uerò arte ex Minio paratur, Hydrargyron dixit Et idem à Leoniceno reprehenditur, cum tam natium, quam fictitium Græci, ac Latini, postrema uoce, ex aqua & argento inscribant, quoniam huic colore, illi aquositate est simile: quod non neglexit Ludouicus Cælius lib. 26. cap. 30. Antiq. lectionum. Indubitatum haberi debet, in Minij (quod Cinnabaris fessitia hodie appellatur) olim uenis, sicut etiam nunc, reperiri, cuius tria apud ueteres metalla leguntur. Primum in Hispania, unde Romam afferebatur, secundum in regione Attica, tertium in Ionia, ex Theophrasti ac Plinij testimonio. De argento uiuo naturali, pauca ueteres literis mandarunt, hoc æuo in Germania nostra aliquot locis exudat, quod ostendit Georgius Agricola libro de Natura fossilium. Quinq; differencias manifestat Antonius Gallus, lib. de Ligno sancto non permiscendo. Atque hæc de ortu & differencia sufficiant. Nunc autorum placita audiamus, ubi in primis necessarium est, Pauli Aegnetæ scripturam libro septimo, capite Simplicium tertio, examinare, ubi Medicorum plerosque concretatum Hydrargyri cinerem alijs speciebus mistum, colicis & iliosis propinasse scribit. Auicenna libro secundo, capite 47. & 4. Fen. 6. Tract. 1. cap. 2. plurimos sine læsione bibisse dicit. Egræditur enim integrum per intestina: quod de impermixto intelligendū prorsus arbitror, cuiusmodi exemplum refert de Natura fossilium lib. octa uo, Georgius Agricola. Ceterum priusquam latius progredior, Pauli dictionem, ut mancam, curtatam, ac deprauatam corrigere restitueriq; per Serapionem, statui, qui cap. simplicium suorum 335. ad sequentem modum scripsit: Quædam sumpserunt argentum uiuum mortificatum, & mortui fuerunt ex iliaca passione. Mihi equidem postrema hæc orationis series apud illum neglecta uidetur. Nec est, cur Paulam excusemus, dicentes cum de extincto, ac quibusdam speciebus mixto, utpote innoxio, uerba facere: nam & Serapionem discrete mortificatum scripsit, quod est extinctum: nihilo tamen minus eos uos dixit mortuos. Et manifestum est, intra corpus utentibus, deleterium omnino ac mortiferum esse, quocunq; modo adumbretur, quod non præterijt Dioscorides noster. Qui uerò mihi parum credunt, malo suo experiantur. Moneo certè quoscunq; e, ne quis uitam temerè periculo exponat. Moneo quoque in primis refractarios aliquot chirurgos, ut à confidende scelere desistant, dum sepe pulueratum argentum uiuum, quod subinde aquam fortem, & Chalcanthum siue utriolum Romanum: subinde sulphur, ac argum uiuum admista habet (præcipitatum uulgo uocant) exitali perniciæ offerunt. Neque audiendus est Matthiolus, eundem puluerem, eui ueram argenti uiui extinctionem, linimentis tutò admisceri posse existimans, ad finem curationis morbi Gallici, ex melancholico humore: neque item Massa, in puluere suo Angelico libro sexto, cap. quinto, sicut ostendit Antonius Gallus, Medicus doctissimus lib. supra scripto. In sermone progressu, temperamentum, & incolumiter foris hydrargyron usurpari posse, monstrare incipiam. Nicolaus Massa Venetus lib. quarto, cap. primo & tertio, de Morbo Neapolitano, dum tutus in eo studio uersatur, Geniis testimonio fretus, medicinam quarti ordinis, ad secundum reduci aliarum

Hydrargyron.

Minij metallaria.

Pauli locus restitutus.

et mortui fuerunt.

Argenti uiui letalis intra corpus.

Præcipitatu.

Argenti uiui temperamentum.

Hydrargyri conueniens mixtura.

Obiectio.

mixture, ac quæ illius uehementiam siue malignitatem contemperant. Constat autem ex Auicenna lib. secundo, cap. 47. Argentum uiuum, frigidum ac humidum, in secundo esse: cui Guilhelmus Præceminus lib. quarto subscribit. Ex recentioribus Ioannes Ambianus in illustrissimo Opere suo, de Abditis rerum causis secundo, cap. decimo quarto, adeò frigidum, humidumq; asserit, ut uinæ cotica, dolores omnes sopiat & leniat, præduros tumores molliat, concretosq; dissoluat. Aduersus hos Isaac secundo Præceos calidissimum pariter ac humidissimum excessus quarti constituit. Similiter Constantinus de Medic. uirtutibus, & Pandectarum autor cap. uigesimo secundo, & Platearius cap. simplicium quinto. His ac quiescunt Massa cap. supra citato, atque Almenar Hispanus cap. sexto. Andreas autem Matthiolus, per Aristotelem, & Villanouanum, calidum, siccumq; mox per alios summe frigidum, humidumq; decernit, similiter quoq; Comment. suo in lib. 6. Dioscoridis. Deinde per Geberum insignem metallorum scriptorem, à calore temperatissimo cum sulphure sic per minima unito, ut siccum humido, & humidum sicco æqualiter in eo temperentur, probat. Amatus Lusitanus frigidum siccumq; firmiter credit Errat. 7. in 5. Dioscoridis lib. In summa, ex his colligitur, hydrargyri naturam Medicis haud satis exploratam fore, dum tam repugnantes de eo sententias proferunt, Sed ut ut est, illud uelut duabus ancoris sultum, ex Geniis doctrina, firmum manere debet, Hydrargyron ad temperatam qualitatem, ex conuenienti mistura, reduci. Fit autem hæc, longa nunc consuetudine, & confirmata experientia, quæ fidem rebus conciliare solet, per ieiunii hominis saluam adipem porcina, & ursinam, oleum Terebinthina, luniperi, butyrum recens, styracem liquidam, Theriacam, stochaden, castorium, myrrham, thus, iridem, & id genus correctoria, pro diuersis medicandi scopis, quæ quidem artis periti gnauiter utiliterq; coniungunt, ut nullam aut ualde exiguam malitiam illud de se præbeat, nisi omnino usurpantis inscitia, aut magna morbi ipsius seueritas. Iam si quis instet, urgeat, accuset, exuperantem adhuc malignitatem, unde crudelia symptomata (quæ in

C

D

(quæ in autorum libris promptum est reperire) ceu semina quædam enascuntur: dicimus constanter ac uere, eadem, arroganti ungentium imperitia & crudelitate, fieri: & magna ex parte, diligenti probi artificis præmeditatione caueri posse, quod nemo in arte exercitatus diffitebitur. Adde his, neq; Auicennam, neq; Serapionem, neq; Mesuen, neq; Alzaharaium, neq; Arabum quenquam, neque eorum sequacium, consuetudinem eius formidasse, sicut capitibus de Scabiæ, a titulis Unguentorum ex Cersusa probari potest. Et hic quid dicam, calamitosam luem Veneream (in qua curanda, præcipuus eius usus existit) tam contumacem, tam malignam, tam horribilem esse, ut non facile ullis alijs remedijs cedat, aut expugnetur, quàm hoc fluxili Mercurio? Quapropter iure abditam eius uim, nec satis rationi adhuc exploratam, siue unam experientiam hoc loco prædicare, uerisimile est. Cum itaque nulla alia uia salutis sit accommodatior, necessarium arbitror, cum quodam periculo aliquid agere, quàm omnino sine eo, interitum quendam experiri, uelut Galenus decimo Methodi, ex Thucydide refert. Ecquis autem non malit pauculas molestias breuiter tolerare, quàm per omnem ætatem sædis cruciatibus miserè torqueri? Ecquis non eximiam utilitatem, propter inuitabilem necessitatem paruo malo præferat? Ecquis non, pauculis diebus, grauiusculum eius usum admittat & patiat, potius, quàm longo tempore amarorum Medicamentorum assumptione excarnificari, ac tandem difficulter, aut prorsus ambigua fide curari? præsertim quando celebratissima sit omnium sententia, è duobus malis, minus eligi tutissimum esse. Quidam foetus, mirabili parturientium nixu, periculo summo eduntur, interdum deploranda opera euelluntur. Sed quid fieri potest, in irremediabili calamitate? Cognimur sæpè magno discrimine in aliquam salutis spem, artus pungere, urere, secare, diuidere: Cognimur torturas, truncationes, supplicia uitæ extrema, per enses, perq; ignem, ancipiti medicationis ratione, subire: & tam nobilem, tamq; multis nominibus utilem, ac necessarium Mercurium damnamus? Offerimus quotidie haud leuiter suspecta pharmaca, ab ultimis Garamantibus, atque Indis, petita, ut sunt Colocynthis, scammonium, Euphorbium, Turbit, & i genus quàmplurima, nec est qui magno perè calumnetur, cum tamen frequenter formidanda atque horrenda mala (sicut horum quarti initio indicauimus) inferant, nisi Medicus prudentia sua occurrat: & argentum aquosum bene castigatum, fors cum iudicio, usurpare non licebit? O præposteræ hominum opiniones. Diuinus Hippocrates extremis morbis, extrema exquisitè remedia optima adstruit: & nos in acerbissimo malo, quod multus uitæ odium gignit, nedicamen mediocriter tutum auersamur? Idem, febrem conuulsioni superuenire melius esse, quàm conuulsionem febrili, testatum reliquit: Et Auicenna, omni spasmo materiali, febrem conferre scripsit libro tertio, Fen. prima, Tract. quinto, cap. octauo. Amplius quarto, Fen. 7. cap. septimo, ueterem scabiem, medicamentis ad excoitationem usque uehementibus curat. Eiusmodi testimonijs pleni sunt autorum libri. Quid igitur dicemus? Nonne satius, moderatum argenti uiui usum admittere, cum qualicunq; corporis difficultate, quàm intolerabili diuturnoq; animi simul ac uitæ uigore perire? Præterea si que ex illo metuenda erunt afflictiones, nonne conuenienti Antidoto tempestiuè corrigemus? præcipuaq; corporis membra Alexipharmacis, industria nostra, tutabimur? His addere possumus, quod nocere aptum est, nunquam ægris iuxta, ac sanis afficere, quoniam contrariorum contraria sunt remedia: Itaque hi similia, illi dissimilia, de necessitate requirunt. Proinde statuendum, etsi fortè integra salubritate de gentes que at ledere, non tamen atroci Gallico correptos, aut uerius possessos: quod alia sit horum, quàm illorum habenda ratio. Imò quando ad unum omnes, cathartica siue euacuantia omnino necessaria hic decernant, quis queso medicandi modus tolerabilior, atque emendabilior censetur, per hydrargyrone (quod toto curationis tempore, æquanimiter per loca nature conuenientia, expultrice sola, per unguendi efficaciam, irritata, agit, ut nos sæpè uidimus) an per enormes ac prorsus dubias purgationes, (quæ tametsi per humores mouent, donec aut nimis imbecilliter, aut nimis uiolenter, ad septem aut octo tantum horas educat) quod est optimum, moliri? Ut autem finiam hæc mea est sententia, & sic animam induco meum, hydrargyri correcti usum, post factas concoctiones, & humorum peccantium necessarias medicationes (præcipuè quando alia remedia frustra explorantur) quàm cuiuscunq; alterius pharmaci, in effera Venereis labe, incolumiorem existere. Ac ideo Hieronymus Fracastorius libro secundo Syphilid. ad finem eius, mirandam uiui argenti potentiam cecinit: siue quod id natum sit subito frigus caloremq; excipere, unde in se nostrum cito contrahit ignem, ac condensum humorem dissoluit: siue aliam uim fata illi, & natura dedere. In summa, Amuletum libidinosæ luis planè credi oportet, quod ego, præterquam ex Medicorum libris, experientia rerum omnium magistra, in deploratissimis ex hoc morbo hominibus, sum edoctus. Sententiæ huiuscæ ad stipulatores habeo doctissimos quosq;, atq; ipsum adeo Ioannem Manardum uirum summi, siue literas, siue disciplinas quis spectet, epist. 4. lib. 14. qui tametsi incuset, et graua accidentia enumeret, attamen sese correctum usurpassè palam fatetur. Musa quoq; ille Brasauolus magna per Italiã autoritatis, in examine suo simpl. nulla qualitate, sed sola quantitate, ut Diosc. ueneni uim obtinere scriptum reliquit: ac proinde non fors tantum, sed introditur, prædicatq; felicè eius usum, curatis infamib. ex uernib. semimortuis.

Responso

Argenti uiui
us qualiter
innoxius, ac
tolerabilis.

Duobus malis
resistere
difficillimum

Aph. 6. par. 1.

Aph. 26. par. 2

Aliter sani, aliter aegri afficiuntur.

Argenti uiui
miranda facultas,

Quin

DE COMPOSITIONE

Quin & Antonius Gallus copioso doctoque calamo, Matthiolus insuper, atque Amatus, idem testificantur. Hæc igitur cum uera credantur, quis perniciem eius nunc uelut letalem accusare, aut uelit, aut possit: quanquam non ignorem, singulari prudentia cautioneque, & exquisitissima arte id fieri oportere, atque homines imperite temerarios cane peius & angue fugiendos esse: siquidem humiditate sua modum excedente, insitum cordi natura humidum sepe corrumpit, & uniuerso sanguini putredinem infert. Hactenus hydrargyri inuentionem, differentias, repugnantes autorum scripturas, & usum cum iudicio incolumem explicauimus (sicut initio facturum me receperam) consequenter quatenus noxia habeatur eius qualitas, recensebo Dioscorides lib. 5. cap. 60. omnem materiam, præter uitrum, plumbum, stagnum, & argentum exedere testatur: quod sapissime sum demuratus, siquidem in eiusmodi uasis repositum, pauco tempore ea corrodit, ac depascitur. Vnde melius in ligneis pyxidibus, insperso fursure, & pipere, seruabitur, aut coriaceis sacculis, ut nunc plerumque fieri solet. Plinius 33. cap. 6. uenenum rerum omnium, uasaque perire, dira tabe, dixit. Aëtius 13. cap. 79. & Paulus 5. cap. 67. in censu uenenorum collocant. Galenus aliis Dioscoridem sequutus lib. 4. simpl. cap. 18. ac 5. cap. 18. tota sua substantia siue essentia ledere scripsit: Nono autem simpl. libro cognouisse factitium tantum uideri potest, cuius periculum sese intrò aut foris fecisse negat. Sed & horum uerba, de pondere, non de nuda qualitate, intellego: quam etsi solo odore crudelem experimur, dum bracteas aureas argenteis uasculis superinducere laborant Argentarii (quoniam alios immedicabili tremore, alios molesta paralyti, malignis oculorum uitijs alios, graui auditu, oris fetore, & frigidis cerebri intemperiebus corripi uideamus) non propterea eandem ueneficam uim corporibus, ex illinitione, dumque probe castigata fuerit, inferri existimabimus: quoniam aliam absque dubio facultatem retinet, atque imprimit, uehementi ignis calore, diutinaque eius assiduitate, & intra os, ac nares, aure attractu: aliam sanè, moderata, supra artium internodia, placidaque ex interuallo unctione, iuxta cuiuscunque naturæ & commensurationem, affectusque magnitudinem. Atque ista de Mercurio facundo Atlamis nepote (Germanicè Quecksilber) dicere potuimus: Reliquum est, ad Staphidis agriam Græcis, Pedicularem herbam Latinis uocatam, reuertar. Hanc Dioscorides lib. 4. cap. 137. pinxit. Cornelius Celsus lib. 3. cap. 21. uiam Tamimam uocaminat. Eum suppressa uoce notat Plinius lib. 23. cap. 1. attamen 26. cap. 13. eiusdem herbe uires recensens palam quæ Staphidis agria sunt, eidem concepit: unde controuersia in Plinij uerbis uideri possit, etsi Mundellam ab hac nota illum uindicare non ignorem, in annotationibus examinibus Muse Brasauoli. Galenus simpl. lib. 4. cap. 17. Staphisagrîam, uitem agrestem uocat. Ex quibus manifestum fit, indifferenter eam distionem usurpari solitam. Quidam Pituitariam dicunt, quod commanducata fauore suo multam pituitam eliciat. Serapion cap. simpl. 277. Alberas, Auicennæ Staphisagrîa cap. 622. lib. 2. quem Myropole imitantur. Gens nostra Leusstraut, qua appellatione Tragus usus est, lib. 1. cap. 83. in assignanda consiligne Buellij cap. 134. lib. 3. Ego nihil decerno, tametsi hanc ad Staphidis agriam non pertinere sciam. Hæc Colonia feliciter nobis ex semine enata est.

Argentum uinum quatenus noxium.

Staphidis agria. Celsi lapsus.

Pituitaria.

Sapo duplex.

Vng. populæ on Nicol. Alexandrini.

Saponis liquidus Plinius lib. 18. cap. 10. Gallorum inuentum ait, utilandis capillis, ex seuo & cinere. Fit duobus modis, spissus ac liquidus. Vterque apud Germanos, maiore in usu uiris, quam foeminis. Hic potissimum circa septentrionales populos usurpatur, in abluendis lineis uestibus, coquiturque Amstelredami passim, quod frequentissimum totius Hollandiæ emporium est. Ille Sapo Venetus dictus, & Gallicus (cuius subinde meminit Galenus) apud plerumque omnes, primas tenet. Constituitur ex oleo calce, & sale: interdum aromata odoris gratia admiscetur, tum præcipue quando globuli abluendis barbis finguntur.

Vnguentum Populeon Nicol. Alexandrini.

Rec. Oculorum siue germinum Populi libras quatuor.
Folior. Hyoscyami, solatri, Cimarū rubi, semperuiuæ, radicis bardanæ, cotyledonis, lactucarum, uio-larum, Ana uncias sex.
Axungia porcina recentis, libras sex, uel quantum sufficit: Vel eius loco, ueruecis aqua bene abluta.

Axungiam cum reliquis misce diligenter, & octo dies fermententur, nono ad lentum ignem, tenui uino coquantur: deinde per sacculum colentur, abiectisque herbis, nocte integra dimittatur liquor, mane quicquid coagulatum supernatauerit, uase unguentario reconde.

CRONENBURGIUS.

Vulgus Officinarum ac Tonforum aliud consarcinat. Nos ex Alexandrino præscriptum potius quam illud præpositi, quod etiam legitur apud Villanouanum in Amidotario, transponere uolumus: tum ut prauam huius, in uertendis meliorum autorum scriptis, consuetudinem, ab unguentariis Officiis aboleremus: tum ut genuinam compositionem in usum reuocaremus. Nam ueritas ubique ab omnibus (cum

A bus (cum sola sit atq; unica uirtus) audienda & probanda est, quæ in Medicina, ex uera rerum cognitione, deprehenditur: Huic nulla annorum series, nullus consensus, nullum obsequium, nulla autoritas, præscribere potest. Et ueram esse Alexandrini scripturam quis ambiget, quando in confesso sit Præpositum, ab hoc, suam mala fide transumpsiſſe? Nisi quispiam malit à Myreſſo 43. Antidoto id factum credere, ubi tamen pro rubo, rubeam, ac bardanam, pondusq; suilla ad ipsas non habet. Cæterum ætate antiquiores, simplex quoddam oleum Populeon, in discutiendis lasitudinibus, aptissimè recipiebant, cuius modi exempla uidemus apud Galenum de Tuenda ualitudine 4. Actium 1. & 12. cap. 44. Paulum 7. cap. 19. Actuarium cap. de Emplastris, Nicolaum Myrepsum Amidoto unguent. 17. & hunc quoque Alexand. cap. 7. 26. Galenus insuper ad articulares dolores, aliud memorat lib. 7. per Genera. Hoc autem loco non sunt audiendi, qui ex fructu Populi albæ præsens Myracopum conficiunt, siquidem apud Græcos ubiq; cüyup, hoc est, nigra, legitur. Micronymus Tragus lib. stirpium 1. cap. 123. ex succis semper aluis, solatri, cum oculis populeis decoctis, in suilla axungia, & percolatis, unguentum facit, omnibus eo titulo unguentis præferendum, sibiq; longè gratissimum. De Populi temperatura, anceps est, inter medicos aliquot, concertatio, simulq; qualis sit ex ea denominati unguenti facultas, ealidæne, an frigida: sed hoc argumentum argute Manardus epist. 5. libri primi tractauit. Quem uerò breuis adhuc historia Populi, eiusq; gummi, & crassos quorundam errores cognoscere iuuat, relegat quæ nos è horum lib. in Trochiscis ex charabè scripsimus, ubi compendio aliorum ambages annatauimus. Nunc paucorum ingredientium explicationem prosequar.

Veritas unica uirtus, & ubique audienda.

Oleum populeon.

Vng. populeon Tragi. Populei temperatura anceps.

B Radicis bardanæ] Prolixæ, dubia, uaria, intricata est herbe istius significatio, in qua equidem disquirenda, haud parum multum operæ impendimus: præsertim quando celeberrimi quiq; autores, aliam atq; aliam doctrinam, ex diametro ferè disidentem constituunt. Siquidem Syluaticus uerè Lappam maiorem, Genuensium Vngulam caballinam exponit: Inq; duas hanc differencias, maiorem ac minorem, distribuit. Hermolaus Barbarus cap. Coroll. 7. 21. Bardanam, & Lappam maiorem uulgè, interpretatur Petasiten Plinij: cui errori ad stipulatur Ruellius 3. cap. 24. Vngulam uerò caballinam eiusdè Arcion. Mox eundem autorem testificatur, Petasiten appellare Personatam. Locus est apud Plinium lib. 25. cap. 9. Ego quod demortui hominis pace dixerim, in Plinio Petasiten isthic non cõperio: & multò aliter quàm ipse eam scripturam lego, ad Capitis fermè initium, hoc modo: Quidam Arcion uocant Personatam, cuius folio nullum est latius, grandes lappas feremini. Sic ille. Quibus equidem uerbis Lappam tabernis representare uidetur maiorem uocatam. Nec ullum est discrimen tale, quale nimis curiosè, ne dicam imperitè, hoc loco cogitauit Hermolaus, uir alioqui in disciplinis omnibus suspiciendus. Et per Iouem demiror, quomodo uir taneus in hunc errorem delapsus sit. Nicolaus Leoniceus dum accuratissimè Plinij errata colligit, non duo Arcij genera: non discretam herbam Personatam à Personata, sed uitiôsè hanc uocem pro illa scriptam putat. Ego autem Plinium, per primum genus, Lappam maiorem, siue Bardanam: per alterum, eam sane speciem Arcij, quæ Cucurbitæ folia ostendit, maior tamen, hirsutiora, nigriora, ac crassiora (quam Personatam dixit) intelligere credo. Nam ut alios præteream, Galenus 6. simpl. affinem huic omnino doctrinam habet. Quin & tertium Arcij genus Verbasco simile recensuit. Plinio 27. cap. 5. demonstratū. Nec recipiendâ arbitrator usq; ad eò minutulâ unius literæ Marcelli distinctionem, uidelicet Arcij, & Arcij, quando eam neque Galenus, neq; Ruellius lib. 3. cap. 123. neq; Manardus lib. 16. epist. 3. animaduertentur: nec Ruellij error subtrahendus, cum Arcion, Lappam minorem officinarum decernit, quæ reuera Xanthium est, ut Dioscoridis delineatio prorsus ostendit, & doctissimi quiq; Medici confirmant. Porro Vngulam caballinam, alias Tusilagnem uocari indicauimus, ut uel hinc Hermolai imperita pateſcat, in hac herba. Nunc studiosos diligenter uersare uelim Caput 92. lib. 4. Dioscoridis, quo Personatam, siue Lappam maiorem, uulgò Bardanam: Atq; eiusdem libri cap. 122. ut Xanthium, siue Lappam minorem agnoscant. Qui uerò negant Xanthium ab Aparine differre, cogitent Græcos autores, duobus seorsum locis, de ijs prodidisse. Certè facies utriusq; Lappæ, discrimen maioris & minoris assignat. Nostri non aliter quoq; quàm gross. Kletten, ac Elem Kletten interstinguunt. Echinus pueris ubiq; notissimus, dum tenaci amplexu uestes crinesq; ludicro spectaculo, ita comprehendat, ut difficulter auferri queat, quod inter alia uerba Theophrastus 7. Planearum, cap. 14. non tacuit. Atqui Petasiten Dioscorides continuo post Personatam cap. scribit. Visitur apud Tragum lib. 1. cap. 138. Fuchium cap. 249. & uiua facie in horto Doct. Echij. Germani Pestilenzwurzeln nuncupant. Italia adhuc ignota uidetur.

Bardana historia.

Multorum errores deteguntur.

Xanthium est lappa minor.

Xanthium non est aparine.

Petasites.

Cotyledonis] Græca est hæc appellatio, quæ commodè Latinis, ab eiuscmodi instrumenti similitudine, Acetabulum, quibusdam Umbilicus Veneris uertitur. Quale id sit, & quid significet, docti medici norunt, ac Virgilius Marcellus in Comment. Dioscoridis lib. 4. cap. 87. assignat. Quorum generum herba legitur, cum apud hunc, tum apud Plinium lib. 25. cap. 11. Cymbalariam uocat Pandectarius cap. 171. Hermolaus cap. Coroll. 705. Cymbalarem herbam. In hac uoce consensit Ruellius 3. cap. 113. Dissentit Brasauolus in examine. Tragus Tomo 1. cap. 162. primam Dioscoridis faciem nobis ob oculos ponens, Personatam censuit omnino appellandam, quam Germania superioris populi, uernacula lingua

Cotyledonis historia.

DE COMPOSITIONE

*Die Durchwachs / & stopffloch, id est, ocludens foramen. Acetabulum uero istdem recte Lefsel-
Fraut & Nabeltraut nuncupari dicit, quoniam eius folia, leuiter quaedam, ac inuidentem concavi-
tatem, in medio cauliculo ostentant. Consequenti cap. Cotyledonem syluestrem unam, atq; alteram pin-
git. Quae mihi, Umbilici Veneris nomine, monstrata olim herbula est, unicum rotundum, pinguisculuma
foliolum e medio exili pediculo ostendebat, in palustribus, atq; uliginosis locis proueniens: sed nihil com-
mune haec, cum illius Tragi figura habebat, ut nec eam utraque illa, quas representauit Matthiolus eo-
legantissime.*

Unguentum Rosatum Mesues.

Ung. Rosati
Mesues.

Axungia porci nouies probè laue-
tur, aqua calente, ac toties frigida.
Deinde cum illa teratur, æqualis
portio, siue quantitas rosarum ru-
brarum recentium, quæ cum ea
marcescant dies septem: funde len-
to igne, & cola. Rursus tantūdem
rosarū recentū, cum eadem axun-
gia, tere, quæ similiter dies septem

simul marcescant: funde ut prius,
• ac cola. Tunc affunde succi rosa-
rum rubr. dimidium,
Olei amygdalarū dulcium partes sex,
Coqueleniter, ad succi consumptio-
nem, & repone.
Si inter coquendū inmiscias parum o-
pī aqua rosarū soluti, ualentius fit,
præsertim ad somnū prouocandū.

CRONENBURGIUS.

Vetus admodum mos fuit, ex rosis unguentum concinnare, sicut nos supra in oleo Rosarum disertè
manifestauimus: & Theophrastus 6. Plantarum, cap. 6. in Cyrena, odoratissimas rosas produci, autor
est, unde isthic iucundissimum quoq; unguentum fieri dicit. In superiori Germania rarior est eius ue-
sus, sed Antuerpia celebratissimo totius orbis emporio, frequens habetur, ubi non septem diebus, sed
tribus tantum macerant, his rosas renouando: septimo, succum & reliqua apponunt, atque ad Mesues
institutum, absq; opio parant. Quidam ineptè Unguentum, rosacea aqua studiosè abluunt, uerum ple-
gung: post anni spacium, corruptelam hoc modo suscipit. Efficax est ad ea, quæ autor promittit. Ita-
que non omnino inutile, aut inuestigium duxi, huc transponere, sicubi quispiam ad se illius consue-
tudinem uertendam existimet. Opium uerò initio non adderem, sed purum ac simplicum constituerem.
nisi forte in quapiam illius portione, ad opij maiore fermentationem, uelut etiam innuit Sylluius. Adep̄s
porcinus, ab omnibus membranulis, purgetur, priusquam ei rose commisceantur. Componendi ratio
manifesta est: Transco ad aliud ordine proximum.

Antuerpia
nobilissimū
emporium.

Unguentum rubrum puerorum.

Ung. rubrum
puerorum.

Rec. Butyri recentis insulsi, lib. ij.
Radicum Alchannæ uncias duas,
Vini rubri libram unam.
Castorei pinguisissimi drachmas sex,
Radices oufæ, uino ad diem unū ma-
cerantur, deinde butyrum adhi-

tur, ac pariter ad uini consumptio-
nem, lento igne, coquantur. Cola-
tis castoreum miscetur.
Quidam addunt casisæ recens tractæ
drachmas duas, atque hoc modo
unguentum parant.

CRONENBURGIUS.

A rubro colore, unanī plebeiorum testimonio, nomen accepit, ac propterea cassiam omitterendam
deceruo, tanquam eum colorem uitiantem. Nostra etate celeberrimum est, in morbillorum pariter,
ac uariolarum suspicione, aut metu: nam uix aut dici, aut credi potest, quanti usus sit apud scæmnas
nostrates omnes, dum passim confidenter, atque utiliter eius portionem, cum haustu uini, siue alterius
cuiuspiam humoris calfacti, pueris & adultioribus mistam offerunt: Mox stragulis bene multis ad
prosciendum sudorem studiosè operiunt. Quo presidio, quicquid est eius corruptæ labis, uel prauis hu-
moris, serè plerunq; per uniuersam cutem efflorescit, non alia puto ratione, quam quòd radices Alcan-
næ, quam inter Anchusas numerandam (ut mox dicemus) arbitramur, peculiarem expurgandi uenem
uim, uelut castoreum, obtineant. Etenim inter alia auxilia, igni sacro mederi, lepris ac uitiis ignibus illi-
ni, Dioscorides, Galenus, & Plinius, insuper contra uirus serpentium, maxime uiperarum, uisere scri-
pserunt: Atqui malum eiusmodi, quod Græci nunc exanthemata, nunc ethymata, Plinius multis locis,
similiter Celsus lib. 5. cap. 28 papulas, & pituitæ eruptiones appellant, uenenatam omnino qualitatē
habere, Medicorum nemo legitimum Hippocratem 3. Epidem. sect. 3. Galenum 5. Methodi, principio li-
bri de Cibis boni ac mali succi, atq; Aëtium lib. 5. cap. 129. ambigere uelit. Etsi Auicenna libro quarto.
Fen. 1. Tract. 4. cap. 6. Constantinus quoq; Zoar & Isaac, Arabes, ac eorum sequaces ualescus lib. 7.
cap. 7. & Bertrucius Tract. 1. lib. 2. cap. 16. sanguinis menstrui reliquias, morbi causam constituant.

Denomi-
natio.

Unguenti hu-
ius usus.

Exanthemata.
Ethymata.
Morbi causa.

Scd hō

A Sed horum imperitiam Alexander Benedictus lib. 1. de Febre pestilenti, cap. 2. Manardus lib. 7. epist. 2. atq; euidentius Ambianus ad finem lib. 1. de Abditis rerum causis, detegunt. Ceterum cum longa firmatq; gentis nostrae consuetudine, eiusmodi unguentum paratu facile usq; familiare cognoscatur, non putavi omittendum. At unum me torquet, quod uidelicet id ipsum, nec illi uicini, apud quenquam scriptorum hactenus inuenerim, imò ne apud eos, qui practicos, ut uocant, libris, omnes angulos et domos impleuerunt. Proinde boni consulat Lector, quod nos huic loco inferere ausi fuerimus.

Supersit quae de Alcanna in mentem uenerint, supradictis apponere. Scio me primò horum Comment. ex Serapionis testimonio, hanc plantam designasse, quae Dioscoridi Ligustrum, et Pandectario cap. 34. Henne dicitur: nam eadem ubiq; est sementia, siue formam, siue uires spectemus. Sed nihil certius, quam eius radices in isto unguento non usurpant. Quae enim hic assumuntur, rubrae sunt, comretantiumq; manus sanguineo colore inficientes, cuiusmodi quoq; usum manifestissimè in dicto unguento praebent. Taceo insuper omnimodam utriusq; stirpis diuersitatem. Dioscorides in rosacco mouit, unguentarios coloris gratia Anchusam illi admiscuisse. Quid si nostros, hac tempestate, idem hic moliri per Alcannam uocatam, existimemus? Nec moueor Ruellij uiri grauisimi doctrina, qui lib. 1. stirpium cap. 94. antiquorum Ligustrum, Officinarum Alcannam pronunciat, quando ipsissima ueritas, nempe rei euidentiissima fides illi aduersetur, ac mihi patrocinetur. Quis etenim ueterum, quis recentium, Ligustro rubras radices tribuit? Vulgaris autem Alcanna, usq; adeò eas ostendit, ut dubitare non queamus, nisi omnino cecimus. Itaq; Ligustrum esse non potest. Eorum opinio ueri speciem habet, qui Buglossam rubram appellant, à radice nimirum inducti. Quin et folia Buglosse nostrae penè similia uisuntur, cum quadam aspera inaequalitate. Hanc ipsam herbam, à simplicium studiosis, Anchusam uocari memini, dum Medicinae olim Bononiae operam darem, crescitq; abundè in foro Boario, ubi nos sepe effodimus. Et hanc Alcannam dicere quid uetat? Imò credo per ignauos aliquot Anchusam, in Alcannam deriuatam. Dioscorides lib. 4. cap. 21. Anchusis omnibus rubras radices tribuit, quod Theophrastus 7. cap. 9. Plinius 22. cap. 20. et 21. atq; posteriores ad unum omnes confirmant. Pandectarius procul dubio Muscellinam herbam, cap. 515. alia Lactucam asi ni nuncupauit. Ex Italia, Hispania, sed potissimum Gallia, ad nos radices deferuntur. Officinae Alkanet, et Orchaneth pronunciant.

Alcanna historia.

Ruellij error in Ligustro & Alcanna.

Buglossa rubra. Anchusa.

Muscellina herba, lactuca asi ni. Orchaneth. Vng. Santalinum Mesues.

Vnguentum Santalinum Mesuae

B Rec. Rosarum drach. duodecim. Spodij drachmas quatuor.
Santalor. rubrorum drach. decem. Camphorae drachmas duas.
Santali albi & citrini, ana drach. sex. Ceræ albæ drachmas triginta.
Boli armeni drach. septem. Olei rosati libram unam. Misce.

Sunt qui lauent oleum, et ceram prius, post alijs permiscant, ac redditur efficacius.

CRONENBURGIUS.

Cerati titulo hoc refert Mesue, at ego uulgarem consuetudinem imitatus, in unguentorum ordinem redigere malui. Aliud apud Serapionem 7. Antidotorum cap. 27. legitur Dhima: h de Sandalis. Compositio est manifesta, nam primò cera incisa, cum oleo rosarum omphacino, duplici uasculo, liquantur; deinde refrixis arida in tenuissimum puluerem scorsum redacta committuntur, quae autem ingrediuntur, alijs expediuimus.

Dhima de Sandalis.

Vnguentum contra scabiem.

Rec. Granor. parad. unciam unam. Sulphuris communis & uiui, ana uncias duas, & semis.
Sem. lupinorum amar. uncias tres. Zingiberis unciam unam.
Hellebori nigri unc. unam, & semis. Axungiae porcinae lib. ij. & semis.
Hellebori albi unciam, semis. Misce, ac forme ad arte unguentum.

Vng. contra scabiem.

Aliud Antonij Brasauoli.

Rec. Terebinthinæ uncias quatuor. unam.
Lauentur aqua comuni, deinde aqua fumariae: postea adde uitellum u-nius oui. Salis communis unciam semissem.
Butyri recentis rosacea loti, unciam Succilimonum seu arantiorum, quantum satis erit, pro formando unguento.

Aliud.

CRONENBURGIUS.

Hoc transcriptum est ex Montagnana cap. Vnguentorum, non procul à fine. Quando uerò scabies crudelior, ad uitandam uim reperuicentem, succorum mistionem intermittit, et oleum rosaceum omni

DE COMPOSITIONE

phacinum substituit. Inpituitosa autem, ac purulenta abundantia, admiscet primæ compositioni Radices Iridis, hellebori nigri, lithargyri aurei, Ana drachmam unam. Hac unctione ad unum omnes, triplici aut quadruplici consuetudine uestertina, iuxta focum restituumur.

Aliud eiusdem, redolens.

Rec. Sulphuris uiui laetigati in tenuissimū puluerem, uncias duas. Laridi omnino recentis, quantum satis erit, pro cōmiscendo sulphure, mox in mortario, cum drach. duabus salis agitetur. Deinde appone Serpilli, mentæ, saluïæ, maioranæ, recentium, ana unciam mediam.

Simul absq; surculis concisis tustisq; fiat omnium unitas, ad formam unguenti. Vsus eius erit ad ignem uesteri dormituris: curat indubitata fide triduo suo quadriduo. Sanè huius generis unguentorum ac illuminationum plena sunt omnia, tantaq; est multiplicitas, in autoribus, & dispensatorijs non modo, pro humoris affligentis, sed etiam pro sexus uarietate, ut ego integrum facile ijs colligendis quaternionem implere queam. Quin & poetæ, & rei rustice scriptores, atque alij, talium etiam diligenter meminerunt, cuiusmodi est unctio ouium scabiei, & corporis, apud Vergilium, quæ haud ineptè hominibus subinde accommodari possit. Verba eius sunt tertio Georgicorum, dum ait:

Aut tonsum tristi contingunt corpus amurca,
Et spumas miscent argenti, ac sulphura uiua,
Ideasq; pices, & pingues unguine teras.

Ex quibus colligitur, quanta iam olim fuerit restituenda scabiei cura, ac diligentia. Voluimus autem nos selectiora, & tutiora unguenta hic recensere, quorum usum ut maximè innoxium probamus: Reliquorum immensam turbam omisimus. Nam quorsum attinet, inanem laborem, nullo penè alterius modo, suscipere? aut chartas temporis dispendio contaminare? Imò quorsum opus, hac opera alijs calumniandi mei ansam offerre? quæ alioqui metuo, à quibusdam sycophantis, in hoc opinor productis,

ut perniciose emulatione interturbent omnia, tibi nimis instructa erit. Quid autem non Zoili isti dicent, si in huiusmodi unguentis recensendis fuero prolixior, quando ne de optimis summeq; necessarijs medicamentis patienter loquentem me opinor audierint? At desinant moneo lace sere utilitigatores.

Nec enim illis placere studemus, uerum bonis quàm plurimis, & minimè multos ledere. Ac quando obsecro tam felix fuit seculum? quando tali loco fuerunt res humane? ut pleriq; in proximo natos fructus non fastidierint, & è longinquo aduectos singulari desiderio non susceperint? Minimè igitur mirum, si in exilibus parumq; cultis hortis nostris collecti, nec omnium palatis sapiam, nec iisdem bene concoquantur. Quod nobis cum multis commune est. Nunc igitur amplius sermonem proferre non putaui necessariū. Qui uolet, consulat Enulata, ac Psorica unguenta, cuiusmodi exempla habentur apud Mesuen,

& recentiores practicos, ad fastidium usq;. Expedit tamen argentum uiuum semper uelut malignum, ac ledere opportunum, in leuioribus scabiei uitijs, formidare, & in grauioribus quàm arissime usurpare, ubi medicorum peritorum industria cum primis acquiescendum esse monemus. Idem supra in unguento aduersus pediculos diligenter etiam docuimus. Porro unguenta, Plinio autore lib. 13. cap. 2.

ac 7. in Alabastris tutissimè reponuntur, durantiq; ab initio ad annum, si Serapioni credimus Tract. 7. cap. 34. Nostri myropole in longam etatem parant, atque usurpant.

Unguentorū pro scabie multiplicitas

Zoilorū nūc plena sunt omnia,

Argenti uiui usus suspicax

Unguentorū repositio, ac diurnitas,

LIBRI NONI, DE COMPOSITIONE MEDICAMENTORVM, F. ONIS,

LIBER

LIBER DECIMVS, DE COMPOSITIONE MEDICAMEN

TORVM, OFFICINIS HOC AEVQ VSV ALIVM,

Autore Bernardo Deffennio Cronenburgio,
Doctore Medico.

VANTA SANE PHARMACOPOEIS OMNI-
bus, pariter & integritatis medicinae studiosis, ex istis Commentarijs, utilitas
aduenuat, puto nõ esse obscurũ, qui animo presenti, ac candido, eosdem lecti-
tarunt. Inuidi uerò, & quibus est, cum maleuolentia, coniuncta improbitas,
optimi cuiusq; studium p̄ssimè calumniantur. Vnde tales cõtemnere nunc po-
tius, quàm cõsultare uolent. Atqui deplorare, simul & accusare, haud iniuria,
quispiã eos possit, qui hodie artẽ cõfidenter sc̄litate, nec plus tamen impen-
dunt diligentia, nec plus habent in discernendis rebus, intelligentia, quàm aut

asinus lyrae, aut sus tubae. Et dictu mirum, quantam in sc̄lita confidens iam pariat: Nam ut recta ingenia
debilitat uerecundia, ita peruersa confirmat audacia. Quapropter calamitosam, in hominum uitis, ia-
cturam, & formidabilem, ex eiusmodi imperitiã, interitum fieri, nemo negare potest. Quibus rebus
utinam, illustres Academiae, ac prudentes Respublicae, tandem succurrant, cum frustra id per doctissi-
morum uirorum calamos, pariter & linguas, haecenus tentatum sit. Nos quoque ne tam utilli, necessa-
rioq; studio deesse uideremur, multis iam annis, in simili palestra Medica laboramus, haud quidem
ignauiter, sed pro uiribus, in si non omnes, saltem quoad fieri queat, quamplurimos illos Philautos, &
aliena fraude magnificos, ex medicorum numero, submoueamus: ac quicquid sit, in publicis Officijs,
barbarici, sordidiorum uocum, conficiendorumq; pharmacorum, siue ambiguitatis, siue obscuritatis,
in genuinum sensum, atq; sermonem purum integre restituamus, ut hoc ueluti Augur stabulo fideliter
purgato, Medicina ars omnium clarissima, in cõmunem hominũ salutem, ingenue pureq; tractetur. Nec
me suscepti laboris poenitet, quoties in memem uenit, quanto perẽ & mihi, & candidè de alienis labo-
ribus, iudicare uolenti profuerim. Hac igitur fide, nunc decimũ librum auspiciamur, in quo, quicquid
in prioribus, uel tractationis inconuenientia, uel memoriae negligentia, omissum fuit, nulli ordi litera-
rum certo adstricti, sed quomodocunq; sese argumentorum ratio offerat, tradere constituimus; ita de-
mum aequali codicum numero, omnem hanc doctrinam absoluemus.

Insc̄lita cõf̄-
dentiã parit.

Acetum rosatum, & ex quibuscunq; floribus.

Quamquam difficile sit, de eiusmodi statam ac definitam methodum tradere, cum non solũ phar-
macopoei, uerũ in super plebei, usu ferme quotidiano, in ciborum condimentũ, palato multiplici talia
parent: id tamen admonendum esse duxi, ut è rosis, & alijs foliatis floribus, unguis, hoc est, imã folio-
rum partes praescindantur, quoniam in octo inuolũq; humore refertur, saepe aut iustum in solatum, hor-
renda putrilagine, acetum quodcunq; uitiãt. Eadem necessitate, in umbra extra solem, flores ab, que
rore, siue pluuia lecti, ad triduum, aut quatrimum expandere oportet, ne ulla corruptela, conditurã
in longum tempus seruandam afficiant. Quo uerò ad praesentiam florum quantitatẽ, pro aceti men-
sura, pertinet, non uidetur mihi à methodo alienum, si quis, uel odorem, uel colorem, uel etiam medi-
cam quadam uenus facultatem requirens, Dioscoridem, in uino Rosarum lib. 5. cap. 24. aut aceto ex stœ-
chade, aut betonica, imitetur. Primo etenim loco, libram rosarum siccarum, sextarijs octo, hoc est, li-
bris duodecim uini, ad menses tres demergit: deinde hoc colatum reponit. Secundo autem, librã u-
ni stœchadis, uini siue aceti congios sex, id est, libras quinquaginta quatuor (nam congius singulis roci-
pit sextarios sex: & unus congus libras nouem) affundit, ac macerat. Tertio loco, Betonicae herbae
semine maturo pregnãtis, cum ramulis suis, librã uini, uel aceti congios duos, nempe libras decem,
& octo addit, ac post septimum mensem ferme matum transfundit. Qui huiusmodi compositionibus
parandis sunt peritiores, atq; exercitiores (in quorũ catalogo, cum primis pharmacopolã urbis no-
strae Theodorici Kalbandium iure numero) unicuiq; librã florum rosarũ rubrarũ pauculis diebus in
umbra siccatarũ quartas Colonenses sex, siue, ut ego aestimo, libras plus minus xxij, aceti praestantissi-
mi adijciunt, xl. diebus soli exponentes, in uitro: Atq; eo modo, quarta liquoris portio, Dioscoridis fa-
ciunde rationi, in aceto Betonicae, decedit. Quidam triginta diebus in solantes, rosas mutant, ut odore,
saporeq; ualidius, colore quoq; praestantius acetũ reddant. Ad hanc doctrinam parari possunt Aceta,
ex Lauandula, Roris marini, Saluie, Sambuci, & quibuscunq; eiusdem generis floribus: ubi tamen ni-
hil temerè, inconsultis Medicis, ab Officinarijs fieri suadeo, quantum id haecenus longa consuetudine,

Acetũ ex ro-
sis, & alijs flo-
ribus.

Unguis praescindendi.

Flores in um-
bra expanden-
di.

Florum & aceti
quantitas.

Sextarius
Atticus.

Vinum ro-
sarum.

Vinum stœ-
chadis.

Congius.
Vinum be-
tonicae.

Modi alij.

Aceta di-
uersa.

DE COMPOSITIONE

quæ haud raro perniciosus magister esse solet, neglectū sit. De culinis nostris nō loquor, quibus ut nunc eius aceti conficiendi modus atq; usus, uagus & cōmunis: ita olim antiquis prorsus certus ac insuetus fuit. Et breuiter ista monuisse sufficiat. Porro quæ sit aceti exquisita per se facultas, ex nemine plenius, quàm Galeno summo rerum naturalium estimatorē, lib. simpl. 1. cap. 17. & aliquot cōtinuō sequentiū. cōsequemur: Amplius lib. 4. cap. 2. & 11. ac lib. 8. Rursus Methodi 10. & 11. atque per Locos 1. cap. 8. ac 2. cap. 1. inter Archigenis remedia de his, qui ex stomacho caput dolent: etenim ex contrarijs qualitātibus, frigidis & calidis consistit: plus tamen illarum, quàm harum est particeps, quā & utrarumque tenuibus partibus: quā propter simul incidit, attenuat, discutit, reprimat, de pellitq;. Subscribunt Dioscoridi ac Galeno, Serapione cap. simpl. 134. Auicenna cap. 88. lib. 2. Debet autem esse acetum, ex uino albo exquisitē acido, in quo nulla penitus huius qualitas apparet: sed quō id fuerit uetustius, & acrius, eō calidius acetum omnino censendum, aliās contrā. Vim eius sēdē scripsit Plinius lib. 23. cap. 1. Varias insuper aceti condituras recensuit Constantinus Cæsar lib. 4. agriculturæ octauo, cap. 32. & sequentiū. Gelu nunquam concrefcit, cuius causam reddit Alexander Aphrodisæus, in Problematis. Hæc habui, quæ de conditijs aceti, in communem utilitatem, dicenda uiderentur, nunc ad Scillinum uenio.

Aceti facultas.

Aceti delectus.

Acetum gelu nō concrefcit.

Acetum scillitimum Mesues.

Acetum Scillinum Mesuæ.

Rec. Laminas scillæ, inter corticem ac cor, medias, separa cultello * ligneo. Jinoq; transfige, eo interuallo, ne se mutuō taleolę contingāt, mox diebus quadraginta sicca, extra solem, in umbra: postea unilibræ horum segmentorū affunde acetoboni libras octo, in uase uitra

io angusti oris diligenter obstructo, & adhuc dies quadraginta soli expone, Deinde cola, atq; utere. Si uerō urgeat necessitas, sepe li uas in calido cinere, uel arena, nō subito, sed paulatim, ut horæ spacium intercedat.

* Ego malim eburneo, uel alterius generis offeo, q. nontam facile hæc acies secati cedat.

CRONENBURGIUS.

Scilliticum Dioscoridis.

Veteribus hoc acetum, propter magnos usus, fuit celeberrimū, atq; usitatissimū, Scilliticum, scillam, & scillites quoque appellamibus, quod sequenti ordine à Dioscoride lib. 3. cap. 15. scribitur. Scilla candida expurgata conciditur, traiecitq; lino segmenta, modicis interuallis, ne se cōtingant, sicca uer in umbra xl. diebus. Mina corū, in aceti boni sextarios duodecim immergitur, & uase diligenter operato, septenis diebus, in sole madescit. Post eum numerum dierum, scilla eximitur, & expressa abijcitur: defæcatum acetum transfunditur, reponiturq;. Aliqui scillæ minam, quinq; aceti sextarijs miscent. Alij circa exiccationem repurgantes, parem mensuram adiiciunt, & senis mensibus macerari patiuntur. Libro autem secundo, cap. 164. scillæ laminas, ad deponendam amaritudinem pariter, ac acrimoniam, sepius mutata aqua, abluit. Archigenes scillæ medullam in minutas partes dissectam, & in feruens acetū intiectam, in uase fictili condit, ac in ueterari præcipit, uase in asinno stercore, ad dies triginta, desposito, uelut auctor est Galenus lib. 5. per Locos, cap. 9. Aëtius libro 9. cap. 27. simplicissimè construit, ex scillæ repurgatæ, ac dissolutæ libris quinq; aceti sextarijs quadraginta octo, insolatq;, sub cuniculæ ardoribus, ad dies xl. Paulus etsi Dioscoridis doctrinam haud dubie imitetur, attamen uno atque altero loco, mala fide, rososuit, quod sanè transcribentium uitio tribuendum omnino decerno lib. 7. cap. 11. Actuarius autem integrè transcripsit, inter medicatos liquores, quamuis aliās indeterminato pondere recenset. Nicolaus Alexandrinus cap. 135. dum primam dictionem Dioscoridis memorat, drachmas sex, nescio quā incuria, scillæ ponderi appōnit, & dies xxi. ad solem macerat. Myrepsus tripliciter sect. 37. pingens, à supradictis omnibus uariat. Democritus scillæ concise, diebusq; triginta in sole siccatæ, silihræ, aceti quā macerrimi duodecim libris imbuit. Constantinus Cæsar lib. 8. Agriculturæ suæ, capite 41. ex eodem referens, scillæ dosim suppressit: similiter Columella lib. 2. cap. 34. & Plinius 20. cap. nono; Passadius lib. 8. Titulo 8. libram, & sex uncias scillæ albæ crudæ in minutas partes recisæ, duodecim sextarijs aceti acerrimi mergit. Marcellus Medicus scillæ libræ mediam, aceti congium (qui sex capit sextarios) scripsit. Serapion Mauritanus cap. simpl. 304. disertè Dioscoridi cōsensit, sed tract. 7. cap. 23. in plerisq; differt. Auicenna lib. 5. Tract. 6. ad eundem modum, cum Serapionis priori scriptura, refert, sed uicē Kist, libram. atq; loco mannes (rectius minæ) eminam, unius literæ lapsu, interspres uertit. Sunt insuper plures huius aceti confectiōnes, quas repetere non est necessarium, quando satis copiosè, modo explicauerimus. Sed mirari quispiam iure possit, cur tanta sit, in tam præclaro liquore, dictionis diuersitas: cuius ego rei causam nō aliam fuisse arbitror, quàm quod pro medicationis multiplici scopo, multiplicem quoq; parandi formam habuerint antiqui. Et quamuis Paulus libras sex scillæ contra Dioscoridē scripserit, ego uitium eo in loco assignandum, & pluralem numerum, in singularē conuertendum esse, sequenti serie, existimo. Scillæ albi coloris in talcolas concisæ libra, sex quadraginta diebus in umbra siccatur, deinde ubi rursus purgata fuerit, in aceti generosi sextarijs duodecim, die-

Ex Archigene

Ex alijs autoribus.

Alexandrinus locus depreuatus.

Congius.

Serapionis locus resitutus.

Cur tanta in scilla diuersitas.

Pauli scriptura redintegrata.

C

D

A *im, diebus septem in sole madescere sinitur, ut se bene operculato, &c. Ita si quidem inter gradus, & uniformis cum Dioscoride erit Pauli leuio. Hæc ueritatis amatores monere uoluimus. Caterum quod tam diligenter ferri usum, in scilla, Arabes cauerint, inde factum puto, ne quid rubiginis aut contagij, ex illo, huic accederet, quæ occasione putrescere possit: atq; eadem ratione, mutuis segmentorum contactus, uitari etiam debet. Atqui quoniam tabernæ medicæ ad unum omnes, Mesuicn, in isto consiciendo acetum, sectentur, eius uerba primo loco adscribenda censui, quæ cum manifesta sint, non egent prolixiori explicatione. Admirandas eius uires, ac penè incredibiles ostendit Galenus, de paratu facilibus lib. 3. quas omnino necesse est expendere: nos ne longiores simus, locum manifestandum duximus operæ precium. Verum quidam nostrum, ut in omnibus à uetustate desecentes, ita hanc quoq; compositionem, in tolerabili ignauia, negligunt, quasi uerò scilla putida ad nos deferatur: neq; ea sit eius efficacia, propter longinquam aduectionem, quæ eam antiqui prædicarunt: aut amarior etiam gustus sentiatur, quam ut ægri tolerent. Sed id hominū genus, si tam diligenter, quam negligenter pharmacæ humanis corpori bus utilissima curaret, frustra quicquam eorundem desideraremus: nam noui qui in tillacis capsis faberrimè ac mundissimè extractis, utranq; scillam, & propriè sic dictam, & Pancretion, quibusdam pu sillam scillam appellatam, ut autor est Plinius 27. cap. 12. ex Pannonia, Sarmatia, atq; Apulia, ad nos pertulissent: quas si Pharmacopola nostrates emere uoluissent, certè nemo de labefactatis scillæ uribus quereretur: at nunc passim scillæ radices pensiles diuq; incolumes in Officinis ostenduntur. Nec enim ex matre nobis facta est natura nouerca, neq; minus benigna est hodie, quam Hippocratis, siue Galeni temporibus. Atqui ut id concedant quidam, attamen gustum uelut ægorum palato aduersantem, præcipuè etiamnum calumniatur, quasi uerò non quod prosit, sed quod placeat, & gulam titillet medicus animaduertere debeat. Hinc passim tot dulciorum, ac tucetorum congeries, tanta Syruporum saccharatorū copia, quos magna ex parte usurpat, medicantium turba, quoniam os momentanea suauitate oblectant. Ista eò copiosius à me nunc dicuntur, ut laudatissimum per multa secula medicamen, in consuetudinem denudò reuocem. Sed comodum scillæ historiam paucis adscribo, sequam Dioscorides libro secundo, ca. 164. luculenter aperuit, herbe ipsius pictura, utpote tunc notissima omnibus, ommissa. Theophrastus 7. Plantarum, cap. 12. ter quotannis florere dixit. Plinius lib. 19. cap. 5. & 20. cap. 9. in masculum ac foemellam discreuit, & tertium genus esse cibis gratum asseruit. Pythagoras integro uolmine Scillam celebrauit. Tabernæ nostræ Varronem, ac recentiores Medicos sequuntur, Squillam nuncupant. Pandectarius, atq; Iacobus Manlius, Cepam muris: Serapion Haspel cap. simpl. 304. Germani Meerswibel/uel Meuszwibel. Legenda erit, quando folia eius, & caules omnino aruerunt, ex Galeni præcepto, primo de Amidotis. Enormis, strigosa, flaccidaq; improbatur: sed alba, bene habita, ac magnitudine mediocris probatur. Amiquitas ex eiusdem segmentibus, oleum & uinum conficere solet: cuiusmodi exempla leguntur suis locis. Vini autem compositio est apud Dioscoridem 5. cap. 16. triplici ratione, postremam reposuit Actuarius. Serapion per omnia Dioscorid. dissipulatur, sed interpretatio uitiata est, cap. simpl. 304. ubi pro amphora Italica, metreta restitui debet: tamen si uterque eandem rem intellexerit, uelut in sermone mensurarum ostendemus. Galenus ad scillæ in umbra refrigeratae libram, uini ueteris albi sextarios duodecim affundit, lib. de paratu facilibus 3. Columella sextarios musti 48. adijcit 11. cap. 33. Palladius eidem ponderi scillæ, uini amphoram. Sed Dioscorides Scillam, in sole, alij in umbra, siccant, quam cõtrouersiam Marcellus Virgilius acutè cõment. suo sustulit. Hæc dum scriberem, in mentem uenit, quæ olim ex utriusq; Iuris Doctore clarissimo, & artis medicæ nequaquam ignaro, Hieronymo Fridericho Reipub. Grünunganæ nunc quæstore, cognoui. Eadem hic, magna rei cõmumone, haud inutiliter adiungam. Is itaq; uxori suæ pituitam crassissimã incidere, attouareq; studiosè cupiens, unciã unam eiusmodi uini propinat, & casu singularem ipsius utilitatem consecutus est: siquidem haud exiguam pituitæ copiam, per superiora, absq; graui molestia difficultateq; non multo post euomuit. Hinc edoctus similiter diligentem probationem, tum in me, tum in alijs, faciens, usum illius felicem, magno ægrotantium commodo, expertus sum. Propino igitur non multum febricitantibus, senibus, iuuenibus, ac subinde pueris, pro ratione ætatis, roboris, temperamenti, anni tempore, et similibus scopis: nec quisquam est, d. eo, uel tamillum conquestus, imò ad unum omnes, pharmacum mirificè collaudarunt: stomachum uerò firmiorem sortiti, continent, sed post aliquot horas, ijs aluus turbatur, ac per deiectionem, humor lenius expurgatur. Porro modus consiciendi talis est:*

Ferri in scilla cur noxiu.

Acetum scillæ in medicina negligendū.

Scilla incolu miter ad nos perfertur.

Nō quod placet, sed quod profit Medici cō animaduertendum, Scillæ historia.

Squilla.

Delectus.

Vinum squillæ.

Vini scillitica facultas & usus.

Vinum Scillæ.

Rec. Scillæ dissectæ in taleolas à for dibus mundæ, & quadraginta dies insolatæ, uncias quatuor.
Vini Rhenensis puri, libras sex me dicas.

Demerge simul uasculo obturato septenis diebus. Post id temporis, expurga, & medio mellis cocti pōdere adiecto, paucis ebullitionibus, in duplo uase coque, ac repone.

Vinum scillæ.

Ad 4

Aut aliter.

Aliud. Rec. Scillæ recētis seu uiridis repurgatæ, ac cultello osseo siue ligneo incisæ, pro consuetudine, unc. iij. His affunde uini purissimi albi libras Medicas quatuor, unciarū uidelicet duodecim. Mox in duplici uase curiosissimè obliato, ne uapor ul-

lus transpiret, diebus tribus, supra ignem macerari permitte. Post id tempus, transfunde, & cola, additisq; mellis despumati uncias uigin-
ti quatuor, paulisper lento foco simul efferuescant, ac tandem in u-
sum reconde.

Aliud.

Potes̄ etiam uehementius sequenti ratione confici.

Scillæ humidæ libram unā, uini Rhe-
nensis optimi libris octo excipe,
quibus mellis purissimi libram me-
diam appone: Scillam primò in
quadrangulos tesserarū modo dis-
sectam, deinde uino melleq; con-
sumptam, in duplo uase, accuratè
obstructo, horas uiginti percoqui

to: Interea Hellebori albi, ac nu-
cis uomicæ singulorum drachmas
sex, linteolo rariori illigato, ut unā
cum reliquis coquantur immitti-
to: ubi refrixerint, excolatum ui-
num tantisper dum purū clarumq;
euaserit defæcato, atque in usum
recondito.

Ista longius à nobis dicta sunt, sed non penitus abs re credo.

Vinum Absinthites.

**Vinum Absin-
thites.**

**Vinorum fa-
ctiorū usus
apud ueteres**

**Vini absinthi-
tes loca apud
alios autores**

**Mustum ami-
næum.**

Amphora.

**Absinthite
nostri tempo-
ris.**

**Vinū simplex
odorem, colo-
rem, & sapore
quemcunque
promptè sa-
cipit,**

Multiplicem atq; adeò quotidianū, non modò ad uoluptatem, ad honorem, ad luxum, ad ebrietatē,
iam olim fuisse factiuiorū uinorum apparatus, atque usum ueteribus, sed ad conseruandam in super-
etiorū usus restituendam salutem, imprimis necessarium, cum ex Dioscoride, Galeno, ceterisq; Græcis, tum ex
lyncella, Constantino, Plinio, & alijs Latinis scriptoribus, euidenter demonstrari potest. Qui etsi ali-
quot retrò annis, quorundam negligentia obliteratus sit, non propterea in uniuersum est omittendus,
quando haud pœnitenda auxilia, ex eo, absque corporum labe factatione, & fastidio, consequi possi-
mus: ut meritò quispiam iuuandi proximi artem eximiam, in uino, demeretur. Hoc itaque nos cogno-
scentes, quedam eiuscemodi uinorum genera hic recensere uoluimus, quorum præcipua in prauis af-
fectibus, consuetudo, familiari culinariq; ut ita dicam, remedio, nobis esse queat. Proinde auspiciabor
ab Absinthite, sãma nunc, plerisq; omnibus, celeberrimo. Id uariè paratur Dioscoridi lib. 5. cap. 34. si-
quidem hic sex diuersis modis explicat, quos, ne longior sim, non repeto, sed uolemi loca, & confi-
ciendi doctrinam ostendo. Postremos duos reposuit Actuarius inter medicatos liquores. Aëtius 9. cap.
31. ex uino ueteri, ac seorsim ex recēti parat, illius amphora, sextaria tria mensuralia Absinthij appo-
nit, maceratq; diebus integris quindecim: huius uerò amphora, se libram absinthij addit, permittitq; do-
nec mustū se uere deserit. Columella lib. 12. cap. 35. Absinthij Pontici libram, cum musti sextarijs qua-
tuor, condit, coquitq; ad quartas: quod reliquum est, si frigidum, in musti aminæi (cuius præparatio
ex Didymo, apud Constantinum Cæsarem legitur lib. Agriculturae 8. cap. 21.) urnam addit. Sed hæc
absinthij quantitas, præsertim si arida fuerit, nimia mihi, pro sextarijs quatuor uini, uidetur. Dioscori-
des eandem herbæ portionem, sextarijs Italicis quadrageima octo perfundit, inæquali mehercle uirius
mensura. Cæsar Constantinus lib. 8. cap. 20. Absinthij Pontici tuss drachmas octo, linteolo uero ualde den-
so, illigatas, in amphoram (quæ libras octoginta Romanas continet) uini coniicit. Plinius 14. cap. 16.
Absinthij similis libram, quadrageima musti sextarijs, ad tertias coquit. Ita multiplices, apud antiquos,
huius conditurae usus fuerunt, quemadmodum etiam etate nostra: nam quidam uindemiarum tempo-
re, Absinthium uulgare nostrum recens, quidam aridum, indeterminato pondere, in uas uinariū, siue
doliū mundum, coniicientes, mustum (quod omnino esse debet abum, maturum, bene expressum) af-
fundunt, & ita simul ad solem, feruendo, fermentandoq; per hyemem, seponunt. Interea si inde quip-
piam depromitur, rursus musto implentes, appetentē tempore uerno, colant. Alij initio mustum lento
igne coquunt, cum Absinthio, ad tertias, diligenter despumando, deinde torculari potenter exprimunt,
& herbam, in eodem musto, renouant, postea donec deserbuerit, hiatu supernè relicto, sinunt: postre-
mò studiosè occludunt, ne transpiret. Alij herbam sacculo comprehendentes, in feruendum mustum depo-
nunt, simulq; per fermentationem, Absinthiten conficiunt. Qui sanè modi ut sunt efficacissimi, in omni
factiuiorū uinorum genere, ita imprimis retinendi, ac conseruandi. Etenim quemuis odorem, colo-
rem, ac saporem, uinum simplex purum facile attrahit, quia calorem in se continet, quo allicienti po-
tentiam, naturamq; obtinet. Sunt qui quouis anni statu, siccatæ Absinthij linteolo deligatæ partem, ui-
no defæcato, pro suo quisq; arbitrio, madesfaciant, aut in eo ipso, occasione, siue necessitate sicferente,
ad horas

A ad horas aliquot, in uase ocluso, suspendant, mox in usum uertant. Nonnulli alias herbas, nonnulli aromata admiscunt, uelut necessarium arbitrantur, ueteres secuti. Breuiter, tot sunt hodie condiendi eius ritus, quot reperiantur oenopolia, & hominum ingenia: nam uix paucos inuenias, quos eadem parandi norma iuuet. Et notum est alioqui illud Horatianum libro Epistolarum secundo:

Abinthites diuersitas.

Tres mihi conuiuia propè dissentire uidentur,

Poscentes uario, multum diuersa, palato.

Arnoldus Villanouanus Philosophus ac Medicus suo seculo doctissimus, ad extremum libelli de Vinis, hoc ipsum, copioso elogo, illustrauit. Aëtius quoque Amidenus triplici scriptura Absinthati præparationem, ad status & stercorea euacuandum, ad bilem flauam, atq; pituitam seorsum educendam, nobis scriptam reliquit, libro tertio, cap. 69. & sequentibus. A quo accepit Actuarius, ac Marcellus libro de Medicamentis, cap. 30. ponderibus rebusq; subinde tamen mutatis. Sed admiratione dignum, in Aëtij confectionibus, nullam fieri mentionem Absinthij, quod paucissima quoq; dosi intermiscuit Marcellus. Imperator noster CAROLVS, eius nominis quintus, quotannis unum ex Absinthio parari iubens, libras duodecim Absinthij, ad Amas binas (commode hac Germanica uoce nunc utor, ad indubitatam intelligentiam) musti apponit. Ego hanc utriusque quantitatem accuratè expendens, proximè secundum Dioscoridis ritum expressisse comperio. Etenim Ama comprehendit quartas Colomenses uini, centum & sex, qui libras uulgò medicinales dictas 424. constituunt: hoc autè pondere duplicato, erunt librae 848. In hanc mensuram conijciunt Casarei Pharmacopole libras duodecim Absinthij siccati, ac fermentari permittunt, absque colatura. Dioscorides singulam libram huius, uini sextarijs Italicis (nina rum uncias mensurales uiginti habentibus) 48. perfundit, qui amphoram Romanam, aut libras medicinales unciarum duodecim octoginta pendens: His duodecies auctis, efficiunt similes libras 960. Si uero sextarius, pro uncijs 18. mensuralibus, more Attico, uel Medico, computetur, sic libras septuaginta duas complectuntur: & hoc numero bis sexies repetito, librae erunt 864. Liqueat itaq; affines esse conficiendi Absinthia formas. Nam Dioscoridis alterius scripturae, quam consuetudinis Casareae. Quas ideo diligentius nunc contuli, ut ad similia exempla, reliquos artis studiosos, cohorter, & ad materiã multis iam annis neglectam redimere grandam inuitem. Debent etiam in factitijs uinis, semper uasa ad summum impleri, alioqui uita in acorem corrumpuntur.

Vinum absinthite Caroli quinti Imp.

Ama Coloniensis.

Sextarius Italicus unc. xxx. mensurales habet. Sextarius Atticus siue Medicus.

Vinum rosarum, Rhodites uocatum.

B Esti in aceto rosarũ, obiter hoc attigerimus, nõ tamen inutile erit, aliorũ eonditur as huic loco ad iungere, ut doctrina omnis absoluta habeatur. Inter Græcos iuniores, Actuarius de liquoribus medicatis, recipit rosarum siccãrũ tusarũ minam siue libram, linteolo illigatã sextarijs musti octo demergit, post tres menses colata transfundit, ac reponit. Nicolaus Alexandrinus lib. de medicamentis, cap. 1059 heminam rosarum aridarũ, in musti sextarios uiginti inijcit, ac similitè coctum uinum recondit. Plinius uerò lib. 14. cap. 16. ex xl. denarijs rosarũ, & uiginti sextarijs musti, in æquali fermentationis die rum numero conficit. Myrepsus sect. 33. Titulo propomatis, num. 51. rosarum exunguium siccatarum libram median, uini boni libras septem ac semissem, mellis Attici sesquilibrium accipit. Constantinus libro 8. cap. 2. mellis, anisi, & croci partem, inuicem cõmittit. Ex recentioribus, Villanouanus libram unam rosarũ, musti libras septem, aut si uehementius quis uolet, huius duplũ assumit, lib. 14. feruereq; sicut ad subsidiam. In summa, diuersi morbi, & diuersa palata, aliam atque aliam parandi rationem postulant, ut aliã monuimus. Non planè dissimiles sunt compositiones Rhodomeli appellatæ, de quibus lib. horum certio, in melle Rosacco, differuimus.

Vinum Rosarum.

Eius diuersitas.

Vinum Hyssopites.

Diosc. lib. 9. cap. 35. ceu Absinthiten format, mox cõtinuata dictionis serie, quo modo hoc ipsum costruxerit, luculenter aperit, in hæc uerba: Foliorũ hyssopi tusorũ libra, in amphoram musti coniecta, linteolo raro, cum quibusdam lapillis, conuoluuntur, ut de grauatũ pondusculo fasciculus sidat. Vinũ post xl. dies defecatu elutriatur. Sic ille. Est autem hæc parandi ratio secunda eiusdem, in Absinthite. Plinius loco frequenter adscripto, in congos musti duos, hyssopi tusti unctas tres immittit. In quo sanè utriusq; rei pondere, si quis iustam rationem, augendo detrahendoq; inea, paruam admodum diuersitatem animaduertet. Columella 12. cap. 35. conficit ad doctrinam Absinthites. Sunt pleriq; alij, idem de more fieri consueuisse testificantes. Nec quempiam remoretur, si ex Cilicia hyssopum non habeamus, quam unicè hic probant autores, cum nostra uulgaris, tota specie, Dioscoridis picturã representet, quod constanter demonstrat Matthiolus Comment. in caput huius, apud Diosc. idem.

Vinum Hyssopites.

Vinum Saluicæ.

Hoc frequenter initio splendorũ conuiuiorũ mensi infertur, in quibus, nõ tam ualetudinis conferuatio, quam deuasatio est, quoniam eius usus apud nos, nec in tempore, nec ordine, nec utili quantitate proponitur. Certè alia omnino medicina professorib; antiquissimis, ratio huius fuit, q. autorũ lectione;

Vinum Saluicæ.

cuia

DE COMPOSITIONE

cuius manifestissimū esse potest. Mitto nullam neq; uini, neq; saluæ, certam dimensionem uulgò haberi, sed quomodocunq; cuiquam in animum incidat, ita quoq; misticionis modus instituitur. **Quin** & Dio C
Amphora Ita scordis scriptura haud temerè iniquissima uiderique at, dum unciam saluæ, in musti amphoram, siue
lica, & Cera- Ceramium Italicum, id est, octoginta medicinales libras apponit. Quæ etenim efficacia, tam copioso ui
mum Italicū no, ex tantula saluia, accedat? quis odor? quis sapor? tametsi huic herbæ peculiariter uehemens in-
idē designat, sit, in illo, redundet. Vnde magis Actuarij doctrine ac quiescendum existimo, saluia drachmas septua-
id est octogin- ginta, in musti amphoram constituendis. Ridiculum haberi debet, quod scripsit Alexandrinus cap. 1051
ta libras me- (nisi in transferibente, aut librario, erroris nota sit reijcenda) obolos octo, & urceum musti: quoniam
dicinales. & pondus herbæ, & mensuram uini, in prauam ac alienam sententiam torquet. Porro qui sine arte,
Alexandrini artis utilitatem ambiunt, atq; ea ipsa destituuntur, fasciculum saluæ uino immergentes, aliquandiu ma-
lectio depræ- tura. Quidam autem supra ignem coquunt, donec omnem uim eius in liquore deposita arbitrentur.
nata.

Vinum Chamædrytes.

Vinum Cha- Dioscoridi lib. quinto, cap. 36. sicut Hyssopites, constructur. Quo modo id fiat, paulò superius edo-
mædrytes. cuimus. Plinius congo musti, decem denarios chamædryos addit. Præclarum eius usum, in lienis affe-
Facultas. ctibus, ac uiscerum obstructionibus, sæpè comperimus. Est enim non iniucundum uinum ijs, qui fastidio
 obnoxij, alias medicationes, in memoratis morbis, aut non ferunt, aut aspernantur. Potest insuper expu-
 mati mellis conueniens portio delicatis palatis misceri, & sufficienti tempore, ad solem, uel ignem len-
 tum, excoqui.

Vinum cerasorum acidorum.

Vinum Cera- Dictū mirum, quanta gulæ auaritate, ac quanta simul nostratium hominum cupiditate, id, sub æsti-
forum acido- uos calores, & expetatur, & conficiatur, quo uno ferme sitim compefcunt, corpus aduersum immode-
rum. ratos ac æpis feruores mutant, salubritatem ac uoluptatem pariter fouente. Parandi modus talis est: Ce-
 rafa acida, nigriora, matura, cum baccis auulsis pediculis, tusa, sacco excipiuntur: mox in uinum
 purum ac perspicuum mittuntur, operculato undique uase, ut tertia siue quarta sit illorum quantitas,
 pro uino, atq; ita simul concluduntur ad integrum annum. Quidam cinnamomum crassiusculè tustum,
 ac macerim quoq; odoris conciliandi gratia: quidam plura aromata indunt. Atq; quoties uinum mul-
 tum depromitur, toties denuò aliud simplex affunditur, ut dolium plenum permaneat. Colorem edit
 iucundissimū, gratissimūq;. Sunt qui integra cerasia, mutatis ponderibus ac mensuris, uino adijciant. D
 Sic cum diuersis palatis, diuersæ mûsuræ placeant, nec magnoperè referat, qua quisque norma utatur,
 suam cuique arbitrium relinquimus.

Vinum Senæ.

Vinum senæ. Id familiare est inuidiosissimo Cesari CAROLO, in frugalissima cœna, idem usurpanti, unde sin-
A Carolo V. gulis annis, summa fide, doctrina sequenti constituitur: Senæ foliorum ac folliculorum, stipitibus om-
Imp. usurpa- nibus semotis, libris sexdecim, musti Rhenensis Ama una, & media affunditur, & postquam deferbuerit,
 non colatum uinum in usum conuertitur. Sunt autem in uniuersum libræ medicinales 636. Si igitur ra-
 tio exquisita in eatur, singulæ libræ Senæ, uini libras 39. uncias decem & mediam admittunt. Hanc ra-
 tiunculam adeo tam exactè a signo, ut si quis similem misticionē facere uolet, in promptu habeat iustam
 utriusq; rei commensurationem. Consequenter hoc loco desinam fictitiorum uinorum genera curio-
 sius inuestigare, sed ea homini studioso, ut equidem utilis, sic quoq; necessaria exploranda relinquam.
 Constat enim, ad suprâ scriptorum ritum, ac intelligentiam, quamplurima alia effingi tutissimè posse.
 Ceterum eorundem confectiones, dotes, operæ mirificæ leguntur, apud Dioscoridem libro 5. Galenum
 nostrum multis locis, Actuarium, inter liquores medicatos, Alexandrinum ad extremum libri medic-
 mentarij sui, Myrepsum sectione 37. & 38. Titulis proponatū: Similiter apud Latinos, M. Catonem,
 Columellam, Palladium, Plinium, Constantinum, & Marcellum medicum, plerisq; capitibus: atque præ-
 terea apud recentiores aliquot. Dicam in progressu de Mulso, postea de Melicrato, in quo, sermonis
 compositionisq; similitudine, multa explicabuntur, quæ ad hunc scopum præcipuè spectant.

Mulsum.

Mulsum. Græcis Oenomeli, quasi uinū mellitū dicitur. & etustissima eius faciundi ratio est, quod ex frequen-
Oenomeli id ti eiusdem, apud Homerū, mentione, euidentissimū sit. Mirū sanè, potionē olim iam percelebrē, & quo-
est, uini mel- tidiana, addo etiam saluberrimā, hac ætate, sic exoleuisse, ut uix nomen in Officinis nostris audiatu-
litum. rā pleriq; longam senectā, mulsi solo intinctu, tolerare, sine alio cibo. Clarū est Pollionis Romuli ex-
 emplū, quē cenessimū annum excedentem, cum D. Augustus hospes rogaret, quam ratione uigorem
 illum animi corporisq; maximè custodisset: respōdisse fertur, intus mulso, foris oleo: Paratur ex uetere
Mulsi paran- tino austeroq;, ac melle optimo, utilissimū mulsum, quia facillimè cū melle cōcorporatur, quod in dulcē
di modus, nunquam

A *lingua in euenit. scribunt Plini 22. cap. 24. Confititur autem duabus uini metretis (est uero metretes siue metreta idem mensuræ genus Dioscoridi, Plinio, Hesychio, atque Fannio, quod apud Romanos Cadus, & Amphora Attica, habetq; libras mensurales centum & octo, ut ad finem horum Commentariorum dicemus, peculiari studio) admista una metreta mellis. Erunt itaq; duæ partes uini, & una mellis. Aliqui, quò celerius præberi possit, mel cum uino coquunt, & ita transfundunt: Alij utilitatis gratia, ad sextarios sex multi feruentis, unum mellis adijciunt, ac ubi ferbuerit, uase recondunt, dulce autè permanet, autore Dioscoride lib. 5. cap. 7. Caterù & illud cognoscere oportet, in absoluta utriusque commixtione, mellis nempe & uini, neutrum simpliciter per se consistere, aut synceram qualitatem retinere, sed duobus simul iunctis arteq; coctis, nulli naturam suscipere, gustuq; & opere talem temperaturam perficere. Inuenio etiã in apud Actuarium Oenomeli, quod constat uini sextarijs quinque, mellis uno, mastiches linteolo delictæ quadrante: Hæc mulso diebus septem macerantur. Myrepsus sect. 37. num. 31. uini ueteris odorati libras duas, & quartam partem scripsit, mellis expumati libr. iij. ac semissem; inditq; betonicæ drachmã, folij duas. Nec quicquã amplius apud Græcos de mulso. Constantinus Cæsar lib. Agriculturæ 8. cap. 24. mellis calfacti sextario, uini multi sextarios iij. apponit, deinde in probè picata uasa condit, & costi tusi linteolo ligati scrupulos xij. in ijs suspendit, additoq; operculo reponit. Quidã, inquit, folij malabathri scrupulos xij. quidã myrrhæ scrup. sex, casie scrup. xij. costi scrupulos totidem, nardi scrupulos iij. pipetis scrup. iij. mellis Attici sextar. sex, uini sextar. xxiiij. commiscem, insolantes sub canucula ortum, dies quadraginta. Quod autè omninemer subscribit, uinis mellitum est, quoniam sextarijs decem mellis, unum sextariũ uini affundit. Palladius in Octobri, Titulo 17. quintam partem mellis uino addit, opereq; diuturno parat. Huic equidem affine censetur uinũ melitites, ut quod Dioscoridi, eodem lib. cap. 6. ex musti austeri quinque, congijs, mellis uno, ac salis cyatho constituitur: cui ad stipulantur Actuarius de medicatis liquoribus, & Plin. lib. 14. cap. 9. Ex mulso in super recenset Cathartica diuersis humoribus purgandis utilia Aëtius lib. 3. cap. 62. & sequentibus. Similiter Actuarius loco supra assignato. Serapion unũ omisit, in cuius locum substituit saccharum, & acetum, Tractatu 7. Amidotorũ, cap. 23. Titulo Secafluabim soluens choleram, phlegma, & nigram bilem. Auicenna lib. 5. Tract. 6. inter Syrupos acetosos numerauit. Ex primo illo genere, omnino Melicratũ Mesues decerni debet, quod interpretis eius uerius uinum mulsũ, siue Oenomeli dixisset, moncoq; obseruandũ ubiq; discrimen mulsi, ac mulsæ, qua quidem uoce, peculiariter aqua mulsã, Græcis omnib. melicraton dicta, significatur, quã postea explicabimus: Nunc ad Mesuen reuertor, qui in hæc uerba sonat.*

Metretes, Cadus, ampura Attica, idem mensura genus, capitũ 108. libr. mensurales.

Alij autorũ modi.

Vinam melitites.

Ex mulso Cathartica.

Melicratum Mesues. Multi ac mulsæ discrimen.

Vinum mulsũ, siue Oenomeli Mesues.

Vinum mulsũ Mesuæ

Rec. Vini antiqui præstantis, lib. x.
Mellis optimi expumati, lib. duas.
Inijcẽ cinnamomitenens, drach. v.
Spicæ nardi drachmam unam,
Cardamomi drachmas duas.
Garyophyllorum, zingiberis, ligni

aloës, macis, ana unciã mediam,
Crocidrachmam unam, & semis.
Hæc crassiusculè tusa, panno raro colentur, & moschi drach. tribus condiantur.

Sic fermẽ ille.

Vnde diuersitatem Græcorũ, Latinorum, Mesues, atq; aliorum Arabum intelligimus, quanquam illorum simplex esset, absq; aromatis, compositio: horum autem (temperantia in diuersis peccatis, uitijs in crescentibus) ad gulæ magis uoluptatem, quam tuendi corporis salubritatẽ, uitæq; diuturnitatẽ, usurpari cœpit. Serapion Tract. 7. cap. 23. operationẽ Candicon, Auicenna loco dicto, conditũ educiens, ad frigus stomachi, uocantur, ac duobus modis pingunt. Porro uini factitij innumerabilia penè genera, multis antè seculis reperta fuisse, omnia tamen ad medicinæ usum, & necessitatẽ pertinẽtia Plinius scõditiorũ generã quamplurimã reliquit. Et æteres per saccũ uina transmittebat, idq; nõ solũ, ut liquidiora castigatioraq; redderentur, sed ut peregrinis insuper saporibus in saccũ additis, odore ac sapore præstantiora, siue efficaciora fierent. Atq; id est, cur Cõstantinus Cæsar, & Plinius, aniso, & amaris nucibus per saccũ transmissis colatisq; eadẽ comendarent. Hic subit memẽ, quondã apud Græcos, conditorũ, ac propomatum haud dissimilẽ ualde præparationẽ fuisse: nam hæc ex uino fiebat, & despumato melle, ut testis est Aëtius lib. 13. ca. 125. etsi Myrepsus aliter hæc ipsa formet, sect. 38. Cõdita autè eadem appellabãt, quãdo aromatum species, uelut piper, cinnamomũ, zingiber, nardũ, amomũ, myrrha, absinthiũ, aloë, ac similia, nunc plura, nũc pauciora inderentur, quanq̃ mel etiã nõ admisceretur, quod Palam Paulus Aegnetã li. 7. ca. 15. Cõstantinus lib. 7. ca. 13. ac 36. Myrepsus sect. 37. num. 42. Palladius in Februario, Titulo 32. & Plin. 14. cap. 16. edocet Proinde Manardus eximij illis uinis, quæ à moscho aromate suauissimo, Moschata nuncupantur, quædã odorifera inspergenda censuit, ut odorẽ talem repræsenteret, lib. 8. epist. 2. Ex his omnibus, incõfesso habetur, quãta olim industria, quãto impendio, quãto labore, uinorũ genera quamplurimã, ad prauos hominũ affectus, effinxerit gentilis antiquitas. Quapropter equidẽ ingenuos uiros nõc summo iure offendi, par est, cũ quodã ganeis productos delitiosos, blandulã quadã palati perniciẽ,

Vinorum factitiorũ generã quamplurimã.

Propomata.

Condita.

genuinũ

Vina utenda,
nō abutenda
sunt.

genuinū omnem Bacchi liquorem aspernari uident, nisi ignitus sit, exoticis speciebus conditus. & Zae-
charo dulcoratus sit, scilicet ut infractis illius uiribus, plus ingrui. Vinū à Deo hominibus datum scri-
bit Plato, autor grauiſſimus, & diuinū cognomine Elarus, seu aduersus senectutem, remediū generosiſſi-
mum, quo iuuenescere, & etatis suae multiplices molestias negligere, senes uidentur: At pleriq; nostrū,
tam utili, tam iucundo, tam necessario, tam celebri summi tonantis dono, animae dispendio simul ac cor-
poris morte immatura, inexplorabili gula cupiditate, abutimur, quasi uerò effundi uina nequeant, nisi
per uenrem humanā: siue nō aliud uitae praemiu existat, quam sese, ante iustam aetate, aut plerisq; mor-
borum generibus, ultrò puniendū dare, aut longo, aut celeri exitio, in magna calamitate, multa puden-
daq; ebrietate, praecipitare. ò preposterā quorundam iudicia. Etenim si quis nos extremo digito male
uolus attingat, si iniuriam uel minimā quis inferat, querimur, commouemur, indignamur, tumultuamur,
miscemus coelum terrae: & iucundū, gratum, ferendum, imò honorificū, uoluptuariū, salutare exissima
bitur, nosmetipsos, in uoluntarios furores, aut manifestarias insanias, aut clancularias irrisiones conij-
cimus, si modus in potado desit. Nunc, quod turpe quidem dictū est, naturā prouocare quidam didicerūt,
& arte auxerunt uitiorū irritamenta. Itaq; in auratis, argenteisq; poculis, cupidines, amores, ueneres,
stupra, adulteria celantur, & per obscœnitates potitare, multos iuuat. Nec id satis, exultant quosq;
bibitur, quibus praeciū addit, ipsius materiae fragilitas. Quin & proceres, & petulantes diuites, temu-
lentiae luxuriaeq; causa, smaragdus, sapphiris, carbunculis, & gemmis id genus alijs, calyces uestiūt or-
namq;. Sed cum in tam corruptorū morū mentionē incidimus, haud abs re erit, hoc transcribere, quae
seueriſſimè ac simpliciſſimè, in hanc senentiā pronunciauit Plin. 14. cap. 22. Iam, inquit, quae uasa adul-
terijs celat tanquā per se parū doceat libidines temulentia, ita uina ex libidine hauriuntur, atq; insu-
per praemio inuitur ebrietas: & si dijs placet, cmitur alius, ut uel quamū biberit, tamū edat, & pre-
cium uiolentiae lege accipit. Alius quantū alea quaesierit, tamū bibit. Tunc auidi matronā oculi licen-
tur, tum grauidi produntur marito, tunc animi secreta proferuntur: Alij testamenta sua nūcupant, alijs
mortifera loquuntur, reditur aq; per iugulum uoces nō cōtinent, quam multis ita interemptis, uulgoq;
ueritas iam attributa uino est. Interea ut optimè cadat, solem orientem nō uident, ac minus diu uiuunt.
Hinc pallor, & gene pendula, oculorū ulcera, tremulae manus effundentes plena uasa, & quae sit pe-
na praesens, furiales somni, & inquietas nocturna, praemiumq; summi ebrietatis, portensosa libido, ac us-
cundum nefas. Postera die, ex ore halitus foetidi, ac serè rerum omnū obliuio, morsq; memoria, rapere
se ita uitā praedicant, cum priorē diem quotidie perdant, imò uerò & uenientē, etc. Ista nimirū sum
moderati Lyaei praecōnia, ut summius salutes. I nunc iam, & eiusmodi deliciarū, ac ingluuicī duem,
periculis summo, dedecore summo, dispendio summo consecrare, qui merum copiosum, ardens, & succo
sumptuosotransfusum, in fauces, ueneresq; fundis. Quos autē potatoriae artis praecēpta, & totam adeo
scientiam, uelut in tabula cognoscere lubet, ex moraliū nemine, si quid iudico, manifestius fidelisq;
quam Vincentij Obsopoei poetae celeberrimi ac sacetissimi libris tribus eodem titulo proscriptis, intelli-
gent: etenim nisi eo autore, firmatā quis ritè parauerit artem, ebrius inmundas saepe iacebit humo. Nos
hic sermonem istum sinientes, de Nectare consequenter, ordine sic postulante, differemus. Dioscorides
lib. 5. cap. 39. Nectariten, ex Helenio herba, componit, ad hunc modum:

Vincentij Ob-
sopoei libr de
arte bibendi.

Nectarite
Dioscoridis.
Attici congh
mensura.
Vinum Equi-
latum.

Radicis siccae quinq; drachmis limbo collo colligatis, conghos sex musti addit, post tres mens s effundit.
Conghus autem libras nouē mensura Atticae habet, hanc si nouies inter se ducamus, sum libras liiij. Erit
itaq; uini quantitas magna, pro drachmis quinq; helenij. Plinius pro eadem mensura (perperam tamē
in exemplaribus, pro conghis, sextarij leguntur) quadraginta denarios radice inicit 14. cap. 16. Vul-
gus cenopolarum primò mustum ebullit ad medias, simul coquendo aliquam portionem radicum inu-
la siccat: Quidam post cocturam musti adhuc fruentis, radices apponunt, atq; simul fermentari si-

Amphora Ro-
mana cōtinet
Colonienses
quartas xix.
& uncias sex,
uini puri.
Nectar, uini
Aromaticum
& uulgo Hip-
pocraticum.

Alij in musti mensurā amphorae Romanae (intelligit quartas plus minus Colomenses uiginti) non
ultra quatuor uncias helenij conghium, partim coquentes, partim tribus mensibus, Dioscoridis exem-
plo, feruore sinentes, antequam diffundunt, & ualidum est. Ceterū aliud genus passim, in tabernis pu-
blicis, apud nos instituitur, Nectaris quoq; cognomine celebre, quod in honorificis, ac sumptuosis na-
ptijs, & regalibus conuiujs, singulari magnificentiā, offertur. Id ita appellatum existimo, quod ueluti
Deos Nectare, & Ambrosia, alimemis ab immortalitate dictis, uiuere poetarum figmenta memorem, sic
etiam eximios homines, & dijs aequandos, simili quadam uenus liquore, nempe si agrarissimo ac prestan-
tissimo, rescindendos putent. Nam quaedam uinorum genera, ex sua apte natura, odore, saporeq; cum pri-
mis cōmendantur: quaedam hominū solertia ingenioq; nobiliora redduntur. Ex eo numero habentur
Nectararia, quae propter aromatum mustionem, Aromatica dici merentur: Medicantiū, & pharmaca-
nium turba, Hippocratica nuncupat, tanquā Hippocrate medicorū principe digna: ciues Colomenses
potum Maiale dicunt, quoniam sub Calendas Maias ipsis potissimū usurpatur, & xenorū uice, hinc
inde primi ordinis hominibus mittitur. Quomodo autē conficiatur, postea aperiam. Aromatiten Diose.
ap. 37. lib. 5. duplici ratione fieri tradidit: posteriorē indicat Actuarius, sepe dicto loco: Cōstantinus
uicm

Potus
Maialis
Aromatite.

A Item 7. cap. 13. triplici manifestat: postremam lego apud Myrepsum, sect. 37. numero 42. & diuersam adhuc 38. numero 62. Plinius lib. 14. cap. 16. rebus, ac pondere differt: Verum ista, nunc plerisque omnibus, in usu esse desierunt. Porro Hippocraticum uarie Officinarijs, pariter & culinarijs coctis paratur, dum in uini, & aromatum mensura, ac pondere, plurimum dissideant omnes: sed qui generosum genus fingere laborant, in quartas Colonienfes duas uini Rhenensis puri, conijciunt cinnamomi electi uncias duas (alij quatuor) zingiber, garyophyllorum, Ana unctam dimidiam, sacchari albi libram semissem: quidam galangae, nucis moschatae certam quantitatem addunt. Peritiores haec omnia, amygdalis aliquot dulcibus terunt, ne odoris gratia expiret uinum: Alij, ut hoc albidius appareat, binas uncias illarum, pro quartis Colonienfibus duabus, miscent: nec quicquam praestantia uino deccedit. Nec desunt, qui huic gratiam concilient schœnu anetho. Noui qui in uicem amygdalarum, lactis tantundem asfundant: sed hoc uini saporem dissipat. Quidam cinnamomi quantitate uariam, & aromata mutant, & crocum, propter colorem, addunt. Inegro die nostri infundunt, sed Lusitan atq; Hispan, mox species tufas, cum uino traiciunt, per cola lanea oblonga, pyramidis figura, quae caligae siue maricæ Hippocraticæ appellatur, donec omnino pellucidum fiat. Sunt insuper quidam, bonam quantitatem granorum paradisi admiscentes: at ego id minime probo, quoniam uehementer acre uinum sic redditur: Sunt qui petijs sububris, Tornesol uulgò uocatis, ex candido, rubrum tingant, ut ficum faciant imperitis. Hoc bibant uolentes cuiuscunq; mixturæ, ego malo purum omnis alienæ qualitatis expers, ut quod salubrius, ac suauius palato corporiq; meo decerno. Arabes, eorumq; sectatores, titulo Conditi, ad frigus stomachi: quidam conditi de uino proscripserunt. Dixi haecenus opinor satis, de uinis factitijs, iuxta quorum faciendi exemplum, plurima id genus alia commodè, tum ex autorum preceptis, quæ recensuimus: tum ex aliorum consuetudine fieri possunt. Atq; ideo diutius his immorandum esse haudquaquam putauimus, sed transeundum à uinis ad aquas, & ut dici solet, Ab equis ad asinos.

Hippocratici parandi modus.

Aqua mulsa Mesuae.

Rec. Mellis laudatissimi, non tamen ueteris, colore pallido, odore iucundo, sapore modicè acrisimul & dul-

ci libram unam.
Aquæ fontanæ dulcis ac perspicuæ libras octo.

Aqua mulsa Mesuae.

B In uase lapideo, uel fictili uitreato, igni lento coquantur, despumenturq; demum panno denso coentur. Si haec aqua mox per se bibenda erit, aquosior fiat, & statim à sublata spuma percoletur: nam quæ coctione longa, iulebi consistentiam acquirat, diutius quidem seruari potest, sed in partes corporis remotas difficulter penetrat, promptiq; ob nimium dulcorem, in bilem mutatur. Itaque sitim accendit, nisi multa affusa aqua dissoluatur, ut penè insipida, aqua modè reddatur. Variantur autem quæ huius facultates, pro coctionis differentia, quia parum cocta, inflat, alium magis mouet, minusq; nutrit: cocta uerò diutius, statum discutit, nutrit potentius, minusq; subducit. Sunt qui aromata etiamnum addant, nempe zingiber, crocum, cinnamomum, macim, & similia. Quidam Galliam moschata uocant, & lignum aloës. Fit praeterea ex una parte mellis, atque octo partibus aquæ fontanæ, fermenti, (aliàs foenugraci) in his dissoluti uncijs tribus, & propriè ad centum aquæ mellitæ libras (Syluius scripsit in singulas libras.) Quæ denique omnia, cado ligæo, musti ratione, concluduntur efforescenda, non tamen ad summum plenum, sed relicto spacio trium digitorum uacuo. Postquam feruere desierit, uase obturato, uelut uinum bibitur, post mensem tertium. Admisceri aromata possunt, linteolo inclusa, & in dolum iniecta. Haecenus Mesuae: deinceps aliorum dictionem audiamus: ubi primò notandum, Mulsam Graecis, ab Homeri etate, ad nostra usque tempora, Melicraton dici, & est mel aquæ mistum, unde Aqua mellis, & Mellita appellatur. Hippocrates uires eius diligenter, atque euidenter ostendit lib. tertio, de Victus ratione acutorum, sed parandi normam ut uulgatissimam suppressit: Attamen coctam mulsam aspectu quidem multò meliorem esse cruda pronunciauit. Etenim splendida, tenuis, alba, ac pellucida fit, sed qua uirtute, illa hac praecellat, habere se negat, quia iniucundior non est, quam cruda, si mel bonum esse contigerit: imbecillior tamen, & minus stercoris educens, quorum neutro, ut castiget, mulsa opus habet. Proximè utendum tali cocta, si mel uitiosum, impurum, nigrum, & mali odoris fuerit. Coctura siquidem plurimam partem prauitatis ipsius detrabere potest. Quibus uerò danda sit, & quibus non, quam ob causam, ac quando, studiosissimè explicauit Galenus Commentarijs suis in eundem librum Hippocratis, atque amplius Methodi octauo, decimo, undecimo: Alimenterum tertio, cap. de Melle. & alibi: Similiter Oribasius libro tertio, de Confectione ciborum. Paulus primo, capite 96. Aëtius lib. primo, litera M. Ceterum duplicem iam inde ab initio conficiendæ huius formam fuisse, & ex Hippocrate, alijsq; medicæ artis autoribus, & ex Dioscoride lib. quinto, cap. octauo perspicuum est, quantum uis ponderè, etate, aquarum diuersitate, insolatione, plurimum differant: Nam Dioscorides fieri ait, duabus pluuiæ aquæ ueteris, ad unam mellis partem, additis insolatisq;. Alij fontanam aquam adijciunt, ad tertias partes decoquunt, & ita recondunt. Oribasius uerò aquæ partes

Coctura diuersitas.

Facultates.

Aliusmodus.

Mulsa Graecorum, Melicraton, est Aqua mellis. Eius multa uarietas.

Mulsa paranda ritus plerique.

octo, mellis unam accipiens, ad lentum ignem, donec spumare desinat, coquit: Ad eundem modum, **Palladius**, locis supra assignatis. Actuarius Dioscoridem omnino expressit. Inter Romanos scriptores, celeberrimus Columella lib. ac cap. 12. ueteris aquae caelestis prorsus defecat sextario, mellis libram **Madrans**, scire quosdam, memoriae prodidit: & in gustu austeriori, mellis dodrantem, siue uncias nouem, ac per canicule ortum, soli xl. diebus exponere: Qui recentem pluuiam aquam sumebant, eam ad quartam partem decoquentes, ubi refrigisset, in dulciori mulsâ, duobus aquae sextarijs, unum mellis affundebant: In austeriori, uno sextario aquae, dodrantem mellis, insolantes, ut supra. Hæc scriptura utrobique mediam quantitatem mellis recipit, ad portionem aquae; atq; eodem modo conuenit cum priori doctrina Dioscoridis: at principio quando mellis libram, ad sextarium ueteris aquae, scribit, sesquialtera proportio est huius, ad mel. **Quin** & hoc comonesciendum, Dioscoridis hydromel (de quo paulo inferius) in hac mulsâ, à Columella comprehendit, ut disquirentem utranq; dictionem latere nequit. **Palladius** in **Iulio**, titulo 7. sextarijs aquae tribus, unum non despumati mellis addit. **Constantinus Caesar** lib. **Agricul** turæ 8. cap. 27. & aquae, & mellis mensuram certam subicit. Tempore autem præstantiorem effici dixit. **Plinius** non in crudam, aut coctam: sed in subitam uel recentem, & inueteratam disceruit libro 22. cap. 24. quo loco hanc postremam non aliam intelligendam arbitror, quam à Dioscoride, hydromeli proprie uocatum: nam hoc ipsum paratum reconditur, & uino adynamo, aut loræ in uiribus recreandis respondet, ac similem uim adipiscitur, eodem autore. **Plinius** unum fieri ex aqua & melle tantum, cum tamen nihil uini admistum habeat, eiusq; saporem uetustate assequi, testatus est lib. 24. cap. 17. unde liquet hydromeli, à mulsâ, potissimum etate differre: & quod Dioscorides in diuturnitatem, siue condituram, asseruari dixit, **Plinius** inueteratam mulsam & Hydromeli uocauit. Docetur præterea alterius generis compositio hydromelitis, quæ à melle, elutis aqua fauis, confici seruariq; solet, alii qui tamen hanc coquunt. Huius meminit **Columella** 12. cap. 11. Explicauimus nunc **Græcorum** & **Latinorum**, quæ mulsæ, & hydromelitis confectioes, superest pauca ex **Arabibus**, si quæ desideremus, adiungere. **Rhaza** ad **Almansorem** 9. cap. 71. mellis puri libræ, aquae potabilis sex libras admiscet, ac tantisper coquit, donec lulebi crassitiem suscipiat, spumam auferendo: quo peracto, ad singulas libras hydromelitis, piperis triti linteolo ligati drachmas duas inijcit, quousq; adamussim decoctum sit. **Serapion** maluit, quemadmodum ex eo reposuit Mesue primo loco, deinde ex Dioscoride componendi ritum, post ex **Galeno**, facultates recensere **Tract.** 7. cap. 23. **Auicenna** in melle & aqua, Dioscoridi subscribit, sed uehementiorem reddit aromatis quibusdam lib. 5. **Tract.** 6. In summa, infinitis pene modis aptari potest, pro diuersis medicandi indicationibus, nunc meracior & ualentiore, nunc dilutior & imbecillior, nunc cocta, nunc cruda, nunc dulcis, acris, aut austera: quoniam ad hos scopos, alere, aluum subducere, uomitum incitare, urinas ciere, sitim extinguere, pulmonem lenire, tussim mitigare, sputum modocriter educere, ritè parata mulsâ potest. **Curtius** in paralyti ac membris relaxatis, faciebat ex pluuiali, quæ stypticatis aliquid habet. In febribus, ex fontana: In his, partes mellis uigni, pro una aquae, substituebat: in illis, huius octo, pro una mellis, diligentiissime coquendo. Omne autem ius, a pud peritos exercitatosque Medicos esse uolumus.

Aqua hordei

Aqua Hordei.

Ptisana, antiquissimis artis professoribus, ualidissimus saluberrimusq; fuit, unde **Ludibus** eiusdem uoluntatem dicunt **Hippocrates** clarissimus medicinae scientiae scriptor, in quo abundè omnem illius facultatè docet, nihil prætermittendo, & quibus dare conueniat, quibus non, quæ ratione, quo tempore, quo ordine, quibus affectibus: præterea ex quo hordeo, qua coctura, confici oporteat: breuiter, totam ad eò historiam, à capite ad calcem, ut dici solet, explicat. Quam equidem dictionem uniuersam, **Galenus** doctissimus **Commentarijs** illustrauit lib. 1. de ratione uictus acutorum, ac peculiari libro, de Ptisana inscripto, absoluit. Eam scripturam legant, relegantq; quibus proximi uita, in cognoscendis ptisanæ uiribus, pio pectore, concredita est. Nos ne longiores sinus, tantum hoc loco hordei, & aquae delectum, pro illa paranda, & in eadem, utriusq; mensuram, coquendiq; modum, ex celeberrimis quibusq; scriptoribus, singulari fide, assignabimus: unde doctiores Medici, compendios quoque nostri laboris, instructi, seplasiarum coquos, quomodocunq; id tandem fiat, & erroneos homines monere, hortari, corripere, castigareq; queant, ac corruptum, ne dicam, perniciosum parandæ ptisanæ ritum, in integrum reudant, quod laudatissimè olim remedium, sine fraude doloq; malo, in pleurisy morbis saluberrimum nunc usurpemus. Et quantumuis uulgarem conficiendi rationem 18. cap. 7. **Plinius** dixit, nos pro tamen æuo, atq; ab hinc seculis aliquot, uix ad germanam præcorum doctrinam, à paucissimis confectam arbitror. Neq; noua uideri hæc controuersia, aut dissensio debet, ut quæ ante Hippocratis tempora, de frumentaceis edulij, tritico uidelicet, chondro siue halica, xea (quibus tunc annuerant lentem, fabam, lupinum, cicerculam, panicum, nullium, peram, fenugracum, bromum, que auenam, tipham, cicera, & quæcunq; alia cerealia semina) passim inualuerat. Atqui horum omnium, magnam semper fuisse, & colore, & magnitudine, & specie, & proprietate, & facultate, in se, differre

Ptisana à paucissimis hodie rectè paratur sicut olim. **Cerealium** seminum magna est differentia

A se, differentiam, nemo mediocriter eruditus ambigit, ut quod ex Dioscoridis lib. secundo, Theophrasti octauo, & Galeni primo Alimentoꝝum (mitto iam alios rei rusticæ scriptores) promptissimum est cognoscere. Vnde etiam Hippocrates, maximus naturæ estimator, multiplicem frumentorum frugumq; uarietatem, omnemq; de iisdem ambiguitatem intelligens, ptisanam hordeaceam, aut cremorem eius, omnibus alijs seminum generibus, in morbis acutis multiplice bonitate prætulit. Est autem cremor, è farina hordei, siue ipso hordeo, & aqua, succus ad unguem coctus, in quo nullum sit superfluum condimentum: uel est ptisana, post decoctionem colata, quæ uelut sorbitio quædam, corporis nutriendi roborandiq; gratia (ut in primis Galenus quarto sanitatis tuendæ libro ostendit) antiquitus assuebatur. Huius nunc usus, in uniuersa penè Germania, uulgaris inualuit: Nam hordeum mundum, quod hodie satum ita suapte natura prouenit, integrum, aqua purissima tamdiu leno Vulcano passim coquitur, donec omnino flaccidum fiat: quo sanè tempore, bouillæ recentis carnis, aut gallinæ, siue eiusdem facultatis animalis uisculo, & saporis, & odoris gratia, perfunditur, ac denuò in unam substantiã cochleari cogitur. Quidam butyri portionem quampiam quotidiano edulio admiscet. Nec dubium mihi est, quin ex omnibus frugum generibus, consimiles apparatus fieri queant, uelut ex Dioscoride, utemq; Galeno, & alijs scriptoribus colligere licet. Germanorum plebs, ex milto, (Germanicè *Hirsen*) Panicò (Fuchsßchwanz; *Fench*) olyra siue farragine (Rocken) bromo (Zabern) oryza (Reiß) crassiori farina hordei, & fabarum polline, nunc cum aqua, nunc cum lacte, pultes quotidianò opere conficit. Sed ad Ptisanam redeo: Ea propriè ex hordeo decorticato, & aqua, per cocturam quandam certam, olim fiebat absolutissimè, quem admodum nunc plerisque locis de prauatissimè, quod consequenter monstrare incipiam. Hippocrates citato loco hanc diu optimeq; ex optimo hordeo fieri, ac coqui uoluit: id Galenus quàm albidissimum, plenum, uelut rugosum in se habens, integrum, non admodum recens, nec plus æquo uetustum, quia inutile & amarum fit, autore Constantino libro secundo, capite uigesimo octauo, omnis ad sciititæ qualitatibus expertus, inter elixandū celeriter intumescens asseruit. Vitandum igitur omnino erit, rarum, rugosum, contractum, laxum, molle, nimis humidum, inueterasens, tetri odoris, iniucundum, coctura nõ assurgens. Proinde quicunq; sine discrimine hordeum accipiunt, uitiosam detrimentosamq; ptisanam parare est necesse, ut maximè aquæ proprietatem, & exquisitum coquendi ritum prætermittant. Hinc adeò clarissimi aliquot medici, haud iniuria, eius conficiendæ imposturam accusant, & coquorum imperitiã conqueruntur: Vtrumq; tamen ex superscriptis corrigi potest, uelut etiam mox latius docebimus. Statum hordei pondus, statam aquæ mensuram, nusquam in coquenda ptisana, neq; Hippocrates, neq; Galenus diffinuerunt: ea ipsa, pro morborum diuersitate, & ægrorum consuetudine, medicis inuestiganda relinquentes, ut tamen Oribasius lib. tertio de Consciendis cibis, ad Minam hordei (ego intelligo libram, siue uncias duodecim, idq; secundum medicorum usum, ut alijs dicemus) nouem minas aquæ affundit, coquitq; ad illius crepitationem. Hanc uerò quam hordei appellare uidetur, sicut quam paulò antè recensuit ptisanam, cremorem seu succum eius: ubi mel, acetum, salem, oleum, porrum, anethum, lenticulam, saturciam, & pulegium, inter coquendum adijcit. Atq; eam ipsam, aut omnino similem misturam Galeno in more fuisse existens, dum similia simplicia octauo Methodi, in Alicæ præparatione, admisceat. Etenim pares, aut ualde affines coquendi modos, Alicæ, ac ptisana fuisse, constat ex eodem libro Alimentoꝝum primo, & Paulo lib. primo, cap. 78. quo equidem loco, ptisanam, ex hordei una parte, & aquæ quindecim, componit: Constantinus Cæsar tertio, cap. nono ex aquæ decupla: Trallianus lib. octauo, cap. sexto, aliter absq; ponderum determinatione præparat cum melle. Exposui hæcenus hordei delectum, & de ptisana siue aqua hordeaceâ, Græcorum sententias, in progressu dictionis, qualis aqua huic maximè utilis sit, ex Galeno, & quæ alijs rerum naturalium sapientissimis perscrutatoribus, adiungam. Ea itaq; nec olfactu, nec gustu, ullam extraneam qualitatem præ se ferre debet. Igitur innaturaliter dulcis, salsa, acida, acris, amara, grauis, & olens, excrementosa, putris, cruda, dura, grauis, uituperanda erit: sed prorsus simplex deligenda, quæ suavis, pellucida, pura, tenuis, minime limosa, & nullius qualitatis particeps, censetur: siquidem eiusmodi tenuum est partium, concoctu distributuq; facilis, & à naturali calore, promptè alterabilis, nõ grauans uentrem, aut præcordia, non inflans: Talis etiam calido aëri admota, protinus calefit: & remota, ocysimè frigescit, ac quæ suscipit simplicitatē, celeriter coctionem assequuntur, atq; hanc leuissimam, ut pote optimam, pronunciauit Hippocrates lib. quinto Aphorismorum 26. Galenus primo simplicium, cap. 17. & sanitatis tuendæ lib. primo. Item Oribasius lib. Euporiston, cap. 23. Amplius de Confec. ciborum ultimo, Paulus primo, cap. 50. Hinc siquidem uerissimè scripsit Plinius lib. 31. cap. tertio, in hæc uerba: Certior subtilitas, inter pares aquas, meliorem esse, quæ calefiat, refrigereturq; celerius. In summa, eiusmodi dotibus esse solet, cuius fontes, ad orientem solem erumpunt, aut inter æstiuos solis exortus, ac occasus emergunt: quæq; aqua, super lapides, uel arenam, uel purissimam terram profluit: quæq; hyeme calida, & æstate frigida manat, ut scriptum reliquit Hippoc. lib. de Aëre, aquis, & locis: & in uniuersum omnes, qui ingenio arteq; naturæ claruerunt. Iã ecquis dubitare potest, quin eiusmodi aqua, pro coquenda ptisana, expetenda ueniat? Porro quibus regionibus talis non suppetit, in

Cremor.

Cremoris usus nunc frequens in Germania.

Pulter Germania.

Ptisana coctura.

Hordeum optimum.

Hordeum uitiosum.

Hordeaceæ coquendæ diuersitas multa.

Alicæ ac ptisana conformitas.

Aqua ptisanæ parandæ utilitas.

Aqua optima.

**Aqua quales
sunt optimae
substituenda**

**Aqua mali-
tiosae usui me-
dico.**

**Aqua pu-
tealis.
Aqua emen-
saturae coctura**

**Hordeum apti-
ssimum.**

**Coquendi
modus.**

**Ptisana
Arabum.**

Mesae.

Curtus.

**Sauich hor-
dei.**

**Zythum,
Curmi.**

Ceruisa.

uicem eius, pluuiam colluuiem tempore, scilicet estate media silente caelo, dum cum tonitruis (tota-
trouosa proprie dicta) decidens, ut praestantissima, est substituenda. Quae autem cum nimbis, siue uento-
rum procella, subito delabitur, in medicina usu reprobatur, ab Hippocrate sexto Epidemorum, et
Galeno. Nec admittenda erit, in cisternis collecta, nec grandinosa, nec niuosa, nec glacie concreta, nec
palustris, nec lacustris, nec ulla peregrina qualitate infecta, cuius generis numeratur, sulphurea, eru-
ginosa, aluminosa, nitrosa, bituminosa, ferruginosa, cuprea, aurea, argentea, plumbea, et si quae est si-
milis. Putealis autem non ubique, ac semper, inculcata habetur, sed tamen minus fuerit damnanda, quan-
to frequentius exhauriatur puteus, uel si aqua, ex subterraneo fonte, in eum scaturiat. Aqua item uitio-
sa, uitium per cocturam deponit: unde in Italia, passim aquam prius coquunt, ad quartam horae par-
tem, quam in consuetudinem uertant. Plinius aquae uitiatum remedium esse scribit, si ad dimidias partes
decoquatur. Idem in pierisq; apud nos locis, fieri est operae precium, quando bona aqua destituimur.
Quin et Constantinus Caesar libro Agriculturae secundo, cap. sexto, pluuiam in dolio infundit, ac sub-
diuum donec resederit exponi, leniterq; in alia uasa diffundi, ad secum omnium residuam, auctor est.
Ista breuiter, propter maximos abusus, atq; intolerabilem quorundam imperitiam, de aquarum dele-
ctu, apponere ac monere uolui. Quae insuper expedire ad hanc cognitionem uidebuntur, industrii ho-
mines, ex ipsis fontibus petent: Imperitoribus, attamen diligentibus, haec commemoratio, commentarij
uice esse potest. Ad hordeum de nouo, sermonem intermissum conuerto, cuius corticem siue membranam
tenuem, nostra etate, non est opus cura aliqua admere, cum sincere purum, ac glabrum ubique ha-
beatur: nisi ex co, detersoriam forte aquam quis efficere uolet, tunc si quidem satius fuerit, illud simul
cum membrana, coquere. Fit autem elixatio, sequenti modo: Hordeum diu supra mollem ignem bul-
liat, quousq; abunde in succum uertatur, et coquendo sese attollat: nam aliis in uentre tumescit, ac fla-
tuosum permanet. Probatissimum uero Medicorum iudicio receptum, comprobatumq; est, ut par-
tes aquae decem uel duodecim, pro una hordei sint. Reuera si hac industria praeparatur, et tempore
usu propinetur, eximia commoditate salubritateq; in morbis acutis usurpatur, iuxta Hippocratis
et Galeni doctrinam. Princeps Mauritanorum medicorum Auicenna, colatam ptisanam, et non cola-
tam: itemq; ex hordeo mundato, ac non mundato assignauit lib. quarto, Fen. prima, Tract. 2. cap. no-
no, quantumuis aquam hordei scribendo, sepe cremorem siue succum eius intelligat, parum curiosus
de uera utriusq; dictionis proprietate. Idem facit Serapion, et eiusdem familiae omnes, quos gregatim
ante etatem nostram, exercentes medicinam, secuti sunt. Constituit autem uicuplam aquae, hordei par-
tem, reducendo coctura ad quintam. Mesae studiosissime compositionem, et hordei defectum osten-
dens, dum pectoris ac pulmonis affectus curationesq; tradit, primo loco, partes aquae fontanae uiginti,
uni mundati hordei apponit, coquendo ad medias, aut tertias, colando: Secundo autem, decortica-
tum etiam et calida frequenter lotum, semel octo partibus aquae ebullit: mox hac reiecta, alterius ca-
lidae igni portionibus, facilliter ad decem uel septem ebulliendo reducit, postea colat. Si quis diutius
affundendo, paulatim calidam coquat, cibum ac potum efficiet. Atque ad nuncrum de ptisana, testatums
reliquerunt, et Hippocrates et Galenus, qui insuper alimendum, et medicamentum esse dixerunt.
Memini etiamnum praesenti memoria olim Matthaeum Curtium, praepceptorem meum, summa uenera-
tione nominandum dicere solitum, si qua indicauimus diligentia, hordeacea aqua instituitur, omne seas ue-
res iure obtinere, quae illi ab autoribus praeis attributa sunt: sed ad cocturae eius finem, cochlear usi-
tatum unum aut alterum acetum, aut salis pauillum, aut celerius anethi, uel porri, ex ratione, inueniam
quantitatem, pro diuersis ueniendi scopis, addendam esse suadebat. Ceterum quod Arabibus, Sauich
hordei appellatur, est Graecorum Alphon, et Latinorum polenta: fit ex farina hordeitaceis tor-
facti. Fit praeterea ex hordeo potus, cui Zytho, et Curmi nomen: Ille urinam cit, renes neruosq; tenet,
membris praesertim cerebrum uestimentibus officit, inflationem parit, et osum succum creat, elephantia-
si gignit: hic alter, similes noxas adfert: atq; eo potu pro uino utuntur homines. Et consimilia potio-
num genera, ex tritico fieri solent, in Iberia occidentem spectante, et Britannia. Ista Dioscorides lib.
secundo, cap. 79. ac sequenti. Plinius lib. 22. cap. 25. ad finem, Zythum in Aegypto potum fuisse scribit,
Celiacum et Cercam in Hispania, ceruisiam, ac plura genera, in Gallia, alijsq; prouincijs. Diodorus Sicu-
lus lib. Aeneiorum gestorum quinto, cap. primo, eius parandam ritum Dionysio siue Baecho (quem non-
nulli Graecorum poetae Osiridem constringunt) attribuit. Et rursus primo, cap. de Aegypti ac Nili de-
script. Citon, lib. sexto Zythum appellans, uini saporem referre, auctor est. Nam et Suidas, uinum ex
hordeo fieri, et Plinius Aegyptum, ex fruge, potu ebriosos excogitasse, decernunt. Si uero eius scema-
di potiones bene expendimus, haud dubie caerunt, quae ubiq; in uniuersa Germania, praesertim mariti-
ma, et ubi uini magna est inopia, aut caritas, similiter in Britannia, et plerisq; Galliae oris, ex hordeo
atq; tritico prius aliquandiu maceratis, deinde paululum torrefactis, mox coctis, constituuntur, quibus
florum ex lupulis portio macerata miscetur, conseruandi, oblectandiq; gratia, Ceruisiam Latini
nostrates uulgo Bier dicunt. Variè autem cum colore, tum sapore eiusmodi genera conficiuntur, atq;
pro locis uarijs, uarias appellationes, et alterationes sortiuntur, ac non aliter, quam unum abundan-
ter po-

A ter potitantes inebriant. Vnde planè exclamasse Plinium credo, lib. 14. cap. 22. Heu mira uitiorum solertia, inuentum est quemadmodum aqua quoq; inebriaret. Sic ille. Amiquus ualde Germanis hordeaceus ille potus est, ut qui, Cornelio Tacito, lib. de Germanorum moribus, testificante, in quandam similitudinem uini corrumpi solitus sit: proximi tamen ripe, uinum mercabamur. Auicenna Zythum, cap. 279. Fucam uocauit. Et nunc tandem, ad aquas destillatas, peruenio.

Aquæ destillatæ.

Aquæ destillatæ.

Quamuis apud hoc seculum, multa præclara ingenia, miro eruditionis prouentu, plerisque locis exoriantur, & magnis doctrinæ dotibus uigeant, quoduis arguementi genus uberrimè tradentia, selesi meq; absoluentia, attamen qui factum sit nescio, nondum unus integrè de liquoribus uic caloris exhalantibus, ac per destillatoria uascula, mirifico opere, elicitis, diffinuit: Nam quidam probant horum usum, quidam improbant, probabilibus utriusq; rationibus. Ut igitur controuersiam, & ancipitem hanc litem conciliem, necesse mihi fore sum arbitratus, totam rem penitus introspicere, & quid in utranq; partem maximè dicatur, recensere. In primis haberi inconfesso debet, non usq; adeò uetus inuentum hoc esse, quando ne Græcorum prætorum ullus, imò ne Arabes quidem, ad eum modum, quo nostra ætas, scire consueuerit. Et quæcumq; Acutorum quædam Hippocrates, aquam à Mespilis, myrti bacis, mális, sorbis, palmulis, uitium cœnanthe, memorauerit: itidem posterior ætas cicerum, caulium, pomorū, pyrorum, ac similibus aquarum meminerit, haudquaquam ideo nostratum destillationum modos indicare, sed prorsus de succis, aut cocturis talium fructuum, & fructuum, utpote opere præstantiore, ac medicinæ utiliore, monstrare uoluerunt. Laudant autem studiosè quidam, consuetum antehac, ex plantis educendarum, per ignem, cum plumbeis, aut æreis campanulis, aquarum ritum, ut qui paratu facilis ac promptus sit, paruòq; impendio fieri queat: & quòd celerius, ob substantiam tenuem, eiuscmodi succi aquei, in corpora nostra, distribuatur, quàm quæuis alia medicamenta: præterea quòd eandem uim ipsidem, ab herbis quibuslibet sic extractis, inesse existimem, quæ ipsis simplicibus. Ceterum ut priores sententias, sine controuersia, illis donare, ita uitiam, nõ nisi pudendo errore, possumus: nam quædam & ignaua inscitia est, talem facultatem, aquis, ab herbis, per canales plumbeos & æreos, signis calore eductis, tribuere, quod item, ipsas plantas edere, comperimus, cum neq; harum odorem, neq; saporem representem, sed uerius præter fuliginem, nidorem, ac alienæ substantiæ mistionem quandam, nihil spirent, aut respiciant, ut hic omnino mihi auctororum (quibus potior destillandi cura passim demandatur) incuriam simul & imperitiam omitterem, dum nullum in instruendo igne, siue modum, siue artem norum: nec in quali solo, herbe in hunc usum usurpanda colligantur, expendant. Quare præstantior sententia censeri debet, quæ ut in sipidos, exoletos, euaporatos, & prorsus omni utilitate destitutos eiusmodi liquores decernit. His adde, frequenter subhumidas, atq; rore suas plantas, ne dicam limo, lutis, sabulo, & sorde frequenter uitiatas, sine discrimine accipi. Quæ propter necessum est, genuina etiã quælitatem uariari, præsertim si paulò diutius seruentur. Auget hanc omnino necessitatem, plumbeorum uasculorum usus, ac in ueterata plerisq; consuetudo, quæ quàm sit noxia, imò damnosa, & exitiosa, Galenus lib. per Locos septimo, cap. secundo affirmat, quando aquam plumbeis tubis siue canalibus deriuatam, dysenteriam generare scribit. Idem testificatur Aëtius lib. nono, cap. 45. pluuiam, ex domibus plumbo interceptis, delapsam uituperans: Quoniam talis, inquit, potata etiã sanis dysenteriam propeccat. Dioscorides insuper ad finem procerij sexti libri, inter maleficam uim habentia, plumbum numerat. Et ne plures recenseam, Paulus loturam plumbi potam, argenti spumæ pericula inferre scriptum reliquit lib. 5. cap. 63. Ego æpissimè, ut auctoritates prætermittã, Cerussam (quæ uerò ex plumbo fieri est indubitata) in superficie interna, plumbei capicelli, abstersi: quæ si relinquatur, aquas ipsas, magna ex parte lacteas, & plumbi quadantenus colore inficit. Hæc cum esse uera cõstet, quis igitur nunc in plumbis campanis destillatas aquas amplius usurpare uolet: nisi planè medicus temerarius, aut homo salutis suæ contemptor audax, cum e quidem exitialem facultatem illæ sortiantur. Proinde rectissime factum arbitror, ab ijs hominibus, qui ueliori, ac necessario negotio inteni, præclari facinoris, aut bonæ artis famam querentes, aliam extrahendarum aquarum rationem inuenierunt, quæ nunc peculiari ter est Deo gratia, Officinis nostris innotuit, haud mediocri mortalium commodo. Nam uetus illa consuetudo plumbatorum atq; æreorum instrumentorum exoleuit, apud eos Pharmacopolas, quorum si de nos, in medicationibus, utimur: ij autem sum, in Republica nostra, Dominicus Mindensis, Ambrosius clericus Leodiensis, Theodorus Kalbandius Nouesianus, & Ioannes Galenus, docti in primis, diligentes, ac solertes uiri. Inueniuntur uerò multiplices destillationum formæ, pro quibus, uasa & fornaces differunt, sed nos hic tantum breuiter duplicem ostendemus, nempe quæ in uaso duplo (Balneo Mariæ dicto) per effluuientem aquam: & quæ in tenuibus arenis calidis, fieri integrè potest. Reliquam omnem doctrinam, curiosis hominibus, atq; chymicis committimus. Prior itaq; forma est huiusmodi: instruitur fornax, pro ea magnitudine siue figura, ut commodè uas æneum grande atq; amplum superponi queat: Hoc ipsam aqua bona impletur catenus, quatenus alia destillatoria corpora recipiat, quæ

Destillatoria non est uetusta.

Opinio probantiū destillatoriam, per campanulas plumbeas.

Improbatur opinio.

Plumbeorū uasculorū usus ceu exitiosus ostenditur.

Cerussa, ex plumbo fit

Vera extrahendarum aquarum, per destillationem ratio

Modus destillandi per alembicum in balneo,

DE COMPOSITIONE

subinde quatuor, sex, septem, octo, plura, aut pauciora, orbiculari ambitu, circumponantur. Consistat haec integra, ex materia solida, pura, bene cocta (nostri homines terram Zibergersem uocant) in fundo latiore concauo, et in angustum pyramidalis figura assurgentia, orae tam lato, ut planta concisa liberè inijci possint, quae tamen, supra dimidium uasculorum, non ingeruntur: Mox capitella singula, siue ex terra, siue ex vitro facta fuerint (quibusdam destillatoribus, galea, et almbicæ dictæ) singulis corporum illorum osculis diligenter aptantur, firmanturq; ut exhalare uaporis nulla portio queat. Hæc inquam capitella quò ampliora largioraq; sunt, eò præstantiores liquores fundere creduntur. Cominenter etiam receptoriū, capitelli naso siue rostro subiungitur, glutinaturq; in quod liquor sensim in caloris eliquatus stillat. Circa unumquodq; insuper corporis collum, annulus ferreus, aut plumbeus circumdatur, ut nusquam uasculum siue corpus uacillet. Hinc ignis, ex carbonibus uiuis, uel lignis aridis, succenditur, pro magnitudine ac figura fornacis, uasorum, et rerum simul destilandarum. Variari enim debet, non solum secundum maius et minus, sed etiam secundum qualitatem carbonum, ac liquorum. Vitandi in totū cesspites, et siccata bubula stercorea, et lapidei carbones, quos Bitumen fossile terrenum, primo horum libro ostendimus. Ac planè si fieri ullo studio possit, ignis non semper eandem habeat uehementiam, sed circa finem, remissionem quandam: nam aliàs facile, omnis destillatio corrumpitur, nidorem aut malam qualitatem suscipiens. Si capitella terrea limbo aqua frigida mersa tegantur, largorem aquam continuo profundent. Amplius, quoties aqua in lebece, siue uase aeneo, bullitione minuitur, mox alia calfacta affunditur, ne copia eius desideretur, neue distillandi concinna sedulitas impediatur. Et hæc una est medicarum destillationum, quæ tamen si mox dicenda infirmior, minusq; duratura putetur, attamen mitior, integrior, et prorsus talis decernenda erit, ut bene ad prædictū modum instituta, annum integrum integrè subsistat, et odorem, et saporem herbarum plene expiret, præcipuè si ipsæ natura calidiores, siccioreq; fuerint. Vemo nunc ad alteram stillatiorum liquorū doctrinam, quæ sabulo calido, interdum puluere scorie ferri, aut cinere aestuante perficitur, sequenti ordine et arte:

Destillandi modus per asebica, supra arenam, aut puluerem siccum. Extrahitur, pro cuiuscunq; hominis arbitrio, caminus, cui crates ferrea saponitur, et hinc testæ fictilis in imo depressa, una, aut quot quis numero uolet, inseritur, ac calce circumducitur: mox destillationem paranti, crasi tudine pollicis unius aut alterius, arena tenuissima, ad fundum, aspergitur, supra quam, cucurbita, uel uasculum testaceū, ex solido puròq; albicante luto, sabrefactū collocatur, unā cum capitulo, et susceptorio terreo siue uitreo, bene circumlito aut inuoluto, ne quicquā halitus transpiret: Dein absq; mora, eadem arena tantū nō sepelitur. Postea ignis adornatur eadem, penitus ratione, qua superius, in feruentis aquæ distillatione, institutumus. Præstantiora tamen ad hanc rem, sunt uasa uitrea utpote puriora, in utroq; eliciendarū aquarū genere, sed quoniā fragiliora ac cariora habeantur, nō usq; adeò frequenter à nostris expectantur. His interim uti uolentes, singulari diligentia prius quæ igne committant, luto sapientie uocato, aut argilla, aut crusta ex panificio atq; opere pistorio, fundam illorū, et quoad ignis feruorē sentire debent, uestiam, circumlinant, in cruste, mox ad solem uel igne siccent. Atqui in aqua ponenda uitra, tali munimento nō indigent, attamen paulatim calfacienda, et refrigeranda, antequam ueri frigidò aperiantur, ne uidelicet dissiliant, aut disrumpantur. Atque hæc penultima esse debet medicorum nostri temporis destillatio, nō minori usui, pro necessitate, corporibus hu-

Vascula uitrea in huiusmodi destillationibus sunt præstantiora. manis futura, quàm ipsa pluuia agricultoribus. Hanc præsci autores nō nouerunt, ac proinde simplicia coquebant, quorum consuetudinē ut potiorum alijs ritibus prætulerunt, cuiusmodi fuere compositiones Hydrosati, Hydromeli, Rhodomeli, Myrtites, Omphacomelites, Rhoëti, Rhodostacti, et similia, quas tertio horum libro memorauimus. Porro nostra tempestate, quando superiori doctrina, calens aqua feruore, aut cineribus calidis, in organis uitreis, siue etiam uitratis, ex plantis, et floribus, extrahuntur liquores (qui proprios eorundem tum odores, tum sapores referunt) iure quidem uulgaribus decoctis nō modò equipollere, sed insuper præstare crediderim, cum gustus uariore, et uisui inuidiosiores censentur, quæ duo nō in minimis apud egros sunt estimanda. Itaq; hortari nō desistā seplasticos, ac destillatorie sciencie cupidos, ut plumbea eræq; instrumenta, in illo opificio, uelut res noxiæ uitare atq; odisse pergant: in quorum locū, opere nunquā satis laudato, organa uitrea, aut saltē uitrata, iuxta artē à nobis commemoratā, substituāt. Nec eos interea medicos laudauero, qui aqua quocunq; modo per campanulas extractā, ad alia simplicia coquenda, recipiunt: quia certissimū mihi est, per eorum uim illius dissipari: contra, aquā simplicē, puram, atq; inculpatā (qualem in scriptura hordaceæ aperuimus) præoptissimè efficacissimeq; cuiusuis rei coctæ facultatē admittere. Circumfertur hodie Thesaurus Eponymi Philiatræ, uniuersam destillatoria disciplinā complectentis: in cuius principio, omnes scriptores citantur, qui eandem aut coluerunt, aut illustrarunt. Autorem hunc legant, quibus studium id cordi est: nos hoc loco subsistere uolumus, ne inutiliter diligentes, uerbositate accensur.

Destillatio nostri temporis antiquis ignota.

Liquorum uel ignis elictorum dotes præstantes.

Aqua destillata ad res incoquendas non usurpanda.

Sanguinis Hirci delectus, ac præparatio. Et si Dioscorides lib. 2. cap. 71. nullam huic sanguini, in cōfringendis calculis, uim tribuat: sed serue

A gne in affato, dysenterias, ac coeliacorū profluvia sistere, & in uino potato, aduersus toxica, efficacē esse: similiter Gal. 10. simpl. eidem sanguini ab animali calemi, abscessus tamū coquendi facultatem assignat: attamen Aëtius lib. 11. cap. 12. Paulus 7. cap. 11. Trallianus 9. cap. 4. Auicenna lib. 3. Fen. 18. ca. 19. Scorpion Tract. 4. cap. 21. ad finem, & reliqui practici recemes, efficacissimū remediū in nephriticis, ac calculosis, prædicarūt. Itaq; hic, quomodo quis uerè uti illo queat, adscribam, & maxime, quod id futurum me aliàs receperim. Non possum autē euidentius, quàm ex Actio, à quo uno, ceteri omnes transcripserunt, ubi sic legitur: Hircinus sanguis colligitur, cum uua maturefcere cœperit, tunc olla recenti aquam miscito, eamq; decoquito, ut quod terrestre est abiciat: & accepto è grege hirco, etate matura, plus minus quatuor annorū, eum mactato, eiusq; sanguinem medium olla excipito, ita ut eum, qui primū effluxit, itemq; postremū, penitus relinquant: medium autem inspissari sinito, & in olla situm, per acutam arundinem, in multa frustra dissecto: indeq; reticulo denso, aut linteolo raro, aut cribro arctiore, comectum sub dio exponito, ut insoleatur, & roscidus fiat, cauendo ne hymbre cōmadescat. Porro ubi exiccatus fuerit, eum diligenter terito, & in pyxide ad eruato. Cum usus postulat, cochleare plenum, ex passo cretico, exhibeto. Aliquando autem odoris cōmendandi gratia, parum phylli (Trallianus habet folia fœniculi) aut amomi, aut similiū admiscemus. Trallianus easdem herbas, hirco uiuo, & in sanguinis usum occidendo, edendas obicit. Alij etiam, generoso uino ipsum animal potitant.

De Odoribus & suffitibus.

Apud omnes Philosophos, ac medicos, indubitatum est, bonos odores, & suffitus, haud parum multum sanitati humanæ conferre, ut qui spiritus nutriam reficiantq; aërem purgent, graucolentiam retundant, & corpus præcipuè senum incolume tueantur, uitamq; prolongent: nam Aristoteli Philosophorum omnium principi, eximio pomi odore, animum aliquandiu prorogatum legisse memini. Quomodo autem spiritus uigore suo extimulet uinum odorum, Ouidianum distichon, primo de Ponto, eulæneer probat, ubi ait:

Et tam deficiens, sic ad tua uerba reuixit,

Vt solet infuso, uena redire, mero.

B Et nos frequentissimo quoq; usu, in ægris nostris iam syncopa correptis, aut longo grauiq; morbo extenuatis uictisq; uerisimum idem comperimus, ubi solo odore uim præstantis naribus admoti, & circum temporum, ac brachiorum arterias perfricti, ab inferis ad superos reuocauimus. Quin Democritum Abderitanum Philosophum, solo mellis olfactu, animum protraxisse legimus. Constat insuper Hippocratem, admirando consilio, immanissimam iuxta ac contagiosissimam Græcorū pestem, odorati ignis suffitibus, sustulisse. Nam haud facile quis imperitorum credat, quanto perè aëris uirus, tali remedio, discutitur, ac fugetur. Et uetus admodum est odorum suffimentorumq; consuetudo, ante Hesiodi, atq; Homeri tempora usurpata, dum sulphure, igne, & quibusdam odoramentis, domos aëremq; lustrabat purgabatq; antiquitas. Lego etiam sepe olfactoriorum, ac fasciculorum redolentium mentionem fieri, in Biblia, & uetustissimis libris. Atqui cum superiori anno, grauisima pestilentia, urbem nostram calamitosa luc, ac numerosa hominum strage, depopulata est, non certè ex alia causa, si quid ego iudico, quàm aëris corruptela (siquidem citra delectum, quosuis, quacunque etate & conditione apprehen debat) ideo animum subiit obiter hic annotare, quibus potissimū remedijs, tam pestilentem aërem castigare, aut saltem mitigare, possibile sit. Ut igitur ignes, ac suffumigationes omnes intermittam, quas cōmodè, urgente necessitate, aut occasione sic ferente, homo prudens, à peritis medicis, consequetur: odoriferorum tamen pomorum (quæ ab Ambra in primis appellationem acceperunt) exempla quedam, ob oculos ponere constitui, tametsi uix aliquis certas regulas præscripserit, qua ratione omnino fieri debeant, cum uariè, pro cuiusq; uoluntate, & temperamentorum simul diuersitate, componantur. Nihil tamen minus, ego unum aut alterum exemplar subscribam, ad quod, pleraque alia, ex rationali methodo, effingi possunt. Est etenim eiusmodi pomis, uis medica insignis, ut quorum odor, ac uapor celeriter, ad cerebrum, & cor pertingant, spiritusq; tam animales, quàm uitales, ab aëris putredine, coërceant, & ueneni uim abigant.

Pomum medicum aduersus pestem, hyberno tempore, manibus uersandum, naribusq; admouendum.

Rec. Ladani purissimi unciam.
Syracis aridæ, calami odorati, carpo balsami, amomi, nardi spice, Anadrachmastres.

Garyophyllorum, nucis moschatæ, Xylbaloës, casie lignæ, Anasriptulos duos,
Moschi electi scriptulum unum.

Sigillatim conserantur, mox omnia, in mortario eneo, pistillo calido, cogantur, affundendo paulum aqua maiorana, & tormentilla, atq; ita ad pilæ formam uniantur. quisquis tamen odor potentissimus & preciosissimus, ultimo adijcitur.

Odorum ac suffimentorum facultates hominibus necessaria.

Suffimentis pestilens uirus abigitur.

Odorū uetus consuetudo.

Pestilentia immanis Colonia, Anno 1553.

Poma odora

Pomum medicum,

Aliud in feruoribus, & æstate usurpandum.

Aliud. Rec. Rosarum rub. florum uiolarū,
Ana drachmam.
Florum nymphææ drachmā unam,
& mediam.
Coralliorum, boli Armeni ueri, Ana
drachmas duas.

Croci, succini, Ana drach. mediam.
Omnia trita, per cribrum fecernun-
tur, ac nouissimè camphoræ semi-
drachma, moschi obolus additur,
& terebinthinæ ac ladani, quantū
satis erit, ad cogenda omnia.

Suffitus fra-
grantes.

Globuli laua-
dis barbis uti
les.

Rec. Saponis albi libram unam,
Garyophyllorum unciā mediam.
Radic. Iridis unciā duas.

Olei ex spica unciā mediam.
Aquæ rosarū, aut Lauandulæ quan-
tum sufficit.

Item Cort. citri, mentæ, macis, flo-
rum lauandulæ, ana unc. mediam.
Rosar. rub. garyophyllorum ana dra-
chmam unam.

Nucis moschatae, Iridis, maioranæ,
styracis liquidæ, ana drach. duas.
Saponis albi libram unam.
Aquæ rosarum quantum sufficit.

Odores præ-
calidi quibus
cauendi.

Doct. Ioānis
Echti cerebri
temperamen-
tum.

Sternutatio-
nis causa.

Croci odore
non ferentes

Quidā ex ro-
se odore, &
contuitu syn-
copa corripie-
batur.
Doctrina
rosarū ac pō-
derum, utilis
quidem & ne-
cessaria, sed
difficilis ac di-
uersa.

Ceterum odoramenta multū calida, in primis cauere eos oportet, qui acutū, exactum, uaporosū, & factus sensoriū adepti sunt, & quorū partes animales promptè inspirando replentur, ac leduntur. Etenim uideas aliquos impunè, aliquos damnosè, odores admittere: unde sapienter suffitus aromatum ceu suapte: natura, calido superiora petente, aut per inspirationē, insiliente in meatus olfactorij aere, capitis grauitatem facere, dixit Hippocrates 5. Aph. 28. quod Galen. in Cōuent. suis approbavit. Et ex proposito, calidos odores omnes, illis dolores parere, ac subinde delirium inferre, locorū affectorū 2. cap. 9. edocuit. Adem ratio unā & experientia testificatur. In illorū hominū numero, Doct. Ioan. Echtius, micus noster singulariter est habendus, ut qui ex leuissima calidi odorati occasione, in grauē cerebri affectum perueniat: Et quod uehementer est mirandū, ex rose rubræ alsu, cōtinuū in sternutationem prouocatur, cuius causam, propriū ipsius cerebri temperamentū calidum, sensusq; odoris raritatem, & subtiles quædam, ab amaritudine ac caliditate, rose inditas partes, cui adstrictio quæpiam coniungitur, assigno: sed has qualitates exoluit aquei admixtio, quæ usq; ad eò elaborata, tenuata, & ex calcificata uidetur, ut facile rosa in uaporem soluat, qua quidē occasione, rosa tum odorata est, tum celerrimè sicatur. Sed ad sternutamentū redeo. Fit autē hoc, teste Hippoc. lib. 7. Aph. 52. calefacto cerebro, quādo uide licet natura, statuosum spiritū, aut humorē aliquē in ueniū cōuersum, aut rarefactū, aut mordacitate sua nare stimulamē, impetu quodā depellere, & excernere. & capite, nutitur, ista autē omnia cōtingunt, crasis cerebri spiritibus, per calorē autē, diffusis, alioqui superfluitates prius aggregatæ retinentur, nec in flatū cōuertuntur. Cū igitur rosa diuersis partibus cōstat, ut à Gal. plerisq; locis simpl. ostenditur, & nos paulò suprā attigimus, necessum est, diuersum quoq; temperamentū sibi adsciscere. Ideo & sua quadam amara caliditate, & uaporosa substantia, caput illius uiri, odore attracto, tenet, ac sensum odoris, in prioribus cerebri uentriculis existentem, sicut Gal. lib. de Instrumento olfactus docet, excitat, cū suscipere sit promptū, pariterq; accedente adstrictione, humidū aliquid naribus molestū exprimendū, purgāt. Noui plurimos, crocū nō, nisi magna capitis molestia, ferentes, uelut etiā Gal. autor est, per locos 2. cap. de his, qui ex stomacho caput dolēt. Quin seipsum illius olfactu indoluiffe, de Antidotis lib. 1. memoriæ prodidit. Sed hoc, miraculi instar, existimari potest, quod quidā rose neq; odore, neq; ex longinquo contuitū ferēs, syncopa correptus, uelut mortuus humi iacebat, cuiusmodi historiā recēset Amatus cen. 2. curat. 36. Sed felix ille, qui potuit rerū cognoscere causas. De odoramentorū diuersitate Theoph. pluribus locis tradit, & Plin. lib. 21. cap. 7. Atqui hæc haecenus. Nūc ad totius operis umbilicū aspirātes, promissi adhuc fides præstanda est: ea fuit, dum aliās de mēsuris ac pōderibus, postremo loco dicturū me receperim. Ceterū ut huiuscemodi doctrina, incōparabilē, in medicamentis parandis, retinet utilitatē necessitatēq; ita coniunctā habet infinitam penē, pro nationū uarietate, & liquorū ac aridorū appensionibus, diuersitatem, summāq; in explicandis scripto- rum ma-

C

D

A **P**rimo monumentis difficultatem: quum alijs Romana consuetudo, alijs Attica, alijs Ephesia, alijs Alexandria, alijs Georgea, alijs alia sua tantum generis cognita usualisq; fuerit Adde quosdam de his omnibus nimis breuiter, quosdam nimis profuse tradentes, in alterutram partem sane deliquisse. Et manifestum est, difficile duas res idem pendentes inueniri: Etenim multa differentia ponderis olei, uini, mellis, aceti, lactis, aquarum, multorumq; liquidorum existit: Similiter mensurarum aridarum, uidelicet tritici, hordei, lenium, siliginis, auenae, atq; id genus frugum: siquidem hordeum grauius est auena, far hordeo, triticum farre: quum triticum tritico, hordeum hordeo, auena auenae, lac lacti, aqua aquae preponderat: unde doctissimos inter dum uiros hallucinatos deceptosq; fuisse, horum omnium uarietate, minimeq; inuicem conuenisse, clarius meliocriter etiam in eo argumendi genere uersato habetur, quam ut longo hic calamo monstrari a me oporteat, et Paulus Aegnetas ad finem idem testatus est. Vnam tamen specimen adscribam ex Plinio lib. uigesimo primo, cap. ultimo, dum ait: Cyathus pendet per se drachmas decem: cum acetabuli mensura dicitur, significat hemina quartam partem, id est, drachmas quindecim. Sic ille. At Deus bone, quanta, ex his uerbis ad errores, fenestra patefacta fuit? quanta fuit hinc, inter multos, orta discordia: ut obseruauissimum queng; Lectorem, cyathi lectio uehementer torserit, quod Galeni, Aphricani, Adamantij, Scribonij, et aliorum complurium neotericorum scripturas legenti, atq; materis ipsas experienti palam fit, cyathum nunc drachmas duodecim, nunc plures, nunc pauciores pendere, iuxta comensurationem uariam, ac regionum dissimilitudinem. Similis differentie siue ambiguitatis occasio, in Mina, sextario, cotyle, hemina, acetabulo, ligula, cochleari, libra, uncia, alijsq; tam mensuris, quam plerisq; ponderibus deprehenditur, grauiusurpam: ut fraude, et irreparabili humani corporis iactura, praesertim si in purgantibus medicinis contingat. Proinde nos necessitate quadam adacti, ut possumus, quando ut uolumus, non licet, omnem conuenientem, de mensuris, ac ponderibus, sermonem ita explicabimus, ut ingenue, et ex quibus eum acceperimus, confiteamur: et dilucide quoq; omnis multorum disceptationibus, controuersijs, ambagibus, erroribus, interpretemur sic, ut paucis ingenue, ad quotidianum medicamentarium usum, eadem illa doctrina transferri intelligiq; possit: atq; adeo nulli, nisi prorsus ignauia malitiq; mancipato, amplius ambigendi, aut errandi causa relinquatur. Sed priusquam ad institutum perueniam, uolo eos primo autores recensere, qui in huiusmodi professione, conatus suos publice ediderunt, operamq; suam manifesta utilitate collocarunt: ij autem sunt inter Gracos, Hesycheus, Eptphanus, Adamantius Sophista, Aphricanus, Diodorus, Galenus, Plutarchus, Suidas, Cleopatra doctissima foemina, Harpocraton in Lexico decem Rhetorum, Balbus ad Celsum, Iulius Pollux, Nicandri interpres, Aetius, Paulus Aegnetas, Oribasius: inter Latinos, Scribonius Largus, Iulius Frontinus, Volusius Metianus, Isidorus Etymologarum lib. decimo sexto, Quirinus Rhennius Fannius, Festus siue Sextus Pompeius, Iordanus Memorarius, Priscianus, Casariensis, Plinius, Ioannes Tortellius Aretinus in opere de Orthographia, Angelus Decembrius Mediolanensis. Hos commemorare lubuit, Arabas uero eorumq; imitatores praetermittere, cum ipsi, uel saltem interpretes, hanc disciplinam, mira barbarie, et caeca caligine (quod, me tacente, clarum est) magis obscurarunt, quam ulla luce illustrarunt. Promde nunquam monere desistam, ut tam medici, quam seplasiarij imprimis Auicennam, Serapionem, eorumq; sequaces omnes, in mensurarum ac ponderum scripturis, maxime de uicenis. Nostra autem aetate, eadem studia, insigni felicitate, promouerunt Hermolaus Barbarus, Angelus Politianus, Ioannes Calderinus, Vegetius Renatus, Valerius Probus, Demetrius Alabaldus, Philippus Beroaldus, Leonardus Portius, et quem, cum magna honoris praesatione, nominare debeo, Guilhelmus Budaeus Galliae splendor, quinq; integris libris, Assensiusq; partes, eximia industria, complectens, Ioannes Manardus plerisq; locis epistolarum suarum, Ioannes Ruellius lib. stirpium 1. cap. 16. Andreas Kiciatus, Robertus Cenalis, Antonius Gallus, Iacobus Soluius, Andreas Lacuna, et si qui inueniantur plures: sed hos omnes, ut liberè, quod sentiam, eloquar, et calami elegantia, et docendi ordine, et ingenij praestantia, et rei ipsius ueritate (dum non minus acute, quam luouletè a uertice, ut aiunt, ad calcem, rem uniuersam exponit) Georg. Agricola, homo Germanus superat, ac propterea hunc nobis, toto penè opere, uelut praecipuum propositum imitandum, si quis locus obscurior aut difficilior probandus, uel explicandus incidat: atq; ideo ad eum tanquam legitimum, locupletè, et exactu iudicem, beneuolum Lectorem aleggabimus. Ne quenuquam opinari uelim, eò me confidentiae, siue inciuilitatis, siue arrogantiae, siue etiam philantiae peruenisse, ut post tam multos, atq; eos equidem, summa doctrina, summa eloquentia, summa diligentia, summa autoritate, uiros, quicquam in hoc nobili argumento, addi matariue posse, mea opera, existimem: sed tantum paulò rudius, simplicius, conuatius, nostris hominibus, eiusdemodi uerborum eorumq; delicias offerre, mihi a nimis est, quò paulatim assuescere, et deligere discant optima: ac uitare, imò hominari pessima. Quoties uerò orationis uicinitas postulare uidebitur, autorum discrepantiam breuiter, indicabimus. At imprimis comones facienda ueniunt gregarij medici, et cum his, multiplex turba phar macopocorum, ut magna ratione, praemeditationeq; ueterum compositiones, ac eorundem mensuras, et pondera, iuxta diuersas nationes, utentiu consuetudines, et misturarum facultates expendat, uidelicet an à Romanis,

Cyathi ma
 gna uarietas
 Mensurarum
 ac ponderum
 ut uos, embi
 qua differentia

Mensurarum
 ponderumq;
 autores Graeci
 Latini au
 tores.

Scriptores
 firi seculi.
 Georgius
 Agricola.

Cur autem
 post tam mul
 tos, denuo de
 mensuris pon
 denbusq; tri
 pserit.

Quid in hac
 doctrina pra
 cipue anim
 aduertenda

DE COMPOSITIONE

sive etiam Romano more, an à Græcis, et in qua Græcia regione, scripta usurpatatq; sint, nedum ipsi hæc non animadvertentes, animas suas, et proximorum vitas, in exitalia discrimina, conijciant. His itaq; præfatis, ad id, quod sponendi, me conuerto, et primum ad mensuras. Eæ sunt instrumenta, quibus

Mensura.

Mensuram
usurac promi
sua uarietas.

Ordo doctri
nae præsentis

Nomina men
surarum Ro
manarum liqui
darum.

Culeus.

Sextarius.

Congius olei,
uini & mellis

Proportio
mellis, olei,
& uini.

Quarta Colo
nensis mellis,
olei, uini, &
libras medici
nales, & mer
catorias pen
dat, ac mensu
rales uncias
eorundem li
quorum con
tineat.

Vrna men
sura.
Amphora.
Culeus.
Sextarius.

Hemina.
Quartarius.
Acetabulum.

Cyathus.

lum rerum quantitatem certam colligimus. Horum autem instrumentorum duplex fuit olim omnibus usus, sicut etiam hodie: nam et liquida, et arida expendebantur, diverso tamen modo, Romanis atque Græcis: neq; inter hos una eademq; erat forma, sed multiplex in super utriq; genii, in rebus tum humidis, tum siccis, promiscua uarietas. Ego itaq; dilucidioris dictionis gratia, commodè herclè Romanas mensuras liquidas primò aperiam, deinde breuiter aridas apponam, mox Græcas, postremò pondera utriusq; nationis, et Arabum quoq; usualium omnium subiungam. Illarum nomina fuerunt apud Romanos, Culeus, Amphora, Vrna, Congius, Sextarius, Hemina, Quartarius, Acetabulum, Cyathus, Ligula. Culeus uerò (ut denuò eadem repetam, ad exactam singulorum quantitatem intelligendam) capacissima habetur Romanorum mensura, continens Amphoras uiginti: Amphora urnas duas, Vrna congios quatuor, Congius sextarios sex, Sextarius heminas duas, Hemina quartarios duos, Quartarius acetabula duo, Acetabulum sesquicyathum, Cyathus ligulas siue mystra, siue cochlearia magna quatuor capit, estq; hæc minima apud Romanos mensura. Sed hic scire operæ precium, Sextarium (quem Arabes peculiaritè Kist appellam) omnium aliarum mensurarum fuisse usitatissimum, utpote cui relique conferebantur, comprehendisseq; libram unam et bessem, id est, uncias uiginti mensurales. Atqui semel hoc loco Monachorum in Mesuen commentarum inauditam ignauiam prodere lubet, ut qui distinctio ne quinta, cap. 113, sextarium et metretam, nullam habere differentiam scripserim, apertissimo mendacio: nam metreta capit libras mensurae centum et octo, sicut postea clarè manifestabimus. Ceterum cum libra atq; uncia, in omnibus mensuris, fixæ ac stabiles permanent: in ponderibus uerò, pro rebus metiendis, tam aridis, quam humidis mutantur, non erit omnino difficile estimare, quot libras, aut uncias, singula mensura, recipiat. Facta igitur exquisita ratione, iuxta Græcos, Romanarum mensurarum, præcipuorumq; liquorum pondera explicantes, Congium (ut qui sex sextarios mensurales continet, quemadmodum latius post dicemus) pondere siue lance habere intelligo olei libras nouem, uini flauæ libras decem, mellis libras tredecim, et mediam. Hoc autem loco, de rebus puris ac synceris, et uncias itidem duodecim Romanis, nunc ubiq; in officinis nostris, medicinalibus uocatis, pro libra loquimur, ubi etiam sciendum, mel dimidia parte oleum, et tertia ferme parte uinum. Rursum uinum nona parte oleum (quod inter natiuos liquores leuissimū est) pondere librari excedere: nam id ex Paulo Aegyneta bene emendato, ac libello de mensuris ponderibusq; Galeno adscripto, certissimum fit.

Hanc supputandi normam, si ad integræ fidei pharmacopolarum ritum colligamus, parum differre cognoscemus: siquidem uulgò mensura, aut nostrate lingua, quarta Coloniensis mellis (nec inutile mensurales sexaginta duas: medicinales uerò pendit libras quinque et uncias duas, siue negotatorias sedecim uncias constantes libras quatuor, minus duabus uncias. Olei autem eadem mensura, capit uncias quadraginta, atque unam, et duas insuper drachmas, hoc est, medicinales libras tres, uncias quinque, drachmas duas, siue mercatorias libras duas, semissem, unciam unam, drachmas duas.

Similiter uini quarta, recipit uncias mensuræ quadraginta sex, et hæc constituit libras medicinales siue Romanas quatuor, paucioribus duabus uncias, aut mercatorias tres minus duabus quoq; uncias. Ad hunc itaq; modum, subductis calculis, exiguum discriminis, Græcos illos, cum uulgari mensura nostra ac ponderatione, examinantes, comperiemus: Nam mel, ex dimidia oleum, atq; ex tertia parte, uinum pondere superat. Vinum ex parte nona, oleum excedit, sicut Paulus etiam docuit. Ad uini mensuram et pondus, quamproximè accedit aqua simplex pura, qualem supra in parando hordeaceo monstrauimus. Pergo nunc eosdem liquores, iuxta Pauli sententiam, ex lance Romana, aut uulgari nostra medicinali expendere.

Vrna itaq; habet quatuor congios: pendit olei libras 36. uini lib. 40. mellis lib. 54.
Amphora habet duas urnas mensuræ: pendit olei lib. 72. uini lib. 80. mellis libras 108.
Culeus amphoras habet 20. pendit olei lib. 1440. uini lib. 1600. mellis libras 2160.
Eadem examinatione quoq; facta in reliquis, cum Sextarius sit mensura duarum heminarum, pendit olei uncias 18. uini uncias 20. mellis uncias 27.
Hemina itidem tum sit dimidius sextarius, pendit olei unc. 9. uini unc. 10. mellis unc. 13. et mediam.
Quartarius est quarta pars Sextarij.
Acetabulum habet olei drach. 18. uini uncias duas, mellis uncias tres, scrupulos aut scriptulos (promiscuè enim usurpatur) nouem.
Cyathus pendit olei drach. 12. uini sesquunciam, drach. et scriptulum, mellis uncias 2. et drach. duas.
Ligula

Ligula, siue Mystrum, siue Cochleariū paruum, pendit olei drachmas tres, vini drachmas tres, scri-
ptulum unum, mellis drachmas quatuor, & mediam.

A Atq; hæc in totum seplasijs nostris esse debet immobilis mensurarum Romanarū doctrina, cum pro
portione ponderum trium istorum liquorum, posthabitis longis quorundam paginis, quam eò expressi
diligentius, quò posthac omnes medicamentarij uascula sua, quibus mensurarum apponderationes insti-
tuunt, pro diuersis liquoribus, uariant: nam alia est diuersitas in oleo, alia in uino, alia in melle, alia
in aquis naturalibus, alia in elicitis per organa uis ignea, alia in Syrupis, alia in alijs liquidis. Sed ut
pondera ac mensurae minores, in frequentissima habentur consuetudine Medicis: ita maiores in rarissi-
ma. Nec dissimulandum, alium supputandi numerum, ab Agricola lib. 3. institui, quem qui uolet se qua-
tur: Ego malim Paulum hic mihi imitandum proponere, & ex eo nostrates mensuras simul ac ponde-
ra definire. Sed ne alicui, temerè, aut pertinaciter, pro mea uoluntate, adstruere quicquam existimer,
in promptu sunt autores, uelut testes, id ipsum roborantes: siquidem Plinius lib. 14. cap. 4. in hæc uer-
ba, de Culeo uiginti amphoras continente, testatum reliquit: Quando & postea sæpenumerò septem-
nos culeos, singula iugera, hoc est, amphoras centenas quadragenas musti dederit. Sic ille. Si igitur
septem culei, centenas quadragenas amphoras (ut ipse ait) efficiunt, nihil certius ad calculos redigen-
ti, quàm culeum amphoras uiginti constituere: Etenim septies uiginti, centum & quadraginta faciūt.
Idem Luculentissimè confirmat Q. Rhemnius libello suo, de Ponderibus ac mensuris, cap. secundo, ad
finem, dicens:

Est & bis decies, quem conficit amphora nostris
Culeus, hoc nulla est maior mensura liquoris.

Porro nemo dubitare potest, quin mensura humidorum sit ista legens. Ostendi quod oportuit de Con-
gio, ad Amphorā transeo, hanc duas urnas mensurales Romanas suscipere, paulò amè dixi, quod testa-
tur Q. Rhemnius cap. 2. ad initium ferme scribens:

Amphora sit Cubus, quam ne uiolare liceret,
Sacra uere Ioui, Tarpeio in monte Quirites,
Huius dimidium fert urna.

B Et Volusius Metianus idem idem euidenter probat, cuius uerba sunt: Quadrantal, quod nunc pleriq;
Amphoram uocant, habet urnas duas. Qui plura testimonia requirit, Georgium Agricola legat lib. 1.
pag. 18. & 19. preli Frobeniani. Indicandus hic est maximus error Politiani lib. B. pistolarum decimo,
uiri excellentissimi, & alioqui doctrinæ, amphoras tres, sextarium unum pronuncians. Liquorū autem
mensuram extitisse, ex Columella discitur lib. 12. cap. 20. prope finem: præterea ex Varrone lib. pri-
mo, cap. 57. dum ait, Quadrantal amurcæ. Amphoram ordine sequitur Vrna, quatuor congios com-
prehendens, Volusio Metiano teste: nam ut amphora duas urnas, siue congios octo, ita urna una con-
gios quatuor, necessaria computatoria lege, complectitur. Idem inquit ex suprà citato loco Columel-
læ, dum urnam, quatuor & uiginti sextariorum decernit: sextarios uerò sex Congios explet, ut mox
docebitur: & quater sex sextarios, congij quatuor: proinde uiginti quatuor sextarios Vrna, siue
congij quatuor efficiunt, Atq; ita intelligendus Columella in Vrna. Cæterum Nicolai Perottici ætatis
manifestior est, quàm ut tegi possit: Etenim quatuor tantum sextariorum dicit, cum uiginti quatuor de-
beret, nisi malumus culpam in librariū reijcere. Ista propter Pharmacopolas minus sagaces, pinguiori
Minerua explicauimus. At liquidi mensuram esse, ex Catone cap. 23. de Re rustica col. 2. & Hora-
tiano itidem carmine, seu nonum primo, Satyra prima, ubi canit,

Vt tibi si sit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho, & dicas, magno de flumine mallem.

Sequitur Congus declarandus, quem sextarios sex complere diximus: probatur Volusio: Qua-
drantal (id est, amphora) congios habet octo, sextarios octo quadraginta: iam octies sex, nonne sum-
matim octo & quadraginta sextarios, siue congium unum constituunt? Clarum in super sit ex Quinto
Rhemnio, cap. secundo carminum, quando legitur,

— Sextarius unus,

Qui quater assumptus, sit gratio nomine chorix,
Adde duos, Chus sit uulgò, qui est congus idem:
A quo sextari nomen fecisse priores
Crediderim, quòd eos capiat sex, congus unus:

Amplius ex Galeno libro sexto, per

Locos, cap. primo in stomaticis Andromachi, ex malis punicis. Item ex Paulo, & Catone, cap. 57. què
locum eruditè Budæus libro quinto Apsis, pag. Ascensiana 116. atque Agricola pag. 21. enarrant.
Ex quibus etiam, liquoris mensuram fuisse, intelligitur, uelut ex Liuiο lib. uigesimo quinto, ab Vrbe Con-
dita, dicente: & Congij olei, in uicos singulos, dati. Apud Serapionem Tract. 7. cap. 37. legitur, Caus
unum est sex aefeti Romana: Apud Auicennam ad finem Tractatus octauī, Et iohēim, inquit, est aefat
Romana sex: ubi rectius sic; Chus siue Chus habet sextarios sex. Idem Congium uocauit Corbonom.
ti,

Sed nunc

Vascula di-
uersa pro di-
uersis liquo-
ribus, in sepla-
sijs habenda.

Autorū fides
de superiori
suppuratione
in Culeo.

De amphora.

De Congio.

Serapionis &
Auicennæ lo-
ci redintegrati.

DE COMPOSITIONE

De sextario. Sed nunc ad Sextarium pergo, qui sic dictus creditur, quod sit sexta pars Congij, ut supra dixi. Duas uero heminas illum comprehendere affirmat Sextus Pompeius, si scribens: Hemina est dimidia pars sextarij. Et Rhemnius Fannius citato loco:

Heminas recipit geminas sextarius unus.

Illud tamen diffitendum non est, sextarium mensuram inaequalem fuisse, cum alij aliam usurparint. Verum Romanis Sextarius, libram unam et semissem, ac sextam illius partem pendit, ut omnes simul iuncta, sint unctae uiginti mensurales, lib. primo per Genera, Galeno, Oribasio ad Eriapium lib. secundo. Quamuis quidam falso duas libras, quidam uncias quindecim, quidam octodecim mensurales coniungere sine opinati, multiplici controuersia, ut Budaeum, Alciatum, Hermolaum, Portium, et alios legentibus manifestum sit, ac disertè Georgius Agricola, ad finem primi libri, de Mensuris ostendit. Atqui mensuralem omnino capacitatem testatur Horatius Satyræ prima, sermone primo, inquiens:

Panis ematur, olus, uinum sextarius.

De hemina siue Cotyla.

Ad Heminam uenio, quae uoce Graeca Cotyle, alias semifextarius dicitur: et hunc duos Quartarios, id est, uncias decem admittere, superius asserui, quod Galenus nono per Locos, cap. 6. et Volusius Metianus nobilis Iureconsultus affirmat, cuius uerba plenè recensuit Agricola. Non tamen inficior uagum nominis mensuram quibusdam haberi, sicut in Cotyle signabimus, quod docti norum, nos hinc confundere rem nolumus. Plautus in Milite, mensurae liquidæ uasculum ostendit, his uerbis: Neque equidem heminas octo exprompsi in urceum.

De quartario

Porrò Quartarium, sextarij quartam partem, aut heminae mediam partem, aut duo acetabula continere, ac liquidorum mensuram esse, cuique uidere licet apud Georgium Agricolam: Ego omnem eius sermonem huc transferendum nequaquam putauit necessarium. Rhemnius uerò illum ignorauit, uelut etiam Budaeus, Portius, et Alciatus.

De acetabulo

Superest adhuc Acetabulum, sesquicyathum demonstrare, quod ex Q. Rhemmo Fannio fieri potest, dum de Cyatho in hunc modum loquitur:

Bis quinque hunc faciunt drachmae, si appendere tentes:

Oxybaphum fiet, si quinque addantur ad illas.

De cyatho.

Sed ut nihil certius hoc carmine monstratur, quam Acetabulum, Graecis Oxybaphon, cyathum unum, et medium esse, ita incertius nihil, quam statam ubique mensuram haberi relinquitur: siquidem receptum est de his rationibus, Acetabulum, sesquicyathum fore. Quantum autem Cyathus cuiuscunque liquoris capiat, ac pendat, ante dixi: quamuis ex supra scriptis uerbis manifestum sit, drachmas tantum continere quindecim, ueluti ex Plinio quoque, 21. cap. ultimo. Atqui quamoperè utriusque dictionis si dere conueniat, doctè admodum Budaeus lib. quinto, pag. 116. definiuit, et doctius Agricola lib. primo, de Mensuris Romanis explicauit, quando ea uerba, non de Romano, sed prorsus Graeco siue Attico cyatho olei, dicta esse edocuit. Tenim Plinius de Atticis mensuris loquitur, sicut eruditissimis diligentissimisque uiris probatur. Mensurae autem genus esse colligitur apud Galenum lib. primo, cap. 8. in paratu ad Achoras ex Apollonio, et 2. per Genera, in pharmacia Serapioni dicatis: Item apud Celsum 5. cap. 24. Huiusmodi itaque ambiguitates in oxybapho, et cyatho, industrius Lector tum ex relatis, tum longè copiosissime ex autoribus intelliget. Quantum uerò liquorum pendam, ex Scribonij compositione 127. et alijs scriptoribus, ac nostra supputatione constat, ut de Ligula lib. 11. cap. 21. apud Columellam. Haec sunt mensurarum uocabula explanationesque Latinis celebrata et usurpata, simul ac iuxta commensurationem Commensensem, stateramque certam examinata, quae nostrè diligenter obseruabunt, si sibi, et medicis rectè consultu cupiunt, quod omnino arduum, tametsi unus aut alter ignauus et confidens reperiatur, qui utinam tandem respiscant. Ceterum ut nullo penè labore, summam dictionis comprehendat beneuolus Lector, Agricolam imitatus, maiores mensuras, in minores minimasque, resoluiam, et euidentissima sit omnis doctrina.

Resolutio maiorum mensurarum Romanarum in minimas,

Culeus igitur implet amphoras 20. aut urnas 40. congios centum sexaginta: sextarios 960. heminas mille, noncentas, uiginti. Quartarios ter mille, octingentos, quadraginta: acetabula septem milia, sexcenta, octoginta: Cyathos undecim mille, quingentos, uiginti: ligulas quadraginta sex mille, et octoginta.

Amphora comprehendit urnas duas, siue congios octo, siue sextarios quadraginta octo: heminas 96. quartarios 192. acetabula 384. cyathos 576. ligulas 1304.

Urna capit congios 4. sextarios 24. uel heminas 48. uel quartarios 96. acetabula 192. cyathos 288. ligulas 1152.

Congius continet sextarios sex, siue heminas 12. quartarios 24. acetabula 48. cyathos 72. ligulas 288.

Sextarius recipit heminas duas, aut quartarios 4. acetabula octo, cyathos 12. ligulas 48.

Hemina complet quartarios duos, seu acetabula quatuor, cyathos sex, ligulas uiginti quatuor.

Quartarius impletur acetabulis duobus, uel cyathis tribus, ligulis duodecim.

Acetabulum complectitur cyathum eum dimidio, aut ligulas, siue cochlearia magna sex.

Cyathus uerò ligulas quatuor.

Restat

Restat nunc continuo sermone supradictis coniungere libram, unciam, ac semunciam, quas inter mensuras Romani numerare solebant, Galeno id testificante, plerisque locis librorum, per genera, unde nos quoque supra ex Paulo Aegineta, liquoribus aptauimus. Hac autem etate, ad res grauitate discretas, familiarissime illa ceu pondera sola usurpantur. Dicam itaque principio de libra, uncia, semunciam mensuralibus, ex instituto, de ponderalibus, suo deinde loco, nam duplices esse nemo nescit. Galenus lib. 3. per genera Latine loquens, sic ait: Est apud Romanos mensura, qua oleum metiuntur, interfecta, lineis diuidentibus totam in duodecim partes: atque mensura integra, uocatur ab ipsis, Libra: Duodecima uero pars eius, uncia. Ex quibus uerbis, luce clarius est, libram mensuralem fuisse, & duodecim quoque uncias mensurales habuisse. Vnciam insuper mensurae genus, ex eodem lib. 8. cap. 1. per Locos, ita probamus. Componitur, inquit, huiusmodi ad octo drachmas cere, uncia una mensurali Romana ungueni nardini coniecta. Et similiter semunciam, ex Columella lib. 12. cap. 21. Hinc constat Libram, Vnciam, & Semunciam, mensuras fuisse habitas: ac etiamnum esse, quotidiana experientia decernit. Si quis autem uolet, discriminis in uniuersum tollendi causa, ut Galenus monuit & fecit, in ponderalibus, pondo: in mensuralibus, mensurae dictionem adijcere, certior erit significatio: licet saepe Latini, nulla necessitate, pondo apponant: tum etiam ut a mensurae dubitatione incertitudineque distinguant. Cuiusmodi exempla passim obuia ueniunt, apud Celsum, ac Scribonium. Hodierna etas serè plerumque, Libram, Vnciam, Semunciam, simpliciter absque ulla adiectione, de ponderibus, non mensuris, intelligere consuevit: atque his liquida, illis sicca expendere solet: quia ponderis grauitas, mensura rerum moles dignoscitur. Atqui semel admonitos Sepiasarios cupimus, ut quotiescunque medicamenta tam Arabum, quam Graecorum, ac Latinorum, olei, mellis, uini, aquae libras recipientia parent, non se decem, sed duodecim uncias tantum intelligant. Item de Vncia, ac Semuncia, dictum iure uolumus. Praeterea manifestum esse debet, non eandem unius rei rationem, in mensura & pondere haberi: quod unica Galeni experientia docet, dum olei libram mensuralem Romanam, uidelicet duodecim uncias continentem, decem uncias ponderis aequare, comperit 6. per Genera. Ex hoc peculiariter loco, Agricola numerum suum, trium suprascriptorum liquorum, ad pensam, collegit. Nos contra maluimus ex Paulo, ubi liquorum eorundem, iuxta se, differentias Coloniensis mensurae, & ponderis, luculemter explicuimus, ut nostratum nemo amplius falli queat. Sic haecenus mensuras Romanas liquidas, ac nostrates audiuius: deinceps breuiter aridas audiamus. Haec certe Medicis & Sepiasarijs nunquam in usum uertuntur, proinde non fuit necesse multum operae, in ijs recensendis, collocare: ne tamen prorsus a quoquam desideretur, paucissimas adiungam. Nomina sunt: Modius mensura aridorum maxima, Semodius, Sesquimodius, Varro usurpat, Sextarius, Hemina, Acetabulum, Cyathus, Ligula.

De libra, uncia, semuncia, mensuris Romanis.

Libra Romana uncias 12. habet. Vncia habet drach. octo.

In medicamentis omnibus, uncia 12. constituit libram. Resti in mensura ac pondere diuersitas.

Mensurarum aridarum apud Romanos nomina. Modius.

Semodius.

Sextarius.

Hemina.

Acetabulum.

Cyathus.

Ligula.

De mensuris Graecis.

Liquidarum nomina.

Cotyle uncias mensurae nouem habet

Metretes, Cadus, siue Ceramium, Latini Metreta, & amphora Attica,

B inde non fuit necesse multum operae, in ijs recensendis, collocare: ne tamen prorsus a quoquam desideretur, paucissimas adiungam. Nomina sunt: Modius mensura aridorum maxima, Semodius, Sesquimodius, Varro usurpat, Sextarius, Hemina, Acetabulum, Cyathus, Ligula. Modius capit duos semodios, hoc est, sextarios sedecim, seu libras uiginti sex, & uncias octo medicinalis, siue Heminas triginta duas: Acetabula centum uiginti octo: cyathos centum nonaginta duos: ligulas septingentas sexaginta octo.

Semodius capit sextarios octo, siue libras tredecim, uncias quatuor, heminas 16. Acetabula 64. cyathos 96. ligulas 384.

Sextarius capit semisextarios duos, aut heminas duas, aut uncias uiginti: Acetabula octo, &c.

Minor numerus, cum liquidis suprascriptis, idem est.

Hemina habet uncias decem, uel acetabula quatuor.

Acetabulum capit sesquicyathum, seu uncias duas & mediam.

Cyathus ligulas quatuor, aut sesunciam, drachmam, & scriptulum.

Ligula admittit drachmas tres, & scriptulum.

Hucusque quanto potui compendio, ac satis opinor crasse, Romanorum utranque mensuram tradidi: Consequenter itidem facturus de Graecis, eodem sermone docendi genere, ubi initio praemonendum, nos hic tantum de Atticis siue Medicis esse dicturos, ut quibus Medici potissimum, testante Plinio lib. 2. cap. 34. utamur. Reliquas uero, utpote Ephesias, Alexandrinas, Georgicas, Veterinarias, quarum rarus, aut nullus est apud nos usus, omittimus. Fuerunt huiusmodi mensurae etiam duplices, liquidae, ac siccae.

Liquidarum nomina habentur, Metretes, Chus, Congus, Sextarius, Cotyle, Quartarius, Oxybaphon aut Acetabulum, Cyathus, Mystrum, Chemis, Cochlearium.

Iam quia hoc loco Cotylen, uncias mensurales nouem, nequaquam autem ponderales, continere, Galeni fide lib. 1. & 6. per Genera, receptum sit, quando ait: Consentaneum est, Andromachum nouem unciarum mensuralium oleum ricinum censere esse iniiciendum, ut sex Cotyle (Latina uoce, iuxta bonos autores, Heminae) siant unciae mensurales quatuor & quinquaginta, quod idem est, cum libris mensuralibus Romanis quatuor & dimidia. Sic ille. His uerbis ceu sacrae ancorae innuxi, uerique praesidio fulti, haud difficile, quot libras, & uncias, quaelibet supra assignata mensura contineat, fuerit determinare iuxta proportionem, quam ad Cotylem habet, sequenti ratione.

Metretes, quae & Cadus, siue Ceramium, simpliciter scriptum, Graecis eadem mensura est, ac Rhemio Famio, & saepe Plinio Graeca uertenti, uel de uinis Graeciae Romam aduectis loquenti, quae Latini

Amphoræ *Metretes*, & *amphora Attica* dicitur: Hæc autem à Latinorum, siue Romanorum, siue Italicorum amphora, quæ ab Dioscoride lib. 5. in uino scillitico, *Metretes Italica*, ac in uino absinthite. **Comprehendit**, Romana tantum 80 sicut aliàs prodidi, & mox quoque amplius. Vtraque tamen amphora Græcorum Medicis usualis fuit, Romanis Græciæ imperantibus. Ista nunc admonenda semel duxi, propter magnam ambiguitatem & obscuritatem, parum peritis, parumque attentis lectoribus coningentem.

Metretes Attica, quòt libras mensurales capiat, & quot libras ponderales Romanas olei, uini, mellis pendat. **Metretes** ergo Attica capit choas siue Latine Congios duodecim, hoc est, libras mensurales centum & octo: nam duodecies nonem, hunc numerum facit. Ponderales olei bene defæcati, accipit libras Romanas, uel medicinales nunc uocatas nonaginta: uini libras centum, mellis centum ac quinquaginta.

Chus aut Congius capit sextarios sex, siue libras mensurales nouem: at librales ex duodecim uncias, olei septem & mediam, uini libras octo, uncias quatuor. Mellis duodecim cum dimidia.

Sextarius continet cotylas duas, seu libram ac mediam, nimirum uncias decem & octo mensurales. Ex pondere autem habet olei uncias quindecim, uini libram, uncias quatuor, drachmas quinque, scriptulum unum, mellis libras duas, atque unciam.

Cotyle est dimidia pars sextarii, Galeno lib. 1. per Genera, ac Cleopatra Tryblion, Romana uoce Hemina, capit quartarios duos, seu uncias mensurales Romanas nouem. Ponderales olei septem & mediam, uini octo, drachmas duas, scriptula duo, mellis libram unam ac semunciam, teste Galeno 5. per genera. Et quamuis dubitatio insignis, in cotyle significatione, subinde habeatur, eodem monente 5. ac 6. per genera. Amplius 4. tuende ualitudinis: Nos attamen constanter uereque tot unciarum esse credimus, quot modo assignauimus. Explodenda est opinio Saladini, quæ Cotylam nihil à sextario differre scribit, pendereque libras duas, ac semissem: Sed stupidiore hæc est ignorantia, quam ut multis refutari mereatur.

Quartarius. Quartarius quasi pars quarta sextarii, uel semicotyle, capit oxybapha aut acetabula duo, id est, uncias quatuor, & mediam. Per stateram uero pendit olei uncias tres, seunciam, ac drachmas duas, uini uncias quatuor, drachmam unam, scriptulum unum, mellis se libram, & drachmas duas.

Oxybaphon. Oxybaphon recipit sesquicyathum, siue uncias duas, & drachmas duas: pendit olei seunciam, & drachmas tres, uel drachmas quindecim: uini uncias duas, scriptula duo, mellis uncias tres, drachmas unam. Cyathus capit cochleas duas, uel seunciam: pendit olei drachmas decem: uini unciam unam, drachmas tres, sitiquas quatuor, mellis uncias duas, & scriptula duo.

Cheme. Cheme habet cochlearia duo, aut drachmas duas, scriptulum unum, granà quatuor, & quatuor quintas grani. Sed reuera in Cheme, uel in alijs quibusdam, ambigua est differentia, quam perspicue apud Agricola lib. 3. ac Cornarium Commentariorum suorum per Loca Galeni libro 5. cap. 3. cognoscere possumus. Veniuntamen omnes ferme uno consensu, duo cochlearia capere dixerunt. Vnde Fannius ait, Capit hæc (scilicet Chema) cochlearia bina. Atque hoc est iudicium meum, de mensuris liquidæ Atticis, commune, cum uiris doctissimis: nihil tamen minus, id paucissimis monstrabimus, earundem mensurarum serie denuo repetita.

Demonstratio superioris doctrinæ. Dixi Metretes, Latinis Amphoram Atticam, & Fannio insuper Cadum uocari, quod quidem ex ipsius uerbis, ad hunc modum constat cap. secundo: Attica præterea dicenda est amphora nobis, seu Cadus: hanc facies, nostræ si adieceris urnam. Dixi quoque hanc mensuram, congios siue choas duodecim continere. Ineamus igitur nunc rationem.

Amphora Romana habet urnas duas, siue congios octo: urna autem congios quatuor: iam addamus amphoræ Romanæ congios octo habenti, urnam unam congios quatuor complectentem, nonne manifestissimum fit, Metretes consistere ex duodecim chois uel congijs? Atque illa in præsens autoritas sola sufficit, cum plures apud Agricola lib. 2. diligens Lector inuenire potest: sicut & quòd mensura liquorum sit, ex supra adscriptis locis Dioscoridis.

De Choas, siue Congio. Sequitur Choas, Romanis Congius appellatus, comprehendens sextarios sex, quod ex Cleopatra aperte declaratur, dum ait lingua Latina: Chus quidem habet mensura Cotylas Atticas 12, sextarios uero sex. Hoc loco Georgius Agricola, multorum errores ostendit, corrigit & explanat.

De Sextario. Sextarius, corrupta dictione apud Andromachum, Heram, Asclepiadem, Critonem, Dioscoridem, Galenum, ac quosdam alios Græcos, Xestis dicitur: sed quomodo duas Cotylas, siue quindecim uncias olei capiat, apud Galenum lib. 5. per Genera: Plinium lib. 21. cap. ultimo, quando cyathum, pro acetabuli mensura, quindecim drachmas significare scribit, manifestatur. Eodem modo, de Cotyla, quartario, & oxybapho, atque sequentibus mensuris, quando discretè doctissimus Agricola lib. 2. & succinctè

Resolutio maturationum mensurarum Atticarum in minores. Sylluius de simp. medic. præparatione, lib. 3. explanarunt. Ego ne alium agere accuser, nolo profusione de his sermonem facere, contentus minore mensurarum Atticarum numerum, sub minori, ex illo auctore comprehendisse, quod ita fiet: Metretes capit Choas 12, siue sextarios 72, siue cotylas 144, quartarios 288, oxybaphas 576, cyathos

libos 864. Conchas 1728. Mystra 3456. Chemas 4320. Cochlearia 8640.

Chus capit sextarios sex, aut cotylas 12, aut quartarios 24. oxybapha 48. cyathos 72. cōchas 144. mystra 288. chemas 360. cochlearia 720.

Sextarius capit cotylas 2, uel quartarios 4. uel oxybapha 8. cyathos 12. conchas 24. mystra 48. chemas 60. cochlearia 120.

Cotyle capit quartarios duos, seu oxybapha 4. seu cyathos 6. conchas 12. mystra 24. chemas 30. cochlearia sexaginta.

Quartarius capit oxybapha 2. siue cyathos 3. conchas 6. mystra 12. chemas 15. cochlearia 30.

Oxybaphum capit sesquicyathum aut conchas tres, mystra sex, chemas 7. et mediā, cochlearia 15.

Cyathus capit conchas duas, uel mystra 4. uel chemas 5. uel cochlearia decem.

Concha minor (duæ enim fuerunt) capit mystra duo, seu chemas duas, ac mediā, cochlearia quinque, seu drachmas sex.

Mystrum scilicet minus capit chemen unam, et quartam eius partem, siue cochlearia duo, cum dimidio, hoc est, drachmas tres.

Cheme capit cochlearia duo.

Cochlearium est mensura minima recipiens drachmam unam, scriptulum medium, grana duo, et duas quintas grani ad mensuram referendo, haudquaquam usq; adeo in rebus minutis necessariam, nisi quis alioqui curiosissime hæc inuestiganda censuerit. Sed has minores mensuras, autores nō nisi per olei pondera expresserunt, quarum magna est diuersitas.

Iam non adscriberem aridas mensuras, nisi lege quadam memet adstruxissem: etenim ne nomina quidem tabernis nostris sunt cognita, tamum abest, ut ullus earum usus habeatur, proinde intermittere, aut negligere constitueram. At ne obliuionis accusandus cuipiam ueniam, breuissime ex Georg. Agricola, ac Iacobo Syluio, ex eodem reponente, illas expediam.

Medimus capit obœuces octo et quadraginta, siue sextarios nonaginta sex, hoc est, centum et octo libras. Suidas idem confirmat. Mensura Attica arida.

Chœnix capit cotylas tres, uel sesquiseptarium, uel libras duas et quadrantem, id est, uncias tres, autoribus Cleopatra, Dioscoride 5. cap. 28. Plinio 14. cap. 16. Iuxta Pauli uerò opinionem Chœnix habet sextarios duos.

Sextarius siue Xestis recipit cotylas duas, siue uncias 18. Galeno frequenter usurpatur.

Cotyle oxybapha quatuor, aut uncias nouem, Galeno nono per Loca.

Oxybaphon, sesquicyathum habet, hoc est, uncias duas, ac drachmas duas Gal. 3. per Locos, et Dioscoridi in Thymoxalme.

Cyathus, cochlearia decem, seu unciam et mediā, Diosc. in uino Melitico, lib. 5. cap. 6.

Cochlearium drachmam unam, scriptulum dimidium, grana duo, et duas quintas grani, Gal. per loca, cap. 2. in Apoplegmatis Critonis.

Hæc est de aridis mensuris Atticis, succincta explicatio, quia permagna earum diuersitas reperitur iuxta rerum, regionum, ac lancis differentiam: quem autem iuuat, unuersam tum harum, tum aliarum Græcarum doctrinam cognoscere, Agricola studiosè uerset lib. de Mensuris 2. Nos rectè ad ponderum cognitionem progredimur, ut tandem telam hanc absoluamus.

De ponderibus Romanis, et Græcis omnibus, seorsum duobus libris, Georg. Agricola copiosè discerunt, quem legant uolentes, deniq; operam, ut lecta quoq; intelligant, quod nō inquam futurū denuncto, præsertim triuialibus medicis, et triobolaribus Seplarijs, tum propter rerum ponderalium multitudinem, ususq; ambiguitatem, ac dictionis multiplicis ubertatem: tum quia pleraq; illa pondera, ab Officinis nostris, insueta abolitaq; iacent. Proinde ego post diuturnam hæsitacionem, tandem eò consiliū direxi, ut quàm luculentissimè ac breuissimè ea solum percenseam, quæ nostratibus Officinis, quotidiana componendosū medicaminū consuetudine, utilia necessariq; fore existimaui. Ea nunc sunt, libra, scilicet libra, semis libra, uncia, semuncia, scuncia, duella, sicilicus, sextula, denarius, drachma, hexagum uel aureus, uictoriatus, semidracma, scriptulus, aut gramma, obolus, semiobolus, ceratium, chalcus, chirat siue Kirat, Dauic, granum. Sic habent tam barbarā, quàm Græca simul, ac Latina ponderum usualia nomina medica, de quibus nunc ordine latius persequar, ut omnis fallacis sensus suspicio faceat.

Libra, pondo, as, pro eadem significatione accipitur, diuiditurq; in partes duodecim, quæ singulæ passim unciæ uocantur, nimirum Vncia per se: Libra, Pondo, As. Eius partes,

Sextans	}	Vnciæ	duæ	}	Septunx	}	Vnciæ	septem
Quadrans			tres		Bes			octo
Triens			quatuor		Dodrans			nouem
Quicunx			quinque		Sextans			decem
Sescunx			sex		Dcunx			undecim.

Co a

DE COMPOSITIONE

Libra ubique
habet uncias
xij. in arte me-
dica.

Et hæc numerantur libræ seu assis partes, frequentissime à Medicis Romanis loquentibus usurpata, quas profusius demonstrare minime est opus, cum exempla nusquam nõ sint obuia. Porro semper alia mente cogitandũ, libræ equiuocam esse uocem, atq; onciarum tantũ duodecim in arte medica; tam ad mensuram rerum liquidarũ (sicut manifestissime supra ostendimus) quàm ad pondus solidarum. Itaq; diligens ubiq; distinctio apponenda erit, necubi error, per incogitantiam aut inscitiam, committatur.

Quod autem libra duodecim uncias, siue drachmas nonaginta sex pendat, Galenus 4. sanitatis tuenda testatur, dum ait, Resina abietina, libræ unius tertiam partem: id æquat drachmas triginta duas: nam si ter istum numerum redintegres, resultant 96. drachmæ. Rursus primo per Genera, inquit, Libra drachmas sex habet ad nonaginta. Amplius 3. per Genera, Libræ duodecima portio, appellatur uncia. Et Fannius cap. primo:

Libram etiã
pondo dici.

As est p̄dus
libræ.

Mina Attica.

Mina Græco-
rum triplices
Attica, Medi-
ca, Alexandri-
na.

In libra, teme-
raria quorun-
dam imperi-
tia reprehenditur.

Selibra, aut se-
mis libra.

Vncia.

Centum hæc sunt drachmæ (de minis Atticis loquitur) quod si dempseris illis Quatuor, efficiet hanc nostram deniq; libræ. (nostram, intellige Romanam.) In summa, conueniunt hic omnes, libræ ex xij. uncijs constare. Hinc bilibris, trilibris, quadrilibris, id est, duæ, tres, quatuor libræ. Atqui libræ pondo dici, Festus Pompeius his uerbis indicat: Cemenæ pondo dicebant antiqui, referentes ad libræ. Et Apuleius cap. 113. A pondo deriuantur dupondius, dupondo, duapondo, siue pondo dua; trepondo, uel pondo tria, quinq; sex, septem pondo, & amplior, tali loquendi forma, numerus. Quod As etiam erat libræ pondus, sic probatur ex Volusio Metiano lib. de Asse: In quatuor partes As diuiditur, in has & libræ dispenditur: As autem diuiditur in xij. uncias, igitur & libræ in xij. uncias diffinitur, uelut per uniuersam adhuc Italiã obseruatur. Hactenus breuiter de libræ Romana, cui affinis fuit Mina Attica, utpote quatuor tantũ drachmis grauior, testificante id Galeno per Locos 9. cap. 3. in hæc uerba: Iridis Illyricæ minæ quartam partem, hoc est, drachmas uiginti quinq; Ac 5. per Genera, in scriptura Icesij emplastri Critonis, atq; itidem Heræ. Insuper Cleopatra, cum ait: Attica Mina uncias habet duodecim cum dimidia, drachmas centum, &c. Suidas etiam scribit centum drachmas, minam unam facere. Quin & ex supra citato Fannij uersu Memliquet, ac Plinio lib. 21. cap. 34. scribente, Mina, quam nostri Minam uocant, pendet drachmas Atticas centum. Idem Dioscoridis uerba Latine reddens, pro Mina siue Mina, libræ uertere assueuit. Fuerunt autem Minæ, ut obiter adiungam, triplices Medicis Græcis: Attica, quam modò indicauimus, unciarum uidelicet duodecim & dimidia: Medica, unciarum sedecim, siue drachmarum 128. qualis nunc ubique gentium negotiatoria habetur: Alexandrina, unciarum uiginti, uel drachmarum 160. Nec refert, quod ante sine m Pauli Aeginetæ legatur, interprete Guinterio, Mina Attica & Aegyptia habet uncias sedecim: quia Galenus palam Atticam Minam, centum drachmarum pronunciauit, sicut monstrauimus. Ac propterea Cornarius, acutissimi iudicij uir, mendam in Paulo est suspicatus, debereq; pro Attica, hoc est, Attica, legi & Tronum, id est, Medica. Serapionis interpres loco Minæ, Mannes corruptè uertit, ut uidere est cap. simpliciũ 104. de Scilla, & alibi. Non ero hic de Minis loquacior, quum minimum utilitatis Officinis nostris adferant, ac rarissimus earum isdem sit usus: & sicubi inuadit, præstò sunt Medici, quibus erudiamur, præsertim lectione Agricole lib. 5. Græcorum ponderum, & alios præteream. Illud autem necessariò repetendũ, propter quorundã imperitam temeritatẽ, qua plerisq; mortalibus præsens pernicijs, pro salute, adfertur, quando libræ unciarũ sedecim intelligentes indocti medicamentarũ, passim iuxta illam, minora pondera, puta, unciã, drachmam, ac alia eiusdem generis, necfario opere, in medicina compositionibus, insitunt atque usurpant. Itaque discant toties moniti, semper libræ, quæq; ex ea resoluntur pondera medicinalia, non pluribus, quàm duodecim uncijs consistere.

Ex Libræ deducitur Selibra, ac Semis, manifesto proxius intellectu, qua uoce utuntur Liniũ libro quinto ab Vrbe condita: Celsus lib. quinto, cap. 18. Malagmate primo, & Scribonius Composit. 266. Reliquas libræ partes, ex recitatis per uncias partionibus, promptũ est agnoscere: quanquam in placijs publicis, usurpari non soleant: sed repetito & aucto unciarum numero, ponderis quantitas significatur, ut uncias duas pro sextante, tres pro quadrante, quatuor pro triente, loquentes. Quod propter hanc tempestiuè Vnciam explico, quò tota res clarior euadat. Ea est duodecima pars Assis, siue Libræ, pendens drachmas Atticas octo, uel denarios Romanos septem: Id partim ex supra scriptis, partim ex sequentibus agnoscitur: siquidem Galenus per Loca, lib. 4. cap. 5. ad hunc modum docuit, eris usque unciã unã, quod est drachmæ octo: Similiter tituli eiusdem lib. 6. cap. 1. in stomaticis Andromachi, octo enim drachmæ, unciã efficiunt: Amplius lib. 8. inquit, Aesclepiades reliquorum singulorum singulas uncias admiscuit, hoc est, drachmas argenteas octo, aut septem & dimidiam. Scribonius Largus, nobilis auctor Latinus, in Præfatione, unciã in septem denarios distribuit. Celsus lib. 5. cap. 17. idem idem fecit, dum ait: Sed & antea scribi uolo, in Vncia, pondus denariorum septem esse. Nec ab ista doctrina est alienus lib. 33. cap. 9. Plinius. Imò Galenus 5. per Genera, plurimos septem & dimidiæ drachmæ, aliquos septem tantum, aliquos octo drachmarum constituisse unciã asserit. Item eiusdem operis lib. 6. ponderalis unciã, octo drachmas pendit: & in Emplastro ab ipsomet conscripto resina terebinthina uncias duas, hoc est, drachmas sedecim. Ex quibus omnibus, magna apparet unciæ diffin-

etia diffensio. Sed reuera qui drachmas septem in uncia decernunt, Denarios apud Romanos vocatos intelligunt: qui uero drachmas octo, Atticam & Medicam unciam significant. Et fieri aliqui potuit, in expendendis utriusq; ponderibus, ut leuiore, uel grauiore in lance habuerint, cum non multum sit discriminis. Fuit praeterea Romae medicinam exercentibus Graecis promiscuus usus, ut nunc in septem, nunc in septem & mediam, nunc in octo drachmas, unciam partirentur, quod tum ex Galeno, tum ex Plinio disertè 21. cap. ultimo comprobatur, scribente, Drachma Attica, denarij argentei habet pondus: Quin & Marcellus Medicus, Graecorum drachmas, cum Romanorum denarijs, conuenire scriptu reliquit: Et Fannius dixit cap. primo:

Vncia fit drachmis bis quatuor. Sed quid his probandis immoror? Nonne ipse Galenus Drachma & denarij usus indifferens, confectur, opinari se, Aselepiadem, drachmam argenteam, pro denario Romano, indicare, ut hoc nro testimonio, drachma & denarium ferme indifferenter Graecos ac Latinos usos fuisse antiquitus credi possit? Etenim, inquit, sic ferè omnes recentiores medici appellare in more habent, neq; ipsa rei natura, aliud nos intelligere cogit. In summa, Cleopatra Miram Atticam explicans, unciam unam, drachmas octo capere ostendit. Quin Hesychius, drachmam unciae octauam partem asseruit. Vnde indubitatum esse debet, parum referre in compositionibus, drachmam ne an denarium intelligamus, quando comuniter non multum curantes autores, unam uocem pro altera, legentes interpretentur. Et hinc adeo manifesta est unciae intelligentia, cui Oribasius, Paulus, ac doctissimi quiq; huius aetatis subscribunt, atque ita habet uulgaris usus, in pharmacopolijs. Nequaquam audiendus Alexander Benedictus, ut nec Saladinus, unciam pronuntiantes drachmas nouem, nulla probatione seu autoritate freti. Ex his insuper clarum fit, quid sit Semuncia, nimirum dimidia pars unciae, quae etiam Stater dicitur, continetq; drachmas quatuor, autoribus Galeno lib. 2. per Genera, ubi inquit, Mischebis opopanacis semunciam, quod est, drachmas quatuor: Amplius Varrone lib. 4. Columella 12. cap. ultimo. Balbo ad Celsum de Agrimensoria, & Volusio. Similiter manifestum est, quid sit Sescuncia, aut Sescununcia, hoc est, uncia, & eius dimidium: Illa utitur Galenus pleriq; locis, Celsus lib. 5. cap. 18. Malagmate Buticli, ac Scribonius Compos. 210. Ad Duellam uenio, pondus duarum sextularum, ita id explicante Fannio cap. 1.

Sextula cum dupla est, ueteres dixerunt duellam. Sicilius siue Sicilicum ex duabus drachmis consistit, Festo teste, dictum, quia semunciam facit. Probatur idem ex Fannio, & armine sequenti:

Drachmam si gemines, ad erit quem dicier audis Sicilius. Itidem ad finem Scribonij Largi: utitur eo Compos. 145.

Sextula est sexta pars unciae. Pendit itaq; scriptulos quatuor, nam sexies quater, reddunt 24. ac to eadem scriptulis, uncia efficitur: scripsit enim Fannius:

Drachma scrupuli si adiectio fiet, Sextula quo fertur, nam sex his uncia constat. Iam locus exigit, ut de Denario ac Drachma explicem, quae octaua pars unciae censetur, cuius duodecim libram pendunt: id imprimis aduertant rei medicae studiosi, simul & pharmacopoei, ne cum mercatorijs ponderibus permisceant. Sed quauis manifesta drachma ac denarij sit cognitio, ex antea dictis, attamen ad plenioram intelligentiam, auctarij uice, quaedam huic loco apponam. Plutarchus igitur quoties Romani denarium habent, drachmam transfert: simili modo in transferendis medicis Plinius, pro drachma, denarium uertit. Auicenna Darkimet appellasse uidetur, Graeci insuper Holce, habetq; sine controversia scriptulos tres, siue obolos sex Cleopatrae, Diodoro, Xenophoni, Oribasio, Paulo, Plinio, Fannio, & alijs omnibus: Vnde idem usus apud Officinas etiam nunc permanet. Oribasius Holce drach. tres habere asseruit: sed quantum huic, in mensuris ponderibusq; sit tribuendum, non dico, cum ferè omnia isthic sint deprauatissima. Ex drachma non obscure intelligi potest pondus semidrachmae, quo passim medici utuntur, cuiusq; meminit Gale. lib. 4. per genera. In stomaticis autem Andromachi 6. per locos, cap. 6. drachma dimidium, hoc est, obolo tres dimittit. Oribasius Ilarium uocauit. Iam quia quemlibet tenere arbitror, quae sit sententia de denario siue drachma, ad alia pondera paucis interpretanda peruenio, ubi Hexagium, aut Exagium, Myriopso ac Pandectario, ab Alciano Stagium, alijs Aureum, & Solidum, pro sesquidrachma, uel drachma una ac media, accipi, compertum habeo, fretis magis diuturnitate temporis, quam autorum uoluntate.

Transio ad Victoriatum, quo frequentissime, ponderis loco, utitur Scribonius Largus: at Celsus peculiariter semis denarij lib. 5. cap. 18. scribere maluit. Cur id nominis acceperit Plinius 33. cap. 3. explicat. Galenus in uertendis Scribonij compositionibus, duos obolos, id est, scriptulum, frequentius ueriusq; triobolon, siue tres obolos appellat. Marcellus Medicus cap. 17. drachma dimidium. Volusius denarium medium pronuntiauit, idem uidelicet pondus, cum Galeno, & Celso determinantes. Atque hoc loco, quam parua, imò nulla fuerit passim denarij ac drachmae differentia, disci potest. Pandectarius & re, & interpretatione, cap. 681. Victoralis, id est, pondus drach. i. & script. i. imperite dixit. Videamus nunc de Scriptulo, qui grama, uoce Graeca, appellatur. Manar. epist. 1. lib. 4. lte 4. lib. 3. & cap. de lapide Armeno, Gramarium se quoq; legisse testatur eadem significatione, cuius rarior usus

Drachma & denarius. Semuncia. Sescuncia. Duella. Sicilicus. Sextula. Drachma & denarius. Semidrachma. Hexagium, Aureus, Solidus. Victoriatus. Scriptulus & ue grammata. Grammatia.

DE COMPOSITIONE

ueteribus, iunioribus frequentior, sicut elare uidetur apud Trallianū, Aetium, Myrepsum, Alexandri-
num: praeterea apud Celsum, Pliniū, Columellam, Pannū, scrupulū etiam dicentes. Eius tres drachmā
cōstituit, et xxiiij. uncia, quod ex superiori scriptura cōiungitur. Quapropter Fannius cap. i. cecinit:

Vncia fit drachmis bis quatuor, unde putandum
Grammata dicta, quod haec uiginti quatuor in se
Vncia habet, tot enim formis uox Graeca notatur,
Horis quot mandus peragit noctemq; diemq;

Obolus. Qui nō omnino negligenter et imprudenter ista legunt, promptē oboli notitiā assequuntur, ut qui sextā
pars drachmā sit, aut scriptulus semis, pēdens grana decē frumentacca, siue hordeacea, supputatione
nunc usitatissima: diuiditurq; in duos semiobolos. Oribasio habet obolus siliquas tres, Aetio ceratū
tria, quod in idem redit: Diodoro autē chalcos seu areolos sex, Plinio decē, de quibus mox perstringā.

Semiobolus. Ab obolo, semiobolus, diobolus, triobolus, id est, medius obolus, duo, tres. Manardus cap. de Euphorbio,
Siliqua, uel Ceration. Analosat interpretatur obolū. Nunc cōsequenter Siliquā, Graecis Ceration: ac Chalcū, alijs areolū
subijciā, ubi initio dicendū, siliquā esse scriptuli sextā partē, ita ut siliquae sex grana, scriptulū unū red-
dam. Et quoniam obolus huius dimidiū sit, ideo tria siliquae grana, ex obolo cōstituenda erūt, ex uolunta-
te Pauli Aegmetae, Actuarij: atq; ad eundem modū apud Iurecō, ultos obseruatur. Affirmat Agricola,

Chalcus, aut areolus. Ruellius, Syluius, Fuchsius, chalcum uel areolū efficere siliquae dimidiū: proinde omnia, de siliqua, ex
medio pondere, ad chalcū referentes, scriptulum cōplecti chalcos aut areolos duodecim, et obolum,
eodē sex recipere, comperiemus: qua equidem ratione, chalcus sesquigranū ponderat, sed resulat
pars sexta, ad eō in scriptulo cōprehendatur chalci tredecim, ac mediū in super granū. Quapropter
drachma una, chalcos iustissimo pondere xl. retinet. Alij, inquit Syluius, chalcū oboli octauā partē
ciunt, alij decimā, ut ex Plinio supra notauimus: illam doctrinā si recipimus, tunc scriptulus, ex duobus
chalcis ac medio consistet: aut iuxta obolū, chalcus unus, anū granū, et quartam ipsius pender: Sex
decimā partē oboli admittimus, quot chalci, totidē grana erūt. Ioan. Tagautius obolū in duos chalcos
diuidit, itaq; chalcus grana quinq; habebit. Ruellius siliquae, lenis octo semina, ad lancem, tribuit, Poli-
tiani opinor imitatus. Saladinus eque ac Tagautius quatuor hordei grana dixerunt. Sed quia hordeus
multa sit uarietas, iuxta diuersam ponderum multitudinē, et non ualde multum in tabernis usum ha-
beant, idcirco amplius de istis mihi differendam nō proposui: tantū ergo quae ego experimēto, de lega-
minum appensionibus, cognoui, breuiter referam, ut hinc alij siliquū pariter ac iudicium colligant.

Leguminū a:
liquot appen-
siones iuxta
scriptulum.

Pendant igitur }
Lupinorum grana quinque }
Lentium grana quinquaginta sex } scriptulum unum.
Foenugraeci sexaginta }
Hordei triginta duo }
siliquae octo }

Grana hor-
dei xx cōmu-
niter scriptu-
lum consti-
tuunt.

Loquor hic de seminibus seu granis mediocribus magnitudine, maturis, integris, siccatis, in Germa-
nia, uel ei propinqua regione, natis, cum alioqui in magnitudine et pondere, haud exigua habeatur,
inueniaturq; differentia. Et si non ignorem omnibus in uniuersum Officinis (ad eō nullam excipio) gra-
na cōmuniter hordei uigni, pro scriptulo, aut uulgari loquendi more, scrupulo, intelligi.

Chirat. Superest Chirat, Dauic, et granum praedictis adiungere, atq; sic omnem sermonem finire.
Est itaq; Chirat, pondus quatuor granorum hordei Serapioni Tract. 7. cap. 37. Huic ad stipulan-
tur Pandectarius cap. 37. Arculanus expositione Rhaxae ad Almanforem cap. 9. Manardus in Philo-
nio Meses, Matthiolus cap. Dioscoridis 85. lib. 1. et Saladinus, quos nunc citasse testes sufficiat.

Dauic. De Dauic colligo ex Serapione, granorū esse septem et dimidiū. Nam harme, inquit, quarta drach-
mā unius, aut Dauic duo: iam si Dauic duo, quartam drachmā cōstituantur, reliquum est, ut quindecim
granā maneant, cum drachma testificamibus omnibus, granorū sit sexaginta: ergo dauic tot habet gra-
na, quot numerat, illo autore. Pandectarius tamen ceu de incerto aut dubio pondere, cap. 199. in haec
uerba prodidit: Dauic est nomen ponderis octo granorū hordei, secundū aliquos, sex granorū, aut au-
rei uerius, aut trium granorū, et est uerius. Saladinus, sex granorum asseruit, quem sequitur Fuchsius.
Ego in hac obscuritate simul et ambiguitate nihil habeo, quod certius affirmē: nec enim multū refert.

Granum.

Porrō in grano explicando, prolixior esse nolo, quando ad unum omnes de hordeaceis intelligant
plenē maturis arefactis, non tamen in totum ex uicis siue emaciatis: sed quantum etiam in his saepe sit
discriminis, non est opus demonstrare, quum ipsa res, manifestissima fide, cuius cognosci potest. Cer-
tius quidem in granis expendendis ageretur, si firmo solidiq; ere, illa ad auris fabricorum ritum forma-
rentur, ut perpetuō idem iustumq; pondus granorum subsisteret.

Libra resolu-
tio i minima
quaeq; ponde-
ra.

Postremū ne quis hic queratur, sibi non factum satis, uolui ab initio auspiciatus, maiora pondera
in minora distribuere.
Libra itaq; habet selibras duas, uncias 12. semuncias 24. scuncias 8. drachmas 96. duellas 36. sici-
licos 48. sextulas 72. hexagia uel aurcos 64. uictoriatos 192. scriptulos aut gramata 288. obolos 576.
Siliquas

Stillicas siue Ceratia 1728. Chalcos uel Aereolos 3456. Sed in hac computatione, attentum Lectorem, opinionum uarietatem dignoscere atq; existimare uelim, quam supra etiam assignaui. Et alios sequentes numeros, ad minima, resoluerem, amplius subsisto, cum Arithmetices peritus, illud haud difficulter facere queat, et plerisque nostrum uelut supernacaneus labor putabitur.

Atque haecenus rerum medicarum quisq; mensuras ac pondera usui necessaria, exactè ad germanam, maximeq; conuenientem doctrinam, expensa habet: quae sanè grauatius fuisset tam diligenter adscribere, nisi summū discrimen, in quotidianis medicationibus parandis, iam dudum animaduertissem, quod utinam nunc tandem, uel nostris his quibuscunq; conatibus, uel potius aliorum doctiorum, publico omnium bono, emendetur. Ego hoc loco Operi uniuerso finem impono, cum primis Deo opt. maximo, eiusq; filio IESV CHRISTO Domino nostro, et ex utroq; procedenti Spiritui sancto, immensas gratias agens, qui me ad hunc usque diem, pro sua inestimabili benignitate, seruari, donec Spartam hanc, pro modulo meo, adornans, in proximorum et utilitatem et necessitatem inuulgari.

Illi uni sit salus, gloria, honor, ac potentia, in perpetuum, Amen.

LIBRI DECIMI, DE COMPOSITIONE
MEDICAMENTORVM, FINIS.

FRANCOFORTI AD MOENVM, APVD HAEREDES
CHRIST. EGENOLPHI,
ANNO M. D. LV.

